ROMANELE MĂSELROTUNDE

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

Copertă și ilustrații de
STATE ION

Lector ANGELA CIȘMAȘ

Tehnoredactare de
VICTOR MAȘEK

Reversibile color în studioul fotografic al
C.P.C.S.
NICOLAE MIHĂILESCU

ROMANELE MESEI ROTUNDE

În prelucrarea modernă a lui

JACQUES BOULENGER

Prefață de IRINA BĂDESCU

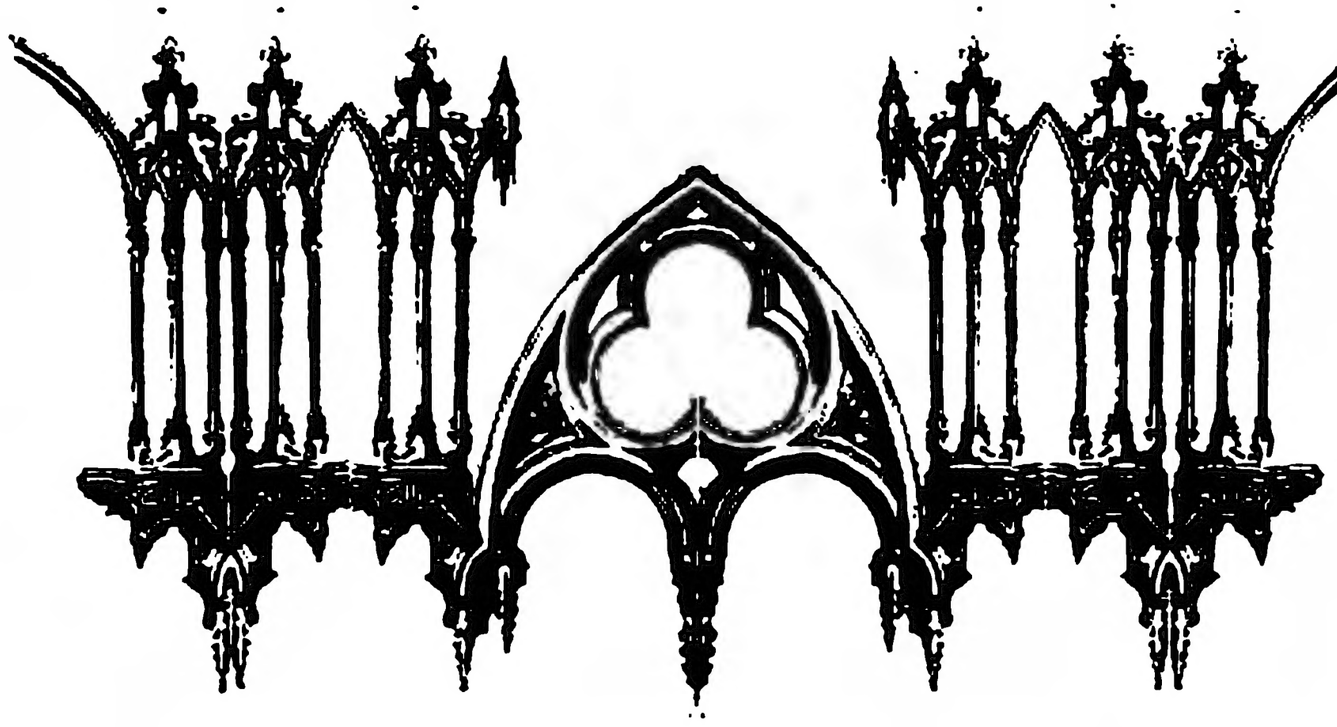

Traducere de

AUREL TITA

1976

EDITURA UNIVERS

București

Prezenta traducere s-a făcut după textul

LES ROMANS DE LA TABLE RONDE,

rédigés par Jacques Boulenger,

I—III, collection 10/18, Paris, 1971. (© Librairie Plon, 1941)

TOATE DREPTURILE ASUPRA ACESTEI VERSIUNI APARȚIN
EDITURII „UNIVERS"

CUVÎNT ÎNAINTE

Poate dintr-o prejudecată a actualității ori dintr-o supraîncărcare obiectuală a timpului istoric, literatura medievală în general — iar romanul în special — trece în mare măsură drept domeniul exclusiv al erudiției. Chiar la lectura ei, obișnuința de-a coborî ochii în subsolul paginii sau de-a căuta întruna în corpul de note de la finele volumului este atît de înrădăcinată, încît plăcerea cititorului este de la bun început încovoiată de neliniștea de-a nu fi suficient pregătit, de-a nu înțelege; și se află astfel schimbată, încă din dreptul titlului, în îndatorire de-a se cultiva, de-a « citi » — cu scopul, mai mult sau mai puțin mărturisit, de-a apărea la un moment dat, sieși sau celorlalți, ca fiind « citit ». Mai funcționează desigur aici și stivuitele moduri de lectură, în număr mai mare sau mai mic, pe care romanele moderne le-au înfățișat și defrișat acestui cititor, cu cît mai cultivat, mai « citit », cu atît mai puțin spontan și mai indirect, mai izolat de paginile pe care le are în față printr-un strat dens pînă la opacitate de alte cărți, de alte lecturi. Pînă la Doamna Lacului sau la închisoarea de aer unde vrăjitorul Merlin zace prins de dragos-tea-i capricioasă, cititorului nostru i se pare a merge obligatoriu în susul cursului istoriei, a răzbi trudnic printr-o acumulare de date străine lui; și numai astfel, prin înveșmîntări în concentricități explicative, totodată prin succesive desprinderi de sine-însuși — cine este Merlin « de fapt » și nu de « dreptul » conform căruia apare în carte, cărei mitologii îi aparține îndepăr-tatul lui prototip, ce simbolizează închisoarea de aer, ce semnificație are Doamna Lacului, în ce perioadă s-a scris episodul cu pricina și cum trebuie interpretat — socotește a fi ajuns să « citească » într-adevăr Romanele Mesei rotunde. Lectură de lecturi, împovărată străbatere a unui context practic nesfîrșit dincolo de care textul în sine — în prezența lui materială, înfă-șurată în coperți albe și tipărită aerisit cu litere ca de vinietă — rămîne practic neatins, de fapt necitit în fărîmările la care îl supune privirea gonită de la subsoluri la glosar, de la glosar la dicționar, și de aici rătăcită în alte cărți, cine știe cîte.

O lectură naivă deci? Nu este posibilă astăzi, se știe. Dar de ce o lectură cu note și explicații, cu *istorie și nu* în *istorie? De ce aceste cărți-strepte să nu fie căutate în însăși cartea-matcă, informată, alcătuită în prezentul lecturii?*

Adică nu o înstrăinare, în care minuțios descrisele costume ale cavalerilor intrînd în arenă, ritualul repetat al turnirurilor sau al jocului de iubire să fie aflate aici pentru a pune pe fugă lectura și a o arunca într-un alt timp — cu cît depărtarea e mai erudită, cu atît e, aparent, mai inocentă, după felul filmelor de reconstituire istorică fără miez prezent — ; ci o lectură in prae-sentia, *ca a celor* Trei mușchetari, *mai aproape, ca aceea a romanelor de aventuri polițiste sau intersteare. De ce raportarea s-ar face la trecut și nu la prezent, cu tot ceea ce prezentul însumează și actualizează, în lectură, din trecut? Lectura Romanelor Mesei rotunde ar putea fi și ea dezinvoltă, pasio-nantă, justificare a ei însăși ca atare, ca a unor romane ce sînt deopotrivă istorie și traduse, publicate, pentru a fi citite aici, acum. Punînd provizoriu de-o parte cheia greoaie a erudiției — mai necesară, pentru că mai justificată într-un al doilea timp de lectură, de studiu sau meditație —, spațiul artificial reclădit al mitologiei din care sînt clădite, și care nu mai este al cititorului de astăzi, ce rămîne din aceste romane dacă nu, pe sutele de pagini înșirate cu rînduri mărunte, lumea ei în așteptare de-a fi introdusă în lume prin pre-zentul lecturii și de-a avea poate, cu altă măsură care este tocmai cea a prezen-tului, succesul de altădată și dintotdeauna. Abia de aici, din prezența și pre-zentul ei față de cititor, cartea își măsoară și selectează trecutul, lecturile precedente, și astfel își poate afla, ca lume, locul în lume.*

Romanele Mesei rotunde au fost de la început romane de succes. Istoria lite-rară, grijulie de-a recupera originile, precum și vîrfurile valorice statornicite ca atare de propriile ei criterii, s-a ocupat cu migală de descrierea materiei lor de bază: mitologia vechilor celți, romanele cavalerești ale veacurilor al XII-lea și al XIII-lea, romanele precedente, așa-zis « antice », din care s-a hrănit și Alixăndria noastră — și acestea din urmă părăsite în drum de către cercetare pentru o investigare mai îndepărtată, a surselor lor din antichitatea greco-latină. Etc. etc. Aceeași istorie literară s-a ocupat însă mai puțin de compilația în proză, apărută în 1225 sub titlul Lancelot du Lac, *pe care a disprețuit-o ca impură, secundă, neoriginală. Adevărat tezaur de folclor romanesc, compilația din 1225 cuprinde, de-a valma, romane semnate (de Chrestien de Troyes sau Gautier d'Arras) și anonime, povestiri despre cava-leri, episoade de împrumut, rescrise, remaniate, restructurate și amalgamate în diverse rînduri. Dealtfel, traducerea românească însăși a fost făcută după versiunea — iarăși o remaniere — lui J. Boulenger, a cărei bază o constituie textul intitulat* The Vulgate version of the Arthurian Romances, edited from manuscripts in the British Museum (Versiunea în limbă vulgară a Romanelor Arturiene, după manuscrisele de la British Museum); *la rîndul lui, textul englez publicat la Washington de către Oskar Sommer este o variantă mai mult sau mai puțin fidelă a compilației menționate. Boulenger*

a introdus în redactarea lui o serie de fragmente înrudite, mai ales prin perso-naje, din romanele lui Chrestien de Troyes, Robert de Boron etc. — Din această simplă precizare asupra etajării capricioase a variantelor reiese faptul că, din punctul de vedere al circulației și al tratării, materia Romanelor Mese rotunde este una aproape folclorică. Un soi de folclor deosebit, a cărui vitali-tate e legată de scriere, de carte, și nu de cîntec; dar care mărturisește, ca și adevăratul folclor, miracolul civilizator al înțelegerii întru cultură.

Compilația în proză, denumită ambițios de la apariție « oglindă a toate ispră-vile cavalerești », « sumă a toată cortezia », și-a justificat ajungînd pînă la noi, subtitlul. A circulat, din veacul al XIII-lea și pînă astăzi, aproape fără întrerupere; smulsă din mînă în mînă și citită pe fragmente — ca un alt serial de aventuri, ca foiletoanele veacului al XIX-lea — de-a lungul celor de-al XIII-lea și al XIV-lea, în medii tot mai largi, călcînd frontierele Franței spre Italia, Germania, Spania. Paolo și Francesca, eroii lui Dante, au intrat în circuitul perenelor ficțiuni purtați de lectura Lancelotului, rămas pentru totdeauna deschis pe genunchii lor în clipa cînd au fost pentru totdeauna surprinși de sărutul veșnic damnatei iubiri; iar damnațiunea iubirii este aici primul semn al electiunii, al accesului în universul mental, unde de atunci încoace-înțemănați pe-o carte, Paolo și Francesca purced din romanele cavalerești și le continuă pînă la noi.

În preajma Renașterii — prin anii 70 ai veacului al XV-lea — un gentilom din comitatul Warwick s-a apucat să traducă, pentru a-și îngîna urîtul în lungile seri de iarnă, Lancelotul francez; pentru plăcerea lui și fără nici-decum să se gîndească la faptul că din dialogul între versurile franceze și frumoasa engleză legănată, se înjgheba puntea timpurilor pentru trecerea cavalerilor lui Arthur dincolo de Canalul Mînecii și de epoca elisabetană. Moartea lui Arthur *în care, după moda vremii și conform cu destinul acestei materii, sir Thomas Malory a inserat și alte episoade de împrumut, a preluat ștafeta. Întîmplarea a făcut însă ca acest umil și pasionat cititor să fie și un scriitor dibaci; retipărită în mai multe rînduri, prima operă de proză poetică engleză avea să fie, pentru literatura ulterioară, o sursă constant prezentă; pin ea s-au născut unele dintre cele mai frumoase* Idile ale regelui *de Tennyson, cîteva din cele mai inspirate pagini din operele lui Matthew Arnold și Swin-burne.*

Don Quijote al lui Cervantes, eroul dintre două lumi, căutătorul de ideal și înfrîntul fantasmelor, este și el un coborîtor din Romanele Mesei rotunde; un soi de cititor « total » al acestora, rătăcit între realitatea istorică și cea men-tală, dramatic avertisment al răscrucii croite de Renaștere între lumea veche și cea nouă. Răscruce, dar nu ruptură; căci scriind în 1549 Deffense et Illus-tration de la langue françoyse, *manifest al noii literaturi franceze, Joachim*

du Bellay recomanda poetului viitor să preia exemplul lui Ariosto pentru a face să retrăiască, după modelul unei Iliade sau al unei Eneide « quelqu'un de ces beaux vieulx romans françoys comme un Lancelot, un Tristan » (« cîteva din acele frumoase romane franceze din bătrîni, un Lancelot, un Tristan »). *De ce sfatul poetului* Regretelor *— întîiul romantic iubitor de trecut — nu a fost urmat, de ce Lancelotul a fost înlocuit cu romanele preți-oase, nu are atîta importanță cît faptul că, în plină desfășurare a rigorii clasice, în tot cursul veacului de aur francez stăpînit de puterea raționalismului și supus bisturiului diamantin al limbajului, romanul de aventuri — cu motive și personaje aproape aceleași, doar cu alte haine și nume — a rămas în conti-nuare desfătarea pasionată, hrana temeinică a fanteziei cititoare. Nu numai în provincia franceză, unde s-a născut bovarysmul — poate mai devreme decît l-a înfățișat Flaubert —, ci în chiar miezul clasicismului, la Paris, în salo-nele unde se urzea marea structurare carteziană a Luminilor. La Fontaine, Corneille, reglementarul Boileau, Racine chiar, au fost — pe ascuns de profe-sionalismul lor clasic — pasionați cititori de romane. Istoria literară a ignorat multă vreme această nutriție subterană a culturilor, imensul rol nesemnat al lecturii, al receptării și circulației, în făurirea lor. Iar cînd, la începutul veacului Luminilor, romanul a părut a se ivi brusc, într-o explozie bîlbîită încă în formă, dar clocotitoare de sevă, s-a crezut mult timp într-un fel de generație spontanee; e vorba de fapt de rodirea aceleiași însămînțări de lectură atîtea veacuri neîntreruptă; rodire parțială, conformă spiritului vremii: căci de la Renaștere încoace — de la opera lui Cervantes în ce privește romanul — se desparte în vechi și nou, în trecut și viitor, ceea ce lumea medievală ținea reunit sub specia eternității, și anume timpul.*

Cum au mai circulat mai departe Romanele Mesei rotunde, materia lor, nu-și află rostul în paginile de față. Au fost puse în chenar de nostalgia roman-tică. Pentru doamna Bovary, ca odinioară pentru Don Quijote, au devenit destin, la altă răscruce a lumilor. Dealtfel, momentul Flaubert este acela în care se întemeiază, concordant cu spiritul vremilor noastre, conștiința deopotrivă a caracterului de mitologie romanescă și a amestecului de real cu nereal din materia Romanelor Mesei Rotunde. Reluată iarăși mai departe,

cu semnificații felurite, în Un yankeu la curtea regelui Arthur de Mark Twain, de Parsifalul lui Wagner, de piesa lui Cocteau Cavalerii Mesei rotunde, de romanul lui Obaldia Graal pirat. Etc. Pînă astăzi, în formele cele mai diverse, parodii sau reconstrucții, materie-sursă a noi interpretări. Însă de ce se rescrie ca atare, de ce se traduce și se citește azi o carte pe care soarta tragică a damnaților dantești, apoi aceea a lui Don Quijote și a doamnei Bovary a învinovăți-o de-a fi dat false povețe, de-a fi stîrnit sterile, potrivnice vieții, vîrtejuri de ideal? Faptul nu mai ține, în perspectiva timpului care s-a scurs de cînd a fost scrisă — un trecut, luat global — de scrierea, ci de lectura ei. Un fapt căruia i s-ar putea zice de spațiu, nu de timp. Pentru că spațiul Romanelor Mesei rotunde se înțelege astăzi ca fiind cel al ficțiunii romanești propriu-zise,— în care stratificările de timp istoric, cu scrierea fiecăruia, s-au depus amalgamîndu-se — și deopotrivă cel al « tuturor romanelor », spațiu al Romanului ca atare, constituit din traversările de lectură capitalizate de generații. În acest al doilea spațiu, motivele, isprăvile chiar personajele din Romanele Mesei rotunde, despărțite de propria lor materie prin toate straturile de prelucrări, de scriere-lectură de-alungul culturii europene, au întemeiat Motivul, Isprava, Personajul dintodeauna ale Romanului ca lume, ca univers. Căci, cum se rostește Călinescu, literatura « se constitue ca un al doilea cosmos, acceptat ca atare ». Spațiu deci în egală măsură al unei mitologii istorice și al unei mitologii spirituale — și aceasta istorică, însă într-altfel constituită, și care ne cuprinde astăzi, laolaltă cu modul nostru de lectură, în prezent.

Spațiul ficțiunii se organizează în Romanele Mesei rotunde pe două dimensiuni: una verticală, mitico-legendară, care răspunde într-o istorie « externă », și una orizontală, corespunzătoare unei istorii « interne », care ar putea fi numită realistă în sensul restrîns, aristotelic al termenului. Pe această coordonată se înșiruie o lectură documentară a Romanelor ca înfățișînd viața curtenească a lumii franco-normande, relațiile senioriale și cavalerești, ierarhia feudală repetată în formulele iubirii de curte, ritualurile turnirurilor, ale bătăliilor și închinării, alte ritualuri, — căci viața cavalerilor feudali este ritualizată pînă la monotonia clișeului — de călătorie aventuroasă sau de luptă dreaptă, croiul și coloritul pitoresc al costumelor, emblemelor și chipurilor umane. Lectură plană, care ar rămîne simplă acumulare de informații, vană pînă la urmă, simplu divertisment de reconstruire pe temeiul unor date istorice, și plictisitoare din pricina repetițiilor. Desfășurarea povestirii — combinație mai mult sau mai puțin previzibilă de aventuri teoretic infinite ale eroilor și asemănătoare, în această privință, cu romanele picarești, spaniole sau franceze, ale începutului erei moderne — transportă însă și un alt sens decît cel al reflectării imediate; iar acesta se organizează tocmai din suprapunerea repetițiilor, pe verticală: din lectura în înlănțuire a datelor de istorie crește lectura integratoare a simțului și sensului istoriei, descoperitoare a mitologiei. Aventurile lui Lancelot, luptă dreaptă, rătăcire în căutarea femeii iubite, aventuri de tot soiul, instaurează sensul moral al epicii cavalerești; ele sînt probe-criterii înmulțite de evaluare și autoevaluare, trepte de acces, prin căutarea-cucerirea de sine, la cea a lumii. Mitologia cu funcție evaluativă preia și iubirea, joc cu rînduite reguli, cu ritmice întretăieri de despărțire-regăsire, și face din ea îndemn la acțiunea de autoverificare. Eroul suie trudnic printre răpiri, interdicții, lupte corp la corp cu monștri sau cavaleri fără chip, mereu revenind încă o dată încercat, la Masa rotundă — centrul ideal al lumii în mitologia celtică, locul de sancționare a probelor în mitologia purificării morale — să dea seamă de faptele sale. Moartea regelui Arthur și desfacerea Mesei Rotunde se citește astfel ca sfîrșitul unei lumi istorice în însuși sensul ei de-a fi, în etica și idealul ei. Dimensiunea mitologică a spațiului Romanelor Mesei rotunde integrează episoade întregi, rămase sub semnul întrebării într-o simplă lectură plană, orizontală, și anume episoadele miraculoase. Convietuirea vrăjitorului Merlin și a arhanghelilor, sau a lui Iosif din Arimateea cu cavalerul Lancelot și regina Guenievra se datorează desigur supraadăugării idealului moral creștin la cel păgîn, amestecului de timpuri și spații spirituale. Căutarea de sine, sens al isprăvilor cavalerești, se află depășită în căutarea Graalului, potirul simbol al religiei creștine, la care numai cel mai pur dintre cavaleri are acces. Aventura cea mare îl cuprinde, alături de cavaleri, și pe Iosif din Arimateea, strămoș de legendă al neamului « ales » al celților bretoni; iar ereticul — conform dogmei —, părtașul la adulter și trădare Lancelot este venerat după moarte ca un sfînt. Istoria și erudiția pot explica cum s-au amestecat fecioara Maria, dracii și sfinții printre eroii iubeți și bătăioși, dîndu-le ajutor la nevoie și binețe în calea lor de întîlnire; căci în acest punct se petrece mutația materiei romanești într-un soi de folclor livresc, în aceste uniri într-o unică ficțiune aidoma celor dintre sfîntul Petrea și Dumnezeu cu Ivan Turbincă sau dintre Jupiter și hărăziții Filemon și Baucis. Dealtfel, dacă se merge mai departe pe dimensiunea mitologică, Romanele Mesei rotunde integrează în materia celtică de origine nu numai elementele creștine posterioare, ci și cele antice, anterioare. Dorita, căutata regină Guenievra poate fi citită ca fiind una cu Persephona furată de Hades, cu Euridice cea plînsă de Orfeu, cu frumoasa Elena, după cum gîndul se poartă de la insula Avalon la grădina Hesperidelor, de la mările-limită ale împărăției arthuriene, la apele Styxului. Lumea în care zînele se iubesc cu muritorii, iar ținta peregrinărilor este tărîmul de dincolo este înștiințată și hrănită subteran, prin cuvîntul cîntat sau scris, de ceea ce, dincolo de timpul scrierii ei, dar în timp, o înrudește cu ea însăși întru sistemul unei culturi.

Dar iarăşi toată această schiţă de cuprindere a sensului Romanelor Mesei rotunde nu spune altceva decît cum i s-a înfiripat scrierea, nu vorbeşte decît despre posibilităţile unei lecturi cu *istorie, fie aceasta şi numai condensată dintr-o privire fugară. Lectura cu istorie este una dezlipită de lectură, o refacere mentală a scrierii. Cum s-ar însoţi astăzi, într-o lectură* în *istorie, obiectele miraculoase — spada cu nume de doamnă, armura invulnerabilă — cu amănuntul vestimentar, atotputernicul Merlin cu fandosita lui Viviană ,dorinţa trupească a frumoasei lui Lancelot cu idealul chinuitor al aventurii fără capăt, în sfîrşit apusul tărîmului arthurian cu permanenţa lui în cultura Europei? Hrană a atîtor cărţi, muzici şi filme, în limbi şi materii diferite, de-a lungul unor pericade lungi de timp, Romanele Mesei rotunde apar astăzi aşa cum într-adevăr le-a fost intuit destinul, ca o carte a cărţilor. Un model celular, mişcător şi unduios, însă statornic în structura lui fundamentală, hieroglifă a ficţiunii româneşti, deopotrivă geografie şi istorie a teritoriului dintotdeauna al Romanului. Din straturile de scriere-lectură-rescriere a acestei imense materii se decantează cea de-a treia dimensiune a ei, dimensiune de formă, de matcă, nu de substanţă — pe care generaţii de cititori cu ochi avizi au tot desenat-o, insistînd asupra aceloraşi linii, ca o grafică pe hîrtie transparentă, rescriind-o astfel în esenţa ei perenă. Osmoza între scriere şi lectură e un proces lung şi de taină, care se petrece deopotrivă sub semnătura marilor artişti şi în anonimatul pasionaţilor de lectură; literatura se hrăneşte cu literatură ca şi cu real, din cele două cosmosuri de care vorbeşte Călinescu — sau cum spune, glumind numai pe jumătate Giraudoux: « Toute la littérature est plagiat, sauf peut-être la première, qui d'ailleurs est inconnue » („Toată literatura este un plagiat, în afară de prima, care este dealtfel necunoscută"). Romanele Mesei Rotunde sînt parte din acest loc de osmoză între scrierea romanescă şi lectura ei; o mitologie de gradul al doilea, a însuşi romanescului, pe care perspectiva timpurilor ne-o dezvăluie astăzi, aici, acum, prin această operă veche de cîte veacuri. Călătoria şi căutarea unui ideal sînt motivele de temelie, raţiunea de-a fi a romanului, de la căutarea reginei de către Lancelot pînă la cea a timpului pierdut de către Proust; iubirea-cunoaştere şi opreliştile sau avînturile ei sînt substanţa acţiunii lui, de la « fine amors » a evului mediu occidental, trecînd prin damnata iubire părintească a lui moş Goriot şi pînă la înfrîngerea morţii prin iubire din romanele ultime ale lui Aragon. Eroul, rînd pe rînd învins sau triumfător, urcă prin silnicia aventurilor lui — episoade de viaţă, frămîntări sufleteşti sau experienţe mentale — spre rînduiala unui univers care poate fi deopotrivă dobîndirea pozitivităţii morale ca pentru Lancelot, integrarea în lume ca în cazul lui Jacques Thibault din romanul lui Roger Martin du Gard, sau comunicarea cu semenii ca în cel al eroilor lui Beckett. Merlin este un vrăjitor în lumea Romanelor Mesei rotunde — dar el este astăzi lecturii noastre şi autorul însuşi, ştiutorul, organizatorul destinelor, chemat la greu pentru a descurca şi prelua din nou ţiţele ficţiunii —; după cum Lancelot — eroul este şi cugetul creator, călător spre aventura creaţiei, căutîndu-şi-o printre peripeţiile înmulţite ale scrierii pînă la desăvîrşirea ei ca operă, tot astfel cum Lancelot se desăvîrşeşte, săvîrşindu-se, cavaler. Dealtfel, Lancelot nu-şi cunoaşte numele; crescut în taina acvatică a tărîmului Doamnei Lacului — aidoma germinaţiei obscure a imboldului de creaţie — el iese la lumina zilei şi-şi împlineşte soarta neştiind-u-se, ca şi eroii anonimi, eu, tu sau el din romanele moderne. Îşi va citi numele pe viitorul mormînt, se va fi « scris » deci ca personaj numai după ce şi-a încheiat aventura. Destinul lui îngemănat cu cel al Mesei rotunde — a cărei desfacere înseamnă apusul unei mitologii şi naşterea unei alteia — trasează perena poveste a Romanului, de la naşterea lui în taina conştiinţei scriitoriceşti, prin drumeţia lui în el-însuşi şi în viaţă, pînă la punctul final dincolo de care, mutat din scriere în lectură, începe să-şi trăiască numele, statutul şi căutarea.*

În punctul de osmoză între scriere şi lectură — punct paradoxal, căci el este de fapt reprezentarea unui infinit proces — ia naştere ambiguitatea semnului literar. Acesta îşi are referinţa, pentru Romanele Mesei rotunde în speţă, în lumea sfîrşitului de veac al XI-lea, urcînd pînă mai departe, în lumea antică, lumi realcătuite cu migală, dar şi cu lacune, de erudiţia fragmentelor şi ipotezelor. Dar în măsura în care, transformator şi transformat totodată, acest semn a străbătut veacurile pînă azi, el este şi autoreferenţial; e locul larg, lărgit pînă la limite pe care autorii nu le-au bănuit unde viiază şi se mişcă creaţiile romanului european, ale cărţii iubite între toate, şi nu numai ca mijloc de instruire, ci şi ca imbold de avîntare a imaginaţiei, ca joc de perene imitaţii, peisaje, relaţii, personaje şi conflicte păstrate ca obiectele folositoare ale gospodăriei: rostul lor de început nu se mai ştie, de unde se trag şi ce înţeles aveau la început zimţii mărunţi, periaţi de fierul roşu pe coada lingurii, însă rînduiala şi frumuseţea lor geometrică aşază lingura cu chip altădată poate ritual într-o altă zonă a cuprinderii mentale, cea a esteticului sau a utilului. Şi astfel lingura trăieşte astăzi, într-o funcţionalitate asemenea, nu identică, dar vie, integrată altfel, dar asemenea deplin, cu toată istoria ei, în istoria de azi.

Se mai poate pune întrebarea dacă tot ceea ce se poate citi azi în Romanele Mesei Rotunde e cuprins, scris, în ele, ce au mai scris romancierii de după ele. Au scris tocmai ceea ce face ca astăzi, Romanele Mesei rotunde să mai fie citite, şi anume cum *le-au citit ei.*

IRINA BĂDESCU

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

FUGA REGELUI BAN

În marca [1] Galiei și a Micii Bretanii, erau pe vremuri doi regi frați buni și care se căsătoriseră cu două surori bune. Unul se numea Ban din Benoïc, iar celălalt Bohor din Gannes. Regele Ban era, pe vremea aceea, un bărbat destul de bătrîn; dar regina Elena, soția lui, era încă tînără și femeie în putere, mult iubită de oamenii din popor. Nu avuseseră decît un singur fecior, numit Galaad la botez, dar căruia i s-a spus mereu Lancelot; povestea noastră are să vă spună mai încolo de ce anume, căci acum nu e nici locul, nici momentul potrivit.

Regele Ban avea ca dușman de moarte pe vecinul său Claudas, regele Pămîntului Pustiu, cavaler destoinic și înțelept, dar perfid și care lupta cu înverșunare împotrivăi. Ci regele Artus n-avea cum să vină în ajutorul lui Ban din Benoïc, fiind prins, în vremea aceea, în lupta împotriva baronilor săi din Bretania Mare. În schimb, Claudas făcuse închinare împăratului de la Roma, care îi trimisese oști și, cu ajutorul lor, pusese stăpînire pe toate orașele și pe tot pămîntul regelui Ban, în afară de fortăreața de la Trèbe, în care îl ținea asediat. Așa încît regele Ban se vedea în mare primejdie de a fi prins, prin foamete sau altfel.

Cam pe la jumătatea lui august, îi spuse reginei, soția lui:

— Doamnă, știi la ce m-am gîndit? Să mă duc chiar eu să-i cer ajutor regelui Artus și să-i arăt din nou cum sînt jefuit: îi va fi mai mare mila de mine dacă mă voi înfățișa chiar eu, aievea, decît dacă îi voi trimite un sol. Pregătește-te așadar, căci vom merge împreună, și nu vom lua

[1] Provincie de granită, în evul mediu.

cu noi decît pe fiul meu și un scutier. Ia tot ce am aici de preț, aur, giuvaere și văsărie. Castelul acesta este atît de puternic încît nu mă tem defel că ar putea fi luat cu asalt înainte de întoarcerea mea: dar nimeni nu se poate feri de trădare.

Regina consimți la planul regelui. Și, în vreme ce dînsa pregătea cele trebuitoare de drum, regele se duse să-l caute pe senești său, căruia îi încredință fortăreața, rugîndu-l să aibă grijă de ea ca de ochii din cap. Apoi și-l alese, ca să-i slujească de scutier, pe unul dintre tinerii de la curtea lui în care avea mai multă încredere: și, cînd veni momentul potrivit, cu trei ceasuri înainte de revărsatul zorilor, ieși în taină pe un podeț de lemn, după ce se rugase Domnului pentru seneșal și oamenii lui.

Castelul — trebuie să știți — nu era asediat decît dintr-o parte, fiind apărat de cealaltă de mlaștini atît de întinse și de adînci, încît Claudas nu putuse să-l ia prin încercuire. Regele Ban o apucă așadar pe un drumeag foarte îngust, care șerpuia printre ape și care avea vreo două leghe pe puțin. Doamna încălecase pe un buiestraș foarte blînd. Scutierul, viteaz și de mare ajutor, ducea copilul într-un leagăn, pe o perniță, precum și scutul regelui. Un băiat de casă ducea de frîu calul și ținea lancea. Alt scutier ducea de dîrlogi un cal de povară încărcat cu giuvaere, cu vase, cu bani și cu bagaje. În sfîrșit, regele însuși, cu coiful pe cap, îmbrăcat cu cămașă lungă de zale și cu nădragi de fier, încins cu sabia, acoperit cu mantia de ploaie, călărea pe calul său de paradă, un cal de toată isprava.

În ținuta aceasta, micul grup străbătu mlaștina și pătrunse în pădurea vecină, care era cea mai mare dintre toate pădurile Galiei și ale Micii Bretanii, căci să tot fi avut zece leghe galice în lungime și șase sau șapte în lățime. În mij-

locul ei se afla un lac căruia i se spunea lacul Dianei. Diana aceasta, care a fost regina Siciliei şi care a domnit pe vremea valorosului scriitor Virgiliu, era o femeie căreia îi plăcea cel mai mult pe lume să cutreiere codrii şi să vîneze toată ziulica: iată de ce păgînii, care vieţuiau pe vremea aceea, îi ziceau zeiţa codrilor, atît erau de sminţiţi şi de necredincioşi. Regele, care cunoştea bine lacul Dianei, hotărî să poposească în preajma lui, pentru odihna reginei şi a oamenilor săi, pînă la ziuă. În vremea aceasta, porni să urce un deal din vecinătate, ca să-şi mai zărească o dată, în revărsatul zorilor, castelul la care ţinea mai mult decît la orice pe lume. Dar povestirea încetează de a mai vorbi cîtva timp despre dînsul şi se întoarce la Aleaume, seneşalul său.

CUCERIREA TREBEI

N-apucă bine să se depărteze regele Ban, că seneşalul său îi şi ceru lui Claudas o ţidulă de liberă trecere, spunînd că voia să-i propună încetarea luptei. Claudas se învoi cu dragă inimă, întrucît îşi dădea bine seama că nu era chip să cucerească cetatea decît printr-un vicleşug sau prin înţelegere.
— Ah, seneşale, spuse Claudas, mare pacoste să fii al unui astfel de suveran ca al dumitale, care nu te poate pricopsi cu nimic! Am auzit vorbindu-se atît de mult de domnia-ta, încît aş fi în stare să fac orice, dacă ai vrea să treci de partea mea. Ţi-aş da regatul acesta şi l-ai cîrmui ca vasal al meu. Altfel, dacă te-oi lua cu forţa, voi fi nevoit să te năpăstuiesc, căci juratu-m-am pe toţi sfinţii că nu voi lua, în războiul acesta, vreun captiv care să nu fie ucis sau întemniţat pentru cîte zile o mai avea.
Aşa îi vorbi Claudas o bucată de vreme şi seneşalul îi făgădui în cele din urmă că-l va ajuta cu toată puterea lui, cu condiţia ca el, Claudas, să-l facă în schimb rege al Benoîcului. Şi după ce Claudas îi jură pe sfintele moaşte, seneşalul îi dezvălui plecarea regelui Ban.

— Măria-ta, adăugă el, cînd mă voi întoarce la castel voi lăsa porţile deschise şi voi spune că avem armistiţiu, oamenii noştri vor primi vestea cu bucurie şi vor porni să se dezbrace şi să se odihnească, întrucît au îndurat destule osteneli şi chinuri în ultima vreme.
Zis şi făcut. Dar un cavaler numit Banin, care era finul regelui Ban şi care stătea de strajă în fiecare noapte, înarmat pînă-n dinţi, îl văzu întorcîndu-se şi-l întrebă de unde vine şi pentru ce treabă ieşise din cetate la ceasul acela.
— M-am întîlnit, îi spuse trădătorul, cu Claudas, ca să primesc de la el armistiţiul pe care îl acordă regelui, stăpînul meu şi al vostru.
Auzindu-i spusele, Banin fremătă din tot trupul.
— Cine vrea să lucreze cu credinţă, îi spuse el seneşalului, nu porneşte la ceasul acesta să-i ceară armistiţiu duşmanului de moarte al stăpînului său.
— Cum aşa? mă socoteşti un ticălos?
Banin nu cuteză să-i mai răspundă: seneşalul era mare şi tare şi putea să-l trimită la moarte. Dar se urcă în fugă într-un foişor de pîndă şi nu trecu mult pînă ce-i fu dat să vadă douăzeci de călăreţi duşmani, urmaţi îndeaproape de alţi douăzeci şi de mulţi alţii care urcau în tăcere movila castelului. Coborî numaidecît treptele strigînd din răsputeri:
— Trădare! Trădare!
La strigătul acesta, ostaşii din garnizoană ieşiră din odăile lor şi se repeziră la arme cu toată graba, dar pînă să-şi fi putut lua cămăşile de zale, călăreţii lui Claudas trecuseră de prima poartă. Se ivi, la rîndul lui, şi seneşalul, prefăcîndu-se nespus de surprins de întîmplarea aceasta şi jelindu-se amarnic de lipsa stăpînului lui. Dar nu prea avu timp să se tînguiască: Banin, care se ivise, se năpusti la el strigîndu-i:
— Ah, mişelule, ucigaşule, ţi-ai trădat stăpînul căruia i-ai jurat credinţă şi care din nimicnicia ta te ridicase la rangul acesta şi i-ai smuls nădejdea de a-şi mai recăpăta pămîntul! Dar ai să ajungi acolo unde se află Iuda, care l-a vîndut pe cel ce venise pe lume ca s-o mîntuiască!
Şi, spunînd aşa, îi şi zbură căpăţîna cu o singură lovitură; apoi, văzînd cum călăreţii lui Claudas ajung în cetăţuie, alergă cît îl ţineau picioarele la donjon, de unde ridică

podul in mare grabă; şi acolo, impreună cu cei trei ostaşi care păzeau turnul, dintre care unul îi deschisese poarta, se pregătea să-l apere cu străşnicie.
Întreaga fortăreaţă era acum în mîinile lui Claudas, în afară de turn, şi parte din clădiri începeau să ardă, spre marea mînie a regelui, care nu ştia cine dintre oamenii lui le dăduse foc. Banin şi cei trei ostaşi respinseră toate atacurile vreme de patru zile. În a cincea zi, regele porunci să se instaleze o maşină de aruncat pietre, dar în van bătea cu pietre donjonul, căci zidurile rezistau şi asediaţii n-ar fi căzut niciodată, dacă ar fi avut apă şi merinde. Din nenorocire, nu trecu mult şi începură să simtă lipsa hranei. Într-o noapte înhăţară o bufniţă şi tare se mai bucurară, căci zburăturile aruncătoarei de pietre alungaseră toate păsările. În sfîrşit, veni şi clipa în care, vrînd nevrînd, se gîndiră să se predea. În fiecare zi, regele Claudas, uluit de vitejia lui Banin, îi striga:
— Predă-te, Banin! Nu mai poţi rezista! Am să-ţi dau un castel, arme şi cele trebuitoare ca să te duci unde vei pofti, dacă n-o să-ţi placă să rămîi cu mine, căci pentru marea ta vitejie şi pentru credinţa de care dai dovadă mi-eşti mai drag decît orice viteaz.
— Măria-ta, răspunse în cele din urmă Banin, m-am sfătuit cu tovarăşii mei şi am hotărît să-ţi predăm turnul. Dar să ne dai patru cai buni şi să ne laşi să plecăm încotro om vedea cu ochii.
Fără zăbavă, Claudas porunci să se aducă sfintele moaşte şi jură ce ceruse Banin. Şi aşa intră Claudas în donjon şi ajunse stăpîn pe tot ţinutul Benoïcului. Dar povestea se întoarce acum la regele Ban despre care n-a mai depănat nimic de la o vreme.

Cînd regele Ban, calare pe calul său de paradă, ajunse pe culmea dealului, se luminase de-a binelea de ziuă. Regele privi cu atenţie, în depărtare, zidurile albe ale fortăreţei lui, şi donjonul, şi şanţurile. Şi deodată văzu înălţîndu-se un vălătuc de fum, apoi ţîşnind scîntei, apoi nişte clădiri în pălălăi, şi focul, zburînd dintr-un loc în altul, şi o flacără cumplit de urîtă, ridicîndu-se către cerul învăpăiat şi luminînd mlaştinile şi cîmpiile dimprejur.
Aşa se uita regele Ban cum îi ardea castelul, care rămăsese toată îmbărbătarea lui, în care îşi pusese întreaga nădejde de a-şi redobîndi cîndva domeniile toate. În faţa acestei privelişti, i se păru că nimic din traiul ăsta pămîntesc nu-i mai era de vreun ajutor şi se simţi fără nici un rost pe lume şi un om sfîrşit. Feciorul său micuţ nu putea încă să-l ajute. Ce să mai vorbim de soţia lui, femeie tînără, cum era, crescută în îndestulare şi de viţă atît de aleasă, coborînd de-a dreptul din regele David! Iar acum trebuia ca feciorul şi regina să părăsească Franţa şi să îndure dureri şi sărăcie, iar regele însuşi, bătrîn, strîmtorat, să-şi irosească restul zilelor în chin, el, căruia îi plăcuseră atît de mult voioşia şi tovarăşii veseli de petrecere!
Aşa chibzuia regele Ban. Îşi acoperi ochii cu mîinile şi o mîhnire atît de mare îl cuprinse şi-l apăsă, încît, neputînd vărsa lacrimi, simţi că se înăbuşă şi leşină. Căzu de pe cal atît de tare, încît n-a lipsit mult să-şi rupă gîtul. Sîngele de un roşu-închis îl podidi pe gură, pe nas şi pe amîndouă urechile. Şi cînd îşi veni în fire, după o bucată bună de vreme, privi spre cer şi rosti cum putu:
— Mulţumescu-ţi ţie, Doamne Dumnezeule! Îţi aduc mulţămită, blajinule Părinte, pentru că ai găsit cu cale să-mi sfîrşesc aşa şirul zilelor, nevoiaş şi strîmtorat, căci şi tu aşijderea ai îndurat sărăcia. Doamne, carele ai ţinut să mă mîntui prin sîngele tău, nu lăsa să ajungă cu mine, la pierzanie, sufletul pe care l-ai sălăşluit în mine, ci ajută-mă, căci văd şi ştiu că mi-a bătut ceasul sfîrşitului. Mărite Doamne, îndură-te de soaţa mea, Elena, îndrumează-o pe cea lipsită de forţă, care coboară din viţă înaltă, de tine orîn-

dută în domnia cea plină de primejdii! Şi aduşi aminte, Doamne, de plăpindul meu vlăstar, orfan atît de timpuriu, căci numai tu poţi fi sprijin copiilor care nu mai au părinte! După ce rosti cuvintele acestea, regele Ban îşi ceru iertare şi se căi de păcatele lui. Apoi smulse trei fire de iarbă în numele Sfintei Treimi. Şi atît de tare i se strînse sufletul cînd se gîndi la soţia şi la fiul lui, încît i se tulbură privirea, vinele i se sparseră şi inima îi plesni în piept. Căzu mort, cu mîinile puse în cruciş, cu faţa îndreptată spre cer şi cu capul către răsărit.

REGINA CEA NĂPĂSTUITĂ DE MARI DURERI

În vremea aceasta regina îşi aştepta domnul la poalele dealului. Îşi luase copilul în braţe şi spunea, sărutîndu-l de sute de ori:

— De bună seamă, dacă vei putea trăi destul ca să ajungi la vîrsta de douăzeci de ani, vei fi fără asemănare, cel mai frumos dintre frumoşi. Binecuvîntat fie numele Domnului Dumnezeu care mi-a hărăzit un fiu atît de frumos!

În momentul acela văzu calul regelui coborînd la trap costişa, căci îl speriase căderea regelui. Surprinsă, îi porunci scutierului să-l prindă şi să urce cît mai degrabă dealul. În curînd auzi ţipătul sfîşietor pe care îl scoase acela cînd il găsi pe rege zăcînd la pămînt, mort şi înţepenit. Tulburată, îşi aşeză fiul în iarba deasă şi o porni în goană către vîrful dealului.

Mai întîi, cînd văzu soldatul în genunchi lîngă trupul regelui, căzu leşinată, apoi începu să geamă de jale, plîngînd marile fapte de vitejie şi firea blajină a regelui, chemînd moartea prea zăbavnică, după socotinţa ei, şi îşi smulgea frumosul păr bălai, îşi răsucea braţele, îşi brăzda fragedul chip cu atîta cruzime, încît sîngele roşu ca focul îi şiroia pe obraji, şi scotea asemenea ţipete, încît dealul şi valea din preajmă răsunau, pînă ce glasul i se istovi cu totul.

Şi cum se tînguia aşa, îşi aminti deodată de fiul ei, pe care îl părăsise cu nechibzuinţă pe malul lacului şi porni deodată, în mare goană, ca o femeie care şi-a pierdut mintile, către locul în care îl lăsase. Teama o chinuia atît de tare încît se poticni şi căzu rău, de mai multe ori, de rămase ca năucită. Dar cînd ajunse la poalele dealului, despletită şi sfîşiată cum era, văzu că pruncul fusese scos din leagăn şi o fată îl ţinea la piept şi-l strîngea cu drag la sîn, golguluţ şi fără scutece, deşi dimineaţa era rece şi soarele era sus pe cer. Şi străina acoperea ochii şi gurita micuţului cu sărutări drăgăstoase, cum era şi firesc, căci doar era cel mai frumos copil din lume.

— Draga mea, strigă regina cît putu de departe, pentru numele lui Dumnezeu, lasă copilul. De-acum înainte nu va mai avea parte decît de chin şi jale, căci este orfan. Tatăl lui a murit iar el şi-a pierdut ţara, care n-ar fi fost mică dacă Domnul Dumnezeul nostru i-ar fi păstrat-o. Dar fata aceea nu-i răspunse nimic. Iar cînd o văzu pe regină că se apropie, se sculă cu pruncul în braţe, se îndreptă spre marginea lacului şi, cu picioarele strînse unul lîngă altul, se afundă în apă.

Văzînd una ca asta, mama se nărui leşinată, iar cînd îşi veni în fire şi nu-şi mai găsi pruncul şi nici pe fata aceea, mai mai să-şi piardă cumpătul. Voia să se arunce în lac şi fără îndoială că s-ar fi aruncat, dacă n-ar fi oprit-o curtenii. O stareţă care trecea prin apropiere cu două maici, cu duhovnicul, cu un frate rîndaş şi cu doi scutieri văzu cumplita jale a reginei şi, cuprinsă de milă, dădu fuga spre locul din care porneau sfîşietor jelaniile.

— Hei, doamnă, spuse ea, Domnul Dumnezeu să-ţi lumineze sufletul cu bucurie! Dar, adăugă apropiindu-se, nu vei fi fiind cumva măria-sa regina?

— Eu sînt regina cea năpăstuită de mari dureri! Şi îi povesti nenorocirile care se abătuseră asupra ei: cum murise regele pe deal cînd a văzut castelul Trèbe în flăcări şi cum fiul ei, care era floarea tuturor copiilor din lume, fusese răpit de un diavol cu chip de fată.

— În numele Domnului şi pentru sufletul domniei-tale, spuse ea încheind, îţi cer să mă primeşti ca maică, întrucît nu mai am nici un rost în viaţa lumească; iar de nu-mi vei asculta ruga, voi porni, făptură jalnică şi rătăcită ce sînt, prin pădurea asta sălbatică, în care am să-mi pierd şi sufletul odată cu trupul.

Maica stareţă a trebuit să consimtă. Frumoasele cosiţi ale reginei fură tăiate şi dînsa primi vălul călugăresc. Văzînd toate acestea, tinerii slujitori fură atît de mişcaţi, încît spuseră că nu voiau să-şi părăsească stăpîna şi se făcură fraţi rîndaşi în cinul călugăresc. Cu aurul, cu bijuteriile şi cu vasele încărcate pe calul de povară a pus să se clădească o abaţie chiar în locul în care se prăpădise regele şi în care a şi fost înmormîntat. Dînsa s-a dus să locuiască acolo cu două măicuţe, cu doi duhovnici şi cu doi călugări rîndaşi şi, în fiecare dimineaţă, după ce asculta o slujbă ce se făcea întru pomenirea domnului ei, se ducea pe malul lacului, chiar în locul în care îşi pierduse feciorul, şi rostea de trei ori psalmii şi rugăciunile pe care le ştia, plîngînd din toată inima.

FECIORII REGELUI BOHOR

Între timp, la două zile după moartea regelui Ban, fratele lui, regele Bohor, a răposat şi el de supărare, ca şi de boală. Lăsa în urma lui doi copii frumoşi, dar la o vîrstă foarte fragedă: Lionel, care nu avea decît un an şi nouă luni, şi celălalt, numit Bohor, ca şi tatăl său, numai de nouă luni. Regina, soţia regelui Bohor, a trebuit să fugă. Unui cavaler cu numele Pharien i s-a făcut tare milă de ea: s-a dus la dînsa şi s-a oferit să-i ţină el copiii şi să-i crească în taină.

Cînd înţelese că singurul mijloc de a-i scăpa teferi era să se despartă de ei în felul acesta, o cuprinse o jale cum nu se mai văzuse, dar a trebuit să se împace cu gîndul. Se sihăstri în abaţia reginei Elena, sora ei, unde, călugărindu-se, se văzu ferită de încumetările lui Claudas. Şi mîhnirea lor era întrucîtva uşurată prin faptul că îşi tînguiau împreună marile lor dureri şi le aduceau ca jertfă Domnului.

Pharien ţinu copiii la dînsul şi îi hrăni vreme de cîţiva ani fără să spună nimănui cine erau, în afară de soţia lui, care era foarte frumoasă şi iscusită la vorbă. Dar iată că din pricina marii sale frumuseţi, Claudas se îndrăgosti de această doamnă şi, de dragul ei, îl făcu pe Pharien seneşalul regatului Gannes şi-l dărui cu multe moşii roditoare şi cu venituri. Dar în cele din urmă Pharien descoperi taina.

Dacă a fost amărît, nici nu se cade să mai întrebăm: la nimic nu ţinea atît ca la soţia lui cu cununie. Într-o zi, după ce se prefăcuse că pleacă departe pentru nişte treburi, se întoarse peste noapte şi-l găsi pe Claudas cu ea; dar regele sări pe fereastră şi fugi.

A doua zi, lui Pharien îi fu teamă ca nu cumva Claudas să-i facă de petrecanie, de aceea veni la el şi-i spuse:

— Măria-ta, sînt omul măriei-tale cu juruinţă şi trebuie să-mi faci dreptate. Unul dintre cavalerii măriei-tale mă trădează cu soţia mea şi l-am surprins o dată.

— Care este cavalerul acela?

— Măria-ta, nu ştiu, căci soţia mea nu vrea să-i spună numele; dar mi-a spus că e cineva de la curte. Dă-mi o povaţă ca un suzeran ce-mi eşti.

– Desigur, spuse Claudas ca să-l încerce, în locul dumitale eu l-aş ucide pe trădătorul acela.

Pharien nu spuse nimic şi regele crezu că nu ştia nimic, fapt care îl linişti. Dar seneşalul se întoarse la castelul lui şi acolo îşi închise soţia într-un turn, fără să mai lase pe altcineva cu ea în afară de o bătrînă care îi aducea de băut şi de mîncare.

Într-o seară, doamna izbuti să vorbească printr-o fereastră cu un scutier, care era un văr de-al ei, şi-l trimise să-i dea de ştire regelui de tot ce îndura ea. Claudas trimise îndată un scutier să-i spună lui Pharien că va veni să cineze la el.

N-avu încotro seneşalul şi îşi aduse soţia din turn ca să-l primească pe rege. Îi dete poruncă să se îmbrace cu îmbrăcămintea cea mai de preţ, apoi el porni întru întîmpinarea regelui şi-l primi sărbătoreşte.
Dar, după cină, doamna îi destăinui regelui, ca să se răzbune, că soţul ei îi ţinea de mai bine de trei ani, într-unul dintre castelele lui, pe fiii regelui Bohor din Gannes. Spre marea ei surprindere, Claudas nu se supără de loc, ci doar îi spuse seneşalului:
— Dă-mi mie copiii; îţi jur pe sfintele moaşte că-i voi ţine teferi şi sănătoşi şi că le voi da îndărăt moştenirea cînd vor ajunge la vîrsta de a deveni cavaleri, precum şi regatul Benoïc, care trebuie să fie al lor, întrucît am auzit vorbindu-se că feciorul regelui Ban a murit. A venit într-adevăr vremea să mă gîndesc la mîntuirea sufletului. Pe tatăl lor nu l-am despuiat de tot ce avea decît pentru că nu voia să mi se închine: copiii lui îmi vor fi supuşi credincioşi.
Şi porunci să se aducă moaştele sfinţilor şi jură în faţa tuturor baronilor săi că niciodată fiii lui Bohor nu vor avea nimic de suferit din partea lui, dar că le va păstra moşia pînă la vremea cînd vor fi în stare s-o stăpînească. După aceea îi dete în pază lui Pharien şi unui nepot al acestuia, cu numele Lambègue. Cu toate acestea, la puţină vreme după aceea, porunci să fie închişi toţi patru în turnul din Gannes. [. . .]

DOAMNA LACULUI ŞI LANCELOT

Fata care îl răpise pe copilul regelui Ban era zînă. Pe vremea aceea erau numite zîne toate femeile care se pricepeau la farmece, şi în Bretania erau mai multe decît pe orice alte meleaguri. Ele cunoşteau puterea descîntecelor, a pietrelor şi a ierburilor şi datorită acestora rămîneau tinere, frumoase şi bogate după bunul lor plac. Şi rînduiala aceasta a fost înscăunată pe vremea lui Merlin, proorocul

englezilor, care ştia orice şi a fost atît de preamărit şi de temut de către bretoni, încît îl numeau sfîntul lor proroc, iar gloata de rînd îl socotea chiar zeu.

• • •

Dacă Doamna Lacului a ţinut la Lancelot, nici că mai trebuie să întrebăm: chiar de l-ar fi dus în pîntece, nu i-ar fi purtat mai bine de grijă. Lacul în care păruse că se azvîrle cu el nu era altceva decît o vrajă, pe care o născocise puţin mai înainte Merlin pentru ea: în locul în care apa părea anume mai adîncă, se aflau case frumoase şi îmbelşugate, în preajma cărora curgea un rîu foarte bogat în peşte; dar nălucirea unui lac acoperea toate astea.
Doamna nu era singură pe meleagurile acelea: avea acolo cu ea cavaleri, doamne şi domnişoare de onoare şi îi dădu lui Lancelot o doică bună. Dar nimeni nu ştia numele copilului: unii îl numeau *Frumosul Găsit*, alţii *Fiul regelui;* iar el credea că Doamna Lacului era mama lui. Şi crescu şi ajunse atît de voinic, încît la trei ani părea de cinci. La vîrsta aceasta avu un dascăl, care îi dădu învăţătură şi îi arătă cum să se poarte ca gentilom. De îndată ce a fost cu putinţă, îi dădură un mic arc şi săgeţi, cu care trăgea în păsările; apoi, cînd ajunse mai mare, îi dădură arme mai puternice şi băiatul vîna iepuri şi potîrnichi. Avu un cal al lui de cum putu să călărească. Se plimba călare în jurul lacului, mereu însoţit de scutieri şi de gentilomi, iar el părea cel mai nobil dintre ei toţi — şi într-adevăr aşa era. În sfîrşit, învăţă şahul, tablele şi toate jocurile, cu o uşurinţă uimitoare, atît de isteţ era; deşi nu era decît un băietan, nimeni nu l-ar fi putut întrece în privinţa aceasta. Şi acum, iată-i portretul pentru cei cărora le place să audă vorbindu-se de frumuseţea unui copil.
Avea faţa măslinie, dar nu prea de tot: pe chipul său, culoarea rozalie se îmbina plăcut cu cea albă şi cu cea oacheşă şi toate trele se domoleau una pe alta. Avea gura mică, buzele roşii şi bine croite, dinţii albi, mărunţi şi strînşi. Bărbia lui era bine făcută şi avea în mijloc o gropiţă; nasul, un pic acvilin; ochii, albaştri, însă schimbători: senini şi plini de bucurie, cînd era mulţumit, dar ca nişte cărbuni aprinşi, cînd era mîniat; în cazul acesta, umerii obrajilor

se acopereau cu pete ca niște picături de sînge, își încrunta fruntea, strîngea din dinți pînă ce scrîșneau și ai fi zis că scoate flăcări din piept, apoi glasul îi suna ca o chemare de trompetă și, ce mai una, alta, nimicea tot ce avea în mîini sau ținea în dinți, dar și uita totul, în afară de pricina mîniei, ceea ce s-a văzut cu prisosință în multe rînduri. Avea fruntea înaltă, sprîncenele subțiri și strînse, iar părul lui mătăsos rămase bălai și lucitor cît timp fu copil; mai tîrziu se închise la culoare și ajunse cenușiu, dar rămase ondulat și lucitor. Cît despre gît — nici prea plăpînd, nici prea lung, nici prea scurt — nu i-ar fi stat rău cu el nici celei mai frumoase doamne. Iar de umerii lui, largi și înalți cum se cuvine, atîrnau niște brațe lungi, drepte, bogate în oase, în nervi și în mușchi. Dacă degetele i-ar fi fost puțin mai subțiri, mîinile ar fi fost potrivite pentru o femeie. Cît despre șale și șolduri, ce cavaler le-ar fi avut mai bine făcute? Coapsele și gambele erau drepte, iar picioarele ușor arcuite, așa încît nimeni n-a avut vreodată un mers mai sigur. Doar pieptul era — poate — puțin cam prea adînc și amplu, și mulți socoteau că, de-ar fi fost mai puțin adînc, l-ai fi privit și cu mai multă plăcere; dar regina Guenievra, mai tîrziu, obișnuia să spună că Domnul Dumnezeu îl făcuse astfel ca să fie pe măsura inimii lui, care s-ar fi înăbușit în oricare alt piept și că, dealtminteri, de-ar fi fost ea în locul Ziditorului, nu ar fi rînduit în Lancelot nimic mai mult ori mai puțin decît avea.

Cînd voia, cînta de minune, dar nu cînta des, căci nimeni n-a arătat vreodată mai puțin decît el vreo bucurie fără rost. Altminteri, dacă avea vreun temei de veselie, nimeni nu putea fi mai drăguț și mai vesel; și uneori spunea că în clipele cînd era voios din cale afară, nu exista nimic

din ceea ce ar fi cutezat inima lui să viseze pe care trupul lui să nu-l fi putut dobîndi, atît de multă încredere avea în voioșia lui pentru a duce la bun sfîrșit cele mai anevoioase străduințe. Auzindu-l vorbind cu atîta mîndrie, mulți oameni l-ar fi învinuit de înfumurare și de lăudăroșenie; dar nici vorbă de așa ceva: ce spunea el, în privința aceasta, ținea de marea destoinicie a ființei sale de la care îi venea anume toată fericirea.

Așa a fost Lancelot, iar dacă trupul său se putea spune că e bine făcut, nici inima nu-i era mai prejos. Căci era băiatul cel mai blajin și cel mai îngăduitor, dar cînd avea de-a face cu un mișel, știa la nevoie să-l întreacă în mișelie. Dărnicia lui era fără seamăn: dădea cu aceeași dragă inimă cu care primea. Îi privea cu respect pe gentilomi, totuși nu s-a purtat niciodată urît cu nimeni fără un temei serios. Dealtfel, cînd era mînios foc, nu era ușor să-l potolești. Și avea o judecată atît de limpede și de dreaptă, încît, chiar după ce trecuse de vîrsta de zece ani, nici chiar dascălul lui nu ar mai fi știut cum să-l oprească de la un lucru pe care îl socotea bun și chibzuit. [. . .]

LANCELOT ȘI DASCĂLUL SĂU

Lancelot își găsi dascălul și trei dintre însoțitorii care îl căutau și care se mirară grozav văzîndu-l că se întorcea pe jos, mînînd din urmă un cal slăbănog, ținînd doi cîini de zgardă, arcul pe după gît și tolba cu săgeți la cingătoare.

– Unde îți e calul? îl întrebă dascălul.

– L-am pierdut.

– Dar pe ăsta de unde l-ai luat?

— Mi l-a dat cineva.

— Pentru respectul pe care îl datorezi Doamnei, spune adevărul!

Băiatul, care n-ar fi jurat strîmb cu una cu două, povesti ce i se întîmplase.

— Cum așa! spuse mirat dascălul, ți-ai dăruit calul fără învoirea mea și vînatul pentru Doamna, pe deasupra?

– Dascăle, îi spuse Lancelot, nu te supăra. Ogarul ăsta face cît doi cai de soiul celui pe care îl aveam eu.
— Pe Sfînta Cruce, ai să mă pomenești!
Și, spunînd așa, dascălul îi cîrpește băiatului o palmă atît de năprasnică încît îl doboară la pămînt. Lancelot nu plînge, nici nu țipă, dar repetă că pentru el ogarul face mai mult decît doi cai voinici. Dascălul, cuprins de mînie, lovește atît de crîncen cîinele cu joarda lui, încît cățelandrul, începe să urle.
Furios, Lancelot dă drumul zgărzilor și, smulgîndu-și arcul de la gît, se năpustește asupra dascălului. Văzîndu-l, dascălul încearcă să-l apuce. Dar băiatul, iute și sprinten cum era, se ferește la timp și-l izbește în cap cu muchia arcului atît de tare, încît îi plesnește pielea și-l doboară la pămînt, năucit. Apoi, nebun de mînie cînd își vede arcul rupt, se aruncă asupra lui și-l izbește din nou, pînă ce nu mai rămîne din arc nici o bucată cu care să mai poată lovi. În vremea aceasta cei trei însoțitori se străduiau să-l domolească, dar el scoase din tolbă săgețile și începu să le azvîrle în ei, căutînd să-i ucidă, așa încît o rupseră la fugă prin pădure.
Băiatul încălecă atunci pe unul din caii lor și luîndu-și cei doi cîini, unul pe oblînc și celălalt în crupă, porni prin pădure. Și pe neașteptate, cum tăia o vale, văzu trecînd o turmă de căprioare. Din obișnuință, își căută arcul la git și, amintindu-și deodată cum îl rupsese și-l prăpădise, fu cuprins de mînie: « Cel care mă împiedică să vînez o căprioară din astea are să mi-o plătească scump! își spuse el în gînd. Cu cel mai bun ogar și cu cel mai bun copoi de vînătoare, n-aș fi dat greș! » Se întoarse la Lac, intră în curte și se duse la Doamna lui, ca să-i arate ce ogar frumos avea el. Dar dascălul, plin de sînge, se și plînsese de el.
– Vlăstar regesc, îi spuse ea prefăcîndu-se supărată foc, cum de mi-ai adus o astfel de jignire lovindu-l și rănindu-l pe cel căruia te încredințasem ca să te învețe?
— Doamnă, s-a dovedit a nu fi un dascăl bun, de vreme ce m-a bătut pentru că făcusem ce se cuvenea. Nu-mi pasă de loviturile lui. Dar mi-a lovit ogarul, care este unul dintre cei mai buni din lume, și cu atîta încrîncenare, că n-ar mai fi lipsit mult pînă să-l omoare sub ochii mei, și asta pentru că știa că țin la el. Ba mi-a mai pricinuit un necaz, căci din vina lui nu am putut vîna o frumoasă căprioară. Află că în orice loc îl voi întîlni, afară de aici, voi încerca să-l răpun.
Doamna fu nespus de fericită că-l auzea vorbind cu atîta mîndrie; dar, prefăcîndu-se mereu a fi mîniată, începu iar:
— Cum de-ai îndrăznit să dăruiești un bun al meu?
— Doamnă, atîta vreme cît voi fi supus poruncilor Domniei-tale și cîrmuit de un servitor, va trebui să mă feresc de multe lucruri. Cînd nu voi mai vrea să ascult de cineva, voi pleca. Dar, mai înainte de a pleca, țin să-ți spun că o inimă de bărbat nu poate ajunge demnă de cinstire dacă rămîne vreme prea îndelungată sub oblăduirea altcuiva, căci prea de multe ori trebuie să tremure. Nu mai vreau dascăl; zic dascăl, nu senior sau doamnă! Vai și amar de vlăstarul regesc care nu poate dărui din avuția lui cu îndrăzneală!
— Crezi că ești fecior de rege, pentru că-ți spun eu uneori așa? Nici vorbă să fii!
— Doamnă, spuse băiatul suspinînd, asta mă mîhnește, căci inima mea ar cuteza să-mi spună că sînt.
Doamna îl luă atunci de mînă și, trăgîndu-l puțin mai deoparte, îl sărută pe gură și pe ochi cu atîta drag, că, văzîndu-o, nimeni n-ar fi crezut că nu era copilul ei.
— Băiete dragă, nu fi trist, îi spuse ea, vreau ca în viitor să dăruiești ce vei voi. Și de-acum încolo vei fi prinț și stăpîn pe tine însuți. Oricine ar fi tatăl tău, ai dovedit că ai o inimă de rege.

FECIOARA SARAIDA

După cîtva timp, o chemă pe una dintre domnișoarele ei de onoare, numită Saraida, care era frumoasă, cuminte și cuviincioasă, și o trimise în cetatea Gannes, după ce-i spusese ce va avea de făcut.
Regele Claudas dădea recepție la curte de ziua sfintei Magdalena, cum obișnuia în fiecare an. Era așezat în capul

mesei in sala cea mare, cu toată baronimea şi cu fiul său Dorin, un chipeş şi semeţ oştean pe care îl făcuse de curînd cavaler, cînd intră Saraida în sală, ţinînd doi ogari de lanţurile lor de argint; şi grăi atît de tare, încît fu auzită de toţi:

— Rege Claudas, Dumnezeu să te aibă în paza lui. Te salut în numele celei mai bune doamne din cîte se află pe lume. Pînă acum, doamna mea te-a preţuit mai mult decît pe oricine altul, dar a auzit spunîndu-se despre tine anume lucruri care o fac să se teamă că nu ai nici măcar jumătate din bunul-simţ şi din curtenia pe care credea că le ai.

— Fii binevenită, domnişoară, îi răspunse regele surîzînd, şi doamnei dumitale îi urez numai bucurii. Dar poate că i s-o fi vorbit despre mine mai de bine decît merit. Spune-mi, rogute, ce rău fac după părerea dumitale?

— Am să-ţi spun, reluă domnişoara. Oare nu-i adevărat că ţii în temniţă pe cei doi feciori ai regelui Bohor din Gannes? Pe cînd ei nu sînt vinovaţi de nici o mişelie, şi nimeni nu are mai multă nevoie ca un copil de blîndeţe şi de milă. Şi se dovedeşte fără strop de milă cel care se arată pizmaş şi rău faţă de nişte copii! Şi află că nu este om sub cer care, aflînd că te porţi astfel cu feciorii regelui Bohor, să nu fie încredinţat că ai de gînd să le faci într-o bună zi de petrecanie, şi care, pentru aceasta, să nu te urască din inimă. Dacă ai cinsti legile curteniei, ei s-ar afla aici, lîngă domnia-ta, înveşmîntaţi ca nişte prinţi şi însuţi te-ai bucura de mare cinstire, căci fiecare ar spune că eşti un suveran de viţă aleasă, ce se poartă cu orfanii după cuviinţă şi le păstrează moşia.

— Zău că adevăr grăieşti, domnişoară! răspunse Claudas. Şi dădu poruncă seneşalului său să-i caute numaidecît pe

copii şi pe dascălii lor şi să ia cu el, ca semn de cinstire, un alai de cavaleri, de ostaşi şi de scutieri, aşa cum trebuie să fie însoţit cel care porneşte în căutarea unor prinţi!

OGARII FERMECAŢI

Cei doi copii, călărind pe caii lor de paradă, cu dascălii pe crupă, se duseră la palat cu mare alai. Oamenii de rînd le ieşeau în cale ca să-i vadă şi se rugau pentru mîntuirea adevăraţilor lor seniori. La palat sosiră destui oameni care să-i ajute să descalece. Iar cînd intrară în sală, amîndoi frumoşi şi aşa cum se cuvine să fie nişte gentilomi de înaltă obîrşie, cu fruntea sus, cu privirea mîndră şi amîndoi mînă în mînă, mulţi cavaleri din regatul Gannes, care fuseseră vasalii părintelui lor, nu se putură stăpîni să nu plîngă de milă.

Regele se afla în capul mesei, în sala cea mare, într-un jilţ bogat, îmbrăcat în mantia de la ceremonia încoronării; în faţa lui, pe un suport de argint înalt de un stat de om, se afla coroana şi sceptrul de aur împodobit cu nestemate, iar pe un alt suport, o spadă dreaptă, bine ascuţită şi lucitoare. Neîndoielnic că ar fi părut înţelept şi mîndru de mai mare dragul, de n-ar fi avut chipul plin de cruzime şi de mişelie.

Îi primi frumos pe feciorii regelui Bohor şi, chemîndu-l pe Lionel, a cărui ţinută şi purtare aleasă îi stîrneau admiraţia, îi întinse cupa lui, poftindu-l să bea. Dar băiatul nici nu-l vedea măcar; era cu ochii doar la spada lucitoare. Saraida se apropie atunci şi punîndu-i mîinile pe obraji îi întoarse încetişor capul către cupă; apoi, după ce-l încununa şi pe el, ca şi pe fratele lui, cu cîte o coroniţă de flori proaspete şi înmiresmate, le aşeză la gît fiecăruia cîte o mică agrafă de aur cu nestemate.

— Bea, acum, iubite fecior de rege, îi spuse ea lui Lionel.

— Voi bea, domnişoară, îi răspunse el, dar altul va plăti vinul!

Şi spunînd aşa, ia cupa în mînă.

— Sparge-o! Aruncă-o la pămînt! îi strigă fratele său.
Dar el, ridicînd-o cu amîndouă mîinile, îl loveşte pe Claudas din răsputeri în plină faţă şi atît de năprasnic, încît îi sparge fruntea, apoi, răsturnînd sceptrul şi spada, înhaţă coroana, o aruncă pe dale, o zdrobeşte cu călcîiul, împrăş-tiindu-i pietrele preţioase.
Tot palatul e în mare zarvă. Dorin sare în ajutorul tatălui său care zace pe jos, plin tot de vin şi de sînge; baronii se ridică în picioare, unii ca să se năpustească asupra băieţilor, alţii ca să-i apere. Lionel luase spada de jos iar Bohor sceptrul şi se luptau atît unul cît şi celălalt cu amîndouă mîinile din toate puterile; dar n-ar fi putut să ţină piept împotriva atîtor duşmani, dacă puterea florilor dăruite de fată n-ar fi împiedicat orice armă de a-i răni pînă la sînge, iar puterea agrafelor nu i-ar fi ferit de orice lovitură ce le-ar fi putut rupe mădularele.
Amîndoi se trăgeau spre uşă, conduşi de Saraida, cînd Dorin, văzîndu-i că fug, se năpusti asupra lor; dar Lionel, înălţînd spada, îi reteză pumnul stîng, pe care îl ridicase ca să se apere, şi îi tăie obrazul şi gîtul pînă la jumătate; în vremea asta Bohor îi spintecă ţeasta cu o lovitură de sceptru, astfel încît Dorin căzu mort.
Văzînd aceasta, regele, care era foarte curajos, smulse spada unuia dintre cavalerii lui, îşi înfăşură braţul stîng cu mantia şi se năpusti asupra băieţilor, fără să-i pese că-şi primejduia propria-i viaţă, între atîţia oameni dintre care mulţi îl urau. Văzîndu-l că vine atît de năprasnic, Saraida rămase o clipă uluită, dar îşi veni în fire la timp ca să arunce o vrajă care le dădea băieţilor asemănarea celor doi ogari ai ei, iar cîinilor înfăţişarea băieţilor, şi în aceeaşi clipă se aruncă în calea regelui, a cărui spadă o răni la sprînceană. Avea să poarte toată viaţa urma acestei răni.
— Aşa, rege Claudas! îi strigă ea. Am plătit scump venirea mea la curtea măriei-tale! M-ai rănit şi vrei să-mi omori ogarii, cum nu sînt alţii mai frumoşi pe lume!
Regele se uită în jur: i se păru că-i vede pe cei doi băieţi fugind, dar, de fapt, cîinii fugeau, înspăimîntaţi de zarvă. Îi urmări, ridicîndu-şi arma ca să-i lovească în momentul în care aveau să treacă pe uşă, dar ei trecură cu atîta sprinteneală, încît spada căzu zadarnic peste prag şi se făcu ţăndări.

— Domnul fie lăudat! spuse el privind ciotul care îi rămă-sese în mînă. Dacă aş fi ucis cu mîna mea odraslele lui Bohor, mi-ar fi scos veşnic ochii şi m-aş fi făcut de ocară. Porunci atunci să fie prinşi cei pe care îi credea că sînt micii prinţi şi îi puse sub paza unora dintre oamenii lui în care avea mai multă încredere. Şi dacă plînse apoi moartea fiului său, nici nu e de mirare. Dar Pharien şi Lambègue nu erau nici ei mai puţin îndureraţi decît el, căci nu se îndoiau nici cît negru sub unghie că tinerii lor suzerani, pe care îi credeau prinşi, n-aveau să fie în curînd hărăziţi morţii.

ELIBERAREA BĂIEŢILOR

În vremea aceasta, Fecioara Lacului, ducîndu-i de zgardă pe aceia pe care toţi îi socoteau nişte ogari, ajungea într-o pădure din apropiere, în care îşi lăsase scutierii. Cînd o văzură întorcîndu-se rănită la faţă, scutierii fură tare uimiţi. Îi oblojiră rana cu o simplă fîşie de pînză, aşa cum le dăduse ea poruncă. Apoi îl aşeză pe ogarul Lionel pe calul ei de paradă, în faţa ei; unul dintre oamenii ei îl luă pe Bohor pe oblînc şi micul grup trecu în goana cailor pe drumurile cele mai drepte. Nu se opriră decît cînd se înnoptă, ca să găsească undeva găzduire. Saraida desfăcu atunci vraja: oamenii ei nu puteau să-şi creadă ochilor cînd văzură ivindu-se doi băieţi frumoşi în locul cîinilor.
— Au n-am prins un straşnic vînat? îi întrebă ea.
— Preţioasă şi frumoasă pradă, de bună seamă! Dar cine sînt băieţii aceştia chipeşi?

fecioara Lacului nu voi să le spună. Iar dacă Lionel şi Bohor fură răsfăţaţi în noaptea aceea, vă lăsăm să vă închipuiţi singuri.
— Să nu vă fie teamă, copii, le spunea Saraida: dascălii voştri nu vor păţi nimic şi în curînd vor fi lîngă voi.
Dar, la drept vorbind, întrucît îi avea pe prinţi cu ea, puţin îi mai păsa de toate celelalte.
Dimineaţa porni la drum cu oamenii ei, şi, după ce merse multă vreme călare, ajunse în sfîrşit la Lac. Iar cînd Doamna Lacului îi văzu pe băieţii lui Bohor, fu mai bucuroasă decît s-ar putea spune. Cît despre Lancelot, i-au fost fără multă zăbavă mai dragi decît însoţitorii săi, cu toate că nici prin gînd nu-i trecea că sînt rudele lui; şi, încă din prima zi, cei trei veri buni mîncară din acelaşi blid şi odihniră în acelaşi pat.

PRINDEREA LUI CLAUDAS

Aflînd că regele Claudas îi întemniţase pe adevăraţii lor seniori, mulţi cavaleri din ţinutul Gannes şi mulţi orăşeni săriseră la arme sub conducerea lui Pharien şi a lui Lambègue. În vremea aceasta, Claudas nu se gîndea decît să jelească moartea băiatului său.
— Preadragul tatii fecior, spunea el printre gemete, scump cavaler, viteaz fără măsură, dacă ai fi trăit, nimeni nu te-ar fi ajuns din urmă, căci aveai mai mult decît oricine cele trei însuşiri prin care străluceşte un bărbat în crugul vremii lui: bunătatea, dărnicia şi mîndria. Ci eu nu ţineam atît la tine pentru că erai fiul meu, cît pe temeiul marii vrednicii care sălăşluia în tine.
De dragul tău, îmi schimbasem vechile năravuri, şi eu, care n-am fost niciodată aşa de felul meu, devenisem mărinimos. Hei, de bună seamă, nu mai aşteptam ca propria mea vitejie să-mi mai aducă vreo nouă cucerire; dar tu, prin destoinicia ta fără de seamăn, nu m-ai fi ridicat oare mai presus de toţi, tu care întreceai pe toată lumea, cum întrece aurul celelalte metale şi rubinul nestematele? Nu

se află putere aidoma puterii lui Dumnezeu; de aceea se cuvine să îndurăm ce ne trimite el. Vai, tare mă minunez că-mi mai simt încă inima bătînd!
În vreme ce Claudas se tînguia astfel, auzi marele tărăboi pe care îl făceau în faţa palatului cavalerii şi tîrgoveţii din Gannes, cărora li se alăturaseră mulţi baroni din Benoïc, foşti supuşi ai regelui Ban. Claudas n-avea cu el, ca să-l apare, decît o mînă de oameni din Pămîntul Pustiu. Dar îşi luă cămaşa lungă de zale, îşi legă coiful, îşi agăţă pavăza de gît, îşi încinse spada şi apucă o secure cu tăişul ascuţit şi cu coada întărită, căci nimeni nu se pricepea ca el s-o mînuiască în încăierare; apoi se arătă la o fereastră a palatului.
— Pharien, i-a strigat el, ce doriţi, dumneata şi cu oamenii aceştia?
— Măria-ta, vreau să-mi dai înapoi pe adevăraţii noştri seniori, feciorii regelui Bohor, cărora juraseşi să le înapoiezi regatul acesta, sub suzeranitatea măriei-tale.
— Atunci să se lupte fiecare cît o putea mai bine, căci nu-i voi da înapoi decît silit cu forţa.
Arcurile, arbaletele şi praştiile intrară numaidecît în joc, iar săgeţile, pietroaiele şi pietrele căzură ca o ploaie asupra palatului. Cînd băgă de seamă că cei de afară se pregăteau să dea foc porţii, Claudas porunci să i se deschidă şi, însoţit de ai lui, ieşi pe jos, cu securea în mînă, şi începu să atace cu ea atît de cumplit încît asaltatorii bătură în retragere. Cînd îl văzu făcînd prăpăd printre tovarăşii de luptă, Lambègue simţi cum îl cuprinde mînia. Deodată porunceşte să i se aducă fără întîrziere calul de luptă, încălecă pe el şi, înarmat pînă în dinţi, cu coiful pe cap, cu lancea gata de atac, se năpusteşte asupra lui Claudas în goana calului. Îl izbeşte atît de puternic cu lancea încît îi străpunge umărul; dar calul său, dus de avînt, se izbeşte cu capul de zid şi cade mort, în timp ce şi el, ca năucit de izbitură, rămîne întins alături de cal. În vremea aceasta Claudas, cu ciotul de lance în umăr, şiroind de sînge, se reazimă cu spatele de zid, sub o ploaie de pietre şi de săgeţi, şi în curînd se lasă în genunchi. Lambègue, care îşi venise în fire, se şi năpusteşte asupră-i cu spada în mînă ca să-l răpună, cînd Pharien îl opri apucîndu-l de braţ:

— Nepoate dragă, ce-ai de gînd să faci? Vrei să-l ucizi pe unul dintre cei mai destoinici cavaleri și mai viteji suverani ai vremii noastre?
— Cum așa, trădătorule, ai vrea să-l scapi cu viață pe acela care te-a făcut pe vremuri de ocară și care vrea să-i răpună pe feciorii suveranului nostru, regele Bohor? De bună seamă, porți în piept o inimă îmbătrînită și ticăloasă!
— Taci din gură, nepoate, grăi Pharien. Orice faptă rea ar fi săvîrșit, nu se cade să dorești moartea sau dezonoarea suzeranului tău, afară numai dacă nu te-ai dezlegat în chip leal de juruința făcută. Lui i-am adus închinare, sînt omul lui: e de datoria mea să-l apăr de moarte și de orice ocară, în măsura puterilor mele. Nu urmăresc decît scăparea copiilor regelui Bohor, întrucît sînt fiii fostului meu suzeran, și asta de dragul lor.
Claudas îl auzi și începu să strige, ca unul cuprins de-o teamă cumplită să nu-și piardă viața:
— Îți mulțumesc, preabunule prieten! Iată spada mea: ți-o predau ca fiind cel mai leal cavaler din cîți există. Și am să-ți dau îndată copiii. Să știi că de i-aș fi ținut chiar în cetatea mea din Bourges, n-ar fi avut nici o neplăcere dinspre partea mea.
Prin aceasta lupta luă sfîrșit. Pharien porunci să se retragă luptătorii din ambele părți și intră în palat cu Claudas, care leșină. Dar oamenii lui se grăbiră să-i scoată coiful și să-l stropească bine cu apă rece, așa încît își veni în fire; apoi doctorii îi oblojiră și-i îngrijiră rănile, cum se pricep ei să facă, și el îndură totul cu mare curaj.
Între timp se înnoptase, și chiar în clipa în care Saraida îi dezlega de vrajă pe Lionel și pe Bohor, tare departe de acolo, cei doi ogari, care aveau înfățișarea băieților, își recăpătară forma lor dintîi în palatul lui Claudas, spre marea mirare a tuturor și a regelui însuși. Cînd văzu deodată doi cîini în locul prinților care doar fuseseră aduși acolo, Pharien simți atîta spaimă în inimă, încît era mai-mai să moară.
— Cum, măria-ta, izbucni el, îmi juraseși că-mi vei reda pe feciorii regelui Bohor și îmi dai ogarii ăștia?
— Vai, răspunse regele, ăștia sînt cei doi ogari pe care fata i-a adus nu demult înaintea mea și îmi dau bine seama că,

de fapt, ea i-a răpit pe prinți printr-o vrajă! Preabunule prieten, nu mă năpăstui: sînt gata să mă las prinsul dumitale pe cuvînt de onoare și să-ți slujesc drept ostatic pînă cînd vei primi vești demne de crezare de la Lionel și de la Bohor. Dar jură-mi pe credința dumitale că mă vei apăra pînă atunci.
Pharien șovăia, căci se temea că nu-l va putea ocroti pe rege împotriva nepotului său Lambègue, care îl ura de moarte, nici — poate — împotriva oamenilor din Gannes și din Benoïc, care nu-l iubeau deloc, și se gîndea că, dacă i s-ar întîmpla vreo nenorocire lui Claudas, după ce l-ar fi luat sub paza lui, ar fi dezonorat pentru totdeauna. De aceea, ținu să ceară și părerea baronilor mai înainte de a se prinde și se duse în curtea palatului să le spună cum stau lucrurile. Se înnoptase de-a binelea, dar se aprinseseră atîtea torțe și atîtea felinare, încît se vedea ca ziua.
— Cum, unchiule, izbucni Lambègue, după ce isprăvi Pharien de vorbit, vrei să-l iei sub paza dumitale pe trădătorul care i-a ucis pe adevărații noștri seniori și care, pe vremuri, ți-a făcut chiar dumitale atîta rău? Dacă ar ști norodul ce știu eu, nu ți-ar da nimeni ascultare!
— Nu sînt surprins, nepoate, că ai atît de puțină judecată: chibzuința aleasă și vitejia strălucită nu fac laolaltă casă bună, la vîrsta pe care o ai tu. Totuși, ca să vezi ceva mai limpede în oglinda înțelepciunii, îți voi da următoarea povață: în bătălie, nu aștepta pe nimeni, ci dă primul pinteni calului, ca să tragi dacă poți, o lovitură strașnică; dar la sfatul curții, cît timp vei fi tînăr, ferește-te să-ți rostești părerile mai înainte de a fi luat cuvîntul cei mai în vîrstă ca tine: acești înțelepți care mă ascultă știu de partea cui este dreptatea. Nu văd printre ei nici un baron care să nu-și fi adus lui Claudas, de voie sau de nevoie, jurumîntă de supunere și omagiu cu mîinile împreunate a rugă, și care să nu trebuiască, prin urmare, a-i păzi trupul regelui și a-i apăra viața ca pe a sa. Căci nu e mișelie mai urîtă decît uciderea suzeranului. Dacă suzeranul a săvîrșit vreo faptă rea împotriva vasalului său, acesta trebuie să-l cheme în fața baronilor în răstimp de patruzeci de zile; și în cazul în care nu ar putea să-l readucă la ceea ce e drept, atunci nu are decît să denunțe închinarea, dar public, în fața

oamenilor lui, iar nu în taină. Nici chiar atunci nu are, pentru atîta lucru, dreptul să-l omoare, căci acela care varsă sîngele suzeranului său este trădător şi sperjur şi ucigaş şi călcător de juruinţă, afară numai dacă n-a fost la mijloc ucidere sau mişelie. Seniori, dacă vreţi să juraţi că regele Claudas n-are a se teme de nimic din partea domniilor voastre, în ciuda greşelilor pe care le-a săvîrşit, îl voi lua sub paza şi chezăşuirea mea. De nu, facă fiecare cum o socoti el mai bine! În ceea ce mă priveşte, eu ştiu ce-am să fac. Spuneţi-mi acum ce hotărîţi.
După ce se consultară, cavalerii din Gannes trecură la părerea lui Pharien şi se jurară pe moaştele sfinţilor să respecte viaţa prizonierului său. (. . .)

ORDINUL CAVALERILOR

Pînă la vîrsta de optsprezece ani, Lancelot rămase în paza Doamnei Lacului. Tare ar fi vrut să-l mai reţină încă, atît de mult ţinea la el. Dar ştia că, reţinîndu-l, săvîrşea un păcat de moarte, la fel de grav ca păcatul trădării, de vreme ce băiatul avea vîrsta cerută pentru intrarea în rîndul cavalerilor.
Într-o bună zi, după Rusalii, Lancelot ucise la vînătoare cel mai mare cerb din cîţi s-au văzut vreodată, care se nimeri să fie deopotrivă de gras, de parcă ar fi fost în luna august. Îl trimise numaidecît Doamnei prin doi scutieri, iar el rămase toată ziulica, într-atît de cald era, tolănit pe iarbă, la umbra unui stejar. Către seară, încălecă pe calul său de vînătoare pentru a se întoarce acasă. Avea înfăţişarea unui adevărat om al pădurilor, cu o tunică verde pe care o purta, încununat cu ramuri şi cu tolba de săgeţi la cingătoare, de care nu se despărţea niciodată, doar arcul lăsîndu-l unui scutier să i-l ducă. Văzîndu-l atît de frumos, Doamna Lacului simţea cum i se umplu ochii de lacrimi. Cînd intră băiatul în sală, îşi ascunse faţa în mîini şi, în loc să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute, cum făcea

mereu, o zbughi în camera cea mare. Lancelot veni după ea: o găsi întinsă pe pat, plîngînd.
— Dar ce ai, Doamnă? o întrebă el. Dacă te-a necăjit cineva cu ceva, povesteşte-mi totul, căci nu voi îngădui nimănui să te supere, cîte zile voi avea pe lume.
Dar Doamna suspina atît de tare, încît nu putea vorbi.
— Fecior de rege, îndepărtează-te, îi spuse totuşi dînsa, sau ai să vezi cum mi se curmă zilele.
— Plec atunci, de vreme ce prezenţa mea te supără atît de rău.
Spunînd aceste cuvinte, iese pe uşă, îşi ia arcul, îl atîrnă de gît, îşi agaţă tolba de săgeţi la cingătoare, pune şaua pe cal şi-l apucă de dîrlogi, cînd aceea care îl iubea mai mult decît orice pe lume veni în fugă ştergîndu-şi faţa, cu ochii roşii şi umflaţi şi, apucînd de frîul calului, izbucni:
— Unde vrei să te duci, băiete?
— Mă duc, Doamnă, într-un loc în care să-mi pot alina amărăciunea.
— Unde? Spune-mi, în numele credinţei pe care mi-o datorezi.
— La curtea regelui Artus, să slujesc vreun bărbat viteaz pînă cînd mă va face cavaler.
— Cum, fecior de rege, doreşti atît de mult să fii cavaler?
— De bună seamă, Doamnă! Este lucrul la care năzuiesc cel mai mult pe lumea asta.
— Dacă ai şti ce mari îndatoriri impune ordinul cavaleresc, n-ai cuteza să-l mai doreşti.
— Şi de ce, Doamnă? Depăşesc oare aceste îndatoriri curajul şi puterea unui bărbat?
— Da, uneori: Domnul Dumnezeul nostru i-a făcut pe unii mai viteji decît pe alţii, mai voinici şi mai curtenitori.
— Tare sfios ar fi, Doamnă cel care n-ar îndrăzni să fie învestit cavaler. Căci, oricine, dacă nu poate avea harurile trupului, poate măcar să aibă harurile sufletului. Pe cele dintîi, ca voinicia, puterea, frumuseţea — le are omul din naştere. Dar curtenia, înţelepciunea, bunătatea, lealitatea, vitejia, mărinimia, îndrăzneala — numai trîndăvia nu te lasă să le ai, căci toate ţin de voinţă. Şi adeseori v-am auzit spunînd că sufletul face viteji.
Doamna Lacului îl apucă atunci de mînă pe Lancelot şi

îl duse în camera ei, iar acolo, după ce îl rugă să stea jos, îi spuse:
— Cei dintîi cavaleri nu au fost cavaleri din pricina obîrşiei, căci toţi ne tragem din acelaşi tată şi din aceeaşi mamă. Dar cînd Pizma şi Nesaţiul au început să crească în lume, atunci cei slabi rînduiră mai presus de ei nişte apărători, care să menţină dreptatea şi să-i ocrotească.
Şi se dădu menirea aceasta celor voinici, celor puternici, celor chipeşi, leali, cutezători, viteji. Şi nimenea, pe vremea aceea, n-ar fi fost atît de îndrăzneţ încît să încalece pe cal mai înainte de a fi intrat în rîndurile cavalerilor. Dar investitura de cavaler nu era dată aşa, ca un hatîr. Li se cerea să fie buni cu toată lumea, în afară de ticăloşi, milostivi faţă de cei bolnavi, gata să-i apere pe cei nevoiaşi şi să-i dea în vileag pe tîlhari şi pe ucigaşi, buni judecători, fără ură şi fără părtinire.
Căci nu li s-au dat armele fără un temei. Pavăza care atîrnă de gîtul cavalerului şi-l apără din faţă înseamnă că se cuvine să se aşeze între Sfînta Biserică şi vrăşmaşii ei care vor s-o cotropească şi să primească loviturile în locu-i, ca un fiu pentru maica lui. Aşa cum cămaşa de zale îl înveşmîntă şi îl ocroteşte din toate părţile, tot astfel se cade să acopere el şi să împrejmuiască Sfînta Biserică, în aşa chip încît cei răi să n-o poată atinge. Coiful cavalerului este ca adăpostul din care îi ţine sub supraveghere pe răufăcători şi pe tîlharii Sfintei Biserici. Lancea lui, atît de lungă încît răneşte înainte de a fi atins cu ceva cel care o poartă, înseamnă că el trebuie să-i împiedice pe cei cu gînduri rele de a se apropia de Sfînta Biserică. Iar dacă spada, cea mai nobilă dintre arme, are două tăişuri, e pentru că izbeşte cu unul pe duşmanii credinţei, iar cu celălalt pe hoţi şi pe ucigaşi; pe cînd vîrful ascuţit înseamnă supunere, căci toţi oamenii trebuie să se supună cavalerului; şi nimic nu străpunge inima ca supunerea, în ciuda curajului. Calul, în sfîrşit, este poporul, care trebuie să-l ducă pe cavaler în spate şi să vegheze a-i procura cele de trebuinţă, purtîndu-l după placul lui întru săvîrşirea a tot ce este bine.
Două inimi trebuie să aibă: una tare ca fierul, pentru cei neleali şi pentru mişei, alta moale şi mlădie cum este ceara caldă, pentru cei buni şi blajini. Acestea sînt îndatoririle cu care ne legăm faţă de Domnul Dumnezeul nostru cînd primim ordinul cavalerilor, şi mai bine ar fi pentru un tînăr să rămînă scutier toată viaţa lui, decît să se vadă ajuns de ocară pe pămînt şi pierdut în ochii Domnului.
— Doamnă, spuse Lancelot, dacă am să găsesc pe cineva care să consimtă a mă învesti cavaler, nu mă voi teme să fiu cavaler, căci Dumnezeu se va îndura — poate — să-mi dea însuşirile de care e nevoie în tagma aceasta, iar eu îmi voi pune toată inima, tot trupul, toată osteneala şi toată munca în slujba demnităţii de cavaler.
— În numele Domnului, spuse Doamna Lacului suspinînd, năzuinţa dumitale se va împlini aşadar în curînd. Plîngeam cînd te-am văzut, pentru că ştiam lucrul acesta. Vei fi îmbrăcat în ţinuta de cavaler de omul cel mai vrednic.
De multă vreme, Doamna Lacului pregătise toate armele care îi trebuiau băiatului: o cămaşă albă de zale, uşoară şi rezistentă, un coif argintat şi o pavăză de culoarea zăpezii, cu pafta de argint. Spada, pusă la încercare cu diferite prilejuri, era mare, tăioasă şi uşoară cum nu se mai poate. Şi lancea era scurtă, groasă, rezistentă, cu fierul bine ascuţit; calul de luptă, înalt, puternic şi plin de vioiciune; mantia lui Lancelot, mantaua căptuşită cu blană de hermină, toate erau albe, şi pînă şi escorta lui, înveşmîntată în alb, cu oameni călări pe cai albi. Cu această suită, însoţiţi de Lionel, Bohor şi Lambègue, Lancelot şi Doamna Lacului porniseră la drum în marţea dinaintea zilei de Sfîntul Ion. Dar povestirea va depăna mai încolo ce s-a întîmplat la curtea regelui Artus şi cum a fost făcut cavaler Lancelot de către regina Guenievra şi cum s-a purtat el.

VRĂJITORUL MERLIN

FECIOARA PĂCĂLITĂ DE DIAVOL

(. . .) Ci iată că, ne spune povestea, era pe lumea asta o fecioară care nu mai avea nici tată, nici mamă; dar avea un duhovnic şi da crezare tuturor poveţelor acestui înţelept: de aceea mergea pe drumul cel bun. Totuşi, pe ea o alese Vrăşmaşul.

Necuratul trimise la ea o bătrînă care asculta totdeauna de poruncile lui.

— Ce jale să te gîndeşti că nimeni nu-i face vreo bucurie trupului dumitale atît de frumos de la naştere, îi spuse ea fecioarei. Ah, de-ai şti ce plăcere simţim cînd ne împreunăm cu iubiţii noştri! Chiar de-ar fi să nu trăim decît cu un codru de pîine, tot am fi mai mulţumite decît dumneata cu tot aurul din lume. E vrednică de plîns femeia care nu cunoaşte bărbatul!

Cînd se înnoptă şi se duse să se culce, fecioarea îşi privi trupul — care era de toată frumuseţea — şi se gîndi că bătrîna avea, poate, dreptate. Dar a doua zi îi povesti totul duhovnicului, care îi arătă că Vrăşmaşul îi da tîrcoale. « Ai grijă mai ales să nu te mînii şi să-ţi pierzi cumpătul, îi spuse el, închină-te cînd te scoli şi cînd te culci şi vezi să ai mereu lumină, noaptea, în camera în care dormi, căci diavolul nu vine cu dragă inimă acolo unde este lumină. » Cînd Necuratul află poveţele pe care i le dădea fecioarei duhovnicul ei, îi fu grozav de teamă să-o piardă şi se tot gîndea mereu cum ar putea s-o cucerească.

Fata aceasta avea o soră mai mică decît ea, care apucase pe căi greşite şi îşi făcea mendrele cu bărbaţii. Într-o sîmbătă seara, fecioara o văzu intrînd pe destrăbălata

aceasta în locuinţa ei, însoţită de o ceată de băieţi; se supără foc şi vru s-o dea pe uşă afară, dar sora ei mai mică îi răspunse că se vedea cît de colo că duhovnicul ei o iubea nebuneşte şi că, dealtfel, casa era deopotrivă şi a surorii mai mari şi a surorii mai mici şi că nu va ieşi nici în ruptul capului. Cînd auzi asemenea cuvinte, fecioara o apucă pe sora ei de umeri ca s-o dea pe uşă afară, dar puşlamalele o bătură crîncen. Cînd izbuti să scape din mîinile lor, se ascunse în camera ei şi începu să plîngă din toată inima pe întuneric. Atunci, Vrăşmaşul îi aduse aminte de moartea tatălui şi a mamei, aşa încît fu de-a binelea cuprinsă de disperare şi adormi pînă la urmă de supărare în patul ei, fără lumină. Diavolul văzu astfel că fata uitase toate poveţele duhovnicului şi îi păru tare bine. Luă formă de bărbat şi, pe cînd fata moţăia, se apropie de ea şi o cunoscu trupeşte.

Cînd se trezi, se închină spunînd: « Sfîntă Maică-Precistă, ce mi s-a întîmplat! » Apoi se sculă, dar nu văzu pe nimeni şi îşi găsi uşa încuiată aşa cum o lăsase: şi astfel află fata că diavolul îşi bătuse joc de ea.

Atunci se duse să-i povestească duhovnicului cum ajunsese de ocară. Mai întîi, duhovnicul nu voi s-o creadă, spunînd că era lucru de mirare şi că niciodată o fecioară nu şi-a pierdut fetia fără să ştie cu cine. Dar ea plînse şi tot plînse atît de mult încît duhovnicul ajunse să creadă că spunea adevărul; atunci îi dădu, drept pocăinţă, să nu mai mănînce vinerea decît o singură dată pe zi şi să se ferească totdeauna de desfrîu, în afară de cel care vine în timpul somnului, de care nimeni nu se poate feri. Şi ea îi făgădui. Aşa încît diavolul înţelese că o pierduse şi fu nespus de mîniat.

COPILĂRIA LUI MERLIN: PRUNCUL CARE VORBEȘTE

Veni totuși vremea în care starea ei nu se mai putea tăinui. Și celelalte femei o întrebau cine era tatăl copilului.
— Să dea Dumnezeu să nu mă mai pot ușura de sarcina asta dacă am avut vreodată de-a face cu un bărbat!
— Prietenă dragă, spuneau femeile, făcîndu-și cruce, fără îndoială că știi mai mult decît la dumneata însăți la cel care ți-a făcut pocinogul ăsta, de vreme ce nu vrei să-l tragi la răspundere. Dar e mare pacoste pentru dumneata, căci de vor afla judecătorii, va trebui să mori.
Într-adevăr, pe vremea aceea, cînd o femeie ducea o viață destrăbălată, dacă nu consimțea să ajungă femeie publică era pedepsită. De aceea fu în curînd chemată în fața judecătorilor. Dar, cum se gîndiră că pruncul nu săvîrșise nici o greșeală și că nu se cuvenea să fie pedepsit pentru greșeala mamei lui, hotărîră să n-o judece înainte de nașterea pruncului.
O închiseră pe împricinată într-un turn întărit, în tovărășia a două moașe, cele mai pricepute din cîte s-au găsit, ca s-o ajute, cînd va veni sorocul nașterii, și toate deschizăturile fură zidite, în afară de o mică fereastră în vîrful turnului, pe unde aduceau, cu ajutorul unei frînghii, cele de trebuință. Și acolo se născu pruncul, cînd se milostivi bunul Dumnezeu.
Primindu-l în brațe, cele două cumetre fură cuprinse de o teamă cumplită, căci era păros cum n-a mai fost vreodată un nounăscut. Și cînd îl văzu așa, mama lui se închină și le porunci să-l ducă deîndată la biserică, pentru botez.
— Și ce nume vrei să-i dai?
— Numele bunicului său dinspre mamă.
Și astfel pruncul fu numit Merlin. După care fu adus înapoi la mama lui, ca să-l hrănească, deoarece nici o altă femeie n-ar fi îndrăznit să alăpteze un prunc atît de păros și care, la nouă luni, părea în vîrstă de doi ani.
Și iată că atunci cînd pruncul fu înțărcat, cele două femei îi spuseră mamei lui că ele nu mai pot să rămînă în turn.

— Vai, de îndată ce veți pleca, au să mă omoare!
— Nu mai putem să stăm, îi răspunseră ele.
Auzind așa, tînăra începu să plîngă și să se jeluiască amarnic.
— Dragul mamei băiat, îi spunea ea, îmbrățișînd copilul, mă vor ucide din pricina ta, și, cu toate acestea, nu am nici o vină; dar cine să creadă adevărul?
La auzul acestor cuvinte, țîncul o privi rîzînd și îi răspunse:
— N-ai să mori din pricina mea.
Auzindu-l vorbind astfel, mama lui fu atît de mirată, încît i se muiară brațele și lăsă țîncul să cadă. El începu să scîncească, apoi să urle și cumetrele veniră fuga, crezînd că mama lui voise să-l omoare. Dar ea le lămuri, explicîndu-le minunea. Atunci îl luară ele și-l descusură cu întrebări, dar nu putură să scoată o vorbă de la el. În cele din urmă, la povața mamei, se prefăcură că o ceartă și îi spuseră cu asprime:
— Ce pacoste că trupul dumitale frumos are să fie ars pe rug pentru pocitania asta! Mai bine era de n-ar mai fi venit niciodată pe lume plodul ăsta!
— Mințiți, strigă deodată în gura mare pruncul, și spuneți ce vă învață mama să spuneți. Dați-i pace; voi sînteți mai smintite și mai păcătoase decît ea. Nimeni nu va avea atîta îndrăzneală, cît voi fi eu pe lume, să-i curme firul vieții, în afară de Dumnezeu.
Și unde nu dădura fuga la fereastră cumetrele, uluite, și începură să strige cu atîta foc la cei de afară vestea despre pruncul care vorbea, încît zvonul ajunse în curînd la urechile judecătorului, care porunci să fie adusă mama, ca s-o judece.
Urma s-o osîndească la moarte, cînd micuțul Merlin, pe care îl ținea în brațe, izbucni în chip atît de răspicat, încît să-l poată auzi fiecare:
— Nu chiar așa de curînd o să fie arsă pe rug! Căci dacă ar fi să fie osîndite la rug toți cei și toate cele care și-au făcut mendrele cu alții, în locul soțiilor sau ale soților lor, n-ar fi oameni aici care să nu trebuiască să fie arși pe rug! Aș putea să dovedesc lucrul acesta, dacă aș vrea. Ci eu îmi cunosc mai bine tatăl decît îl cunoști dumneata pe-al dumitale, iar mama dumitale știe mai bine cu cine te-a zămislit decît a mea, care nu știe cine a împuiat-o.

La auzul acestor cuvinte, judecătorul rămase înmărmurit: niciodată nu auzise vorbind un copil atît de nevîrstnic.
Trimise pe cineva s-o cheme fără zăbavă pe mama lui, spunînd că, dacă Merlin nu va dovedi ceea ce cuteza să spună, va fi ars şi el cu mama lui.
— De mi-ai da crezare, spuse pruncul, mai bine ai lăsa-o pe mama să plece şi n-ai mai face nici o cercetare în legătură cu mama dumitale.
— N-ai să scapi tu aşa, cu una, două! . . . Mamă, o întrebă judecătorul, cînd mama lui ajunse acolo, nu sînt eu fiul soţului dumitale adevărat?
— Pentru numele lui Dumnezeu, băiatul mamei, din cine te-ai trage tu, dacă nu din soţul meu, care a răposat?
— Doamnă, doamnă, interveni copilul, trebuie să mărturiseşti adevărul!
— Diavole! Satano! spuse doamna, făcîndu-şi semnul crucii.
— Ştii prea bine că fiul dumitale este vlăstarul unui preot, dovadă că, întîia oară cînd te-ai împreunat cu el, i-ai spus că te temi grozav să nu rămîi însărcinată, întrucît soţul dumitale era plecat. E-adevărat?
— Fiul mamei, ai să dai oare crezare scornelilor acestui împielițat?
— Dacă atît nu este de ajuns, reluă iar vorba pruncul, am să-ţi mai spun ceva. Cînd te-ai văzut însărcinată, preotul a umblat în lung şi-n lat în căutarea soţului dumitale şi atîta a stăruit încît l-a făcut să se culce cu dumneata. Datorită acestui fapt, soţul dumitale n-a bănuit cîtuşi de puţin că pruncul nu era vlăstar din viaţa lui.
Auzind toate acestea, femeia fu atît de tulburată, încît trebui să stea jos. Fiul ei se uită atunci la ea.
— Oricare ar fi tatăl meu, îi spuse el, eu sînt fiul dumitale şi mă voi purta cu dumneata ca un fiu. Aşadar, mărturiseşte adevărul.
— Pentru numele lui Dumnezeu, îndură-te de mine, fiule! Nu pot să mai ascund adevărul: a fost aşa cum a spus pruncul ăsta.
— Avea deci dreptate să pretindă că el ştie mai bine cine este tatăl lui decît ştiam eu care este al meu, şi n-ar fi drept s-o osîndesc pe mama lui, de vreme ce n-o osîndesc pe a mea. Dar, îi spuse judecătorul lui Merlin, pentru numele lui Dumnezeu şi pentru cinstea ta, şi ca s-o pot dezvinovăţi în faţa oamenilor pe aceea din care te-ai născut, spune-mi cine te-a zămislit.
— Află că sînt odrasla unui Vrăşmaş care a păcălit-o pe mama. Şi află că Vrăşmaşii ăştia se numesc demoni masculi şi hălăduiesc în văzduh. Dumnezeu a îngăduit să am ştiinţa lor înnăscută şi ţinerea lor de minte şi ştiu, ca ei, cele săvîrşite, rostite şi trecute; dar, mai mult, din pricina bunătăţii mamei mele, datorită căinţei şi pocăinţei ei, Domnul Dumnezeu a îngăduit ca să cunosc deopotrivă şi lucrurile viitoare. Bunăoară, pot să-ţi dau în vileag faptul că mama ta, plecînd de aici, îi va povesti ce ţi-am spus eu preotului care te-a zămislit. Şi el va fi cuprins de o spaimă atît de cumplită, încît va fugi de acasă şi diavolul îl va îndruma către un heleşteu, în care se va îneca.
Chiar aşa a şi fost. După toate acestea, mama lui Merlin se retrase într-o mănăstire depărtată, în care vieţui cu nespusă evlavie, şi aflaţi că băiatul crescu în tihnă lîngă dînsa, pînă la vîrsta de şapte ani.

COPILĂRIA LUI MERLIN: TURNUL CARE SE NĂRUIE

Pe vremea aceea, era în Bretania un rege cu numele Constant, care avea doi coconaşi, numiţi Moine şi Uter Pendragon. Cînd regele se prăpădi, seneşalul său, care se numea Vortigern, puse să fie ucis mişeleşte micul Moine şi se încoronă rege în locul lui, dar cîrmui cu atîta răutate încît poporul îl ura şi, cum un om cumsecade îl luase cu dînsul pe Uter Pendragon într-un oraş străin, numit Bourges în Berry, regelui îi era tare teamă ca băiatul să nu se întoarcă într-o bună zi şi să-l detroneze. De aceea, voi să-şi clădească un turn atît de înalt şi de puternic, încît să nu poată fi niciodată cucerit. Meşterii se apucară de lucru, dar doar ce începea turnul să se ridice la vreo trei sau patru stînjeni deasupra pămîntului, că se şi dărîma. Vortigern îşi chemă

meșterii-zidari și îi povățui să folosească varul și mortarul cel mai bun pe care îl puteau găsi. Așa și făcură, dar pentru a doua oară turnul se năruí; apoi a treia și a patra oară: așa încît toată lumea era înmărmurită de mirare, iar regele era mîniat din cale afară.
Chemă la el pe cei mai de seamă cărturari și astronomi de pe pămînt și, după ce au chibzuit vreme de unsprezece zile, aceștia spuseră că turnul nu va rezista în vecii vecilor, dacă nu se va amesteca în mortar sîngele unui copil din flori, în vîrstă de șapte ani. De aceea, regele trimise doispre-zece soli în lumea largă, să dea de un asemenea copil.
Într-o zi, doi dintre ei trecură printr-un cîmp întins, de la marginea unui oraș, unde niște copilandri jucau un joc cu crosa. Printre ei se afla și Merlin care, știind orice, află după ce anume umblau solii pe-acolo. De îndată ce-i văzu, se apropie de fiul unuia dintre cei mai bogați oameni din oraș și îl lovi atît de strașnic cu crosa lui peste picior, încît copilul izbucni în plîns și începu să-l ocărască numindu-l copil din flori. Solii se apropiară atunci ca să-l descoase. Dar, fără să le dea răgaz, Merlin se îndreptă rîzînd spre ei și le spuse:
— Eu sînt cel pe care-l căutați, băiatul al cărui sînge trebuie să-l duceți neapărat regelui Vortigern.
— Cine ți-a spus? îl întrebară solii, uluiți.
— Dacă-mi veți jura pe legea voastră că n-o să-mi faceți nici un rău, am să vă însoțesc și am să vă spun de ce nu rezistă turnul. Dar, mai întîi, am să vă arăt că mai știu multe alte lucruri.
Și le povesti, fără să sară un cuvînt, cum regele Vortigern voise să clădească un turn și cum turnul se dărîma mereu, și ce spuseseră astronomii, și toate celelalte, așa încît solii își spuneau în mintea lor: « Copilul ăsta ne spune lucruri minunate, și ne-ar plăcea mai curînd să fim sperjuri cîte zile vom mai avea de trăit și să riscăm să ne pierdem avuțiile, decît să-l ucidem ». Atunci Merlin, care citea în gîndul lor, își luă bun rămas de la mama lui și porni de bună voie cu ei. Călăriră mult pînă cînd ajunseră într-un oraș și, cînd ieșeau din oraș, văzură un sătean care purta niște bocanci mari și avea o bucată de talpă în mînă. Trecînd pe lîngă el, Merlin începu să rîdă și le spuse tovarășilor săi de drum:

— Săteanul ăsta, care crede că va trebui să-și repare bocancii în timpul pelerinajului, va muri înainte de-a ajunge acasă. Solii îl descusură pe omul acela, iar el le spuse că tocmai își cumpărase bocancii de la tîrg, cum și talpa aceea, ca să-i repare cînd se vor rupe, căci avea de gînd să se ducă în pelerinaj pe Pămîntul Sfînt. Mirați, porniră după el și nici nu făcură o leghe de drum, cînd îl văzură mort. Atunci se gîndiră, fiecare în cugetul său: « Mai bine am îndura mii de schingiuiri, decît să ucidem un copil atît de înțelept ». Și Merlin, care le cunoscu gîndurile chiar în clipa aceea, le mulțumi.

COPILĂRIA LUI MERLIN: VORTIGERN ȘI BALAURII

Merseră în felul acesta pînă se apropiară de curtea regelui Vortigern. Cînd nu mai aveau decît un ceas de drum, îl întrebară pe Merlin ce să-i spună regelui.
— Povestiți-i ce-ați văzut, le răspunse el, și asigurați-l că eu îl voi lămuri de ce i se tot năruie turnul.
Ceea ce și făcură, așa încît regele, uimit, îl chemă pe Merlin în fața lui și băiatul îi spuse:
— Rege Vortigern, vrei să știi de ce nu-ți stă turnul în picioare? Din pricină că sub pămînt, în locul unde are turnul temeliile, se află doi balauri care nu văd deloc, unul roșcovan și altul alb, care dorm sub două steiuri mari de piatră. Cînd simt greutatea turnului, se întorc, și turnul se dărîmă. Dacă spusele mele nu sînt adevărate, osîndește-mă să fiu ars de viu; iar dacă sînt adevărate, învinuiește-i pe cărturarii și pe astronomii tăi, care pretind că se pricép la orice, dar nu știu nimic.
Îndată regele porunci să se adune toți muncitorii din partea locului ca să sape pămîntul, iar aceștia săpară atît de bine, încît fură scoase la iveală cele două steiuri mari de piatră. Și de îndată ce o ridicară pe prima, se ivi un balaur alb, atît de mare, atît de semeț și atît de pocit, încît toată lumea se

retrase în grabă de-a-ndărătelea. Apoi, sub cel de-al doilea stei, descoperiră un balaur roşu, care li se păru mai mare şi mai sălbatic. Şi nu trecu mult şi amîndoi balaurii se treziră de-a binelea şi se năpustiră unul asupra celuilalt sfîşiindu-se îngrozitor cu colţii şi cu ghearele. Bătălia ţinu toată ziua, toată noaptea şi a doua zi pînă la ceasul prînzului. Mai-mai să fie răpus cel alb; dar în cele din urmă, îi ieşi o flacără pe gură şi pe nări care îl mistui pe balaurul roşcovan; după care se culcă şi muri şi el, la rîndul lui. Şi Merlin îi spuse regelui că de-acum încolo putea să-şi clădească turnul, nestingherit.

— Dar, spuse Vortigern, trebuie să ne lămureşti ce înseamnă lupta celor doi balauri.

— Jură-ţe pe toţi sfinţii că nu mi se va face nici un rău. Regele jură.

— Îţi voi spune că balaurul roşcovan te întruchipează pe tine, iar cel alb pe fiul regelui Constant, a cărui moştenire ai furat-o. Iar dacă cei doi balauri s-au luptat vreme îndelungată, e pentru că tu stăpîneşti de multă vreme regatul pe care l-ai luat. Şi dacă balaurul cel alb l-a ars pe cel roşu, e pentru că Uter Pendragon va da poruncă să fii şi tu ars. Peste trei zile va debarca în portul Winchester.

La auzul acestor cuvinte, regele fu cuprins de o cumplită frică şi trimise de zor o mare armie la Winchester. Dar cînd oamenii lui văzură stindardele lui Uter Pendragon pe corabia care îl aducea, îl recunoscură ca pe adevăratul lor senior, iar Vortigern se refugie într-unul dintre castelele lui. Rezistă acolo cîtva timp; dar asaltîndu-l, Uter Pendragon dădu foc fortăreţei, şi Vortigern pieri în flăcări. Aşa să păţească toţi trădătorii şi mişeii! [. . .]

DUCESA DE TINTAGEL

După aceasta, regele Uter dădu sfoară în tot regatul că îşi statorniceşte recepţiile la curtea de la Carduel, în Galles, în fiecare an, în zilele de Crăciun, de Rusalii şi de Toţi-Sfinţii.

Veniră la curte o mulţime de doamne, de cavaleri şi de domnişoare, şi regelui i se aprinse inima după Ygerne, soţia ducelui Hoël de Tintagel. La început nu lăsă să se vadă nimic, în afară de faptul că se uita la ea mai îndelung decît la celelalte; dar dînsa îşi dădu bine seama şi, cum era tot pe atît de credincioasă pe cît era de frumoasă, se feri cît putu mai bine să se arate în faţa lui, iar el trimise giuvaere tuturor doamnelor, ca să poată să-i dea şi ei, aşa încît ea nu putu să le refuze. Cînd adunarea se împrăştie, el îi spuse că-i răpise inima, dar ea se prefăcu a nu fi auzit. La recepţiile următoare, regele nu se bucură de o mai bună primire. Vreme de un an suferi aşa: cînd se afla departe de fiinţa iubită, era trist de moarte; cînd nu era în preajma ei, i se părea că nu va mai putea trăi, dacă nu va avea mîngîiere în dragoste. Văzînd aceasta, unul dintre cavalerii săi, pe nume Ulfin, îi spuse:

— Mărite Doamne, eşti tare copilăros cînd te gîndeşti să mori pentru o femeie. Eu, care sînt un biet om pe lîngă măria-ta, dacă aş iubi aşa cum iubeşti măria-ta, nu m-aş gîndi să trec în rîndul morţilor: cine a auzit vreodată vorbindu-se despre o femeie care să se poată apăra, cînd este rugată frumos şi onorată cu frumoase bijuterii? Lasă-te în grija mea.

Şi începu să-i ducă ducesei zeci de daruri de toată frumuseţea din partea regelui. Dar ea se ferea să ia ceva din ele, aşa încît, într-o bună zi, el îi spuse:

— Doamnă, giuvaerele acestea pe care le refuzi sînt puţin lucru, cînd toate bunurile regatului din Logres, cum şi locuitorii săi, îţi stau la picioare.

— Cum aşa? întrebă ea.

— Pentru că ai cucerit inima bărbatului căruia i se supun toţi ceilalţi.

— Despre ce inimă vorbeşti?

— Despre inima regelui.

Ygerne ridică mîna şi îşi făcu semnul crucii.

— Dumnezeule, ce nelegiuit e regele cînd se preface că ţine la soţul şi stăpînul meu, ducele, şi la mine şi, cu toate acestea vrea să mă facă de rîs! Fereşte-te să-mi mai repeţi asemenea cuvinte sau îi voi da de ştire ducelui şi va porunci să fii răpus.

— Doamnă, ar fi o cinste pentru mine să mor pentru rege. Pentru numele lui Dumnezeu, fie-ți milă de rege și de domnia-ta, altminteri mare nenorocire se va întîmpla: nici dumneata, nici ducele nu v-ați putea apăra împotriva voinței sale.
— Cu voia lui Dumnezeu, spuse Ygerne plîngînd, niciodată nu mă voi mai duce în vreun loc în care să mă poată vedea regele.
Așa a și făcut, pe cît i-a fost cu putință. Dar într-a unspre-zecea zi după Rusalii, regele îl luă pe duce de mînă și-l așeză lîngă el, apoi îi spuse, arătîndu-i o cupă de aur:
— Dragă duce, trimite-i vorbă soției dumitale să primească această cupă, pe care i-o trimit eu și s-o golească în semn de dragoste față de mine.
— Măria-ta, îți mulțumesc mult! răspunse ducele, care nu se gîndea la ceva rău.
Și unul dintre cavalerii săi, care se numea Bretel, se duse din porunca lui în camera doamnelor și, îngenunchind în fața ducesei, îi spuse solia ducelui, soțul ei. Ea se roși toată, necutezînd să refuze, bău și voi să trimită cupa înapoi.
— Doamnă, îi spuse Bretel, ducele a poruncit s-o păstrezi, așa cum l-a rugat regele.
Apoi se întoarse la rege aducîndu-i mulțumiri din partea ducesei, care totuși nu rostise nici un cuvînt de mulțumire. Seara, cînd ducele se întoarse în palatul său, o găsi pe Ygerne plîngînd.
— Ah, spunea ea, tare aș vrea să mor!
— De ce, doamnă?
— N-am să-ți mai ascund, scumpul meu, căci la nimic nu țin mai mult pe lumea asta ca la domnia-ta. Regele spune că mă iubește, și toate sărbătorile acestea nu le dă decît de dragul meu. Cu toate acestea, dintre darurile pe care mi le-a trimis, n-am vrut să iau nici unul, în afară de cupa asta, pe care mi-ai trimis vorbă s-o păstrez. Te rog și îți cer, ca stăpîn și ca soț al meu ce ești, să mă duci înapoi la Tintagel.
Auzind toate acestea, ducele, mîniat foc, le trimise vorbă cavalerilor săi să părăsească orașul fără zgomot chiar în noaptea aceea, chiar de-ar fi fost nevoiți să-și lase tot cala-balîcul, care urma să vină după ei a doua zi.

NAȘTEREA LUI ARTUS

Dimineața, cînd regele află vestea plecării ducesei Ygerne, fu mai întîi atît de îndurerat, încît nu era inimă cît de aspră care să nu fi fost mișcată; apoi își chemă baronii la sfat și le spuse marea rușine ce i-o făcuse vasalul său.
— Măria-ta, îi spuseră ei, sîntem de părere să trimiți doi soli chibzuiți la ducele de Tintagel, ca să-i arăți ocara pe care ți-a adus-o și să-l poftești să se întoarcă la curte.
Zis și făcut; dar ducele spuse drept răspuns: « Regele m-a năpăstuit ». Atunci Uter Pendragon le ceru baronilor săi să-l ajute ca să pedepsească sminteala omului său de credință. Ducele se ferecase cu cavalerii în cel mai întărit dintre castelele lui, care fu apărat în așa fel, încît regele nu putu să-l ia cu asalt. Dealtfel, Uter Pendragon știa, prin iscoadele lui, că Ygerne rămăsese la Tintagel, așa încît ar fi ridicat împresurarea, dacă nu s-ar fi temut că baronii lui aveau să rămînă uluiți și aveau să-l dezaprobe.
Într-o seară, cînd stătea jos, în cortul lui, tare posomorît și îngîndurat, Ulfin îi spuse:
— Măria-ta, de ce nu trimiți după Merlin?
— Vai, Merlin știe prea bine că n-am chef nici de băut, nici de mîncat, nici de dormit, nici de odihnă, și că va trebui să mor de chinul dragostei. Cu toate acestea, nu vine. Fără îndoială, nu mă iartă că vreau să răpesc soția vasalului meu; e oare vina mea, dacă nu pot să mi-o smulg din inimă pe Ygerne?
Cum rostea cuvintele acestea, Merlin însuși intră în cort. Regele, mai mulțumit decît am putea spune, îl luă în brațe și-l strînse cu drag la pieptul lui.
— Dragă prietene, îi spuse el, niciodată n-am dorit venirea vreunui om ca pe-a dumitale. Știi prea bine ce-mi dorește inima, pentru că nu te-aș putea minți fără să-ți dai numai-decît seama.
— Știu, măria-ta, îi spuse Merlin,și dacă ai îndrăzni să-mi făgăduiești o favoare, te-aș face să obții dragostea ducesei.
— Oh, nu-i lucru pe care să nu mi-l poți cere!
Atunci Merlin îl puse să jure pe cele mai de seamă moaște care s-au putut găsi; apoi porniră în mare taină cu Ulfin

și merseră și tot merseră călare, pînă cînd ajunseră la Tintagel.
Cu puțin înainte de a sosi la castel, Merlin descălecă de pe calul său de paradă și, după ce căută cîtva timp, culese o buruiană și-i spuse lui Ulfin să-și frece fața și mîinile cu ea. Numaidecît acesta căpătă înfățișarea lui Jourdain, unul dintre cei mai credincioși slujitori ai ducelui, lucru de care se minună grozav regele; dar, ungîndu-se și el la rîndul lui cu sucul acestei buruieni, ajunse leit la asemănare cu ducele, în vreme ce Merlin căpăta înfățișarea lui Bretel. Schimbați așa, se înfățișară înaintea porții castelului, unde paznicul, care îi recunoscu pe toți trei, îi lăsă să intre. Era noapte: falsul duce se duse în iatacul Ygernei. Ducesa îl primi bine, luîndu-l drept soțul ei, pe care îl iubea mult: și astfel fu zămislit preabunul nobil care, mai tîrziu, avea să se numească Artus.
Dimineața, tustrei plecară tot cum veniseră, și Merlin îi puse să se spele, și se spălă și el într-un rîu, în care își reluară înfățișarea lor firească. Apoi îi spuse regelui:
— Măria-ta, te-am făcut să ai ceea ce-ți făgăduisem; e rîndul măriei-tale acum să-ți ții jurămîntul. Află că ai zămislit un fiu; vreau să mi-l dai mie.
— Ți-l dau, îi. spuse regele.
Reîntorcîndu-se în tabără, aflară că ducele încercase o ieșire din castel și că, fiindu-i doborît calul, fusese răpus de pedestrașii lui, care nu-l recunoscuseră. Toți baronii erau nespus de întristați, căci se gîndeau că moartea era o pedeapsă prea gravă pentru greșeala lui. Văzînd acest lucru, regele ținu sfat și-i întrebă cum ar putea repara acea nedreptate. El însuși fu de părere că se cuvenea să cheme mai întîi rudele ducelui de Tintagel, ca să găsească o cale de împăcare.
Cînd soția lui Tintagel veni cu ai ei, baronii regatului îi spuseră lui Ulfin, care era foarte înțelept, să vorbească el întîi.
— Seniori, ducele s-a prăpădit silit de rege, spuse acesta; dar vina lui nu era așa de mare încît să trebuiască a fi pedepsit cu moartea. Ci iată că soția lui rămîne împovărată de copii și regele i-a călcat și i-a prăpădit țarinile, aducîndu-i astfel pagube, ca și moștenitorilor și rudelor ducelui. Este așadar

drept să răscumpere o parte din pagubele acestea. Eu sînt de părere că se cuvine s-o ia de soție pe ducesă și s-o căsătorească pe fiica mai mare a ducelui cu regele Lot din Orcania, dacă acesta va primi.
Toți baronii fură de părerea lui Ulfin și regele Lot din Orcania spuse că o va lua cu plăcere în căsătorie pe fiica ducelui de Tintagel. Și toți își întoarseră privirile către ducesă. Ducesei i se umpluseră ochii de lacrimi și nu răspunse nimic; dar toate rudele ei spuseră că niciodată un suzeran nu făcuse cu vasalul lui o pace mai dreaptă. Și peste treizeci de zile se prăznui nunta regelui Uter Pendragon cu Ygerne.
Or, cînd semnele sarcinei ei începură să se vadă, ea îi mărturisi, plîngînd, soțului cum venise, după moartea ducelui, s-o viziteze, un bărbat care semăna atît de leit cu ducele, încît crezuse că era el.
— Draga mea, îi spuse regele, ar fi o mare rușine pentru mine și pentru dumneata, dacă s-ar afla că ai avut un copil atît de repede după nunta noastră. Îl vom încredința cuiva care îl va crește cu grijă.
Și cînd se născu pruncul, i-l dărui lui Merlin, care îl încredință în taină unuia dintre cei mai cinstiți cavaleri ai regatului, numit Antor, a cărui femeie născuse și ea cu șase luni mai înainte. Ea și-l încredință pe propriul ei fiu unei doici și-l alăptă pe cel pe care i-l aduseră. Apoi, cînd veni timpul potrivit, Antor îl botează pe băiat cu numele Artus și îl crescu în toată cinstea și grija, alături de propriul său fiu, care se numea Keu.

STEIUL MIRACULOS

Uter Pendragon a murit după șaisprezece ani, de Sfîntul Martin, la doi ani după Ygerne. Cum nu lăsa vreun copil cunoscut, baronii îl rugară pe Merlin să li-l caute pe cel pe care trebuiau să-l aleagă rege, pentru ca regatul să fie cîrmuit întru binele Sfintei Biserici și întru chezășuirea poporului. Dar el le spuse doar să aștepte ziua nașterii

Domnului şi pînă atunci să se roage lui Dumnezeu ca să-i lumineze.
În ajunul Crăciunului, toţi baronii regatului Logres se duseră la Londra şi printre ei Antor, cu Keu şi cu Artus, cei doi copii ai lui, dintre care nu ştia la care ţine mai mult. Toată lumea luă parte la slujba de la miezul nopţii, cu mare evlavie, apoi la slujba zilei. Şi în timp ce mulţimea ieşea din Biserică, răsunară nişte strigăte de uimire: un stei mare de piatră cioplită zăcea în mijlocul pieţei: pe el stătea o nicovală de fier, în care era înfiptă o spadă pînă la mîner. I se dădu de veste numaidecît arhiepiscopului, care veni cu agheasmă. Şi cum se apleca să stropească piatra, citi cu glas tare aceste cuvinte care erau scrise cu litere de aur: *Cel care va scoate spada asta va fi regele ales de Isus Cristos.* Cei mai supuşi şi cei mai bogaţi bărbaţi se şi sfădeau între ei care să încerce cel dintîi. Dar arhiepiscopul le spuse:
— Seniori, nu sînteţi atît de înţelepţi pe cît s-ar cuveni. Oare nu ştiţi domniile voastre că Domnul Dumnezeul nostru nu se sinchiseşte de bogăţie, nici de noblеţe, nici de semeţie? Doar unul, cel pe care l-a ales el, va izbuti, iar dacă nu s-o fi născut încă pe lume, spada nu va fi niciodată scoasă pînă cînd nu va veni el.
Atunci alese chiar el două sute cincizeci de oameni de ispravă care să-şi încerce mai întîi norocul. Dar nici unul nu reuşi să clintească spada din loc. După ei, încercară toţi care voiră, dar în zadar, şi veni ziua darurilor — Anul Nou. În ziua aceasta, era obiceiul să se ţină un mare turnir la porţile cetăţii. După ce cavalerii luptară de ajuns călare, cu lancea, se iscă un atît de mare vălmăşag, încît tot oraşul veni fuga să-l vadă. Keu, fiul lui Antor, care fusese făcut de curînd cavaler, de Toţi-Sfinţii, îl chemă pe frăţiorul lui şi-i spuse:
— Du-te şi adu-mi sabia de acasă.
Artus era un flăcău chipeş şi voinic, de şaisprezece ani, foarte îndatoritor şi săritor: dădu pinteni calului spre casă, dar nu putu să găsească spada fratelui său, nici altă sabie, căci stăpîna casei le orînduise pe toate într-o cameră şi plecase să vadă şi ea întrecerea. Tocmai se întorcea de-acasă cînd, trecînd prin faţa Bisericii, se gîndi că nu-şi încercase şi el puterile: numaidecît se apropie de steiul de piatră şi,

fără ca măcar să descalece, apucă spada miraculoasă de mîner, o trage fără cea mai mică greutate şi o aduce sub o pulpană de manta fratelui său, căruia îi spune:
— N-am putut să-ţi găsesc spada, dar ţi-o aduc pe cea din nicovală.
Keu o luă fără să rostească un cuvînt şi porni în căutarea tatălui său:
— Tată, voi fi rege: iată spada din nicovală.
Dar Antor, care era bătrîn şi înţelept, nu-l crezu cu nici un chip şi îl făcu să mărturisească adevărul. Apoi, îl chemă pe Artus şi-i porunci să se ducă să pună spada de unde o luase: băiatul înfipse lama în nicovală la fel de uşor cum ar fi înfipt-o în humă. Văzînd aceasta, înţeleptul îl strînse la piept:
— Dragă fiule, dacă te-aş face rege, eu cu ce m-aş alege?
— Tată, răspunse Artus, n-ar exista nimic din ce am eu peste care să nu fii stăpîn, de vreme ce eşti părintele meu.
— Dragul meu, eu îţi sînt tată adoptiv, nu însă cel care te-a zămislit. L-am încredinţat pe propriul meu copil unei doici, pentru ca mama lui să te hrănească la pieptul ei. Şi te-am crescut cum am putut eu mai bine.
— Te rog din suflet, spuse Artus, să nu mă renegi ca fiu al dumitale, căci n-aş şti încotro s-o apuc. Iar dacă bunul Dumnezeu vrea să am eu cinstea de a fi rege, n-ar fi lucru pe care să ceri şi pe care să nu-l capeţi.
— Dragă doamne, îţi cer în chip de răsplată pentru ce-am făcut eu pentru domnia-ta, ca fiul meu Keu să fie seneşalul domniei-tale cît vei trăi şi, orice ar face el, să nu-şi poată pierde dregătoria. De va fi nebun, de va fi mişel, îţi vei spune că poate n-ar fi fost aşa, dacă ar fi fost alăptat de propria lui mamă, iar nu de o străină, şi că, poate, din pricina măriei-tale este aşa cum este.

Și Artus jură pe cele sfinte că-l va ține mereu pe Keu în dregătoria aceasta.
Antor aşteptă ceasul vecerniei și, cînd toți baronii se găseau adunați în Biserică, plecă după arhiepiscop și îi ceru îngăduința ca fiul său cel mai tînăr, care încă nu era cavaler, să încerce și el. Și Artus scoase spada fără greutate și i-o dădu arhiepiscopului, care cîntă cu glas tare *Te Deum laudamus* [1].
Baronii murmurau, totuși, spunînd că nu se putea ca un băiat de asemenea obîrșie de jos să ajungă suzeranul lor. Lucru de care se mînie foc arhiepiscopul, spunînd că Dumnezeu știe mai bine decît ei vitejia fiecăruia; cu toate acestea, îi porunci lui Artus să vîre spada în nicovală cum fusese, apoi le spuse nemulțumiților să mai facă o încercare. Și toți mai încercară o dată, dar nici unul nu izbuti.
— Sînt tare smintiți cei ce merg împotriva vrerii Domnului nostru Isus Cristos! izbucni slujitorul Domnului.
— Sfinția-ta, îi spuseră baronii, noi nu mergem împotriva vrerii Domnului, dar prea e de mirare ca un om cu o asemenea obîrșie de rînd să ajungă astfel suveranul nostru. Îți cerem să lași spada în steiul de piatră pînă la Intrarea în Biserică.
Arhiepiscopul le făcu hatîrul acesta, dar veni și Intrarea în Biserică și nici unul dintre ei nu putu să smulgă spada. Văzînd acest lucru, arhiepiscopul îi spuse lui Artus:
— Haide, fiule, și dacă Domnul Dumnezeu vrea să cîrmuiești domnia-ta poporul, dă-mi spada aceea.
Și unde-mi trase Artus spada fără mai mare strădanie decît dacă ar fi fost înfiptă într-o turtiță de unt. Oamenii din popor plîngeau de bucurie și de milă; dar baronii

[1] Pre tine te lăudăm, Doamne! (lat.).

cerură să se reînceapă proba la Paşti. Cînd veniră Paştile, se întîmplă tot la fel. Atunci se împăcară cu gîndul de a-l recunoaşte pe Artus drept alesul lui Dumnezeu: dar mai ținură ca înscăunarea lui să fie amînată pînă la Rusalii. În ziua de Rusalii, băiatul îngenunche pentru ultima dată în fața steiului de piatră apoi apucă spada cu mîinile împreunate și o scoase cu ușurință.
O duse de-a dreptul la altar și o puse deasupra. Apoi fu uns și înscăunat. După ce se termină liturghia, toți văzură, ieșind din sfîntul lăcaș, că steiul dispăruse. [. . .]

NĂVĂLIREA SAINILOR

Povestea ne spune acum că regii Lot din Orcania, Agustan din Scoția, Urien din Gorre, Ydier din Cornouaille, Nantre din Garlot, Carados Biébras, Tradelinan din Norgalles, Clarion din Northumberland, Brangore din Estrangore, Belinant din Sorgalles și ducele Escan din Cambenic, înfrînți de regele Artus la Kerléon, mărșăluiră toată noaptea cu oamenii lor în dezordine, îndurînd frigul și foamea, unii călare, alții în lectică, pentru că erau prea betejiți pentru a merge călare.
A doua zi ajunseră în orașul Sorhaut, care aparținea regelui Urien din Gorre, și rămaseră aici pentru cîtăva vreme să se refacă și să-și îngrijească bolnavii și răniții.
Nu se aflau acolo decît de puțină vreme, cînd sosiră soli din Cornouaille, din Orcania, care le povestiră că sainii necredincioși, în lipsa lor, le cotropiseră pămînturile, în care pustiau țarinile, distrugeau tîrgușoarele, orașele și castelele întărite, treceau totul prin foc și sabie și pricinuiau atîtea pagube, încît pînă și inima cea mai împietrită și cea mai ticăloasă nu se putea stăpîni să nu fie cuprinsă de mare milă față de doamnele și de fecioarele de care își băteau joc și de copiii pe care li-i ucideau în brațe; iar cînd oamenii de jos se ascundeau în cîte-o pivniță sau în vreo subterană, sainii le puneau foc și îi ardeau.

La vestea aceasta n-a existat rege, pînă la cel mai îndrăzneț, pe care să nu se înfioare carnea, căci îi pierduseră pe mulți dintre ai lor și nu puteau aștepta nici un ajutor de la regele Artus. Tot ce le îngăduiau puterile era să-și umple fortă-rețele și orașele cu de toate, în așa fel încît să împiedice aprovizionarea păgînilor. Se hotărîră să apere în felul acesta mărcile Garlot, Gorre, Cornouaille și Orcania, care erau primele amenințate.

GALESSIN

Și așa veni regele Nantre, însoțit de trei sute de luptători în armuri, să-și îndestuleze cu de toate cetatea de la Huide-sant. Fu primit cu mare bucurie, căci sainii începuseră să se arate pe cîmpia din preajmă. Soția lui, Blasina, era fiica ducelui de Tintagel și a Ygernei. Aveau un fiu de șaispre-zece ani, de o rară frumusețe, care se numea Galessin.
Într-o bună zi, băiețandrul veni să-i spună ceva mamei lui.
— Doamnă, nu ești dumneata sora acelui rege Artus, cel atît de viteaz și de bun cavaler, care a zdrobit, cu o mînă de oameni, unsprezece regi?
— Dragă fiule, află că Artus este fratele meu și unchiul tău, și rudă de aproape cu tatăl tău prin Uter Pendragon. Dar baronii din țara aceea nu l-au voit ca rege, deși fusese alesul Domnului nostru Isus Cristos.
Și îi povesti isprava cu steiul de piatră așa cum se petrecuse.
— Ei bine, reluă Galessin, deie Domnul să nu mor mai înainte ca regele Artus să mă fi făcut cavaler! Căci niciodată nu voi fi învestit cavaler decît de mîna lui, iar eu, dacă am

să pot să-mi dovedesc vrednicia, încît să-mi încingă dînsul spada, n-am să mă mai despart niciodată de el.
Fără știrea tatălui, trimise un sol la vărul său, Gauvain, ca să-i împărtășească și lui ce-și pusese în gînd să facă și ca să-i dea întîlnire la Neuve Ferté din Brocelianda, în a treia zi după Paști.

FECIORII REGELUI LOT

Ca și regele Nantre, regele Lot plecase și el în cetatea lui, cu numele Orcania, unde fusese primit cu mare alai, împreună cu baronii săi, întrucît iscoade saine se arătau prin împrejurimi. De la soția lui cu cununie, care și ea era fiica ducelui de Tintagel, avea patru feciori, numiți Gauvain, Agravain, Guerrehès și Gaheriet; Mordret, al cincilea, pe care îl credea vlăstarul lui, fusese zămislit de Artus — și iată cum.
În timp ce baronii regatului Logres erau întruniți la Carduel ca să-l aleagă pe urmașul lui Uter Pendragon, Antor și cei doi fii ai săi, Keu și Artus, locuiau în aceeași casă cu regele Lot. Regele, aflînd că Antor și Keu erau cavaleri, îi pofti la masa lui și îi culcă pe amîndoi în sală, în vreme ce Artus îi servea și își avea culcușul într-un ungher, așa cum se cade pentru cine nu este încă decît scutier.
Artus, care era un băiat frumos și tare vesel, se îndrăgosti de soția regelui Lot, care era frumoasă și durdulie. Într-o noapte, cînd regele plecase în taină după vreo treabă, fără s-o trezească pe regină, Artus se strecură cu îndrăz-neală în iatacul reginei, apoi în patul ei; dar în pat nu mai cuteză să facă altceva. Cum se tot sucea cînd pe-o parte, cînd pe alta, regina, aidoma unei femei pe jumătate ador-mite, îl luă în brațe, crezînd că este soțul ei sau — poate — prefăcîndu-se a crede. Și astfel își făcu pofta cu ea și i-o făcu și pe-a ei din plin. Apoi, de îndată ce regina adormi din nou, el se strecură tiptil afară.
A doua zi, la masă, fiindcă rămînea în genunchi puțin cam prea mult, în timp ce o servea, ea îi spuse:

— Ridică-te, tinere, ai stat prea mult îngenuncheat.
— Oh, doamnă, cum ți-aș putea mulțumi pentru bună-tatea pe care ai avut-o față de mine . . .
— Ce bunătate?
— Jură-mi că nu voi avea din partea domniei-tale nici vreun rău, nici vreo mustrare.
Și după ce îi jură, băiatul îi povesti cum se culcase cu ea. Doamna se simți tare rușinată și se făcu roșie foc, dar nimeni nu avea să afle niciodată nimic. Și astfel Artus îl zămisli pe Mordret cu sora lui, fără să știe că-i era soră. La puțină vreme după întoarcerea regelui Lot la Orcania, Gauvain venea într-o zi de la vînătoare, îmbrăcat cu o haină de pîslă îmblănită cu hermină, ținînd în zgardă trei ogari și cu doi prepelicari după el. Era un băiețandru de toată frumusețea. Și povestea ne spune că fusese hărăzit cu un dar ciudat, căci, la ceasul cînd se scula dimineața, avea forța unui bun cavaler; cînd era soarele de trei suliți pe cer, puterea lui se dubla; la amiază ajungea de patru ori mai mare; apoi scădea la mărimea celei de la sculare; și pe la chindie, începea iar să crească, pînă la miezul nopții. Gauvain intră în sala în care mama lui ședea lîngă un foc mare și luminos care ardea cu flăcări în cămin. Și. văzîndu-l, mama începu să suspine.
— Mamă, ce ai?
— Vai, dragul meu, vă văd, pe tine și pe frații tăi, irosin-du-vă timpul cu nebunii, cînd ați putea să fiți de pe acum cavaleri la curtea regelui Artus, unchiul vostru. Baronii, care ar trebui să-l slujească și să-l iubească, nu vor, din înfumurare, să-l recunoască suzeranul lor, și se pare că nu asta este după vrerea Domnului, căci pînă acum mai mult au pierdut decît au cîștigat și iată-i și cu sainii în țară. V-o spun eu! Rău faceți că rămîneți aici să hăituiți vînatul cu ogarii, în loc să căutați să-i împăcați pe tatăl și pe unchiul vostru.
— Mamă, spuse Gauvain, pe credința pe care ți-o datorez, nu voi purta spada încinsă pe șold, nici coiful prins pe cap, pînă cînd nu mă va face cavaler regele Artus!
În clipa aceea intrau în sală cei trei frați ai lui și cînd aflară de ce plîngea mama lor, Agravain spuse:
— Desigur, Gauvinet, tu ești mai de învinovățit decît

oricare altul, căci tu ești fratele nostru mai mare și ar fi trebuit să ne fi și dus la regele Artus. Azi, nu facem altceva decît să ne distrăm, și poate că vom fi prinși ca pasărea în laț, întrucît sainii nu sînt departe.
Cei patru frați se înțeleseră așadar să plece în răstimp de două săptămîni, iar mama lor porunci să li se pregătească în taină arme și cai și să le potrivească tot harnașamentul. Între timp, sosi ștafeta lui Galessin: bucuroși, aflînd că vărul lor avusese același gînd ca ei, porniră să-l găsească la întîlnirea pe care le-o dăduse în pădurea Brocelianda; și toți cinci, fără învoirea părinților, porniră la drum împreună spre Londra, în Bretania, orașul de frunte al regatului Logres, bine înarmați, cu cai buni și cu suită bună, cum se cuvine unor fii de regi.

ÎNCĂIERAREA

Era pe la începutul lui mai la primenirea firii, cînd păsările cîntă în tihnă cu glasuri limpezi și cînd orice lucru arde de bucurie; cînd codrii și livezile de pomi sînt în floare și pajiștile înverzesc iar, așternute cu un covor proaspăt și mărunt de iarbă, amestecată cu flori de o suavă mireasmă; cînd blîndele ape se întorc în făgașele lor și cînd dragostea umple de bucurie fetele și flăcăii, cu inimă îmbietoare și voioasă prin harul vremii reînnoite.
Gauvain, Agravain, Guerrehès, Gaheriet și Galessin călă-reau dis-de-dimineață pe caii lor de paradă, ca niște băieți tineri și delicați care vor să se ferească de greaua dogoare a amiezii, dar își aveau coifurile de fier pe cap și spada la oblînc, căci meleagurile acelea nu erau sigure, și erau urmați de o ceată de scutieri, toți băiețandri tineri că de-abia le dădeau tuleiele, iar niște feciori le duceau de dîrlogi caii de luptă cu armură de fier și caii de povară, încărcați cu cele de trebuință.
Galessin, care era îndrăgostit, începu să cînte un cîntec nou și la auzul vocii lui răsunau cu drag codrii și pajiștile.

Apoi îl rugă pe Gaheriet să cînte cu el. Şi cînd se săturară de cîntat, Galessin îi întrebă pe tovarăşii lui:
— Acum să-mi spuneţi ceva, de-aţi avea o fată frumoasă, ce-aţi face cu ea?
— Să răspundă mai întîi Agravain, sări Guerrehès, că el e fratele meu mai mare.
— Zău aşa, spuse Agravain, dacă mi-ar da inima ghes, aş lua-o cu de-a sila.
— Zău că eu n-aş face aşa, spuse Gaheriet: eu aş duce-o într-un loc în care să fie în siguranţă. Iar tu, Guerrehès, tu ce ai face cu ea?
— Aş face-o iubita mea, dacă ar primi, dar n-aş sili-o cîtuşi de puţin, căci dragostea n-ar mai avea nici un farmec, dacă nu i-ar face şi ei tot atîta plăcere ca şi mie.
— Gaheriet a răspuns cel mai bine şi Agravain cel mai rău, spuse răspicat Gauvain, întrucît cel care ar vedea-o în primejdie n-ar trebui oare s-o apere după puterile lui? Şi Guerrehès a grăit ca un înţelept, cînd a spus că nu va aştepta nimic decît de la iubire şi de la curtenie: tot aşa aş face şi eu.
— Doamne-ajută! spuse Agravain, doar n-ar costa-o pe domnişoară nici vreun mădular, nici viaţa.
— Nu, dar ar costa-o onoarea, spuse Gauvain.
— N-aş da un nasture pe un bărbat care respectă o femeie, de îndată ce e numai el cu ea; de-o va lăsa să plece, niciodată nu va fi iubit, şi lumea o să-şi bată joc de el, fără să fie mai preţuit din pricina aceasta.
Cum discutau aşa, zăriră în depărtare trîmbe de fum şi un nor mare de praf şi în curînd întîlniră nişte ţărani care fugeau înspăimîntaţi.
— E o ceată de saini, spuseră sătenii. Aduc cu ei cavalerii prizonieri, cu picioarele legate sub pîntecele cailor lor,

lovindu-i crîncen cu bîtele, şi însoţesc un convoi de cai de povară şi de căruţe în care au pus prada. Dau foc satelor şi ucid pe oricine întîlnesc în cale.
— Dar regele Artus unde este? întrebară băieţii.
— A plecat în regatul Carmelida încă de pe la jumătatea Păresimilor, după ce şi-a aprovizionat bine mărcile şi fortăreţele.
— La arme, scutieri! strigară băieţandrii, fără să mai stea pe gînduri. Acum o să-i vedem pe cei viteji!
Şi în timp ce descălecau de pe caii de paradă şi îşi strîngeau chingile pe caii de luptă, Gaheriet îi spuse fratelui său:
— Agravain, aduţi aminte să fii la fel de grozav cu sainii cum ai fost azi-dimineaţă cu fecioarele.
— Iar tu, Gaheriet, ai să-i laşi în pace, cum laşi femeile?
— Seniore, eşti fratele meu mai mare: cînd vom fi încleştaţi în luptă, să ne arăţi tot ce poţi face.
— Aş fi un mare fricos, dacă n-aş lupta mai bine decît tine! Şi am să mă duc prin unele locuri pe unde tu n-ai veni după mine decît cu preţul vreunui mădular.
Atunci Gaheriet începu să rîdă şi-i spuse fără să se supere:
— Ei bine, ia-o înainte!
Şi după ce le spuseră ţăranilor cine sînt, cei cinci domnişori porniră întru întîmpinarea convoiului, urmaţi de oamenii lor şi de o bună seamnă de săteni pe care îi înarmaseră. Se aflau la ceasul prînzului şi era o căldură atît de cumplită, încît praful convoiului îi împiedica pe saini să vadă la o zvîrlitură de piatră înaintea lor. De aceea fură surprinşi de iureşul furios al băieţandrilor. Gauvain zdrobea şi rupea totul ca o săgeată de arbaletă: cu securea pe care o ţinea în mînă, îşi spinteca duşmanii pînă la şezut. Şi Agravain, Gaheriet şi Galessin îl ajutau în aşa chip, încît sainii o rupseră îndată la fugă, blestemînd ziua şi ceasul în care se năs-cuseră.
Ci iată că în vreme ce băieţii şi oamenii lor îi elibe-rau pe prizonieri şi strîngeau convoiul, Gaheriet îi spuse iar lui Galessin:
— Întreabă-l acum pe frate-meu Agravain dacă mai are chef să întîlnească o fecioară.
— Gaheriet, răspunse Agravain privindu-l chiorîş, parcă n-aveai atîta chef de glumă mai înainte, în luptă.

— Dar şi tu, dacă femeia cea mai frumoasă de pe pămînt te-ar fi îmbiat atunci la dragoste, nu i-ai fi spus o vorbă pentru nimic în lume, mi se pare.
Şi doar ce-l văzură pe Agravain că înhaţă un ciot de lance şi îl izbeşte pe Gaheriet peste coif pînă ce lemnul se face ţăndări. Ci fratele mai mic nu-i răspunde la lovituri!
— Dacă te mai atingi de el, e vai de tine! izbucni Gauvain!
La auzul acestor cuvinte, Agravain îşi scoate spada: izbeşte cu muchea ei atît de năprasnic în coiful fratelui său, încît sar scîntei din el. Dar Gaheriet nu ripostează la loviturile fratelui său mai mare.
— Eşti prea înfumurat, desfrînatule! strigă Gauvain.
Şi cu mînerul spadei, îl loveşte pe Agravain peste ureche atît de tare, încît îl doboară de pe cal, năucit de-a binelea. Apoi, în timp ce Galessin se apropie în grabă de victimă şi îl ajută să încalece, Gauvain dă poruncă valeţilor:
— Acum, adunaţi caii de povară.

REGINA ORCANIEI ŞI COPILUL MORDRET

Aşa merg cei cinci domnişori cu oamenii lor, ducînd convoiul smuls de la saini; şi nu le mai arde să cînte şi să sporovăiască. Pe cînd călăreau în tăcere printr-o pădure, întîlniră un scutier care părea că fuge, şi care, călare pe un cal voinic şi puternic, ducea un leagăn de-a curmezişş, pe şa.
— Seniori, strigă omul către ei, pentru numele lui Dumnezeu, salvaţi copilul acesta!
Şi îi lămuri că era al tatălui lor, regele Lot. Cum sainii îi ameninţau fortăreaţa cea mai însemnată, cu zidurile dărăpănate în mai multe locuri, regele se hotărîse să-şi pună la adăpost soţia şi pe ultimul lui nou-născut, copilul Mordret, în castelul său fortificat de la Glocedon. Pornise cu ei noaptea, printr-o uşiţă secretă, însoţit de cîţiva cavaleri. Dar s-au întîlnit cu o ceată mare de saini, care îi zdrobiseră.
— Rămîi în pădurea asta cu caii de povară şi cu băieţii

noştri, îi spuse Gauvain scutierului, şi să nu ieşi de-aici pînă nu primeşti veşti de la noi.
La ieşirea din pădure, îl văzură în depărtare pe regele Lot, care fugea cu bruma de oameni ce-i mai rămăseseră, urmărit cu străşnicie de către păgîni. Şi mai aproape, o doamnă frumoasă, cu părul răvăşit, pe care doi saini o trăgeau de cosiţe, în urma cailor lor, cînd rochia ei lungă o făcea să se poticnească şi n-o lăsa să se ţină în pas cu caii.
— Sfîntă Marie, Maică Precistă, ajută-mă! striga ea.
Şi de fiecare dată cînd spunea « Sfîntă Marie », unul dintre păgîni o izbea atît de crud cu mănuşa lui de fier peste faţă, încît o dobora la pămînt. Uneori rămînea leşinată în drum, atunci păgînul o lua şi o aşeza de-a curmezişul şeii; dar numaidecît ea aluneca de pe cal, ţipînd ca o femeie pe care o răneşti.
— De ce n-oi fi murit! In vecii vecilor n-am să-ţi cedez!
Văzînd aceasta, sainul începea s-o tragă din nou de păr. Şi ea era atît de răguşită, că abia mai putea să strige după ajutor.
Recunoscîndu-şi mama, Gauvain îşi simţi inima strîngîndu-i-se atît de tare încît, dacă-l mai ţinea puţin aşa, şi-ar fi pierdut cunoştinţa.
— Păgînule! strigă el, înfigîndu-şi pintenii cu atîta încrîncenare, de ţîşni sîngele din coastele calului său de luptă. Ah, ticălosule! Sainule, las-o pe doamna aceasta! Nicicînd, în nici o zi din viaţa ta, n-ai săvîrşit vreo nebunie pe care va trebui s-o plăteşti atît de scump!
Se şi năpustise asupra păgînilor, care fură amîndoi ucişi mai înainte de-a fi putut să se desmeticească. Şi cei patru fraţi săreau de pe caii lor pe trupul celui care o răpise pe regină, şi unul îi tăia capul, altul îi reteza cele două braţe, al treilea îi vîra sabia în pîntece, al patrulea tăbărî pe el cu împunsături de spadă. Apoi dădură fuga la mama lor, care plîngea cu lacrimi fierbinţi frîngîndu-şi mîinile, aşa încît, deschizînd ochii, se văzu în braţele lui Gauvain, înconjurată de copiii ei. Atunci, după ce aduse mulţămită Domnului, spuse:
— Scumpii mei copii, Gauvain, nu plîngeţi, căci nu sînt decît rănită. Vai, de nu l-aş fi pierdut pe fiul meu Mordret şi pe tatăl vostru, soţul meu, care s-a luptat aproape singur

împotriva a cincizeci de păgîni, într-un răstimp mai lung de cît ar fi nevoie ca să străbaţi pe jos o jumătate de leghe! Multă vreme l-am rugat cu lacrimi în ochi să fugă. Cuţitele şi sulițele păreau că plouă din cer asupra lui.
— Mamă, spuse Gauvain, despre rege, părintele nostru, n-avem nici o ştire, dar Mordret este teafăr.
La auzul acestor cuvinte, regina scoase un suspin şi leşină din nou. Cînd i se îmbujorară iar obrajii, Gauvain îi spălă cu mare grijă faţa, mînjită toată de sînge. Apoi îi făcură o lectică între doi cai de paradă, care fu aşternută cu iarbă proaspătă, şi o culcară în ea. După aceea, în tovărăşia slujitorilor şi a scutierului care îl purta pe micul Mordret, cei cinci domnişori o duseră pe regină şi prada smulsă de la saini în oraşul Logres, în Bretania, aflat la patru leghe de acolo. Fură primiţi cu mare bucurie şi fură îndrăgiţi fără zăbavă pentru vitejia şi înţelepciunea lor. Dar acum povestea părăseşte subiectul acesta şi tărăşeşte despre regele Artus şi despre cei patruzeci de tovarăşi ai lui.

BĂTĂLIA DE LA CAROHAISE

Şi merseră şi merseră pînă cînd ajunseră la Carohaise, în Carmelida, unde regele Léodagan se afla la sfat în palat, cu baronii lui. Se înfăţişară ţinîndu-se de mînă şi se plecară toţi în faţă-i, rînd pe rînd. Apoi regele Ban, care era foarte priceput la vorbă, spuse că veneau să-i ofere serviciile lor, cu condiţia să nu-i întrebe cine sînt. Léodagan primind, se duseră să mîne la un nobil de rang mic, numit Blaire, bogat şi chibzuit, a cărui soţie, cu credinţă faţă de Dumnezeu şi faţă de cele lumeşti, se chema Lionella.
Sosiseră doar de vreo săptămînă, cînd armata duşmană se şi ivi în faţa cetăţii Carohaise. Sfetnicul Romei, Pontius Antonius, care era un foarte bun şi viteaz cavaler, se afla în fruntea romanilor, ducele Frolle îi conducea pe alemani, iar regele Claudas pe oamenii din Pămîntul Pustiu.
Era într-o marți seara, în 30 aprilie. De îndată ce pîndarii zăriră în depărtare primii călăreţi ai duşmanilor şi fumul

pîrjolurilor, se închiseră porţile şi toată lumea dădu fuga la arme. Oamenii regelui Léodagan se orînduiră sub aceeaşi flamură de azur cu trei dungi de aur, pe care o ducea seneşalul Cléodalis. Artus şi bunii lui tovarăşi se adunară sub steagul lui Merlin, de pe care un mic balaur cu coadă lungă şi răsucită părea că aruncă flăcări; ţi se părea că-i vezi limba mişcîndu-se neîncetat în gura larg deschisă.
În timpul acesta, primii călăreţi duşmani, ajunşi la malul şanţului, îşi aruncară cu neobrăzare sulițele în poartă; după aceasta, îşi întoarseră caii şi începură să adune vitele părăsite în ţarini de către ţărani.
Văzînd lucrul acesta, Merlin, urmat de însoţitorii lui, îşi croi drum pînă la poartă.
— Deschide şi lasă-ne să ieşim! îi spuse el paznicului.
— Seniore, n-am poruncă de la rege.
— Deschide, sau de nu e vai de tine!
Şi, punînd mîna pe bîtă, Merlin o ridică, deschide cele două porţi atît de uşor, de parcă n-ar fi fost închise cu o broască bună, coboară podul împingîndu-l aprig şi iese cu ai lui, după care podul se ridică singur, porţile se închid singure, rotiţa broaştei se răsuceşte fără ajutor şi bara cade la loc din propria ei pornire.
În vremea aceasta, cei patruzeci şi unu de tovarăşi, după ce împrăştiaseră o ceată de alemani care aduceau nişte turme, strînseră vitele ca să le întoarne spre cetate. Văzînd una ca asta, în sunete de clopoţei, de goarne, de trompete şi de tobe, alemanii ducelui de Frolle se năpustiră asupra regelui Artus şi a luptătorilor lui.
— Sfîntă Marie! Maică Precistă, strigă Merlin, roagă-l pe preaiubitul tău Fiu să ne ajute şi să ne susţină! Otînjiţi-vi, viteji cavaleri! În luptă vom avea prilej să-i vedem pe cei viteji!
Spunînd aşa, fluieră o dată: numaidecît o pleasnă de vînt stîrneşte coşcogeamite vîrtejul de praf, îndărătul căruia, dînd drumul frîului şi înfigîndu-şi pintenii, cei patruzeci şi unu de luptători se năpustesc asupra duşmanilor orbiţi şi îi măcelăresc îngrozitor. De îndată Léodagan dă poruncă să iasă cavalerii lui pe şes întins, în două cete, una sub comanda sa, alta sub comanda şeneşalului Cléodalis. Dar este primit cu strășnicie de către regele Claudas din Pămîn-

tul Pustiu şi de către Pontius Antonius; lăncile se lovesc, spadele izbesc în coifuri şi în paveze atît de cumplit, încît n-ai fi auzit nici tunetele cerului, iar locuitorii oraşului erau asurziţi de-a binelea.
Ci iată că se întîmplă ca oamenii lui Léodagan să fie respinşi de către cei din Pămîntul Pustiu şi regele fu răsturnat de pe cal şi prins. Merlin ştiu lucrul acesta în aceeaşi clipă, la celălalt capăt al cîmpului de luptă.
— După mine, viteji cavaleri! strigă el ridicîndu-şi flamura roşie.
Şi cei patruzeci de cavaleri, strînşi în urmă-i în goana cailor, se năpustesc ca o furtună asupra cavalerilor care îl duceau pe rege şi îl eliberează, apoi, după ce-i dădură alte arme şi un cal de luptă, pornesc în goană mare după port-drapelul lor pe straşnicii lor cai leoarcă de sudoare, se aruncă în ajutorul lui Cléodalis, care avea mult de furcă împotriva romanilor; doboară din prima izbitură tot ce găsesc în cale şi încep să izbească puternic, ca dulgherii în bîrne.
Pontius Antonius, unul dintre cei mai viteji cavaleri din lume, nu mai putu îndura văzîndu-i astfel căsăpind şi se aruncă în luptă cu cei mai buni luptători ai lui. Dar regele Artus jură să se măsoare cu romanul care se războia atît de aprig. Se duse să ia de la scutierii lui o nouă lance, zdravănă, cu fierul ascuţit, şi se întoarse în galop.
— Măria-ta, îi strigă regele Ban, ce vrei să faci? Eşti prea tînăr şi nu destul de voinic ca să te lupţi cu lancea împotriva unui vlăjgan îndrăcit ca ăsta. Lasă-l pe seama mea, că sînt mai în vîrstă, mai vînjos, şi mai înalt.
— N-aş şti niciodată cît îmi face pielea, spuse regele, dacă nu m-aş măsura în luptă cu careva.
Şi dădu pinteni atît de tare, încît ţîşnea sîngele din coastele calului de luptă. Sub copitele calului pămîntul răsuna, iar pietrele zburau ca grindina. Romanul porni întru întîmpinarea lui; dar Artus îşi năpusti atît de năprasnic lancea, încît îi străpunse pavăza, cămaşa de zale şi trupul, în aşa fel că fierul şi cel puţin o lungime de un braţ din lemnul lăncii îi străbătură şira spinării, şi Pontius Antonius căzu mort la pămînt. Atunci regele îşi trase din teacă straşnica lui sabie Escalibor, cu care începu să facă minuni, retezînd braţe, pumni şi capete. O, ce tînăr grozav! Văzîndu-l, fiica regelui Léodagan, doamnele şi domnişoarele de onoare, care urmăreau lupta de pe zidul oraşului, îşi întindeau mîinile spre cer, înălţînd rugi spre Domnul nostru Isus Cristos şi plîngeau de milă pentru crîncena trudă a armelor pe care o îndura, atît de nevîrstnic încă şi atît de mic.

În vremea aceasta, regele Ban din Benoïc, care era foarte voinic şi lat în umeri, îl căuta peste tot pe duşmanul său de moarte, regele Claudas din Pămîntul Pustiu. Soarele trecuse de amiază cînd îl zări în mijlocul alor săi: de îndată îşi luă zborul spre el, ca o săgeată de arbaletă. Îşi ridică spada cu amîndouă mîinile şi în zadar regele Claudas îşi aruncă pavăza, ca să se apere, căci lovitura se năpusti atît de năprasnic, încît îi străpunse pavăza, oblîncul şi calul între spete. Regele Ban voia tocmai să ia în picioarele calului pe duşmanul său care zăcea la pămînt şi să-l strivească fără milă, cînd îl văzu la oarecare depărtare pe Bretel cu coapsa prinsă sub calul său doborît la pămînt şi pe Ulfin care îl apăra din răsputeri: îi sare în ajutor, dar bulucul se închide peste ei; îndată, calul lui şi calul lui Ulfin sînt ucişi; cei trei cavaleri se aşază spate în spate şi se apără cu îndîrjire. Vai, s-au aventurat prea mult în mijlocul duşmanilor şi puţin mai lipseşte să nu se întîmple o nenorocire de care n-ar mai avea scăpare!
În momentul acela, Merlin, care ştia orice, chemă pe regele Artus şi pe regele Bohor şi le spuse ce se petrecea.
— Ah, Doamne, strigă Bohor, dacă mi-ar ucide fratele, n-o să mai cunosc bucuria cîte zile voi mai avea!
— Urmaţi-mă, le spuse Merlin.
Şi balaurul de pe flamura lui începu să arunce pe gură şomoioage aprinse, aşa încît tot văzduhul deveni roşu-închis, iar drapelele duşmanilor luară foc. În spatele lui, prin vălmăşagul luptei, bretonii înaintau ca o uriaşă corabie ce lasă în dîra ei două şiruri de cavaleri doborîţi şi de cai de luptă în goană, cu frîiele tîrîş între picioare. Ajunseră astfel la regele Ban şi la ai săi care, pe jos, cu coiful scos din cercuri, lăsat pe ochi, cu cămaşa de zale ruptă şi deşirată, se apărau îndărătul unui morman de cai ucişi şi, ţinîndu-şi cu amîndouă mîinile spada, îi izbeau cu mînie pe cei care încercau să se apropie de ei.
Cînd îşi văzu fratele în starea aceasta, regele Bohor se

sprijini în cele două scări atît de înverşunat, încît li se îndoi fierul; dînd pinteni, se năpusti asupra oamenilor lui Claudas, şi, fremătînd ca un vultur uriaş, îi izbi atît de năprasnic, încît li se cutremurară rîndurile. Cu spada lui mînjită pînă sus de sînge şi de creieri, îi reteză, primului care-i ieşi în cale, capul de lîngă ureche, umărul stîng şi tot trupul pînă la cingătoare; celui de-al doilea, i se vedea ficatul şi plămînul după lovitura lui. Iar Artus şi tovarăşii săi îi urmau pilda atît de bine, încît Ban, Bretel şi Ulfin, despresurați, putură să-şi potrivească în sfîrşit coiful şi să se înarmeze cu noi paveze; apoi, încălecînd pe nişte cai fără stăpîn, pe care îi prinseră din fugă scutierii, se avîntară iar în luptă.

Ducele Frolle, pe un cal înalt, foarte puternic şi foarte sprinten, făcuse toată ziua măcel cumplit printre oamenii lui Léodagan. Cînd văzu că romanii şi oamenii regelui Claudas o iau la sănătoasa iar oamenii lui încep să dea înapoi, îşi luă cu amîndouă mîinile ghioaga de aramă, atît de grea, încît un om obişnuit ar fi avut de furcă pînă s-o ridice, şi începu, voinic şi puternic cum era, să dea lovituri atît de năprasnice, încît în jurul lui curgea sîngele gîrlă. Cu toate acestea, după ce flamura lui fu doborîtă la pămînt, cei care îl înconjurau începură să fugă, iar el, cu mare jale, întoarse calul şi se depărtă singuratic, în galopul voinicului său cal de luptă.

Tovarăşii lui Merlin şi cavalerii Carmelidei erau atît de prinşi cu urmărirea duşmanilor în dezordine, încît nu-l zăriră. Dar regele Artus porni pe urmele lui.

Îl ajunse din urmă într-o vîlcea întunecoasă, săpată între două păduri. Soarele asfinţea la ceasul acela şi toată lumina lui era zăgăzuită de munţii ce se ridicau de amîndouă părţile acelei scobituri adînci.

— Uriaş mişel, strigă Artus, întoarce-te sau vei pieri! Vezi doar că un singur om te urmăreşte!

Ducelui aleman îi fu mare ciudă cînd văzu că luptătorul care îl ameninţa aşa nu era decît un copilandru, pe lîngă el. Îşi întoarse calul şi se avîntă, cu ghioaga în mînă, apărat de un scut făcut din pielea de pe spatele unui elefant. La prima ciocnire, regele Artus îi străpunse umărul cu lancea; cu toate acestea, uriaşul nu se clinti de parcă ar fi fost o stîncă.

Îşi ridică ghioaga, ca să riposteze, dar Artus se feri de lovi-tură avîntîndu-şi calul înainte cu atîta vigoare, încît cei doi cai se izbiră şi căzură. Frolle era mult mai voinic şi mai puternic, dar fiind mai gras şi avînd patruzeci şi doi de ani mai era încă la pămînt cînd tînărul său adversar se năpustea asupră-i. Escalibor fulgera deasupra coifului său; ca să se apere de lovitură, Frolle îi scoase în cale ghioaga, care fu retezată. Atunci îşi scoate spada. Era una dintre spadele cu cea mai bună lamă din lume, chiar spada de care s-a folosit Hercule cînd l-a dus pe Iason în insula Colhida ca să cucerească lîna de aur, şi se numea Marmiadoise. De îndată ce ţîşni din teacă, atît de mare fu lumina ce-o răspîndea, încît tot ţinutul fu luminat şi Artus făcu un pas înapoi, ca s-o vadă mai bine strălucind.

— Seniore cavaler, îi spuse uriaşul, nu ştiu cine eşti, dar pentru cutezanţa pe care ai avut-o de a mă asalta, am să-ţi cruţ viaţa: dă-mi armele şi am să te las să pleci.

La auzul acestor cuvinte, regele Artus se făcu roşu de ciudă.

— Dumneata însuţi, îi spuse el, pune jos spada aceasta şi predă-te fără condiţii, şi află că fiul regelui Uter Pendragon nu-ţi dă asigurări decît că vei muri.

— Eşti cumva regele Artus? Află aşadar că eu sînt Frolle şi că sînt duce de Alemania. Eu stăpînesc tot ţinutul pînă la tarlaua Păşunilor; şi mai departe tot al meu ar fi, dacă s-ar putea trece pe acolo, dar nu se poate din pricina unei statui. Iuda a aşezat-o acolo în chip de piatră de hotar şi ca să arate pînă unde s-au întins cuceririle lui. I se spune *Hîda asemănare:* cei vechi spun că, de îndată ce va fi scoasă de acolo, aventurile vor înceta în regatul Logres; iar cel care o vede capătă de îndată monstruoasa ei mutră. Şi acum, fecior al lui Uter Pendragon, află că mă jur să nu mai cunosc gustul pîinii şi al vinului, atîta vreme cît te voi şti în viaţă.

Aşa grăi şi se năpusti asupra lui Artus, care se feri şi îl lovi în ochiul drept; dacă nu i s-ar fi răsucit spada în mînă, uriaşul ar fi fost răpus. Frolle simţi sîngele curgîndu-i pe obraz; furios, se repezi asupra lui Artus, care se dădea înapoi apărîndu-se cu o lovitură puternică a spadei sale Escalibor. Şi în acel moment şase cavaleri romani apărură pe panta muntelui, galopînd furtunos, urmăriţi de Ban, de Bohor şi

de Nascien. La vederea bretonilor, ducele Frolle se întoarse la calul lui; apucase chiar să încalece, cînd regele Artus îi dădu o atît de puternică lovitură peste braţ, încît uriaşul scăpă spada din mînă şi, cu totul năucit, se aplecă peste oblînc. Dar calul, care era cel mai voinic şi cel mai bun din lume, sări înspăimîntat de lovitură şi porni val-vîrtej prin pădurea întunecată cu ducele care mugea ca un taur. Se făcuse noapte. Ban şi Bohor îl întrebară pe regele Artus dacă nu era rănit.

— Dimpotrivă, răspunse regele, căci am înfăptuit astăzi o cucerire pe care n-aş da-o nici pe cea mai bogată cetate din lume.

Spunînd aşa, şterse spada sa Escalibor, mînjită pînă sus de sînge şi de creieri, şi o vîrî la locul ei, în teacă. După aceea o ridică de jos pe Marmidoise, spada uriaşului, care scîn-teia ca un diamant în întuneric. Şi cei trei regi, însoţiţi de Nancien, porniră pe drumul către Carohaise.

GUENIEVRA DIN CARMELIDA

Şi călăriră ei şi tot călăriră, pînă cînd ajunseră la palat, unde regele Léodagan le făcu lor şi tovarăşilor lor cea mai frumoasă primire care i-a stat în putinţă.

După ce îşi scoaseră armura şi îşi lăsară armele, fiica regelui, care se numea Guenievra, îmbrăcată în cele mai bogate veşminte pe care le avea, veni să le aducă celor trei regi apă caldă într-un lighean mare de argint. Îi spălă cu mîinile ei pe faţă şi pe gît, îi şterse încetişor cu un prosop alb şi frumos brodat, îi puse fiecăruia o mantie pe umeri şi cînd

îl văzu aşa pe regele Artus, se gîndi că ar fi fericită femeia pe care un cavaler atît de frumos şi de bun ar cinsti-o cu dragostea lui. Iar el, la rîndul său, o privi cu mult drag, căci era cea mai frumoasă femeie din cîte se aflau pe atunci în Bretania albastră: sub coroana de aur şi de nestemate, chipu-i părea fraged, armonios colorat în alb şi în roz; cît despre trupul ei, nu era nici prea gras, nici prea slab, umerii erau drepţi şi netezi, coastele înguste, şoldurile joase, picioarele albe şi arcuite, braţele lungi şi rotunde, mîinile durdulii şi albe: era o încîntare. Dar lîngă atîta frumuseţe, se mai găsea bunătatea, dărnicia, curtenia, chibzuinţa, vrednicia, blîndeţea şi îngăduinţa.

Cînd fu gata mîncarea, se întinseră mesele. Regele Bohor şi regele Ban îl rugară pe regele Artus să ia loc între ei. în semn de cinstire, şi Léodagan observă lucrul acesta, « Trebuie să fie suzeranul lor, se gîndi el. De-ar da Dumne-zeu s-o ia în căsătorie pe fiica mea! Căci atîtea virtuţi cava-lereşti nu s-ar putea găsi decît într-un bărbat de seamă. » În vremea aceasta, Guenievra îi oferea lui Artus vin în cupa regelui şi, în timp ce-i întindea cupa, îngenuncheată dinaintea lui, el îi privea sînii tari ca nişte merişoare şi carnea mai albă decît zăpada proaspătă şi o dorea atît de mult, încît uită şi de mîncare şi de băutură. Se întoarse uşurel, ca vecinii lui să nu vadă nimic, dar Guenievra observă foarte bine.

— Mărite domnişor, bea, îi spuse ea, şi să nu fii supărat pe mine că nu-ţi spun pe nume, deoarece nu-l cunosc. Nu fi distrat la masă, căci la luptă nu eşti deloc, cum s-a văzut îndeajuns astăzi.

Atunci Artus luă cupa şi bău. Apoi o rugă să ia loc, spu-nîndu-i că a stat prea multă vreme în genunchi. Dar Léo-dagan nu vru să-i îngăduie.

După strîngerea feţelor de masă, preabunul rege veni să se aşeze lîngă Ban, care îi spuse:

— Măria-ta, mă mir că încă nu ţi-ai căsătorit fiica cu vreun bărbat de seamă, căci este o fecioară tare drăguţă şi cuminte şi nu ai altă odraslă căreia să-i poată reveni ţara după moar-tea măriei-tale; trebuia să te fi şi îngrijit pînă acum.

— Chiar aşa, seniore, răspunse Léodagan, dar nu mi-a dat răgaz războiul; de şapte ani de zile regele Claudas din

Pămîntul Pustiu nu mai conteneşte cu hărţuielile. De bună seamă, dacă bunul Dumnezeu ar vrea să găsesc un bărbat destoinic, care să mă poată apăra, i-aş da-o pe fiica mea şi tot pămîntul, după ce voi muri, şi nu m-aş uita nici la obîrşie, nici la rang.
Auzindu-l, Merlin zîmbi şi îi făcu un semn regelui Bohor. Dar se apucară să vorbească despre altceva, aşa încît Léodagan nu putu să le taie cuvîntul şi să reia discuţia întreruptă. Şi după ce se strînseră mesele, Merlin dispăru.

VIVIANA

Merlin se duse în pădurea Brocelianda, cea mai plăcută din lume, înaltă, răsunătoare, frumoasă pentru vînat şi plină de căprioare, de cerbi şi de cerbi-lopătari.
Acolo vieţuia un nobil de rang mic, numit Dyonas, care era finul Dianei, zeiţa pădurilor. Mai înainte de a muri, ea îi hărăzise, în numele zeului lunii şi al stelelor, ca prima lui fiică să fie atît de dorită de cel mai înţelept dintre oameni, încît acela i se va supune de îndată ce o va vedea, şi o va învăţa ştiinţa lui prin puterea nigromanciei. Dyonas zămisli o fetiţă pe care o numi Viviana, în limba caldeiană, ceea ce înseamnă: *Nimic nu voi face din ea.* Şi Viviana, care avea atunci vîrsta de doisprezece ani, venea adesea să se joace şi să se distreze în pădure.
Într-o bună zi, cînd şedea pe malul unui izvor limpede, al cărui pietriş lucea ca argintul fin, Merlin trecu pe acolo sub înfăţişarea unui foarte frumos băieţandru. De îndată ce o văzu, fu cuprins de o admiraţie atît de mare, încît nu mai putu decît să se încline în chip de binefacere, fără să scoată o vorbă. « Aş fi tare smintit, se gîndea el totuşi (căci ştia orice), dacă m-aş lăsa ademenit de păcat şi dacă mi-aş pierde libertatea, ca să obţin desfătarea unei fecioare şi s-o fac de ruşine, mîniind pe Dumnezeu. » Dar ea îi spuse ca o fată cuminte şi cu bună creştere:
— Îndure-se Cel ce ne cunoaşte toate gîndurile noastre să-ţi trimită acea vrere şi acel curaj care să-ţi priască.

Şi în clipa în care îi asculta glasul, Merlin se aşeză pe malul izvorului:
— Hei, cine eşti dumneata, domnişoară?
— Eu sînt din partea locului, fiica unui mic nobil care locuieşte în conacul de colo. Şi dumneata, dragă domnule?
— Eu sînt un scutier rătăcitor şi am pornit în căutarea stăpînului care mă învaţă meseria lui.
— Şi ce meserie?
— De pildă, să dosesc un castel chiar de-ar fi împresurat de oameni care să-l asalteze şi plin de oameni care să-l apere; sau să merg pe heleşteul ăsta, fără să mă ud pe picioare; să fac să curgă un rîu pe unde n-a mai văzut nimeni rîu niciodată, cum şi multe alte lucruri, căci nu mi s-ar putea propune ceva pe care să nu-l fac.
— Este o îndeletnicire foarte frumoasă, spuse fata, şi tare aş vrea să văd şi eu cîte ceva din toate astea; te-ai mulţumi, pentru osteneala dumitale, să-ţi fiu pentru totdeauna prietenă, fără gînd rău sau josnic?
— O, domnişoară, îmi pari atît de blajină, încît îţi voi arăta o parte din năzdrăvăniile mele, numai să mă pot bucura de iubirea dumitale, fără să-ţi mai cer altceva.
Şi cînd fata îi jură pe credinţa ei, el luă o nuia şi trase cu ea un cerc, apoi se aşeză iar jos, lîngă izvor. Şi, după o clipită, Viviana văzu ieşind din pădure o sumedenie de doamne şi de cavaleri, de fete şi de scutieri, care se ţineau cu toţii de mînă şi cîntau atît de încetişor şi de plăcut, încît îţi era mai mare dragul să-i asculţi. Veniră şi se aşezară în jurul cercului pe care îl desenase Merlin, apoi dansatorii şi dansatoarele începură să danseze dansuri fără seamăn de frumoase, în sunetul tobelor şi al instrumentelor. În vremea aceasta, un castel puternic se înălţase în preajmă, cu o livadă ale cărei flori şi fructe răspîndeau toate miresmele plăcute

de pe lume. Viviana, uluită, era aşa de încîntată privind lucrurile acestea, încît nu mai putea să îngaime un cuvînt; dar ceea ce o supăra un pic era faptul că nu pricepea decît refrenul cîntecului, care era acesta:

Voirement sont amor
A joie commencées
Et finent à dolor. [1]

Serbarea ţinu de pe la chindie pînă la vecernie, şi cînd se terminară dansurile, doamnele şi domnişoarele se aşezară cu frumoasele lor veşminte pe iarba fragedă, în timp ce scutierii şi tinerii cavaleri porneau spre livadă să se măsoare călare, aruncînd cu lancea în manechinul folosit ca ţintă.
— Ei, cum ţi se pare, domnişoară? o întrebă Merlin. Ai să-ţi ţii jurămîntul?
— Dragă prietene, cu inima sînt întru totul a dumitale; dar pînă acum nu m-ai învăţat încă nimic.
— Am să-ţi vorbesc despre jocurile mele iar dumneata ai să le aşterni în scris, căci ştii să scrii.
— Dar cine ţi-a spus asta?
— Dascălul meu m-a învăţat!
În vreme ce stăteau aşa de vorbă, doamnele şi fetele se îndreptau dansînd către pădure, însoţite de cavaleri şi de scutierii lor şi pe măsură ce perechile ajungeau sub copaci, se spulberau; la rîndul său castelul dispăru şi el; dar livada rămase, la rugămintea Vivianei, şi fu numită *Cuib de bucurii şi veselie*.
— Frumoaso, îi spuse Merlin, vai, trebuie să plec!
— Cum? N-ai să mă înveţi nici unul din jocurile dumitale?
— E nevoie de răgaz şi de un loc de şedere. Şi vreau să-mi făgăduieşti în schimb că te vei dărui chiar dumneata desfătării mele.
Fata chibzui puţin şi spuse:
— Am s-o fac, domnule, după ce mă vei învăţa tot ce voi voi eu să ştiu.

---

[1] Ba chiar sînt şi iubiri ce-ncep firesc
În bucurie
Şi care în durere se sfîrşesc.

Merlin o învăţă numaidecît cum să facă să curgă un rîu unde îi va plăcea, cum şi alte cîteva jocuri uşoare, ale căror cuvinte le scrise pe un pergament, lucru pe care ştia să-l facă foarte bine. Apoi îşi luă rămas bun făgăduindu-i că se va întoarce în ajunul zilei de Sfîntul Ion. Şi Merlin se întoarse în Carmelida, unde cei trei regi fură bucuroşi să-l vadă iar.

LOGODNA LUI ARTUS

Stimaţi seniori, le spuse într-o bună zi regele Léodagan, aflaţi că vă iubesc cu o dragoste mai mare decît vă închipuiţi, şi aşa se şi cade să fac, întrucît mi-aţi salvat regatul şi viaţa. Nu-mi veţi spune oare cine sînteţi? Nu-i lucru pe lume pe care să-l doresc mai mult.
Cei trei regi se uitară la Merlin. Văzîndu-i şovăind, Léodagan fu atît de tulburat, încît i se umplură ochii de lacrimi. De aceea li se făcu mare milă de dînsul; îl rugară să ia loc pe un pat, alături de ei, şi Merlin îi spuse, arătîndu-i-l pe Artus:
— Măria-ta, iată-l pe domnişorul nostru. Află că, deşi eşti rege încoronat, el e un om mai de seamă decît măria-ta. Noi cutreierăm lumea după isprăvi şi tragem nădejde să-i găsim o soţie.
— Oh, de ce să mai căutaţi? le răspunse Léodagan. Am fata cea mai frumoasă, cea mai cuminte şi cea mai destoinică din cîte se află!
— Nu va fi refuzată, cu voia Domnului, spuse Merlin.
Mare îi fu bucuria lui Léodagan cînd îl auzi grăind aşa. Numaidecît, se duse s-o caute pe Guenievra şi o aduse de mînă în cameră, apoi porunci să vină toţi cavalerii care se aflau la castel şi rosti cu glas tare:
— Stimate domnişor, pe care nu ştiu pînă acum cum să te numesc, primeşte-o pe fiica mea drept soţie, cu tot ce va avea ea onoruri şi bunuri după moartea mea. N-aş putea s-o dau unui bărbat mai destoinic.
— Foarte mulţumesc! spuse Artus.

Léodagan puse mîna Guenievrei în mîna lui Artus şi episcopul din Carohaise le binecuvîntă logodna.
— Măria-ta, spuse atunci Merlin, află, măria-ta, precum şi toţi cei aici de faţă că ţi-ai dat fiica regelui Artus al Bretaniei, fiul lui Uter Pendragon. Măria-ta şi toţi ai voştri îi datoraţi închinare. Şi aceşti doi viteji sînt fraţi buni şi regi încoronaţi: unul este Ban din Benoïc, iar celălalt Bohor din Gannes. Şi toţi ceilalţi tovarăşi sînt fii de regi şi de regine, sau de conţi, sau de castelani.
La auzul acestor cuvinte, bucuria lui Léodagan şi a celor de faţă fu atît de mare, cum n-a mai fost cîndva vreuna asemănătoare. Toţi îi aduseră închinare regelui Artus. După care se aşezară la masă şi regele Léodagan se gîndi că Domnul nostru Isus Cristos putea să facă de acum în colo cu el ce va voi, de vreme ce ţara şi fiica lui erau încredinţate celui mai destoinic bărbat din lume. (...)

ARTUS ŞI DOMNIŞORII

Călăreau înarmaţi toată ziua, căci ţara mişuna de saini. Într-o seară, cum fusese foarte cald, se odihneau la răcoare pe iarbă verde, la umbra copacilor, cînd văzură venind spre ei o ceată de domnişori, toţi chipeşi şi bine înţoliţi, care se ţineau de mînă şi întrebară unde era regele Artus.
— Iată-l colo, copii, înconjurat de vitejii lui, sub stejar, le răspunse Nascien. E cel mai tînăr dintre toţi.
Numaidecît băieţandrii se duseră în faţa regelui să îngenuncheze.
— Măria-ta, îi spuse cel mai mare, vin la măria-ta cu fraţii, cu verii şi cu rudele mele, ca la suzeranul nostru. Toţi năzuim să primim de la măria-ta ordinul cavalerilor şi dacă vei îngădui, te vom sluji totdeauna cu lealitate şi credinţă. În timp ce-ai lipsit măria-ta, ei ţi-au apărat ţara împotriva duşmanilor, ca şi cum ar fi fost a lor, şi au îndurat pentru aceasta destul de mari suferinţe... Iar dacă ţin să ştii toate lucrurile astea, e pentru că unui viteaz îi poţi spune

ce-ai făcut pentru dînsul, în timp ce unui nemernic e de prisos să-i spui: nu-i face plăcere.
Cînd regele Artus îl auzi pe domnişor vorbind cu atîta înţelepciune, îl luă de mînă şi-i spuse să se ridice, ca şi celorlalţi; apoi îi întrebă cine sînt.
— Măria-ta, eu mă numesc Gauvain şi sînt fiul regelui Orcaniei, iar aceştia sînt fraţii mei Agravain, Guerrehès şi Gaheriet. Ăsta mic şi vînjos este vărul nostru Galessin, fiul regelui Nantre din Garbot. Iată-i pe cei doi Yvain, fiii regelui Urien din Gorre. Acest voinic şi viguros domnişor este Dodinel, fiul regelui Belinant din Norgalles; i se spune Sălbatecul, pentru că vînează prin codri cu mai multă înflăcărare decît orice om mistreţii, cerbii şi cerbii-lopătari. Şi ceilalţi sînt gentilomi, căci iată-l pe Keu d'Estraux şi pe Keheddin cel Mic, care sînt ai regelui Brangore d'Estrangore, şi pe Yvain-cu-Albe Mîini, pe Yvain-le-Clain, pe Yvain de Rinel, şi pe Yvain de Lionel, care sînt vasalii regelui Lot, tatăl meu, şi care sînt fii de conţi. Acela, cu zîmbetul pe faţă şi care e bine zidit, se numeşte Sagremor; este nepotul împăratului de la Constantinopole şi a venit din ţara lui îndepărtată să primească ordinul cavalerilor din mîna măriei-tale; dacă va voi, vom fi tovarăşi amîndoi, cît i-o plăcea să rămînă în ţara aceasta.
Regele Artus le făcu o frumoasă primire băieţilor şi-l îmbrăţişă pe Gauvain.
— Dragă nepoate, îi spuse el, te învestesc cu dregătoria de conetabil al palatului meu.
Şi-l învesti cu mănuşa stîngă.
După cîteva zile ajunseră la Logres împreună. Chiar în seara aceea Artus le porunci băieţilor să plece să privegheze la biserică. Şi regele Ban şi regele Bohor ţinură să privegheze cu ei.
La ieşirea de la slujba religioasă, regele o luă pe Escalibor, spada aceea straşnică pe care o scosese odinioară din steiul de piatră, şi o prinse la şoldul stîng al lui Gauvain: apoi îi puse pintenul drept, în timp ce regele Ban îl încheia cu paftaua pe cel stîng; în sfîrşit, îi dete îmbrăţişare de învestire. Îi învesti la fel şi pe ceilalţi gentilomi şi le împărţi spade. Dar Sagremor nu voi alte arme decît pe cele din ţara lui, şi îşi păstră o frumoasă spadă pe care i-o dăruise

moşul lui, împăratul Adrian de la Constantinopole. Apoi fiecare dintre noii cavaleri îi învesti la rîndul său pe cei din casa lui. În sfîrşit, toată lumea ascultă slujba sfintei liturghii, oficiată de arhiepiscopul din Brice, şi luă parte la ospăţul care a urmat. Dar regele nu voi să îngăduie nici cea mai neînsemnată luptă cu lancea, călare, întrucît, spuse el, creştinătatea şi regatul aveau prea mare nevoie de braţele tuturor.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: IOSIF DIN ARIMATEEA

A doua zi, Merlin veni la regele Artus.
— Măria-ta, ştii că datorită Vrăşmaşului care m-a zămislit eu cunosc lucrurile trecute, săvîrşite şi rostite. Domnul nostru Isus Cristos, care este atît de blînd şi de îngăduitor, m-a hărăzit să ştiu deopotrivă lucrurile viitoare, şi prin aceasta am scăpat de diavolii care voiau să mă înhaţe. Am să-ţi destăinui aşadar, măria-ta, ce vrea Dumnezeu să faci.

Pe vremea cînd Mîntuitorul nostru era pe lumea aceasta, cei din Roma puseseră în ţara Iudeii un guvernator, pe numele său Pilat. Acest Pilat avea în slujba lui un cavaler numit Iosif din Arimateea, care era conetabilul casei sale şi care, întîlnindu-l pe Isus Cristos în mai multe locuri, l-a iubit din toată inima, dar fără să cuteze să mărturisească, din pricina celorlalţi evrei. Căci Mîntuitorul nostru avea mulţi duşmani şi puţini învăţăcei; unde mai pui că printre aceştia se găsea unul, Iuda, care era mai puţin bun decît

s-ar fi cuvenit; şi ceilalţi nu-l iubeau defel, căci nu era pra arătos; nici el nu-i iubea mai mult.
Iuda era seneşalul casei lui Isus Cristos şi, în calitatea aceasta, avea dreptul în anumite zile la zeciuială din venitul Mîntuitorului. Ci iată că într-una din zilele acelea chiar, Sfînta Maria se apucă să ungă cu aromă pletele fiului ei. Iuda se supără foc, făcînd socoteala că uleiul acela înmiresmat făcea de-a binelea trei sute de dinari şi că, prin urmare, Sfînta Maria îl păgubea de treizeci de dinari. Ca să-i recapete, se hotărî să ia legătura cu vrăşmaşii Mîntuitorului. Cu şapte zile înainte de Paştile evreilor, aceştia se întruniră la un bărbat, care se numea Caiafa, ca să chibzuiască bine cum ar putea să pună mîna pe Domnul nostru Isus Cristos. La sfatul acesta se duse şi Iuda. Văzîndu-l, cei care erau acolo tăcură sau schimbară vorba, căci îl credeau un foarte bun ucenic: dar el le spuse că, dacă vor, are să le vîndă pe Domnul nostru Isus Cristos pe treizeci de dinari. Ei îi răspunseră că-l vor cumpăra cu dragă inimă şi, cum unul dintre ei avea cei treizeci de dinari, îi şi plăti. Iuda îi lămuri atunci cum vor putea să-l prindă pe Învăţătorul lui şi le atrase luarea-aminte ca nu cumva să-l confunde cu Iacob, care semăna leit cu el, pentru că erau veri buni.
— Dar cum îl vom recunoaşte pe Isus Cristos? îl întrebară ei.
El le răspunse:
— Pe cel pe care am să-l sărut eu, să-l înhăţaţi.
Dar Iosif din Arimateea se afla şi el la sfatul acela, aşa încît auzi spusele şi toată uneltirea şi fu cuprins de o mare mîhnire.
În joia următoare, Domnul nostru Isus Cristos veni la Simion leprosul, împreună cu Sfîntul Ion Evanghelistul, şi cînd fură acolo, Iuda le dădu de veste duşmanilor Mîntuitorului, care se năpustiră cu mare putere în casă. Atunci mişelul îl sărută pe Isus Cristos şi, în timp ce hainii îl înhăţau, el strigă:
— Ţineţi-l bine, că e foarte puternic!
Aşa fu prins Domnul nostru Isus Cristos. A doua zi, evreii îl duseră în faţa procuratorului; dar nu putură să găsească nici un martor temeinic ca să arate că trebuie pedepsit cu moartea.

— Ce-am să răspund, le spuse Pilat, dacă monseniorul Tiberius, împăratul de la Roma, îmi va cere să justific moartea lui Isus?
— Pe capul nostru şi pe capul copiilor noştri să cadă sîngele lui! strigară evreii.
Atunci Pilat ceru apă, ca să se spele pe mîini şi, cum nu găseau o oală, un evreu îi dete un vas luat din casa lui Simion leprosul, tocmai acela în care mîncase Mîntuitorul şi săvîrşise taina împărtăşaniei în ziua Cinei.
Cînd Iosif din Arimateea află de moartea lui Isus Cristos, fu foarte amărît. Veni la Pilat şi-i spuse:
— Sire, te-am slujit vreme îndelungată, eu şi cu cavalerii mei, dar niciodată nu mi-ai dat nimic ca soldă.
— Iosife, cere-mi şi am să-ţi dau ce vei voi.
— Îţi foarte mulţumesc, seniore. Cer trupul profetului schingiuit pe nedrept.
— Credeam că-mi vei cere mai mult, îi spuse Pilat. Am să ţi-l dau cu dragă inimă.
— Mii şi mii de mulţumiri, sire!
Iosif veni aşadar să ia corpul de pe cruce; dar evreii care îl păzeau refuzară să i-l dea, spunînd:
— N-o să-l capeţi, căci ucenicii lui ne-au încredinţat că va învia, şi ori de cîte ori va învia, tot de atîtea ori îl vom ucide noi.
Iosif se întoarse să-i povestească lui Pilat ce-i răspunseseră evreii. Procuratorul fu cuprins de mare mînie: chemă la el un om, numit Nicodim, şi-i porunci să meargă cu Iosif; apoi, amintindu-şi din nou de vasul pe care i-l dăduse evreul, îi spuse cavalerului său:
Iosife, ţineai mult la prorocul acesta. Am un vas luat de un evreu din casa lui Simion şi pe care mi l-a înmînat mie. Ţi-l dăruiesc ţie, în amintirea acestui Isus.

Lui Iosif îi păru bine şi îi mulţumi cu căldură. Se duse cu Nicodim să ia cu împrumut de la un meşteşugar nişte cleşte şi un ciocan; apoi amîndoi scoaseră, în ciuda evreilor, piroanele cu care fusese pironit pe cruce trupul Mîntuitorului. Iosif îl luă în braţe, îl coborî la pămînt, îl spălă şi, văzînd rănile care sîngerau, strînse în vasul pe care i-l dăduse Pilat sîngele care curgea din coastă, din picioare şi din mîini. În cele din urmă, înveli corpul într-un bogat cearşaf, pe care îl cumpărase el, şi-l înmormîntă sub o lespede pe care o tocmise la un cioplitor pentru propriul său mormînt.
În vremea aceasta evreii erau nespus de mîniaţi pe Iosif şi pe Nicodim; şi, cînd aflară că Isus Cristos înviase, ţinură sfat şi hotărîră să pună mîna pe ei, noaptea, ca să-i ducă într-un loc din care să nu se mai audă niciodată vorbindu-se despre ei. Nicodim avea prieteni care îi dădură de veste, aşa încît putu să fugă, dar Iosif fu prins şi evreii îl zidiră în golul unui stîlp al casei lui Caiafa, stîlp care părea masiv, dar care era gol pe dinăuntru. Şi cînd văzu Pilat că Iosif dispăruse, fu cuprins de jale, căci nu mai avea un prieten atît de bun, nici cavaler mai leal care să-l iubească mai mult decît el.
Dar Cel pentru care suferea astfel Iosif nu l-a uitat; veni la el prin stîlp. Cînd văzu Iosif Lumina, se minună şi întrebă:
— Au cine eşti? Pari atît de luminos, încît nu pot să te văd.
— Ci ascultă bine ce-am să-ţi spun, îi răspunse Lumina. Eu sînt Isus Cristos, fiul lui Dumnezeu, şi-am ţinut să mă nasc din Fecioara Maria, pentru că trebuia ca lumea, care fusese dusă la pierzanie de o femeie, să fie mîntuită tot de-o femeie. Şi iată preţiosul vas care cuprinde sîngele meu.
Spunînd acestea, Domnul nostru Isus Cristos îi arătă lui Iosif vasul pe care acesta credea că-l ascunsese într-un loc neştiut de nimeni.
— Trebuie să păstrezi vasul acesta în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, îi spuse Mîntuitorul, iar după tine cei cărora îl vei încredinţa tu. Şi plata şi răsplata ta vor fi că niciodată nu se va aduce jertfă fără ca opera ta să fie pomenită: căci potirul va închipui vasul în care ai păstrat sîngele meu; vasul de împărtăşanie aşezat deasupra

lui, întruchipează lespedea cu care mi-ai acoperit corpul: antimisa, giulgiul cu care m-ai înfăşurat. Şi n-am să te scot acum de aici; dar să nu te temi de nimic, căci nu vei muri din închisoarea aceasta, ci ai să fii eliberat din ea fără vreo năpăstuire sau vreo durere: iar pînă atunci vei vedea lumina asta şi vei fi mereu lîngă mine.
Apostolii şi cei ce-au scris Sfintele Scripturi nu pomenesc nimic despre cuvintele sus-pomenite nici despre închisoarea lui Iosif din Arimateea, întrucît ştiau despre ele doar din auzite şi n-au vrut să aştearnă nimic în scris care să nu fi fost văzut şi auzit de-a dreptul de ei. Dar toate acestea stau scrise în cartea cea mare a Graalului.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: ELIBERAREA LUI IOSIF

Pe vremea cînd Isus Cristos a fost răstignit, Tiberius Cesar stăpînea imperiul de la Roma şi îl mai stăpîni încă zece ani după aceea. Apoi, veni la rînd Gaius, fiul său, care trăi şapte ani. Apoi Claudius, care domni patrusprezece ani; apoi Titus. În cel de-al treilea an al domniei lui Titus, fiul lui, Vespasian, se îmbolnăvi de o lepră atît de duhnitoare, încît pînă şi cei care îl iubeau cel mai mult nu putea să-i îndure duhoarea şi îl duseră într-o încăpere de piatră, în care i se aducea mîncarea printr-o ferestruică, pe o lopată cu coadă lungă. Tatăl său era nespus de întristat şi făgădui că-i va oferi celui ce-l va lecui pe Vespasian tot ce-şi va dori el.
Şi iată că veni la el un cavaler din Capharnaum, care fusese în Iudeea pe vremea cînd Domnul nostru Isus Cristos mai era încă pe lumea aceasta. Şi îi spuse împăratului:
— Măria-ta, şi eu am fost bolnav în tinereţea mea, dar se afla pe atunci, dincolo de mare, pe pămîntul Iudeei, un om căruia i se spunea bunul proroc şi care făcea ologii să meargă şi orbii să-şi recapete lumina ochilor.
Cînd auzi împăratul lucrul acesta, trimise scrisori sigilate guvernatorului din Iudeea, care era atunci Felix, iar acesta

puse să se dea sfoară în toată ţara că, de avea cineva vreun lucru pe care l-ar fi atins Isus, să-l aducă. O femeie bătrînă, numită Verona, se înfăţişă înaintea lui:
— Sire, îi spuse ea, în ziua cînd îl duceau pe sfîntul proroc la locul schingiuirii, cum treceam pe aproape de el ducînd o bucată de pînză, m-a rugat să-i şterg faţa, care şiroia de sudoare, şi eu i-am învelit capul cu pînza mea şi l-am zvîntat. Iar cînd, mai tîrziu, m-am uitat la ea, am văzut că chipul său rămăsese întipărit ca un portret.
Spunînd acestea, îi întinse pînza, şi Felix văzu că chipul lui Isus Cristos se vedea pe ea atît de desluşit, de parcă ar fi fost pictat de curînd.
— Vă foarte mulţumesc, preabună doamnă, îi spuse el bătrînei.
Şi o trimise fără zăbavă la Roma, unde împăratul o primi foarte bine. Cînd Titus se văzu cu pînza în mînă, se înclină de trei ori în faţa ei, fără să vrea, lucru de care se mirară cei de faţă; apoi duse pînza în camera unde fiul lui era închis din toate părţile cu ziduri. Şi de îndată ce văzu icoana cu chipul Domnului nostru Isus Cristos, căreia avea să i se spună mai tîrziu pînza Veronicăi, Vespasian se simţi atît de sănătos la trup, de parcă niciodată n-ar fi suferit de ceva.
Atunci plecă în Iudeea, în care a dat poruncă să fie ucişi atîţia evrei, încît nu le mai ştiu numărul. Cînd află lucrul acesta, soţia lui Iosif din Arimateea veni la el să-i spună cum dispăruse soţul ei. Dar în zadar ardea Vespasian la evrei, că ei nu voiau să-i spună nimic. În cele din urmă, totuşi, se găsi unul care destăinui adevărul şi care îl duse în faţa stîlpului. Fiul împăratului puse să fie coborît în golul stîlpului chiar el, cu ajutorul unei frînghii, şi îl găsi acolo pe Iosif în mijlocul celei mai vii lumini din lume, şi Iosif îi spuse liniştit:
— Fii binevenit, Vespasian!
— Cine eşti tu, care îmi spui pe nume?
— Sînt Iosif din Arimateea.
— Şi de unde ai aflat numele meu?
— De la Acela care ştie orice lucru. De la Acela care te-a tămăduit. Dacă ai vrea, te-aş învăţa cum să-l cunoşti şi cum să crezi în el.

Vespasian se învoi, iar Iosif îi povesti cum, pe vremea împăratului Augustin Cesar, s-a întîmplat ca Dumnezeu să trimită un înger la o fecioară cu numele Maria, căreia i-a vestit că va fi însărcinată fără păcat cu Fiul Domnului; și cum ea răspunse: « Facă Domnul cu mine după vrerea lui, ca și cum ar face-o cu umila lui servă! » și cum, împli-nindu-se sorocul, născu un frumos făt, căruia îi dădu numele de Isus Cristos: și îi mai povesti cum a fost răstignit pe cruce și cum a înviat. Așa încît Vespasian fu convertit. De aceea, ieșind din stîlp împreună cu Iosif, începu să vîndă tuturor celor care voiau evrei cu prețul de treizeci pe un dinar.

Văzîndu-l viu pe Iosif și mai tînăr la trup decît în ziua întemnițării lui, cu treizeci de ani în urmă, toată lumea se minuna; iar el se mira de mirarea lor, căci i se părea că închisoarea lui nu dăinuise decît de vineri pînă duminică. Soția lui veni fuga să-l sărute: el o privi nedumerit, întrucît o găsea într-adevăr foarte schimbată. Peste noapte, auzi un glas care îi striga să se boteze, apoi să plece cu soția, cu fiii și cu toate rudele lui, fără să ia nici aur, nici argint, nici încălțăminte și nici nimic altceva decît sfîntul vas. Și, într-adevăr, de a doua zi îi chemă pe toți ai lui și-i converti: apoi porni cu ei, luînd cu el preaprețiosul vas într-o arcă pe care le poruncise s-o construiască, spre pămînturi înde-părtate pe care le aduse întru credința lui Isus Cristos.

POVESTEA SFÎNTULUI GRAAL: SARRAS

Într-o seară, Iosif ajunse într-o cetate căreia i se spunea Sarras; de acolo și-au luat numele sarazinii: căci nu trebuie să le dăm crezare celor care pretind că au purces din Sarah, soția lui Abraham. În orașul acela domnea un rege numit Evalac Nerecunoscutul. Iosif fu arestat și adus în fața lui; dar, cerîndu-i să-i vorbească aparte, îi spuse:

— Dumnezeul creștinilor îți trimite vorbă să-ți reamin-tești de unde ai pornit ca să ajungi la înălțimea aceasta la

care te afli. Tu îți închipui că nimeni nu-ți cunoaște obîrșia, dar eu știu că te-ai născut la Meaux, în Franța, și că tatăl tău era un biet ciubotar. Și mai știu de asemenea, prin harul Înaltului Învățător căruia nimic nu-i este ascuns, că tu ții lîngă odaia ta, într-o ascunzătoare a cărei intrare n-ar putea-o găsi nici un muritor, o statuie de lemn cu înfăți-șarea celei mai frumoase femei din cîte s-au văzut vreodată și că în fiecare noapte o culci alături de tine și o faci de ocară pe regină, soția ta, cu această deșartă imagine.

La auzul acestor cuvinte, regele Evalac fu atît de uimit, încît ținu să cunoască adevăratul Adevăr al lui Dumnezeu, și Iosif îl lămuri; apoi, după ce-a dat foc idolului de care era îndrăgostit regele, îl botează pe Evalac cu numele de Mordrain, ba chiar și pe ducele Seraf, cumnatul regelui, cu numele de Nascien. Și, în noaptea acelei zile, îl văzu pe însuși Mîntuitorul nostru ungîndu-l ca episcop pe fiul lui mai mare, Iosafat.

A doua zi, episcopul Iosafat, fiul lui Iosif, intră în templul din Sarras. Se apropie de un idol păgîn, care se afla pe altar, și îi făcu pe față semnul adevăratei cruci, apoi îl imploră atît de stăruitor, încît diavolul care se afla în idol începu să țipe că l-ar părăsi cu dragă inimă, dar că nu putea ieși pe gură, din pricina semnului crucii.

— Atunci ieși pe jos! îi porunci Iosafat.

Și în clipa în care Vrăjmașul ieșea pe acolo, îi aruncă cingă-toarea în jurul gîtului, apoi îl trase cu de-a sila prin oraș. Diavolul urla atît de tare, încît toți cetățenii și toți meș-teșugarii veniră fuga. Iosafat își desfăcu atunci cingătoarea și, înhățîndu-l pe demon de chică, îi porunci să mărturi-sească cine era: diavolul mărturisi că se numea Aselaphas și că avea însărcinarea să prindă oamenii în capcană dîn-du-le știri false. Numaidecît, orășenii care auziră acele

cuvinte se duseră fuga la botez, şi regele Mordrain puse crainicii să strige o înştiinţare prin care poruncea ca toţi cei care nu voiau să se creştineze să părăsească ţara. Şi astfel fu adus regatul Sarras, prin convertire, în slujba lui Isus Cristos.

În ziua următoare, Iosif din Arimateea împreună cu fiul său Iosafat şi cu ai săi porni iar la drum, luînd cu el sfîntul vas. Într-o noapte de iarnă, cînd era culcat cu soţia lui, femeie cu grija celor cereşti şi a celor vremelnice, şi lăudată de toată lumea, auzi un glas care poruncea s-o cunoască trupeşte.

— Sînt gata să dau ascultare poruncii Domnului, spuse Iosif, dar sînt atît de bătrîn şi atît de slab, încît nu ştiu cum am să izbutesc.

— Nu te tulbura, reluă glasul acela, căci aşa trebuie.

Iosif să culcă atunci cu soţia lui şi astfel îl zămisli pe Alain cel voinic, care avea să fie paznicul Graalului.

A doua zi, îşi văzu de drum cu toţi ai săi, sub călăuzirea Domnului nostru Isus Cristos şi merse şi merse pînă ce, într-o sîmbătă seara, ajunse la marginea mării. Noaptea era luminoasă şi luna strălucea peste valurile tăcute şi paşnice. Episcopul Iosafat începu să se roage; apoi le porunci mai întîi celor care duceau chivotul în care se afla sfîntul vas să înainteze cu îndrăzneală, şi ei începură să meargă pe mare cu tot atîta uşurinţă de parcă ar fi mers pe uscat. După aceea, Iosafat îşi scoase cămaşa, pe care o întinse pe apă. Cămaşa nu se afundă. Îi spuse tatălui său să păşească pe ea, apoi îşi chemă rînd pe rînd toate neamurile, în număr de o sută cincizeci, poftindu-le să facă la fel: şi pînza se mări atît încît să-i cuprindă pe toţi. Atunci Iosafat şi tatăl său Iosif apucară fiecare cîte o mînecă şi cămaşa începu să plutească pe mare, în urma celor care duceau chivotul, pînă cînd ajunseră în Bretania albastră. Şi, departe de a simţi vreo frică în cursul acestei lungi călătorii, fură cuprinşi de o beatitudine ciudată, care venea de la vasul în care se afla preţiosul sînge al lui Isus Cristos. De aceea, vasul acela s-a numit *Graal* sau *Gréal*, din pricina harului pe care îl răspîndea şi pentru faptul că n-a existat vreodată vreo persoană care să se fi apropiat de el cu inima curată fără să nu-i fie pe plac.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: INSULA ROTITOARE ŞI CORABIA

În vremea aceasta, într-o noapte cînd Nascien se odihnea în patul său din cetatea Sarras, o mînă mare, de un roşu-închis, îl ridică în slăvi şi, îndată după aceea, îl lăsă jos, leşinat de-a binelea, în Insula Rotitoare. Vă voi spune că insula aceasta era numită aşa, întrucît există oameni care se apucă de un lucru şi care nu ştiu cum să-l ducă pînă la capăt, dar nu vreau să spun nimic fără să şi explic.

La începutul începuturilor, cele patru stihii erau amestecate. Ziditorul le despărţi: de îndată, focul şi aerul, care sînt numai lumină şi uşurătate, se înălţară la cer, în vreme ce apa şi mai ales uscatul, care nu sînt decît o apăsătoare îngrămădire de murdării, căzură în jos. Dar, prin faptul că fuseseră amestecate vreme atît de îndelungată, nu se putea ca stihiile, patru la număr, să nu-şi fi dat una alteia cîte ceva dintre însuşirile lor potrivnice. Aşa încît, cînd Cerescul Părinte, care este un izvor de limpezime şi de înţelepciune, curăţi aerul pur şi focul luminos, lucitor şi călduros de orice resturi pămînteşti, şi apa rece şi pămîntul greu de orice urmă cerească, rămăşiţele alcătuiră un fel de masă sau de fum, prea greoaie ca să se înalţe odată cu aerul, şi prea uşoară ca să rămînă pe pămînt, prea umedă ca să se amestece cu focul, prea uscată ca să se împreune cu apa, şi masa aceasta începu să plutească prin univers într-atît pînă cînd ajunse deasupra Mării Apusului, între insula Onagrina şi portul Tigrilor. Acolo exista, în pămînt, o uriaşă cantitate de magnet a cărui forţă atrase şi reţinu părţile feruginoase, dar fără să fie destul de puternic pentru a împiedica părţile de foc şi de aer de-a atrage masa către

cer: astfel încît rămase la suprafața apei. Pe de altă parte, începu să se învîrtească în jurul propriei sale osii, potrivit mișcării firmamentului, de care ținea prin părțile ei arse. Așa încît oamenii din partea locului o numiră *insulă*, deoarece era în mijlocul mării, și *rotitoare*, pentru că se învîrtea așa. Acolo fu aruncat Nascien leșinat.

Cînd își veni în fire, nu văzu în jurul său decît cerul și apa, căci nici iarba, nici vreun arbore nu putea să crească și nici vreo jivină să viețuiască pe materia aceasta. Atunci îngenunche cu fața către Răsărit și se rugă Domnului nostru Isus Cristos; și cînd se ridică, văzu apropiindu-se pe mare o corabie foarte înaltă și bogată, care în curînd acostă pe insulă. După ce ridică mîna și făcu semnul adevăratei cruci, intră în ea: nici urmă de muritor nu se afla înăuntru; nu văzu acolo, decît un pat măreț, la căpătîiul căruia zăcea, pe jumătate trasă din teacă, spada cea mai frumoasă și cea mai prețioasă din cîte s-au aflat vreodată; atîta doar că băierile sau legăturile cu care trebuia agățată teaca de centiron păreau făcute dintr-o materie sărăcăcioasă și fără preț, cum sînt cîlții de cînepă; atît de slabi, dealtminteri, încît n-ar fi putut ține vreme de un ceas greutatea armei; pe lîngă asta, niște slove incrustate pe lama spadei atrăgeau luarea-aminte că ar putea s-o tragă fără primejdie doar cel mai bun cavaler din toate timpurile, și că agățătoarele vor fi schimbate într-o bună zi de o fecioară. În jurul patului erau înfipte trei fuse de lemn, dintre care unul era alb ca zăpada abia ninsă, al doilea roșu-închis ca sîngele de om, iar al treilea verde ca smaraldul; acestea erau chiar culorile lor firești, fără vreo zugrăvire meșteșugită. Și pentru faptul că ați putea să vă îndoiți de minunea aceasta, am să vă spun ce era de-adevărat cu cele trei fuse, cu spada aceea și cu corabia.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: ARBORELE VIEȚII

Cînd păcătoasa Evă ascultă sfatul Vrăjmașului și culese fructul oprit, ea rupse din pom, odată cu mărul, ramura pe care atîrna. Soțul ei, Adam, luă mărul și lăsă ramura în mîinile soției, care o păstră fără să se gîndească. Ci iată că, de îndată ce mîncară din fructul pierzaniei, spre marea lor pagubă și spre a noastră, bărbatul și femeia își dădură seama că erau goi, și Adam se acoperi cu mîinile, iar Eva cu ramura.

Atunci Cel ce gîndește toate gîndurile îi strigă. Îi vorbi în primul rînd lui Adam, pentru că bărbatul era mai vinovat, soția lui fiind o fire slabă și făurită din coasta lui, și îi spuse acele cuvinte dureroase: *Ai să-ți mănînci pîinea cu sudoarea frunții tale*, dar nu vru ca femeia să scape basma curată, întrucît luase și ea parte la acea faptă rea, și îi spuse: *Cu jale și durere ai să naști*. Apoi i-a împins pe amîndoi afară din rai.

Eva ținea mereu ramura stufoasă: se hotărî s-o păstreze în amintirea pomului de la care i se trăsese toată năpasta și, cum pe vremea aceea nu existau nici coveți, nici cufere în care s-o poată pune, Eva o înfipse în pămînt. Dar acolo, ramura prinse rădăcini și, prin vrerea Ziditorului, crescu atît de voinică, încît, în scurtă vreme ajunse un pom mare și frumos, alb ca zăpada la trunchi, la crengi, la frunze și la scoarță. Și asta pentru a închipui că Eva era neprihănită cînd sădise ramura. Iar arborele părea a le spune: « Nu fiți disperați pentru că v-ați pierdut moștenirea, căci nu ați pierdut-o pentru totdeauna ».

Adam și Eva se simțiră încurajați la vederea acestui frumos pom de culoarea zăpezii și se apucară să-l înmulțească, rupînd din el ramuri pe care le sădiră și care crescură tot pomi albi, asemenea primului. Și astfel luă ființă o pădure, sub crengile căreia se duceau cu plăcere să se odihnească. Într-o vineri, cînd se așezaseră sub arbori, un glas le porunci să se împreune trupește. Dar, auzindu-l, bărbatul și femeia se simțiră cuprinși de rușine, căci nu puteau îndura gîndul de a se vedea și unul și altul săvîrșind o faptă atît de urîtă.

Ci vrerea Domnului era să orînduiască seminția omenească și să refacă astfel cea de-a zecea legiune de îngeri care căzuse din cer din pricina înfumurării și care nu putea fi readusă în cer; dar Ziditorului i se făcu milă de Adam și de Eva care se priveau plini de rușine și tare încurcați: îi acoperi de întuneric, și astfel fu zămislit Abel cel drept. Îndată după săvîrșirea împreunării, negura se împrăștie, și bărbatul și femeia băgară de seamă că primul pom, alb mai înainte, se făcuse verde ca iarba din pajiști; și, din ziua aceea, începu să înflorească și să rodească, ceea ce nu mai făcuse pînă atunci, și astfel ajunse, în amintirea seminței semănate sub el, în gîndul bun și în dragostea Creatorului. Toți cei care purceseră din el de atunci fură aidoma lui. Dar cei care se iviseră înainte rămaseră albi, fără flori și fără fructe.

Și astfel merseră lucrurile pînă cînd Abel cel îngăduitor ajunse mare, iar fratele său Cain începu să-l pizmuiască și să-l urască. Într-o zi cînd Abel își ducea oile în preajma arborelui vieții, se duse să se adăpostească de soarele arzător la umbra crengilor verzi și adormi acolo. Îl auzi totuși venind pe fratele lui și se sculă ca să-i ureze bun sosit, căci îl iubea cu mare dragoste. Cain îi răspunse la binețe și-i spuse să stea iar jos, dar, în timp ce Abel se apleca, îl izbi cu o falcă de măgar atît de năprasnic, încît îi zbură creierii. Și astfel fu ucis Abel chiar în locul în care fusese zămislit, și se nimeri tot într-o vineri. Și se petrecu o mare minune, căci din clipa în care a fost răpus Abel, arborele vieții ajunse roșu-închis în amintirea sîngelui care fusese vărsat sub crengile lui. Și din clipa aceea n-a existat pom mai frumos și mai plăcut privirii; dar nu mai avea flori nici roade, iar ramurile lui se uscară, cînd fură sădite în pămînt.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: SPADA CU BĂIERI CIUDATE

Trecu potopul fără pagubă, ca și toți pomii albi și verzi prăsiți din el; încă mai erau toți de toată frumusețea, pe vremea cînd a domnit Solomon, după regele David, tatăl său. Dumnezeu îi dăruise acestui Solomon toate științele și toată smerenia: cunoștea harurile pietrelor prețioase, puterile ierburilor, crugul firmamentului și al stelelor, și tot ce poate să cunoască un muritor; cu toate acestea, fu ademenit de frumusețea unei femei în așa măsură, încît săvîrși o sumedenie de lucruri împotriva vrerii dumnezeești. Totuși, femeia aceea îl înșela și-l făcea de ocară cît putea mai bine, și el nu s-a putut feri niciodată de așa ceva: lucru de care nu trebuie să ne mirăm, căci, cînd vrea o femeie să-și pună inima și mintea în joc la viclenie, nici un bărbat nu i s-ar putea împotrivi. Și de aceea a scris Solomon în cartea lui care se cheamă *Pilde:* « Am făcut ocolul lumii și am căutat din răsputeri: n-am găsit o femeie bună ». Chiar în seara în care a scris cugetarea aceasta, a auzit un glas care-i spunea:

— Solomoane, nu disprețui așa femeile. Prima noastră mamă i-a adus mare necaz bărbatului; dar o altă mamă îi va aduce o bucurie mai mare decît i-a fost necazul: și astfel o femeie va îndrepta ceea ce a săvîrșit rău o altă femeie. Și femeia aceea va fi lăstar din vița ta.

Solomon începu să chibzuiască și să cerceteze de aproape tainele dumnezeești și Scripturile, în așa fel încît ghici venirea slăvitei Fecioare, care avea să-l nască pe Fiul Domnului. Dar, într-o noapte, glasul începu iar să vorbească și îi spuse:

— Această blajină și prefericită Fecioară nu va fi sfîrșitul seminției tale. Ultimul ei vlăstar va fi un cavaler care va întrece în bunătate și vrednicie pe toți cei dinaintea lui și pe cei care vor veni după el, la fel cum soarele întrece luna. Solomon fu foarte bucuros de asemenea veste; cu toate acestea, îi părea nespus de rău că nu va avea parte să-l vadă și el pe cavalerul acela atît de viteaz, care urma să odrăslească din vița lui. Măcar i-ar fi plăcut să-i dea de

știre că-i ghicise venirea, dar în zadar căută să afle cum că nu găsi nici un mijloc pentru aceasta. Atunci se gîndi că femeia pe care o iubea era mult mai isteață și mai șireată decît un bărbat și își spuse că, dacă i-ar putea da cineva povață, ea era aceea: așa încît îi dădu în vileag ce avea în gînd. Chibzui cîtva, apoi îi spuse:
— Stăpîne, am găsit chipul în care ultimul cavaler din seminția ta va putea să afle că i-ai prevăzut venirea. Cheamă toți dulgherii din regat și dă-le poruncă să înalțe o corabie dintr-un lemn care să nu poată putrezi mai înainte de patru mii de ani. Apoi îți vei lua din templul pe care ai poruncit să se clădească întru cinstea lui Isus Cristos spada părintelui măriei-tale, regele David. Ai să-i scoți lama, care este cea mai ascuțită și cea mai bine călită din cîte au fost vreodată și, datorită științei măriei-tale despre puterea ierburilor și despre harul pietrelor geme, vei înzes-tra lama aceasta cu o teacă fără seamăn, cu un mîner fără pereche și cu o măciulie făcută din felurite nestemate, dar cu atîta isteține, încît să pară făcute dintr-o singură gemă. Eu am să-i pun acestei săbii băieri de cînepă atît de șubrede, încît se vor rupe sub greutatea ei. Dar, de va voi Domnul Dumnezeu, o fecioară le va înlocui cu altele, care vor fi atît de frumoase și de bogate, încît va fi o încîntare să le privești. În felul acesta, fata aceea va drege ceea ce voi fi ticluit eu prost la spadă, așa precum Fecioara ce va să vină va îndrepta răul făcut de prima noastră mamă. »
Așa a și făcut și după șase luni, corabia era gata. Spada fu așezată pe un pat de toată frumusețea; dar femeia măr-turisi că tot mai lipsea ceva. Ea le ceru dulgherilor să se ducă și să taie din arborele vieții și din cei care ieșiseră din el un fus roșu, un fus alb și un fus verde. Și, la primele lovituri de secure, dulgherii văzură arborii sîngerînd, fapt de care fură foarte înspăimîntați; dar doamna le cerea să ducă lucrul pînă la capăt. Și fusele fură înfipte pe marginile patului; apoi Solomon gravă pe lama săbiei și pe teacă slove care îi interziceau să scoată spada din teacă oricărui cavaler care nu va fi fost cel mai bun dintre cei mai buni; apoi strecură sub căpătîi un bilețel în care lămurea tîlcul corăbiei și al tuturor celorlalte, bilețel care începea așa:

« O, cavalerule, care vei fi ultimul din neamul meu, dacă vrei să viețuiești în tihnă, ferește-te de femei în orice privință. De le vei da crezare, nici știința, nici vitejia, nici virtuțile cavalerești nu vor fi chezășie că nu vei ajunge de ocară. »
Cînd totul era gata, corabia fu împinsă pe apă. Și în curînd briza mării îi umflă pînzele și în puține ceasuri o îndepărtă de țărm și o duse către largul mării. Și nimeni n-a mai văzut-o pînă la Nascien.

Merlin tăcu o clipă, apoi îi mai spuse regelui Artus:
— Măria-ta, cavalerul care va ocupa jilțul primejdios la masa Graalului va avea loc pe un alt jilț gol la o masă care va fi îndătinată în amintirea Cinei celei de taină. Și este dreptul măriei-tale să statornicești această masă, care va fi cea de-a treia, întru pomenirea Sfintei Treimi. Va fi o mare cinste pentru tine, căci în timpul vieții tale se vor petrece multe minuni, care vor fi pomenite de-a lungul veacurilor.
Artus răspunse că se va face după voia lui Isus Cristos.
— Dar unde ți-ar plăcea să orînduiești această masă? întrebă Merlin.
— Unde vei ști dumneata, dragă prietene, că dorește Domnul nostru Isus Cristos.
— Va fi așadar la Carduel, în Galles. Acolo, la Crăciun, îi voi alege pe cavalerii care trebuie să ia loc la masă.

MERLIN ȘI VIVIANA

Merlin se duse în pădurea Broceliandei, lîngă Viviana, prietena lui.
Cînd îl văzu, Viviana se arătă foarte bucuroasă, iar el o iubea atît de mult, că mai-mai să-și piardă mințile din cauza ei.
— Dragă prietene, îi spuse ea, nu vrei să mă înveți cîteva vrăji noi, cum aș putea, de pildă, să țin un bărbat adormit atît cît mi-ar plăcea mie, fără să se trezească?
El o întrebă de ce voia să aibă știința aceasta, și ea nu-i

mărturisi adevărul adevărat, dar vai, Merlin ştia bine tot ce gîndea ea.
— Pentru că, îi spuse ea, de cîte ori vei veni dumneata, voi putea să-l adorm pe tatăl meu, Dyonas, şi pe mama, că m-ar ucide dacă şi-ar da vreodată seama de legăturile dintre noi. Şi în felul acesta te-aş lăsa să intri în odaia mea.
Adeseori, în cursul celor şapte zile pe care le petrecu alături de ea, fata îi repetă întrebarea. Odată, cînd se aflau amîndoi în livada *Cuib de veselie*, în preajma izvorului, Viviana îi luă capul la sînul ei şi, cînd îl văzu mai îndrăgostit decît oricînd, îi spuse:
— Învaţă-mă, barem, cum să adorm o femeie.
El îi cunoştea bine gîndul ascuns; cu toate acestea, o învăţă ce dorea ea, căci aşa era voia Domnului. Şi încă alte multe lucruri: trei cuvinte, de pildă, pe care ea le luă în scris, şi care aveau puterea aceasta că nici un bărbat nu putea s-o aibă trupeşte cînd le purta asupra-i; se înarma astfel chiar împotriva lui Merlin, căci femeia este mai vicleană decît diavolul. Dar el nu se putea stăpîni să nu-i facă mereu pe voie.
În sfîrşit, după o săptămînă, Merlin o părăsi cu tristeţe, ca să se ducă unde trebuia să fie, şi porni spre pădurea de la Epinaie, în apropiere de Logres.
Acolo, luă înfăţişarea unui bătrîn dărîmat de vîrstă, călare pe un cal alb de paradă, îmbrăcat cu o mantie neagră şi încununat cu o coroană de flori; barba lui era atît de lungă, încît i se încolăcea de trei ori în jurul cingătorii şi, aşa chipeş, ieşi în calea lui Gauvain care vîna în pădure.
— Gauvain, Gauvain, îi spuse el, dacă mi-ai da crezare, ai lăsa cerbii şi lopătarii în pace, căci mai mult ar preţui pentru onoarea ta să te războieşti cu oamenii în pădurea de la Sarpenie.
Şi într-o clipă, se îndepărtă atît de repede, încît nici gînd să-l urmărească cineva. Dar acum povestea încetează privitor la el şi se întoarce să ne depene firul despre bătălia de la Garlot.

RĂZBOIUL CU SAINII

O seamă de luptători străini veniră pe cîmpiile de la Salibery ca să apere Sfînta Biserică: oastea regelui Clamadieu, a regelui Hélain, a ducelui de Roches, a regelui Mark al Irlandei, care a avut ca soţie pe Yzolda cea bălaie, oamenii lui Galehaut, fiul uriaşei, stăpînul Insulelor Îndepărtate, şi mulţi alţii. Acolo îi găsiră pe oamenii regilor Ban, Bohor, Léodagan şi o seamă de prinţi din Bretania Mică şi chiar pe oamenii regelui Lot din Orcania şi baroni răzvrătiţi din regatul Logres. Aveau toţi drept semn de recunoaştere flamura albă cu cruce roşie; iar pe flamura lui Artus, pe care o purta Keu, şeneşalul, se vedea un balaur sub cruce. Şi astfel, o mare armie creştină purcese la drum către cetatea Clarence, pe care o asediau sainii păgîni, mai numeroşi decît valurile mării. Cu lăncile în sus, urdia lor era aidoma unei păduri, în care frasinii ar fi avut drept flori nişte ascuţişuri de oţel.
Oastea aceasta călări fără oprire întreaga noapte, aşa încît ajunse în apropiere de tabăra sainilor cu puţin timp înainte de a se lumina de zi. Era o ceaţă deasă şi în curînd începu să cadă o ploaie măruntă şi bogată, care îi trase şi mai mult la somn pe păgîni. Fură treziţi de strigătele cavalerilor care atacau năvalnic prin tabăra păgînilor, rupînd frînghiile corturilor, doborîndu-le prăjinile de susţinere şi făcînd un asemenea măcel încît în scurtă vreme caii intrară în sînge pînă la chişiţă. Stindardele erau aşa de ude de sînge, încît luptătorii nu se recunoşteau decît după strigăte. Dar sainii îşi strînseră rîndurile la sunetul goarnelor şi al trompetelor. Atunci îl omorî Gauvain pe regele Ysore şi îi luă calul, Blajinul, numit aşa din pricina marii lui bunătăţi, căci putea să alerge zece leghe fără să gîfîie, fără pic de sudoare pe crupă sau pe spate. Dar regele Ban, regele Bohor, regele Nantre, regele celor o Sută de Cavaleri, ducele Escan de Cambenic şi regele Artus, în cinstea sărutului Guenievrei, ca şi toţi prinţii făcură minuni de vitejie.
Armia creştină biruitoare se apucă să-şi ridice morţii şi răniţii care zăceau pe cîmp ca nişte oi sfîşiate, apoi, la

căderea nopții, refăcută, porni iar la drum. Cînd ajunse foarte aproape de Clarence, Merlin îi strînse la sfat pe principii răzvrătiți.
— Dragi seniori, le spuse el, a venit ziua să pierdem sau să cîștigăm totul. Aveți mare nevoie să vă rugați lui Dumnezeu să apere regatul Logres de rușine și năpăstuire, căci, dacă Domnul nostru Isus Cristos nu ne va povățui, pămîntul Bretaniei va fi astăzi pustiit. Și vă încredințez că nu vom scăpa de înfrîngere, dacă nu veți cădea la pace cu regele Artus.
Multor baroni nu le plăcură spusele acestea și nici nu se putea să fie altfel; totuși, toți veniră să i se închine regelui, rînd pe rînd, și își primiră de la el feudele.
Mijeau zorii unei zile senine. În iarba necosită, intrau caii pînă la pîntece; păsările cîntau utrenii prin tufișuri și umpleau de bucurie inimile îndrăgostiților. Flamurile de aur, de argint și de mătase fluturau în adierea brizei și soarele umplea de vîlvătăi oțelul coifurilor și al lăncilor și dădea strălucire zugrăvelilor de pe paveze. Merlin mergea în fruntea oștirii călare pe un cal voinic de vînătoare. Cînd îi zări pe sainii care înaintau spre întîlnirea cu creștinii, strigă din toate puterile:
— În luptă vom avea prilej să-i vedem pe cei viteji! Seniori cavaleri, a venit sorocul să vă arătați vitejia!
Îndată baronii slobozirăfrîul și dădură pinteni, și așa începu măreața și minunata bătălie.
Vîjîitul lăncilor, izbiturile în paveze, loviturile de ghioagă și de spadă se auzeau pînă la țărmul mării. În curînd văzduhul se înroși și se tulburăde pulbere în așa măsură, încît slăvile se întunecară iar soarele își pierdu strălucirea. Cînd cavalerii și tîrgoveții care apărau cetatea Clarence zăriră flamurile albe cu cruce roșie, socotiră că era ajutorul trimis de Domnul nostru Isus Cristos: numaidecît ieșiră din cetate și începură și ei să facă minuni de vitejie.
În vremea aceasta, pe măsură ce se apropiau de prînz, puterea lui Gauvain sporea. Gauvain străbătu rîndurile dușmane zdrobind și sfărîmînd ca un tunet, iar cînd își repezea spada că să lovească, ai fi crezut că se descarcă trăsnetul. Frații lui făceau și ei la fel, dar mai cu seamă Galessin făcea minuni: cădeau necredincioșii în jurul lui ca spicele coapte sub seceră; către seară era plin de sînge de parcă ar fi ieșit dintr-un rîu înroșit. Sainii erau mai înalți și mai bine înarmați, dar creștinii erau mai sprinteni, așa încît în cele din urmă păgînii se dădură bătuți. Toți regii lor fuseseră uciși, în afară de Rion, Oriens, Sorbare, Cornican, Murgalan de Trebeham și de amiralul Napin. Urmăriți de aproape, fugiră cu toată iuțeala cailor spre marea din apropiere, și nu fără ca mai bine de jumătate dintre ei să fi fost înecați sau uciși, se îmbarcară pe corăbiile lor, tăiară frînghiile ancorelor, ridicară pînzele în grabă și se duseră încotro îi mîna vîntul [. . .]

Atunci regele împărți între cavalerii oștirii lui aurul, argintul și nestematele luate de la saini, cum și țesăturile bogate, corturile, caii de luptă, armurile lor strașnice. Apoi îl făcu pe Galessin duce de Clarence. Și, după cinci zile de petreceri și de bucurie, înalții lui baroni și principii străini se despărțiră cu semne de mare dragoste.

CĂSĂTORIA LUI ARTUS

În cea de-a șasea zi, porni la drum și merse călare pînă cînd ajunse la Carmelida, însoțit de regii Ban și Bohor și de toată curtea lui. Îl găsi pe Léogadan, care venise să-l întîmpine, și cei patru regi își făcură împreună intrarea în Carohaise, ale cărei străzi erau așternute cu stofe scumpe și presărate cu iarbă măruntă. Apoi se duseră în sala palatului, unde îi aștepta Guenievra, care dădu fuga înaintea regelui Artus, cu brațele întinse, și îl sărută pe gură în fața tuturor urîndu-i bun sosit. După care se duseră să cineze și căsătoria fu sorocită peste o săptămînă. [. . .]

CASTELUL MLAȘTINILOR

Vreme de opt zile, regele Artus trăi fericit cu soția lui cu cununie la Carohaise; în cea de-a noua zi, regele le spuse baronilor săi să se pregătească de plecare. Atunci regii Ban și Bohor îi cerură învoirea de a se reîntoarce în țările lor.
— Dragi prieteni, le spuse regele, faceți după cum vă este vrerea, dar eu nu voi mai găsi niciodată oameni atît de viteji ca voi. Totuși, dacă vreți să plecați, trebuie să vă îngădui.
— Scumpe Doamne, îi spuseră ei, trebuie să ne întoarcem în regatele noastre.
Și cei doi regi plecară, cu mare părere de rău, însoțiți de Merlin, care ținea mult la dînșii.
În seara primei zile de călătorie, ajunseră în fața unui castel cum nu mai văzuseră altul mai trainic și mai frumos alcătuit. Castelul era împrejmuit de mlaștini întinse și înzestrat cu două rînduri de ziduri bine crenelate; donjonul era atît de înalt, că abia dacă i-ai fi ajuns vîrful cu o săgeată de arc, și nu avea decît o singură intrare, la care ajungeai urmînd un drum lung și îngust. Drumul acesta ajungea, dinspre uscat, la o mică pajiște unde se înălța un pin uriaș, în care se afla, agățat cu un lanț de argint de una dintre crengile lui mai de jos, cu corn de fildeș, mai alb decît zăpada ninsă de curînd.
— Acesta este Castelul Mlaștinilor, spuse Merlin și aparține unui cavaler viteaz și cu mare faimă: Agravadain.
— Pe legea mea, spuse regele Bohor, iată un om strașnic aciuat! Aș mîne bucuros la el.
Și, apucînd cornul, suflă în el ca un bărbat cu foalele plămînilor puternice, atît de tare încît, în ciuda depărtării,

sunetul alergă pe apă, și din ecou în ecou, pătrunse în sala castelului, unde îl auzi Agravadain.
— Dați-mi armele! strigă el.
Dar, în timp ce era ajutat să se îmbrace degrabă și încăleca pe un cal de luptă înalt și vînăt-rotat, încă de trei ori mai ajunse sunetul la urechile lui: căci regele Bohor sună de mai multe ori, temîndu-se, într-atît de întinsă era mlaștina, că nu va fi auzit la castel. Seniorul Mlaștinilor, nerăbdător, se ivi pe drum cu pavăza la gît și cu lancea în mînă.
— Ce fel de oameni sînteți? strigă el.
— Măria-ta, sîntem niște cavaleri care vă cerem găzduire pentru noaptea aceasta.
— Ai cui sînteți?
— Ne-am primit feudele de la regele Artus.
— Pentru numele Domnului, aveți un bun suzeran! E și suzeranul meu. Urmați-mă și fiți bineveniți!
— Îți foarte mulțumim!
Și porniră în urma seniorului de la Castelul Mlaștinilor, unul după altul, căci drumul era atît de îngust, încît doi călăreți n-ar fi putut încăpea unul lîngă altul. Gazda lor îi conduse prin curți pînă la locuință, unde valeți și scutieri săriră să-i ajute să descalece: apoi, luîndu-i pe Ban și pe Bohor de mînă, îi pofti să intre într-o cameră scundă și, acolo, după ce le scoaseră armura, veniră trei fete, care le încheiară la gît niște mantii din stofă de un roșu-aprins, îmblănite cu hermină neagră, tustrele frumoase și minunate de privit, dar mai cu seamă fiica lui Agravadain.
— Ferice de cel ce se va culca cu o astfel de fecioară! își spune în gîndul lui Merlin. De n-aș nutri atît de mare dragoste pentru iubita mea Viviana, aș strînge-o eu la noapte în brațele mele. Dar trebuie să i-o dau regelui Ban: copilul pe care îl vor zămisli ei este hărăzit unor rosturi de seamă.
Atunci făcu vrajă și numaidecît regele și fecioara se simțiră cuprinși de-o dragoste nebună.
La cină, Agravadain îi așeză pe Ban și pe Bohor între el și soția lui, care era frumoasă și tînără, căci nu împlinise încă treizeci de ani; cavalerii din suită se așezară la alte mese. Cît despre Merlin, sub înfățișarea unui băiețandru de cincisprezece ani, cu părul bălai și ochii verzi, îmbrăcat

cu o tunică jumătate albă, jumătate roşie, încins cu un şnur de mătase de care atîrna o punguţă bătută în aur, tăia merindele în faţa regelui Ban. Cei din castel îl luau drept un scutier de-al oaspeţilor, iar aceştia se gîndeau că era de la castel; dar era atît de chipeş, încît fetele nu se puteau stăpîni să nu-l privească, în afară, totuşi, de fiica regelui Agravadain, care nu-l slăbea din ochi pe regele Ban, făcînd feţe-feţe în orice clipă, căci aici dorea să fie goală în braţele lui, aici se întreba cum de i-a putut trece prin cap un asemenea gînd. Şi Ban, la rîndul lui, o dorea nebuneşte, dar în acelaşi timp se gîndea la frumoasa şi tînăra lui soţie, pe care nu voia s-o trădeze, cum nu voia să-şi trădeze nici gazda, aşa încît nu era nici el mai puţin zbuciumat decît fata.

După ce se strînseră feţele de masă şi după ce oaspeţii se spălară pe mîini, se duseră să se rezeme de prichiciul ferestrei şi nu se mai săturau admirînd castelul şi melea-gurile înconjurătoare, care erau negrăit de frumoase, pînă cînd veni vremea pentru odihnă. Fetele pregătiseră pentru cei doi regi, într-o cameră vecină cu sala, nişte paturi aşa cum se cuvenea unor principi cum păreau a fi. Şi, cînd toată lumea se culcă. Merlin făcu o nouă vrajă, datorită căreia un somn atît de greu puse stăpînire pe cei din castel, încît chiar dacă le-ar fi căzut tavanul în cap tot nu s-ar fi trezit. Numai Ban şi fiica lui Agravadain vegheau şi sus-pinau, fiecare în parte.

Atunci Merlin se duse în camera fetei şi îi spuse:

— Vino, frumoaso, la cel care te doreşte atît de mult!

Vrăjită cum era, se sculă fără să spună un cuvînt, îmbrăcată doar în cămaşă şi cu o hăinuţă îmblănită pe deasupra, şi Merlin o duse drept în braţele regelui Ban, care o primi cu braţele deschise, fără să vrea, căci era om cu frica lui Dumnezeu. Ci ea îşi scoase îmbrăcămintea şi se culcă lîngă el. Şi povestea ne spune că se priviră cu atîta drag şi cu atîta voie-bună, de parcă ar fi vieţuit de douăzeci de ani împreună şi nu simţiră nici o ruşine şi nici o sfială: aşa orînduise lucrurile Merlin. Şi aşa au dus-o pînă în zori, iar cînd se revărsă de ziuă, regele Ban scoase din deget un frumos inel de aur, împodobit cu safir şi gravat cu doi pui de şarpe şi îi spuse:

— Frumoaso, păstrează inelul acesta şi dragostea mea.

Dar ea luă inelul fără să răspundă.

Cînd Merlin ştiu că fiica regelui se întorsese în patul ei, dezlegă vraja şi toată lumea se trezi. Ostaşii şi scutierii pregătiră armele, puseră şeile pe cai şi făcură la repezeală cuferele şi valizele. Apoi cei doi regi îşi luară bun rămas. Cum fiica lui Agravadain îşi lăsa cu tristeţe capul în jos, regele Ban îi spuse, strîngîndu-i mîna:

— Domnişoară, îmi vine greu să plec, dar orişiunde mă voi afla, voi rămîne cavalerul şi prietenul dumitale.

Ea îi şopti printre suspine:

— De-o fi să rămîn grea, să-mi deie Domnul mai multă bucurie decît am avut de la măria-ta, căci niciodată nu s-au despărţit atît de curînd două iubiri. Dar de vreme ce trebuie să pleci, mă voi împăca şi eu cu gîndul acesta cît voi putea mai bine, iar dacă am să-mi văd copilul, el îmi va fi ca o oglindă şi ca o amintire a măriei-tale.

Spunînd acestea, se duse în odaia ei cu fetele din suită. Şi cei doi regi se rugară lui Dumnezeu să aibă gazdele în paza lui.

Trecură marea cu Merlin şi merseră atîta călare, pînă cînd ajunseră în cetatea Banoïc, în care toţi i-au primit săr-bătoreşte şi în care femeile le arătară mare dragoste. Aşa încît, în aceeaşi noapte, regina Elena zămisli cu regele Ban un făt care avea să primească mai tîrziu numele de Lancelot.

Cît despre Merlin, îl sărbătoriră vreme de opt zile înche-iate. Dar, în cea de-a noua zi, Merlin îşi luă rămas bun şi porni s-o vadă pe Viviana, iubita lui, în pădurea Bro-celiandei.

LACUL DIANEI

Viviana îi făcu o primire atît de frumoasă, încît simți crescîndu-i și mai mult iubirea și o mai învăță iar, deși n-ar fi vrut, o bună parte dintre tainele lui. Și așa aproape că știa cam tot atîtea cît el, și îl iubea cu mult drag, dar, pentru că ținea să rămînă fecioară, vrăjise perna pe care și-o punea Merlin sub cap cînd se culcau împreună, așa încît credea că o posedă, dar nu era decît un vis.

Într-o bună zi, pe cînd se plimbau amîndoi prin Broce-lianda, Merlin o întrebă dacă vrea să vadă lacul Dianei.

— Desigur, răspunse ea. Toate cele despre Diana îmi plac, deoarece i-au fost și ei, toată viața, dragi pădurile cît îmi sînt și mie, dacă nu chiar mai mult decît mie.

El o duse la un lac mare și plăcut și-i arătă pe mal un mormînt de marmură, pe care se putea citi cu slove de aur:

Aici zace Faunus, prietenul Dianei.
Ea l-a iubit cu o iubire înflăcărată,
dar l-a răpus mișelește.
Aceasta i-a fost răsplata de la ea
pentru că o slujise cu lealitate.

— Iubite prietene, îi spuse Viviana, spune-mi povestea ei.

— Cu dragă inimă, îi răspunse el.

Diana domnea pe vremea lui Virgiliu, cu mult înainte ca Isus Cristos să fi pogorît pe pămîntul acesta ca să-i mîn-tuiască pe păcătoși, și ei îi plăcea, mai presus de orice, să trăiască prin păduri. A vînat prin toate pădurile Galiei și ale Bretaniei, dar n-a găsit nicăieri una care să-i placă

atît de mult ca asta: de aceea a dat poruncă să i se clădească, pe malul acestui lac, un castel în care venea să se odihnească peste noapte, după ce hăituise cerbii și lopătarii toată ziua. Odată, fiul regelui care cîrmuia țara aceasta a dat cu ochii de ea și, găsind-o atît de vitează, atît de sprintenă și de ușoară, s-a îndrăgostit de ea. Prințul era încă tinerel, chipeș și sincer, așa încît Diana i-a făgăduit că i se va dărui cu condiția să se jure că va renunța la tatăl lui și la orice pe lume, de dragul ei. Faunus i-a jurat și astfel, vreme de doi ani, a fost iubitul Dianei. Dar, după acest răstimp, Diana s-a îndrăgostit de un alt cavaler, peste care a dat, ca și peste Faunus, cutreierînd pădurile. Cavalerul se numea Felix. Iar acesta nu era nici bogat nici de viță mare, și știa bine că dacă Faunus va afla despre iubirea-i pentru Diana, avea să pună să-l ucidă cu tot neamul lui. De aceea a cău-tat-o într-o zi pe prietena sa și i-a spus:

— Pe legea mea, domnișoară, ori ai să te descotorosești de Faunus, ori n-ai să mă mai vezi lîngă dumneata.

— Vai, spuse ea, au cum aș putea? Mă iubește cu o dra-goste atît de mare, încît nu m-ar lăsa pentru nimic în lume.

— Cum vrei, îi răspunse Felix..

Dar Diana îl îndrăgea atît de mult încît mai bine ar fi murit decît să renunțe la el, așa că se hotărî să-l ucidă pe Faunus.

Mormîntul acesta pe care îl vezi era pe atunci plin cu o apă fermecată ce vindeca toate rănile. Într-o zi, cînd Faunus se întorcea de la vînătoare, supărat de o rană cu care îl năpăstuise o sălbăticiune, Diana puse să se scoată în taină toată apa tămăduitoare.

— Ce am să mă fac? întrebă Faunus, cînd băgă de seamă că nu mai era picătură de apă. Sînt greu rănit.

— Nu-ți pierde cumpătul pentru atîta lucru, îi răspunse Diana, am să te îngrijesc eu bine. Culcă-te înăuntru și te vom acoperi cu niște ierburi cu mari puteri tămăduitoare, datorită cărora te vei înzdrăveni în curînd.

Faunus s-a întins pe jos; dar Diana a doborît lespedea care închidea mormîntul și, printr-o deschizătură, a turnat plumb topit într-atît de mult încît trupul prietenului ei a fost mistuit nespus de repede.

Atunci Diana s-a dus la Felix căruia i-a povestit cum scă-pase de cel temut de el.
— Ticăloaso, cine te-ar putea iubi, cînd orice om ar trebui să te urască? izbucni el.
Şi, înhăţînd-o de coade, i-a tăiat capul.
Din vremea aceea se numeşte *Lacul Dianei*.
— Dar, întrebă Viviana, ce s-a întîmplat cu castelul pe care îl clădise Diana?
— L-a nimicit tatăl lui Faunus de îndată ce-a aflat de moartea fiului său.
— Rău a făcut, căci niciodată nu s-au văzut meleaguri mai frumoase. Merlin, dragă prietene, pentru dragostea ce mi-o porţi, te rog să pui să mi se clădească şi mie un castel frumos şi bogat cum n-au mai fost altele.
Nici nu isprăvi bine de vorbit, că zidarii şi tîmplarii şi lucrau de zor, iar după o clipă, un castel se înălţa în locul lacului, atît de măreţ, încît nu mai este altul la fel în în-treaga Bretanie Mică.
— Domnişoară, îi spuse Merlin, poftim castelul. Nimenea nu-l va vedea vreodată, dacă nu va fi un om de-al tău, căci este invizibil pentru oricare altul şi în ochii tuturor, aici, nu există decît apă. Iar dacă, din pizmă sau din trădare, careva dintre oamenii dumitale ar da în vileag taina, castelul ar dispărea numaidecît pentru el, şi acela s-ar îneca, fiind convins că intră în castel.
— Pentru Dumnezeu, dragă prietene, îi spuse Viviana, niciodată nu s-a auzit vorbindu-se de o locuinţă mai tainică şi mai frumoasă!
Merlin fu atît de mulţumit de a o vedea mulţumită, încît nu se putu stăpîni să n-o înveţe iar mai multe din vrăjile lui; pe scurt, o învăţă atîtea încît a fost de atunci încolo socotit nebun, şi mai este încă. Deoarece Viviana aşternea totul în scris, fiind bine iniţiată în cele şapte arte, şi nu se gîndea la altceva decît cum să-l păcălească.
— Dragule, îl întrebă ea într-o zi, mai este încă un lucru pe care aş vrea neapărat să-l ştiu: anume, cum aş putea să închid un bărbat fără turn, fără ziduri şi fără fiare, aşa încît să nu poată să mai scape niciodată fără învoirea mea.
Merlin îşi lăsă capul în jos, suspinînd.
— Dar ce ai? îl întrebă ea.

— Hei, ştiu eu bine la ce te gîndeşti; ştiu că vrei să mă închizi pentru totdeauna, şi iată că te iubesc atît de mult încît va trebui să-ţi fac pe plac!
Atunci Viviana îi trecu braţele pe după gît:
— Şi ce! Nu trebuie oare să fii al meu, cînd eu sînt a ta şi cînd mi-am părăsit şi mama şi tata pentru tine? Fără tine, nu am nici bucurie, nici averi; în tine mi-e toată nădejdea; n-aştept fericirea decît de la tine. De vreme ce te iubesc astfel şi de vreme ce ştiu că mă iubeşti, nu-i oare drept să-mi împlineşti toate dorinţele, şi eu să-ţi fac pe voie?
— Iubita mea, îi spuse Merlin, la prima mea venire, am să te învăţ ce vrei tu.
Dar povestea conteneşte despre el şi despre Viviana şi se întoarce iar la regele Artus şi la tovarăşii lui.

De îndată ce Artus ajunse la Logres cu regina Guenievra, vesti că de Crăciun va da o mare recepţie la Carduel şi că fiecare vasal să-şi aducă şi soţia sau iubita.
În ziua stabilită veniră cavalerii şi doamnele îmbrăcate cu rochiile lor cele mai scumpe şi, pentru prima dată, regina, ca şi regele, purtă coroană. Cînd clopotele începură să bată pentru liturghia mare, toţi s-au dus să asculte slujba făcută de către arhiepiscopul de la Brice. Apoi curtea se întoarse în sala palatului unde, după ce s-au aşternut feţele de masă, baronii luară loc, fiecare după rangul său. Seniorul Gauvain, Keu, seneşalul, Lucan, paharnicul, seniorul Yvain cel mare, Dodinel cel sălbatic, Sagremor, Yvain bastardul şi Giflet îi serviră pe regi şi pe regine, iar patruzeci de tineri, pe dregătorii de seamă şi pe doamne.
Cum Keu seneşalul îi prezentă regelui primul fel de mîn-care, cel mai frumos bărbat care s-a văzut vreodată intră

în sală: peste pletele lui bălaie și ondulate avea o coroană de aur, ca un rege; purta pantaloni de mătase cafenie și tunică din brocart de mătase cu fire de aur și de argint; cingătoarea, din mătase împodobită cu aur și cu nestemate, care aruncau asemenea luciri încît întreaga sală era luminată, iar încălțămintea lui din piele albă era încheiată cu paftale de aur; în sfîrșit, o harpă de argint cu strune de aur, incrustată cu pietre prețioase, îi atîrna de gît. Din nenorocire, era orb, deși avea ochii luminoși și frumoși, dar un mic cîine alb ca zăpada, legat cu un lănțișor de aur de cingătoarea lui, îl conduse în fața regelui Artus. Acolo începu să cînte un cîntec breton, acompaniindu-se la harpă atît de melodios, încît seneșalul, care aducea mîncărurile, uită de orice și se așeză ca să-l asculte.

Am să vă cînt o aventură
(Bretonii-n cîntec o trecură).

Doi mari baroni și-aveau aproape
La Saint-Malo, spre zări de ape,
Castelele. . . Și cel dintîi
Pusese omul căpătîi
C-o mîndră ageră la minte,
Cuviincioasă și cuminte.
Vecinul, tînăr cavaler
Cu carte, rămînînd becher,
S-a-ndrăgostit la nebunie
De-a megieșului soție:
O tot ruga, tot stăruia,
Că s-a îndrăgostit și ea.
De la ferestre ea privea:
Din ochi prietenu-și sorbea.
Dar zidul gros din piatră sură
Îi despărțea mereu cu ură.
Schimbat-au daruri — din păcate,
De la fereastră aruncate.
Dar împreună n-au norocul
O clipă să-și ostoaie focul,
Căci doamna-n casă încuiată
E de baron mereu veghcată.

Mult timp în taină s-au iubit
Și mîndra vară a venit.
Păduri, poiene-mbietoare
Sînt verzi; livezile-s în floare.
Cei ce iubesc atît și-atît
Nu-i de mirare, cît de cît,
C-ascultă-n preajmă cîntăreții
Ca îmbătați de vraja vieții.
În nopți c-un farmec de nespus
Cînd îi dormea baronul dus,
Iar luna strălucea de sus,
Se strecura din așternut
Lăsîndu-și singur soțul slut
Și la fereastră se ducea
C-o lungă mantie pe ea,
Să-l vadă, chiar cît de puțin
Și peste noapte pe vecin.
Și-l tot privea cu-așa-ncîntare
Cum alta n-ar fi fost în stare.
Și-atît de des s-a tot sculat
Că soțul foc s-a supărat.
« Vai, dragă, mor de încîntare
De-a asculta privighetoarea
Atît mă farmecă încît
Nici nu mai pot să dorm atît. . . »
El, auzind-o pe soție,
Porni să rîdă de mînie:
În casă, toți, și noaptea treji,
Fac lațuri, plase, zeci de mreji:
N-a mai rămas alun sau tei
Sau vreo crenguță fără clei.
Așa-mpînziră toată zarea,
De-au prins în laț privighetoarea.
« Hei, doamnă, unde te pitești?
Poftim aici să ne vorbești!
Au prins-o și o țin de gît
Pe cea ce te trezea atît
De-acuma poți să dormi în pace
Căci n-o să aibă ce-ți mai face! »
Cum ea-l știa de ce-i în stare,

Cuprinsă fu de-o jale mare.
Căzu-n genunchi tînguitoarea
Şi îi ceru privighetoarea.
Dar el, hain, văzînd cum plînge,
Ucide pasărea, barbar,
Şi îi azvîrle leşul doar
De-i umple rochia de sînge.
Ci ea, jelind cu disperare,
Ia micul trup fără suflare
Şi-i blestemă cu foc nestins
Pe cei ce laţuri au întins
Şi-au prins privighetoarea-n tei.
Apoi chemînd valetul ei,
Înfăşură privighetoarea
Într-o mătase cum e floarea
Şi-i porunceşte, ca năucă,
Prietenului ei s-o ducă.
Ci cavalerul, întristat,
Mărinimos şi delicat,
A dat să-i facă pentru el
Din aur fin, nu din oţel,
Sicriu cu pietre preţioase
Nespus de scumpe, de frumoase.
Punînd în el privighetoarea,
Pecetluind încuietoarea,
Zdrobit de-această crudă soartă,
De-atunci la inimă îl poartă.

Aici se termină cîntarea
(Marie de France e autoarea)
Şi i se spune *Laüstic*
Aşa precum bretonii-i zic
Sau *Rossignol* în franţuzeşte
Sau *Nightingale* în englezeşte.

CTITORIREA MESEI ROTUNDE

După ce se strînseră mesele, Merlin se ridică în picioare şi, cerînd îngăduinţă regelui, spuse atît de tare încît toţi cei din sală îl auziră:
— Seniori, aflaţi că Preasfîntul Graal, vasul în care Domnul nostru Isus Cristos ne-a hărăzit pentru întîia oară sfîntul său trup şi în care Iosif din Arimateea a strîns preţiosul sînge ce-a curs din rănile lui, a fost adus în Bretania albastră. Dar nu va fi găsit şi minunile lui nu vor fi descoperite decît de cel mai bun cavaler din lume. Şi spus-a că, în numele Preasfintei Treimi, regele Artus trebuie să ctitorească masa, care va fi cea de-a treia, după masa Cinei celei de taină şi după masa Graalului, şi că, prin aceasta se vor întîmpla mari binefaceri şi mari minuni pentru regatul nostru. Masa aceasta va fi rotundă, pentru a simboliza că toţi cei care vor trebui să se aşeze la ea nu vor avea nici o precădere, iar la dreapta măriei sale regelui va rămîne totdeauna un jilţ gol, întru pomenirea Domnului nostru Isus Cristos: nimeni nu va putea să se aşeze în acel jilţ fără să aibă soarta lui Moise, care a fost înghiţit de pămînt, în afară de cel mai bun cavaler din lume, care va cuceri Sfîntul-Graal şi îi va cunoaşte tîlcul şi adevărul.
— Vreau, spuse regele Artus, ca Domnul nostru Isus Cristos să nu piardă nimic din vina mea.
Nici nu isprăvise cuvintele acestea că şi apăru deodată în mijlocul sălii o masă rotundă, în jurul căreia se aflau o sută cincizeci de jilţuri de lemn. Şi pe cele mai multe dintre ele se putea citi, scris cu litere de aur: *Aici trebuie să se aşeze cutare;* cu toate acestea, pe cel care se afla în faţa jilţului regelui nu era înscris nici un nume.

— Seniori, le spuse Merlin, vedeți aici numele celor aleși de Dumnezeu ca să se așeze la Masa rotundă și ca să purceadă întru căutarea Graalului, cînd va veni sorocul. Atunci regele și cavalerii numiți astfel veniră să ia loc, avînd grijă să lase liber jilțul primejdios: și aceștia erau nobilul Gauvin cu gentilomii care apăraseră regatul în timpul absenței regelui și cei treizeci și nouă de luptători viteji care se duseseră în Carmelida în tovărășia lui Artus și a lui Merlin. De cum se așezară, se simțiră plini de blîndețe și de prietenie.

— Dragi seniori, reluă Merlin cuvîntul, cînd veți auzi vorbindu-se despre un cavaler bun, veți face ce veți putea și-l veți aduce la curtea aceasta, unde, dacă va mărturisi că e viteaz și trecut prin multe încercări, îl veți primi printre voi: căci zis este ca numărul oaspeților Mesei rotunde să se ridice la o sută cincizeci mai înainte de a începe căutarea Sfîntului-Graal. Dar va trebui să-i alegeți bine: un singur păcătos i-ar face de rușine pe toți ceilalți. Și feriți-vă ca vreunul dintre voi să se așeze în jilțul primejdios, căci mare nenorocire i s-ar întîmpla.

După ce se înțelese cu cei de față, Gauvain vorbi așa:

— În numele cavalerilor Mesei rotunde, spuse el, mă leg prin jurămînt că niciodată fată sau femeie nu va veni la curtea aceasta ca să ceară un ajutor care să poată fi dat de către un singur cavaler, fără să-l afle printre noi. Și niciodată nu va veni vreun bărbat să ne ceară ajutor împotriva unui cavaler fără să-l și dobîndească. Iar dacă s-ar întîmpla ca unul dintre noi să dispară, rînd pe rînd tovarășii lui vor porni în căutarea lui; și fiece căutare va ține un an și o zi.

Regele ceru să se aducă cele mai bune moaște din cîte s-au putut găsi și toți cavalerii Mesei rotunde jurară pe cele

sfinte că-și vor ține legămîntul pe care îl făcuse în numele lor monseniorul Gauvain. Și regina îi spuse acestuia:

— Dragă nepoate, vreau, cu îngăduința stăpînului meu, regele, ca patru cărturari să rămînă aici, unde nu vor avea altceva de făcut decît să aștearnă pe hîrtie toate isprăvile tale de vitejie și ale confraților tăi, pentru ca după moartea noastră să dăinuie pomenirea vitejiilor săvîrșite de voi.

— Așa să fie, spuse regele. Și mă leg cu jurămînt că ori de cîte ori voi purta coroana nu mă voi așeza la masă mai înainte ca vreo ispravă de seamă să se fi petrecut la curtea mea.

Cînd îi auziră legîndu-se toți prin aceste frumoase jurăminte, cavalerii și doamnele care erau în sală fură foarte bucuroși și mulțumiți, socotind că mult bine și mare cinste vor fi hărăzite regatul Logres. Și tot pe vremea aceea a început să se vadă, săpat ici-colo, de-a lungul drumurilor, cu litere pe care nimeni nu le putea șterge:

E începutul isprăvilor de vitejie
prin care va fi prins leul miraculos.
Un vlăstar de rege le va încheia, cast
și cel mai bun cavaler din lume. [. . .]

DOMNIȘOARA CU PITICUL

Într-o bună zi, cînd regele Artus se afla la masa mare cu vitejii lui, o domnișoară de o mare frumusețe intră în sală ținînd în brațe piticul cel mai pocit din cîți s-au văzut vreodată: căci era slab și cîrn. avea sprîncenele roșcovane și încrețite, părul gros, negru și încîlcit, barba roșie și atît de lungă încît îi ajungea pînă la picioare; umerii înalți și încovoiați, o cocoașă mare în față și alta în spate, gambele scurte, șira spinării lungă și ascuțită, mîinile groase și degetele scurte.

— Sire, îi spuse regelui domnișoara, vin la măria-ta de tare departe ca să-ți cer un hatîr.

— Domnișoară, cere ce vei voi: am să consimt, dacă nu e ceva potrivnic onoarei mele.
— Sire, te rog și îți cer să-l înarmezi cavaler pe acest loial gentilom, prietenul meu, pe care îl țin în brațe. Este viteaz, îndrăzneț și de viță nobilă, și dacă ar fi vrut, ar fi fost învestit de către regel Pellès din Listenois; dar a jurat să nu fie învestit decît de măria-sta.
La auzul acestor cuvinte, toată lumea izbucni în rîs și Keu, seneșalul, care era zeflemitor și ascuțit la limbă, izbucni:
— Păzește-l bine, domnișoară, și ține-l lîngă dumneata, că acuși ți-l fură domnișoarele de onoare ale reginei!
Dar în momentul acela toată lumea văzu intrînd în curtea palatului doi scutieri călări pe niște strașnici cai înalți și viguroși; unul ducea o spadă și o pavăză neagră cu trei leoparzi de aur purtînd cununi de azur, iar celălalt ducea de frîu un mic cal de luptă, foarte bine croit, al cărui frîu era de aur, iar hățurile de mătase; un cal de povară venea în urma lor, încărcat cu două frumoase și bogate cufere. Își legară caii de un pin, deschiseră cuferele și scoaseră din ele o minusculă cămașă de zale și niște pantaloni cu zale duble din argint fin, apoi un coif din argint poleit cu aur, pe care i le aduseră domnișoarei. Chiar ea scoase din punguța ei de la cingătoare doi mici pinteni de aur, înveliți într-o stofă de mătase. Seneșalul Keu îi luă și se prefăcu că vrea să-i pună piticului la picioare, declarînd că îl va face cavaler cu mîna lui.
— Cu voia Domnului, nimeni nu se va atinge de el în afară de regele Artus, spuse domnișoara. Numai un rege poate să pună mîna pe un bărbat atît de însemnat ca prietenul meu.
Artus prinse deci unul dintre pinteni la piciorul drept al

piticului, în vreme ce domnișoara i-l încheia pe celălalt: apoi îl îmbrăcă în cămașa de zale, îi încinse spada și-l îmbrățișă, spunîndu-i după obiceiul său:
— Domnul să te facă viteaz!
— Sire, mai ceru încă domnișoara, roagă-l să fie cavalerul meu.
Regele consimți și la aceasta.
— Primesc, domnișoară, spuse piticul, de vreme ce vrea regele.
Spunînd acestea, piticul încălecă pe micul lui cal de luptă, care era de toată frumusețea și bine apărat cu platoșa de fier; domnișoara îl ajută să încalece, apoi îi agăță pavăza de gît, încălecă și ea pe catîrca ei, și amîndoi, urmați de scutierii lor, porniră prin pădurea plină de primejdii. [. . .]

CĂUTAREA LUI MERLIN

La scurt timp după aceea, Merlin se duse să-i spună regelui și reginei că trebuia să-i părăsească. Ei îl rugară cu bunătate să se întoarcă în curînd, căci țineau mult la el.
— Prietene Merlin, îi spuse regele, ai să pleci; nu vreau să te opresc împotriva vrerii dumitale: dar am să fiu trist pînă ce te voi revedea. Pentru Dumnezeu, grăbește-te!
— Sire, răspunse el plîngînd, este vai! ultima dată cînd mă vedeți și vă las în grija Domnului.
Auzind: « Este ultima dată », regele fu surprins, dar crezu că nu înțelesese bine. Cu toate acestea, cînd văzu că trecuseră șapte săptămîni și că Merlin nu se întorcea, își reaminti de cuvintele lui și rămase multă vreme îngîndurat și posomorît. În cele din urmă, Gauvain îl întrebă ce are.
— Nepoate, îi răspunse regele, cred că l-am pierdut pe Merlin și mai împăcat aș fi fost de-aș fi pierdut cetatea Logres.
— Sire, mă jur pe legămîntul pe care ți l-am făcut în ziua cînd m-ai învestit cavaler că-l voi căuta din toate puterile mele vreme de un an și o zi.

Şi odată cu Gauvain, jurară şi fraţii lui şi Yvain cel mare, Sagremor, Giflet fiul lui Do, Caulas cel roşcovan, Placide cel vesel, Laudalis de la Plaigne, Aiglin des Vaux, Clealis orfanul, Guiret de Lamballe, Keheddin cel frumos, Clarot de la Broche, Yvain cu Albe Mîini, Gosenain d'Estrangore, Segurade din Pădurea Primejdioasă, Ladinel şi Ladinas de Norgalles, Satran din Marca Îngustă, Purades din Carmelida, Carmaduc cel negru şi alţi cîţiva. Şi toţi se depărtară de Camaaloth în aceeaşi zi, dar se despărţiră în dreptul unei cruci de la care porneau mai multe drumuri şi, după ce îşi spuseră « Doamne ajută », fiecare porni la rostul lui.

PEDEPSIREA LUI GAUVAIN

După ce se despărţi de tovarăşii lui, Gauvain rătăci vreme îndelungată prin Logres în căutarea lui Merlin. Într-o zi, pe cînd trecea călare printr-o pădure, abătut şi gîndindu-se cu tristeţe că nu avea nici o ştire despre el, trecu pe lîngă o domnişoară, călare pe cel mai frumos cal de paradă din lume, negru, cu o şa de fildeş, cu scările poleite cu aur, al cărui valtrap de un roşu-aprins ajungea pînă la pămînt; frîul lui era de aur şi dîrlogii din stofă ţesută cu fir. Ea însăşi era îmbrăcată în samit [1] alb şi, ca să se ferească de arşiţă, avea pe cap un voal de in şi de mătase. Pierdut în gîndurile lui, Gauvain nici n-o văzu. Atunci, după ce trecuse de ea, domnişoara întoarse calul din drum şi-i spuse:

— Gauvain, spun unii că eşti cel mai bun cavaler din lume, şi este adevărat; dar mai adaugă ceva: că eşti cavalerul cel mai plin de curtenie, şi aici renumele minte, căci eşti cel mai bădăran. Mă întîlneşti singură în pădurea aceasta, unde nu-i nici ţipenie de om, şi nu ai măcar buna-cuviinţă şi smerenia de a-mi da bineţe şi de a-mi vorbi!

[1] Brocart de mătase cu fire de aur şi de argint.

— Domnişoară, spuse Gauvain foarte ruşinat, te rog să mă ierţi.

— De-o vrea Domnul, ai să mi-o plăteşti scump! Şi cu alt prilej, ai să-ţi aduci aminte să dai bineţe doamnelor cînd le întîlneşti în cale. Îţi urez să semeni leit cu primul ins pe care ai să-l vezi.

Or, seniorul Gauvain nu merse nici o leghe galică măcar, cînd se întîlni cu piticul şi cu prietena lui. De îndată ce o zări pe domnişoară, îşi aminti de lecţia pe care o primise de curînd şi se grăbi să-i dea bineţe:

— Domnul să-ţi facă parte de bucurie, dumitale şi însoţitorilor dumitale!

— Domnul să-ţi dea prilej de isprăvi vitejeşti! îi răspunseră cu curtoazie piticul şi domnişoara.

Şi, doar ce trecuseră de el, cînd piticul simţi că-şi recăpăta înfăţişarea de la început, devenind un tînăr de douăzeci şi doi de ani, drept, înalt şi spătos, aşa încît a fost nevoie să i se scoată armura, care nu se mai potrivea cu înălţimea lui. Cînd văzu că prietenul ei îşi recăpătase astfel frumuseţea, domnişoara îl cuprinse cu braţele pe după gît şi-l sărută de mai bine de-o sută de ori în şir; şi amîndoi îi mulţumiră Domnului nostru Isus Cristos şi porniră la drum cu mare bucurie, binecuvîntîndu-l pe cavalerul care le purtase astfel noroc.

În vremea aceasta, seniorul Gauvain n-apucase să meargă nici trei bătăi de săgeată, cînd simţi mînecile cămăşii de zale că-i trec peste mîini şi pulpanele că ajung să-i acopere gleznele; picioarele nu-i mai ajungeau pînă la scară, iar pavăza îi trecea acum de cap — aşa încît înţelese că ajunsese pitic. Fu atît de mîhnit din pricina aceasta încît nu lipsi mult să-şi pună capăt zilelor! La marginea pădurii se apropie de o stîncă pe care descălecă de pe cal şi acolo îşi scurtă scările, îşi sumese mînecile şi poalele cămăşii de zale, cum şi pantalonii de fier, pe care îi fixă cu curele, pe scurt se dichisi cît putu mai bine; după care îşi văzu iar de drum, nespus de înspăimîntat, ca să-şi respecte jurămîntul. Dar în zadar îi întreba pe toţi să-i dea vreo ştire despre Merlin: nu se alegea decît cu batjocuri şi cu zeflemele, şi nimeni — dealtfel — nu ştia nimic despre el. După ce străbătu tot regatul Logres, cînd văzu că sorocul întoarcerii se apropie, se mîhni mai mult decît oricînd.

— Vai, se gîndea el, ce am să mă fac? I-am jurat măriei-sale unchiului să mă întorc după un an și o zi și, cu toate acestea, cum să cutez a mă arăta la curtea lui, caraghios și pocit cum sînt? . . . Dar n-am să-mi calc jurămîntul.

ÎNCHISOAREA DE AER

Dus pe gînduri, Gauvain intrase în pădurea Broceliandei. Deodată se auzi strigat de un glas îndepărtat și zări în fața lui ca un abur care, oricît era de aerian și de străveziu, nu-i lăsa calul să treacă mai departe.
— Cum, spunea glasul, nu mă mai recunoști? E tare ade-vărată zicala înțeleaptă: ochii care nu se văd se uită [1].
— A, Merlin, dumneata ești? spuse uimit seniorul Gauvain. Te rog din suflet să mi te arăți, ca să te pot vedea.
— Vai, Gauvain, reluă glasul acela, n-ai să mă mai vezi niciodată, iar după dumneata n-am să mai vorbesc decît cu prietena mea. Nu există pe lume turn mai cumplit decît temnița de aer în care m-a ferecat ea.
— Cum așa, dragă prietene, ești atît de strașnic ținut încît nu poți să mi te arăți? Dumneata, cel mai înțelept dintre oameni!
— Da de unde, cel mai smintit, răspunse Merlin, căci știam bine ce-avea să mi se întîmple. Într-o bună zi, pe cînd rătăceam cu iubita mea prin pădure, am adormit la poalele unui tufiș de mărăcini, cu capul la pieptul ei; atunci dum-neaei s-a ridicat frumușel și a făcut un cerc cu vălul ei în jurul tufișului; iar cînd m-am trezit, m-am pomenit pe un pat de toată frumusețea, în cea mai frumoasă și cea mai bine ferecată odaie din cîte au fost vreodată. « Vai, femeie, i-am spus, m-ai înșelat! Acum ce se va alege de mine, dacă nu vei rămîne aici și tu? — Dragă prietene, voi fi aici adesea și ai să mă ții în brațe, căci voi fi de-acum înainte gata pentru desfătările tale. » Și nu e zi sau noapte în care

[1] În original, textual: « Cine lasă curtea, de curteni uitat e! »

să nu fiu, într-adevăr, alături de ea. Și sînt mai nebun decît oricînd, căci țin la ea mai mult decît la libertatea mea.
— Doamne, sînt tare mîhnit. Și ce va gîndi oare unchiul meu, regele, cînd va afla, el care a pus să fii căutat prin toate meleagurile și prin toate țările?
— Va trebui să îndure și el asta, căci niciodată nu mă va mai vedea, nici eu n-am să-l mai văd pe dînsul, și nimenea, după dumneata, nu-mi va mai vorbi. Și acum, întoarce-te. Du închinăciune, din partea mea, regelui și reginei și tuturor baronilor, și povestește-le pățania mea. Îi vei găsi la Carduel, în Galles. Și nu fi disperat de ce ți s-a întîmplat. Ai s-o regăsești pe domnișoara care te-a vrăjit, de data asta, nu uita să-i dai binețe, căci ar fi curată nebunie. Du-te cu Dumnezeu, și Domnul nostru Isus Cristos să aibă în paza lui pe regele Artus și regatul Logres, pe dumneata și pe toți baronii, drept cea mai bună seminție care a trăit vreodată!
Acestea au fost ultimele cuvinte ale vrăjitorului. Și piticul Gauvain porni iar la drum către Carduel, fericit și amărît deopotrivă, fericit prin faptul că Merlin îi prezicea sfîrșitul năpastei lui, amărît că prietenul său pierea astfel pentru totdeauna.

TĂMĂDUIREA LUI GAUVAIN

Cînd străbătu pădurea în care se întîlnise cu domnișoara aceea care îi făcuse farmecele rele, se temea atît de tare că n-are s-o întîlnească și că n-o să-i dea binețe, încît își scoase coiful ca să vadă mai bine. Zări astfel prin rămurișul tufișelor doi cavaleri care descălecaseră și legaseră hățurile cailor de lănciile înfipte în pămînt; amîndoi țineau la pămînt, de picioare și de mîini, o fată care se zvîrcolea să scape din mîinile lor, și păreau că vor s-o siluiască. Numaidecît Gau-vain se apropie, cu lancea în poziție de atac, și le strigă:
— Meritați să vă omor, pentru că vreți să siluiți o fată pe pămîntul regelui Artus! Nu știți că ele sînt apărate aici împotriva tuturor?

— Hei, Gauvain, spuse fecioara, acum am să văd dacă există în dumneata destulă vitejie ca să mă scapi de ruşinea aceasta!
La auzul acestor cuinte, cavalerii îşi strînseră coifurile în curele.
— Pentru Dumnezeu, pitic smintit şi pocit, te ia dracul pe dată!
— Oricît de caraghios aş fi, încălecaţi pe cai, căci mi s-ar părea prea josnic să atac călare doi bărbaţi pedeştri.
— Te încrezi atît în puterile tale?
— Am atîta credinţă în Dumnezeu, încît sînt sigur că nu veţi mai jigni niciodată vreo doamnă sau vreo domnişoară în ţara regelui Artus.
Şi spunînd aşa, se năpusteşte asupra lor şi luptă împotrivăle cu atîta iscusinţă, încît în curînd unul dintre ei zace la pămînt; Gauvain se şi avînta spre celălalt, cînd domnişoara îi strigă:
— Seniore Gauvain, opreşte-te!
— De dragul dumitale am să mă opresc aşadar, îi răspunse el, şi deie Domnul să ai parte numai de bine, dumneata şi toate domnişoarele din lume! Dar, fără rugămintea-ţi i-aş ucide, căci ţi-au adus prea mare jignire şi cu mine s-au purtat cu prea multă mojicie, numindu-mă pitic pocit.
La auzul acestor cuvinte, domnişoara şi cei doi cavaleri izbucniră în rîs, iar ea îi spuse:
— Ce-i dai celui care te va tămădui?
— Hei, de-ar fi cu putinţă, pe mine însumi în primul rînd şi apoi tot ce pot avea pe lume.
— Nu-ţi cer atît, ci doar să faci jurămîntul că totdeauna vei ajuta şi vei sprijini doamnele şi că le vei da binefe cînd le vei întîlni.
— Îţi jur pe credinţa mea, cu dragă inimă.
— Ei bine, mă mulţumesc cu jurămîntul dumitale, dar află că, de va fi să ţi-l calci vreodată, ai să te întorci la înfăţişarea pe care o ai acum.
Şi, pe cînd spunea cuvintele acestea, seniorul Gauvain simţi cum i se întind mădularele, curelele cu care îşi legase cămaşa de zale şi pantalonii plesniră şi el îşi reluă înfăţişarea de la început. Numaidecît coborî de pe calul de luptă şi îngenunche în faţa domnişoarei spunîndu-i că va fi cavalerul ei de aici înainte. Ea îi mulţumi, ridicîndu-l de mînă. După care, se despărţiră toţi, cerînd obladuirea Domnului.
Seniorul Gauvain tot merse aşa călare pînă ajunse la Cardue în acelaşi timp cu cavalerii care porniseră cu el să-l caute pe Merlin şi care se întorceau ca şi el după un an şi o zi. Regele îi primi cu mare bucurie, şi toţi îşi depănară păţaniile de care se minunară grozav baronii. Cînd veni rîndul seniorului Gauvain, regele fu foarte amărît aflînd de întemniţarea lui Merlin, dar bucuros să ştie cum scăpase nepotul lui de farmecele acelei domnişoare. Şi porunci ca toate povestirile acestea să fie aşternute în scris de către cărturari. Datorită acestui fapt le cunoaştem astăzi.
În vremea aceasta, în Bretania Mică, fiica lui Agravadain adusese pe lume un fiu care a fost numit Hector din Mlaştini, şi refuza să se căsătorească pentru a se închina creşterii lui. Puţin după aceea, regina Elena, soţia regelui Ban din Benoïc, a avut şi ea un copil, cea mai frumoasă făptură din lume, care a fost botezat cu numele de Galaad, dar căruia i se spuse toată viaţa Lancelot. Apoi, soţia lui Bohor a adus şi dînsa pe lume un făt atît de frumos şi atît de drăgălaş, să te tot minunezi privindu-l: şi, de îndată ce s-a născut, s-a văzut că purta pe piept chipul unui leu încoronat, de culoarea sîngelui, din care pricină fu numit Lionel. Şi mama lui nu întîrzie mult să-i dea un frăţior, care se numi Bohor, ca şi tatăl lui, şi care avea să dea dovadă mai tîrziu de mare vitejie. Şi tustrei se numărară printre cavalerii Mesei rotunde, porniră în căutarea Sfîntului Graal şi îşi făcură o mare faimă în regatul Logres şi pe tot pămîntul pentru virtuţile lor cavalereşti.
Dar aici se încheie povestea lui Merlin şi după aceasta începe povestea lui Lancelot. Deie Domnul să ajungem cu toţii la bun sfîrşit!

DRAGOSTEA
LUI LANCELOT DU LAC

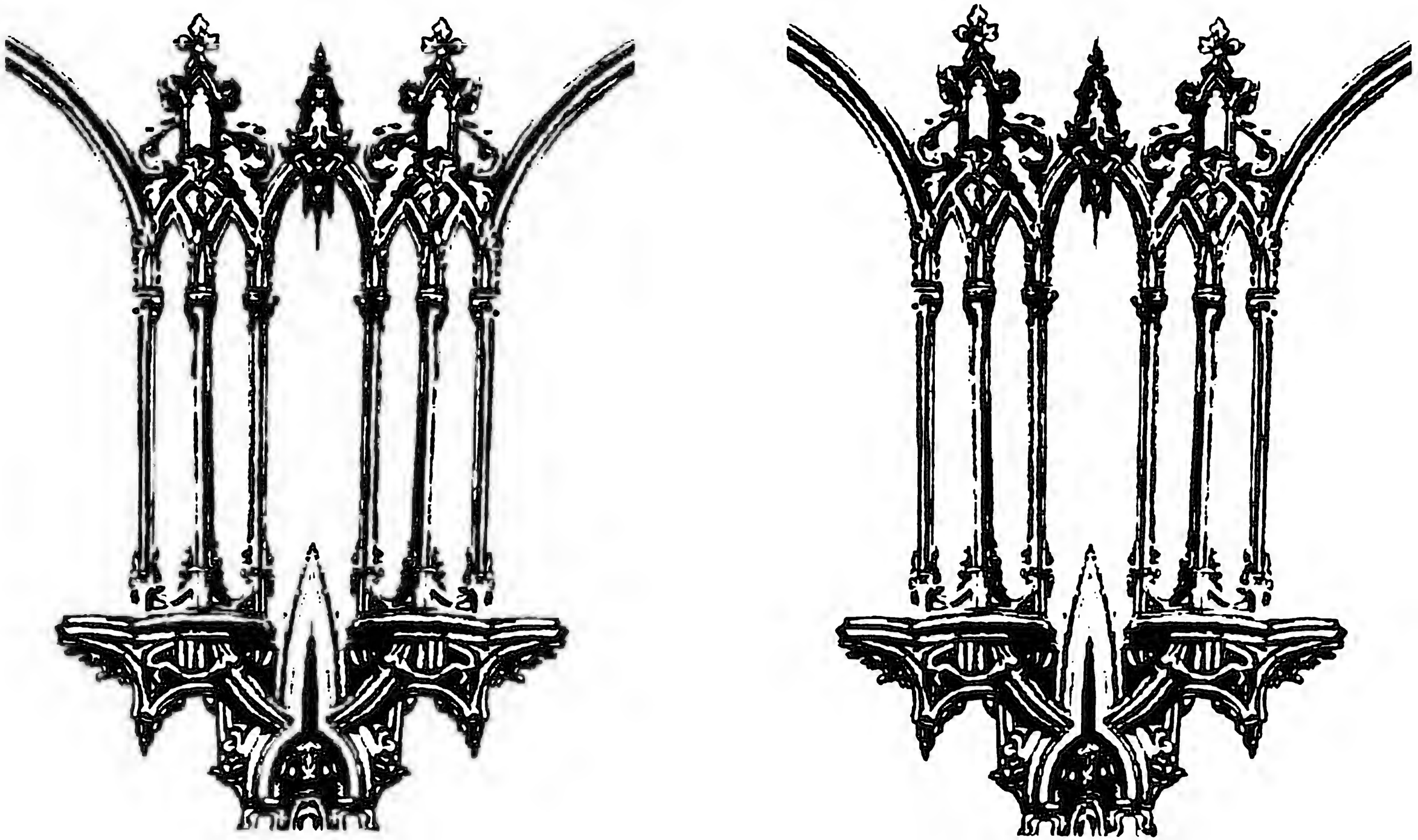

ÎN REGATUL LOGRES

[. . .] Era la începutul vremii aventurilor. Bretania albastră a fost plină, pe atunci, de minuni, şi cavalerii au început să cutreiere lumea. Pretutindeni erau obstacole anevoioase şi datini ciudate peste care nu puteai trece sau pe care nu le puteai îndrepta decît prin mare vitejie: datorită acestui fapt, cavalerii şi mai ales cavalerii Mesei rotunde se luptau atît, încît faima lor a dăinuit pînă astăzi. Călăreau prin munţi şi prin văi pe voinicii lor cai de luptă, doborînd relele apucături, înfruntîndu-i pe mişei, punîndu-i pe cei răi la respect, nimicindu-i pe tîlharii care jefuiau la drumul mare; şi o seamă de fete, pe care nu le-ai fi putut visa mai îmbietoare, porneau la drum şi ele pe caii lor de paradă; şi, în vremea aceea, curtea regelui Artus îşi arunca strălucirea peste ţara Logres, împodobită cu regina Guenievra şi cu doamnele ei de onoare, strălucitoare de aur, de argint, de bogate ţesături de mătase, de serbări, de gherfalzi, de creţi, de şoimi şi de alte păsări de pradă. Acolo vieţuiau cavalerii Mesei rotunde, şi niciodată nu s-au văzut atît de buni cavaleri, atît de viteji, atît de mîndri, atît de viguroşi şi de cutezători; dar pe atunci se drămuia vitejia la un preţ mult mai ridicat decît astăzi.

De cinci ori pe an, la Paşti, la Înălţare, la Rusalii, la Toţi-Sfinţii şi la Crăciun, regele Artus dădea recepţie mare la curte şi îşi punea coroana pe cap. Pe vremea aceea, nimeni nu era socotit cu adevărat viteaz, fără dacă nu sălăşluia o vreme la curtea lui: de aceea, baronii veneau cu grămada la aceste recepţii regale. Iar cea de la Rusalii era cea mai plăcută şi mai veselă, pentru că în ziua aceea Domnul nostru Isus Cristos, înălţîndu-se la ceruri, l-a trimis pe

Sfîntul-Duh printre credincioşii lui, la fel de descurajaţi ca nişte oi care şi-au pierdut păstorul. Dar recepţia de la Paşti era cea mai de seamă şi cea mai onorată, întru pomenirea Mîntuitorului, care a înviat din morţi şi ne-a răscumpărat de la durerile veşnice. Dealtminteri, cu multe alte prilejuri, cum ar fi la Intrarea în Biserică, la Adormirea Maicii Domnului sau la hramul oraşului în care se găsea, şi apoi cînd voia să onoreze anumiţi oameni, regele dădea recepţii la curte. Dar acestea nu se chemau recepţii mari. Şi, la toate recepţiile, avea obiceiul să nu se aşeze la masa mare decît atunci cînd cavalerii lui avuseseră prilej de vreo faptă vitejească.

ALAIUL ALB

Ci iată că în vinerea Sfîntului-Ion, regele vînă toată ziua în pădurea de la Camaaloth; către seară, cînd intrăm oraş cu oamenii săi, văzu venind spre dînsul un frumos alai. În frunte, pe jos, doi valeţi duceau de frîu doi cai albi de povară, dintre care unul purta un cort uşor de tabără, cel mai bogat din cîte s-au văzut vreodată; iar celălalt, două cufere frumoase pline cu haine de cavaler. Apoi înaintau, doi cîte doi, patru scutieri călări pe cai voinici şi viguroşi şi ţinînd care o pavăză cu cataramă de argint, care un coif argintat, care o lance, care o spadă mare, lucioasă, tăioasă şi uşoară, demnă de toată admiraţia; şi, după ei, alţi scutieri şi ostaşi; apoi, trei fete; în sfîrşit, o doamnă însoţită de un gentilom frumos ca lumina zilei şi de doi paji îndatoritori

cu care vorbea. Și hainele, armele, scuturile, caii, totul era, în alaiul acesta, de culoarea zăpezii.
Regele se opri, uimit. În vremea aceasta, doamna, zărindu-l, dădea zor calului și, depășindu-și escorta, înaintă către el, însoțită de domnișorul cel frumos. Ba încă mai aflați că era îmbrăcată cu o tunică și cu o mantie din samit alb, îmblănit cu hermină, și călărea pe un mic cal de paradă, un buiestraș așa de bine croit, că nu s-a văzut cîndva altul mai frumos, iar valtrapul lui de mătase atîrna pînă la pămînt; frîul și pieptarul era din argint fin, iar șaua și scările din fildeș iscusit gravate cu imagini în care se vedeau doamne și cavaleri. De îndată ce doamna ajunse în fața regelui, își dădu vălul la o parte și, după ce-i răspunse la binețe, pe care regele se grăbise să le dea cel dintîi, ca un nobil curtenitor și cu o aleasă creștere cum era, ea îi spuse:
— Măria-ta, Dumnezeu să te binecuvînteze ca pe cel mai bun dintre regii de pe lumea aceasta! Vin de tare departe pentru a-ți cere o favoare pe care n-o să mi-o refuzi, căci nu-ți poate pricinui nici un rău și nu te va costa nimic.
— Doamnă, răspunse regele, oricît n-ar costa de mult, dacă nu e ceva care să mă facă de ocară ori să dăuneze prietenilor mei, am să-ți acord, oricare ar fi.
— Măria-ta, îți foarte mulțumesc! Îți cer așadar să-l faci cavaler pe acest scutier al meu, cînd are să te roage el.
— Frumoasă prietenă, ți se cuvin vii mulțumiri că mi l-ai adus mie pe acest chipeș băiețandru. Îi voi da ce ține de mine: armele și îmbrățișarea de învestire; bunul Dumnezeu îi va hărăzi restul: vitejia.
Doamna îi mulțumi regelui și îi destănui că i se spunea Doamna Lacului; după care, oricît a rugat-o regele să rămînă, ea își luă bun rămas, lăsîndu-l foarte mirat, căci nu auzise vreodată rostindu-se acest nume.

Domnișorul, care era tare trist că se despărțea de dînsa ținu s-o însoțească o vreme. După ce merseră alături, cu jale, cale de o bătaie de arc, dînsa rupse tăcerea și-i spuse:
— Vlăstar regesc, trebuie așadar să ne despărțim. Dar, mai înainte, vreau să știi, dumneata, pe care te-am crescut, că nu sînt mama dumitale și că dumneata nu ești fiul meu. Vița din care te tragi este din cele mai alese din lume, și într-o bună zi vei afla numele părinților. Gîndește-te să ajungi la fel de desăvîrșit prin simțire pe cît ești la trup, căci ar fi mare păcat dacă vitejia n-ar prețui, în dumneata, cît frumusețea. Mîine seară, ai să-l rogi pe regele Artus să-ți dea învestirea de cavaler, și în aceeași zi, înainte de căderea nopții, vei părăsi palatul și vei porni să cutreieri prin toate țările, căutînd prilej de fapte vitejești: căci așa vei cuceri laude și prețuire. Nu te opri în nici un loc, sau cît mai puțin cu putință, dar caută să nu lași vreo ispravă vitejească de făcut celor care vor veni după dumneata. Iar dacă te va întreba cineva cine ești, spune-le că nu știi cum te cheamă.
Își scoase din deget un inel pe care îl puse în degetul tînărului. Apoi îl încredință pazei cerești, sărutîndu-l ușurel, și îi mai spuse ceva:
— Frumosule fecior de rege, ascultă ce-am să-ți spun: vei duce la bun sfîrșit încumentările cele mai primejdioase, iar cel care le va săvîrși pe cele pe care le vei fi lăsat nesăvîrșite nu s-a ivit încă pe lumea aceasta... Ți-aș spune mai multe, dar mi se strînge inima și mi se curmă graiul... Du-te, du-te cu Dumnezeu, bunule, frumosule, nobilule, îmbietorule, doritule și cel mai drag odor al meu!
Îl mai sărută iar pe gură, pe față și pe ochii amîndoi, cu dragoste; apoi plecă atît de tristă, încît n-ar mai fi putut rosti un cuvînt mai mult. Și domnișorul izbucni în plîns văzînd-o că se îndepărtează. Dădu fuga să îmbrățișeze rînd pe rînd valeții, fetele și băieții; apoi rămase cu caii de povară ce duceau bagajele și cu cei doi scutieri lăsați de Doamna Lacului.
După care o porni spre curtea regelui.

FRUMOSUL DOMNIŞOR

Încă de sîmbătă dimineaţa, se duse să-l găsească pe seniorul Yvain cel mare, care-l găzduise în locuinţa lui, şi îl rugă să-i ceară regelui Artus să-l învestească a doua zi.
— Cum, dragă prietene, îi spuse gazda lui, nu vrei să mai aştepţi puţin şi să înveţi meşteşugul armelor? Puişorul care se avîntă din cuib înainte de a şti să zboare cade la pămînt.
Dar băiatul îi răspunse că ardea de nerăbdare să nu mai fie scutier, şi seniorul Yvain se duse să-i spună regelui dorinţa lui.
— Vorbeşti despre tînărul cu mantie albă? îi spuse regele. Ce părere ai, Gauvain, despre fătul de ieri seară, care vrea de pe acum să fie cavaler?
— Eu cred că o să-i stea bine cavaler, căci e frumos şi pare de viţă bună.
— Cine e băiatul acela? întrebă regina Guenievra.
— Du-te şi cheamă-l, Yvain, îi spuse regele, şi ai grijă să se înveşmînte cît mai frumos, îmi pare că are de ajuns din cele de trebuinţă pentru îmbrăcat.
În cetate, se răspîndise vestea despre domnişorul care venise cu alai de cavaler, aşa încît străzile erau ticsite de lume, cînd străbătu oraşul în crupă pe calul nobilului Yvain. Chiar şi la palat, cavalerii, doamnele şi domnişoarele de onoare coborîseră în curte ca să-l vadă, iar regele şi regina se aplecau pe fereastră.
Domnişorul îmbrăcat în alb descălecă, la fel şi seniorul Yvain, care îl luă de mînă şi-l duse în sala unde regele şi regina poftiră între ei pe ruda lor, în timp ce băieţandrul se înfăţişă în faţa lui, pe iarba verde cu care era presărat pămîntul. Avea un chip plăcut şi minunat croit; cizmele îi erau atît de strînse pe picior, încît ai fi crezut că s-a născut încălţat, şi pintenii lui străluceau de-ţi puteai vedea chipul în ei. Regina Guenievra îl şi privea cu dragoste şi îl ruga pe bunul Dumnezeu să-i hărăzească vitejie celui căruia îi dăduse o înfăţişare atît de frumoasă. Cît despre domnişorul cu mantie albă, ori de cîte ori îşi putea arunca pe furiş ochii spre ea, se minuna de atîta frumuseţe, cu care nu putea fi asemuită frumuseţea Doamnei Lacului şi nici

frumuseţea altei femei; nu greşea, de bună seamă, în privinţa aceasta, căci regina Guenievra era regina doamnelor şi izvorul vitejiei.
— Cum se numeşte tînărul ăsta frumos? întrebă dînsa.
— Nu ştiu, măriaşta, răspunse Yvain. Cred că e din ţara Galiei, judecînd după grai.
Atunci regina îl luă de mînă pe chipeşul domnişor şi îl întrebă unde se născuse. Dar el, la atingerea acestei mîini gingaşe, tresare ca un om care se trezeşte din somn şi nu răspunde un cuvînt.
— De unde eşti? îl întrebă iar regina.
El o priveşte şi-i răspunde oftînd că nu ştie de unde. Ea îl întreabă cum îl cheamă, iar el îi răspunde că nu ştie cum. Prin aceasta, regina îşi dete seama că băiatul era cu totul uluit şi parcă dus departe şi, desigur, nu cuteza să-şi închipuie că ar fi fost din pricina ei, cu toate acestea, avea oarecare bănuială. Atunci, ca să nu-l tulbure şi mai mult, şi fiindu-i frică totodată de gura lumii, regina se ridică şi spuse:
— Băiatul ăsta nu pare prea deştept şi, înţelept sau nebun, nu i s-a dat o creştere aleasă.
— Cine ştie, măriaşta, răspunse seniorul Yvain, dacă nu cumva i s-o fi poruncit să nu-şi dea în vileag numele şi locul de baştină?
— Asta se prea poate, răspunse regina, dar atît de încet, încît băiatul nici n-o auzi.
Apoi regina se retrase în apartamentele ei.

ZIUA DE SFÎNTUL ION

La căderea nopţii, seniorul Yvain îl conduse pe frumosul domnişor într-o biserică, unde îl puse să privegheze pînă în zorii zilei; după care, îl aduse în locuinţa lui, ca să se odihnească un pic. Dimineaţa, cei care urmau să fie învestiţi în ziua de Sfîntul Ion primiră de la rege îmbrăţişarea de învestire, apoi toată lumea se duse să asculte slujba religioasă şi, la întoarcere, regele începu să le încingă spada noilor cavaleri.

Dar cum nu-i mai rămăsese de învestit decît domnişorul îmbrăcat în alb, intră în sală o fecioară, cea mai frumoasă din cîte s-au văzut vreodată. Cosiţele ei păreau din aur fin, ochii albaştri străluceau ca nişte pietre scumpe, şi era atît de armonios făcută, încît nu găseai nimic la ea nelalocul lui; ce să vă mai spun? Înainta ridicîndu-şi uşor rochia în faţă; ajungînd dinaintea regelui, îi dădu drumul peste iarba fragedă şi proaspătă cu care era presărată pardoseala pala-tului, apoi se înclină. Cavalerii şi doamnele de onoare care se aflau în sală se apropiaseră ca să vadă mai bine o atare frumuseţe, şi puteai să le tai şi punga de la cingătoare, că nici n-ar fi băgat de seamă, atît se holbau măsurînd-o; pe scurt, toţi o slăveau, mari şi mici. Dar ea spuse fără să-şi piardă cumpătul, rîzînd uşor că o priveau aşa:

— Rege Artus, Domnul să te aibă în paza lui! Te salut pe tine şi pe toţi cei ce-ţi sînt dragi în numele doamnei de Nohant şi al meu personal.

— Frumoasă şi fermecătoare prietenă, îi răspunse regele, care avea darul vorbirii şi ştia să facă jocuri de cuvinte, ai şi dumneata dreptul la o bună parte din salutul acesta, de vreme ce se adresează tuturor celor care îmi sînt dragi.

— Măria-ta, mă iubesc aşadar mai mult, fiind cuprinsă în acest omagiu alături de măria-ta. Doamna de Nohant îţi cere sprijinul, ca unui suzeran cu legămînt, căci regele din Northumberland i-a cotropit şi dăunat moşiile. Au căzut la înţelegere amîndoi că doamna mea va putea pune să i se apere dreptul printr-un cavaler contra unul, sau prin doi contra doi, sau prin trei contra trei, sau prin atîţia cîţi va putea avea. Şi ea îţi cere să-i trimiţi apărătorul pe care-l vei socoti de cuviinţă.

— Dragă prietenă, îi răspunse regele, am să-i vin cu dragă inimă în ajutor, căci de la mine îşi are moşia. Dar chiar

dacă nu m-ar lega nici o îndatorire, aş ajuta-o în aceeaşi măsură, căci este o nobilă foarte curajoasă, bună şi de viţa mare; dar şi de dragul dumitale . . .

Tînărul auzi cuvintele acestea şi, în timp ce fecioara cu trup fermecător era condusă spre odăile reginei, el veni şi căzu în genunchi în faţa regelui şi-i ceru să fie el trimis în ajutorul Doamnei de Nohant.

— Sire, adăugă el, văzîndu-l că şovăie, nu-mi poţi refuza prima favoare pe care o cer de la măria-ta după învestirea mea. Aş fi rău preţuit şi, eu însumi, m-aş stima mai puţin, dacă n-ai binevoi să-mi dai spre îndeplinire ceea ce poate face un cavaler.

În clipa aceea, nobilii Gauvain şi Yvain interveniră ca să-i arate regelui că nu putea să-l refuze în chip onorabil. Aşa încît, în cele din urmă, regele îi acordă favoarea cerută, deşi se temea că un băieţandru ca el nu avea încă vîrsta să poarte pe umerii lui o atît de grea povară cavalerească.

— Sire, îţi foarte mulţumesc, spuse domnişorul.

Şi, după ce-şi luă bun rămas de la rege şi de la baronii lui, se duse acasă ca să-şi îmbrace armura.

« CU BINE, PREABUNULE PRIETEN! »

Ci iată că seniorul Yvain, care îl însoţise, îl văzu pe neaş-teptate alb ca varul şi-l întrebă ce are.

— Vai, seniore, nu mi-am luat rămas bun de la regină!

— Că bine spui!

Se întoarseră amîndoi la palat şi urcară în camerele reginei. Acolo, domnişorul îngenunche fără să spună o vorbă, cu privirile în jos.

— Măria-ta, îi spuse seniorul Yvain, acesta este tînărul de ieri-seară, pe care l-a făcut regele cavaler azi-dimineaţă; vine să-şi ia bun rămas de la măria-ta.

— Cum aşa? atît de repede?

— Da, măria-ta. Se duce, în numele măriei-sale regelui să-i dea ajutor Doamnei de Nohant. Chiar el a cerut învoirea aceasta ca pe-o favoare cavalerească.

— Dar cum de s-a învoit măria-sa? E atît de tînăr!... Ridică-te, tinere senior! Nu știu cine ești — poate un gentilom mai de viță decît se presupune, și eu te las în genunchi în fața mea! Nu sînt deloc politicoasă!
— Vai înaltă doamnă, spuse domnișorul printre suspine, iartă-mi nebunia pe care am săvîrșit-o!
— Ce nebunie?
— Era să plec de-aici fără să-mi iau rămas bun de la măria-ta.
— Dragă prietene, ești destul de tînăr ca să ți se ierte o nechibzuință atît de gravă!
- Mulțumesc, înaltă doamnă!
Și, după o clipă de șovăială, mai spuse:
— Înaltă doamnă, dacă ai binevoi, m-aș socoti pentru totdeauna cavalerul măriei-tale.
— Cu dragă inimă! Cu bine, preabunule prieten!
Și îl ridică dîndu-i mîna, și de bună seamă cavalerul fu încîntat cînd simți mîna ei goală-goluță atingînd-o pe-a lui! Se înclină și în fața doamnelor și a domnișoarelor de onoare, care auziseră vorbindu-se despre farmecul și despre frumusețea lui de pomină și care nu-l slăbiră nici una din ochi în timpul convorbirii cu regina, minunîndu-se că firea îl înzestrase atît de bine cu ceea ce doreau ele mai mult, apoi cavalerul se întoarse acasă ca să-și îmbrace echipamentul de luptă. Acasă, seniorul Yvain băgă de seamă că n-avea spadă.
— Pe capul meu, zău dacă ești cavaler, întrucît regele nu ți-a încins spada!
— Seniore, îi răspunse băiețandrul, nici n-aș vrea altă spadă decît pe-a mea, pe care au luat-o scutierii mei. Am să-i ajung lesne din urmă și am să mă întorc atît de repede cît va putea să alerge calul.
Spunînd aceasta, sări pe cal și porni în goana mare, dar

nu se întoarse, căci trăgea nădejde să fie făcut cavaler de altă mînă decît de mîna regelui. Și seniorul Yvain, după ce-l aștepță zadarnic, plecă să spună la palat cum îl înșelase băiețandrul. Seniorul Yvain spuse că era — poate — un om de viță foarte mare, care se necăjise pentru că regele nu-i încinsese spada înaintea celorlalți, lucru pe care regina și mulți cavaleri îl crezură cu putință. Dar povestea noastră se întoarce acum la domnișorul alb care își vede de drum cu oamenii lui.

DOAMNA DE NOHANT ȘI CAVALERUL CU MANTIE ALBĂ

Scutierii îi duceau lancea, pavăza și coiful, și unul îi ducea de frîu calul de luptă, în timp ce celălalt mîna din urmă cei doi cai de povară. Domnișorul venea călare în urma lor, foarte îngîndurat, și așa merseră ei și tot merseră pînă cînd ajunseră la cetatea din Nohant.
De jur împrejur ținutul era pustiit și casele pîrjolite; dar regele din Northumberland și oamenii lui erau atunci ocupați să jefuiască la oarecare depărtare, așa încît portarul cetății asediate îi lăsă să treacă, cînd văzu că nu erau decît trei.
Țăranii din împrejurimi veniseră să caute adăpost în oraș, și orașul era atît de ticsit de lume, încît domnișorul îmbrăcat în alb rătăci mult pînă să găsească unde să stea; în sfîrșit, într-o ulicioară, zări un măcelar, care i se păru a fi un om de treabă, așezat pe treptele casei. Unul dintre scutieri se duse să-i ceară acestui țărănoi să-i găzduiască; el răspunse că n-are loc. Totuși, cînd îl rugă soția lui, cu credință față de Dumnezeu și față de cele lumești, se învoi să-l primească pe străin sub un șopron al lui.
Acolo, scutierii îi scoaseră armura seniorului lor, apoi puseră să se curețe peste tot și așternură paie proaspete pe pămînt, ridicară un pat bogat, făcură jilțuri, aprinseră un foc de buturugi uscate și de cărbuni de toată frumusețea,

duseră caii în grajd, îi țeselară și le dădură ovăz; în sfîrșit, scoaseră din cufere frumoase mantii de cavaleri și de valeți, albe cum sînt florile în prier, cu care se îmbrăcară și gentilomul și ei; apoi, după ce avură grijă să închidă caii în grajd și cuferele într-o cameră a cărei cheie o luară la ei, porniră încetișor tustrei către castel, privind încoace și-n colo prin oraș, curioși.

Cînd intrară în sală, doamna de Nohant stătea de vorbă în pervazul unei ferestre cu seneșalul ei și se gîndea cum va putea să-și apere moșia, căci mulți dintre cavalerii ei fuseseră grav răniți în cursul ultimelor ciocniri. Domnișorul în alb se duse la ea și, după ce se înclină, îi spuse că e trimis de regele Artus ca să-i apere drepturile.

— Nobile domn, Dumnezeu să-i facă parte regelui Artus de fapte vitejești, iar dumneata fii binevenit! Dar spune-mi cum te numești, dacă nu te superi.

— Doamnă, eu sînt de curînd făcut cavaler și n-am luptat încă.

La auzul acestor cuvinte, doamna își lăsă cu tristețe capul în jos. Cu toate acestea, îl rugă pe domnișorul în alb să se ducă să se odihnească alături de cavalerii ei, iar dînsa se retrase în camerele sale, foarte tristă și deznădăjduită.

Dar, cînd veni ceasul mesei de seară, cînd apa fu pusă la încălzit și cînd se întinseră mesele, cavalerii doamnei de Nohant veniră să se așeze, fiecare la locul său obișnuit, și începură să mănînce fără să-i spună un cuvînt domnișorului în alb și fără să-i dea nici cea mai mică atenție. El rămăsese în pervazul unei ferestre, stînd de vobă cu scutierii lui și spunînd că niciodată nu întîlnise oameni atît de puțin curtenitori.

— Duceți-vă la gazda noastră, le porunci el celor doi scutieri, pregătiți mîncare din belșug și puneți să se strige prin tîrg că toți calicii, toți menestrelii și toți scamatorii sînt poftiți la masă.

— Cu dragă inimă, seniore, dar vino cu noi: nu vrem să te lăsăm singur în mijlocul acestor neamuri proaste.

Plecară din sală tustrei, fără să-și ia rămas bun de la nimeni și, în timp ce oamenii săi cumpărau cele de trebuință, cavalerul se întinse pe pat. Cum gazda lui venise să-i ție de urît îmbrăcată cu hainele ei cele mai frumoase, el porunci

să i se dea în semn de mulțumire, o hăinuță scurtă și o mantie din stofă stacojie, căptușită cu blană de veveriță albă-gri, amîndouă nou-nouțe, de care fu atît de mulțumită încît le și îmbrăcă numaidecît și își chemă soțul s-o vadă dichisită așa. Și cînd se întunecă se aprinseră atîtea lumînări, încît ai fi crezut că a luat foc șopronul; apoi cavalerul le spuse menestrelilor să stea jos, dansatorilor și bufonilor de-o parte a mesei și lumea de rînd de cealaltă; și, către sfîrșitul cinei, menestrelii începură să cînte sau să zică din alăutele lor, iar acrobații să facă năzdrăvănii, așa încît zarva și veselia se răspîndiră în tot orașul. Toți cavalerii din castel veniră să privească de la ușă, dar domnișorul în alb se prefăcea că nici măcar nu-i zărește.

Doamna de Nohant fu înștiințată de serbarea aceasta și, cînd află că apărătorul trimis de către regele Artus cina cu atîta voioșie acolo unde trăsese în gazdă, ceru lămuriri și i se aduse la cunoștință că nu i se dăduse, în palatul ei, nici de băut, nici de mîncare și că nici unul nu-i aruncase măcar o privire. Atunci se căi că nu-l primise mai frumos.

— Pentru numele lui Dumnezeu, îi spuse seneșalul, nu cu bocete și scînciri îi reții pe cavalerii străini, ci prin cuvinte frumoase, prin giuvaere, prin daruri! Chiar dacă ar fi fost cel mai rău om din lume, se cuvenea să-l primești cu mare bucurie și să-l rogi să se ospăteze la masa dumitale, întrucît era trimis de măria-sa regele.

— Îmi dau bine seama că am făcut o prostie. Dar credeam că a mîncat împreună cu cavalerii mei.

— Crezi? Poate că este mai de viță decît dumneata. N-ai fi avut nimic de pierdut dacă l-ai fi poftit să ia loc lîngă dumneata.

Doamna începu să plîngă și să ofteze cum fac femeile. Dar seneșalul îi mai spuse ceva:

— Acum, nu mai are nici un rost plînsul. Haide să stăm de vorbă cu el.

De îndată ce intrară în locuința cavalerului, jocurile se opriră și oamenii de rînd se ridicară în picioare în fața lor. Domnișorul se prefăcea că nu vede și nu aude nimic, dar se uita la scutierii lui zîmbind. Atunci gazda, măcelarul căruia îi dăduse puțin mai înainte o frumoasă cupă, îl trase de manta atît de tare, încît se întoarse și, prefăcîndu-se

că o recunoaşte numai pe doamna de Nohant, îi ură bun venit, apoi o luă de mînă şi o pofti să se aşeze lîngă el, ca şi pe seneşal. Gazda lui, care era şerb, voia să se retragă, dar el nu-l lăsă, spunînd că nimeni nu-i făcuse o primire mai frumoasă de la sosirea lui la Nohant şi că, dacă ar fi încă în ţara Logres, i-ar fi cerut regelui să-l elibereze din şerbie.

— Seniore cavaler, îi spuse doamna de Nohant, îl eliberez eu de dragul dumitale. Şi te rog, în numele lui Dumnezeu, să nu-mi porţi pică şi să-mi ierţi primirea nepotrivită pe care ţi-am făcut-o.

— Doamnă, eu am venit din dragostea mea pentru măria-sa regele, iar nu pentru un alt temei. Am să fac tot ce am să pot în cinstea lui, şi nu păstrez nici o pică, neavînd nimic de cerut nimănui, căci nimenea nu-mi datorează nimic.

— Sire, spuse seneşalul, doamna ar vrea să vii să locuieşti în palatul ei, şi te poftește şi te roagă stăruitor.

— Sire, îţi mulţumesc şi dumitale şi dînsei, dar mă simt bine aici, răspunse domnişorul în alb.

Şi aşa stăteau tustrei de vorbă, ascultînd menestrelii şi privind dansatoarele; apoi doamna îl lăsă în paza Domnului şi se întoarse cu seneşalul la palatul ei, în care domnişorul în alb consimţi să locuiască de a doua zi, căci avea inima deschisă şi nu purta cu uşurinţă pică doamnelor şi celor care îşi îndreptau jignirile fără gînduri ascunse.

ELIBERAREA NOHANTULUI

Ci iată că doamna de Nohant care, în clipa cînd l-a zărit, nu i-a acordat cine ştie ce preţuire, se îndrăgostise de el, văzînd cum s-a purtat cu ea; şi era tare frumoasă; totuşi, cavalerul nu fu de loc mişcat, căci nu le făcea loc în inima lui tuturor frumuseţilor. A doua zi de dimineaţă, doamna trimise după el cu mare cinste; dar nu ajunse bine la palat, şi iată-l şi pe Keu seneşalul.

— Doamnă, măria-sa regele mi-a dat sarcină să-ţi apăr

drepturile. Aş fi făcut-o din prima zi, dacă un nou cavaler nu l-ar fi rugat să-i facă lui onoarea aceasta.

— Sire Keu, spuse cavalerul, mie mi se cuvine să lupt, întrucît am ajuns primul.

— Nici vorbă nu poate încăpea, de vreme ce am venit eu.

— Atunci, ne vom lupta cu lancea şi cel care va învinge va duce lupta.

Doamna era în mare încurcătură: dorea să-i încredinţeze apărarea drepturilor ei domnişorului în alb, dar ştia că regele ţinea foarte mult la seneşalul său şi avea mare nevoie de suzeranul ei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, izbucni ea, de vreme ce pot avea doi apărători, veţi lupta amîndoi.

După ce luă masa, domnişorul în alb se sculă şi se îndreptă spre peretele sălii unde se găseau sprijinite o sumedenie de lănci. Alese una dintre ele, pe cea mai groasă şi cea mai puternică pe care reuşi s-o găsească, îi încercă fierul şi mînerul de lemn şi-i scurtă prăjina cam cu două picioare bunişoare în văzul tuturor celor ce se aflau acolo. După aceea, se duse să-şi cerceteze armele împreună cu scutierii lui, uitîndu-se bine dacă nu lipsea ceva: nici curea, nici plăsea la pavăză, nici zale la ham, nici şnur la coif. Şi toţi îl preţuiră mai mult.

A doua zi, de cum mijiră zorii şi străjerul sună din goarnă de pe zid, cavalerul se sculă din pat şi doamna îl găsi în genunchi în faţa crucifixului, lucru care îl plăcu nespus de mult. Totuşi, cînd cei doi apărători fură urcaţi pe cai, la ceasul sorocit, în landa aleasă pentru luptă, şi cînd văzu că băiatul nu-şi luase alte arme în afară de pavăză şi de lance, fu nespus de îngrijorată. Dar el îi declară că nu va putea să încingă spada decît după ce va fi primit poruncă din partea cuiva.

— Cel puţin, îngăduie să ţi se atîrne una de oblînc, îi spuse ea. Ai de-a face cu un duşman primejdios.
Zis şi făcut. Apoi cei patru apărători îşi luară distanţa şi, cînd sună cornul, se năpustiră, doi contra doi, atît de vijelios cît puteau caii lor să alerge.
Keu şi cel care se măsura cu el se izbiră atît de năprasnic, încît li se făcu rău: amîndoi scăpară dîrlogii şi mînerele scuturilor, îşi scoaseră picioarele din scări şi se prăvăliră la pămînt unde rămaseră ca năuciţi cît ai străbate un pogon în galop. În vremea aceasta, domnişorul izbea pavăza adversarului cu atîta putere, încît i-o strînse pe braţ şi braţul de corp şi-l aruncă pe deasupra crupei calului, cu dîrlogii rupţi în mînă. Şi de îndată ce trecu, se întoarse la şeneşal, care se ridica de jos.
— Iaţi în primire pe potrivnicul meu, seniore Keu, şi lasă-mi-l pe-al dumitale-n seamă!
Dar şeneşalul nu găsi cu cale să răspundă.
Atunci domnişorul descălecă de pe calul său, căci niciodată n-ar fi consimţit să atace de călare un duşman descălecat: aruncîndu-şi scutul în dreptul capului, se năpusti ca o furtună asupra cavalerului pe care îl doborîse de pe cal şi-l vlăgui şi-l tot pisă cu lovituri de ghioagă, încît în scurtă vreme îl sili să se predea fără condiţii: tot aşa nu poate nici ciocîrlia să stea în faţa şoimului.
— Vino aici, seniore Keu! strigă el din nou. Uite cum a ajuns ăsta! Lasă-l pe-al dumitale-n mîna mea. Eu pot să rămîn şi toată ziua pe cîmpul de luptă.
— Seniore, nu te ocupa de lupta mea! răspunse de data asta Keu mîniat.
Şi, spunînd aşa, îşi ridică spada şi-i aplică adversarului său o lovitură căreia mînia îi dădea atîta vigoare, încît celălalt se prăbuşi, trecînd din plină zi în lumea nopţii.
Atunci regele Northumberlandului, care vedea că oamenii lui nu mai aveau nicio apărare, se grăbi să ceară pace şi doamna veni să-i despartă pe luptători. Apoi Keu şeneşalul porni la drum spre curte, unde povesti tot ce se petrecuse la Nohant, şi cînd regina află că domnişorul cu mantia albă voise să lupte fără spadă, alese una, foarte bună, lucitoare şi gravată cu litere şi avînd un mîner de aur, pe care i-o trimise printr-un băieţandru. Şi aflaţi că o primi cu

atita bucurie, încît era să i se facă rău: o sărută de sute de ori, cu aceeaşi evlavie cu care ar fi sărutat nişte moaşte, şi o încinse cu mare devotament. Şi, după ce o dobîndi, în van doamna de Nohant făcu orice ca să-l reţină, pînă ce ajunse să se ofere şi pe ea, cu moşia ei cu tot: el plecă numai-decît. [. . .]

CELE TREI SCUTURI ALE FECIOAREI SARAIDA

Multă vreme, călăriră fără necazuri; apoi cerul se întunecă, vîntul se stîrni, vîrtejuri de pulbere se avîntară în jurul lor, fulgerele străpunseră norul, atît de zorite, încît te-ai fi crezut în ziua Judecăţii de Apoi. În sfîrşit, ploaia începu să cadă, în timp ce trăsnetele zdrobeau copacii; pe scurt, o furtună făcea prăpăd atît de înfricoşător, încît orice om, oricît ar fi el de îndrăzneţ, s-ar fi înspăimîntat de ea. De multe ori vîntul îi izbi cu putere din umărul stîng învîrtindu-i în loc, în ciuda împotrivirii lor; de multe ori fură măturaţi din drum. Dar cavalerul cu armură albă îşi întoarse pavăza împotriva furtunii şi merseră astfel pînă seara, cînd cerul se potoli. Atunci urcară pe o movilă, de pe care zăriră un foc mare aprins undeva în depărtare, cale de-o leghe şi jumătate cel puţin. Şi cînd ajunseră la el, după ce străbătură mii de hăţişuri de rugi şi de mărăcinişuri, se pomeniră la intrarea unui sat mare; acolo ardea rugul acela, lat pe puţin de zece paşi.
Li se făcu o bună primire în casa unui tîrgoveţ spre care se îndreptară, înzestrată de minune cu toate cele de trebuinţă cavalerilor rătăcitori. În vreme ce scutierii puneau cuferele în dulapuri şi duceau caii în grajd, gazda îşi chemă fiica, şi fata îl duse pe cavalerul în alb într-o cameră unde, cu ajutorul mamei ei, îi scoase armura, îl spălă pe faţa şi pe gît şi-l şterse cu un prosop alb, frumos lucrat. Apoi cavalerul îşi puse pe el o mantie foarte bogată, pe care i-o adusese unul dintre scutierii lui; după care, fata îl luă de mînă şi-l duse în sală. O tînără — minunat împodobită

stătea jos şi, la lumina făcliilor cu care era iluminată sala, cavalerul o recunoscu pe Saraida, una dintre domnişoarele de onoare ale Doamnei Lacului.
— O, preafrumoasă domnişoară, fii binevenită între toate! Ce mai face buna mea Doamnă?
— Foarte bine, îi răspunse ea.
Şi, trăgîndu-l mai la o parte, îi spuse:
— Chiar dînsa mă trimite să-ţi spun că mîine îţi vei cunoaşte numele, cum şi numele tatălui şi al mamei tale. Deasupra acestui tîrg se înalţă un mîndru şi semeţ castel căruia i se spune Dureroasa Pază, întrucît nici un cavaler rătăcitor nu s-a înfăţişat acolo vreodată fără să nu fie ucis sau făcut prizonier. Şi focul ăsta arde în fiecare noapte ca să-i atragă, căci oamenii de aici trag nădejdea că, pînă la urmă, va veni cel care va duce isprava vitejească pînă la capăt şi îi va izbăvi. Fortăreaţa are două ziduri groase, fiecare străpuns de cîte o uşă apărată de zece cavaleri şi, ca să izbuteşti, va trebui să-i învingi pe toţi, şi nu totdeauna unul cîte unul, căci, de îndată ce unul dintre ei se simte istovit, poate să cheme un altul în ajutor. Dar scuturile acestea sînt ale dumitale.
Spunînd aşa, îi arătă trei scuturi sprijinite de zid, toate pictate în argintiu, unul cu o fişie de un roşu-aprins, altul cu două fişii şi al treilea cu trei.
— Primul, continuă ea, sporeşte forţa celui care îl poartă cu forţa încă a unui bărbat. Al doilea, o sporeşte cu forţa a doi bărbaţi. Al treilea, cel cu fişia întreită, cu forţa a trei bărbaţi. Cu siguranţă, vei avea mîine nevoie de ele. Şi adu-ţi aminte că nu trebuie să-ţi spui nimănui numele mai înainte ca faptele dumitale de vitejie să te fi făcut cunoscut în mai multe ţinuturi.
Aşa grăi domnişoara; apoi, toată lumea se aşeză la masă şi fu bine servită cu ce i se cuvine trupului. Şi în timp ce cavalerul în alb dormea într-un pat foarte înalt şi bogat, fiecare, în tîrg, se ruga pentru izbînda lui, atît de mult doreau să vadă farmecele destrămate şi spulberate urîtele deprinderi de la castel.

CUCERIREA DUREROASEI PAZE

Dimineaţa, căci Dumnezeu lăsă soarele să răsară, îşi luă armura şi, călare pe un cal de luptă viguros şi iute, urcă movila şi ajunse în faţa porţii fortăreţei. Cornul sună; un cavaler apăru pe zid.
— Ce doreşti?
— Să se deschidă castelul.
— Hei, sire, aş vrea să fii de ajuns de viteaz ca să duci la bun sfîrşit încumetarea, căci durerea aceasta dăinuie de multă vreme! Dar se cuvine să ne păstrăm lealitatea şi să ne ţinem jurămîntul.
Numaidecît, podul mobil se lăsă în jos şi zece cavaleri ieşiră din castel unul cîte unul, prin uşiţa porţii, urmat fiecare de un cal de luptă pe care îl trăgea de frîu un scutier; apoi, încălecînd, veniră cu tot dichisul, cu lancea în poziţie de atac, să se înşire la poalele movilei.
Ce luptă grea pentru cavalerul în alb! Dar, cum spune proverbul, celui pe care vrea Domnul să-l ajute, nimenea nu-i poate face rău. Pe unii îi loveşte atît de năprasnic cu lancea, că nu mai au nevoie de vreun doctor; altora, le strică coiful, le spinteacă scutul, le rupe cămaşa de zale de pe braţe şi de pe umeri. Dar şi ei îl ating şi îl rănesc, căci, de îndată ce unul dintre ei e la pămînt, altul îi sare în ajutor şi desigur îi prinse bine cavalerului că purta o tunică de zale, bine împletită, pe sub cămaşa lui lungă şi albă de za. Cu toate acestea, datorită primelor două scuturi cu dungi de un roşu-închis, care îi dau de două ori puteri proaspete, se luptă atît şi cu atîta străşnicie că, în sfîrşit, nu-i mai rămîneau decît trei adversari. Văzînd acest lucru, unul dintre ei porni să strige că, întrucît atîţia şi mai viteji

decît el, şi-au pierdut viaţa, el nu se va lăsa ucis ca ei: întinde spada şi se declară prizonier; la fel fac şi ultimii doi. Şi poarta cea grea a castelului se deschide cu zgomot mare. Era atunci cam pe la chindie. Cu mare bucurie, cavalerul cu armură albă urcă movila. Dar, cum trecu pragul, descoperi al doilea zid şi o a doua poartă, în faţa căreia zece noi cavaleri stăteau rînduiţi.

În momentul acela, simţi că Saraida, ajutată de scutierii lui, îi descheia legăturile coifului, strîmbat şi crăpat, şi îi potrivea alt coif; apoi simţi că-i trecea pe după gît cureaua celui de-al treilea scut, cel cu trei dungi.

— Vai, domnişoară, ai să mă faci de rîs! i-a spus el. Îmi ajungea prea mult şi al doilea scut. Vrei să învinge fără să-mi arăt vitejia într-un fel?

În timpul acesta, ai lui îl ridicau în şa pe un cal de luptă odihnit; totodată, un scutier îi strecură în mînă o lance groasă, scurtă şi ţeapănă, al cărei fier tăia ca un brici.

— Vreau acum să te văd cum lupţi cu lancea, dragă prietene, îi spuse Saraida, căci ştiu bine cum te foloseşti de spadă. Dar priveşte deasupra celei de-a doua uşi.

Acolo se afla o statuie de aramă cu înfăţişarea unui cavaler înarmat pînă în dinţi şi călare, care ţinea în mînă o secure. Şi statuia aceasta era vrăjită în aşa fel, încît trebuia să cadă de îndată ce viitorul cuceritor al castelului avea să arunce o privire asupra ei. Cavalerul în alb ridică ochii: în aceeaşi clipită statuia cade şi-i rupe gîtul unuia din cei aliniaţi sub ea. Fără să se mire, cavalerul în alb îşi înclină lancea, dă pinteni calului, se năpusteşte ca o furtună asupra celor-lalţi şi ucide doi, unul după altul.

Cuprinşi de spaimă la vederea acestei vitejii, care li se părea că vine mai mult de la un diavol decît de la un om ceilalţi descalecă de pe cai şi se străduiesc să ajungă la uşa

mică. Dar mai înainte de a fi ajuns la ea, adversarul lor, năpustindu-se asupra lor cu spada scoasă, sileşte trei din ei să se predea. Ultimii cinci o rup la fugă. Şi poarta se deschide în faţa învingătorului.

MORMÎNTUL LUI LANCELOT

Cavalerul văzu atunci venind întru întîmpinarea lui o mulţime de doamne, de domnişoare şi de tîrgoveţi, însufleţiţi de cea mai mare bucurie de pe lume. Unul dintre ei îi dădu de veste că Brandus din Insule, stăpînul cel hain al Dureroasei Paze, tocmai fugise în galopul calului.

— Mai am ceva de făcut pentru încheierea acestei isprăvi vitejeşti? întrebă cavalerul în alb.

Fără să-i răspundă, îl duseră nu prea departe de acolo, într-un cimitir. Coama zidului incintei era presărată cu un mare număr de coifuri şi, sub fiecare dintre ele, se afla un mormînt, pe care inscripţiile grăiau aşa: *Aici zace cutare, privişi-i capul*. Dar erau şi morminte pe care nu se afla nici un coif. Pe ele, se putea citi aşa: *Aici va zace cutare*, şi urma numele vreunui cavaler de seamă încă viu în ţara regelui Artus sau pe alte meleaguri. În sfîrşit, în mijlocul cimitirului se întindea o mare lamă de metal, minunat împodobită cu aur, cu pietre scumpe şi cu emailuri, iar deasupra erau gravate aceste cuvinte cu slove de azur:

Această piatră de mormînt nu va fi ridicată
de altă mînă omenească
decît de mîna celui care va cuceri Dureroasa Pază.

Brandus din Insule încercase adeseori, cu forţa sau cu vreo unealtă de ridicat, să desprindă această lespede, dar niciodată nu putuse izbuti. Cavalerul în alb desluşi inscripţia fără greutate, căci ştia destulă carte, aşa încît putea prea bine să înţeleagă un scris; apoi apăsă cu amîndouă mîinile pe una din laturile lespezii şi o ridică fără greutate cu un picior mai sus de capul său. Atunci zări altă inscripţie care spunea:

Aici va zăcea Lancelot du Lac,
fiul regelui Ban din Benoïc.

Şi aşa îşi află numele. Numaidecît dădu drumul lamei, dar Saraida, care era lîngă el, citi şi ea odată cu el.
După ce ieşi din cimitir, fu dus într-un palat, mic dar foarte bogat, care fusese palatul lui Brandus din Insule; şi acolo, i se scoase armura, iar rănile îi fură îngrijite de doctori pricepuţi. Cu toate acestea, cei din castel oftau la gîndul că viteazul nu va consimţi poate să rămînă patruzeci de zile printre ei şi că astfel nu se vor destrăma vrăjile care zi şi noapte îi chinuiau, căci erau pradă unor spaime misterioase şi nici unul dintre ei nu avea parte de un ceas întreg de tihnă.

« O INIMĂ ALEASĂ NU POATE SĂ NE MINTĂ »

Un tînăr, fratele unuia dintre cavalerii Mesei rotunde, numit Aiglain des Vaux, asistase la cucerirea Dureroasei Paze. Socotind că regele Artus ar fi foarte bucuros să afle cît mai curînd vestea acestei isprăvi vitejeşti, tînărul porni, între prînz şi vecernie, pe un bun cal de vînătoare, şi se duse în goana mare la Kerleon.
După două zile se înfăţişă la palat.
— Rege Artus, Domnul să te aibă-n paza lui! Îţi aduc veştile cele mai uluitoare din cîte au pătruns vreodată în palatul măriei-tale.
— Spune-le, dragă prietene.
— Dureroasa Pază a fost cucerită: am văzut eu un cavaler trecînd prin cele două porţi cu arma în mînă.
— Băiete, nu-mi spune aşa ceva, căci nu-i adevărat.
— Măria-ta, spînzură-mă dacă mint.
Chiar atunci intră Aiglain care, văzîndu-şi fratele în genunchi în faţa regelui, îi spuse:
— Fii bine venit, dragă frate.
— Dacă este fratele dumitale, Aiglain, se cade să-i dăm

crezare: « o inimă aleasă nu poate să ne mintă ». Ce fel de armură purta cavalerul acela?
— Albă, măria-ta, ca şi calul lui. Ucide singur mai mulţi inşi decît s-ar putea înmormînta în două pogoane de pămînt. Să nu-mi ajute mie Dumnezeu dacă există fier sau oţel care să poată rezista în faţa spadei lui.
— Pesemne că este noul cavaler pe care l-am învestit de Sfîntul Ion. Am să plec mîine la Dureroasa Pază. Doamnă, spuse regele, adresîndu-se reginei, alege dintre domni-şoarele de onoare pe cele la care ţii mai mult, căci ai să vii cu mine.

LANCELOT ÎN CULMEA FERICIRII. PLECAREA DE LA DUREROASA PAZĂ

După patru zile, regele ajunse la castel cu suita lui.
— Viteazule, îi strigă el paznicului, ne dai drumul să intrăm?
— Dar cine sînteţi?
— Eu sînt regele Artus.
— Şi Doamna aceea?
— E regina.
— Sire, pentru măria-ta şi pentru regină am să fac după putinţa mea, spuse străjerul.
Şi trimise un om să-i dea de veste noului stăpîn al castelului că regele Artus se afla în faţa porţii.
Cavalerul în alb se grăbi să încalece şi să se ducă întru întîmpinarea regelui. Cînd se deschise poarta, se văzu deodată în prezenţa reginei şi iată-l căzînd în extaz: cu

ochii ațintiți asupra ei, își mînă calul înapoi pînă sub boltă, fără să-și dea măcar seama. În acest moment, străjerul, crezînd că face bine, dă drumul gardului mobil de fier, și cavalerul în alb rămîne acolo, ca pierdut, s-o contemple printre gratii pe aceea care a fost totdeauna floarea tuturor doamnelor.

— Seniore, strigă Keu cu mînie, te porți ca un bădăran! Dar cavalerul în alb nici măcar nu-l aude. Atunci Saraida, domnișoara de onoare a Doamnei Lacului, îl trage de pulpana hainei și-l tot trage pînă ce își vine în fire.

— Ce spui, seniore? îl întreabă el pe Keu.

— Spun că le jignești pe măriile lor regele și regina închizîndu-le ușa în nas, iar pe mine mă jignești că nici măcar nu-mi răspunzi!

La auzul acestor cuvinte, cavalerul în alb fu atît de amărît, de mai-mai să-și piardă mințile. Își scoate spada și țipă către străjer ocărînd:

— Nu ți-am poruncit s-o lași pe măria-sa regina să intre?

- Seniore, niciodată nu mi-ai spus nimic.

- Dacă n-ai fi atît de bătrîn, ți-aș tăia capul! Deschide, și să nu-ți mai treacă prin minte să închizi poarta.

Spunînd acestea, pornește în galop către castel.

În vremea aceasta, regele, regina și suita lor treceau prin cele două incinte și pătrundeau în curțile castelului, în care le fu dat să vadă un ciudat spectacol: căci toate ferestrele erau ciorchine de doamne, de domnișoare, de cavaleri și de alți domni, care plîngeau cu lacrimi fierbinți, în tăcere.

Acum mă aflu înăuntru, spuse regele mirat, și nu știu mai mult decît știam cînd mă aflam afară.

Sire, spuse regina, aici sînt numai oameni în suferință. Să sperăm că acela care ne-a arătat atîtea ne va arăta mai multe.

În acel moment, cavalerul în alb străbătea curtea pe calul său, înarmat pînă-n dinți, cu coiful pe cap, cu lancea în mînă, cu scutul vrîstat de cele trei dungi în spate, hotărît să plece pentru totdeauna din castel. Și, văzîndu-l că pleacă, toți cei care plîngeau în tăcere la ferestre începură să strige cît îi țineau puterile:

— Prinde-l, măria-ta! Prinde-l, măria-ta!

— Ce tot spuneți? Ce voiți? întrebă regele uimit, apropiindu-se.

— Numai de către el pot fi dezlegate vrăjile castelului!

Dar cînd se întoarse regele, cavalerul cu armură albă părăsise Dureroasa Pază și se îndepărta în galopul calului prin pădurea întunecoasă.

Între timp, Saraida se apropiase de regină.

— Măria-ta, îi spuse ea în șoaptă, cavalerul acesta se numește Lancelot du Lac și este fiul regelui Ban din Benoïc. Să-ți aduci aminte.

ÎNTOARCEREA LA DUREROASA PAZĂ

Lancelot își petrecu noaptea la un schivnic și, a doua zi, porni cu scutierii lui, care îl ajunseseră din urmă, îngîndurat și zbuciumat de dragoste și trist că o jignise pe doamna la care ținea mai mult decît la orice pe lume, din clipa în care o văzuse; și călări astfel întreaga zi, ca omul care nu-i muncit decît de-un singur lucru, la care se gîndește și se tot gîndește mereu, încît nici nu mai vede, nici nu mai aude.

— Vai, poartă, poartă, spunea el oftînd, de ce n-ai fost oare deschisă la timp?

Și rătăci așa pînă pe la vremea chindiei, cînd întîlni în cale un tînăr care călărea în goana mare pe un cal voinic de vînătoare ce părea istovit.

— De unde vii, omule, în goana asta?

— Măria-sa regina este întemnițată la Dureroasa Pază! Oamenii de la castel jură că, oricesar face regele Artus, nu o vor elibera pînă cînd cavalerul care a cucerit castelul

nu va fi destrămat vrăjile. De aceea, regina a trimis soli pe toate drumurile ca să-i dea de urmă.
— Prietene, du-te şi spune-i reginei să fie liniştită, căci cavalerul care a cucerit castelul va fi în seara aceasta lîngă dînsa.
— Dar, seniore, n-aş cuteza să mă întorc fără să fi vorbit cu dînsul. Dumneata eşti?
— Chiar eu! Dar mă faci să spun o vorbă care nu-mi face cinste.
Tînărul porni din nou la drum cît putea calul să-l ducă de repede. Şi Lancelot îşi zori şi el oamenii, aşa încît ajunse noaptea la castel.
Doar ce trecuse poarta cu oamenii lui, că se şi închise trecerea în urma lor.
Curtea era viu luminată cu lumînări aprinse şi cu torţe: în cea mai frumoasă zi de vară nu e mai multă lumină pe cîmpii decît era în curtea aceea; datorită acestui fapt, Lancelot îl recunoscu pe scutierul pe care îl întîlnise în cursul după-amiezii:
— Unde este regina?
— Seniore, vino după mine.
În curînd se aflară la poalele stîncii pe care era clădită locuinţa. Scutierul deschise o grilă groasă şi, dîndu-i o mînă de lumînări celui pe care îl conducea, îi spuse:
— Seniore, fă lumină pînă închid eu uşa.
Dar în timp ce Lancelot aprindea lumînările, el trase mişeleşte uşa şi îl închise înăuntru.
Cînd se văzu prins astfel în temniţă, cavalerul fu nespus de trist, căci se gîndea că nu va ieşi de acolo după voia lui. Trecu totuşi noaptea. Dimineaţa, o doamnă foarte bătrînă veni să-i vorbească printre zăbrele.
— Seniore cavaler, vezi bine că eşti prizonier: nu vei fi pus în libertate pînă cînd nu vei jura să destrami vrăjile acestui castel.
— Măria-sa regina este liberă?
— A plecat de mult timp de aici: ţi-a spus aşa ca să fii ademenit. Aşadar juri că le vei reda oamenilor din acest castel tihna pierdută?
Jură pe moaştele ce i se aduseră după zăbrele. Atunci i se deschise uşa şi i se servi o masă foarte bună, iar el se ospătă

cu toată pofta, căci nu mai pusese nimic în gură din dimineaţa zilei din ajun. După care i se spuse că trebuia să rămînă patruzeci de zile în castel sau, dacă nu, să plece după cheile vrăjilor.
— Patruzeci de zile? Ferească Dumnezeu! Am să mă duc să caut cheile, mai zise el, dar ajutaţi-mă să termin mai degrabă, căci am treabă în altă parte.
Pe loc i se aduseră armura şi armele albe şi fu condus prin, cimitir la intrarea într-o subterană. Îşi făcu semnul crucii apoi, cu spada goală în mînă şi cu scutul în dreptul pieptului, intră.

CHEILE VRĂJILOR. VOIOASA PAZĂ

Se îndreptă către o lumină mare pe care o zărea în depărtare. Deodată se iscă o zarvă îngrozitoare, dar el îşi strînse spada în mînă şi nu se opri defel. I se păru că se cutremură pămîntul, că bolta ameninţa să se năruie peste el şi că totul se învîrtea în jur; se sprijini de zid şi continuă, cum putu, să înainteze. Ajunse astfel la o uşă; în prag, doi cavaleri de aramă, fiecare ţinînd cîte o spadă pe care cu greu ai fi ridicat-o, îşi roteau spadele atît de aproape una de alta încît n-ar fi avut cum trece nici o muscă, fără să fie atinsă. Lancelot îşi puse scutul pe cap şi se avîntă între ei. Lovitura pe care o primi îi rupse scutul, îi tăie cămaşa de zale la umăr, umplîndu-l de sînge şi-l azvîrli pe brînci, dar se ridică în picioare, îşi luă spada ce-i căzuse, se acoperi din nou cu rămăşiţele scutului lui, şi fără să arunce o privire în urmă, îşi văzu de drum.

În curînd îi apăru în cale un puţ, din care te trăsnea o duhoare îngrozitoare şi din care se auzea o zarvă cumplită. Şi în faţa puţului se afla un om negru ai cărui ochi luceau ca nişte cărbuni aprinşi şi din a cărui gură se revărsa un şuvoi de flăcări albastre. Avea o secure, pe care o înhăţă cu amîndouă mîinile şi o ridică în sus, cînd îl văzu pe cavaler apropiindu-se. Şi Lancelot se opri, căci numai puţul şi ar fi fost de ajuns ca să-l sortească morţii.
Îşi vîrî sabia în teacă, îşi trecu pavăza în mîna dreaptă şi deodată se năpusti cu atîta putere asupra omului negru, încît ar fi căzut în puţ, de nu l-ar fi nimerit, dar îl izbi în plină faţă cu scutul, care se făcu ţăndări, şi totodată îl apucă de gît. Sub strînsoarea mîinii atît de încleştate, negrul, pe jumătate înăbuşit, dădu drumul securii. Atunci Lancelot îl tîrî cu o singură mînă pînă la puţ, în care îl aruncă. Apoi îşi scoase din nou spada din teacă.
Dar, în momentul acela, văzu înaintea lui o fată de aramă bogat smălţuită, care ţinea în mîna dreaptă cheile vrăjilor. Şi, lîngă ea, pe un stîlp de bronz, o inscripţie ce grăia aşa:

Cheia cea mare mă descuie,
cheia cea mică descuie cufărul primejdios.

Lancelot deschise stîlpul şi descoperi un cufăraş. Treizeci de glasuri îngrozitoare şi inegale ieşeau din el prin treizeci de ţevi: acestea pricinuiau durerile celor din castel. După ce se închină în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, cavalerul vîrî cheia în broască şi-i deschise capacul: numaidecît un vîrtej răbufni din cufăraş cu un vaiet atît de înspăimîntător, încît căzu leşinat. Şi aflaţi că era mugetul diavolilor care fugeau, izbindu-se de ziduri.
Cînd Lancelot îşi veni în simţire, puţul, stîlpul de bronz,

fata şi uriaşii de aramă dispăruseră şi, ajungînd la ieşirea din subterană, nu mai văzu, în locul cimitirului, decît o frumoasă livadă de pomi. Toţi hălăduitorii izbăviţi de el veneau întru întîmpinarea lui, mai voioşi decît s-ar putea spune. Vă las să vă închipuiţi cum îl sărbătoriră; iar de aici încolo Dureroasa Pază fu numită Voioasa Pază.
Dar dimineaţa, după ce îşi luă în locul scutului cu trei dungi o veche pavăză ştearsă, ca nu cumva să fie recunoscut, Lancelot părăsi castelul, cu toate încercările locuitorilor lui de a-l reţine.

CAVALERUL ÎNGÎNDURAT ŞI DAGUENET CEL FRICOS

După ce rătăcise toată ziua fără prilej de vreo ispravă vitejească, Lancelot trase în gazdă, pentru noapte, la o femeie văduvă, care locuia la marginea pădurii. Se sculă dis-de-dimineaţă şi se duse la fereastră, care dădea spre cîmpie. Dimineaţa era frumoasă şi plăcută, codrii fremătau, plini de zarva păsărelelor care ciripeau pe limba lor, aşa încît se simţi mai întîi cuprins de mare bucurie, apoi îşi aduse iarăşi aminte de iubirea lui şi suspină din străfundul inimii. Gazda lui îi spuse că regele şi regina Guenievra locuiau deocamdată nu departe de acolo, la Camaaloth. Atunci Lancelot le porunci scutierilor săi să-l aştepte şi, încă din revărsatul zorilor, porni călare către cetate.
Aflaţi că regele Artus îşi avea de obicei castelele pe malul vreunui rîu, pentru ca şanţurile să fie mereu pline cu apă. Şi iată că, ajungînd la marginea oraşului, Lancelot văzu o casă fortificată, împrejmuită de apă şi, la o fereastră, o doamnă în cămaşă şi pieptăraş care respira aerul proaspăt în tovărăşia unei domnişoare: fata era cu cosiţele pe umeri, dar doamna era legată cu un voal şi admira pajiştile şi pădurile. Lancelot se apucă s-o măsoare cu atîta luare-aminte, încît nu auzi un cavaler care trecea pe acolo cînd îl întrebă la ce se tot uita. Cavalerul acela îşi repetă întrebarea împingîndu-l violent.

— Seniore cavaler, mă uit la ce-mi place să mă uit şi nu eşti politicos că îmi tulburi şirul gîndurilor.
— Poate că diavolii iadului îţi dau ghes să te zgîieşti aşa la doamne şi pari, întru aceasta, mai cutezător decît la arme! Urmează-mă, dacă îndrăzneşti!
Lancelot dădu pinteni calului în urma lui, cînd regina, trăgîndu-şi voalul la o parte, îşi dădu chipul în vileag tot aşa cum destramă soarele un nour. Şi văzînd pe neaşteptate ceea ce i-a fost totdeauna mai drag decît propria lui viaţă, Lancelot căzu în adoraţie. Calul său, obosit, căruia îi era sete şi nu se mai simţea strunit, se apropie de apă ca să-şi potolească setea; malul era înalt: calul întinde gîtul, dar îi alunecă piciorul şi cade în rîul acela adînc: Lancelot rămîne cu ochii aţintiţi asupra reginei. Calul îşi pierde puterile şi se scufundă; apa a şi ajuns pînă la umerii cavalerului fascinat, dar el o contemplă mai departe pe femeia visurilor lui. « Sfîntă Marie! Sfîntă Marie Maică Precistă! » strigau regina şi domnişoara de onoare. Seniorul Yvain, care se ducea la vînătoare, încălţat cu jambierele lui cele groase de piele, le auzi şi porni în galopul calului: ajungînd, trase calul de frîu pe mal.
— Dar cum ai ajuns, omule, în rîul ăsta? îl întrebă el.
— Seniore, îmi adăpam calul.
— Nu te-ai prea priceput la treaba asta: încă o clipă de zăbavă şi te-ai fi înecat! Şi unde te duci?
— Seniore, mă ţineam după un cavaler.
Seniorul Yvain zări vechiul scut afumat pe care îl purta cel căruia doar îi sărise în ajutor. « Trebuie să fie vreun biet nobil de rang mic », se gîndi el. Se mulţumi să-i arate vadul şi îl lăsă să plece fără să se mai ocupe de el. Şi Lancelot plecă şi el încotro îl ducea calul.
Mergea aşa. pierdut în visarea lui, ca unul care nu are vlagă nici mijloc de apărare împotriva iubirii şi care uită pînă şi de el însuşi, neştiind dacă mai este pe lume, nici cum îl cheamă, nici unde se duce, nici de unde vine. Daguenet nebunul îl întîlni în cale. Era un cavaler, dar cea mai nătîngă şi cea mai furioasă făptură din cîte s-au văzut vreodată; toată lumea îşi bătea joc de el şi făcea haz pe seama nebuniilor lui, cînd povestea că pornise după fapte de vitejie şi că răpusese doi sau trei luptători.

— Unde te duci? întrebă nebunul.
Şi cum cavalerul cel îngîndurat nu-i răspundea, Daguenet îi prinse calul de frîu şi îl readuse la castel pe Lancelot, atît de pierdut în visurile lui, încît nici nu băgă de seamă ce se întîmplase cu el.
Cînd află că Daguenet nebunul cucerise un cavaler, regina fu nespus de uimită şi-i porunci să vină cu prizonierul în faţa ei.
— Iată pe cine am prins! spuse cu semeţie fricosul cînd intră în sală. Ca ăsta sînt cei pe care mă pricep eu să-i înhaţ! Şi se tot umfla în pene, spunîndu-i fiecăruia:
— Asemenea cavaleri cum n-o să prindeţi voi niciodată!
— Daguenet, îl întrebă regina, în numele credinţei pe care i-o datorezi măriei-sale regelui şi mie, spune-ne cum l-ai cucerit!
Ci iată că, la auzul glasului reginei, care i se păru un cîntec, cavalerul cel îngîndurat îşi ridică fruntea. Fără să-şi dea seama, degetele i se deschiseră şi dădu drumul lăncii pe care o ţinea de la mijloc şi fierul ei sfîşie mantia reginei Guenievra.
— Cavalerul acesta nu mi se pare în toate minţile, îi spuse dînsa în şoaptă monseniorului Yvain. Întreabă-l cine este.
La auzul cuvintelor monseniorului Yvain, Lancelot fu străbătut de o înfiorare, ca un om care se trezeşte.
— Seniore, răspunse el, sînt un cavaler.
— Şi ce cauţi?
— Nu ştiu, seniore.
— Eşti prizonier.
— Prea bine, seniore.
— Nu mai ai nimic altceva de spus?
— Seniore, nu ştiu ce să mai spun.
— Daguenet, spuse monseniorul Yvain, ai să-l laşi să plece dacă mă ofer ca ostatic al dumitale?

Cum nebunul se învoi, seniorul Yvain ridică de jos lancea lui Lancelot şi i-o întinse; apoi dădu poruncă să i se aducă un alt cal; în sfîrşit, îl conduse la vad, pe care i-l arătă spunîndu-i că pe acolo plecase cel pe care îl urmărea el. Şi cavalerul cel îngîndurat se îndepărtă.

CAPRIFOIUL

În vremea aceasta, regina, întru totul uimită de ceea ce văzuse, stătu de vorbă cu doamnele şi cu domnişoarele ei de onoare şi le întrebă dacă ştiau de ce boală o fi suferind cavalerul acela; poate că, la drept vorbind, o cam bănuia. — Doamnă, îi spuse o bătrînă, sînt de părere că inima lui e stăpînită de o tulburare, căci se întîmplă de multe ori ca inima omului să sufere de-o boală asupra căreia nici o doftoricire de muritor nu are vreo putere, şi i se potrivesc numai tămăduirile Domnului nostru Isus Cristos, ca pomeni, posturi, rugăciuni, lacrimi şi poveţe din partea unor feţe bisericeşti. Şi mai este o boală a inimii: cînd e neliniştit din partea vreunei ocări ce i s-a abătut asupra trupului; atunci se lecuieşte răzbunîndu-se împotriva acelei mîrşăvii, plătind ocara cu ocară. Inima este cea mai deschisă şi cea mai curată parte a omului şi ea îşi ia asupră-şi toate ocările şi toate năpăstuirile, căci trupul nu este decît lăcaşul inimii. Dar acum am să vă spun cea de-a treia boală de care e chinuită o inimă sinceră: este pacostea dragostei, cînd n-ai cum să-i poţi veni de hac. Iubirea intră prin ochi şi prin urechi, şi dacă inima este străpunsă printr-una din căile acestea, mereu îi convine să sufere: căci, chiar cînd ascultă dulci cuvinte şi se bucură de prezenţa fiinţei atît de mult dorite, tot se mai teme să n-o piardă. Acestea sînt cele trei bete-şuguri ale inimii: de primul şi de cel de-al doilea te vindeci, cum am spus; dar al treilea este cel mai primejdios, pentru că se întîmplă că inima nu vrea să se vindece de el, şi cînd i se pare mai bună boala decît tămăduirea, nu mai ştii ce povaţă să dai.

— Doamnă, spuse una dintre domnişoarele de onoare, de boala asta a suferit şi monseniorul Tristan şi regina Izolda. Vă place să ascultaţi noul cîntec care s-a ticluit despre ei? Şi, luîndu-şi harpa, începu să cînte cu atîta farmec, încît toate au tăcut ca s-o asculte. [1]

Îmi place mult un cîntec — CAPRIFOI —
Şi-am să vi-l deapăn ca să ştiţi şi voi
Tot adevărul lui adevărat,
Cum fu compus, de cine fu cîntat.
E vorba de Tristan şi de Izolda
Şi de iubirea lor cu toată holda
Durerilor — iubire peste fire
Ce-avea curînd să-i ducă la pieire.

Marc, regele, cumplit se mîniase
Pe un nepot al lui, Tristan . . . Aflase
Că pe regină o iubea — nebun —
Şi-l izgoni din ţară-n crud surghiun.
Tristan, lovit de pizma sorţii maştere,
Plecă-n Sutghales, locul lui de naştere.
Un an întreg şi-a căinat nepartea
Şi-a prins în mreje să-l atragă moartea.
Cînd sufletul aprins de dor ţi-i plin
Şi ea-i departe, dragostea e chin.
Nemaiputînd de dor, cu chiu, cu vai,
Veni în preajma ei, la Cornouaille.
Nevrînd să fie de curteni zărit,
În inima pădurii sta pitit.

[1] Am preferat textul fără omisiuni din *Anthologie poétique française. Moyen Age*, Garnier-Flammarion, 1907. (N.t.)

Doar către seară, căutînd un rost,
— Căci noapteași trebuia un adăpost —
Cînd ici, cînd còlo își găsea sălaș,
Pe la țărani, la cîteun nevoiaș,
Mereu pe gînduri, chinuit de jind.
Dar întrio seară îi auzi vorbind:
— La Curte, de Rusalii, la serbare,
Baronii-s toți poftiți, cu mic, cu mare.
Petreceri mari dă Marc la Tintagel
Și fiva și Izolda lîngă el . . .
Atunci Tristan se și grăbi să plece,
Să fie mai peaproape cînd va trece
Alaiul spre palat. Și sa ascuns
Întrun hățiș stufos, de nepătruns,
Din care anevoie, doar oleacă,
Putea sio vadă, cînd va fi să treacă.
Dintrun alun Tristan o creangă taie,
O curăță cu grijă, o jupoaie,
Cu drag ompodobește cio ceachie
Și numele adînc pe ea șil scrie.
În ziua cînd vor trece toți, grămadă,
Regina, sigur, va putea sio vadă.
Pe creanga astași așternuse el
Cam ceși scrisese șintrun bilețel:
Căn codrun preajma ei se aciuase
Șin van amar de vreme așteptase
Să afle, chibzuind ascuns în zadă,
De nar fi chip cît de puțin sio vadă,
Că multă vreme, totuși, cît nar vrea,
Nio sio mai poată duce fără ea.
Povestea lor, precum se vede, este
La fel cu caprifoiul din poveste
Cel ceși înalță ca întrun vîrtej
Pe un alun înalt frumosui vrej.
Înlănțuiți cum nu se poate spune,
Pot viețuiempreună de minune.
Dar, deși desparte, nemilos, vreunul,
Și caprifoiul moare și alunul.
« La fel, iubito, nea ursit Preanaltul:
Să nu putem fi unul fără altul! » .

Regina, cu alai, trecînd călare,
Zărește bastonașul pe cărare
Și recunoaște slovaen el cioplită.
« Să poposim! . . . Mă simt cam obosită . . . »
Îndată cavalerii, la poruncă,
Descalecă . . . Se mistuie spre luncă.
Găsesteun codru, căutînd anume,
Ființa cea mai dragă de pe lume.
Ce bucurie prinde săi îmbete! . . .
Atîteași spun mereu, pe îndelete . . .
Dar, pîn'la urmă, trebuind să plece,
Pornesc în lacrimi jalea săși înece . . .

La Suthgales seantoarseandurerat . . .
Dar unchiul său curînd la rechemat
Și, fericit că o revede iar,
Fiind harpist și un poet cu har,
Un cîntec nou Tristan a ticuluit
Ca să rămînăn slove dăinuit.
« Goatleaf » îi spun englezii, iară noi,
La rîndul nostrui spunem « Caprifoi ».

Dar povestea noastră nu mai vorbește acum despre regina Guenievra și despre doamnele ei de onoare, ci se întoarce la cavalerul îngîndurat care se duce atît de repede cît îi îngăduie picioarele calului.

LANCELOT LA PUY DE MALEHAUT

Nu trecu mult pînă ce Lancelot îl ajunse din urmă pe cel care îl provocase și, cu prima lovitură de lance îl ucise, lucru care îl întristă grozav; dar ce putea face? Apoi călări pînă cînd ajunse întrio cetate cu numele de Puy de Malehaut [1].

[1] Piscul de la Malehaut.

Or, cum intra în cetate, fu depăşit de doi scutieri, unul purtînd coiful şi celălalt spada cavalerului pe care îl omorîse el. Şi cînd, după ce străbătu oraşul, vru să iasă din el prin cealaltă barieră, Lancelot o găsi închisă şi deodată se trezi asaltat de mai bine de o sută de luptători. Se apără cît putu el mai bine, dar, după ce-i fu ucis calul, trebui să se refugieze pe treptele unei case. Acolo, Lancelot fu năprasnic atacat şi duşmanii lui îl şi făcuseră să cadă în genunchi de două sau de trei ori, cînd stăpîna oraşului sosi pe neaştep-tate şi-i ceru să rămînă la dispoziţia ei.

— Doamnă, o întrebă el, ce rău am făcut?

— L-ai ucis pe fiul seneşalului meu. Aştept să mi te predai.

El îi întinse spada. Şi povestea îşi întrerupe pentru un răstimp depănarea despre monseniorul Lancelot.

DOJENIREA REGELUI

Ci iată că într-o bună zi regele Artus primi ştiri de la Galehaut, fiul frumoasei uriaşe, suzeranul Insulelor Înde-părtate, care cotropise mărcile din Galore. Regele întrebă cine era acest Galehaut, şi i se spuse că era un foarte voinic şi viguros cavaler din seminţia giganţilor, dar că el nu se deprinsese, ca alţi giganţi şi ca strămoşii lui, să bea pînă să se îmbete în fiecare noapte: dimpotrivă, era omul cel mai chibzuit şi mai cumpătat în toate, curtenitor, viteaz, înţelept, iscusit la vorbă, plin de mărinimie şi îşi pusese în gînd să poarte războaie pînă cînd va cuceri treizeci de regate.

— Dragă prietene, îi spuse solului regele Artus, dă de ştire celor din mărci că voi porni în noaptea aceasta ca să-i apăr.

— Sire, spuse seniorul Gauvain, nu se cuvine să-ţi pui astfel viaţa în joc: Galehaut are o armată întreagă şi măria-ta te afli aici doar cu o mînă de oameni.

— Ferească Dumnezeu, îi răspunse regele, să văd că mi se cotropeşte ţara şi eu să stau tihnit!

Porni la drum chiar de-a doua zi şi merse şi tot merse călare, pînă cînd ajunse la castelul de la Galore. Galehau îşi stabi-lise tabăra în faţa fortăreţei, cu armata lui, pe care o apărase cu garduri de sîrmă, şi adusese o sumedenie de pedestraşi, înarmaţi cu arcuri şi cu săgeţi veninoase. Dar cînd află că regele Artus venise doar cu o mînă de oameni, se gîndi că nu va fi o mare faimă să lupte împotriva unui adversar atît de slab şi să cucerească o ţară cu o apărare atît de şubredă. De aceea îi trimise vorbă regelui Artus că-i va da un răgaz de un an, ca să-i îngăduie să-şi strîngă toate forţele, răstimp după care cavalerii lor se vor întruni la un mare turnir. Regele Artus fu uimit de atîta curtenie şi trimise soli în toate părţile regatului Logres.

A doua zi, către seară, sosi la Galore un bărbat voinic şi viguros, lat în spate, cu pumnii slabi şi vînoşi, cu părul aspru, cu ochii mari şi strălucitori, cu ţinută semeaţă şi cu faţa plină de cicatrice, ca şi corpul, dealtfel, în numeroase locuri care nu se vedeau. Era un fost cavaler, pe nume Nascien, văr bun după mamă cu Perceval le Gallois, despre care va vorbi povestea noastră mai încolo, pe îndelete, descendent din seminţia lui Iosif din Arimateea, ai cărui fii, în număr de şaptesprezece, au ilustrat prin faptele lor pămîntul Bretaniei, şi rudă cu regele Pellès, pescarul cel norocos. Fusese unul dintre cei mai destoinici cavaleri din lume pe vremea regelui Uter Pendragon şi pe vremea copilăriei regelui Artus. Renunţînd apoi la cavalerism, se făcuse pustnic, şi Domnul nostru Isus Cristos l-a învrednicit cu atîta har, încît a ajuns preot şi a oficiat slujba religioasă şi a rămas virgin şi cast cîte zile a mai avut.

Cînd regele află despre sosirea lui, se simţi foarte îmbărbătat şi se gîndi că Dumnezeu îi trimitea un ajutor. Se duse să-l întîmpine pe Nascien, dar cucernicul îi spuse fără să-i răspundă la salut:

— Nu-mi pasă de salutul tău şi nu mi-e drag, căci tu eşti păcătosul cel mai bătrîn dintre toţi păcătoşii. Trebuie să

știi că îți deții domnia de la Mîntuitorul nostru, care ți-a dat-o ca să-i fii recunoscător. Cu toate acestea, nu lași să ajungă pînă la tine nici pe cel sărac, nici pe cel slab și drepturile văduvelor și ale orfanilor pier, în timp ce îi primești cu onoruri pe cei bogați și pe cei nelegiuiți.

— Preacucernice părinte, spuse regele, dacă am greșit, povățuiește-mă.

— Îi disprețuiești pe nobilii de rang mic de pe pămîntul tău, și cu toate acestea regatul nu poate fi menținut, dacă oamenii de rînd nu cad la înțelegere să-l apere: de aceea, cînd ceilalți îți vin în ajutor, vin de nevoie; dar nu-ți sînt mai de folos decît dacă ar fi murit, căci nu ești stăpîn pe inima lor și trupul fără inimă nu are nici o putere.

— Hai, părinte, pentru numele lui Dumnezeu, învață-mă cum aș putea să fiu ajutorat, dacă este cu putință.

— Am să te învăț cum să-l lecuiești pe cel cu inima bolnavă și pe cel cu inima cuprinsă de deznădejde, căci inima unui om face cît tot aurul unei țări. Și iată cum vei face:

De îndată ce vei putea, te vei duce să-ți vizitezi vrednicele tale orașe și să faci dreptate fiecăruia după dreptul său. Și-i vei chema la tine pe cei mai umili cavaleri ca și pe cei mai de seamă dregători și, cînd ți se va arăta vreun viteaz care nu va avea altă avuție decît vitejia lui și care se va ascunde printre ceilalți săraci, te vei scula și te vei duce să te așezi lîngă el și ai să-l întrebi cum o mai duce. Și fiecare va spune:

«Ați văzut cum i-a părăsit regele pe toți bogații de dragul acestui modest cavaler?» Așa vei cîștiga inima oamenilor de jos; iar dacă cei smintiți te vor mustra, să nu te sinchisești de ei! Apoi să alegi unul dintre caii tăi pe care vei încăleca și te vei duce către acel cavaler sărac și, după ce vei descăleca, îi vei pune frîul în mînă spunîndu-i

să călărească de atunci încolo pe calul acela de dragul tău; în sfîrșit, îi vei dărui și bani.

Vei fi darnic și cu nobilii de rang mic, dar în alt chip, căci ei au de ajuns tot ce le trebuie în casele lor. Lor le vei da rente, pămînturi, veșminte, cai de paradă; și să ai mereu grijă să încaleci tu mai înainte caii pe care îi vei dărui: căci în felul acesta vor spune că au calul pe care ai încălecat tu.

Celor de rang înalt, regilor, ducilor, conților și baronilor, le vei da apoi veselă de preț, giuvaere frumoase, mătăsuri, șoimi buni, cai de luptă, și te vei strădui să le faci mai puțin daruri bogate cît mai degrabă plăcute, căci nu trebuie să-i dăruim nimănui lucruri din care are îndeajuns.

Să fii astfel darnic cu fiecare după rangul lui și să fii sigur că darurile tale îți vor cîștiga inimile și domeniile talev or fi bine păzite. Nu poți nimic decît prin oamenii tăi, căci nu ești tu însuți decît un om și se cade să-ți fie mai drag să aibă ca fief o parte din moșia ta decît s-o pierzi toată în mod rușinos, și ceea ce vei face tu pentru bărbați, s-ar cuveni să facă regina pentru doamnele și domnișoarele lor. Și ai grijă să dăruiești cu chip senin, căci nimeni nu este recunoscător pentru un dar făcut cu o mutră încruntată.

— De bună seamă, dascăle, voi face ceea ce mi-ai poruncit.

— Acum cheamă cei mai înalți și cei mai înțelepți arhierei din cîți se află aici și dă-le în vileag toate păcatele pe care le vei descoperi în tine; și ia aminte că spovedania nu-și împlinește rostul decît dacă inima se căiește de cele mărturisite de limbă. Și nu uita să le spui marele păcat pe care l-ai săvîrșit cînd n-ai sărit în ajutorul omului tău de credință, regele Ban din Benoïc, care a murit slujindu-te și care a văzut cum i se răpește ultimul castel de către regele Claudas din Pămîntul Pustiu, fără să primească vreun ajutor de la tine; nu mai vorbesc despre micul Lancelot, fiul lui, care, încă pe cînd era în scutece, a fost răpit pe vremuri de un diavol sub chipul unei fete, nici despre soția lui, care și-a pus vălul de călugăriță, din deznădejdea de a-și fi pierdut în aceeași zi și soțul și copilul.

Regele se gîndi atunci că faptul de a-l fi lăsat astfel să piară pe vasalul său, regele Ban, care venea să-i ceară ajutor, era rușinea cea mai mare pe care o cunoscuse de la încoro-

narea lui. De aceea își chemă în paraclis arhiepiscopii și episcopii și se înfățișă înaintea lor despuiat, doar în nădragi, ținînd o mînă de joarde subțiri, pe care le aruncă la picioarele lor vărsînd lacrimi și cerîndu-le pedeapsa cuvenită răzbunării cerești. Ei îl ascultară cu mare milă și-i dădură dezlegarea de păcate și pocăință. Dar povestea părăsește subiectul acesta pentru a se întoarce la Doamna de la Malehaut și la Lancelot du Lac, prizonierul ei.

DOAMNA DE LA MALEHAUT: LANCELOT ÎN TEMNIȚĂ

Era o stăpînă bună, înțeleaptă și foarte prețuită de toți cei care o cunoșteau. Oamenii de pe moșia ei țineau atît de mult la dînsa încît, cînd îi întreba cineva cum era stăpîna lor, răspundeau că era smaraldul tuturor stăpînelor. Și cavalerului care i se predase îi orînduise o închisoare destul de plăcută într-o temniță ale cărei ferestre cu zăbrele dădeau spre sala locuinței ei, așa încît putea să-i vorbească oricînd voia, și el ei.

Astfel îi văzu și-i auzi într-o zi pe trimișii regelui Artus comunicîndu-i doamnei solia cu care veniseră. Și doar ce plecară solii, că Lancelot o și rugă să se apropie de temnița lui.

— Doamnă, am auzit spunîndu-se că regele Artus se află pe meleagurile acestea. Eu sînt un cavaler sărac, dar cunosc oamenii de la curtea lui care m-ar putea ajuta să-mi plătesc răscumpărarea.

— Seniore, nu te țin aici din lăcomie pentru vreo răscumpărare, ci potrivit dreptății, căci mi-ai adus o foarte gravă jignire.

— Doamnă, nu pot tăgădui, dar am fost silit să-mi apăr onoarea. Și dacă ai binevoi să mă lași să ies, bine ai face, căci am auzit că va fi luptă între regele Artus și Galehaut, fiul uriașei, și ți-aș jura pe credința mea că mă voi întoarce noaptea în temniță, afară doar dacă nu m-ar împiedica moartea ori vreo rană grea.

— Am s-o fac, dacă îmi vei spune cum te numești.

— Doamnă, nu pot să spun, dar jur că am să-mi destăinui numele de îndată ce-mi va fi îngăduit.

Rămaseră înțeleși așa. Și doamna de Malehaut îi dădu lui Lancelot un cal, cu un scut și cu armură de culoarea roșie aprinsă. Echipat așa, Lancelot se duse la armata regelui Artus, care nu era decît la două leghe galice de Puy de Malehaut.

TURNIRUL DE LA GALORE: CAVALERUL ROȘU

Ci iată că sosind, Lancelot văzu cavalerii celor două tabere pe amîndouă malurile rîului, gata să lupte, și se opri la marginea vadului, între cele două armate. Acolo se afla un fel de tribună-cort pe care pusese regele Artus s-o înalțe pentru ca regina, doamnele și domnișoarele ei de onoare să poată vedea turnirul și în care luă loc și regele, căci așa fusese înțelegerea ca nici el, nici Galehaut să nu ia parte la luptă.

Lancelot se sprijini în lance și rămase, nemișcat pe cal, în contemplarea acelei tribune, ca unul care a uitat de sine. În acest timp, primul dintre regii cuceriți de către Galehaut, cel care-i adusese de mai multă vreme închinare, se desprinse din armata dușmană, ca să înceapă el lupta cu lancea și, cu scutul în fața pieptului, înaintă către vad. La vederea lui, heralzii și vestitorii regelui Artus începură să strige în gura mare:

— Vin cavalerii lor! . . . Iată-i! . . . Regele Întîiul-Cucerit se apropie!

Și, adresîndu-se lui Lancelot, care era mai departe legănat de vise, în adorație, cu ochii ațintiți la tribuna în care se afla regina, îi spuseră:

— Seniore cavaler, uite că vine unul de-al lor! . . . Ce aștepți? . . . Vine!

Dar în zadar îi repetară lucrul acesta de sute de ori: el

nu le răspunse un cuvînt, căci nu-i auzise şi, în cele din urmă, unul dintre ei reuşi să se apropie de el şi să-i ia scutul, fără ca el să bage măcar de seamă. Atunci un băiat luă de pe malul apei un bulgăre mare de pămînt şi i-l aruncă din toate puterile peste grătarul coifului, strigînd:
— Fricos păcătos, la ce te gîndeşti?
Cînd apa mocirloasă începu să-l usture la ochi, Lancelot îşi reveni în fire. Îl văzu pe regele Întîiul-Cucerit apropiindu-se: numaidecît dădu pinteni calului, îşi înclină lancea şi, aşa fără scut cum era, se năpusti asupra lui. Regele îl izbi în mijlocul pieptului, dar cămaşa de zale, care era puternică, rezistă în faţa loviturii, iar Lancelot răsturnă în acelaşi timp şi călăreţul şi calul. Pe loc, heraldul care îi luase scutul se duse fuga şi i-l puse la gît. Dar Lancelot, fără să-l învrednicească măcar cu o privire, se pregăti să facă faţă oamenilor Întîiului-Cucerit, care se avîntau în ajutorul stăpînului lor. Oamenii regelui Artus alergară şi ei să-i primească în vîrful lăncilor; şi aşa începu năprasnica încăierare.
Seniorul Gauvain săvîrşi cu acest prilej mii de fapte vitejeşti, dar primi atîtea lovituri, încît îi ţîşnea sîngele pe gură şi pe nas şi, în cele din urmă, întrucît căzuse de pe cal, a trebuit să fie dus leşinat de-a binelea. De amîndouă părţile, s-au dat dovezi de minunată vitejie; dar, mai presus de toţi, se distinse cavalerul cu armura roşie, căci îi doborî la pămînt pe toţi cîţi îi ieşiră în cale. Cu toate acestea, cînd se înnoptă dispăru, şi nimeni nu izbuti să afle ce se întîmplase cu el.

Lancelot se întorsese de-a dreptul la Malehaut. Acolo, după ce puse să i se scoată armura, intră în temniţa lui în care se culcă atît de trist, încît nu putu să mănînce nimic.

ELIBERAREA LUI LANCELOT

A doua zi, în zori, doamna de la Malehaut ceru să-i fie adus prizonierul. Cînd ajunse în faţa ei, Lancelot vru să i se aşeze la picioare, dar ea îl făcu să ia loc lîngă ea şi îi spuse:
— Seniore cavaler, te-am ţinut într-o plăcută închisoare şi

se cuvine să-mi fii recunoscător. Te mai rog o dată să-mi spui cine eşti şi ce ai de gînd să faci; iar dacă vei dori ca lucrurile acestea să rămînă taine, fii sigur că nimeni nu va şti nimic.
— Doamnă, chiar de-ar trebui să-mi tai capul, tot n-aş spune.
— Ei bine, spune-mi cine este doamna pe care o iubeşti cu atîta foc, sau nu vei ieşi niciodată din temniţa mea, nici prin răscumpărare, nici prin rugăminte.
— Nu vei afla, doamnă, căci n-am să-ţi răspund pentru nimic în lume.
Ea se prefăcu nespus de mîniată (dar nu era decît o aparenţă) şi, vorbindu-i ca o femeie supărată, îi zise:
— Spune-mi atunci dacă ai de gînd să te lupţi tot ca ieri, sau n-am să te las nicicînd să pleci.
— Doamnă, răspunse el plîngînd, văd bine că trebuie să plătesc o ruşinoasă răscumpărare, dar ţin să ies din temniţa asta. De vreme ce-mi pretinzi, am să-ţi mărturisesc că, dacă mi se va da poruncă, socot că am să lupt astăzi cu mai multă străşnicie decît am luptat vreodată.
— E de ajuns.
Porunci să i se pregătească arme negre, un cal de luptă negru, o tunică de luptă neagră şi o armură neagră pentru cal. Şi Lancelot plecă, întunecat ca noaptea.

TURNIRUL DE LA GALORE: CAVALERUL NEGRU

Cînd ajunse el, bătălia se şi încinsese şi pajiştea era împînzită toată de luptători care îşi măsurau puterile doi cîte doi. Dar Lancelot rămase tot ca în ajun pe malul vadului, să contemple, sprijinit în lance, tribuna reginei.
Regele se afla lîngă ea, ca şi seniorul Gauvain, care ceruse să fie adus acolo, fiind prea rănit ca să mai lupte. Doamna de la Malehaut veni şi ea, fără zăbavă, şi-l recunoscu numaidecît pe prizonier.
— Doamne, spuse ea tare, cine poate fi cavalerul acela

îngîndurat pe care îl zăresc pe malul rîului? Nici nu face rău nimănui, nici nu ajută pe nimeni.
Toți și toate începură să se uite la necunoscut.
— Ieri, spuse regina, un cavaler visa la fel pe malul apei, dar purta arme roșii.
— Doamnă, îi spuse doamna de la Malehaut, n-ai vrea să-i trimiți vorbă acestuia să lupte de dragul măriei-tale?
— Doamnă dragă, la alte lucruri trebuie să mă gîndesc eu, cînd măria-sa regele e pe cale să-și piardă țara și onoarea și cînd nepotul meu Gauvain zace rănit, precum poți vedea. Dar trimite-i vorbă, dumneata însăți și celelalte doamne, și spuneți-i tot ce veți pofti să-i spuneți.
Atunci doamna de la Malehaut chemă o domnișoară de onoare.
— Du-te la cavalerul acela care visează acolo și spune-i că toate doamnele de onoare din casa regelui Artus, în afară de măria-sa regina, îl roagă să lupte de dragul lor.
— Și oferă-i aceste două lănci din partea mea, spuse seniorul Gauvain adresîndu-i-se unuia dintre scutierii lui.
Lancelot ascultă solia și primi armele, apoi, după ce-și potrivi scările, dădu pinteni calului spre pajiște.
Uitîndu-se cu dispreț la tinerii călăreți care galopau ici-colo, Lancelot se afundă în mijlocul unui grup de luptători, îl răsturnă de la prima lovitură pe cel pe care pusese ochii și, după ce i se rupse lancea, îi izbește cu cioturile ei cît mai țin și acestea; apoi se duce să ia a doua lance pe care i-o aducea scutierul și luptă cu toată iscusința de care e în stare pînă cînd lancea ajunge bucăți, și se folosește la fel și de cea de-a treia lance, lancea lui. Dar, după aceasta, se întoarce din nou pe malul rîului, se oprește chiar în locul de unde plecase și, întorcîndu-se cu fața către tribună, începe iarăși să viseze.

— Doamnă, îi spuse reginei seniorul Gauvain, rău ai făcut cînd nu ai vrut să fii pomenită în solia care i s-a trimis acestui cavaler îngîndurat: poate că s-a simțit jignit. Trimite-i salutul măriei-tale și mulțumește-i răspicat pentru regatul Logres și pentru onoarea măriei-sale regelui și cere-i să lupte de dragul măriei-tale și mai spune-i că dacă vei putea să-i aduci onoare și bucurie, o vei face după aceea, potrivit puterilor măriei-tale. Eu am să-i trimit, din partea mea, zece lănci bune și cei trei cai ai mei, cei mai frumoși, echipați cu armele mele. Dacă va vrea, are să se folosească de toate acestea.
— Dragă nepoate, trimite-i în numele meu ce vei socoti de cuviință.
Seniorul Gauvain îi trimise solia și, după ce o primi, Lancelot le spuse scutierilor să vină după el, alese cea mai puternică lance și porni spre locul în care oamenii regelui Ydier din Cornouailles luptau împotriva oamenilor regelui Baude-magu din Goore. Acolo, dădu frîu slobod calului și începu să arunce în aer tot ce izbea, doborînd oameni și cai în același timp, smulgînd coifurile, străpungînd scuturile și săvîrșind atîtea fapte vitejești, încît seneșalului Keu, Giflet fiul lui Dô, Yvain Bastardul, Dodinel cel Sălbatic și Gahe-riet, fratele seniorului Gauvain, toți cavaleri ai Mesei rotunde, care soseau în ajutor, cu coifurile prinse-n curele, cu lăncile în poziție de atac, gata să lupte strașnic, nu-și puteau crede ochilor.
Cînd primul cal de luptă căzu ucis sub el, Lancelot sări pe calul pe care i-l oferi un scutier, îl strînse puternic între genunchi și se năpusti iarăși în vălmășagul luptei, la fel de odihnit de parcă nu ar fi luat încă spada în mînă. Or, calul era bine echipat cu armele monseniorului Gauvain: cavalerii Mesei rotunde și toți oamenii regelui Artus fură uluiți.

Dar, oamenii lui Galehaut fură şi mai uimiţi, căci nici unul dintre ei nu putea înfrunta loviturile lui Lancelot, care trecea prin rîndurile lor ca o săgeată de arbaletă.

FĂGĂDUINŢA LUI GALEHAUT

Cînd amurgi, luptătorii începură să se despartă şi, rînd pe rînd, cavalerii se duseră la locuinţele lor.
La rîndul său plecă şi Lancelot, cît putu mai tainic. Dar Galehaut, care îl pîndea, îl urmări şi-l ajunse dincolo de deal.
— Domnul să te binecuvînteze, seniore, îi spuse el.
Lancelot nu-i răspunse la salut decît cu mare greutate.
— Seniore, cine eşti dumneata?
— Sînt Galehaut, fiul uriaşei, stăpînul tuturor luptătorilor acestora împotriva cărora ai apărat astăzi regatul Logres, şi te rog să vii să locuieşti în noaptea aceasta la mine.
— Cum, eşti duşmanul regelui Artus şi îndrăzneşti să-mi adresezi o astfel de rugăminte?
— Hei, seniore, ce-aş face eu să-l găzduiesc pe cel mai bun cavaler din lume?
Lancelot se opri îl privi pe Galehaut şi spuse:
— Seniore, eşti socotit ca un viteaz şi nu ar fi spre onoarea dumitale să făgăduieşti ceea ce nu ai putea ţine.
— Seniore, am să-mi ţin făgăduinţa ca un cavaler leal.
— Îmi vei face favoarea pe care am să ţi-o cer, oricare ar fi ea?
Galehaut jură că o va face. Şi atunci Lancelot îl însoţi.

SUPUNEREA LUI GALEHAUT

Gauvain îl urmărise cu privirea în vreme ce se depărta către deal. Mare îi fu durerea cînd îl văzu întorcîndu-se cu braţul drept al lui Galehaut trecut pe după gît! Fu atît de mîhnit, încît leşină de trei ori.
— Uită-te, măria-ta ce comoară ai pierdut, îi spuse Gauvain regelui Artus. Cel care ţi-a salvat astăzi ţara are să ţi-o smulgă mîine!
În vremea aceasta Galehaut îl duse pe Lancelot la cortul lui, unde, după ce-i scoase armura, îi dădu o foarte frumoasă mantie. Apoi, după ce mîncară, porunci să se aşeze în propria lui cameră patru paturi, dintre care unul mai înalt şi mai larg decît celelalte şi împodobit cu toate bogăţiile care pot fi puse într-un pat; şi acolo îşi petrecu Lancelot noaptea, în vreme ce trei străjeri se culcaseră, în semn de cinstire, în celelalte.
Dimineaţa, ascultă slujba religioasă împreună cu Galehaut, apoi, cînd se întoarse de la slujbă, îi reaminti de făgăduită.
— Preabunule prieten, îi spuse fiul uriaşei, n-ai putea să-mi ceri un lucru pe care să nu am îndatorirea de-a ţi-l oferi.
— Seniore, te rog să te duci să-i ceri îndurare regelui Artus şi să te declari la dispoziţia lui.
Galehaut fu nespus de uimit, dar răspunse:
— Vai, am mers atît de departe, încît nu mai este vreme să mă întorc din drum!
Îmbrăcat în cea mai bună mantie, porni călare, urmat de regii, de ducii şi de conţii lui către cortul regelui Artus: şi, de cît mai de departe, cînd îl văzu pe rege, descălecă, căzu în genunchi şi îşi împreună mînile a rugă:
— Sire, îi spuse el, vin să mă supun ţie, ca seniorului meu, după lege. Mă căiesc de răul pe care ţi l-am făcut şi mă las în voia bunului tău plac.
Auzind aceste cuvinte, regele îşi întinse de bucurie braţele spre cer şi se grăbi să-l ridice pe Galehaut şi să-l îmbrăţişeze. După care se întrecură care mai de care cu atenţii prietenești, iar seara se culcară în acelaşi cort.
Dimineaţa, Galehaut se întoarse în cortul lui ca să afle

veşti despre prietenul său Lancelot. Străjerii îi spuseră că toată noaptea cavalerul negru plînsese în taină, spunînd mereu:
— Vai, becisnicul de mine, ce să fac!
Şi, într-adevăr, Galehaut văzu că Lancelot avea ochii roşii şi glasul răguşit şi că cearşafurile patului său erau ude de lacrimi. Atunci, luîndu-l de mînă şi trăgîndu-l mai la o parte, îl întrebă cu multă blîndeţe:
— Preabunule prieten, de unde ţi se trage jalea care te-a zbuciumat toată noaptea?
Dar Lancelot îi răspunse că adesea se jeluia în timpul somnului. Şi, pe cînd se duceau amîndoi la slujba religioasă, în zadar stărui Galehaut cît putu el, căci Lancelot nu se îndură să-i mai spună o vorbă.
Totuşi, în clipa cînd preotul făcea trei părţi din trupul Domnului nostru Isus Cristos, fiul uriaşei apucă din nou mîna prietenului său.
— Crezi, îl întrebă el, că este chiar trupul Mîntuitorului?
— Cred, de bună seamă.
— Preabunule prieten, pe acest trup pe care îl vezi în chip de pace, jur că toată viaţa mea n-am să fac nimic care să te mîhnească.
— Îţi foarte mulţumesc, seniore. Şi aşa ai făcut prea mult pentru mine. Îţi cer numai să nu spui nimănui unde mă aflu.
— Fii încredinţat că de la mine nu se va afla nimic.

MIJLOCIREA LUI GALEHAUT

După cină, Galehaut se întoarse la regele Artus. Acolo seniorul Gauvain, pe care îl ţineau rănile la pat, îl întrebă cine mijlocise pacea între el şi rege, şi el îi răspunse că un cavaler.
– Nu cumva cavalerul cu armele negre? întrebă regina.
- Ba da.
Şi cum se numeşte?
Măria-ta, nu ştiu.
— Cum, spuse regele, nu-l cunoaşti? Nu e din ţara mea, căci nu există vreun viteaz al cărui nume să nu-l cunosc. Şi, ca să mă bucur de prezenţa acestuia, aş da jumătate din toată avuţia mea, în afară de trupul doamnei mele, pe care nu l-aş împărţi cu nimeni.
— Eu, spuse seniorul Gauvain, aş vrea să fiu cea mai frumoasă fată din lume, aşa încît cavalerul cu armele negre să mă iubească toată viaţa lui.
— Iar măria-ta, o întrebă Galehaut pe regină, ce-ai da pentru ca un astfel de cavaler să fie totdeauna în slujba măriei-tale?
— Pentru Dumnezeu, Gauvain a oferit tot ce poate oferi o femeie!
Auzind aceste cuvinte, începură să rîdă şi regina se sculă ca să se retragă. Îl rugă pe Galehaut s-o conducă şi, cînd ajunseră ceva mai la o parte, îi spuse cu înflăcărare:
— Galehaut, ţin mult la domnia-ta şi-aş face pentru dumneata mai mult decît îţi poţi închipui. Cu siguranţă, cavalerul negru se află la dumneata, şi s-ar putea să-l fi şi cunoscut. Dacă ai vreun simţămînt de prietenie pentru mine, ajută-mă să-l văd!
— Măria-ta, nu este vasalul meu.
— Este cavalerul pe care ţin cel mai mult să-l cunosc... Au cine n-ar vrea să cunoască un astfel de viteaz?... Nu se poate să nu ştii unde este. Nu vrei să-mi spui?
— Măria-ta, cred că e în ţara mea.
— Hai, dragă prietene, trimite după el să-l caute. Să călărească trimişii zi şi noapte!
Galehaut se despărţi atunci de regină şi se duse să-i povestească prietenului său tot ce se spusese despre el; apoi îl întrebă ce trebuia să-i răspundă reginei.
— Ştiu şi eu! răspunse Lancelot printre suspine.
Dar Galehaut îl povăţui s-o vadă, şi el se învoi.

PAJIŞTEA TUFELOR

Noi laggevamo un giorno per diletto
Di Lancilotto, come amor lo strinse...
Quel giorno più non vi leggemmo avante[1]

DANTE

Regina Guenievra era cea mai frumoasă femeie din cîte au fost vreodată, în afară de Elena cea fără seamăn şi de fiica regelui Pellès. Era înaltă, dreaptă şi bine făcută, nici grasă, nici slabă, ci cum e mai bine între amîndouă, şi sînii ei, bine aşezaţi, mici, albi, pietroşi, îi ridicau rochia ca nişte merişoare tari; talia îngustă, şalele destul de largi, braţele rotunde, lungi şi plinuţe, degetele lungişoare şi ele şi mîinile mici, în sfîrşit, atît de îmbietoare la trup şi la mădulare, încît nu i-ai fi găsit nici un cusur. Părul ei, bălai şi strălucitor ca o cupă de aur, era puţin creţ, ceea ce îi şedea bine, iar cosiţele, cît braţul de groase, îi cădeau pînă la şolduri. Avea ochi verzi şi lucitori ca un şoim de munte, sprîncenele negre şi subţirele, carnea trupului mai albă decît o sirenă sau decît o zînă, mai fragedă decît o floare-n luna mai, mai proaspătă decît zăpada ninsă de curînd. Fruntea îi era la fel de netedă ca un cristal, buzele rumene ca trandafirul şi un pic cărnoase, ca să sărute bine; dinţii îi erau luminoşi şi veseli, parcă măsuraţi cu compasul; pe scurt, avea înfăţişarea unui înger coborît din slăvi. Dar pe cît era de frumoasă, pe atît era de înţeleaptă, iscusită la vorbă, curtenitoare, îngăduitoare şi curajoasă, aşa încît nu o puteai vedea fără să nu-ţi fie dragă.

Se scurseră patru zile, în timpul cărora regina nu conteni să-l roage pe Galehaut să zorească întrevederea: căci bănuia dînsa că viteazul cavaler negru nu era chiar atît de departe cum se spunea.

[1] *Citirăm într-o zi spre desfătare*
Din Lancelot, cum fu cuprins de-amor...
Din acea zi mai mult nu mai citirăm.

DANTE INFERNUL Cîntul V, v. 127—129.

În sfîrşit, în cea de-a cincea zi, cum îl întreba ce veşti mai are, Galehaut îi spuse:

— Destul de frumoase, măria-ta: a sosit floarea cavalerilor.

— Dar cum să fac să-l văd în taină?... Ştii, nu vreau să-l vadă alţii înaintea mea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, la fel şi el nu vrea una ca asta! Dar iată ce vom face.

Galehaut îi arătă un colţ al pajiştei acoperit de-a binelea cu tufe, şi o povăţui să se ducă acolo, în amurg, cu cît mai puţini însoţitori.

— Preabunule prieten, cît de frumos vorbeşti! Deie Domnul, Mîntuitorul lumii, să-se înnopteze numaidecît! Toată ziulica, sporovăi ca să-i mai treacă timpul. În sfîrşit, cînd se înseră, îl apucă pe Galehaut de mînă, o chemă, ca s-o urmeze, pe doamna de la Malehaut, Laure de Carduel, şi pe alta dintre domnişoarele ei de onoare, şi porni cu ei, prin livezi, la întîlnire.

Pe cînd mergeau aşa, Galehaut chemă un scutier care trecea pe acolo şi-i porunci să se ducă şi să-i spună seneşalului său să vină numaidecît în pajiştea tufelor.

— Cum, spuse regina mirată, e seneşalul dumitale?

— De unde, măria-ta; dar seneşalul meu are poruncă să-l ia cu el.

Sub copaci, Galehaut şi regina se aşezară destul de departe de domnişoarele de onoare, puţin cam nedumerite că se vedeau îndepărtate. În vremea aceasta, seneşalul şi însoţitorul său treceau vadul şi se apropiau prin pajişte. Lancelot era atît de frumos, încît nu i-ai fi găsit seamăn în toată ţara: de aceea, de îndată ce-l zări pe fostul ei prizonier, doamna de la Malehaut şi-l reaminti foarte bine; dar, că să nu fie recunoscută, îşi lăsă capul în jos şi se apropie de Laure, cînd Lancelot se înclină, în trecere.

Cînd ajunse în faţa reginei cu însoţitorul său, Lancelot tremura atît de tare încît abia putu să îngenunche; era palid de tot la faţă şi îşi lăsă ochii în jos, ruşinos. Şi Galehaut, care observă lucrul acesta, îi spuse seneşalului său:
— Du-te şi ţine-le de urît domnişoarelor, care stau prea singurele acolo.
Şi, de îndată ce se depărtă seneşalul, regina îl apucă de mînă, îl ridică pe cavalerul îngenuncheat şi îl aşează lîngă ea.
— Seniore, îi spuse regina rîzînd, te-am dorit mult; în sfîrşit, graţie Domnului şi lui Galehaut, te vedem acum! Şi încă nu sînt sigură că eşti într-adevăr acela pe care-l caut; Galehaut mi-a spus că eşti, dar, dacă aceasta era dorinţa dumitale, mi-ar plăcea s-o aflu din propria-ţi gură. Cine eşti?
Lancelot, care nu cuteza încă s-o privească în faţă, îngăimă că nu ştie nimic. Atunci, văzînd că tulburarea lui prea ţine mult, Galehaut se gîndi că Lancelot s-ar simţi mai bine între patru ochi cu regina şi, cu glas destul de tare ca să-l audă domnişoarele de onoare, spuse:
— Tare mojic mai sînt că las doamnele astea în tovărăşia unui singur cavaler!
Şi, la rîndul său, se duse să ia şi el loc lîngă ele şi începu să sporovoiască despre o sumedenie de lucruri.
— Preabunule cavaler, spunea în vremea aceasta regina, de ce te ascunzi de mine? Poţi să spui drept dacă dumneata aveai armele negre şi dacă dumneata eşti cel care a învins în prima şi în a doua zi.
— Nu eu, măria-ta.
Dar regina înţelese ce voia el să spună: că nu învinsese, şi îl preţui şi mai mult pentru modestia lui.
— Dar cine te-a făcut cavaler?
— Măria-ta.
— Eu?
Atunci Lancelot îi povesti cum îl adusese Doamna Lacului la curte, îmbrăcat într-o manta albă, şi cum, simplu scutier vinerea, fusese învestit duminică; dar regele nu-i încinsese spada, iar spada aceasta o avea chiar de la dînsa: era aşadar cavalerul măriei-sale. Apoi îi povesti tot ce făcuse de atunci şi, cînd regina află că el cucerise Dureroasa Pază, îi spuse tare:

— Oh, ştiu foarte bine cine eşti: eşti Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Banoïc!
Lancelot tăcu.
— Dar spune-mi, reluă regina, pentru cine ai făcut toate acestea? N-am să mai spun la nimeni. Cu siguranţă că de dragul vreunei doamne. În numele credinţei pe care mi-o datorezi, cine este doamna aceea?
— Vai, doamnă, văd bine că trebuie să mărturisesc: măria-ta eşti doamna aceea.
— Cu toate acestea, nu pentru mine ai rupt cele două lănci ce ţi-au fost aduse din partea doamnelor de onoare, în prima zi a turnirului, căci eu rămăsesem în afară de solie.
— Pentru ele am făcut ce datoram; pentru măria-ta ce-am putut.
— Aşadar, mă iubeşti atît de mult?
— Doamnă, nu ţin nici la mine, nici la altcineva atît cît ţin la domnia-ta.
— Şi de cînd mă iubeşti?
— Din ceasul în care te-am văzut.
— Dar de unde pînă unde dragostea aceasta?
În momentul acela, doamna de la Malehaut tuşi şi îşi dădu vealul la o parte. Lancelot îi recunoscu glasul, apoi chipul, şi deodată fu cuprins de atîta îngrijorare, încît i se umeziră ochii de spaimă. Regina, surprinsă, băgă de seamă că se uita la domnişoarele de onoare, dar repetă întrebarea fără să arate că văzuse ceva. Şi, cum stăruia ca el să-i vorbească, Lancelot răspunse:
— Doamnă, m-ai făcut iubitul domniei-tale, dacă gura domniei-tale nu m-a amăgit cumva. În ziua în care mi-am luat rămas bun, ţi-am spus că voi fi cavalerul domniei-tale oriunde m-aş afla, şi mi-ai răspuns că vrei să fiu. Şi

eu ţi-am mai spus: « *Cu bine, doamnă* » ! Iar domnia-ta mi-ai răspuns: « *Cu bine, preabunule prieten* » ! Şi cuvintele acelea nu mi-au mai ieşit niciodată din inimă. Cuvintele acelea mă vor face viteaz, dacă voi fi vreodată viteaz. Ele m-au ocrotit de orice rău. Ele m-au scăpat din toate primejdiile. Ele mi-au potolit foamea, cînd eram flămînd. Ele m-au făcut bogat în sărăcia mea.

— Pe legea mea, Domnul fie binecuvîntat că m-a făcut să le rostesc! Dar nu le dădeam atîta însemnătate şi le-am mai spus atîtor cavaleri, fără să mă gîndesc. Dacă te vor face viteaz, e pentru că n-ai inimă de om de rînd. Cu toate acestea, cavalerii aceia, care fac mare caz, în preajma doamnelor, nu s-au deprins să gîndească atît de ales de nişte lucruri de care, la drept vorbind, prea puţin se sinchisesc. Şi am văzut bine, acum o clipă, că dumneata o iubeşti pe una dintre domnişoarele mele de onoare, căci ai plîns de îngrijorare, şi nici acum nu îndrăzneşti să priveşti deschis către ele. Lucrul acesta îmi arată că gîndurile dumitale nu sînt chiar atît cît îmi spui îndreptate spre mine. . . Care dintre ele este?

— Vai, doamnă, pentru numele lui Dumnezeu! Domnul să mă ajute! Nici una dintre ele nu mi-a prins niciodată inima în mreji!

— Am văzut eu ce-am văzut. Inima dumitale este acolo, deşi cu trupul eşti aici.

Regina îi spunea aşa ca să-l chinuiască; doar îşi dădea bine seama că la ea ţinea cu dragoste adevărată. El însă fu atît de înspăimîntat cînd o văzu vorbind aşa, încît ar fi leşinat, dacă teama de a fi zărit de domnişoarele de onoare nu l-ar fi reţinut. Văzîndu-l că se face alb ca varul la faţă, regina îl apucă de după umeri, ca să nu-l lase să cadă, şi îl chemă pe Galehaut.

Acesta veni în fugă şi, cînd regina îi povesti ce se întîmplase, spuse:

— Vai, doamnă, ai putea să mi-l răpui prin asemenea cruzimi!

— Dar susţine că pentru mine a luptat atît de mult; să fie adevărat?

— Poţi să-l crezi, într-adevăr: cum are inima cea mai viteză, are şi inima cea mai sinceră din lume. Pentru

numele lui Dumnezeu, îndură-te de el, căci ţine la domnia-ta mai mult decît la el însuşi!

— Ce putere am eu? Nu-mi cere nimic.

— Pentru că nu îndrăzneşte, doamnă: tremuri tot, cînd iubeşti. Te rog, deci, în numele lui, să-i oferi iubirea domniei-tale, să-l iei drept cavalerul dumitale şi să fii pentru totdeauna fiinţa lui adorată; îl vei face, în felul acesta, mai bogat decît i-ai da lumea întreagă. Şi pecetluieşte-ţi făgăduinţa printr-o sărutare, în faţa mea, ca mărturie de iubire adevărată.

— I-aş da această sărutare cu aceeaşi plăcere cu care ar primi-o el; dar nu e nici momentul, nici locul potrivit. Pesemne că domnişoarele mele de onoare se vor fi mirînd şi aşa de tot ce-am făcut, căci nu se poate să nu ne vadă.

Lancelot era atît de fericit şi de mişcat, încît nu putu să răspundă decît atît: « Ah, doamnă, îţi foarte mulţumesc ». Dar Galehaut spuse iar:

— Să ne plimbăm tustrei ca şi cum am sta de vorbă.

— N-am să mă las rugată, spuse regina.

Atunci se depărtară împreună, făcîndu-se că stau de vorbă. Şi regina, văzînd că Lancelot nu îndrăznea să facă nimic, îl luă de bărbie şi, în faţa lui Galehaut, îi dădu o lungă sărutare. Aşa încît, doamna de la Malehaut o văzu.

— Preabunule prieten, îi spuse regina, sînt a dumitale şi mă bucur nespus. Dar ai grijă să nu se afle, căci sînt una dintre doamnele despre care s-a vorbit foarte frumos şi, dacă mi-aş pierde renumele, iubirea noastră şi-ar pierde frumuseţea. Şi dumneata, Galehaut, aduţi aminte că, dacă mi s-ar întîmpla vreo nenorocire, ar fi din vina dumitale, tot aşa cum, dacă voi avea parte de fericire, va fi datorită dumitale.

— Doamnă, aş vrea să-ţi adresez o rugăminte: să-mi chezăşuieşti prietenia lui.

Atunci regina îl luă pe Lancelot de mîna dreaptă şi spuse:

— Galehaut, ţi-l dau pentru totdeauna pe Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Benoïc.

Cînd Galehaut află numele prietenului său, fu nespus de bucuros, căci ştia bine să regele Ban fusese unul dintre cei mai aleşi oameni din lume.

« BUNĂ E PRIETENIA-N PATRU! »

Se înnoptase, dar era timp frumos şi senin, iar mîndra lună poleia pajiştile. Lancelot şi Galehaut o conduseră pe regină pînă la cortul ei, urmaţi de seneşal şi de doamnele de onoare. Acolo, cavalerii îşi luară bun rămas şi cei doi prieteni plecară să se culce în acelaşi pat, în care au stat de vorbă toată noaptea despre ce aveau pe inimă.

În vremea aceasta, regina visa la o altă fereastră. Doamna de la Malehaut, văzînd-o singură, se apropie încetişor şi-i spuse în şoaptă:

— Hei, bună e prietenia-n patru!

Apoi, cum regina se făcea că nu înţelege, repetă:

— Ce bună e prietenia-n patru!

— Ce vrei să spui, doamnă?

— Măritată doamnă, am vorbit — poate — mai mult decît se cuvenea. Nu se cade să ne luăm mai multă libertate faţă de suverană şi faţă de suveran decît ne dau măriile-lor, ca nu cumva să ajungem urîţi.

— Pentru Dumnezeu, te ştiu prea înţeleaptă şi prea politi-coasă ca să rosteşti ceva ce ţi-ar putea atrage ura. Vorbeşte, vreau să-mi vorbeşti, te rog să vorbeşti!

— Măritată doamnă, am văzut cum te-ai împrietenit cu cavalerul acela în livadă. Nici căţi puteai încredinţa mai bine sentimentele, căci măria-ta eşti fiinţa mai iubită decît oricare alta pe lume. L-am ţinut multă vreme prizonier; armele roşii şi armele negre eu i le-am dat. Alaltăieri, cînd l-am văzut îngîndurat pe malul rîului, mi-am dat bine seama, doamnă, că te iubeşte. O clipă, am crezut că-i voi putea cuceri inima... Vai, el mi-a deschis îndată ochii...

Şi-i povesti cum îl ţinuse pe Lancelot în închisoare timp de un an şi jumătate şi tot ce s-a întîmplat pînă la ieşirea lui din temniţă.

— Dar, zise din nou regina, de ce spui că e mai bună prietenia în patru decît în trei? Un lucru rămîne mai tăinuit cînd nu-l cunosc decît trei.

— Măritată doamnă, în curînd Galehaut şi prietenul lui au să plece; dar, pe ori unde s-ar afla ei, vor putea vorbi despre măria-ta. Măria-ta vei rămîne şi, dacă nu vei îndrăzni să dai în vileag nimănui ce ai în gînd, vei duce singură toată povara tainei. De-ai îngădui să fiu eu ce-a de-a patra fiinţă care vă ştie taina, mi-ai putea vorbi despre dînsul.

— Dragă prietenă, te vei număra printre părtaşii acestei taine. Dar află că nu voi mai putea să mă lipsesc niciodată de dumneata, căci eu, cînd iubesc, nimeni nu iubeşte mai pătimaş decît mine.

Atunci îi spuse doamnei de la Malehaut că viteazul cu arme negre se numea Lancelot du Lac, şi avu grijă să-i spună cum plînsese privind la ea. Apoi ţinu cu străşnicie ca noua ei prietenă să doarmă în acelaşi pat cu ea şi, după ce se culcară, o întrebă dacă avea vreo dragoste pe undeva. Prietena, gîndindu-se la Lancelot, răspunse că nu iubise decît o dată, cu gîndul doar. Regina hotărî atunci s-o lege de Galehaut.

GALEHAUT ŞI DOAMNA DE LA MALEHAUT

A doua zi de dimineaţă, se reîntoarseră în pajiştea cu tufe, însoţite de cîteva domnişoare de onoare, şi regina îi spuse doamnei de la Malehaut că ungherul acesta îi va rămînea pururea drag. Apoi începu să-l laude pe Galehaut cît putea mai bine, spunîndu-i că era cel mai înţelept şi cel mai nobil dintre cavaleri, şi că-i va povesti despre prietenia care se legase între ele, iar el se va bucura nespus.

Mai tîrziu, cînd veni Galehaut să-l vadă pe rege, regina

îl trase mai la o parte şi-l întrebă dacă are vreo legătură de dragoste cu vreo doamnă sau vreo domnişoară.
— Nu, mărită-doamnă.
— Ştii de ce te întreb? Întrucît mi-am dăruit iubirea după vrerea dumitale, vreau ca şi domnia-sta să-ţi dăruieşti sentimentele după vrerea mea, şi anume unei doamne frumoase, înţelepte şi curtenitoare, care este femeie de neam ales şi se bucură de mare cinste: se numeşte doamna de la Malehaut.
— Mărită doamnă, răspunse Galehaut, poţi să faci cu mine tot ce vei binevoi.
Regina o chemă atunci pe doamna de Malehaut şi-i spuse:
— În numele Domnului, vreau să te hărăzesc, cu inima şi cu trupul: eşti gata să asculţi de vrerea mea?
Doamna de la Malehaut, femeie chibzuită, răspunse că da.
Şi regina îi apucă pe amîndoi de mînă:
— Seniore cavaler, îi spuse dînsa lui Galehaut, te încredinţez acestei doamne ca pe un adevărat prieten leal, trup şi suflet.
Apoi, adresîndu-se doamnei:
— Doamnă, te încredinţez acestui cavaler ca prietenă adevărată şi leală în rîndul tuturor iubirilor adevărate.
Primiră amîndoi, iar regina ţinu să-i vadă schimbînd un sărut. După care chibzuiră cum s-ar putea vedea tuspatru, şi hotărîră să se întîlnească în noaptea aceea în pajiştea cu tufe.
Cînd se întîlniră, aflaţi că schimbară între dînşii mai puţine cuvinte decît sărutări, şi tot aşa în nopţile următoare. Dar se întîmplă că monseniorul Gauvain se vindecă şi regele voi să plece. Îl rugă pe Galehaut să vină cu el; însă Galehaut răspunse că nu poate, avînd atîtea de făcut în Insulele Îndepărtate. Şi noaptea aceea a fost ultima pentru cei patru îndrăgostiţi.

Aici se încheie cartea
Dragostei lui Lancelot du Lac
graţie lui Dumnezeu
şi Fecioarei
Maria

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

VISAREA REGELUI. ÎN CĂUTAREA LUI LANCELOT

Într-o bună zi, la Carduel, în timp ce regele stătea în capul mesei printre baronii săi, căzu pe neașteptate într-o adîncă visare, cu mîna sprijinită pe un cuțit a cărui lamă se îndoia fără ca el să bage de seamă, iar pe față începură curînd să-i curgă lacrimi, în asemenea chip încît toată lumea din sală rămase uimită văzîndu-l în starea asta. După cîteva clipe, seniorul Gauvain îi spuse seneșalului Keu:

— Ce-i de făcut? Mi-e teamă să nu se supere pe noi, dacă îl scoatem din gîndurile lui. Însă chiar de-ar rămîne supărat pe mine pentru toată viața, tot trebuie să-l smulg din toro-peala asta.

Dar cînd dădu să facă un pas spre rege, Keu îl prinse de braț spunîndu-i:

— Așteaptă o clipă, seniore.

Și, zărind un corn atîrnat pe o panoplie de coarnele unui cerb, îl duse la gură și sună din el de se cutremurară toate persoanele din sală, pînă și cele aflate în odăile reginei. Regele tresări ușor.

— Ce e?

La care seniorul Gauvain îi spuse:

— Sire, te-ai pierdut departe în gîndurile măriei-tale, în loc să benchetuiești cu toată lumea asta, care a venit la curte să se veselească. Lacrimile îți curg pe obraz: ar fi urît să creadă cineva că ai dat în mintea copiilor, măria-ta, pe care toți te socotesc drept unul dintre bărbații cei mai înțelepți de pe lume.

— Gauvain, Gauvain, i-o întoarse regele, cine m-ar putea învinui de visările mele, cînd eu mă gîndesc la cel mai

bun dintre cavaleri, la cel care mi-a adus pacea cu Gale-haut. Am cunoscut o vreme cînd cavalerii Mesei rotunde se străduiau să-și alăture de ei pe toți cei înzestrați cu cele mai mari virtuți de pe lumea asta. Dar astăzi nu mai este așa, și spre rușinea voastră!

— Sire, află că din clipa asta n-o să te mai simți rușinat pentru mine!

Și, apropiindu-se de fereastră, seniorul Gauvain ridică mîna către clopotnița unei biserici și strgă tare, ca să fie auzit de toată sala:

— Jur pe Domnul Dumnezeu și pe toți sfinții să nu mai pășesc pragul vreunei case de-a stăpînului meu regele pînă nu voi găsi pe cavalerul cu armura neagră din bătălia de la Galore! Nobili seniori, acei dintre domniile-voastre, doritori să purceadă în cea mai aleasă căutare întru aflarea Sfîntului-Graal, să vină cu mine!

Spunînd acestea, ieși din sală, iar mesele începură să se golească, fiindcă mai toți cavalerii se ridicară în picioare și-l urmară. În așa fel că regele, foarte mîniat, dădu poruncă să fie chemat înapoi nepotul său, care nu părăsise încă palatul, și-i spuse:

— Ce? vrei să iei cu tine pe toți curtenii și eu să rămîn de unul singur? Ia numai douăzeci: ajung pentru căutarea unui singur om.

Gauvain se supuse: îi alese pe senioul Yvain cel mare, pe seneșalul Keu, pe Sagremor cel răznit, pe Giflet feciorul lui Do, pe Dodinel cel cumplit și pe cei la care ținea el mai mult. Și, în timp ce toți alergau să se echipeze, Gauvain se duse să-și ia rămas bun de la regină, mai înainte de a părăsi palatul regelui.

— Iubite nepoate, îi spuse regina în taină, am să-ți arăt mijlocul de a-l găsi pe cel căutat, dacă-mi juri pe sufletul

tău că nimeni n-are să afle taina asta. Să știi, îi spuse ea, după ce Gauvain îi făcu jurămîntul cerut, că cel căutat se află alături de Galehaut și poartă numele de Lancelot du Lac.
Spunînd aceasta, își întoarse privirea în altă parte și trecu în odaia vecină.

DOMNIȘOARA DIN NORGALLES

Cînd ajunseră la un stei ce se chema Steiul lui Merlin, seniorul Gauvain și cei douăzeci de tovarăși se despărțiră cu gîndul că vor avea astfel mai mulți sorți de a-l găsi pe cel căutat. Se înțeleseră să-și țină scutul pe dos în semn de recunoaștere. Și o porniră care încotro.
Într-o seară, seniorul Gauvain ajunse la o margine de pădure, unde, în lumina lunii care începea să lucească, dădu de o tînără care stătea așezată sub un pom. Cum îl văzu, tînăra se ridică și îi zise:
— Ah, nobile domn, de cînd te aștept!
— Să-ți facă Domnul parte numai de bucurii! îi răspunse el.
Descălecă și își legă calul; își scoase apoi coiful, se ușură de povara armelor și o rugă să facă dragoste cu dînsul. Dar ea îi răspunse că era săracă și urîtă și că fusese trimisă pentru a-l duce la o doamnă mult mai chipeșă decît dînsa. Seniorul Gauvain se porni pe rîs și, luînd-o în brațe, o sărută cu toată gingășia de care era el în stare, pe urmă simți că-i dă inima ghes la mai mult; dar fata se împotrivi, spunîndu-i iar că are sarcina să-l ducă la cea mai frumoasă femeie de pe lume: așa că el îi făgădui pe cuvînt să nu facă decît ce are să vrea dînsa.
După o bucată de drum, ajunseră la o casă atît de strașnic împrejmuită de stejari deși, de tufișuri, de rugi și de mărăcin', încît nici un drumeț n-ar fi putut da de ea.
Fata deschise fără zgomot o ușă ascunsă în zid și îl vîrî înăuntru pe seniorul Gauvain, după care îi zise:
— Seniore, acum e locul să-ți spun că iubita domniei-tale este fiica regelui din Norgalles: a făcut legămînt că n-are

să-și aparțină decît domniei-tale, pentru că te socotește drept cel mai bun cavaler din lume. Dar mă jur că este strașnic păzită!
Luă o mînă de lumînări și-l duse pe seniorul Gauvain într-un grajd unde văzu vreo douăzeci de cai de bătălie, care mai de care mai mare și mai puternic din cîți se găsiseră, și douăzeci de cai frumoși de paradă, negri ca pana corbului; îl duse apoi într-o îngrădire unde îi arătă douăzeci de șoimi cocoțați pe stinghiile lor; și îi mai spuse că tot ce vede aparține celor douăzeci de cavaleri care, în fiecare noapte, o păzesc pe fecioară, dar că în timpul zilei se duceau să petreacă unde voiau ei, adăugînd:
— Iată camera unde stau ei, iar în cea de dincolo doarme fata cea mai frumoasă de pe lume. Și acum rămîne ca domnia-ta să faci cum te va îndemna inima.
Spunînd acestea plecă, și seniorul Gauvain își scoase spada; apoi se duse să asculte la ușă: cum nu auzi nimic altceva decît răsuflarea celor douăzeci de adormiți, străbătu tiptil în lumina lunii odaia cavalerilor și intră în camera fecioarei, trăgînd ușa după dînsul.
Pe un pat, de o bogăție cum nu mai văzuse vreodată, sub o învelitoare de hermină, dormea o fată de o frumusețe rară. Gauvain își scoase coiful, își dădu în jos viziera și prinse a o săruta atît de încetișor, că fata se deșteptă din somn scîncind ușurel, așa cum fac femeile cînd se alintă în somn.
— Sfîntă Fecioară Maria! spuse ea văzîndu-l.
— Pe tot ce ai mai scump în lume, taci, dragă prietenă!
— Ești cumva vreunul din cavalerii tatii?
— Dragă prietenă, eu sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.
— Vai, m-ai speriat așa de tare, cum nu mi s-a mai întîmplat pînă azi, zise ea cu zîmbetul pe gură, cu toate că n-ai înfățișarea unuia care să bage fecioarele în sperieți.
Spunînd așa, îl sărută strîngîndu-l în brațe, așa echipat cum era.
— Scoate-ți cămașa de zale, spuse ea mai apoi; e o îmbrăcăminte prea rece.
Atunci el își scoase veșmintele și se culcă, și își făcură de cap pînă ce îi birui somnul; și așa cum era fata, tînără și durdulie, adormi și ea, toropită de dragostea iubitului.

În vremea asta regele din Norgalles, sculîndu-se pentru niscai treburi, deschise, la întoarcere, o mică fereastră care dădea în odaia fetei lui şi o văzu dormind în braţele unui cavaler. Dădu fuga să-şi ia spada; dar, cînd închise geamul la loc, făcu puţin zgomot aşa încît seniorul Gau-vain şi fata se treziră din somn. Cavalerul îşi înşfăcă pe dată echipamentul, iubita lui ajutîndu-l să-l îmbrace, şi fiindcă nu avea scutul la el, îşi făcu un fel de apărătoare dintr-o masă de şah.

— Ştii ce să faci? îi spuse ea. Uite fereastra: în vreme ce domnia-ta sari pe ea, uşa o să reziste, fiindcă e tare groasă. Cei douăzeci de cavaleri şi începuseră să ţipe către fată să deschidă, în timp ce regele îi ocăra în gura mare. Dar seniorul Gauvain se temea să-şi lase iubita pradă mîniei tatălui ei.

— Nici nu-mi pasă de ce-am făcut, îi spuse ea, fiindcă măria-sa regele şi majestatea-sa regina mă iubesc mai mult decît viaţa lor, deoarece nu mai au alţi copii în afară de mine. Atunci Gauvain o sărută cu dragoste pe ochi şi pe gură şi sări pe fereastră. În curte îl aştepta un cal, pe care-l ţinea fata care-i slujise drept călăuză.

— Seniore, îi spuse ea, se cade să mă duci într-un loc sigur căci, de-aş rămîne aici, n-aş mai scăpa cu viaţă, de-aş da şi tot aurul de pe lume.

Gauvain îi spuse să încalece pe calul ei şi să călărească alături de dînsul, lucru pe care fata îl şi făcu. Şi fugiră amîndoi, dar nu mai înainte ca seniorul Gauvain să fi ucis cîţiva ostaşi care voiau să-l oprească.

SAGREMOR ÎŞI GĂSEŞTE O ALTĂ IUBITĂ

Cît ţinu noaptea călăriră aşa prin pădurea care era a regelui din Norgalles şi căreia îi ziceau Pădurea Albastră. Di-mineaţa, ieşiră într-o cîmpie întinsă, unde zăriră un cavaler în mare primejdie, fiindcă se încăierase cu alţi doi cavaleri în armuri şi cu zece ostaşi; dar se apăra cu atîta dîrzenie,

încît cei care-l atacau nu erau în stare să-i vină de hac.

— Seniore, zise fata către monseniorul Gauvain, sînt sigură că cei doi sînt cavaleri de-ai regelui din Norgalles. Să facem un mic ocol, ca să nu mă recunoască.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnişoară, trebuie să vin în ajutorul cavalerului ăstuia singur, pe care l-au scăr-mănat cam rău.

— De bună seamă, n-ai rostit cîndva vreo vorbă pentru care să-ţi fiu mai recunoscătoare ca pentru asta. Nu ştiu cine-o fi cavalerul, dar e atît de viteaz, că i-aş dărui cu dragă inimă iubirea mea.

Între timp, seniorul Gauvain dădu pinteni calului şi îl recunoscu cînd se apropie pe Sagremor cel răznit. Răs-turnă dintr-o lovitură pe unul din cei doi cavaleri din Norgalles; apoi, fiindcă un ostaş ridica securea ca să-l izbească, îi tăie braţul; altuia, cu o singură rotire a spadei, îi despică ţeasta în două bucăţi, ca pe un măr; iar pe al treilea îl izbi în plin cu colacul hamului de pe pieptul calului său. În vremea asta, Sagremor zburase capul celui-lalt cavaler. Văzînd aşa, ostaşii care mai rămăseseră teferi o luară la sănătoasa.

Cei doi tovarăşi de arme se îmbrăţişară fără a-şi mai da osteneala să urmărească pe pedestraşii puşi pe fugă; după aceea se întoarseră la fată, care se adăpostise în pădure pentru a nu fi recunoscută.

— Cine-i fata? întrebă Sagremor.

— Pe numele Domnului, răspunse seniorul Gauvain, e o domnişoară de toată frumuseţea!

— Bun venit între noi! adăugă Sagremor.

Şi se duse repede s-o întîmpine pe fecioară.

— Domnişoară, zise Gauvain, nu spuneai dumneata că ai să-ţi dăruieşti toată dragostea acestui cavaler?

— Adevărat seniore!
— Descoperă-ți atunci fața!
— Cum așa? Au mi-a dăruit și el inima lui?
— Vrea să te vadă mai întîi, fiindcă un cavaler n-ar putea iubi fără să știe ce iubește.
— Nobile domn, i se adresă fecioara lui Sagremor, asta înseamnă că eu am o părere mai bună despre domnia-ta decît domnia-ta despre mine, fiindcă eu ți-am dăruit dra-gostea mai înainte de-a te fi zărit. Am să-mi scot vălul, iar domnia-ta coiful. Dacă îți sînt pe plac, o să mi-o spui; dar dacă domnia-ta n-o să fii pe gustul meu, o să ți-o spun și eu.
— Fie! spuse rîzînd Sagremor.
Între timp, fata își dăduse jos vălul și rîdea și ea.
— Ei! doamnă, strigă Sagremor pe dată, vreau să fiu al domniei-tale și mă socot plătit cu vîrf și îndesat!
— În numele Domnului, răspunse fata privindu-l pe nobilul Gauvain, aseară un cavaler la fel de nobil ca domnia-ta îmi spunea vorbe dulci.
— Domnișoară, pe mine o să mă găsești așadar tare urît, negru tăciune, și cu semne pe tot trupul de la rănile primite. Și spunînd așa, își scoase coiful, iar fata văzu că are chipul cel mai frumos și mai atrăgător, cu toate rănile luptei.
— Cum ți se pare, domnișoară? întrebă seniorul Gauvain.
— Și mai bine decît înainte, seniore!
Atunci Sagremor îi dădu o sărutare, iar fata îl sărută și ea cu foarte multă plăcere.
— Domnișoară, mai spuse nobilul Gauvain, nu ți-ai ales un iubit tocmai de nimic: el e Sagremor cel răznit, nepot al împăratului Bizanțului și cavaler al Mesei rotunde.
Fata se arătă foarte mulțumită, iar Sagremor și cu dînsa se măsurară îndelung din priviri; și cu cît se priveau mai

stăruitor, cu atît se plăceau mai mult. Dar zănaticul suferea de o boală, și anume: după ce se înfierbînta bine în luptă, trebuia numaidecît să găsească ceva de mîncare, altminteri, pe măsură ce se liniștea, turba de-abinelea de foame și se topea de moarte. Tocmai de aceea, seneșalul Keu îl pore-clise într-o zi *Mort de foame*. Seniorul Gauvain trebui să-i dea domnișoarei calul lui, să-l ducă de căpăstru, rămînînd ca el să urce în crupă înapoia tovarășului său pentru a-l sprijini; astfel, ajunseră acasă la un nobil de rang mic, unde Sagremor găsi de mîncare și își recăpătă întreaga putere. Iar a doua zi, cei doi cavaleri o porniră la drum, însoțiți de fată.

ÎNTÎLNIRE FERICITĂ. CÎNTECE

Cerul era noros iar vremea întunecată; dar se aflau în luna lui cuptor și iarba era atît de înaltă că intrau caii în ea pînă la genunchi. În timp ce domnișoara și tovarășii săi străbăteau o pajiște întinsă, văzură trecînd în depărtare, la un cot de pădure, trei cavaleri înarmați pînă-n dinți, cu scuturile atîrnate de gît, cu coifurile prinse, gata de apărare ori de atac, urmați de scutierii lor. Se opriră locu-lui și arătară spre Gauvain și Sagremor, iar unul dintre ei se desprinse curînd și se apropie în goana calului. Într-o clipă, răznitul se repezi la atac, cu lancea în poziție; dar cînd să-l izbească pe necunoscut, își ridică arma și își struni atît de aprig calul cu frîul, că mai-mai să-l răstoarne: îl recunoscuse pe nobilul Yvain. Acesta își opri și el calul, și amîndoi se îmbrățișară cu căldură. Seneșalul Keu și Giflet alergau și ei, nedumeriți: se bucurară la vederea monseniorului Gauvain și a lui Sagremor. Toți cinci luară hotărîrea să nu se mai despartă pînă ce nu vor avea parte măcar de o ispravă vitejească. Și își văzură așa de drum, vorbind și rîzînd între ei, veseli nevoie mare.
Ziua se luminase treptat, soarele strălucea, cald și auriu, păsările ciripeau cu glasuri limpezi și blajine în frunziș,

crengile pomilor izbeau din vreme în vreme scuturile şi zalele şi scoteau un sunet tare zglobiu: tocmai de aceea Sagremor, care călărea ceva mai în urmă, vorbind cu iubita lui pe care o ţinea pe după gît, începu să cînte un cîntec de cruciadă, învăţat de pe vremea cînd era copil. Şi să ştiţi că Sagremor cînta bine şi plăcut, astfel încît fata îl asculta fără să îngăime un cuvînt, iar tovarăşii săi, care călăreau mai în faţă, îşi domoleau caii, ca să-l audă.

Cum vioreaua-n mai iar reînvie
Şi filomena iar la cînt mă-mbie,
Un dar plăcut şi inima îmi face:
O dragoste!. . . Şi s-o refuz nu-mi place. . .
Oh, deie Domnul Dumnezeu curînd
Pe mîndra mea din inimă, din gînd
S-o strîng cîndva la piept cu încîntare
Mai înainte de-a porni pe mare!. . .

— Nu cunosc vreun cavaler la curtea unchiului meu, regele, care să fie atît de plăcut ca Sagremor, spuse nobilul Gauvain.
— Nu, adăugă seniorul Yvain, nici care să fie mai viteaz şi mai îndrăzneţ.
— Să-i aşteptăm şi să cîntăm cu ei laolaltă.
— Aş! se simt ei mult mai bine între ei doi decît cu noi împreună! strigă Giflet.
Şi în timp ce el grăia astfel, fata începu să cînte şi ea, şi nu se afla femeie în tot ţinutul Logres care să fi cîntat atît de bine, aşa încît tovarăşii o ascultară cu plăcere, uitîndu-şi şi de glume şi de rîsete:

Nesuferit nimic nu-mi este
Ca zorii cînd mijesc pe creste
Că mi-l alungă pe cel drag
Lăsîndu-mă oftînd în prag.
Eu blestem zorile haine
Că-ntruna mă despart de tine!

Cînd singurică mă trezesc
În pat şi-n jurul meu privesc

Şi pe cel drag nu-l mai găsesc,
E-o jale mare pentru mine
Şi blestem zorile haine
Că-ntruna mă despart de tine!

Tu ai să pleci, iubitul meu. . .
Te aibă-n pază Dumnezeu!
Dar cine-o alina vreodată
O inimă îndurerată?
Eu blestem zorile haine
Că-ntruna mă despart de tine!

Pe-drăgostiţi, îi rog, cum pot,
Să-mi cînte cîntul peste tot,
Cît m-ar bîrfi cei păcătoşi:
Cu-atît mai rău pentru zeloşi!
Eu blestem zorile haine
Că-ntruna mă despart de tine!

După ce termină ea, Sagremor o luă de la început, şi de data asta Giflet cîntă cu el, iar nobilul Yvain îi însoţea fredonînd încet pe deasupra; pe urmă se aşternură cu toţi pe rîsete şi pe vorbă: şi aşa trecu dimineaţa asta frumoasă trimisă de Domnul. [. . .]
Dar povestea părăseşte acum această întîmplare şi vorbeşte despre Galehaut, fiul frumoasei uriaşe, şi despre Lancelot, despre care n-a mai pomenit nimic de multă vreme.

ÎN ŢINUTUL SORELOIS

Părăsiră Galore şi merseră aşa călare pînă ce sosiră în ţinutul Sorelois, unde era stăpîn Galehaut, care-l cucerise de la Glohier, nepotul regelui din Northumberland. Erau meleagurile cele mai plăcute din întreaga Britanie albastră, înzestrate cum nu se mai poate cu păduri bogate, cu rîuri pline de peşte şi cu pămînturi roditoare; se găseau foarte aproape de regatul din Logres iar lui Galehaut îi plăcea să şadă

aici mai mult decît în oricare altă parte, pentru că putea să vîneze după plac cu cîinii și cu șoimii.
La o lună de la sosirea lor, Doamna Lacului îi trimise lui Lancelot un tinerel, cerîndu-i să-l țină pe lîngă dînsul pînă i-o veni vremea să devină cavaler: și tinerelul era Lionel, fiul mai mare al regelui Bohor din Gannes. Avea să facă mai tîrziu fapte mari de vitejie, așa cum povestea noastră are să o spună la timpul potrivit, iar Lancelot, cu care era văr primar, l-a iubit toată viața cu mare dragoste. Galehaut stătea în Sorelois mai ascuns de ochii lumii de cum avea obiceiul, pentru ca nimeni să nu afle cine era tovarășul lui. Și degeaba îl îmbărbăta pe Lancelot cum putea mai bine: Lancelot era atît de întristat, încît își pierduse somnul, iar de mîncare și băutură abia se atingea, încît din această pricină căzu la boală grea.
— Iubitule și bunule tovarăș, îl întrebă Galehaut într-o bună zi, te-ai simți mai întremat dacă ți s-ar da putința s-o vezi pe regină?
— Seniore, sînt sigur că da. Dar cum ar fi cu putință?
— O să-i trimitem vorbă că ne-a dat cu totul uitării și să ne dea prilejul s-o vedem.
— Ah, seniore, în numele Domnului, îți mulțumesc!
Galehaut îl chemă pe Lionel și-i spuse:
— Lionel, ai să te duci la curtea regelui Artus și știi ce-o să faci acolo? Ai să întrebi la început unde se află regele, și pe urmă o s-o cauți pe doamna de la Malehaut și ai s-o rogi să te pună în taină în legătură cu regina. Iar cînd te vei înfățișa înaintea celei care este femeia cea mai aleasă dintre doamne, bagă de seamă să fii curajos, înțelept și să vorbești frumos. Dacă o să te întrebe cum te cheamă, să-i spui că ești vărul lui Lancelot și fiul regelui Bohor din Gannes. De te-o întreba mai pe urmă ce mai face Lancelot, să-i

spui că nu poate s-o ducă bine atîta timp cît n-o vede în fața ochilor și știe că ne-a dat uitării, și că, de vrea să arate îndurare față de cavalerii cei mai nefericiți de pe lumea asta, să găsească un mijloc oarecare ca s-o putem vedea cît mai degrabă. Pornește la drum și ferește-te să scapi vreo vorbă către cineva: cine ești sau încotro te îndrepți, căci altfel ne trimiți la moarte, iar tu vei fi hulit de toată lumea.
Lionel răspunse că n-ar face-o chiar de i s-ar smulge ochii din cap, și încălecă pe un cal zdravăn, echipat ca scutier, cu un pieptar de zale pe sub haina groasă de bumbac. Ducea de dîrlogi un cal de schimb, un murg frumos, sub șapte ani, cu părul mai lucitor ca mătasea, pintenog la picioare, cu capul mic, lat în piept și în crupă, cu urechi mici și subțiri, cu ochi focoși și adînci, înalt în șiră, cu coapsa scurtă și cu chișiță fină, puternică și dreaptă, cu copita frumos făcută, și care ar fi putut să alerge cît îi ziua de mare fără să dea semne de oboseală, dovedindu-se la fel de odihnit ca și dimineața. [. . .]

CAVALERUL ȘI SCUTIERUL

A doua zi, Lionel ajunse pe moșia ducelui Escan din Cambenic. Trecînd pe lîngă castelul din Loverzep, întîlni lume care se ducea să privească la o luptă justițiară între doi campioni [1], și se îndreptă și el într-acolo. Dornic să vadă bine lupta, își împinse caii în rîndul întîi, după ce înghesuise întrucîtva pe niște slugi ale unei doamne tinere. Una din slugi îi spuse să se dea mai îndărăt; dar, încordat cum era cu ochii spre spectacol, Lionel nici nu-l auzi măcar. Atunci, un cavaler îi înșfăcă frîul calului și-l trase așa de tare înapoi, că mai-mai să răstoarne dobitocul.
— Ce dorești, nobile cavaler? întrebă Lionel privindu-l drept în față.

---

1 Luptă feudală în care învingătorul era socotit nevinovat. Se dădea între împricinați sau între reprezentanții lor (campioni).

— Nu știu ce mă-mpiedică să-ți dau una în cap cu ciomagul ăsta! Ești un bădăran prea necioplit!
La auzul ăstor vorbe, Lionel trase spada. Dar tînăra doamnă îi strigă că are în fața lui un cavaler.
— Atunci n-am să mă ating de el, spuse băiatul vîrîndu-și arma la loc în teacă, dat fiind că eu nu-s decît scutier. Dar jur pe sfînta Cruce că, de-ar fi de-o teapă cu mine, și-ar plăti cu vîrf și îndesat vorbele-i nechibzuite! . . . Nobile cavaler, uitați-vă la luptă după pofta inimii. Cît despre nine, eu văd deseori un viteaz mai mare decît sînt cei doi.
— Cine-o fi oare viteazul pe care-l vezi așa de des, frățioare? îi răspunse în derîdere celălalt.
— Ce te interesează pe domnia-ta? Căci ar fi mai puțin valoros dacă l-ai cunoaște. Dar de te-ai afla pe teren în fața lui, crede-mă că ai da toate moșiile lui Galehaut ca să piei de dinaintea-i.
Și spunînd acestea, se îndepărtă.
Ci iată că nobilul Gauvain, în trecere pe acolo, se oprise și el să privească lupta; și auzindu-l pe Lionel că aduce vorba despre moșiile lui Galehaut, se gîndi că tînărul ăsta ar putea să știe ceva despre Lancelot du Lac. De aceea se ținu de departe pe urmele lui cîtăva vreme; apoi se apropie de el și-i spuse:
— Băiete, știu bine al cui om ești tu: al lui Galehaut, pe care-l cunosc și eu la fel de bine ca tine.
— Cine ești domnia-ta, seniore?
— Sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.
— Seniore, eu nu-s omul lui Galehaut.
— Se poate; dar nu ai cumva vești despre el?
— Seniore, chiar dacă-aș ști, nu trebuie să le spun; nu mă întreba mai multe.
— De bună seamă, n-aș vrea să te împing la o mișelie. Dar nu poți măcar să-mi spui dacă se află în Sorelois?
— Seniore, dacă s-ar afla acolo, domnia-ta n-ai putea ajunge ușor: în ținutul acela nu se poate pătrunde decît pe două poduri, apărate fiecare de un cavaler. Asta-i tot ce-ți pot spune.
Și tînărul plecă.
Nu mult după aceea ajunse la Logres, unde regina se bucură grozav cînd află că e văr bun cu Lancelot și nepot

al regelui Ban din Benoïc. Și tot într-o vreme cu el sosi vestea că sainii și irlandezii năvăliseră în Scoția unde făceau prăpăd peste tot. Regele Artus trimise pe dată oameni către baronii săi cu știrea că în cel mult cincisprezece zile să se afle în cîmpiile de sub Stînca sainilor. Atunci regina îl rugă pe Lionel să-i spună lui Lancelot să se ducă și el acolo cu Galehaut, dar în mare taină; iar, ca să-și poată recunoaște iubitul, îi trimise vorbă să poarte la coif o mînecă de mătase roșie-sîngerie, pe care i-o dădu tînărului pentru dînsul, și să aibă asupra lui un scut cu dungă albă; pe deasupra, îi mai trimise în dar broșa pe care o avea la gît, cingătoarea, punga de milostenii și un pieptene de mare preț, plin, între dinți, cu fire din părul ei. Ducînd cu sine toate astea, Lionel porni la drum.
Dar povestea nu mai spune nimic despre el acum și ne întoarce cu depănarea la nobilul Gauvain.

PODUL DIN NORGALLOIS

Chiar în seara aceea, el mase cu scutierii lui la sihastrul din Muntele Rotund; iar a doua zi învinse pe un cavaler, cu numele Belinan din Insule, care păzea podul din Norgallois, și pătrunse în Sorelois. Înaintea lui, numai regele Artus, regele Ydier, Dodinel cel cumplit și Mélian du Lys îl trecuseră în chipul ăsta silnic. Numele lui a fost săpat sub al celorlalți pe o placă de piatră și luă în pază podul unde trebuia să stea pînă ce-ar fi fost învins și el.
A doua zi se ivi un cavaler cu înfățișarea foarte dîrză și care se încumetă să treacă podul. Într-o clipită, nobilul

Gauvain se întoarse către dînsul. Lăncile erau puternice, iar zalele aveau ochiuri dese, astfel că oblîncurile şeilor se rupseră, chingile cailor plesniră iar cei doi luptători se pomeniră lungiţi pe jos, fără ca vreunul să aibă prilejul să rîdă de celălalt; dar nu stătură mult timp aşa: îşi arătară lucirea spadelor trase din teacă şi era mai mare dragul să priveşti la nişte viteji aşa de straşnici. În cîteva clipe îşi prăpădiră scuturile, coifurile şi cămaşa de zale, iar sîngele curgea şiroaie pe dînşii; dar asta îi făcea şi mai trufaşi pe amîndoi. Şi lupta ţinu astfel pînă-n prînz; atunci se simţiră atît de osteniţi că săbiile le tremurau în mînă şi se văzură siliţi să se odihnească.

Gauvain se trase deoparte şi-şi şterse spada lui cea grozavă, Escalibor, în timp ce străinul îşi îndrepta coiful pe cap, pentru că unul din şnururi i se rupsese; apoi se priviră amîndoi:

— Nobile cavaler, spuse Gauvain, te rog foarte respectuos să-mi spui numele domniei-tale, fiindcă n-am întîlnit pînă azi un cavaler pe care să doresc atît a-l cunoaşte ca pe domnia-ta.

— Nobile senior, eşti atît de loaial încît am să ţi-l spun cu plăcere: mă cheamă Hector des Mares. Dacă nu-ţi e cu supărare, te rog să mi-l spui şi pe al domniei-tale.

— Nu l-am ascuns niciodată cuiva: eu sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.

La auzul acestor vorbe, Hector îşi aruncă repede scutul la pămînt şi îngenunchează în faţa nobilului Gauvain rugîn-du-se de iertare. Dar celălalt îl luă de mînă şi îl duse la intrarea podului, cerînd din toate puterile ca numele lui Hector să fie săpat în placa de piatră după numele lui. Degeaba încercă să se împotrivească bravul cavaler: nobilul Gauvain susţinu că el se dăduse bătut fiindcă se oprise cel dintîi.

A doua zi o porniră împreună la drum spre Insula pierdută, unde aflară că Galehaut hălăduia în preajma lui Lancelot. Şi nu vă mai spun ce primire grozavă li se făcu. Dar, după o săptămînă, stăpînul Insulelor îndepărtate şi prietenul său spuseră că trebuie să se îndrepte în taină către armata pe care regele Artus o aduna împotriva sainilor, în Scoţia.

— Ce să fac? întrebă Gauvain. Căci am jurat să nu pun

piciorul în vreo casă de-a stăpînului nostru, regele, fără să aduc veşti adevărate despre Lancelot.

Galehaut îi răspunse că legămîntul lui are să ţină pînă la terminarea bătăliei, cînd Lancelot se va arăta singur. Şi deoarece nobilul Gauvain primi cu plăcere propunerea, cei patru cavaleri porniră, împreună cu Lionel, sub haine de război schimbate.

ASEDIUL STÎNCII SAINILOR

Aflaţi dar că în vremea aceea regele Artus asedia Stînca sainilor, de lîngă Arestuel, un castel întărit atît de puternic încît altă primejdie pentru cei care se adăposteau în el nu exista în afară de foamete. Fusese clădit pe vremea cînd regele Vortigern a luat-o de soţie pe fata lui Hangist sainul, şi era pe atunci în stăpînirea Camiliei, sora regelui Hardoga-bran; ştia femeia asta să facă vrăji ca nici o altă tînără din ţinutul acela: tot vrăjindu-l, s-a îndrăgostit regele de ea cu o dragoste nebună.

Chiar în ziua cînd nobilul Gauvain sosi cu Hector acolo îi descoperi cu uşurinţă pe cei nousprezece tovarăşi ai săi de căutare, veniţi în taină ca şi dînsul în ajutorul suzeranului lor, fiindcă în faţa corturilor fiecare îşi aşezase scutul pe dos, aşa cum fusese înţelegerea între ei. Gauvain le spuse cum îşi dusese la bun sfîrşit căutarea şi luară hotărîrea să lupte alături de Lancelot, Galehaut şi Hector, fără să se afle cine sînt. Şi chiar din ziua aceea, cei douăzeci şi trei intrară împreună în focul luptelor şi făcură atîtea vitejii de se minuna o lume.

Regina şi doamnele ei locuiau ceva mai departe, într-un cort, în spatele armatei regelui. Întorcîndu-se din luptă, Lancelot şi Galehaut trecură cu oamenii lor prin faţa casei. Aflaţi că Lancelot avea pe coif mîneca roşie-sîngerie trimisă de regină şi că îşi vopsise o dungă albă pe scut, aşa cum îi dăduse ea poruncă. Lionel călărea lîngă dînsul, ducîndu-i lăncile; avea pe cap o cască de fier şi purta o tunică de zale, ca un ostaş de rînd.

Cînd îi văzu venind, regina o întrebă pe doamna din Malehaut:
— Îl recunoşti pe cavalerul ăsta?
Ea începu să rîdă. Iar cînd Lancelot, ca şi Galehaut, ridică privirea şi o zări pe iubita lui la fereastră, mai-mai să cadă de pe cal.
În vremea asta, regina coborî în grabă scările întru întîmpinarea lor. Coiful lui Lancelot era despicat de tot şi desfăcut din cercuri, iar braţele-i erau înroşite de sînge pînă-n umeri.
— Cum te simţi, iubitul meu drag? îl întrebă ea. Nu te doare braţul? Vreau să-l văd.
Lancelot descălecă şi ea îl îmbrăţişă, înarmat aşa cum era. în timp ce doamna din Malehaut făcea la fel cu Galehaut, Între timp, îi şuşoti la ureche că are să-l vindece chiar în seara aceea, dacă nu avea vreo rană ucigaşă; şi după ce plecară cei doi tovarăşi, ea îl opri pe Lionel ca să-i dea unele îndrumări.

SCUTUL SUDAT

În vremea asta, vrăjitoarea Camille trimise un crainic la rege ca să-i spună că vrea să fie a lui, cu condiţia să se ducă într-un loc tainic arătat de ea, povăţuindu-l să nu ia cu dînsul decît un singur cavaler, pentru a se feri de gurile rele. De aici se vede cum scoate dragostea din minţi pe oamenii cei mai înţelepţi; căci regele se duse la întîlnire însoţit numai de Gaheriet, nepotul său, fratele lui Gauvain. Şi nu se culcase bine lîngă iubita lui, că patruzeci de saini îl şi răpiră, atît pe el cît şi pe însoţitorul său.
La aceeaşi vreme, Lancelot şi Galehaut, înştiinţaţi de Lionel, ieşeau tiptil din cort şi ajungeau la locuinţa reginei. La intrarea din grădină, o găsiră pe doamna din Malehaut care îi duse în mare taină înăuntru; şi cînd fiecare se găsi într-o odaie cu iubita lui, petrecură după voia inimii şi se bucurară de toate bucuriile pe care le poate avea un iubit. Regina se sculă în miez de noapte şi se duse să pipăie pe

întuneric scutul pe care i-l adusese Doamna Lacului; nu mai simţi sub degete nici o spărtură în scut, ceea ce o făcu tare fericită, căci în acest fel îşi dădu seama că e cea mai iubită femeie din lume.
La mijirea zorilor, cei doi cavaleri se îmbrăcară în odaia reginei. Doamna din Malehaut cercetă şi ea scutul la lumina lumînărilor şi, cînd văzu că amîndouă părţile se uniseră, îl prinse rîzînd pe Lancelot de bărbie şi îi spuse:
— Nobile cavaler, nu-ţi mai lipseşte decît coroana ca să fii rege!
El se roşi tare de tot; dar regina îi sări în ajutor:
— Doamnă, eu sînt fată de rege şi el e fiu de rege, spuse ea, şi dacă eu sînt o femeie nobilă şi frumoasă, el e tot atît de nobil şi de frumos ca mine, ba şi mai şi.
Apoi îl rugă pe Lancelot să rămînă la curte, dacă i-o va cere regele, pentru că nu mai vedea cum ar putea trăi fără el; dar asta i-o spuse încet de tot, aşa fel încît Galehaut să n-o audă, fiindcă ar fi suferit prea mult. În cele din urmă cei patru amanţi se despărţiră, după ce-şi dădură întîlnire pentru noaptea următoare.
Dar, dimineaţa, toată oştirea putu să vadă scuturile regelui Artus şi al lui Gaheriet atîrnate pe crenelele Fortăreţei sainilor. Îi anunţară vestea asta reginei, care era încă în pat şi nu vru să creadă la început; dar după ce văzu cu ochii ei cele două scuturi, se jelui amarnic! De bună seamă, aşteptă cu nerăbdare noaptea pentru a se sfătui cu iubitul ei. Vai! Dar în dimineaţa aceea, Lancelot căzu pradă unui farmec, ca şi Galehaut, Gauvain şi Hector des Mares, şi iată cum: nobilul Gauvain îi chemase la sfat pe cei trei tăvarăşi ai săi întrebîndu-i dacă sînt de părere să spună deschis cine este el, pentru a întări inimile baronilor, tulburaţi de pierderea regelui, stăpînul lor; toţi patru se plimbau discutînd prin pădure, cînd li se păru că văd o ceată de saini mîncînd la umbra unui stejar, iar de cealaltă parte un cavaler legat pe un cal de povară şi care se jeluia amarnic.
— Seniori, spuse nobilul Gauvain, ăsta-i Gaheriet!
— Nu ştiu ce-o să faceţi domniile-voastre, spuse Lancelot, dar eu am să pregătesc nişte străchini pentru cei care şed sub stejarul ăla.
— Eu am să le torn vin în cupe! spuse Galehaut.

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă Hector, eu o să le întind feţele de masă pe iarba proaspătă!
Şi cei patru cavaleri se năpustiră deodată. Dar vrăjitoarea Camille făurise în locul acela un lac cu înfăţişarea unei pajişti: astfel încît căzură pe neaşteptate în el, şi cînd ieşiră de acolo, aproape înecaţi de apa pe care o înghiţiseră, peste o sută de păgîni, ascunşi pe aproape prin grija Camiliei, se repeziră asupră-le şi-i prinseră aşa cum înşfaci nişte gîşte pe un acoperiş de coteţ şi-i aruncară în temniţele fortăreţei. Iar regina şi doamna din Malehaut îşi aşteptară zadarnic prietenii toată noaptea: nu vă mai spun cît s-au zbuciumat!
În ziua următoare, care era zi de bătălie, cînd văzură că nobilul Gauvain nu se arată deloc, cei nouăsprezece tovarăşi ai săi se adunară la sfat ca să vadă ce trebuie să facă şi socotiră că înainte de orice era bine să-i dea de veste reginei. Nobilul Yvain se duse, în numele lor, la locuinţa reginei: trimise să o cheme jos la capătul scării, fiindcă nu putea intra în vreo casă regească înainte de a-şi fi dus la bun sfîrşit cercetarea şi, după ce îi spuse cine este, o îmbărbătă cum putu mai bine. Dar ea se aruncă la picioarele lui plîngînd şi implorîndu-l să vegheze asupra onoarei regelui ca şi a ei, iar el, cînd o văzu în starea asta, se porni şi el pe plîns, căci nici o regină n-a fost iubită vreodată atît de mult de către supuşii stăpînului ei cum a fost regina Guenievra. În ziua aceea, aşadar, nobilul Yvain luă conducerea oştilor în locul regelui Artus, iar seneşalul Keu duse stindardul cel mare, aşa cum se cuvenea rangului său. Şi regele Ydier se arătă pe un cal cu o armură foarte puternică, lucru nemaivăzut pînă atunci; multă lume îl judecă aspru la început, ca mai apoi să facă toţi la fel. Dădu ordin să se găsească lîngă el un steag bogat, din piele albă de Cordova, cu

dungi roşu-aprins de postav englezesc şi purtînd pe el armoariile sale: pînă atunci se făceau ori numai din piele, ori numai din postav, fiind mai trainice în felul acesta. În sfîrşit, săvîrşi fapte de arme atît de măreţe pe calul său straşnic, cît fu ziua de lungă, încît la căderea serii era înroşit cu totul de sîngele lui şi de sîngele duşmanilor. Iar sainii fură respinşi în fortăreaţă. Cu toate astea, cei din Bretania n-au putut rămîne lîngă castel din cauza săgeţilor şi a pietrelor cu care-i prăpădeau apărătorii, trebuind să se depărteze de fortăreaţă pînă la depărtarea potrivită.

SMINTITUL

În vremea aceasta, Lancelot suferea atît de cumplit în temniţa lui, că nu-l putea hotărî nimeni să bea ori să mănînce: de aceea, capul i se goli, apoi i se umplu de furie şi de nebunie, şi începu să-şi lovească şi să-şi rănească tovarăşii într-atît, că se văzură siliţi să-l închidă singur într-o altă temniţă. Degeaba se rugă Galehaut de temnicier, spunîndu-i că i-ar plăcea de o sută de ori mai mult să fie omorît de prietenul său decît să se despartă de dînsul; omul, care era un hain, nu primi în ruptul capului să-i lase iar împreună. Cu toate astea, se duse să-i spună castelanei că unul din prizonieri îşi pierduse minţile. Ea nu-l cunoştea decît pe nobilul Gauvain.
— Cine-i smintitul? întrebă ea.
— E un om de rînd, nobilă doamnă, fără îndoială; tovarăşii lui spun că n-are nici măcar un petec de pămînt.
— Atunci ar fi un păcat de moarte să nu-i dăm drumul.
Şi, la revărsatul zorilor, smintitul a fost scos din fortăreaţă pe o uşă ascunsă. În starea asta se năpusti deodată în mijlocul oştirii prin care începu să facă mare prăpăd. Nu avea nici o armă asupra lui, dar răsturna corturile, îi lovea cu pumnii şi cu pietre pe cei care dormeau, de fugea toată lumea din calea lui; şi astfel ajunse lîngă locuinţa reginei. Vai! atîta durere a simţit dînsa cînd, de la fereastră, l-a văzut în asemenea stare! A leşinat în braţele doamnei din Malehaut.

— Stăpînă, îi spuse doamna, după ce regina își veni în fire, cine știe dacă nu se preface nebun ca să ne poată vedea? Doamna coboară, se apropie de Lancelot și vrea să-l apuce de mînă, dar el ia o piatră de pe jos și doamna o rupe la fugă, țipînd în gura mare. Regina țipă și ea de spaimă, iar la auzul acestui glas smintitul își trece mîna peste ochi, de parcă n-ar ști ce să facă. Atunci, regina iese din casă, îl cuprinde de braț și îl aduce într-o odaie, fără ca el să se împotrivească. Regina trimisese după Lionel; dar, cum îl văzu pe tînăr, Lancelot se repezi la el, căci numai iubita lui avea darul să-l liniștească: nebunia îl cuprindea iar cînd ea se îndepărta. Și așa merseră lucrurile timp de nouă zile și nouă nopți!

În cea de a zecea, sainii, ieșind din fortăreață, atacară.

— Vai ție, floarea cavalerilor! strigă regina plîngînd; oare de ce nu ești în toate mințile! Bătălia asta cumplită s-ar termina în chip fericit!

La vorbele astea, Lancelot pune mîna pe o lance veche care se găsea într-un colț și se repede la un stîlp de care o rupe; pe urmă începe să fugă prin odaie, izbindu-se de ziduri și de uși ca un ieșit din minți, zărește în cele din urmă scutul despicat cîndva, pe care i-l trimisese Doamna Lacului, și-l trece pe după gît și, pe neașteptate, cade leșinat, cuprins de o slăbiciune, în timp ce regina își pierde simțirea de durere.

În clipa aceea intră în odaie o doamnă frumoasă și înaltă, îmbrăcată în mătase albă ca neaua de curînd căzută, care veni spre smintit și îl apucă de mînă.

— Mîndru Fiu de rege, îi porunci ea, revino-ți în simțiri!

El se ridică pe dată, parcă rușinat de ceva, și încet-încet își vine în fire, și începe să plîngă. Doamna îl îndeamnă să se culce în pat, îi unge încheieturile și tîmplele cu o alifie care-l adoarme.

— Doamnă, îi spune ea reginei, lasă-l să doarmă cît o putea. Cum s-o trezi, să-l pui să facă o baie înmiresmată cu buruieni de leac, și cînd va ieși din ea, are să fie vindecat. Dar nu care cumva să poarte în timpul luptei un alt scut decît pe cel de față, atît cît îl vor ține puterile.

— Doamnă, nu-mi puteți spune cine sînteți?

— Sînt Doamna Lacului.

Cînd auzi numele ăsta, regina simți cum îi vin lacrimile în ochi. Alergă la Doamnă și se aruncă de gîtul ei.

— Fii binevenită, preabună prietenă, domnia-ta pe care o iubesc și o cinstesc cum nu se poate mai mult pe lume!

— Doamnă, doamnă, iubește-l mai presus de orice pe cel pentru care nimic nu are preț în afară de domnia-ta. E o mare nebunie să păcătuiești și chiar că în dragostea voastră e o adevărată nebunie, dar poți să fii mîndră că nici o altă femeie n-a avut vreodată puterea pe care o ai domnia-ta, fiind tovarășa de viață a omului celui mai înțelept și iubita celui mai desăvîrșit cavaler din lume, și cucerindu-l pe Lancelot, mai cucerit și pe mine. Cu toate acestea, sînt silită să plec, căci mă tîrăște cu dînsa puterea cea mai mare de pe lume: puterea dragostei. Iubitul meu nu știe unde sînt la vremea asta și nu vreau să-l fac să sufere: poți oare, cînd ești îndrăgostit, să ai o altă bucurie decît bucuria ființei iubite?

Stătură de vorbă așa cîtăva vreme, dar regina o rugă zadarnic pe Doamna Lacului să mai stea; către vecernie, ea o îmbrățișă pe regină și se rugă Domnului pentru sufletul ei; pe urmă se îndepărtă călare pe calul ei alb.

CUCERIREA STÎNCII SAINILOR

După ce Lancelot s-a lecuit, avu parte de toate bucuriile pe care le poate dărui dragostea și povestea le trece sub tăcere. Iar în a noua zi, se făcuse mai mîndru ca niciodată. Îi cerea deseori reginei învoirea să facă exerciții de luptă pe cal, dar ea îi răspundea că nu-i vindecat încă de tot.

În cele din urmă, cînd într-o dimineaţă se auzi peste toată oştirea strigătul: « Şi acum, fără zăbavă la luptă, nobili baroni! Acum avem prilej să-i vedem pe cei viteji! » regina îl văzu atît de trist şi de supărat, că dădu poruncă suspinînd să i se aducă cea mai bună armură. A ţinut să-i lege cu mîna ei coiful iubitului, dar mai înainte îl sărută cu dragoste, rugîndu-se pentru el Celui ce pentru noi s-a răstignit.

Bătălia începuse cînd se ivi Lancelot pe cîmpul de luptă. Lionel ducea alături de el stindardul reginei, albastru cu trei coroane de aur şi un singur vultur.

— Seniorilor, strigă nobilul Yvain cînd îi văzu venind, iată şi stindardul reginei noastre!

Aşa cum dă iama un leu printre căprioare, nu atît pentru a-şi potoli foamea, cît mai ales pentru a-şi arăta puterea şi iuţeala, aşa se năpusti Lancelot printre saini; nu mai părea un om la chip, ci însăşi răzbunarea Domnului. Nobilul Yvain laolaltă cu ceilalţi dădeau pinteni cailor pe urmele lui. « E smintit cel care stă în faţa unui astfel de cavaler », socotiră păgînii la vederea minunilor pe care le făcea; şi, fugind către fortăreaţă se iscă o asemenea învălmăşeală pe drumul către pod, încît vreo douăzeci dintre ei pieriră înecaţi în şanţurile cu apă ale castelului. Lancelot, urmat de oamenii regelui Artus, pătrunse în fortăreaţă, amestecat printre sainii fugari, şi se repezi mai întîi la odaia Camiliei. Stătea lungită în pat lîngă iubitul ei, Gadrasolain: Lancelot ridică spada, îi despică tînărului capul pînă-n umeri, apoi o înhăţă de păr pe femeie:

— Dă-mi pe dată prizonierii sau de nu îţi tai capul!

Ea îl duse atunci la temniţe. Ce bucurie pe Galehaut cînd îşi văzu din nou prietenul!

— Sire, spuse nobilul Gauvain către rege, iată-l pe Lancelot du Lac pe care l-am căutat atîta vreme!

Auzind una ca asta, regele căzu în genunchi, spunînd că-şi pune la picioarele lui Lancelot, persoana, onoarea şi tot ce stăpînea el. Dar, văzîndu-l că se umileşte pînă într-atît, bravul cavaler începu să plîngă şi el şi se grăbi să-l ridice de subsuori. În clipa aceea, intră regina: se duse ţintă la Lancelot, îi trecu braţele pe după gît şi îl sărută de faţă cu toţi.

— Nobile cavaler, îi spuse ea, spre marea mea părere de rău, nu ştiu cine eşti. Dar pentru onoarea regelui nostru şi a mea, pe care le-ai salvat astăzi, îţi ofer dragostea mea aşa cum orice doamnă cinstită poate să o dăruie unui cavaler cinstit.

— Aflaţi, doamnă, îi spuse regele, că este cavalerul Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Benoïc.

Şi regina se prefăcu a fi uimită la culme de asta şi îşi făcu de mai multe ori semnul crucii.

În vremea asta, seneşalul Keu cerceta fortăreaţa. Într-o temniţă adîncă, găsi o tînără în lanţuri, care îi spuse că era închisă acolo de trei ani, fiindcă fusese cîndva iubita lui Gadrasolain.

— Camille a fugit? întrebă ea. Dacă îşi ia cu dînsa catastifele şi cutiile, s-a terminat cu voi; căci poate să născocească un lac în care o să vă pierdeţi cu toţi urma, cu castel cu tot.

— Şi unde se află lucrurile astea? întrebă Keu.

Tînăra îl duse la o ladă pe care seneşalul o aruncă pe dată în foc. Iar cînd vrăjitoarea află că toate cărţile ei sînt scrum, fu atît de disperată, că se aruncă din înaltul meterezelor. Regele suferi mult din această pricină, fiindcă o mai iubea încă.

Toţi se aşezară în jurul meselor întinse. Şi, după ce se ospătară, regele se apropie de Galehaut şi îl rugă să îngăduie ca Lancelot să facă parte de aici înainte din casa lui şi să fie cavaler al Mesei rotunde.

— Cum, măria-ta, strigă Galehaut; dar eu n-aş putea să trăiesc fără el: îmi doreşti oare moartea?

Însă, la porunca regelui, regina îngenunche pentru a-l ruga să primească, iar inima lui Lancelot, văzînd-o în asemenea stare, se strînse atît de tare de durere, că nu se putu stăpîni şi strigă:

— Mărită doamnă, am să rămîn pe lîngă stăpînul nostru regele!
— Dacă-i așa, atunci îl las, spuse mîhnit Galehaut.
Regele îi mulțumi și îl rugă să devină nu cavalerul, ci tovarășul și prietenul său. Apoi îi dădu poruncă și lui Hector des Mares să se așeze la Masa rotundă. Și au trimis după învățații cei mai mari ca să aștearnă în scris toate faptele însemnate de arme care se săvîrșiseră de la adunarea din Galore încoace; dealtminteri, datorită lor cunoaștem povestea lui Lancelot, o ramură a Graalului.

VISUL LUI GALEHAUT

Acum povestea spune că, nu mult după aceea, Galehaut fu nevoit să plece pentru a se îngriji de treburile țării sale. « E smintită cea care iubește cu dragoste adevărată un bărbat atît de sus pus și atît de bogat, se gîndi cu tristețe doamna de Malehaut, fiindcă niciodată n-are să-l joace după voia ei. » Lancelot ar fi vrut mai curînd să rămînă pe lîngă regină, dar îl însoți pe prietenul său care-i era mai drag decît orice pe lume. Iar Galehaut, și el, era trist că o părăsește pe doamna din Malehaut; dar își ascundea tristețea cît putea mai bine, spunîndu-și în sinea lui că, oricum, are să se întoarcă curînd, cu voia lui Dumnezeu.
Seara, dormiră într-o mănăstire, unde Galehaut avu un vis urît. A doua zi, pe drum, i-l povesti tovarășului său.
— Se făcea că văd doi lei, dintre care unul avea pe cap o coroană, și leii se înfruntau în cea mai crîncenă și mai trufașă bătălie ce se poate închipui; și în timp ce ei se luptau așa, veni pe neașteptate un mare leopard, care începu să se uite la ei. După o clipă, cel cu coroana fu învins, fiindcă celălalt era mult prea puternic; de îndată leopardul se duse în ajutorul celui învins iar cel fără de coroană nu mai îndrăzni să-l atace. Și cînd leul cu coroană își mai trase puțin sufletul, leopardul se dădu deoparte și lupta celor doi lei începu de la cap. Și iarăși fu învins cel cu coroană, leopardul se amestecă din nou și cel fără coroană

stătu liniștit. Pe urmă, cînd leopardul se apropie de el, leul veni foarte bucuros către dînsul. Atunci leopardul făcu pace între cei doi lei, după care porni cu cel neîncoronat; dar pînă la urmă îl părăsi: din pricina aceasta rămase atît de abătut, că i se trase și moartea. Dacă oamenii cu învățătură ne pot spune înțelesul acestui vis, am să caut să-l pot afla.
— Iubite și preascumpe prietene, zise Lancelot, ești un bărbat prea înțelept ca să crezi în niște vise.
În momentul acela, cei doi tovarăși ajungeau în fața unei fortărețe construite de curînd pentru Galehaut și căreia el însuși îi dăduse numele de Domeniul cel trufaș, atît era de mîndru și de frumos. Și de jur împrejurul stîncii pe care era așezat, curgea o apă lată și adîncă, pe care se găseau sumedenie de păsări de baltă și unde puteai prinde pește bun după pofta inimii; pe urmă pădurea se întindea în apropiere, avînd din belșug vulpi și lupi și era foarte bună pentru vînat; cum se vede, era acolo un loc de odihnă cum nu se poate mai plăcut.
— Iubite prietene, zise Galehaut, dacă ai ști cu ce plan am început să-mi construiesc fortăreața asta, m-ai crede nebun de-a binelea. Am pus să-mi facă treizeci de crenele în turnul principal, fiindcă mă gîndeam că voi cuceri treizeci de regate. I-aș fi chemat aici pe cei treizeci de regi, și aș fi avut o curte bogată și măreață, așa cum s-ar fi cuvenit înălțimii mele. Și, în vîrful fiecărui crenel, aș fi dat poruncă să se așeze, pe cîte un sfeșnic de argint de înălțimea unui om, coroana regelui învins; și pe a mea deasupra tuturor, în vîrful turnului. Apoi, noaptea, s-ar fi pus în sfeșnice niște lumînări groase de tot pentru ca nici un vînt să nu le poată stinge și a mea ar fi strălucit asupra tuturor celor-lalte. De cînd a fost terminată fortăreața, oricît de trist am intrat în ea, niciodată n-am ieșit decît vesel de-acolo; de asta mă duc acum acolo, fiindcă am mare nevoie de îmbărbătare.
« Dumnezeule mare, se gîndea Lancelot ascultîndu-l, cum ar trebui să mă urască, pentru că l-am împiedicat să îndeplinească aidoma toate astea! » Și lacrimile îi curgeau din ochi pe sub coif; dar avea grijă să nu bage de seamă Galehaut. În vremea asta ajunseră cam la o bătaie de arc de șanțurile

cu apă ale castelului. Se petrecu atunci o întîmplare miraculoasă, căci zidurile se cutremurară pe neașteptate și se încreţiră ca un postav în bătaia vîntului, pe urmă se dărîmară și fortăreața întreagă se prăbuși.
Galehaut rămase atît de uimit în prima clipă, că nu putu face alta decît să se închine fără să scoată o vorbă. Dar, cum Lancelot îşi dădea toată osteneala săi aline durerea, el îi surîse spunînd:
— Cum, dragă prietene, crezi oare că prăbușirea castelului meu mă înspăimîntă în felul ăsta? Nimeni nare să mă vadă vreodată necăjit din cauză că miam pierdut bunurile sau averea. Ceea ce mă neliniștește e faptul că inima îmi prevestește mari nenorociri viitoare, și ce nenorocire ar putea fi mai mare decît aceea de a te pierde pe domniata? Îmi doresc ca Dumnezeu să nu mă lase să trăiesc o singură zi după domniata, iar dacă stăpîna noastră regina ar ține la mine așa cum țin eu la măriasa, nu tear smulge de lîngă mine. Dar am văzut limpede că e ceva peste puterile ei. Să știi însă că, atunci cînd nu voi mai putea sta în tovărășia domnieitale, nu voi mai avea ce să caut în lume.
Vorbind așa de una și de alta, ajunseră în satul de lîngă fortăreață, unde scutierii lui Galehaut îi pregătiseră locuința, iar sătenii se mirară văzîndușşi stăpînul cu atît de puțină lume, el care de obicei avea totdeauna cu dînsul un mare alai de cavaleri. De aici, îşi trimise crainicii săi cheme pe baroni la Sorehaut, cetatea cea mai importantă din Sorelois, cu cincisprezece zile înaintea Crăciunului. Apoi puse săi scrie regelui Artus o scrisoare prin carel ruga, ca pe suzeranul și cel mai bun prieten al său, săi trimită pe cărturarii cei mai învățați pe care iar putea găsi, fiindcă avea mare nevoie de ei pentru ai tălmăci visul, șil chemă pe Lionel pe carel însărcină să ducă scrisoarea.
A doua zi, cei doi tovarăși o porniră la drum și merseră atît de mult că, în ziua următoare, erau la zece leghe de Allentive. Și acolo Galehaut îl văzu venind în întîmpinarea lui pe seneșal, care era credincios și viteaz și rudă de departe cu dînsul. Se repezi săl îmbrățișeze, dar seneșalul avea o față tare plouată.
— Nu cumva sa prăpădit vreun tovarăș deal meu? întrebă Galehaut.

— Nu, stăpîne, slavă Domnului! Dar în tot ținutul Sorelois na mai rămas nici o fortăreață în picioare: toate sau prăbușit în aceeași zi.
Atunci Galehaut dădu din cap zîmbind.
— Prietene, pînă acum te crezusem un om cu scaun la cap. Cum țiai putut închipui că mar întrista vreo pierdere, în afară de pierderea unui prieten? [. . .]

TÎLCUL VISULUI

Cei doi prieteni stătură așa mult timp de vorbă; pe urmă Galehaut trimise după cărturarii aleși de regele Artus și îi strînse în paraclisul său, de față fiind numai Lancelot. Acolo, îi puse să jure pe toți sfinții că nau săi ascundă nimic din ceea ce învățăturile lor lear putea spune cu privire la tîlcul visului său, bun sau rău, cum o fi; după aceasta le povesti despre nălucirile sale, lucruri de care se minunară foarte.
— Stăpîne, spuse cel mai înțelept, căruia lumea îi zicea dascălul Hélie din Toulouse, ne trebuie un răgaz mai mare pentru a duce la bun sfîrșit o treabă atît de însemnată, pentru că toți filozofii din veacul nostru ar avea mult de gîndit. Dăne un răgaz de nouă zile.
Galehaut se învoi. Dar, în cea dea zecea zi, îi adună din nou. Primul dintre ei, pe nume Bonifaciu din Roma, spuse că a făcut o vrăjitorie și, cu ajutorul ei, descoperise cine era leul cel cu coroană.
— E regele Artus, iar leul neîncoronat ești domniata; dar nam putut să aflu ce înțeles are leopardul; am văzut numai că îl iei alături de domniata.
Al doilea învățat, dascălul Hélias din Hardole, în Ungaria, întări cele descoperite de tovarășul său; apoi îl rugă pe Galehaut săi îngăduie să nu mai spună nimic mai mult.
— Dascăle dragă, așa nu se poate; vorbește, sau am să te socotesc un sperjur și un om lipsit de cuvînt.
— Află deci, stăpîne, că întro bună zi leopardul o să plece,

iar leul neîncoronat are să fie atît de deznădăjduit, încît are să moară.
Galehaut rămase mult timp pe gînduri fără să spună o vorbă. Apoi îl pofti pe al treilea cărturar să vorbească. Acesta se născuse în regatul Logres, într-un castel cu numele de Ludevoit, care se găsea la şase leghe de vadul Pădurilor, unde spunea Merlin că într-o zi va poposi toată înţelepciunea; lumea îi spunea Pétroine, şi chiar el a aşternut pe hîrtie profeţiile lui Merlin.
— Stăpîne, leopardul îl arată pe cel care a făcut pace între măria-sa regele Artus şi domnia-ta. El e fiul regelui care a murit de întristare şi a reginei năpăstuită de mari dureri.
Al patrulea cărturar, care era din Colonia, oraşul cel straşnic, spuse la rîndul său:
— Stăpîne, jupîn Pétroine a grăit adevărat; dar eu am mai văzut ceva. Am descoperit că va trebui să treci peste o apă mare şi adîncă pe un pod de patruzeci şi cinci de scînduri şi că o să cazi în apă şi că o să te duci la fund, fără să mai ieşi de acolo. Patruzeci şi cinci este capătul vieţii domniei-tale; dar nu-ţi pot spune dacă fiecare scîndură înseamnă un an, o lună sau o zi.
Auzind toate astea, Lancelot suferi cumplit iar Galehaut simţi cum i se strînge inima de nelinişte. Atunci jupîn Hélie din Toulouse îi ceru să dea afară din sală pe prietenul său cavalerul şi pe învăţaţi.
— Stăpîne, domnia-ta eşti unul din prinţii cei mai înţelepţi din lume, spuse el; dar fereşte-te în toată clipa să spui în faţa celor dragi ceva care le-ar putea îndurera inima. Îţi dau sfatul ăsta pentru cavalerul care a ieşit de aici, căci ştiu bine că îl iubeşti cu dragostea cea mai curată ce s-ar putea ivi între doi prieteni de onoare. Iar leopardul din visul mă-rieii-tale, el este.
— Dar leul, iubite maestre, nu este oare o fiară mai trufaşă decît leopardul, şi cu mai multă noblеţe? Cel mai bun dintre cavaleri ar trebui să semene cu leul.
— Stăpîne, într-o zi se va ivi un cavaler mai bun decît Lancelot: Merlin a prezis asta în profeţiile lui. Acela va duce la bun sfîrşit firul aventurilor din Bretania şi se va aşeza în jilţul primejdios al Mesei rotunde, în care nimeni nu s-a aşezat fără să nu moară. Şi el va fi neprihănit, căci

trebuie să fie fecior pentru a desăvîrşi căutarea Sfîntului-Graal: fiul regelui mort de supărare şi al reginei năpăstuite de mari dureri nu este neprihănit. Şi află că dacă regina noastră este învinuită acum de purtări urîte, e drept pedeapsă pentru păcatul săvîrşit cu dînsul şi pentru necredinţa sa faţă de omul cel mai nobil din lume, pe care-l acoperă de ruşine. Iar cînd e vorba despre cele patruzeci şi cinci de scînduri, nu te trece cu firea: în adevăr, nu e om care să simtă în inimă o bucurie cît de mică, dacă şi-ar cunoaşte capătul vieţii, fiindcă nu-i nimic mai înfricoşător ca moartea.
— Iubite maestre, trebuie să-ţi ţii jurămîntul. Dacă o vrea Domnul aşa, cu toată durerea trupului, sufletul meu va fi fericit să ştie sorocul morţii, căci am să încerc să duc o viaţă frumoasă şi am să mă grăbesc la fapte bune mai mult decît dacă aş avea de trăit o viaţă lungă. Ar fi timpul să mă căiesc de păcatele mele.
— Stăpîne, într-o carte ce se cheamă *Viaţa Sfinţilor Părinţi* aflăm că în ţinutul Toscanei era odinioară o doamnă tare bogată, care dusese timp îndelungat o viaţă uşuratecă. Nu departe de ea, în mijlocul unei păduri, trăia un schivnic, om tare sfînt. Ea se duse să-l vadă, iar el, prin bune poveţe, o schimbă mult în bine. Şi, cu toate astea, o dată îi dezvălui că mai are de trăit numai treizeci de zile şi o înştiinţă să se străduiască să ducă o viaţă curată pînă atunci. Dar, la auzul acestei veşti, doamna simţi cum îi tremură carnea pe ea şi cum îi tresare inima, o apucă deznădejdea atît de cumplit, încît toţi diavolii se cuibăriră în ea şi-şi uită de mîntuirea sufletului din pricina spaimei trupului. Totuşi, schivnicul se ruga cerînd în gura mare Domnului nostru îndurare pentru dînsa, iar Dumnezeu îl auzi: în paraclis un glas îl vesti pe sfînt că ruga lui era împlinită. Se duse în locul unde se afla doamna şi, cînd intră, ea se porni pe plîns, atît de mult o chinuiau diavolii în clipa aceea. Dar, de îndată ce sfîntul făcu asupra ei cu mîna semnul adevăratei cruci, diavolii ieşiră din trup ţipînd, răgind şi urlînd atît de tare de se cutremură tot pămîntul. Ea părăsi zădărni-ciile acestei lumi, îşi tăie cosiţele, îmbrăcă haina de călugă-riţă şi trăi pînă la moarte pe o movilă înaltă între două stînci, avînd lîngă dînsa doar o fecioară. Din pilda aceasta puteţi vedea că e un păcat greu să-ţi pierzi nădejdea, căci

numai din ziua în care şi-a pierdut-o femeia aceea a părăsit-o Duhul Sfînt, şi diavolii i-au intrat în trup. La fel şi sfîntul Petru s-a scufundat în mare de îndată ce i-a fost frică. Aşa li se întîmplă oamenilor care vor să-şi cunoască ziua morţii: din spaima trupului poate lua naştere deznădejdea. Eu socotesc să încetezi de a mai urmări nălucirea asta şi să te străduieşti a face bine ca şi cum n-ai mai avea de trăit decît treizeci de zile.
Dar Galehaut îl rugă pe dascălul Hélie să-şi ţină jurămîntul, astfel încît învăţatul se supuse plîngînd.
Ceru repede să i se aducă nişte cărbuni stinşi şi făcu pe peretele paraclisului patruzeci şi cinci de cercuri pentru a închipui anii; apoi patruzeci şi cinci de cercuri mai mici, care însemnau lunile; apoi patruzeci şi cinci de cercuri şi mai micuţe şi care întruchipau săptămînile; în sfîrşit, patruzeci şi cinci de cercuri mici de tot, care însemnau zilele. După ce termină, îi spuse lui Galehaut să nu se mire de nimic; pe urmă se duse la altar şi luă crucea de aur şi de pietre scumpe pe care o ţinu în mîini şi cutia cu Sfînta Împărtăşanie pe care i-o dădu lui Galehaut; în sfîrşit, scoase din buzunar o cărţulie în care începu să citească şi tot citi pînă ce i se înroşi faţa, iar sudoarea îi şiroia pe obraji. După o vreme, se opri şi gemu; pe urmă îşi începu iar cititul, tremurînd din toate mădularele. Atunci se lăsă un întuneric cumplit şi se auzi un glas atît de hîd şi de înspăimîntător, că răsună în toată cetatea Sorehaut iar Galehaut, îngrozit, se chirci la pămînt ascunzîndu-şi ochii cu cutia, în timp ce dascălul Hélie cădea pe spate, cu crucea pe piept. Pe urmă întunericul se risipi dar pămîntul începu să se cutremure, iar din zid ieşi un braţ lung de tot, îmbrăcat pînă la cot de o mînecă de brocart din samit auriu, iar de la cot pînă la pumn în mătase albă. Mîna,

roşie ca nişte cărbuni aprinşi, ţinea o spadă înroşită de sînge cu care vru să-l rănească pe dascălul Hélie, care se apără cu crucea; pe urmă, pe Galehaut, care puse cutia în dreptul spadei: atunci spada făcu cercuri repezi împrejurul lor; în cele din urmă se duse să izbească în zid, tăie patruzeci şi două din cercurile mari, şi tot atîtea din toate celelalte cercuri; după aceea dispăru pe unde venise.
— Ah, dascăle, spuse Galehaut, ţi-ai ţinut cum se cuvine făgăduiala, şi ştiu acum că mai am de trăit trei ani, trei luni, trei săptămîni şi trei zile!
— Stăpîne, vei putea trece cu mult peste această margine cu ajutorul lui Lancelot: fiindcă nu vei muri decît dacă tovarăşul domniei tale te va părăsi. Cu toate astea nu trebuie să destăinui nimănui ceva din cele petrecute.
Ieşiră din paraclis şi, fiindcă îl găsi pe Lancelot cu ochii înroşiţi de lacrimile de spaimă pe care le vărsase, Galehaut îl întîmpină vesel de tot:
— Iubite prietene, îi spuse el, nu te întrista, căci sînt foarte mulţumit de cele ce-am aflat: cele patruzeci şi cinci de scînduri înseamnă anii pe care îi mai am de trăit, şi jupîn Hélie mi-a destăinuit că nici o supărare n-are să-mi vină de la domnia-ta.

ŢARA DATĂ ÎN CUSTODIE

La puţină vreme după asta, începură să sosească baronii după care trimisese Galehaut la Sorehaut şi cînd sosi sorocul hotărît, Galehaut îl luă deoparte pe Lancelot şi se oferi să plece cu dînsul pentru a redobîndi regatul lui Benoïc şi a răzbuna împotriva regelui Claudas din Pămîntul pustiu moartea tatălui şi durerea cea mare a mamei sale.
— Sire, răspunse Lancelot, nu pot să fac juruinţă de supunere faţă de nimeni, nici chiar faţă de regele Artus: stăpîna mea regina m-a oprit cu desăvîrşire. Iată de ce n-am să mă mai străduiesc să-mi recapăt moştenirea, fiindcă ar trebui s-o primesc de la rege.
— Ehei, îţi cunosc bine inima! Ţi-ar plăcea mai degrabă

să renunți la stăpînirea întregii lumi, decît să trăiești departe de regină! Dar n-o să-mi pun niciodată o coroană de rege pe cap pînă ce nu vei avea și domnia-ta una.
Între timp ajunseră în sala unde fură întîmpinați cu mare bucurie; și erau de față douăzeci și opt de regi și o sută zece prinți care, la venirea serii, se ospătară cu Galehaut, suzeranul lor prin juruință de supunere. A doua zi, după slujba Sfintei liturghii, stăpînul Insulelor Îndepărtate îi adună și le spuse că a trimis după ei pentru că avea de gînd să se ducă să trăiască la curtea regelui Artus.
— Moșiile mele sînt întinse, mari și împrăștiate: de aceea trebuie să găsesc un om cu suflet mare, bătrîn și credincios, care să urască lucrurile urîte și să iubească tot ce-i drept, pentru a i le da spre orînduire și păstrare. Vă cer sfatul, pentru că nu am atîta înțelepciune și nu știu atîtea cîte știți fiecare din domniile-voastre. Alegeți un bărbat lipsit de lăcomie. Cît timp vă veți sfătui laolaltă, eu am să aștept afară.
Ieși cu Lancelot, iar baronii căzură la înțelegerea să-l aleagă pe regele Baudemagu din Gorre.
— Iubite prietene, îi spuse Galehaut după ce află, te împuternicesc ca arendaș al moșiilor mele. Iar vouă la toți, nobili seniori, vasalii mei cu juruință, vă poruncesc, în numele credinței pe care mi-o datorați, să-i dați ascultare și ajutor împotriva tuturor, în afară de mine. Iar, de se va întîmpla să mor, pămînturile mele îi vor rămîne lui Galehaudin, nepotul și finul meu.
Aduseră sfintele moaște, regele Baudemagu jură că se va purta cu cinste față de Galehaut și de oamenii lui, și toți baronii că se vor purta în același fel față de dînsul, că nu vor cere moștenirea lui Galehaut și că îl vor înscăuna pe Galehaudin în toate drepturile.

MELEAGANT CEL TRUFAȘ

Regele acesta Baudemagu era stăpîn al ținutului Gorre, cel mai puternic din toată Bretania Mare: căci regiunea era joasă și ocolită de o apă adîncă, repede, lată și neagră, și de o mlaștină atît de mocirloasă și de moale, că cine intra într-însa nu mai putea ieși niciodată de acolo; iar pe meleagurile acelea se întîmplau atîtea, de nimănui nu-i venea să le creadă. Și mai era acolo și un obicei prost împămîntenit de pe la începutul vremii aventurilor.
Cînd muri regele Urien din Gorre, fiul său, nobilul Yvain cel mare, socoti că-i mai bine să rămînă lîngă regele Artus și-și cedă moșiile vărului său Baudemagu. Acesta, om înțelept și cu simț practic, își puse în gînd să le întărească și să le populeze cu mai multă lume. Pentru asta, puse să se dărîme cele două poduri pe care se intra în ținut. Pe urmă, în fața Gahionului, orașul cel mai de seamă al regatului, fură împlîntate în pămînt, de cele două părți ale apei, două trunchiuri groase de copac, întărite cu lanțuri, iar între ele două fixară o placă de oțel ascuțită ca tăișul unei săbii și, pe deasupra, atît de lucioasă, de te-ai fi putut oglindi în ea: așa a fost primul pod, căruia i se dete numele de Podul pierdut sau Podul spadei. Într-un alt loc, cale de cinci zile de acolo, regele Baudemagu dădu poruncă să se ridice un alt pod dintr-o grindă îngustă aruncată între două ape, în așa fel încît cel care ar fi vrut să treacă pe dînsa să aibă deasupra capului apă ca de un stat de om: ăsta era Podul-de-sub-apă. Și fiecare dintre cele două poduri era apărat de un cavaler, așa încît chiar dacă-l trecea cineva, trebuia să mai și lupte cu paznicul pe viață și pe moarte. Cei învinși sau cei care nu îndrăzneau să ducă aventura pînă la capăt

trebuiau să jure că nu vor părăsi ținutul Gorre pînă ce un cavaler nu le va reda libertatea luînd cu forța trecerea: pînă atunci, împreună cu iubitele lor — dacă şi le aduceau cumva cu ei — şi cu scutierii, trebuiau să-şi ducă viața muncind ca nişte robi, tot aşa de huliți cum sînt necredincioşii între drept credincioşi.

Ci Podul spadei era păzit chiar de fiul regelui Baudemagu, pe nume Meleagant. Era un cavaler înalt şi bine croit, roşcovan, pistruiat, altminteri atît de trufaş, încît, oricît l-ar fi ocărît cineva, n-ar fi lăsat treaba — bună sau rea — pe jumătate. În ziua în care Galehaut îi încredință lui Baudemagu moşiile în arendă, el se afla la curte, unde venise să-l vadă pe Lancelot despre care auzi vorbindu-se lucruri uimitoare; dar nu-şi închipuia că poate să existe un cavaler mai desăvîrşit decît propria lui persoană; de aceea îi spuse lui taică-său că Lancelot nu are nici trupul şi nici mădularele unuia care să fie mai tare decît dînsul.

— Fiule, îi răspunse regele dînd din cap, îți jur pe credința mea către Cel de sus că nu mărimea trupului, ci noblețea inimii îl face cu adevărat mare pe un cavaler! Iar dacă tu eşti mai tare decît Lancelot, el are o faimă mai mare decît tine: în toată țara regelui Artus nu e om care să se poată măsura cu el.

— Eu nu sînt mai puțin prețuit, în țara mea, în privința faptelor de arme, decît dînsul într-a lui. Şi de n-ar fi domnia-ta la mijloc, m-ar cunoaşte o lume întreagă. Dar domnia-ta nu m-ai lăsat niciodată să fac ce doresc, şi din cauza domniei-tale numele meu a avut mai mult de pierdut decît de cîştigat.

— Toată faima ta stă în aceea că eşti prețuit de ai tăi, nimeni nu te ştie în afară; pe cînd pe dînsul îl cunoaşte o lume întreagă.

— Dacă este atît de grozav, de ce nu vine în ținuturile domniei-tale să-i pună în libertate pe prinşii bretoni?

— Are alte fapte mai mari de îndeplinit, dar şi asta ar putea să se întîmple într-o bună zi.

— Să mă bată Dumnezeu de-o să-i elibereze cît trăiesc eu!

— Să nu mai vorbim de asta. După ce vei face şi tu cîte am făcut eu, n-ai să mai fii atît de trufaş ca acum. Şi îmi închipui că ți-ai pus în minte un astfel de plan care să nu te umple de ruşine.

MÎRŞĂVIA LUI MELEAGANT

Puțin după sărbătorile Paştilor, Galehaut plecă spre Camaaloth împreună cu Lancelot şi cu toți baronii săi. Regele Artus le făcu o primire foarte frumoasă: seniorii cei mai de viță fură adăpostiți în palat, iar pentru cavaleri s-au ridicat corturi împrejur, pe pajişti. Şi era în ajunul Rusaliilor. A doua zi, după masă, oamenii lui Artus şi ai lui Galehaut începură să se înfrunte cu armele într-o pajişte mai în jos de palat, dar cu lancea cu vîrf tocit şi numai cu scutul, fără armură.

Lancelot călărea pe un cal de şase ani numit Coadă de coțofană, cu pete ca o coțofană, mai alb ca neaua şi mai roşu ca jeratecul, atît de tare că ar fi dus în spate o clădire de fier, aşa de iute că ar fi întrecut şoimul sau săgeata, şi atît de puternic încît îl ducea pe călăreț departe, cu toată piedica zăbalei; dar îi dobora pe toți cei întîlniți în cale. Meleagant se îndreptă împotriva lui. Amîndoi îşi frînseră lăncile din gardă, dar caii se izbiră unul de altul şi fiul regelui Baudemagu n-a avut chingă şi oblînc şi hamuri de piept atît de tari încît să nu se rupă: el însuşi fu aruncat la pămînt, cu şaua între picioare. După care, Lancelot îşi văzu de exercițiu mai departe.

Meleagant se ridică, fiindcă nu era rănit. Ceru mişeleşte de la scutierii săi o lance cu vîrf de fier ascuțit, încălecă pe un alt cal şi se năpusti asupra lui Lancelot. Îl ținti pe Lancelot la coapsă, ticălosul, dedesubtul scutului, în aşa fel că fierul lăncii străbătu piciorul şi se rupse de oblîncul dinapoi. Şi sîngele curgea pînă pe iarbă.

Galehaut nu era de față la lupta cu lancea. Dar cînd văzură rana lui Lancelot, oamenii săi aruncară în grabă lănci şi scuturi, atît de frică le era de mînia stăpînului lor. Iar regele Baudemagu, de teamă ca Galehaut să nu se răzbune pe Meleagant, îl trimise numaidecît pe fiul său acasă, pe domeniile lui. Dar vestea şi ajunsese la curte; cineva îi spuse reginei că Lancelot fusese lovit în plin. La auzul acestor cuvinte, regina căzu leşinată, şi atît de tare, încît se răni la cap. În vremea asta, regele Artus alerga în calea rănitului.

— Măria-ta, strigă Lancelot, te rog să nu-i spui nimic lui Galehaut, fiindcă ar fi foarte mîhnit! N-am cine ştie ce rană.
Amîndoi urcară în odăile reginei, iar regele rămase tare mirat găsind-o rănită.
— De unde ai rana asta, doamnă?
— M-am lovit cînd am coborît de pe o fereastră unde stătusem pînă atunci; dar nu-i nimic.
Regele o rugă să aibă grijă de Lancelot cîteva zile şi să pună să-l oblojească. De bună seamă, ea primi cu plăcere. Galehaut credea că Lancelot făcea pe rănitul ca să poată sta în preajma iubitei lui. [. . .]

RĂPIREA LUI GAUVAIN

În ziua aceea, după slujbă, s-au întins mesele în pavilioanele şi corturile ridicate din porunca regelui pe malurile Tamisei; fiindcă nu s-ar fi putut găsi săli destul de încăpătoare pentru a cuprinde atîta lume cîtă găzduia. Iar după ospăţ, care s-a dovedit mai frumos decît s-ar putea spune, Galessin, duce de Clarence, îl întîmpină cu multă bucurie pe seniorul Gauvain, vărul său, pe care nu-l văzuse de multă vreme. Era fiul regelui Nantre de Garlot şi nepot al regelui Artus; avea trup şi braţe foarte puternice deşi era cam gros şi îndesat. Nobilul Gauvain şi cu Lancelot du Lac se duseră să se plimbe cu dînsul prin pădurea vecină, şi după ce umblară destul, se aşezară toţi pe un covor de iarbă verde şi deasă, la umbra unui stejar înalt şi frunzos.
Pe cînd stăteau de vorbă, trecu pe acolo un scutier care-şi opri calul şi îi privi cu băgare de seamă; apoi se întoarse pe loc şi o porni în galop. Ei îşi văzură de vorba lor mai departe, dînd din umeri; dar îndată după aceea auziră un zgomot mare prin tufişuri şi îl văzură pe scutier venind iar, însoţit de un cavaler uriaş, care avea un scut galben cu leul zugrăvit în roşu.
— Iată-l pe trădătorul Gauvain! strigă scutierul.
Fără să scoată o vorbă, cavalerul îşi îndemnă calul drept asupra nobilului Gauvain şi fiindcă acesta, trăgîndu-se

într-o parte, încerca să-i smulgă spada care-i atîrna la coapsă, uriaşul se apleacă, îl cuprinse cu amîndouă mîinile de subsuori, îl ridică şi îl aşază în faţa lui ca pe un copilaş; apoi dă pinteni calului şi o porneşte în goana mare.
Lancelot voia să-l urmărească aşa cum era, fără arme; dar Galessin îl opri de braţ şi amîndoi se îmbrăcară de luptă în mare grabă; apoi săriră pe cai fără să-şi mai ia rămas bun nici de la rege, nici de la regină. Dar curînd urmele răpitorului îi duseră la o răscruce; de aceea se hotărîră să se despartă pentru a avea mai mulţi sorţi să-l găsească, şi fiecare se repezi pe drumul ales.

DOMNIŞOARA CU COZILE TĂIATE

Pe la ceasurile trei, Lancelot se opri într-o vîlcea frumoasă prin care curgea un pîrîiaş; dar toată era semănată cu frînturi de lănci, cu bucăţi de scuturi, cu ochiuri de zale şi cu cai omorîţi. Şi deodată o domnişoară ieşi din pădure ţipînd. Îşi ţinea în mîini cozile ei lungi, tăiate, şi un cavaler pe jos alerga după dînsa.
De cum îl zări pe Lancelot, fugi să se arunce la picioarele lui:
— Vai, nobile bărbat, apără-mă! Ticălosul ăsta vrea să mă batjocorească şi mi-a tăiat cozile mele cele frumoase!
Lancelot îl lăsă pe cavaler să-şi înnoade coiful şi să încalece; apoi îl izbi aşa de tare cu lancea încît îl doborî de pe cal; după aceea descălecă, îi smulse coiful şi îi spuse domnişoarei în timp ce-i întindea spada:
— Ia-o! Şi taie-i capul, dacă vrei.
Dar ea îi răspunse că inima ei n-ar putea să îndure asemenea faptă şi îl rugă pe Lancelot s-o facă el în locul ei. Lucru pe care Lancelot îl săvîrşi pe dată. Iar fecioara îi spuse:
— Nobile senior, doamna din Briestoc, din casa căreia fac parte, se ducea la curtea regelui Artus, vărul ei, cînd văzu-răm nişte oameni care duceau cu ei pe seniorul Gauvain plin de sînge, în cămaşă şi în pantaloni, legat pe un cal şi bătut fără milă. Doamna le-a poruncit cavalerilor ei să-i atace, dar au fost înfrînţi, fiindcă nici unul nu putea să

reziste loviturilor unui bărbat voinic cu scutul auriu şi cu un leu zugrăvit în roşu pe el, aşa încît am fugit în pădure. Plecasem în cercetare, cînd am întîlnit pe nemernicul ăsta care voia să mă ia cu de-a sila şi mi-a tăiat cozile pentru a mă pedepsi că m-am împotrivit.
Nu mă mai întrebaţi cum a fost primit cavalerul în tufişul unde se ascunsese doamna din Briestoc împreună cu femeile ei. Între timp începuse să se înserereze şi nu ştiau unde să-şi petreacă noaptea, cînd auziră nu prea departe un sunet de corn. Merseră pe o potecă şi ajunseră la o fortăreaţă ale cărei ziduri, cum e creta, se vedeau albe în amurg. Acolo aflară o bună găzduire.
— Nobile senior, îi spuse doamna din Castelul Alb lui Lancelot, cavalerul cu scutul auriu şi leul roşu nu poate fi altcineva decît Karadoc cel mare, seniorul din Turnul Pătimirii. O sută de cavaleri, chiar de-ar fi toţi viteji cum este cel mai bun cavaler de la curtea regelui Artus, nu l-ar putea clinti din loc, fiindcă e omul cel mai puternic care s-a văzut vreodată. Vai, dacă-l mai urmăreşti, te aşteaptă cu siguranţă moartea!
Cu toate acestea, a doua zi, îndată după ce ascultă slujba împreună cu doamna din Briestoc şi cu doamna din Castelul Alb, Lancelot îşi luă rămas bun de la ele şi plecă spre Turnul Pătimirii.
Dar povestea nu mai spune nimic aici despre el şi vorbeşte despre Galessin, duce de Clarence.

LUPTĂTORII DIN PINTADOL

Ducele călări pe drumul ce-l alesese pînă ajunse la o livadă împrejmuită de ziduri trainice şi care aparţinea unui castel numit Pintadol.
— Nobile cavaler, îi spuse scutierul care deschise feres-truica din poartă, dacă vrei să fii primit în castel, trebuie să duci la bun sfîrşit o faptă destul de primejdioasă.
Galessin răspunse că are să-şi încerce cu plăcere puterile; atunci scutierul, după ce l-a rugat să-şi depună lancea şi

să-şi ducă la grajd calul, l-a condus în livadă. Acolo văzu patru luptători, toţi înalţi, vînjoşi şi sprinteni de minune, care se luptau între ei cu o repeziciune uimitoare, înarmaţi cu nişte căşti de fier, cu scuturi trainice şi uşoare, rotunde de tot, făcute din piele tăbăcită şi cu nişte ciomege avînd capete de oţel tăios şi ascuţit.
— Trebuie să-i învingi pe aceşti patru luptători sau să-ţi vezi de drum, îi spuse ostaşul.
— Aştia sînt doar nişte neciopliţi: cu voia Domnului, n-au să-mi poată rezista.
Dar nu intră bine printre ei, că cei patru luptători, din care unul era tatăl şi ceilalţi cei trei fii ai săi, se năpustiră asupra lui şi îl loviră cu atîta tărie, încît de la prima izbitură simţi vîrfurile ascuţite de oţel trecîndu-i prin armură. Lipit cu spatele de zid, Galessin începe să lovească atît de tare, că scuturile cad în bucăţi pînă la urmă; apoi, cu o lovitură norocoasă, taie braţul stîng al unui duşman. Era tatăl; văzîndu-l în starea asta, cei trei fii rămîn cuprinşi de mare durere şi ruşinare; dar curînd unul se alege cu capul despicat, altul cu umărul străpuns, aşa încît cel de-al treilea se aruncă în genunchi pentru a cere îndurare. În clipa aceea sună un clopot mare, şi un cavaler intră în livadă, în tovărăşia unei doamne foarte frumoase şi a tuturor oamenilor săi.
— Nobile senior, spuse el, anul trecut am fost făcut ostatec într-o luptă pe care o dădeam cu un vecin de-al meu, şi din întîmplare ţăranul pe care l-ai ucis domnia-ta m-a pus în libertate printr-un vicleşug. Dar mi-a cerut în schimb să-i dăruiesc a treia parte din moşiile mele şi un copil de fiecare familie. Şi îşi alegea fete pentru poftele lui şi tineri care să-l slujească pe el şi pe fiii lui. Mulţumită Domnului, prin înfrîngerea lor, domnia-ta ai rupt datina cea silnică.

Atunci seniorul Pintadolului întrebă de numele lui Galessin, şi cînd află că face parte dintre cavalerii Mesei rotunde, se bucură foarte; apoi îi spuse că găliganul care îl răpise pe nobilul Gauvain nu putea fi altul decît Karadoc din Turnul Pătimirii.
De bună seamă ducele de Clarence a fost bine găzduit în noaptea aceea.
Dar a doua zi, îndată după cîntecul ciocîrliei şi după ce se auzi cornul pîndarului care vestea ivirea zorilor, Galessin ascultă slujba şi plecă însoţit de un scutier pe care gazda îl dete drept călăuză.

ÎNTUNECATUL ESCALON

Era trecut de amiază cînd sosiră în faţa unei cetăţi împrejmuită din toate părţile de ziduri negre ca funinginea şi, de cum trecură pe poartă, se găsiră într-un întuneric adînc, fiindcă totul era întunecat ca la şase leghe sub pămînt. Descălecară. Scutierul se apucă de un lanţ care se întindea în întuneric, şi amîndoi înaintară, trăgîndu-şi caii de dîrlogi. Străbătură un loc cu o geană de lumină din care se ridica o mireasmă foarte plăcută: era un cimitir; pe urmă ajunseră în uşa unei biserici din care se revărsau o răceală de gheaţă şi o duhoare înspăimîntătoare.
— Nobile duce, spuse scutierul, vezi colo, la celălalt capăt, luminiţa aceea? Cel ce va putea ajunge pînă la ea o să aducă ziua înapoi şi are să pună capăt acestei stări de lucruri. Fă aşadar cum te-o îndemna inima.
Galessin îşi pune scutul pe braţ, îşi scoate spada din teacă şi o porneşte cu paşi mari înainte. Dar deodată o mulţime de săbii şi de măciuci nevăzute îl izbiră cu tărie; în acelaşi timp frigul îi pătrunse pînă la oase, iar duhoarea îl înăbuşi atît de tare încît căzu aproape leşinat pe lespezi. În clipa aceea era atît de înspăimîntat, că mai-mai să-i plesnească inima. Se tîrî afară unde scutierul îi scoase în grabă coiful ca să-şi poată trage sufletul; şi, după ce îşi veni în fire, strigă

că n-ar vrea să mai ia de la capăt încercarea, de-ar fi să-i dea cineva regatul din Logres.
Se întoarseră de-a lungul lanţului, ţinîndu-şi caii de dîrlogi, şi se duseră să poposească în casa unui vasal pe care îl cunoştea scutierul, în vecinătatea cetăţii întunecate. Şi acolo Galessin se interesă de tîlcul tuturor lucrurilor acelora.
— Nobile senior, acum şaptesprezece ani, în postul mare, stăpînul acestui castel iubea o femeie frumoasă, pe care n-a putut-o avea după placul lui, fiindcă era prea bine păzită. Într-o miercuri din săptămîna mare, s-a întîlnit la slujba Utreniei Tenebrelor [1] şi, cînd s-au stins lumînările, ei s-au unit trupeşte. Dar Sfîntul Duh a văzut ocara pe care o săvîrşeau în biserică şi de atunci întunericul s-a coborît peste satul care se numea Seninul Escalon, şi care acum poartă numele de Întunecatul Escalon. Cimitirul şi-a păstrat lumina, întrucît zac în el multe trupuri sfinte, ale căror suflete, socotim noi, se află în faţa Domnului nostru Isus Cristos. Şi dacă vrei să-mi dai crezare, ai să rămîi aici, fiindcă rănile domniei-tale au mare nevoie de îngrijirea unui doctor. Nu înfrunta primejdia pădurii din apropiere, sau vei pieri în ea.
Dar Galessin răspunse că nu va renunţa la ceea ce caută, căci e mai bine să piei cu cinstire decît să trăieşti în ruşine. Şi, a doua zi, plecă însoţit de scutierul său.

VALEA FĂRĂ ÎNTOARCERE

Merseră aşa călare pînă ce ajunseră la un paraclis, pe nume paraclisul Morgana, de unde se despărţeau două drumuri.
— Senior duce, spuse scutierul, eu aş zice s-o luăm pe drumul din dreapta, căci celălalt dă în valea din care nimeni nu se mai întoarce. Dacă ai lua-o pe ăsta, ar fi o mare nechibzuinţă.

---

[1] Slujbă catolică nocturnă, oficiată între miezul nopţii şi revărsatul zorilor în miercurea, în vinerea şi în sîmbăta Săptămînii Mari. Se numeşte «service de Ténèbres», întrucît se oficiază cu luminile stinse.

— Vrei să mă îndepărtezi de ceea ce caut! Nu e cavaler, ci negustor cel care ocolește drumurile primejdioase pentru cele sigure, și niciodată aventurile n-ar mai fi duse la bun sfîrșit dacă toți cavalerii rătăcitori ar face ce-mi urezi tu să fac.
— Du-te, domnia-ta, unde vei pofti, îi răspunse scutierul, dar eu n-am să te însoțesc. Am să te aștept aici pînă mîine și, dacă n-am să aflu nimic despre domnia-ta pînă atunci, am să-mi văd de drum.
— Dacă mă vei aștepta atît, va fi de ajuns.
Zicînd acestea, Galessin îl lăsă pe scutier în paza Domnului și intră în Vale, care era împrejmuită de un zid de aer. Și povestea arată cum anume. Ascultați:
Regele Artus avea o soră pe nume Morgana, care învățase de la Merlin atîtea scamatorii și vrăji, că multă lume, printre care mulți smintiți, îi ziceau zîna Morgana sau chiar zeița. Ea s-a îndrăgostit de un cavaler numit Guyomar, văr cu regina Guenievra, care-i mustra des. Într-o bună zi îi prinse asupra faptului și îl alungă pe vărul ei: de aici și ura neostoită a Morganei față de regină. Fugi și ea de acolo și se duse după Guyomar; dar el se îndrăgostise de o fată minunat de frumoasă. De multe ori, Morgana a vrut să-i prindă împreună, căci ea cunoștea adevărul numai din auzite. Îi pîndi atîta, zi și noapte, că pînă la urmă îi găsi în valea asta, care era una din cele mai frumoase din lume. Și a suferit atît de mult din această pricină, încît îi închise cu un zid gros de aer și o osîndi pe fată să simtă neîncetat un frig de gheață de la cap și pînă la mijloc și o căldură aprinsă de la mijloc pînă la picioare; apoi făcu o vrajă așa ca nici un cavaler să nu poată ieși din vale, după ce a intrat în ea, afară numai dacă nu și-a înșelat niciodată, chiar și cu gîndul, iubita.
De douăzeci de ani, nici unul din cavalerii rătăcitori care trecuseră prin zidul de aer n-a putut să se mai întoarcă înapoi, și se aflau acolo două sute cincizeci și patru de cava-leri; de aceea locul acela se numea Valea iubiților nesta-tornici sau Valea fără întoarcere. Doamnele, domnișoarele și scutierii intrau și ieșeau după voie, așa că mulți prizonieri își aveau iubitele cu ei, precum și scutierii care-i slujeau și le aduceau veniturile, veșmintele, șoimii; și erau găzduiți

în case bogate; și erau acolo paraclise în care se oficia slujba în fiecare zi. Și în vremea asta toți așteptau inima blajină, supusă și neprihănită în credința ei care să le poată reda libertatea.
După ce Galessin merse o bucată de drum prin Vale, găsi o poartă joasă în fața căreia descălecă. Poarta dădea spre o scară pe care ajunse într-un coridor alb de tot, sub pămînt. Acolo, patru balauri cu lanțuri de gît, răi, puternici și cruzi cum nu se mai poate, și care-și lingeau ghearele pline de sînge, se ridicară la vederea lui, se întinseră și își zbîrliră amenințător coamele; așa erau de puternici, încît își înfigeau ghearele în pardoseala de gresie cu atîta ușurință, de-ai fi zis că e unt nu alta. Dar Galessin își pune scutul pe braț, își scoate spada și se aruncă între ei: ei dau năvală în aceeași clipă asupra lui. Degeaba îl lovește pe unul în frunte: sabia sare în sus ca de pe-o nicovală. Atunci, făcîndu-și cum poate mai bine o apărătoare din scut, începe să-i pocnească atît de tare cu mînerul spadei, că-i face să verse scîntei din ochi, și se luptă atîta și așa de grozav, că pînă la urmă trece de ei.
Drumul pe care o apucase îl scoase la lumina zilei, dar se găsi în fața unui puhoi uriaș și adînc, peste care era pusă, în chip de punte, o scîndură îngustă de tot: doi cavaleri îi apărau trecerea, unul înarmat cu o lance, celălalt cu un scut și o spadă trasă din teacă. Galessin își face semnul crucii și înaintează pe puntea cea primejdioasă, cu scutul în dreptul pieptului. Dar cavalerul cu lancea îl izbește atît de cumplit încît de la prima lovitură îl prăvălește în puhoi. Cînd Galessin își veni în simțire, socoti că se umflase de atîta apă. Patru țărani îl întind pe mal: în fața lui stă proțăpit un cavaler înarmat, care-i smulge coiful și spada; după care este dus într-o livadă unde o mulțime de nobili prinși și de doamne se plimbă stînd de vorbă.
Galessin îl găsi acolo pe Keheddin cel frumos, pe Hélain cel bălai și pe Aiglin din Vaux, cîteșitrei cavaleri ai Mesei rotunde.
Dar povestea nu mai spune nimic despre el, pentru cîtăva vreme, vrînd să depene ce s-a întîmplat cu nobilul Gauvain după ce l-a răpit și l-a dus cu el Karadoc din Turnul Pătimirii.

TURNUL PĂTIMIRII

După ce i-a ajuns din urmă pe oamenii săi, namila de cavaler a poruncit ca nobilul Gauvain să fie aruncat pe un cal, cu brațele fedeleș și cu picioarele legate pe sub burta calului, și tot drumul și-a pus oamenii de l-au bătut cu biciul, în așa fel încît sîngele prizonierului curgea șiroaie.
Karadoc avea o femeie bătrînă și hîdă, baba cea mai ticăloasă și mai parșivă din cîte s-au văzut cîndva pe lumea asta. Cînd îl zări pe seniorul Gauvain, strigă:
— Gauvain, Gauvain, în sfîrșit te am în închisoarea mea! Și am să mă răzbun de toate mîrșăviile tale.
— Doamnă, n-am făptuit niciodată vreuna, îi răspunse el, și nu se află om pe lumea asta care să-mi arunce în cap o asemenea învinuire fără să-i cer socoteală.
— Tu mi-ai ucis băiatul, și pesemne ai făcut-o prin viclenșugurile tale cele multe, căci nici un cavaler n-a fost mai de ispravă decît dînsul. Și nimeni nu-i mai necinstit și mai mîrșav decît tine!
— Trăncănești, doamnă, tot ce-ți dă prin minte. Dar minți ca o împuțită bătrînă care-și calcă jurămintele.
Atunci, baba înșfăcă o lance din rastel și voi să-l lovească; dar Karadoc, pe care oamenii lui îl dezbrăcau de armură, alergă s-o oprească.
— Hei, doamnă, stai locului, ce Dumnezeu! Dacă-l omori, mă împiedici să fac cu el ce vreau eu! El își dorește moartea, și are dreptate, fiindcă am să-l supun la asemenea cazne că ar fi mai bine pentru el să fie mort decît viu; n-are să mai iasă niciodată din temniță.
Spunînd așa, îl luă pe nobilul Gauvain, îl dezbrăcă și îl întinse pe o masă; apoi îi făcu mai multe crestături, dar nu prea adînci, pe tot trupul, iar bătrîna îi unse rănile cu o unsoare otrăvită. Pe urmă îl coborîră într-o temniță întunecoasă și mișunînd de atîtea vietăți scîrbavnice, încît nu se aflau pe lume viermi, rozătoare, jivine puturoase și veninoase din care să nu fie și acolo vreuna, după cum spune povestea. În mijlocul acestei chilii întunecoase și înghețate se ridica un stîlp înalt de cinci picioare, lat și lung atît cît să se poată întinde un om pe dînsul. Îl lăsară

acolo pe nobilul Gauvain, cu o mînă de paie și cu o învelitoare subțire drept pat, dimpreună cu un bețigaș ca să se apere de lighioane. Și cînd se văzu în starea asta, nu se putu opri de a se tîngui.
— Hei, dragă unchiule, nobile și bun rege, cît de supărat ai fi de-ai vedea chinul în care mă zbat și suferințele pe care le îndur! Hei, iubită regină, cum ar păli frumoasa față de un roșu-aprins a măriei-tale, de-ai ști spaima din inima mea! Hei, nobili cavaleri, tovarăși ai Mesei rotunde, Dumnezeu să vă aibă în paza lui spre cinstirea regelui Artus și să vă ferească de a veni aici unde mă aflu eu acum! Hei, Galessin, vere dragă, sînt sigur că ai fost tare îndurerat văzîndu-mă răpit! Și domnia-ta, scump prieten, Lancelot, dacă cineva m-ar putea ajuta, numai domnia-ta ai putea fi acela; dar facă Domnul cel de sus să nu știi unde am fost aruncat, căci dacă Bretania ar pierde un asemenea om, n-ar mai găsi altul în loc! Hei. Galehaut, luminate prinț, să te apere Cel care a suferit moartea pentru păcatele noastre! Dumnezeu să-i aibă în paza lui pe toți prietenii mei, fiindcă tare cred că n-au să mă mai vadă.
Așa își plîngea nobilul senior nu atît nenorocirea sa, cît durerea pe care avea s-o pricinuiască lipsa lui. Dar fu voia Domnului ca o domnișoară care se plimba prin grădină să-l audă. Karadoc i-o răpise unui cavaler pe care fata îl iubea, dar, deși Karadoc era îndrăgostit de dînsa, ea îl ura mai mult decît pe oricine în lume. Veni la ferestruica prin care i se dădea de mîncare nobilului Gauvain și întrebă cine se jeluiește atît de amarnic.
— Gauvain, nepotul regelui Artus, care nu știe cine vrea să-i afle numele, nici dacă-i spre binele sau spre răul său.
— Nobile Gauvain, eu sînt o domnișoară care are să te ajute din toate puterile sale.

— Doamnă, şerpii şi gîngăniile care mişună aici la mine îmi taie orice poftă de mîncare şi de băutură, de somn şi de hodină. Se reped asupră-mi fără ostoire şi n-am cu ce să mă apăr, căci mi-am rupt bățul pe care mi l-au dat ca să le omor, şi mi-au otrăvit aşa de rău rănile, că tot corpul mi s-a umflat ca o butie.
Aşa grăia el, fiindcă nu ştia că ticăloasa de bătrînă îi unsese cu otravă rănile făcute de Karadoc.
Domnişoara se întoarse în turnul unde locuia. Luă făină de secară cît ar fi fost de trebuinţă pentru pîinea a zece cavaleri la o masă; o frămîntă cu zeama unei buruieni împotriva şerpilor şi cu a altor cinci buruieni cu mari puteri; apoi puse plăcinta asta la copt şi apoi la muiat în lapte de capră; după aceea se duse s-o arunce în temniţa seniorului Gauvain. Gîngăniile, simţind mirosul de pîine caldă şi de lapte, se repeziră să înfulece hrana asta. Dar, de îndată ce o mîncară, se încinseră, apoi se răciră şi muriră toate. Din cauza asta se iscă o putoare atît de grozavă, încît nobilul Gauvain crezu c-o să-şi verse toate măruntaiele de scîrbă. Atunci domnişoara alergă să caute o cutie cu o unsoare bună de tot pe care i-o întinse în capul unei prăjini, şi de cum îşi unse rănile cu ea, mirosul plăcut al alifiei îl făcu să uite duhoarea. Şi, în timpul nopţii următoare, pregăti pucioasă şi mirodenii plăcute, fierbinţi, pe care le aruncă peste gîngăniile moarte, le dădu foc şi le făcu scrum. La urmă, îi dădu nobilului Gauvain cearşafuri, perne, o velinţă groasă nişte fripturi straşnice şi vinuri alese: în aşa fel încît, datorită alifiei puse pe răni, datorită somnului, mîncării şi băuturii, îşi recăpătă repede puterle.
Dar povestea încetează, aici, să mai vorbească despre el pentru a spune ce s-a întîmplat în lipsa lui la curtea regelui Artus. [. . .]

SUPĂRAREA REGINEI

A doua zi, pe cînd regele se afla în capul mesei, sosi un trimis al nobilului din Pintadol, iar puţin după aceea, doamna din Briestoc, care povestiră cum a fost răpit nobilul Gauvain de către Karadoc din Turnul Pătimirii şi cum au pornit în căutarea lui Galessin şi a lui Lancelot du Lac. Cînd află astfel că Lancelot plecase, regina suferi cumplit şi, gîndindu-se că a plecat fără să-i fi îngăduit ea, se supără atît de tare că nu l-a iertat multă vreme, aşa cum are s-o arate povestea mai departe. Iar Lionel îi spuse lui Galehaut.
— Sire, m-ai înşelat, căci aseară l-aş fi ajuns din urmă pe seniorul meu şi aş fi murit sau aş fi fost ucis o dată cu el!
Galehaut era tot atît de întristat ca şi Lionel: îl îmbărbătă totuşi cum putu mai bine; după aceea, îşi apără prietenul în faţa reginei, nu pentru că ar fi socotit că Lancelot făcuse bine plecînd fără să-şi fi luat rămas bun, ci pentru că voia s-o liniştească pe regină. În vremea asta, regele trimisese crainici prin cetate care să înştiinţeze să nu plece nimeni, pentru că a doua zi se va duce să-l elibereze pe nobilul Gauvain. Într-adevăr, cînd se făcu ziuă, porni la drum cu oamenii săi către Turnul Pătimirii; cu toate astea regina, mîniată, nu primi să-l însoţească şi-i trimise vorbă că e bolnavă.
Ci iată că, la puţină vreme după plecarea regelui, îl văzu pe Lionel intrînd în odaia ei pentru a-i povesti cum îl oprise Galehaut în ajun, pentru că încă nu era cavaler.
— Mărită-doamnă, spuse tînărul, te rog să mă faci cavaler de dragul nobilului senior Lancelot.
Regina primi. Pe dată, îl îmbrăcă cu zalele, îi înnodă coiful, îi legă pintenii şi-i încinse spada la coapsă; după aceea îi spuse:
— Iubite prietene, să aşteptăm pe vreun brav cavaler care să-ţi dea lovitura de consacrare, căci nu se cuvine ca o femeie să lovească un bărbat.
— Mărită-doamnă, loveşte-mă, te rog. Din dragoste pentru măria-ta, am să lupt şi mai grozav cu spada mea de oţel.
Atunci regina îi izbi cu mîna pe gît cît putu mai tare, spunînd:

— Să-ţi dea Dumnezeu vitejie şi îndrăzneală! . . . Şi acum, dacă vrei o sărutare, ia-o singur, adăugă ea.
— Mulţumesc din suflet, mărită-doamnă!
Şi o sărută de trei ori dintr-o răsuflare. Pe urmă coborî în curte, sări pe cal, fără să mai vîre piciorul în scară, şi îl puse să galopeze şi să se cambreze prin faţa reginei care se arătase la fereastră. În sfîrşit, regina se rugă lui Dumnezeu pentru oblăduirea lui şi Lionel plecă.
Dar acum povestea vă vorbeşte despre ceea ce i s-a întîmplat lui Lancelot după ce părăsise Castelul Alb.

ÎNSTĂRITUL ESCALON

Lancelot rătăci ziua toată şi-şi petrecu noaptea într-o schivnicie. Apoi a doua zi călători pînă către ceasul al nouălea, cînd întîlni o fată călare pe un cal negru. Îi dădu bineţe de cum o văzu, de departe, şi o întrebă care-i drumul spre Turnul Pătimirii.
— Doamne fereşte! zise ea, o să ai pe drum multe necazuri şi mult de furcă!
— Domnişoară, cel care le va îndura pe toate are să fie destul de tare.
Atunci ea îl încunoştinţă că va trebui să treacă prin încercarea din Întunecatul Escalon. Iar cînd Lancelot ajunse la poarta cetăţii întunecate, descălecă aşa cum făcuse şi Galessin, urmă lanţul în întuneric şi se opri în faţa bisericii. Şi acolo se întoarse cu faţa către Londra şi murmură:
— Stăpînă a mea, îmi încredinţez sufletul măriei-tale, oriunde m-aş afla!
Apoi, după ce-şi făcu semnul crucii, îşi legă bine de mînă sabia trasă din teacă, ca să n-o piardă, şi porni cu paşi mari prin biserică spre luminiţa îndepărtată.
Nici nu făcuse bine cîţiva paşi, că şi simţi vîrfurile de fier ale unor pari pătrunzîndu-i în carne şi izbituri de măciuci şi de spade plouîndu-i în cap; şi făceau o zarvă atît de cumplită, de credea că se dărîmă biserica; iar frigul şi duhoarea erau aşa de grozave că era mai mult mort decît viu.

De şapte ori căzu în genunchi şi în pumni; dar se ridică iar în picioare. Cînd nu mai era decît la cîţiva paşi de uşa prin care venea lumina, se întinse din nou cît era de lung; dar se vedea în dorinţa lui ca într-o oglindă, în aşa fel că, nemaiavînd putere să se mai ridice, se tîrî, cu mare caznă şi suferinţă, pînă la uşă, pe care o împinse. Uşa, de fier, se izbi de zid şi zgomotul răsună în toată cetatea. Şi intră o lumină, care umplu biserica şi se răspîndi peste cetate, risipind miasmele, îndepărtînd întunericul. Lancelot vru să se ducă să sărute altarul strălucitor; dar nu mai avu puterea şi leşină.
În vremea asta alergau de peste tot locuitorii, slabi şi galbeni la faţă de parcă i-ar fi scos cineva din mormînt. Îl duseră pe Lancelot leşinat aşa cum era în cimitir şi îl atinseră de mormîntul frumos al unui om sfînt: şi pe dată îşi recăpătă sănătatea pe care o avea la sosire. El voia să plece numaidecît, dar cei din partea locului îl rugară aşa de mult, încît Lancelot primi să-şi petreacă noaptea la ei, unde i se făcu cea mai frumoasă primire pe care a avut-o cîndva un cavaler. Şi, din ziua aceea, cetatea lor s-a numit Înstăritul Escalon.

VALEA IUBIŢILOR NESTATORNICI

A doua zi ajunse fără zăbavă la paraclisul Morgana. Scutierul care-l aştepta pe Galessin mai era încă acolo şi-i spuse ce s-a întîmplat. Şi Lancelot trecu numaidecît prin zidul de aer. După ce-i învinse pe cei patru balauri, sosi la puntea îngustă apărată de cei doi cavaleri. Îşi scoase de la gît cureaua scutului pe care-l apucă numai de mînere şi se prefăcu a o lua la

fugă pe podişcă. Cavalerul cu lancea izbeşte din toate puterile, dar Lancelot se fereşte de lovitură, pe care o abate în altă parte aruncîndu-şi scutul, care cade în apă cu lancea înfiptă în el; apoi dă năvală asupra celor doi apărători şi îi omoară.
În faţa lui zări atunci o scară apărată de un zid de foc prin care trecu; apoi de trei cavaleri înarmaţi cu topoare, din care doborî doi; al treilea, la vederea celor întîmplate, o luă la fugă, din odaie în odaie şi, în cele din urmă, se ascunse sub un pat în care dormea o doamnă frumoasă. Lancelot loveşte cu piciorul în pat aşa de tare că îl răstoarnă cu doamnă cu tot, pe urmă se repede la fricos şi îi taie beregata; după aceea se întoarce la doamnă şi îi spune întinzîndu-i capul:
— Domnişoară, iată răsplata pentru jignirea pe care cavalerul ăsta m-a silit să v-o aduc.
Era Morgana. Ea scoase un ţipăt.
— Afurisit să fie ceasul în care te-ai născut pentru a face asemenea blestemăţii!
— Hei, domnişoară, cum vorbeşti una ca asta! Am făcut-o ca să destrăm datina rea care bîntuie aceste meleaguri.
— Dar cine eşti domnia-ta?
— Numele meu e Lancelot du Lac.
— Blestemat să fii că ai venit în ţinutul ăsta! Şi blestemată să fie femeia pe care-o iubeşti cu atîta statornicie!
Şi în timp ce ea grăia astfel, unul din ostaşi veni să-i spună că toate ieşirile erau libere şi că pe puţin o sută de cavaleri plecaseră. Pe urma ostaşului veni Galessin, cu ceilalţi trei tovarăşi ai Mesei rotunde, care se bucurară mult toţi patru văzîndu-l pe Lancelot.
— Seniore cavaler, îi spuse Morgana, ai făcut şi binele şi răul: răul l-ai făcut femeilor şi fetelor pe care le-ai lipsit de dragostea şi de fericirea lor, fiindcă niciodată nu vor mai fi atît de mulţumite aşa cum erau în valea asta în care iubiţii lor ţinuţi în loc nu le puteau părăsi; binele l-ai făcut cavalerilor care datorită domniei-tale şi-au recăpătat libertatea.
Totuşi, te rog să mai rămîi aici pînă mîine cu aceşti seniori, iar dimineaţă vă veţi recăpăta armele şi caii.
Lancelot se învoi.

INELUL MORGANEI

Dar, în timpul nopţii, perfida Morgana îl scufundă printr-o vrajă într-un somn adînc; pe urmă dădu poruncă să fie răpit într-o lectică pe care doi cai zdraveni o duseră într-o ascunzătoare în locul cel mai tăinuit din pădure. Şi acolo, Morgana îl trezi.
— Lancelot, îi spuse ea, eşti în mîna mea şi n-ai să mai scapi de aici pînă ce nu-mi predai inelul pe care-l ai în deget.
Era inelul pe care i-l dăruise regina.
— Doamnă, spuse el, n-o să obţii niciodată inelul fără deget.
Ea ştia bine de la cine îl avea. Şi avea şi ea unul dăruit cîndva de regină, aproape la fel cu al lui Lancelot: şi pe unul şi pe celălalt doi iubiţi se sărutau; numai că pe cel al lui Lancelot îndrăgostiţii ţineau o inimă în mîini, în timp ce pe inelul Morganei se ţineau de mînă.
— Asta înseamnă, spuse iarăşi Morgana, că nu rîvneşti prea mult după libertate, pentru că nu vrei să-mi dai drept zălog un lucru care preţuieşte aşa de puţin! Află dar că pînă sîmbătă Turnul Pătimirii va fi atacat, iar domnia-ta vei fi hulit în vecii vecilor dacă nu vei fi de faţă.
— Doamnă, numai dacă-mi tai degetul ai să pui mîna pe inel. Şi dacă nobilul Gauvain îşi va recăpăta libertatea în lipsa mea, am să mă las să mor de foame.
— Dar, dacă te-aş lăsa să pleci, îmi juri pe toţi sfinţii că ai să te întorci în stăpînirea mea după cucerirea fortăreţei?
Lancelot făcu legămîntul.
Atunci Morgana îl puse în capul mesei şi îl onoră cum putu mai frumos, iar miercuri îi dădu drumul să plece însoţit de una dintre femeile ei şi de doi scutieri pentru a-i arăta drumul. [. . .]

Dar povestea părăsește acum firul ăsta și vorbește despre ceea ce li s-a întîmplat lui Galessin, Aiglin din Vaux, Keheddin cel frumos și Hélain cel bălai cînd se treziră dimineața și văzură că Lancelot a dispărut.

KEU DIN ESTRAUX

Se sfătuiră între ei și luară hotărîrea să pornească în căutarea lui, de îndată ce nobilul Gauvain va fi pus în libertate. Keheddin îi duse să-i găzduiască la Keu din Estraux, unchiul lui, care-și avea castelul prin apropiere. Încălecară pe cai, pe care-i găsiră gata înșeuați și o porniră la drum, după ce Keheddin trimise un scutier să-l salute din partea lui și să-i dea de veste despre sosirea lor.
Scutierul îl găsi pe Keu din Estraux jucînd șah cu soția lui. Dar nu apucă bine să-și termine vorba, că femeia căzu leșinată; pe urmă, după ce-și veni în fire, ea întrebă despre numele cavalerului care-i eliberase pe prizonierii din Valea fără întoarcere.
— Numele lui e Lancelot du Lac, stăpînă. Vai! Numai perfida Morgana l-a prins și pe el.
— O, Lancelot! Diavol viclean! strigă ea, dare-ar Dumnezeu să piei de arme otrăvite sau să nu mai ieși niciodată din închisoare!
— Să-l apere Dumnezeu de orice rău! spuse cu mare veselie Keu din Estraux. Este cel mai bun dintre cavaleri și iubitul cel mai credincios.
Între timp doamna se urcă în odăile ei, ca să-și verse amarul mai cu foc; dar Keheddin se duse după dînsa și o întrebă dacă nu se bucură cîtuși de puțin că el și-a recăpătat libertatea.
— Cum, doamnă, spuse el, nu mă iubești cîtuși de puțin?
— Vai, dragă nepoate, mîhnirea mea îmi întrece bucuria! Multe femei își pierd astăzi fericirea și situația prielnică, iar cel care a deschis Valea iubiților nestatornici a făcut mai mult rău decît bine dîndu-le libertatea celor pe care ușurința lor îi ținea întemnițați.

Cu toate astea, Keheddin se rugă de ea atît de mult, că doamna coborî la masă; dar îi părăsi îndată după aceea, și Keu din Estraux le spuse oaspeților săi nedumeriți:
— Nobili prieteni, am iubit-o și o iubesc mai mult decît orice pe lume; îi vorbeam de dragoste de pe vremea cînd nu era decît o copilă. Acum opt ani, mi-a spus că mă ia de bărbat și iubit dacă îi fac o favoare, iar eu i-am făgăduit. Vai! după ce-am luat-o de nevastă, mi-a amintit de legămînt spunîndu-mi că favoarea pe care i-o făgăduisem era să nu mai trec vreodată pragul castelului ăsta pînă ce Valea iubiților nestatornici nu va fi deschisă. Știe bine acum că n-o să mă mai aibă tot timpul lîngă dînsa ca pînă aici! Lancelot mi-a redat și mie libertatea ca și domniilor voastre: de aceea am să pornesc și eu în căutarea lui.
Trimise crainici în toate domeniile sale ca să-și adune cavalerii, iar a doua zi, către ceasul al treilea, veniră mai mult de zece care porniră la drum împreună cu el și cu cei patru tovarăși pentru a se alătura armatei regelui Artus. Și Lancelot ajunse vineri acolo, și nu vă mai spun ce bucurie a fost pe toată lumea. A doua zi, de îndată ce soarele zvîntă roua, regele cu toți oamenii lui îl atacară pe Karadoc cel mare, ieșit în întîmpinarea lor.

MOARTEA LUI KARADOC CEL MARE

A fost o bătălie de pomină. Karadoc făcea minuni, călare pe un cal puternic, mai iute decît cerbul din cîmpie, și era așa de înalt și de puternic, că nu exista viteaz pe care să nu-l omoare. Lancelot îl recunoscu după scut și îl strigă. Amîndoi se repeziră unul către altul și își frînseră lăncile. Karadoc izbi cu spada și lama ei intră adînc în scut de două degete, așa fel încît nu putu s-o mai scoată din el; dar Lancelot răspunse atît de grozav, încît îi tăie apărătoarea nasului de la cască, dar Karadoc nu fu rănit, fiindcă lovitura pornise pieziș, dar rămase năucit și calul porni în goană cu el.

Lancelot dădu pinteni calului în urma lui, cu sabia înfiptă tot în coif, și strigîndu-i laș ticălos. Dar Karadoc, după ce-și venise în fire, fugea mai departe; ba încă își aruncase și scutul în spate, ca să se apere de loviturile grozave pe care i le dădea Lancelot cînd apuca, și care îl doborau uneori pînă pe gîtul calului. Cu toate astea se apropia de castel; de aceea, Lancelot, temîndu-se să nu-i scape pînă la urmă, își puse spada în teacă și înfipse atît de tare pintenii în coastele calului, încît sîngele îi curgea șiroaie: în felul acesta ajunse alături de fugar, îl înhăță cu amîndouă mîinile de scut, care căzu, pe urmă de gît, și îl trase spre dînsul pînă ce-l culcă pe crupa calului; dar Karadoc, mare și puternic cum era, își încordă toate puterile de frica morții și se ridică în capul oaselor atît de repede, că îl smulse pe Lancelot din șa, azvîrlindu-l în zbor pe crupa calului său. Și, înlănțuiți în felul ăsta, amîndoi intrară în goana mare a calului pe poarta castelui, care era deschisă, pentru a-i lăsa pe fugari să treacă.

Cavalerii care o păzeau aruncaseră lăncile pentru a opri calul; dar nu izbutiră: animalul se năpusti cu cei doi călăreți pe o poartă îngustă pe care o închise la repezeală în urma lui domnișoara care îl ajutase atît de mult pe nobilul Gauvain, și calul se prăbuși în fața turnului. Cei doi cavaleri căzură, dar Karadoc se răni, pentru că era cît o matahală. Lancelot se și repezi asupra lui; Karadoc nemaiavînd nici scut, nici spadă, o luă la fugă.

Sări în unul din șanțurile cu apă ale turnului, adînc cît două staturi de om; acolo era o ușă care dădea spre temnița în care zăcea nobilul Gauvain. Tocmai în clipa cînd o deschisese cu cheile ca să-și ucidă prizonierul, Lancelot se aruncă în spatele lui, îl dădu peste cap și, ridicîndu-i poalele zalelor, îi vîrî spada în burtă și apoi îi tăie capul. În felul ăsta scăpă de Karadoc și îi aruncă trupul în temnița neagră pe care o văzu deschisă. Gauvain, care-l auzi, întrebă cine era acolo, și Lancelot îi recunoscu glasul.

— Ah, iubite prieten, scump tovarăș, unde ești domnia-ta? Eu sînt Lancelot du Lac.

— Adevărat că nici un muritor nu putea să ajungă pînă la mine, în afară de Lancelot!

Spunînd acestea, nobilul Gauvain ieși și își îmbrățișă cu

mare bucurie prietenul. Domnișoara le dădu o scară și cavalerii se urcară în curte, unde Gauvain se așeză în genunchi și-i mulțumi. În vremea asta, Lancelot arăta apărătorilor fortăreței capul lui Karadoc, iar ei se predară fără luptă.

Se înserase; afară cavalerii regelui Artus își ridicaseră corturile și pavilioanele, fiindcă regele amînase lupta pe a doua zi; ce armată ar fi putut lua cu asalt o fortăreață atît de puternică?

Deodată, podul mișcător se lăsă și Lancelot ieși însoțit de nobilul Gauvain. În fața cortului regelui el îngenunche și îi oferi cheile fortăreței odată cu capul uriașului. Nu mă mai întrebați cum l-au sărutat și l-au îmbrățișat Galehaut și Lionel. Cît despre nobilul Gauvain, el povesti cîte datora domnișoarei, căreia regele îi dădu drept răsplată toate moșiile lui Karadoc, și pe dată îi dădu cheile în stăpînire. Și din ziua aceea încolo castelul n-a mai fost numit decît Frumoasa Cucerire.

Dar chiar în noaptea aceea, de îndată ce regele se culcă, Lancelot plecă în taină pentru a se întoarce în temnița Morganei.

MORGANA CEA PERFIDĂ

Degeaba își încercă Morgana toată puterea: n-a putut intra în stăpînirea inelului nici cu rugăminţile, nici cu amenințările. De aceea, într-o noapte, îl puse să bea o băutură care îl adormi, i-l scoase din deget și i-l puse în loc pe al ei, care era la fel. Apoi, făcu una din cele mai mari mîrșăvii din lume; ascultați:

Trimise la Londra, unde se afla regele Artus, o domnișoară, și aflați că domnișoara asta era hîdă în toate privințele. Avea fața și gîtul mai cenușii decît fierul, ochii mai roșii ca focul, părul mai negru decît pana corbului, dinții galbeni ca un gălbenuș de ou, o singură coadă, care părea mai degrabă o coadă de șobolan decît altceva, nasul sumes, buze de măgar sau de bou, niște nări mari și largi, pulpe

scurte şi picioare atît de încîrligate de nici nu le putea ţine în scări: de aceea călărea cu pulpele pe gîtul calului, trufaşă, şi ţinîndu-şi sus părul ei ţeapăn. Deşi era atît de pocită şi mai hidoasă decît un drac din iad, se numea Roseta. Şi se înfăţişă regelui.

Îl salută în numele lui Lancelot şi îi spuse că are să-i transmită un mesaj, dar că trebuie să vorbească în faţa tuturor curtenilor. Regele, bucuros, trimise pe dată să-l caute pe Galehaut şi pe baroni, pe regină şi doamnele ei; şi cînd se strînse toată lumea, seneşalul Keu nu se putu stăpîni să nu-i spună, rîzînd, reginei:

— Măria-ta, teamă mi-e ca nu cumva regele să se îndrăgostească mai tare de fecioara asta drăgălaşă decît de măria-ta! Cît despre mine, dac-aş şti unde se pot găsi fete de astea, m-aş duce să-mi iau una!

În timpul ăsta, fata cea hîdă spunea în gura mare:

— Maiestate, mai întîi vreau să-mi asiguri protecţia, fiindcă aduc cu mine veşti care nu vor fi tocmai pe placul unuia sau altuia de la curtea măriei-tale.

Şi, după ce regele îi dădu cuvîntul, ea urmă:

— Rege Artus, Lancelot îţi dă de ştire ca unuia ce eşti seniorul său direct, şi înştiinţează pe toţi cei de la Masa rotundă, şi pe voi, seniorilor, tovarăşii săi, să-l iertaţi, fiindcă n-o să-l mai vedeţi niciodată.

Auzînd aceste vorbe, Lionel leşină, Galehaut crezu că înnebuneşte, iar regina se ridică pentru a se retrage în odăile ei; dar fata spuse că, dacă cineva pleacă din adunare, n-are să mai vorbească, şi toată lumea se aşeză la loc.

— Sire, spuse ea mai departe, cînd Lancelot te-a părăsit la Turnul Pătimirii, avea o rană de lance în trup şi se temea grozav că are să moară fără să-şi mărturisească păcatele. Dar a întîlnit în calea lui un preot care i-a dat drept ispăşire să-şi mărturisească păcatele în faţa curţii Măriei-tale, fie direct, fie printr-un prepus, şi mi-a cerut, în numele Domnului, s-o fac eu în locul lui. Şi mai întîi de toate te roagă să-i ierţi marea mîrşăvie faţă de măria-ta, fiindcă te-a făcut de ocară în ochii lumii cu soţia măriei-tale pe care o iubea nebuneşte, şi care-l iubea şi ea.

Auzind asta, Lionel cel cu inima nesăbuită vru să se năpustească asupra ei, şi ar fi omorît-o, dacă ar fi putut să

se apropie de ea; dar Galehaut i se aşeză în faţă, amintindu-i că regele îi dăduse fetei cuvîntul lui.

— Diavol din iad, strigă Lionel, să ştii măcar că dacă pun mîna pe tine cîndva, nici un rege şi nici o regină n-au să te poată apăra!

— Sire, îi spuse regelui domnişoara cea urîtă, o să-ţi retragi protecţia pe care mi-ai acordat-o?

— Domnişoară, răspunse Galehaut, nici să nu te gîndeşti la una ca asta de vreme ce regele ţi-a dat cuvîntul său, şi eu însumi, la nevoie, am să te apăr împotriva tuturor. Dar cel ce-o vrea să creadă într-o mîrşăvie, să te creadă pe domnia-ta.

— Lancelot vă face cunoscut cele ce aţi auzit, mai spuse domnişoara cea urîtă, şi pe voi toţi, care faceţi parte din Masa rotundă, vă imploră să nu-l acoperiţi de ruşine pe seniorul vostru direct, aşa cum a făcut-o el. Dar, ca să se vadă că spun adevărul, aduc unele semne care vor sta mărturie.

Şi, aruncînd inelul în poala reginei, îi spuse:

— Măria-ta, Lancelot îţi trimite înapoi inelul pe care i l-ai dat odată cu inima şi dragostea măriei-tale.

Atunci regina se ridică în picioare şi spuse pe un ton din ce în ce mai supărat:

— Adevărat, cunosc bine inelul, pentru că eu i l-am dat în dar, aşa cum face orice doamnă cinstită pentru un cavaler cinstit. Şi aflaţi, sire, şi voi toţi şi toate de faţă că, dacă i-aş fi dat lui Lancelot dragostea mea, aşa cum spune fata asta, îi cunosc îndeajuns noblеţea inimii pentru a fi sigură că mai degrabă ar fi lăsat să i se smulgă limba decît să destăinuie lucrul ăsta cuiva! Este iarăşi foarte adevărat că Lancelot a făcut atîtea pentru mine, încît i-am dat ce-am putut din inima mea. Şi poate că nu l-aş fi refuzat, dacă el ar fi alcătuit astfel încît să fi venit pe lîngă mine pentru o dragoste vinovată. Să mă învinovăţească cine-o vrea! Ce femeie ar fi putut să îndepărteze un cavaler care să fi făcut pentru ea ceea ce Lancelot a făcut pentru mine? Iar domnia-ta, sire, aminteşte-ţi de felul în care te-a slujit! Lui îi datorezi şi gloria şi stăpînirea. El l-a adus alături de domnia-ta pe omul cel mai înţelept al veacului, pe Galehaut, aici de faţă. El m-a salvat de o judecată necinstită.

Pe domnia-ta însuți, și pe Gauvain și pe Gaheriet, și pe Hector, v-a eliberat la Stînca sainilor. El a cucerit Turnul Pătimirii. A omorît pe unul din cei mai puternici cavaleri din lume pentru a-l scoate din închisoare pe nepotul dom-nieis-tale Gauvain. Lancelot a adus înapoi lumina în Cas-telul Întunecos. Lancelot a destrămat vrăjile din Valea iubiților nestatornici. L-a învins careva vreodată? El este cavalerul fără pereche, toate virtuțile sînt desăvîrșite în el. Lancelot era frumos și bun; de-ar fi trăit, ar fi întrecut în bunătate și frumusețe pe toți cavalerii din lume! Dar aș putea vorbi o zi întreagă fără să pot spune toate meritele pe care le avea. Ah! să știe toți cei care au gînduri necurate față de mine că nu m-aș rușina deloc dacă mi-ar spune în față că îl iubeam cu o dragoste vinovată. Vai, el e mort sau pierdut pentru noi! Adevărat, aș primi bucuroasă să fie între mine și el tot ce-a spus domnișoara asta, dacă, cu prețul ăsta l-aș vedea viu și sănătos aici!

— Lasă, doamnă, spuse regele, știu bine că solia asta nu vine de la Lancelot și n-am să-i dau niciodată crezare.

— Sire, murmură domnișoara cea urîtă neștiind ce să mai spună, dacă așa vrea măria-ta, îți cer îngăduința de liberă trecere.

Regele o dădu în grija nobilului Yvain. Și, după plecarea ei, Galehaut veni să-și ia rămas bun de la el spunîndu-i că n-o să se oprească nicăieri zi și noapte pînă ce nu va afla cu siguranță dacă Lancelot e viu sau mort. Regele îl sărută plîngînd și la fel făcură și regina și doamna din Malehaut, cînd Galehaut se duse în odăile lor ca să-și ia bun rămas, lăsîndu-i în paza Domnului. După aceea plecă însoțit de Lionel.

Dar povestea se curmă aici cu privire la dînșii și se întoarce la Lancelot du Lac.

Morgana făcea tot ce-i stătea în putere pentru ca Lancelot s-o uite pe regină. Într-o seară, îi dădu să bea un filtru care îi tulbură mintea pînă într-atît încît, în timpul som-nului, i se păru că-și vede iubita într-un pavilion, în mijlocul unei pajiște pline de lumină, întinsă lîngă un cavaler; și, fiindcă se și repezise asupra ticălosului cu spada în mînă, ea îi spunea:

— Ce vrei să faci, Lancelot? Dă-i pace cavalerului: el e al meu, eu sînt a lui.

Și atît de tare era filtrul, că a doua zi i se păru că vedea aievea ceea ce visase: iar cînd Morgana intră în odaia lui, îi spuse:

— Mi-ai spus că ai să mă lași să plec dacă aș face legămînt ca, de azi pînă la Crăciun, să nu stau lîngă nici una din doamnele de la curtea regelui Artus. Iată-mă gata să fac jurămîntul.

Morgana ceru cele sfinte și îi primi legămîntul, apoi îi dădu un cal și arme, iar el plecă abătut.

Rătăci multă vreme fără să găsească mîngîiere; apoi se hotărî să se ducă în Sorelois ca să-și mai uite durerea pe lîngă Galehaut, dar nu-l găsi acolo pe prietenul său. A fost primit cu multă bucurie; dar el se gîndea într-una la vedenia cumplită pe care o avusese, fără să poată ști în chip lămurit dacă fusese un vis și, fiindcă nu voia să spună nimănui, mintea i se tulbură cu timpul. Degeaba căutau toți să-l mai însenineze: nu-i mai plăcea nimic. Într-o noapte îi curse din nas atîta sînge în pat, încît mintea îi slăbi: se sculă pe neașteptate și fugi pe cîmp, avînd pe dînsul numai cămașa și pantalonii.

A doua zi, oamenii lui Galehaut găsiră cearșafurile pline de sînge și îl căutară zadarnic: crezură că și-a luat singur zilele.

Între timp el rătăcea prin păduri, fără hrană, fără somn și plin de întristare: în felul ăsta capul i se goli încet-încet și înnebuni de-a binelea.

Dar povestea părăsește acum subiectul ăsta pentru a vorbi despre Galehaut.

MOARTEA LUI GALEHAUT

După ce s-a despărțit de Lionel care plecase și el într-ale lui, Galehaut îl căută îndelung pe Lancelot prin toate ținuturile și săvârși mult fapte mari, dar n-a putut să afle nimic despre prietenul său.
În cele din urmă se duse în Sorelois, unde află tot ce se întîmplase: cum îl așteptase Lancelot, pe urmă cum i se rătăcise mintea și cum îi găsiseră patul gol și plin de sînge; și atunci avu siguranța că prietenul său își luase singur zilele.
Și începu să sufere și își pierdu într-atît nădejdea, că nu mai voia nici să bea, nici să mănînce. Ceruse să i se aducă în fața lui un scut vechi al lui Lancelot pe care-l găsise și care-i aducea puțină ușurare. Posti unsprezece zile și unsprezece nopți. Oamenii bisericii care veneau să-l vadă îl certară și îi spuseră că sufletul lui va fi pierdut și sortit focurilor iadului, dacă va muri în halul ăsta; se învoi atunci să primească puțină hrană; dar era prea tîrziu. Dealtminteri, o rană urîtă pe care o primise căutîndu-l pe Lancelot se deschise din nou și toată carnea din jurul ei putrezi. În cele din urmă corpul i se uscă. Lîncezi așa din ziua Sfintei Madgalena pînă în primele zile ale lui septembrie, dînd de pomană din belșug la toți; apoi se stinse omul cel mai leal care a trăit vreodată.
Nepotul său Galehaudin îi moșteni toată țara și primi omagiul baronilor lui. Iar durerea tuturor prietenilor săi a fost mare, dar pe lîngă aceea a doamnei din Malehaut, care stătuse lîngă dînsul în Sorelois, în timpul bolii, jalea tuturor celorlalți era o nimica toată: și avea dreptate să se poarte așa, fiindcă de-ar mai fi trăit un an, ar fi luat-o de soție. Așa a murit Galehaut, fiul frumoasei uriașe, stăpîn al Insulelor Îndepărtate, dar povestea va spune mai încolo ce s-a întîmplat cu trupul lui muritor. Și va povesti pe îndelete șirul faptelor de arme fără seamăn ale lealului și viteazului senior Lancelot du Lac, împreună cu mai multe isprăvi ale lui Bohor cel surghiunit, ale nobilului Gauvain, nepotul regelui Artus, ale lui Perceval le Gallois și a tovarășilor Mesei rotunde care sînt, cu toate, povești minunat de plăcute de citit și de ascultat și potrivite să îndemne pe cinstiții seniori și pe doamne să trăiască după regulile curteniei, cu blîndețe și cinste, virtuți prin care se poate ajunge în Împărăția cerurilor.

EXPLICIT

CAVALERUL CU COTIGA

PROVOCAREA LUI MELEAGANT

Ca de obicei, în ziua de Înălțare, regele Artus își adună curtea la Camaaloth, cetatea lui cea mai bogată în aventuri și una dintre cele mai plăcute; dar a fost o adunare tristă și nicidecum măreață ca adunările de odinioară. Adevărat că timpul era frumos; pretutindeni înverzeau pajiștile și pădurile, păsărelele își cîntau bucuria prin frunzișuri, dar nici o fată nu se gîndea să culeagă trandafirii: Galehaut murise, Lancelot plecase de un an... Ah! cîte lacrimi se vărsară înainte ca adunarea să se împrăștie!

Pe cînd regele ieșea de la slujbă, sosi Lionel cel cu inima nesăbuită. Degeaba străbătuse, timp de un an și o zi, toate țările în căutarea lui Lancelot: nu aflase nimic despre el; și regina fu atît de îndurerată, auzindu-l, că numai cu greu a putut să-și ascundă jalea.

În aceeași zi, mai aflară că doamna din Malehaut murise de dragoste după Galehaut, stăpînul Insulelor Îndepărtate. Iar regele spuse că Lancelot o fi murit de supărare ca și ea din cauză că-și pierduse prietenul.

— Desigur, spuse seniorul Gauvain, și a avut dreptate, fiindcă o dată cu Galehaut a pierit de pe lumea asta orice lealitate și vitejie!

La asemenea vorbe, regina s-a mîniat rău de tot, fiindcă ea nu credea că Lancelot a murit; se gîndea că o fi bolnav sau captiv pe undeva; așa-i spunea inima ei cu tărie.

— Cum, Gauvain, spuse ea; nu mai e pe pămînt nici un om mai de doamne-ajută? O fi măcar unchiul tău, regele!

Toată lumea tăcu, iar regele căzu trist pe gînduri. Și în timp ce stătea dus în felul ăsta, intră un cavaler înarmat din cap pîn-n picioare și cu sabia la coapsă, dar fără coif, înalt și cu brațe vînjoase, cu picioare lungi și drepte, solid în șale, îngust în șolduri, cu pieptul lat și înalt, cu brațe puternice și lungi, cu ciolane tari, cu pumnii lați, cu umeri largi, cu capul mare și cu fața pătată de pistrui. Străbătu sala cu pași mari, ținînd un toiag în mînă pentru mai multă siguranță, iar cînd ajunse în fața regelui, spuse cu trufie și atît de tare de-l auzi toată lumea:

— Rege Artus, îți aduc la cunoștință, ție și tuturor celor de față, că eu sînt Meleagant, fiul regelui Baudemagu din Gorre. Și am venit să lupt împotriva lui Lancelot du Lac, fiindcă am auzit că se plînge că printr-un vicleșug l-am rănit cîndva. Și dacă are curajul să susțină una ca asta, să poftească de față, căci sînt gata să-i dovedesc că l-am rănit în luptă dreaptă și ca un cavaler adevărat.

— Nobile senior, spuse regele, domnia-ta ești fiul unuia dintre oamenii cei mai leali din lume și de dragul lui cată să te iertăm pentru greșeala asta. Oare domnia-ta nu știi că Lancelot nu se află la curte și că nu mai este de multă vreme aici? De-ar fi aici ți-ar răspunde cu vîrf și îndesat!

Lionel, văr primar cu Lancelot, se ridică în picioare: tocmai voia să-l roage pe rege să-i încredințeze lui sarcina de a lupta și să accepte provocarea lui Meleagant, cînd regina îl trase iute înapoi spunîndu-i:

— Fii sigur că în ziua cînd Dumnezeu o să-l aducă înapoi pe vărul domniei-tale, el n-are să se socotească răzbunat decît de mîna lui.

Văzîndu-l pe Lionel că se așază la locul lui, Meleagant zîmbi obraznic și, după o clipă de zăbavă, adăugă:

— Sire, venisem să caut cavaleri adevărați la curtea măriei-tale, dar nu văd nici unul. Cu toate astea, am să fac în așa fel încît să lupt cu cineva, de s-or fi găsind pe aici niscai viteji precum le merge vorba. În regatul părintelui meu se

găsesc mulți captivi din ținutul Logres, pe care nu i-ați putut niciodată elibera. Dacă aveți curajul să o dați pe regină în grija unui cavaler care să o ducă în pădure, am să lupt împotriva lui. Și dacă o apără pe regină împotriva mea, bretonii măriei-tale vor fi izbăviți și-și vor căpăta libertatea; dar dacă o voi dobîndi, am s-o duc cu mine ca pe un lucru al meu.
— Prietene, spuse regele, că îi ții în închisoare, asta mă mîhnește adînc: dar ei n-au să fie niciodată puși în libertate de către regină, după cum gîndesc eu!
Atunci Meleagant ieși din sală și, după ce încălecă, plecă spre pădure, la pas, privind des înapoi pentru a vedea dacă nu-l urmărește careva. Dar toată lumea socotea drept o mare sminteală să o pună pe regină într-o primejdie așa de mare cum ceruse el.
Cu toate astea seneșalul Keu se dusese să-și îmbrace armura acasă la el; se întoarse înaintea regelui, cu coiful pe cap și cu scutul trecut pe după gît, și îi spuse:
— Sire, te-am slujit cu credință, și mai cu seamă de dragul măriei-tale decît pentru ca să am averi și moșii, dar văd bine că măria-ta nu mai ții la mine: de aceea plec departe și de măria-ta, și de curte.
Regele îl iubea pe seneșal din toată inima.
— Din ce anume ai băgat de seamă că te iubesc mai puțin? întrebă el. Dacă ți s-a făcut vreo nedreptate, spune-mi-o și am s-o îndrept în chip atît de strălucit că ai să fii mîndru de asta.
— Seneșale, spuse și regina, te rog să rămîi de dragul meu; și dacă dorești cumva ceva, ai să capeți, orice-ar fi acest ceva. Măria-sa regele va fi chezașul făgăduinței mele.
Regele se învoi.
— Sire, răspunse seneșalul, am să-ți spun ce foloase mi-ai făcut acum: am s-o duc pe măria-sa regina la cavalerul care a plecat de aici pentru a mă lupta cu el și a reda libertatea oamenilor noștri, căci am fi toți acoperiți de rușine, dacă ar pleca din palatul măriei-tale fără ca cineva să lupte împotriva lui.
La auzul acestor vorbe, regele se supără și se întristă atît de tare, încît mai-mai să-și iasă din minți. Dar și mai supărată a fost regina. Inima-i spunea că Lancelot nu e mort și,

la gîndul că nu el, ci seneșalul Keu trebuia s-o apere și că se află într-o mare primejdie puțin a lipsit să nu-și ia singură zilele. Dar, după ce i se pregăti calul reginei, regele se duse s-o caute în odaia ei unde vărsa lacrimi amare. Din mers, ea îl privi pe nobilul Gauvain și îi spuse:
— Iubite nepoate, aveai dreptate: o dată cu moartea lui Galehaut a pierit orice vitejie.
— Încalecă, măria-ta, și să nu-ți fie teamă, spuse Keu; cu voia Domnului, am să te aduc teafără înapoi.
Dar, pe cînd amîndoi se îndepărtau, nobilul Gauvain spuse regelui:
— Cum, sire, îngăduiți ca măria-sa regina să fie dusă în pădure de seneșalul Keu, căruia are să-i fie răpită cu siguranță! Așadar cavalerul ăsta o s-o ia liniștit cu dînsul!
— Da, spuse regele, căci m-aș acoperi de rușine dacă s-ar amesteca vreunul de-ai mei. Hotărît lucru, un rege nu trebuie să-și ia vorba înapoi.
— Sire, adăugă seniorul Gauvain, ai făcut o mare copilărie.
Și luă hotărîrea să o elibereze pe regină și să-l provoace pe Meleagant pînă în regatul din Gorre. Își îmbrăcă armura și plecă pe dată, urmat de doi scutieri care duceau de dîrlogi doi cai frumoși.

REGINA RĂPITĂ

În pădure, Meleagant aștepta cu mai mult de o sută de cavaleri. Văzîndu-l pe Keu venind, le dădu poruncă să se ascundă și veni întru întîmpinarea seneșalului:
— Cavalere, îi spuse, cine ești domnia-ta și cine este doamna de față?
— E regina.
— Doamnă, scoate-ți vălul, ca să te văd.
Regina își ridică vălul și el văzu bine că este ea. Atunci îi propuse lui Keu să meargă într-o cîmpie grozav de frumoasă pentru luptă, fiindcă pădurea era prea deasă ca doi cavaleri să poată lupta acolo în mod cinstit. Iar acolo, prinse calul reginei de frîu.

— Doamnă, eşti prizonieră!
— N-o s-o iei aşa de uşor! îi spuse Keu.
Şi amîndoi, luîndu-şi distanţa, se năpustiră unul asupra celuilalt cu lancea subsuoară şi cu o asemenea iuţeală, de făceau un zgomot ca vulturii cînd se reped la pradă. Dar Keu făcuse o prostie, fiindcă nu cercetase starea chingilor, putrezite lîngă catarame: acestea se rupseră la prima ciocnire la fel ca şi pieptarul calului, aşa încît Keu se prăvăli la pămînt, cu şaua între picioare, şi se răni greu în cădere. Atunci Meleagant îl călcă în copitele calului. Aşa o cuceri pe regina Guenievra acest fanfaron şi lăudăros. Apoi o luă cu el, odată cu seneşalul, într-un leşin adînc şi întins pe o lectică de doi ostaşi.
Dar povestea nu mai vorbeşte acum despre dînsul şi se întoarce la nobilul Gauvain.

PITICUL COTIGAR

Pe cînd se apropia de pădure, văzu ieşind dintre copaci calul lui Keu, alergînd zănatec, cu dîrlogii rupţi, cu chingile desfăcute. Şi, puţin după aceea, zări un cavaler, cu coiful pe cap, care-şi îndemna calul sleit de oboseală; după ce-i dete bineţe, acesta îi strigă de departe tare:
— Nobile domn, dă-mi cu împrumut sau dăruieşte-mi unul din caii pe care-i duc scutierii domniei-tale! Îţi făgăduiesc în schimb să mă plătesc cum vei dori domnia-ta.
— Seniore, alege-ţi-l după voia domniei-tale.
Fără altă vorbă, cavalerul sări pe calul care era mai aproape de el, dete pinteni şi dispăru în pădure.
Gonind în goana calului, îl ajunse curînd din urmă pe Meleagant şi pe oamenii lui. Şi să ştiţi că erau cu toţii mai mult de o sută. Fără să mai stea în cumpănă, cavalerul înfige pintenii în coastele calului şi se năpusteşte asupra lor ca un şoim.
Meleagant se duce în întîmpinarea lui, şi amîndoi se izbesc unul de altul aşa de tare că ochii le varsă flăcări; Meleagant e atît de zguduit de lovitură, că se agaţă de gîtul

calului ca să nu cadă. Văzînd asta, cavalerii lui se năpustesc la străin; dar acesta începe să lovească în dreapta şi-n stînga atît de cumplit, încît toţi cei pe care-i pocneşte se izbesc cu bărbia de piept, dar tăind scuturile şi coifurile şi zalele cu atîta iuţeală de nici opt oameni n-ar fi putut să facă mai mult. Atunci Meleagant îl atacă strigînd: « Eşti un om mort! » Cu toate astea se mulţumeşte să lovească mişeleşte calul străinului, care se prăbuşeşte sub el; apoi se îndepărtează cu ai săi, ca nişte oameni ce nu au timp de vorbit, ducînd-o şi pe regină şi pe seneşalul Keu.
Străinul îi urmări fugind după ei cît putu şi pînă ce se simţi atît de istovit că trebui să-şi încetinească mersul. Şi după ce merse aşa o bucată de vreme, văzu o cotigă. Pe oişte stătea în capul oaselor un pitic îndesat, butucănos şi posac, care ţinea în mînă o nuia lungă.
— Piticule, îl întrebă străinul, după ce-i dete bineţe, nu poţi să-mi dai ceva veşti despre o doamnă care a trecut prin părţile astea?
— Vorbeşti despre regină? Ţii mult să afli ceva despre dînsa?
— Da, spuse străinul.
— Am să ţi-o arăt mîine, dacă ai să faci aşa cum te-oi învăţa eu. Urcă-te în cotigă şi am să te duc într-un loc de unde ai s-o poţi vedea.
Acum să ştiţi că pe vremea aceea o cotigă era un lucru atît de ocară, că nici un cavaler nu putea să se urce în aşa ceva fără să-şi piardă orice faimă. Iar cînd voia cineva să pedepsească un ucigaş, sau un borfaş, îl urca într-o cotigă, aşa cum îl punem astăzi la stîlpul ruşinii, şi îl plimba prin tîrg. Şi de aceea se spunea pe vremea aceea: « Cînd o să-ntîlneşti o cotigă, închină-te să nu dea ceva rău peste tine! » Iată de ce străinul îi răspunse piticului că i-ar fi mult mai plăcut să meargă după cotigă, decît în ea.
— Îmi juri că ai să mă duci la stăpîna mea regina dacă mă urc în cotigă?
— Îţi jur că am să ţi-o arăt mîine dimineaţă la primul ceas, spuse piticul.
Atunci străinul sări în cotigă fără să mai stea la gînduri. Şi în vremea asta, iată că vine şi seniorul Gauvain, urmat de cei doi scutieri ai săi, din care unul îi ducea scutul, iar

celălalt coiful și ținea un cal de dîrlogi. Și nobilul Gauvain întrebă și el pe pitic dacă nu știe ceva despre regină; iar piticul îi răspunse că o să i-o arate mîine dimineață, dacă vrea să se urce în cotigă.
— De-o vrea bunul Dumnezeu, spuse nobilul Gauvain, eu n-am să mă urc niciodată într-o cotigă. Nobile cavaler, ca să nu pați vreo rușine mai mare, ia calul ăsta foarte bun, fiindcă pun rămășag că o să știi să te folosești mai bine de un cal decît de o cotigă.
— Ba deloc, spuse piticul, fiindcă mi-a făgăduit că o să stea aici toată ziua.
Nobilul Gauvain nu îndrăzni să mai stăruie, dar făcură drumul împreună. Și merseră așa pînă spre seară, cînd ajunseră în fața unei fortărețe mîndre și puternice, la marginea unei păduri.

CAVALERUL CU COTIGA

Cînd tîrgoveții îl văzură pe cavalerul adus de pitic, îl întrebară ce crimă făcuse. Dar el nu catadicsi să le răspundă; atunci, cu mic cu mare, bătrîni și copii, îl huiduiră cu toții și aruncară cu bulgări în el ca într-un învins în lupta de campioni. Iar seniorul Gauvain suferea grozav din cauza asta și blestema ceasul în care au fost născocite cotigele. La castel, o fată tînără îl primi cu mare bucurie, dar tot ea spuse cavalerului din cotigă:
— Domnule, cum îndrăznești să-ți arunci privirea la cineva, domnia-ta care ești dus într-o cotigă ca un criminal? Cînd un cavaler și-a pierdut pînă-ntr-atît cinstea, el părăsește

lumea asta a noastră și fuge undeva unde să nu mai știe nimeni de dînsul!
Dar străinul nu răspunse nimic nici la asta; îl întrebă doar pe pitic cînd o să vadă ceea ce-i făgăduise.
— Mîine, la ceasul dintîi al zilei. Dar, pentru asta, trebuie să cerem găzduire aici.
— Așa am să fac, spuse străinul. Dar, de-ai fi vrut, aș fi mers ceva mai departe în seara asta.
Se dădu jos din cotigă, urcă scările locuinței și intră într-o odaie unde începu să-și scoată singur armura, cînd doi scutieri veniră să-l ajute. Zărind o mantie, se înfofoli cu ea și își acoperi cu grijă capul ca să nu-l recunoască nimeni; apoi se aruncă pe un pat foarte bogat care se găsea acolo. Nici nu se întinsese bine pe el, că fata intră însoțită de seniorul Gauvain și fu grozav de necăjită văzîndu-l întins într-un așternut așa de frumos.
— Domnișoară, îi spuse liniștit cavalerul, m-aș fi culcat cu și mai mare plăcere, dacă patul ar fi fost încă și mai frumos.
— Vino să mănînci, seniore, căci s-a adus apa pentru spălatul mîinilor, mai spuse Gauvain.
Străinul răspunse încet că nu-i e foame și că nu se simte tocmai bine.
— Adevărat, trebuie să fie tare bolnav, strigă fata, și dacă ar ști ce-i rușinea, i-ar plăcea să fie mai curînd mort decît viu. S-a făcut de rîs și n-am să mănînc cu el la masă. Domnia-ta poți s-o faci, spuse ea nobilului Gauvain, dar te vei face de rîs ca și el.
Atunci Gauvain coborî cu ea în sala mare. Dar, după ce mîncară, el întrebă ce face cavalerul și, auzind că n-a vrut să mănînce nimic, se întoarse lîngă dînsul.
— Scumpe senior, de ce nu vrei să te hrănești? Nu faci bine, fiindcă un bărbat viteaz care vrea să îndeplinească fapte mari de arme nu trebuie să-și lase trupul și brațele să se înțepenească. Te implor, pe ce ai mai scump pe lume, să mănînci! I-o spuse de atîtea ori pînă ce străinul primi să mănînce ceea ce-i aduseră. Pe urmă se urcă în pat și dormi pînă dimineața.
Cînd se iviră zorile și soarele începu să zvînte roua, piticul intră în odaie și începu să țipe:

— Cavalerule din cotigă, sînt gata să-mi țin legămîntul! Și într-o clipă sare străinul din pat, în pantaloni și în cămașă, așa cum era: iar piticul îl duce la o fereastră, spunîndu-i să se uite bine. Și lui i se păru că o vede trecînd pe regină și pe Meleagant care o duce cu el, și pe seneșalul Keu purtat pe o lectică.
Și o privește pe regină cu mare dragoste, urmărind-o cît mai departe, și se apleacă tot mai tare pe fereastră, cu gîndul la ceea ce vede, în așa fel că iese cu trupul afară pînă-n șolduri și e gata să cadă.
Noroc că tocmai în clipa aceea intra în odaie nobilul Gauvain, însoțit de o fată. Văzîndu-l pe străin într-o primejdie atît de mare, îl apucă de braț și îl trase înapoi și, fiindcă fața îi era descoperită, îl recunoscu numaidecît.
— Ah! dragul meu senior, de ce te-ai ascuns astfel de mine? îl întrebă el.
— De ce? Pentru că trebuia să-mi fie rușine să mă recunoască cineva. Căci am avut prilejul să mă umplu de glorie eliberînd-o pe regină și, din vina mea, am dat greș.
— Hotărît lucru, nu s-a întîmplat din vina domniei-tale! Fiindcă toată lumea știe că acolo unde dai greș domnia-ta nimeni n-ar putea reuși!
Cînd domnișoara văzu cît de multă considerație îi arată nobilul Gauvain cavalerului din cotigă, îl întrebă cine era necunoscutul acela. El îi răspunse că n-are s-o afle din gura lui pentru moment, dar că e cel mai bun printre cei buni. Atunci ea îl întrebă pe străin: cine e.
— Eu sînt cavalerul dus cu cotiga, domnișoară, spuse el.
— Păcat. Dar, deși te-am mustrat mai înainte, nu pot să nu te onorez cum se cuvine pînă la urmă. Avem aici cai zdraveni și frumoși: alegeți-l pe cel ce ți se va părea mai bun, ca și lancea pe care o s-o dorești.

— Mulțumim din inimă, domnișoară, spuse nobilul Gauvain, dar calul nu-l va primi decît de la mine, atîta timp cît voi mai avea, și am cu mine doi cai puternici și frumoși. Are să-l încalece pe unul, dar va lua lancea pe care i-o oferi domnia-ta, dacă nu vrea să o ia pe a mea.
Și în vremea asta, după ce li se aduseră caii, străinul încălecă pe unul, nobilul Gauvain pe celălalt, și amîndoi își luară rămas bun după ce se rugară lui Dumnezeu pentru binele domnișoarei.

VINDECAREA LUI LANCELOT

Și de mă întrebați ce nume avea cavalerul necunoscut, pot să vă spun acum că era nobilul Lancelot du Lac. Părăsind ținutul Sorelois, era așa de întristat că nu-l putuse găsi pe Galehaut și suferea atît de cumplit crezînd că regina l-a uitat, încît, ce mai încoace-încolo, mîncă și dormi atît de puțin, că i se goli tot capul și-și pierdu mințile. Toată vara și pînă la Crăciun, umblă razna. În cele din urmă, în ajunul Întîmpinării Domnului, Doamna Lacului îl găsi zăcînd într-un tufiș în adîncul pădurii din Tintagel, în Cornouaille. L-a ținut pe lîngă ea toată iarna și în timpul postului mare; și, făgăduindu-i c-o să-i procure cea mai mare dintre bucurii, l-a vindecat așa de bine că se făcu mai puternic și mai frumos decît înainte. Și se ferise să-i aducă la cunoștință vestea morții lui Galehaut.
Cu cinci zile înainte de Înălțare, îi pregăti un cal și arme.
— Scumpe prietene, îi spuse ea, e aproape timpul cînd vei redobîndi ceea ce ai pierdut. Află că va trebui să te găsești în ziua de Înălțare, către ceasurile nouă, în pădurea din Camaaloth. Cu siguranță că ai vrea mai curînd să fii mort decît viu, dacă n-ai fi acolo la ceasul acela.
— Pe toți sfinții, spuse Lancelot, am să ajung acolo pe jos sau călare!
Și merse drept în pădure, unde ajunse pentru a vedea de departe pe Meleagant care se lupta cu Keu și o răpea pe regină. Calul său era atît de istovit că nu putu ajunge la

timp, şi numai datorită calului de la seniorul Gauvain putu să atace pe cei o sută de cavaleri pentru a o salva pe regină. Iar de data aceasta trebuia să încerce să o cucerească din nou.
Dar povestea se întoarce acum la domnişoara din castel.

CELE DOUĂ PODURI

Era grozav de nerăbdătoare să afle numele cavalerului cu cotiga: auzind cît de mult îl lăudase seniorul Gauvain, fata bănuia că s-ar fi putut să fie Lancelot în carne şi oase şi ar fi căutat să cunoască adevărul, de n-ar fi umblat zvonul că viteazul cavaler murise. Dar ea îşi spuse în sinea ei că are să afle, punînd un om în primejdie şi cunoscîndu-l după vitejia lui. O chemă pe sora ei mai mică, fată foarte deşteaptă şi binecrescută, şi o învăţă ce trebuie să facă. De aceea fata încălecă pe cal şi ajunse la răscrucea Pădurilor, luînd-o pe scurtături.
De îndată ce-i văzu sosind pe cei doi prieteni, o luă înaintea lor fără să le spună o vorbă; dar ei veniră după dînsa şi, după binecuvîntările de cuviinţă, o întrebară dacă nu ştie ceva despre regina Guenievra.
— Păi nu ştiţi că Meleagant, fiul regelui din Gorre, a dus-o în regatul lui taică-său, de unde nu se poate întoarce nici un breton?
— Şi cum putem să ajungem acolo?
— Am să vă spun îndată, dacă-mi făgăduiţi pe cuvîntul domniilor-voastre că fiecare în parte aveţi să-mi acordaţi favoarea pe care am să v-o cer.
— Pentru numele Domnului, domnişoară, strigă Lancelot, mai îngrijorat în privinţa aceasta decît oricare altul, o să-ţi dăm tot ce-ai să vrei.
— Dacă-i aşa, uite cele două drumuri care duc unul la Podul pierdut, numit de unii şi Podul-de-sub-apă, iar celălalt la Podul spadei. Cel dintîi este făcut dintr-o singură bîrnă, lată numai de un picior şi jumătate. Curge tot atîta apă pe deasupra lui cît curge pe dedesubt şi e păzit de un cavaler.

Celălalt e alcătuit dintr-o tablă de oţel, ascuţită ca o spadă. Seniori cavaleri, să vă aduceţi aminte că în orice loc şi în orice zi s-ar întîmpla, fiecare dintre domniile voastre îmi datorează o favoare.
Lancelot îl rugă pe seniorul Gauvain să aleagă el una dintre cele două căi şi Gauvain alese drumul Podului pierdut. Atunci îşi scoaseră coifurile şi se sărutară cu dragoste pe buze; apoi se rugară lui Dumnezeu, fiecare pentru celălalt, să le poarte de grijă, şi fiecare îşi văzu de drumul său.

PATUL PRIMEJDIOS

Lancelot făcuse puţină cale, cînd auzi pe cineva că-l strigă şi o văzu pe domnişoara de la răspîntie ivindu-se pe o scurtătură.
— Nobile cavaler, îi spuse ea, nu am linişte în ţinutul ăsta, unde lumea mă urăşte grozav. Îţi cer să mă însoţeşti şi să mîi la mine în noaptea asta.
— Am să viu cu plăcere cu domnia-ta, dar e prea devreme ca să ne adăpostim pentru noapte.
— Locul unde mergem nu e prea aproape, şi dacă te îndepărtezi n-o să mai găseşti astăzi nici un sălaş şi nici o casă. Şi apoi, n-o să mă iei sub ocrotirea domniei-tale? Am mare nevoie de domnia-ta.
— N-are să ţi se întîmple nimic, dacă am să te pot salva, spuse Lancelot.
Şi merseră călare împreună pînă ce sosiră, la căderea nopţii, în faţa unei case împrejmuite de un gard. Pînă să-i dea Lancelot mîna, fata şi sărise de pe cal. Îl duse într-o odaie tare frumoasă unde era lumină ca ziua-n amiaza mare, datorită mulţimii de lumînări şi de torţe aprinse, şi acolo îi scoase coiful şi scutul, iar el îşi scoase armura; în sfîrşit, îl îmbrăcă cu o haină de un roşu-aprins, îmblănită cu o zibelină bogată. Pe un scaun lung erau două lighene cu apă caldă şi un prosop alb, frumos brodat. După ce s-au spălat, s-au aşezat la o masă încărcată cu fripturi, cu cupe de argint aurit şi cu căni pline de hidromel şi de vin alb, tare.

După masă, se duseră să se răcorească o clipă lîngă o fereastră care dădea spre grădină; apoi, domnișoara îl duse pe Lancelot lîngă un pat bogat, pe care erau întinse foarte frumoase cearșafuri albe și o cuvertură cu fir de aur, tivită pe margine cu blană de veveriță, mai potrivită poate pentru un rege. Acolo, îl luă pe cavaler de mînă și, așezîndu-se lîngă el, îi spuse:
— Scumpe oaspete, îmi datorezi o favoare. Îți cer să te culci noaptea asta cu mine în patul ăsta.
Ah, de bună seamă că Lancelot a fost cuprins de spaimă auzind una ca asta! Nu mai știa ce să facă.
— Domnișoară, șușoti el, cere-mi orice alt lucru vrei! Dar trebui să-și țină jurămîntul. După ce stinseră lumînările, se culcară amîndoi, dar Lancelot nu-și scoase nici cămașa, nici nădragii, și nu îndrăzni să se întoarcă cu spatele la ea, fiindcă ar fi săvîrșit o bădărănie în felul ăsta, dar nici cu fața, din pricina primejdiei; dar se trase cît putu mai departe de ea și rămase întins pe spate țeapăn și fără să crîcnească: deoarece n-ar fi putut s-o înșele cu bună-știință pe față, fiindcă n-avea decît o inimă și inima asta nu mai era a lui.
— Cum! nobile cavaler, n-ai să mai faci altceva nimic? întrebă fata. Mi se pare că nu-ți place deloc să fii lîngă mine. Sînt oare atît de hîdă și de pocită?
— Acum te văd urîtă, cu toate că mi-ai părut frumoasă înainte.
— Dacă ai vreo iubită, n-are să afle nimic.
— Dar o s-o știe inima mea.
— Domnul să mă aibă în paza lui! mai spuse ea, mi-ai spus de ajuns. Domnul Dumnezeu să-ți dea liniște deplină și să te bucuri de ce ți-e drag!
Se ridică de pe pat și se duse să se culce în altul, zicîndu-și în gîndul ei:

— N-am cunoscut vreun cavaler pe care să-l prețuiesc atîta ca pe ăsta. Inima lui e cinstită, așa cum s-a arătat și în Valea îndrăgostiților nestatornici.
Căci cam bănuia dînsa cine era cavalerul, dar voia să fie și mai sigură.

PIEPTENUL CU FIRE DE PĂR AURII

La revărsatul zorilor, domnișoara se întoarse în odaia lui Lancelot. El își și îmbrăcase armura.
— Domnul să-ți facă parte de o zi prielnică! spuse ea.
— Și domniei-tale la fel, domnișoară.
— Seniore, este obiceiul ca o fecioară care călătorește singură să nu se teamă de nimic; în schimb, cînd o însoțește un cavaler, dacă un altul i-o cucerește în dauna lui, poate să-și facă mendrele cu ea, ca și cum ar fi soția lui. Află dară că există prin apropiere un bărbat care m-a iubit vreme îndelungată și mi-a cerut să-l iubesc, dar i-au fost în zadar străduințele. Totuși, dacă vrei să mă aperi împo-triva lui, am să-ți arăt drumul fără teamă.
— Domnișoară, am să te pot apăra împotriva unui cavaler, ba și împotriva a doi, spuse Lancelot.
Atunci ea dădu poruncă să se pună șeile pe cai și merseră așa, în goană, multă vreme pe drumuri și pe poteci, dar el nu răspundea deloc la toată sporovăiala ei; îi plăcea să gîndească, dar îi venea greu să vorbească: așa vrea dragostea. Pe la al treilea ceas din zi ajunseră pe malul unui izvor, în mijlocul unei pajiști; acolo, pe o piatră mare, se afla un pieptene de fildeș aurit atît de frumos, cum nici un înțe-lept sau vreun smintit nu mai văzuseră unul la fel de pe vremea lui Isoré. Cine-l uitase acolo? Nu știu; dar Lancelot se opri, uimit, și sări de pe cal ca să-l ia. Oh! cum îl privi, cînd îl luă în mîini, cît de mult admiră firele de păr, mai luminoase și mai lucitoare decît aurul fin, rămase în el! Fata începu să rîdă.
— Domnișoară, te implor pe ce ți-e mai drag pe lume, spune-mi de ce rîzi!

— Pieptenul acesta este al reginei, iar firele de păr pe care le vezi domnia-ta cu siguranță că n-au crescut pe altă pajiște decît pe cea din capul dînsei!
— Sînt multe regine și mulți regi: despre care regină vorbești domnia-ta? mai spuse iar Lancelot, tremurînd din tot trupul.
— Ba nu zău, de soția regelui Artus!
La auzul acestor vorbe, Lancelot se înmuie de mijloc pînă la pămînt și ar fi căzut de tot dacă domnișoara n-ar fi sărit în grabă de pe cal ca să-l ajute. Cînd își veni în fire și se văzu sprijinit de ea, o întrebă, tare rușinat:
— Ce s-a întîmplat?
— Voiam să-ți cer pieptenul ăsta, seniore, spuse ea ca să nu-l jignească.
Lancelot i-l dă, dar după ce scoate firele de păr din el, pe care le privește cu nespusă dragoste! Pe furiș, le duce la buze, la ochi, la frunte, e fericit, e bogat cu firele astea, le ascunde pe inima lui, între cămașă și corp, și ar fi dorit ca domnișoara să fie mai departe de el. Dar trebui să pornească mai departe la drum, împreună cu ea, și merseră călare pînă seara cînd traseră pentru noapte la o mănăstire unde fură primiți foarte frumos. [. . .]
Domnișoara îi spuse cine este și că venise după el la rugămintea surorii ei; iar Lancelot își continuă drumul, condus de scutierul său. Amîndoi ajunseră la drumul care ducea spre Gabion, cetatea cea mai importantă a regatului Gorre. Acolo se găsea turnul în care era închisă regina Guenievra; dar, ca să intri în el, trebuia să treci pe Podul spadei.

PODUL SPADEI

Cînd zări puntea tăioasă, scutierul începu să plîngă de milă. Lancelot privi spada strălucitoare, albă și tăioasă ca un brici, pe care trebuia să treacă; privi apoi apa, în sus și în jos, apă care era neprimitoare, rece și neagră. Dar mai apoi, ridicînd capul, se uită cîtăva vreme la turnul în care se afla regina și spuse:

— Nu fi îngrijorat pentru mine, prietene, fiindcă nu mi-e cîtuși de puțin frică de locul ăsta de trecere; nu e atît de primejdios pe cît credeam. Și uite ce turn frumos în față! Și dacă vor să-mi dea adăpost în el, la noapte o să le fiu oaspete.
Puse să i se ungă cu smoală caldă mănușile, pantalonii de fier și poalele zalei, ca să poată apuca mai bine oțelul. Pe urmă se duse drept la pod, se mai uită o dată la turnul în care era închisă regina, o salută înclinînd capul, își trecu scutul în spate ca să nu-l împiedice și, după ce-și făcu semnul crucii în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, prinse între picioare puntea de oțel și începu să se tîrască pe deasupra tăișului spadei, ajutîndu-se cu brațele și cu genunchii; și, de-ați fi fost de față, ați fi văzut cum îi țîșnește sîngele din mîini, din picioare și din pulpe; dar el mergea mai departe, cu ochii țintă la turn, fără să se uite la lama tăioasă sau la apa repede și înșelătoare, gîndindu-se că suferința e plăcută pentru cel mînat de dragoste.
În cele din urmă ajunse la țărmul celălalt, unde se așeză ca să se odihnească o clipă, după ce-și scosese spada și își adusese scutul în față.
Toți cei din turn ieșiseră la ferestre pentru a-l vedea pe viteazul care trecea podul primejdios și, odată cu ei, regina Guenievra și regele Baudemagu. În clipa în care cavalerul ajunse la mal, regina se gîndi că nu putea fi altul decît Lancelot și pe dată, ea care pînă atunci fusese tristă de moarte, începu să rîdă, să glumească, să fie voioasă, așa încît regele Baudemagu se arătă surprins.
— Măria-ta, îi spuse el, dacă mi-ai îngădui, ți-aș pune o întrebare, dar să nu te superi. Știi cumva cine e cavalerul de colo? O fi Lancelot? Ce crezi?
— Sire, de mai mult de un an nu l-am văzut deloc pe Lancelot, și multă lume crede că a murit. Din cauza asta, nu sînt sigură că este el, dar mai degrabă cred că e el și nu altul, și aș dori lucrul ăsta, căci m-aș încrede mai bucuroasă în brațul lui decît în brațul oricărui altul: știi doar că este un bun cavaler! Și oricare ar fi cel de față, în numele Domnului și spre cinstea măriei-tale, ia-l sub oblăduire așa cum se cuvine.
— Am s-o fac, mărită-doamnă, spuse regele.

BUNUL REGE BAUDEMAGU

Regele încălecă pe un cal ales şi se opri lîngă cavaler, escortat de trei ostaşi care duceau un cal de căpăstru. Stînd jos în faţa podului, Lancelot căuta să-şi oprească sîngele din răni; îl recunoscu pe rege şi se ridică în picioare în faţa lui, deşi era greu rănit.

— Nobile cavaler, spuse regele Baudemagu, încalecă pe calul ăsta şi fii binevenit. E timpul să te odihneşti astăzi. Nimeni n-a arătat cîndva mai mult curaj decît domnia-ta.

— Sire, răspunse Lancelot, sînt aici pentru a-mi duce pînă la capăt misiunea şi nu pentru a mă odihni la ceasul acesta. Mi s-a spus că trebuie să lupt cu cineva; dacă este aici luptătorul, să se arate.

— Prietene, văd cum îţi curge sîngele: eşti grăbit să te lupţi din nou cînd eşti rănit? Aşteaptă să ţi se vindece rănile. Am să-ţi dau din alifia celor Trei Marii, sau dintr-una mai bună, de-o fi alta.

Nu există cavaler pe lumea asta pentru care să fac ceva cu mai mare plăcere decît pentru domnia-ta.

— Măria-ta, nu ştiu de ce-ar trebui să faci atîta pentru mine, fiindcă nu sînt dintre oamenii măriei-tale şi nici nu te-am întîlnit vreodată, după cîte ştiu. Oricine-aş fi, lasă-mă să lupt, fiindcă n-am venit aici de atît de departe, ca să stîrnesc mila cuiva.

Regele înţelese că de fapt cavalerului îi era frică să nu-l recunoască cineva.

— Nu ştiu cine eşti, spuse el, şi nimeni nu te va întreba despre asta în casă la mine. Te iau sub oblăduirea mea de aici înainte şi îţi voi fi chezaş împotriva tuturor, în afară de cel cu care trebuie să lupţi. Încalecă pe calul ăsta, iar dacă nu-i destul de bun am să-ţi dau unul mai bun. Dacă am spus că ţin la domnia-ta e din pricina marii vitejii de care dai dovadă.

Aşa grăi regele şi cu atîta curtenie că Lancelot se învoi să-l însoţească. Regele dădu ordin să fie dus în odaia cea mai ferită din turn, unde nu-i trimise alt servitor decît un scutier şi se feri să intre chiar dînsul acolo, ca nu cumva să-l tulbure.

Se duse totuşi după Meleagant:

— Dragă fiule, dacă ai vrea să mă crezi, ai face ceva care ţi-ar aduce laude în vecii vecilor.

— Ce anume?

— Tu i-ai da înapoi cavalerului aceluia, care a trecut acum puntea, pe regina Guenievra, pe care rău faci că o ţii captivă, iar eu i-aş pune în libertate pe ceilalţi prizonieri, fiindcă întemniţarea lor a durat de ajuns. Şi toată lumea ar spune că ai dat înapoi de bună voie ceea ce ai cucerit prin vitejie, iar asta ar fi o mare cinste pentru tine.

— Nu văd în asta o cinste, ci mai degrabă mişelie! spuse Meleagant. Pesemne că nu ai pic de curaj de-mi dai un asemenea sfat. Chiar de-ar fi Lancelot în persoană, şi nu mi-e frică nici de el! Şi poţi să-l găzduieşti cît îţi poftеşte inima: îmi voi apăra dreptul cu atît mai multă cinste, cu cît îl vei ajuta domnia-ta mai mult împotriva mea.

— Cine ţi-a spus că e Lancelot? Zău că nu ştiu nimic, fiindcă nu l-am văzut încă decît în armură şi cu coiful pe cap. De-ar fi el, faci rău că vrei să-l înfrunţi: nu te-ai alege cu nici un folos.

— N-am văzut vreodată pe cineva care să aibă o părere mai proastă despre mine ca domnia-ta! strigă Meleagant. Dar cu cît domnia-ta mă disprеţuieşti mai mult, cu atît mai bună părere am eu despre mine. Şi vei avea mîine destulă bucurie sau întristare, căci ori eu ori el, unul din noi doi va pleca din lumea asta.

— Pentru că aşa stau lucrurile, n-am să mai adaug nimic, dar dacă te-aş putea opri de la lupta asta fără să săvîrşesc o fărădelege, de bună seamă că nu ţi-aş prinde scutul pe după gît. Oricum, cavalerul ăsta nu va avea de luptat decît împotriva persoanei tale, căci n-am trădat niciodată pe cineva şi n-am să trădez nici de data asta.

PRIMA LUPTĂ PENTRU REGINĂ

A doua zi, la răsăritul soarelui, venise atîta lume să vadă lupta, că nici n-aveai unde să pui piciorul.
Lancelot se duse să asculte slujba înarmat complet, în afară de cap şi de mîini. Pe urmă îşi legă coiful lui bun de Poitiers şi veni să-i ceară regelui îngăduinţa de a lupta.
— Nobile cavaler, îi spuse regele, vei lupta şi îţi făgăduiesc că nimeni nu te va sili să-ţi dai numele în vileag. Cu toate astea te rog, pe tot ce ai mai drag în lume, să-ţi scoţi coiful.
Lancelot se descoperi şi, de cum îl văzu, regele îl recunoscu cu mare bucurie. Îl îmbrăţişă şi îi ură bun venit, fericit să se convingă că nu murise, aşa cum umblase zvonul; dar nu-i spuse nimic despre sfîrşitul lui Galehaut, ca să nu-l întristeze.
Îl duse în piaţa din faţa castelului, care era mare şi încăpătoare, şi acolo îl îndemnă încă o dată pe fiul său să-i dea pe Guenievra şi pe prizonieri; dar Meleagant nici nu vru să audă. Atunci regele le ceru celor doi luptători să nu atace înainte de semnal; pe urmă se urcă în turn, unde o găsi pe regină înconjurată de o mulţime de cavaleri în vîrstă şi de doamne. Şi, după ce se instală la o fereastră a sălii, cu regina la dreapta lui, regele dădu poruncă să se anunţe lupta şi să sune cornul.
În aceeaşi clipă, cei doi adversari îşi apleacă lăncile pictate, se năpustesc unul asupra celuilalt în goana mare a cailor acoperiţi din belşug cu armură şi se izbesc cu un zgomot de tunet. La ceasul acela, în tot ţinutul Gorre, prizonierii şi ostatecii se rugau din toată inima pentru cavalerul care lupta ca să le redea libertatea. Şi aflaţi că Meleagant atinse scutul lui Lancelot cu o asemenea putere, încît îl desfăcu din cuie, dar lancea i se opri în zale şi se făcu ţăndări ca o creangă uscată. Dimpotrivă, lovitura lui Lancelot dădu peste cap scutul lui Meleagant în aşa fel încît acesta simţi o izbitură grozavă în tîmplă, cu propriul său scut, în timp ce fierul lancei duşmane îi străpungea ochiurile zalei şi-i aluneca în lungul pieptului. Fu aruncat la pămînt, unde armura lui făcu un zgomot mare.
Dar numaidecît se ridică în picioare, în timp ce Lancelot

cobora de pe cal, ca orice cavaler care n-ar ataca niciodată călare un om pe jos, şi se repezi asupra lui, cu spada trasă, spunînd:
— Meleagant, Meleagant, acum te-am rănit şi eu aşa cum mai rănit şi tu altădată, dar nu printr-o mişelie, ca tine!
După aceste cuvinte, se aruncă unul asupra celuilalt ca doi mistreţi. Unul e iute, dar celălalt şi mai şi: se izbesc cu atîtea lovituri repezi şi grele, încît îşi fac ţăndări scuturile, din coifurile lor ţîşnesc scîntei pînă-n ceruri, ochiurile zalelor cad, iar la fiecare lovitură le ţîşneşte sînge roşu. Cîte lovituri de spadă aspre, semeţe, lungi! Fiecare ar fi vrut să-i smulgă celuilalt inima din piept. În curînd sîngele lui Meleagant îi pătează în roşu zalele albe, dar Lancelot suferă din cauza rănilor de la mîini. De la fereastră, regina îşi dă seama că-i slăbesc puterile.
— Lancelot, Lancelot, tu eşti oare? murmură ea.
O fată de lîngă dînsa o auzi: se aplecă şi strigă atît de tare că o auzi toată lumea strînsă acolo:
— Lancelot, întoarce-te şi vezi cui îi tremură, aici, inima pentru tine!
Din cauza căldurii şi a tulburării puternice în care se găsea, regina îşi dăduse vălul într-o parte şi Lancelot, ridicîndu-şi privirile, zări deodată ceea ce dorea mai mult să vadă pe lumea asta. Fu atît de tulburat că mai-mai să scape spada din mînă! Şi stă s-o privească în extaz pe regină! Se lasă ocolit şi lovit pe la spate; se apără atît de prost că Meleagant îl răneşte pe unde apucă!
Dar pentru a doua oară fata strigă la el:
— Lancelot, unde-i marea ta vitejie? Apără-te! Să vadă lumea din turnul ăsta ce ştii tu să faci!
Lancelot auzi spusele fetei şi îşi veni în fire. Şi iar l-aţi fi văzut atacîndu-l năprasnic pe Meleagant: îl izbeşte cu atîta putere încît adversarul se clatină de două ori şi, în curînd, îl sleieşte de puteri, alungîndu-l de colo-colo ca pe un orb sau un cocostîrc. Atunci regelui i se făcu o milă grozavă de fiul lui.
— Mărită-doamnă, spuse el reginei, te-am cinstit cum am putut eu mai bine şi n-am îngăduit să se poarte cineva urît în vreun fel cu măria-ta. Fă-mi o favoare, în schimb. Văd bine că fiul meu e la capătul puterilor. Doamnă, îndurare!

Fă așa fel să nu fie omorît de Lancelot.
— Sire, du-te și despartă-i măria-ta. Asta e și dorința mea.
Regele coborî și repetă cuvintele reginei. Lancelot își vîrî numaidecît spada în teacă: așa e îndrăgostitul, face cu plăcere ceea ce-i place și iubitei lui. Dar Meleagant îl lovi din toate puterile, căci inima lui era de lemn, fără blîndețe sau îndurare.
— Cum! el se oprește, iar tu îl lovești după asta? spuse regele.
Și îi puse pe baroni să-l scoată din luptă. Dar Meleagant țipa că el învinsese, că i se smulgea victoria din mînă și că Lancelot se va recunoaște învins la ieșirea de pe teren.
— Atunci cînd o să vrei să-l chemi pe Lancelot la curtea regelui Artus, spuse regele, are să lupte din nou împotriva ta și, de vei învinge, regina are să te urmeze.
Jurară acest lucru pe cele sfinte.

« AȘA-I RECUNOȘTINȚA FEMEII »

După ce lui Lancelot i se scoase armura și după ce își spălă fața și gîtul, regele Baudemagu îl luă de mînă și, urmat de toți baronii, îl duse în odăile reginei. Și de departe de tot, cînd o zări pe regina lui, Lancelot îngenunche în fața ei.
— Măria-ta, spuse regele, iată-l pe cavalerul care te-a răscumpărat cu atîta trudă.
— De bună seamă, sire, îi răspunse ea, dacă a făcut ceva pentru mine, s-a obosit în zadar.
— Măria-ta, cu ce te-am jignit? murmură Lancelot.
Dar, fără să se mai obosească să-i răspundă, regina se ridică și trecu într-o altă cameră; de aceea regele Baudemagu nu se putu stăpîni să nu-i spună:
— Doamnă, doamnă, ultima cinstire adusă măriei-tale ar trebui să te înduplece să-i uiți greșelile, dacă o fi avînd.
Lancelot își însoți iubita cu privirile și cu inima, dar vai! numai inima poate să treacă pragul! Ca să-l mîngîie, regele

îl duse în camera unde zăcea Keu, tot rănit; apoi se îndepărtă pentru a-i lăsa să vorbească nestingheriți.
— Binevenit să fie regele cavalerilor, cel care a dus la bun sfîrșit ceea ce începusem eu ca un smintit! spuse seneșalul în gura mare.
Lancelot îi povesti cît de urît s-a purtat cu el regina în fața regelui și a tuturor baronilor.
— Așa e recunoștința femeii, spuse Keu. Și cu toate astea, ce mai de lacrimi a vărsat cînd a luat-o cu dînsul Meleagant! Chiar din prima noapte, el voia să se culce cu ea în pat, dar dînsa i-a răspuns că nu se va învoi niciodată la așa ceva cît timp n-o ia de soție. Iar cînd regele Baudemagu ne-a ieșit în întîmpinare, regina s-a aruncat la picioarele calului său plîngînd și țipînd; dar el a ridicat-o și i-a făgăduit o închisoare bună și plăcută, și niciodată, după aceea, nu i-a dat voie fiului său s-o țină pe regină sub paza lui. Meleagant o cerea totuși cu mare zarvă, așa încît nu m-am putut opri să-i spun, într-o bună zi, că ar fi mare păcat să treacă de la omul cel mai chibzuit din lume în mîinile unui derbedeu. Ca să se răzbune, a poruncit, ca un mișel, să mi se pună pe răni, în loc de cataplasme bune de leac, niște alifii otrăvitoare.
După ce stătură mult de vorbă, Lancelot spuse că e hotărît să plece a doua zi în căutarea seniorului Gauvain. Cum se iviră zorile, o porni la drum; dar, pe cînd se apropia de Podul-de-sub-apă, oamenii din partea locului puseră mîna pe el pe neașteptate, crezînd că fac bine așa. Și, în timp ce-l aduceau înapoi la curte, cu picioarele legate pe sub burta calului, se răspîndi vestea acolo că fusese ucis. Auzind una ca asta, regina căzu fără simțire: « Eu i-am dat lovitura de moarte, își spunea ea: cînd am refuzat să stau de vorbă cu el, i-am smuls oare și curajul și viața laolaltă? Ah! de ce nu l-am strîns în brațele mele încă o dată! Se vîrî în pat, și povestea spune că trei zile și trei nopți a stat fără să se mai atingă de mîncare și de băutură: se răspîndi zvonul că murise.
Vestea asta ajunse și la urechile lui Lancelot, astfel încît începu să-și urască pînă și viața lui: puțin a lipsit să nu-și ia zilele. Din fericire, regele veni degrabă în întîmpinarea lui ca să-i ușureze suferințele: îi povesti durerea cea grea

îndurată de regină cînd îl crezuse ucis; aflînd acestea, Lancelot prinse aripi, atît de uşor îl făcea fericirea. Iar cînd regina află că el e zdravăn sănătos, se simţi şi ea atît de fericită că se întremă fără zăbavă.
Cum sosi la castel, regele Baudemagu îl conduse pe Lancelot în camera reginei şi, de astă dată, ea nu se mai gîndi să mai facă mofturi! Regele se aşeză o clipă la vorbă cu ei apoi, fiindcă era înţelept, le spuse repede că pleacă să vadă cum o mai duce cu sănătatea seneşalul Keu.
Atunci stătură de vorbă foarte drăgăstos; dragostea le dădea mereu noi subiecte de discuţie. Şi cînd Lancelot văzu că tot ce spune îi place reginei, murmură:
— Măriaşta, de ce ai refuzat atunci să stai de vorbă cu mine?
— Întîi că ai plecat de la adunarea cea mare din Logres fără învoirea mea, cînd ai pornit în căutarea nepotului meu Gauvain, răpit de Karadoc din Turnul Pătimirii. Dar mai e ceva şi mai rău: arătămi inelul!
— Iatăl, măriaşta!
— Minţi! Ăsta nuşi al meu!
Şi işl arătă pe cel din degetul ei; apoi îi povesti cum işl adusese domnişoara cea urîtă, şi el află că Morgana cea ticăloasă îl înşelase. Aruncă numaidecît inelul pe fereastră, cît putu mai departe, şi îi povesti şi el întîmplarea cu visul şi cu răscumpărarea lui, astfel încît regina îl iertă pentru toate.
— Ah! mărităşdoamnă, dacă şar putea, spuse el, nşai vrea să vin să stăm de vorbă în noaptea asta? E atîta vreme de cînd nşam mai avut parte de aşa ceva!
Ea îi arătă fereastra, dar din priviri, nu cu degetul.
— Iubitul meu scump, vino sub ea cînd vor dormi toţi. Pînă mîine, dacă vrei, am să fiu aici de dragul domnieiştale. Vezi să nu te vadă cineva! [. . .]

SCRISORILE ÎNŞELĂTOARE

Ci iată că, după cîteva zile nobilul Gauvain în persoană sosea la curtea regelui Baudemagu, aducînd cu el pe oamenii lui Lancelot. Mare bucurie avu regina cînd îşi văzu nepotul, dar şi mai mare durere aflînd că iubitul ei se prăpădise. Gauvain povesti cum trecuse peste Podulşdeşsubşapă în mare primejdie de a se îneca în mod ruşinos şi cum îl învinsese cu mare greutate pe cavalerul care apăra trecerea, pentru că se înăbuşea din cauza apei pe care o înghiţise; apoi, cum îi întîlnise pe tovarăşii lui Lancelot, care se despărţise de ei cu o zi înainte, condus de un pitic, cerîndule să şl aştepte; şi cum îl căutase zadarnic cu dînşii. Regina se silea să pară liniştită, dar şi cel mai prost ar fi putut vedea că nuşi ardea săşl asculte. Cît despre rege, care era foarte viteaz, făgăduí să pornească şi el în căutarea lui Lancelot, şi chiar de a doua zi. Seniorul Gauvain şi seneşalul Keu spuseră că au să meargă cu dînsul.
Dar după ce terminară masa, intră în sală un ostaş şi înmînă reginei o scrisoare. Ea rugă pe rege să pună pe un secretar şso citească. Şi scrisoarea asta venea de la regele Artus, care o saluta şişi trimitea vorbă să se întoarcă cu nobilul Gauvain şi cu toată suita şi să nuşl mai aştepte pe Lancelot, fiindcă el venise sănătos zdravăn la Camaaloth. Mare le fu bucuria la toţi auzind asemenea veşti, iar faţa reginei, din albă ca varul cum era, se făcu îndată ca transdafirul. Cum se iviră zorii, ea o porni la drum cu cavalerii din regatul Logres pe care Lancelot îi pusese în libertate odată cu dînsa. Regele Baudemagu îi însoţi pînă la hotarele ţării lui; şi acolo, îşi luă rămas bun şi le ură ca bunul Dumnezeu săşi aibă în paza sa, în timp ce nobilul Gauvain şi seneşalul Keu îi făgăduiau săşl slujească întocmai ca pe stăpînul lor, iar regina îşi trecea braţele pe după gîtul lui, sărutîndušl.
Cînd regele Artus află că se apropie de Camaaloth, veni în întîmpinarea ei cu toţi curtenii. Şi mai înainte de toate îi dădu o sărutare, apoi alergă la seniorul Gauvain şi la seneşalul Keu să ceară veşti despre Lancelot.
— Sire, măriaşta ai veşti mai bune decît noi în privinţa lui.

— Mă jur că nu l-am văzut din ziua în care l-a omorît pe Karadoc cel Mare, stăpînul Turnului Pătimirii!
Regina înțelese că cineva o înșelase cu o scrisoare ca din partea regelui: o cuprinse un tremur în tot trupul, inima i se făcu grea ca de piatră și leșină în brațele seniorului Gauvain, care se repezi s-o sprijine. Apoi se porni pe plîns fără să-și mai dea osteneala de a-și ascunde durerea, spunînd că n-are să mai știe niciodată ce înseamnă bucuria, de vreme ce cavalerul ei cel mai bun din lume murise slujind-o pe ea. Regele Artus hotărî să rămînă cîtăva vreme la Camaaloth pentru că cetatea asta era aproape de regatul Gorre unde, după cîte se părea, rămăsese Lancelot. Reginei îi plăcea orașul acesta în care iubitul ei fusese pe vremuri învestit cavaler.

BOHOR CEL SURGHIUNIT

De la Rusalii și pînă la Adormirea Maicii Domnului, regina plînse zi și noapte, cu primejdia de a-și irosi frumusețea, și implora întruna ajutorul Doamnei Lacului. În cele din urmă, de ziua Adormirii, a trebuit ca regele să-și adune curtenii și să-și pună coroana pe cap, așa cum obișnuia cu prilejul praznicelor mari.
În ziua aceea, cînd tocmai răsărise un soare frumos, plin de lumină și strălucitor și cînd lumea întreagă era scăldată în lumina lui, regele Artus se duse la o fereastră ca să asculte cîntecul păsărelelor ce-și începeau dimineața. Ci iată că, aruncîndu-și privirea pe cîmp, văzu venind o cotigă la care era înhămat un cal cu coada și cu urechile tăiate, mînată de un pitic cu barba lungă și cu capul mare; în cotigă era un cavaler cu cămașa murdară și făcută ferfeniță, cu mîinile legate la spate și cu picioarele prinse cu lanțuri de hulube; scutul lui fără armoarii era atîrnat în partea dinainte a cotigii, iar zalele și coiful în spate; și calul său alb ca neaua, cu frîul pe cap și cu șaua pe el, era legat de cotigă. Aceasta pătrunse în curte iar cavalerul strigă:
— Ah! Dumnezeule mare! cine o să-mi redea libertatea.

De două ori, regele Artus întrebă pe pitic ce nelegiuire făcuse cavalerul, și de două ori îi răspunse piticul:
— La fel cu ceilalți.
Atunci regele îl întrebă pe cavalerul din cotigă cum i-ar putea da libertatea.
— De către cel care se va urca în locul meu.
— N-ai să găsești așa ceva astăzi, cinstite senior!
— Cu atît mai bine! spuse piticul.
Și cotiga își urmă drumul pe străzile orașului, unde care mai de care își bătea joc de cavaler și arunca în el cu papuci rupți și cu bulgări.
În vremea asta, regele se așezase la masa mare. Seniorul Gauvain coborî din odăile reginei: îi spuseră ce s-a întîmplat, și așa își aminti de povestea lui Lancelot: « Fir-ar afurisite de cotigi și cu cel care le-a născocit! » strigă el. Și pe cînd rostea el vorbele astea, numai iată că cotiga intră în curte și cel purtat în ea coboară și vine să ceară un loc la masă; dar nimeni nu l-a primit lîngă el: îi spuseră că nu se cade să stea la un loc cu cavalerii, nici măcar cu scutierii, și fu silit să se chircească pe pragul ușii ca să mănînce. Cu toate astea nobilul Gauvain veni la dînsul și-i spuse că o să-i țină tovărășie, pentru că, chiar dacă era dus în cotigă, era totuși un cavaler. Văzînd asta, regele îi trimise vorbă lui Gauvain, nepotul său, că, făcînd așa, se acoperă de rușine și că nu-și mai merita locul la Masa rotundă.
— Dacă cineva se acoperă de rușine că a mers în cotigă, atunci Lancelot e și el în rîndul lor, răspunse simplu monseniorul Gauvain.
Și regele rămase foarte uimit de acest răspuns.
După ce mîncă, cavalerul mulțumi seniorului Gauvain și ieși din sală fără ca cineva să-l bage în seamă. Se duse să-și pună armura pe el într-o pădurice apropiată, unde îl

aştepta un scutier; după aceea se duse în grajdurile regelui şi luă un cal foarte bun, gata înşeuat şi, în ţinuta asta, se întoarse în curte şi strigă în faţa uşii deschise de la sala ospăţului:
— Rege Artus, dacă cineva găseşte vreo pricină pentru că nobilul Gauvain a mîncat alături de mine, să iasă în faţă: îl aştept. Şi află că tu eşti regele cel mai becisnic şi cel mai laş pe care l-a văzut pămîntul. Iau cu mine calul ăsta; şi am să-ţi mai iau şi alţii, şi nici unul din cavalerii tăi nu va fi în stare să-i ia înapoi.
Apoi, adresîndu-se nobilului Gauvain, îi spuse:
— Nobile senior, îţi mulţumesc din inimă că ai binevoit să mănînci alături de mine.
— Dumnezeu să te aibă în paza lui, îi răspunse Gauvain; n-ai de ce să te fereşti de mine.
În prima clipă, regele rămăsese cu gura căscată; apoi se înfurie în asemenea măsură de mai să-i vină rău, ţipînd că n-a îndurat vreodată asemenea ruşine de a vedea un tîlhar cum îi răpeşte un cal sub ochii lui. Sagremor cel răznit se şi repezise în fugă acasă să-şi ia armura şi o porni în galop pe urmele cavalerului, urmat de aproape de Lucan paharnicul, pe urmă de conetabilul Bedoyer, de Giflet fiul lui Do şi de seneşalul Keu.
Plecară în goana cailor de-a lungul rîului după cel pe care-l urmăreau. La vadul din pădure, vreo zece ostaşi păreau că-l aşteaptă pe străin. Se opri în dreptul vadului, şi văzîndu-l pe Sagremor că se apropie, se năpusti aşa de cumplit asupra lui, că de la prima ciocnire îl aruncă jos din şa. Atunci luă calul de căpăstru şi îl trecu pe malul celălalt al apei, unde îl dete în grija oamenilor lui.
— Seniore, strigă el către Sagremor, spune-i regelui că mai am acum un cal.
— Cum aşa? Nu vrei să continui lupta?
— Nici gînd. Şi dacă aş merge mai departe, cred că domnia-ta n-ai avea nimic de cîştigat, fiindcă eu sînt călare iar domnia-ta pe jos.
Sagremor se întoarse înapoi tare ruşinat şi paharnicul Lucan se repezi la rîndul lui; dar fu doborît în acelaşi chip şi el, iar străinul îi luă calul, rugîndu-l să-i spuie regelui că, mulţumită lui, are încă un cal. Şi aflaţi că s-a

întîmplat la fel şi cu conetabilul Bedoyer, şi cu Giflet fiul lui Do şi cu seneşalul Keu, numai că ultimul se răsturnă peste cap chiar în mijlocul vadului, unde trase o duşcă zdravănă de apă. Toţi se întoarseră pe jos la rege, care, jignit, îl învinovăţi de toate pe nepotul său. Dar nobilul Gauvain îi răspunse doar atît:
— Dragă unchiule, în felul ăsta a mai sporit numărul celor care s-au acoperit de ocară.
Între timp, piticul se ivi din nou cu cotiga; dar de data asta în cotigă era o femeie cu faţa ascunsă după un văl şi ea grăi aşa:
— Rege Artus, mi se spusese că toţi cei necăjiţi găsesc un ajutor de nădejde la curtea domniei-tale; dar se pare că lucrul nu-i adevărat: un cavaler s-a întors de aici fără ca nimeni din ai tăi să primească a se urca în cotigă în locul lui. Te-ai ales cu mai mare ocară decît cu cinste, pentru că duce cu el şase cai, cu toată împotrivirea domniei-tale. Cît despre mine, nu ştiu de se va găsi cineva care să-mi redea libertatea aşezîndu-se în locul meu. . .
— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă nobilul Gauvain, am s-o fac eu de dragul bunului cavaler care, într-o zi, a fost plimbat în felul ăsta!
Şi sări în cotigă, în vreme ce domnişoara încăleca pe un frumos cal de paradă mergînd în buiestru, alb ca floarea de primăvară, pe care i-l adusese un scutier.
— Tu şi cu toţi ai tăi, urmă ea adresîndu-se regelui, nu trebuia să fiţi lipsiţi de respect faţă de cavalerul din cotigă, căci se afla în ea numai de dragul lui Lancelot, care într-o zi s-a lăsat să-l vadă lumea şi pe dînsul în cotigă pentru a o cuceri din nou pe regina Guenievra. Şi acum, ştii tu cine-i acel care ţi-a doborît tovarăşii? Un tinerel, făcut cavaler de la Paşti cel mult. Se numeşte Bohor cel surghiu-

nit și este văr cu Lancelot și frate cu Lionel care a pornit în căutarea lui Lancelot — faptă smintită fiindcă n-are să-l găsească.
Zicînd acestea, domnișoara plecă și lumea îl văzu venind pe Bohor, urmat de oamenii lui și ducînd caii pe care îi cîștigase. Își scoase coiful și-i spuse regelui:
— Sire, iată caii mărieitale, pe care ți-i înapoiez.
Regina se ridică pe dată în fața lui și îl întîmpină cu cele mai mari semne de bucurie de dragul lui Lancelot. Iar regele vru să-l primească pe Bohor printre cavalerii Mesei rotunde, deși acesta spunea cu smerenie că nu merită o cinste atît de mare.
— Nobile senior, îl întrebă regina, cine este oare doamna din cotigă?
— E Doamna Lacului, care l-a crescut pe Lancelot, pe Lionel și pe mine.
Vai! auzind acestea, regina a fost atît de mîhnită că n-a recunoscut-o pe cea pe care o chemase de atîtea ori, cum nici o femeie n-a fost mîhnită mai tare! Ceru să i se aducă de îndată calul și alergă în căutarea cotigii pe care o ajunse din urmă în oraș, pe unde piticul îl plimba mai departe pe seniorul Gauvain: într-o clipă regina descălecă și se aruncă în cotigă; regele, care venise după ea, făcu la fel, și la fel făcură toți cavalerii care erau cu ei, unul după altul. Și, de atunci încolo, nimeni nu se mai socoti dezonorat că mersese în cotigă: ucigașii au fost purtați, de atunci încolo, pe o mîrțoagă bătrînă, cu coada și cu urechile tăiate.

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

FRUMOSUL CEL RĂU ŞI FATA REGELUI BRANGORE

Bohor şi scutierul său mergeau călare şi merseră pînă-au ajuns pe o păşune întinsă lîngă castelul de la Marche, unde regele Brangore d'Estrangore dădea un turnir pentru a sărbători ziua încoronării sale; să tot fi fost acolo pe puţin o sută de cavaleri.

Era atît de cald de te-ai fi crezut în miez de vară! de aceea Bohor îşi scosese coiful şi îl dăduse scutierului. Dar acesta nu era decît un băieţandru foarte tînăr iar lumina frumuseţii lui strălucea ca lumina soarelui de dimineaţă. Coborî de pe cal ca să se gătească şi mai frumos de cum era; apoi încălecă şi privi la întrecerile cavalerilor.

— Ia te uită la cavalerul acela, spuse fata regelui către una din domnişoarele sale de onoare, cît e de frumos şi de plăcut! Stă atît de bine înfipt pe cal de parcă l-ar fi sădit cineva acolo! De bună seamă, Domnul cel Atotputernic a fost darnic cu el risipind asupră-i atîta har de frumuseţe; dacă şi în vitejie e la fel, merită toată preţuirea noastră. Du-te şi pofteşte-l să lupte.

Numaidecît fata se duse la Bohor şi-i spuse în numele fetei regelui:

— Dă-mi scutul domniei-tale, nobile cavaler.

— De ce? întrebă el.

— Pentru că mi-ar fi tare de folos: l-aş lega de coada calului de dragul cavalerilor destoinici care se holbează la turnire fără să facă vreo ispravă.

La auzul acestor vorbe, Bohor rămase în prima clipă cu gura căscată; apoi lăsă capul în jos, şi, dînd pinteni, se năpusti cu lancea în poziţie de luptă. Cînd îl văzură că se

apropie astfel, mai mulţi cavaleri îi aţinură calea; dar el îl dădu peste cap pe cel dintîi, cu cal cu tot, îl trimise în zbor pe-al doilea la pămînt, peste crupa calului, îşi frînse lancea, doborîndu-l pe al treilea, scoase spada şi se afundă acolo unde învălmăşeala era mai în toi şi dădu asemenea lovituri că, după o oră, nici unul, oricît de trufaş ar fi fost, nu mai îndrăznea să-i stea în cale. Şi fata regelui spuse domnişoarelor sale:

— Ce ziceţi despre cavalerul ăsta nou?

— Domniţă, el poate să spună pe bună dreptate că, odată cu frumuseţea, Dumnezeu i-a dat şi vitejie.

— Doamnelor, trebuie să alegem un cavaler care să şadă cu mare cinstire în jeţul de aur, la masa celor doisprezece baroni, în mijlocul acestei pajişti, iar lîngă dînsul trebuie să se aşeze cei doisprezece cavaleri care s-au dovedit cei mai buni la turnir. Să-i alegem pe cei cărora le vom încredinţa această cinste, fiindcă pentru asta ne-am adunat aici.

Ele răspunseră că noul cavaler îi învinsese pe toţi, apoi căzură de acord pentru a-i numi pe cei doisprezece campioni care luptaseră cel mai bine după dînsul; aşa încît regele Brangore opri turnirul şi îl chemă pe Bohor, căruia îi arătă atîtea dovezi de cinstire, încît băiatul se şi ruşină. Domnişoarele îi scoaseră armura de pe el şi îl spălară pe trup şi pe faţă; la urmă fata regelui îl îmbrăcă aproape cu de-a sila, atît de aprig se apăra Bohor, cu o haină de mătase roşie îmblănită cu hermină.

În vremea asta, regele dădu poruncă să se întindă un cort mare, pentru că era zăpuşeală; iar scutierii aduseră jeţul de aur şi masa celor doisprezece pairi. Ci iată că, în clipa cînd Bohor se aşeză în jeţ, se făcu roşu ca para focului de sfială, şi asta îi dădea şi mai multă frumuseţe. Cei doisprezece cavaleri aleşi îi serviră în genunchi primul fel de

mîncare, apoi se aşezară la masă. Al doilea fel fu servit de doamne, al treilea de rege şi de baronii săi, iar toate celelalte de domnişoarele de onoare; iar fiica regelui îl aduse pe cel din urmă care era alcătuit din mirodenii.
Apoi dansurile şi horele începură pe pajişte; iar femeile şi fetele, mai mult de o sută la număr, dănţuiau şi cîntau:

Vezi, te fereşte
De te priveşte
De te priveşte
Să-mi spui, firește!
(Vezi, te fereşte
De te priveşte).
Da, păstorița
Veghea — plăviţa —
Pe lîngă vaci!
« Să ştii că-mi placi
Şi ţie stărui
Zău, să mă dărui! »
Vezi, te fereşte
De te priveşte.
De te priveşte
Să-mi spui, firește!

Şi, de bună seamă, toate erau drăgălaşe şi gătite cu haine foarte bogate, dar cei care căutau la fata regelui socoteau că, de la Fecioara Maria încoace, nicicînd nu se născuse o fiinţă mai frumoasă pe lume. Şi să ştiţi că se pricepea de minune să facă punguţe de bani, să brodeze cearşafuri cu mătase şi cu aur, să citească, să scrie, să vorbească latineşte, să cînte din harfă, să cînte toate romanţele sarasineze şi canţonele gascone, franceze, lorene şi poemele bretone: era floarea şi smaraldul frumoaselor.
— Nobile cavaler, spuse regele, tatăl ei, către Bohor, vitejia domniei-tale a făcut să fii ales drept cel mai bun în turnirul nostru, şi cîştigi prin aceasta, căci o poţi lua de soţie pe cea mai frumoasă dintre fetele astea, după placul domniei tale, cu toate onorurile şi toate bogăţiile. Şi trebuie iarăşi să le dai acestor doisprezece campioni pe cele douăsprezece fete pe care le veţi socoti de cuviinţă.

— Sire, întrebă Bohor, şi dacă s-ar întîmpla ca, totuşi, cel pe care-l socoteşti măria-ta cel mai bun cavaler să nu vrea să se însoare?
— Cum i-o fi voia, zău aşa! Cu toate astea, trebuie să-şi îndeplinească îndatorirea faţă de ceilalţi doisprezece.
— Şi dacă n-o să le mărite pe cele douăsprezece fete pe fiecare după rangul ei, ruşinea va fi pentru dînsul şi paguba pentru cele care nu i-au greşit cu nimic.
— Poţi să te sfătuieşti cu oamenii cei mai înţelepţi şi mai nobili de la curte; nu vei fi deloc învinuit pentru asta. Dar pentru domnia-ta, alege-o pe cea pe care ai s-o vrei.
— Mărite-doamne, spuse Bohor, am purces într-o căutare cavalerească şi nu pot să mă însor înainte de a o duce la bun sfîrşit.
— Cea pe care ai s-o alegi o să aştepte, firește, pînă ce-ţi vei termina căutarea.
— Pentru numele lui Dumnezeu, măria-ta, să nu crezi că o fac din trufie, dar nu pot să mă însor, şi te implor să nu-ţi fie cu supărare.
Spunînd acestea, Bohor chemă la sfat pe nobilii regelui, apoi, după sfaturile lor, încredinţă cîte o fecioară fiecăruia dintre cei doisprezece campioni, spunînd totuşi că n-o va da nimănui pe cea care îi dăduse haina. Iar cînd fata regelui văzu că n-avea parte de cel la care nădăjduia, se întristă amarnic, lucru pe care-l băgară de seamă toate celelalte, deşi fiica regelui nu voia să lase să i se vadă supărarea: de aceea îi dădură lui Bohor porecla de Frumosul cel rău.

FĂGĂDUIELILE ÎNFUMURATE

Fata regelui se apropie în timpul ăsta de masa celor doisprezece pairi, spunîndu-le:
— Seniorilor, v-am adus la masă ultimul fel de mîncare: ce răsplată am să capăt de la domniile-voastre?
— Domniţă, spuse primul cavaler, pe nume Callas cel

mărunt, pentru domnia-ta am să fac aşa fel ca timp de un an să lupt cu piciorul drept pe gîtul calului, şi am să-ţi trimit armele tuturor celor pe care o să-i înving în felul ăsta.
— Am să pun să mi se întindă cortul la marginea primei păduri pe care o s-o întîlnesc, spuse Talibor cel cu mîini aspre, şi am să stau acolo pînă ce voi fi învins zece cavaleri, ai căror cai am să ţi-i trimit domniei-tale.
Alfarsar, cel de-al treilea, făcu jurămîntul să nu intre în vreun castel pînă ce nu va fi doborît de pe cal zece luptători. Şi Sarduc cel alb spuse că nu se va mai culca vreodată lîngă o femeie pînă ce nu va fi învins patru cavaleri sau pînă ce nu va fi fost învins el însuşi. Al cincilea făgădui că, timp de un an, va lupta cu toţi cavalerii care însoţesc fete, şi că, dacă îi va sili să-i ceară îndurare, are să le trimită pe iubitele lor să o servească pe fata regelui; acesta se numea Melior de l'Epine.
— Am să tai capul tuturor celor cu care o să lupt anul ăsta, spuse Angoire cel necinstit, iar de nu voi cădea ucis ori masacrat, am să-ţi trimit domniei-tale capetele lor.
— Am să le sărut cu de-a sila pe toate fetele găsite în tovărăşia unui cavaler, spuse Patride cel cu cercul de aur — sau voi fi înfrînt.
Meldon cel vesel vorbi după aceea:
— Voi călări timp de o lună în cămaşă, cu coiful pe cap, cu scutul după gît, cu lancea în mînă, cu spada la coapsă şi, în ţinuta asta, mă voi lupta cu toţi în turnire.
— Domniţă, făgădui Garaingant cel puternic, am să mă duc la vadul din Pădure, şi nici un cavaler nu-şi va adăpa calul acolo pînă ce nu voi lupta cu el, şi am să-ţi trimit scuturile tuturor învinşilor mei.
Malquin le Gallois jură că va rătăci întruna pînă ce-o s-o găsească pe fata cea mai frumoasă din lume şi că o s-o prindă oriunde s-ar afla ea şi o s-o trimită s-o servească pe fata regelui. Dar Agricol cel iscusit la vorbă îşi arătă cu mai multă eleganţă planurile.
— Domniţă, nu voi purta altă haină decît cămaşa iubitei mele şi-mi voi înfăşura capul cu vălul ei şi, fără alte arme decît lancea şi scutul, voi doborî zece cavaleri, sau voi fi înfrînt.
— Domniţă, spuse cel de-al doisprezecelea, poreclit Urîtul îndrăzneţ, timp de un an voi călări fără frîu şi fără hăţuri,

iar calul meu va merge în voia lui; şi voi lupta pînă la capătul puterilor cu toţi cei care-mi vor ieşi în cale, şi am să-ţi trimit centurile şi pungile celor învinşi.
— Şi domnia-ta, seniore, îl întrebă fiica regelui pe Bohor, ce dar pot să aştept din partea domniei-tale?
— Domniţă, în orice loc m-aş afla, dar slobod de vreun legămînt, o să mă poţi lua drept cavalerul domniei-tale. Şi mai mult: de dragul domniei-tale, am să pun stăpînire pe regina Guenievra, chiar de s-ar găsi în paza a patru cavaleri ai Mesei rotunde, numai să nu fie printre ei seniorul Lancelot.
— Seniorilor, vă mulţumesc din inimă!
Şi fiica regelui se întoarse iar lîngă doamnele şi domnişoarele sale, şi au dănţuit împreună pînă seara. [. . .]
Dar povestea, pentru moment nu mai vorbeşte despre dînsul, ci se ocupă de regele Artus.

BĂTRÎNA CU CORONIŢĂ DE AUR

În cea de-a opta zi după Rusalii regele merse la vînătoare în pădurea Camaalothului, pădure atît de înaltă şi de frumoasă încît lumea spunea că zînele dragostei îşi au sălaşul în ea şi că acolo era raiul lor. Artus avea cu dînsul patru regi încoronaţi şi atîţia duci, conţi şi baroni de nici nu le mai ştia numărul: fiindcă nu se despărţise încă de cei care veniseră la adunarea curţii. Pe urma vînătorilor veneau mai încet regina Guenievra şi o mare mulţime de doamne şi domnişoare, purtînd toate rochii cu cute, fără mantii,

fiindcă era în plină vară, mănuşi albe pe mîini şi avînd pe păr coroniţe de aur împodobite cu floricele şi păsărici: ţi-era mai mare dragul să le vezi. Erau păzite numai de patru cavaleri, dintre care unul se întîmpla să fie seneşalul Keu, altul Sagremor cel răznit, al treilea Dodinel cel sălbatic, iar al patrulea Lancelot du Lac. Alături de regină, un scutier ducea un cîine mic de vînătoare, la care ţinea cu mult drag, întrucît i-l dăruise Doamna Lacului. Şi fetele cîntau cîntece vesele, de felul acestuia:

Mă chinuie un dulce fior sub brîu-mi lat.
Cel ce-ntr-un schit mă-nchise să fie blestemat!

Oh, Cerule, cel care mă-nchise-n abaţie
Şi mă făcu măicuţă, năpăstuit să fie!
Dar am să fug, pe Sfînta, cucernica Marie,
Şi n-am să port dimie cernită, nici scufie!

Mă chinuie un dulce fior sub brîu-mi lat.
Cel ce-ntr-un schit mă-nchise să fie blestemat!

Vecernii şi ectenii le cînt, dar greu m-apasă.
Mai bine-aş duce-o viaţă senină şi voioasă
Cu dragul meu prieten, în tihnă, fără frică.
Căci e drăguţ flăcăul iar eu sînt tinerică!

Mă chinuie un dulce fior sub brîu-mi lat.
Cel ce-ntr-un schit mă-nchise să fie blestemat!

Şi toţi se bucurau cu voie bună fiindcă inimile le erau vesele şi vremea plăcută.
Deodată, un cavaler călare pe un cal negru se ivi dintr-o cărare care le tăia calea. Avea armura şi toate armele asupra lui, coiful pe cap, scutul pe după gît şi lancea în mînă. Se înclină. Regina îi spuse: « Domnul să te aibă în paza lui, nobile cavaler! » şi voi să-şi urmeze calea. Dar cavalerul apucă frîul calului şi, în timpul ăsta, plîngea cu lacrimi amare.
— Mărită-doamnă, te iau prizonieră. Vai! Dumnezeu ştie că nu vreau să fac una ca asta!

— Ei, nu zău, seniore, spuse Keu scoţîndu-şi spada, ia mîna de pe frîu sau ţi-o tai!
— Ia te uită! Am şi ajuns la spadă? Pe numele Domnului, Keu, ai să te căieşti, fiindcă o să ne luptăm amîndoi.
Se depărtează atît cît trebuie şi se năpustesc unul asupra celuilalt: şi iată-l pe Keu doborît la pămînt cu violenţă. La rîndul său Sagremor e răsturnat din prima lovitură de lance şi necunoscutul îl ia în picioarele calului, cu primejdia de a-i face zob capul sau de a-i spinteca burta. Dodinel zboară şi el la pămînt, şi atît de tare, încît i se pare că şi-a frînt şira spinării. Lancelot în sfîrşit, se pregătea să se avînte, cînd auzi că-l strigă cineva pe nume, şi, întorcîndu-se, văzu o domnişoară bătrînă, care alerga, îndemnîndu-şi calul cum putea ea mai repede; o coroniţă de aur îi ţinea strîns părul cenuşiu, desfăcut şi împrăştiat pe umeri, aşa cum îl poartă fetele: părea să tot aibă la şaizeci, şaptezeci de ani.
— Nobile cavaler, strigă ea cît putu de departe către Lancelot, nobile cavaler, respectă-ţi cuvîntul dat!
— Ce cuvînt? Ţi-am dat eu cîndva cuvîntul meu?
— Da, pe numele Domnului! Mi l-ai dat cînd căutai ţinutul lui Galehaut.
Şi aşa era, fiindcă îi arătase cîndva drumul, cu condiţia ca el s-o urmeze atunci cînd o va cere ea; şi el jurase pentru asta.
— Doamnă, spuse el, m-ai acoperi pentru vecii vecilor de ruşine, dacă m-ai sili să mă depărtez acum de cavalerul ăsta care mă aşteaptă. Pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi un răgaz pînă ce-l dobor la pămînt!
— Cum de nu! Şi dacă te învinge, ai să fii prizonierul lui! Hai mai bine!
— Am să vin cu domnia-ta, spuse Lancelot; dar să ştii că pînă la două bătăi de arc de aici ai să mă găseşti mort, omorît cu mîna mea.
— Dacă-ţi îngădui să te lupţi, îmi juri că ai să vii cu mine după aceea?
— Jur, numai dacă trupul meu va mai fi în stare s-o facă.
Şi, spunînd acestea, cei doi cavaleri se izbesc atît de năprasnic încît îşi străpung şi scutul şi zalele şi-şi dezgolesc trupul, alb şi fraged. Lancelot străpunse umărul necunoscutului şi-l dădu peste cap; el însă rămase în şa, dar fierul lancei celuilalt i se opri în coastă.

— Acum, nobile cavaler, ţineţi cuvîntul! strigă bătrîna mînîndu-şi calul în goana mare.
Şi, fără să-şi mai bage în seamă rana, Lancelot se îndepărtează la galop pe urmele ei, în vreme ce regina strigă:
— Vai! are în trup un ciot de lance! Are să moară, dacă va merge mult aşa!
Cu toate astea, porunci ca răniţii să fie duşi pe malul unui izvor din apropiere, numit Izvorul Zînelor, pentru că lumea văzuse deseori acolo nişte femei tare frumoase, dar de care nimeni nu aflase vreodată ceva. Ea descălecă acolo cu suita ei şi, cum i se scoase coiful cavalerului necunoscut, îl recunoscu pe Bohor. Se duse repede să-l panseze, fiindcă era greu rănit, cînd la marginea poienii se ivi un cavaler îmbrăcat cu armura lui Lancelot, şi toată lumea îl luă drept el. Dar, vai! el trecu pe lîngă regină şi se pierdu pe sub copaci, fără să sufle un cuvînt, astfel încît se văzu de ajuns că nu era prietenul ei. Şi îi veni deodată gîndul că Lancelot a fost învins prin vreo mişelie, omorît poate de cel pe care-l văzuse adineaori, aşa încît căzu leşinată; apoi, revenindu-şi, începu să se vaite, spunînd că murise floarea tuturor cavalerilor şi începu să-şi smulgă părul, să-şi zgîrie faţa şi să se tînguiască amarnic după dînsul.
În vremea asta Bohor îşi venise în fire. Ce durere mare simţi cînd află că s-a prăpădit Lancelot! Dar rana i se deschise, încît leşină iar. Atunci îl împinseră pe o lectică aşternută cu multă iarbă proaspătă şi regina îl aduse cu tristeţe la Camaaloth.
După puţină vreme, regele se întoarse de la vînătoare cu baronii lui cei mai de seamă, vesel aşa cum e cineva care n-a întîlnit nimic neplăcut cît e ziua de mare. Dar regina îi povesti despre nenorocirea întîmplată, de care toţi curtenii rămaseră împietriţi. Nobilul Gauvain, Lionel şi zece cava-

leri ai Mesei rotunde dintre cei mai viteji spuseră că a doua zi vor pleca în căutarea bravului cavaler. Se aduseră sfintele moaşte şi făcură legămînt să-l caute timp de un an şi o zi, dacă nu-l vor găsi şi mai devreme: căci aşa era obiceiul.
A doua zi, după slujbă, porniră la drum şi merseră aşa călare pînă ce sosiră la Crucea Neagră. [. . .]

GAUVAIN ÎN CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

A doua zi, în vreme ce Gauvain ieşea dintr-o văgăună strîmtă dintre doi munţi, se trezi dintr-o dată într-o vale unde se ridică un castel foarte bine întărit şi înconjurat din toate părţile de apă. Trecu podul şi intră pe poartă, urmă aleea principală şi, în clipa cînd ajunse lîngă zidul castelului, auzi nişte ţipete de femeie. Era o domnişoară scufundată pînă la brîu într-o cadă, aşa cum îşi dădu seama cînd se apropie de adăpostul de frunze în care se găsea.
— Sfîntă Marie! ţipa ea, cine-o să mă scoată afară de aici, căci îndur suferinţe cum nici o femeie n-a mai răbdat vreodată?
Nobilul Gauvain o luă de subsuori şi de trei ori încercă s-o tragă în sus, dar îi fu cu neputinţă.
— Domnişoară, spuse el, sînt tare mîhnit că nu te-am putut scăpa, dar am făcut tot ce-am putut. Te doare aşa de rău?
— Ai să afli punînd mîna în apa asta în care stau.
Nobilul Gauvain băgă mîna în cadă, dar, oricît o trase de repede-napoi, socoti că i s-a făcut tăciune, aşa era de clocotită apa.
— Nobile cavaler, bănuieşti acum ce simt eu, îi spuse fata; dacă-aş putea să mor de durere, aş fi murit de mult; dar Dumnezeu nu se îndură de mine, fiindcă nu-i destul de răzbunat pentru un păcat pe care l-am săvîrşit cîndva. Cel mai bun cavaler din lume, numai el, are să mă scoată din cada asta. Dar domnia-ta, deoarece n-ai putut să îndepli-

neşti această faptă deosebită, nu-ai să pleci de aici fără să te faci de ocară.
Nobilul Gauvain îşi urmă, totuşi, calea şi se duse drept la palat, unde fu primit foarte bine. După ce-i duseră calul la grajd şi îi scoaseră armura, fu îmbrăcat într-o haină de mătase roşie, căptuşită din belşug cu blană de jder; apoi îl conduseră în sala mare, unde erau nişte cavaleri, toţi frumoşi şi bine făcuţi la trup, care se ridicară în picioare pentru a-i ura bun venit: şi el începu să sporovăiască şi să se veselească laolaltă cu ei.
În clipa aceea se întîmplă cea mai mare minune despre care cineva a auzit vreodată povestindu-se. Nobilul Gauvain îi văzu deodată căzînd în genunchi: un porumbel alb zbura prin sală, ducînd în plisc o cădelniţă de aur care umplu tot palatul cu un miros mai plăcut decît toate mirodeniile. Pe urmă, nici nu zburase bine pasărea printr-o fereastră, că pajii întinseră mesele şi toţi cavalerii se aşezară fără o vorbă în jurul lor, spunînd rugăciuni în şoaptă.
În vremea asta intra în sală cea mai frumoasă, cea mai nobilă, cea mai plăcută fată de pe lume, ţinînd cu amîndouă mîinile deasupra capului un vas de foarte mare preţ asemenea unei cupe; dar nimeni n-ar fi putut să spună din ce era făcut vasul acela, căci nu era nici de lemn, nici de vreun metal, nici de piatră, nici de corn, nici de os, şi era acoperit cu o ţesătură foarte frumoasă. Şi ce fel de vas era acesta, povestea n-o spune aici; se va vorbi pe larg mai încolo şi, la momentul potrivit, nu vom tăinui nimic, fiind un lucru demn de povestit; dar trebuie să lăsăm povestea să-şi urmeze rostul ei aşa cum se cuvine.
Fecioara cea mîndră dădu ocol meselor, ducîndu-şi vasul ei preţios, apoi ieşi; iar cînd seniorul Gauvain, care o urmărise cu privirea, se întoarse, uimit la culme de atîta frumuseţe, văzu că în faţa fiecărui cavaler se găseau cele mai mari bunătăţi de mîncare, ce păreau că se iviseră din masă; dar în faţa lui, nimic. Lucru de care fu foarte surprins şi mîhnit. Totuşi se hotărî să aştepte, ca să afle temeiul acestei oropsiri, pînă ce ospăţul se va termina şi mesele se vor strînge iar; şi în vremea asta se duse să se sprijine de o fereastră.
Stătu acolo un timp, gîndindu-se la cele văzute, apoi se

întoarse; în sală nu mai era decît un pitic grozav de urît şi cu o bîtă în mînă, care ţipa:
— Cine mai e şi nenorocitul ăsta de cavaler prost, rezemat de fereastra noastră! Du-te şi te ascunde, să nu te vadă cineva! Dar nu care cumva să te culci în noaptea asta: paturile de aici sînt prea îmbelşugate pentru tine!
Spunînd aşa, piticul ridică bîta asupra nobilului Gauvain, dar el i-o smulse din mîini; după aceea se îndreptă spre o odaie alăturată, unde zări un pat înalt şi se pregătea să se întindă în el, cînd omuleţul cel urît, care venise după dînsul, începu iar:
— Hei! bădărane ce eşti, mînjit de sus pînă jos de păcate, dacă ai cutezanţa să te culci în patul ăsta, ai s-o plăteşti cu capul, nu alta!
— Pentru numele Domnului, ai să vezi cum îndrăznesc! spuse Gauvain.
Zicînd acestea, se întoarce în sală, ia de acolo o spadă, o pune la căpătîiul patului, apoi se dezbracă şi se vîră între cearşafuri, unde adoarme la iuţeală, întrucît călărise toată ziua.
Ci iată că, pe la miezul nopţii, îl trezeşte un ţipăt, mai hidos decît glasul Necuratului; apoi ferestrele se deschid singure, împinse de vîntul care ridică pînă-n tavan perdelele patului şi răsuceşte ca pe un vîrtej iarba aşternută pe podeaua camerei; la urmă totul e scăldat într-o lumină atît de mare, de-ai fi zis că luase casa foc: şi pe neaşteptate o lance cu vîrful vînăt şi roşu ca para focului intră pe fereastră şi zboară către pat cu un zgomot mai năprasnic decît al trăsnetului. Nobilul Gauvain sare în picioare, însă nu destul de repede ca să nu fie greu rănit la umăr; dar, apucînd spada de la căpătîiul patului, taie în două arma care, după ce străpunsese patul dintr-o parte în cealaltă, se înfipsese în pămînt de mai mult de o jumătate de picior. După aceea smulge vîrful lancei din pămînt, îl azvîrle în mijlocul odăii şi, după ce-şi aruncă o mantie pe umeri, dă fuga la fereastră; dar nu vede pe nimeni şi vine să se culce la loc, mormăind:
— Ruşine să-i fie celui care, ca un mişel, loveşte fără să aibă curajul să se arate!
Lumina cea mare se stinsese, dar în văpaia lunii care se răspîndea acum prin ferestrele deschise, văzu intrînd un

om slăbănog şi alb la faţă ca un mort; de gîtul lui erau înlănţuite două năpîrci care-l muşcau, şi mai avea asupra lui o harfă bătută toată cu aur şi cu pietre scumpe. Îşi luă plectronul [1] şi, după ce-şi acordă instrumentul, începu să cînte un cîntec, gemînd de durere; şi seniorul Gauvain înţelese că era un cîntec de jale, ale cărui cuvinte povesteau despre cearta dintre Iosif din Arimateea şi vrăjitorul Orfeus care a pus în marca Scoţiei temelia castelului Vrăjitorilor. După ce termină, cîntăreţul din harfă spuse:

— Vai, Dumnezeule Doamne, oare n-o să vină niciodată cel care trebuie să mă izbăvească din chinul în care mă zbat?

Plecă, jelindu-se aşa, şi seniorul Gauvain era gata să se ia după dînsul, cînd zări la picioarele lui un şarpe atît de mare şi de înfiorător, că nimeni nu l-ar fi privit fără teamă. Toate culorile de pe lume se găseau pe spatele jivinei; ochii lui roşii luceau ca nişte cărbuni aprinşi şi mergea încet, aruncînd foc şi pară şi mişcîndu-şi coada aşa cum face un copil cu o jucărie, în aşa fel încît seniorul Gauvain putu să vadă că tîrîtoarea purta pe frunte, cu litere roşii, numele regelui Artus. Deodată şarpele începu să se vaiete şi să se încovoaie ca o jivină gata să fete; apoi deschise gura din care ieşiră cam vreo sută de pui de şarpe, care se repeziră numaidecît asupra lui, dar el se apără, şi atît de bine încît îi omorî pe toţi; după aceea muri şi el din cauza rănilor. Şi seniorul Gauvain înţelese că asta era, fără îndoială, o prevestire, dar nu-i pricepu tîlcul.

Deodată răsună vacarmul unui trăsnet şi lighioanele pieriră. Palatul începu să se cutremure, ferestrele să se izbească de perete, fulgerele să brăzdeze cerul şi se dezlănţui furtuna cea mai ticăloasă care s-a pomenit cîndva, numai că nu se vedea pic de ploaie; şi aflaţi că din pricina bubuiturilor de tunet pe care le auzea i se zdruncinaseră seniorului Gauvain creierii într-atît, încît nu mai ştia dacă-i mort sau viu! În starea asta fiind, văzu venind douăsprezece fecioare, îmbrăcate sărăcăcios, care mergeau frumuşel una după alta, plîngînd atît de tare, că orice inimă de om s-ar fi

[1] În original *le plectron*, de la grecescul *plektron* — în franceza modernă *le plectre* — lamă de fildeş, de oţel etc. care face să vibreze coardele anumitor instrumente muzicale.

înduioşat de ele. Seniorul Gauvain vru să se ridice din pat ca să le întrebe ceva, dar nu fu în stare, fiindcă-şi pierduse toată vlaga mădularelor şi a trupului. Ele trecură în odaia vecină; şi iată că în aceeaşi clipă furtuna se ostoi, o adiere minunat de plăcută trecu prin odaie şi începu un concert de glasuri cu o dulceaţă fără seamăn pe lume; nu înţelegea bine ce spuneau, dar îşi dădea seama că înălţau imnuri de laudă şi slavă Domnului.

Şi în clipa aceea se ivi din nou porumbelul cel alb, ducînd în ciocul lui cădelniţa de aur şi toate miresmele plăcute din lume se răspîndiră în odaie. În urma păsării veneau patru copilaşi frumoşi ca din altă lume, care ţineau patru lumînări aprinse; apoi, domnişoara cea frumoasă din ajun, ridicîndu-şi vasul cel preţios, acoperit cu vălul de mătase roşie; iar în jurul ei douăsprezece cădelniţe se legănau, ţinute de mîini nevăzute; şi în vremea asta glasurile cîntau întruna, mai frumos decît ar putea să îndure o inimă omenească, sau decît ar putea s-o spună cineva prin viu grai. Convoiul trecu prin odaie şi, de îndată ce ieşi, cîntecele încetară, cădelniţele dispărură, parfumurile se împrăştiară, iar seniorul Gauvain simţi că rana din umăr i se vindecase. Intrară apoi nişte oameni care-l apucară de braţe, de picioare şi de umeri şi-l duseră în curte. O mîrţoagă cu coada şi cu urechile tăiate pe jumătate aştepta acolo şi era atît de slăbănoagă şi becisnică de n-ai fi dat pe ea nici două cepe degerate. Seniorul Gauvain, mai neajutorat decît un copil, fu ridicat pe ea şi legat de spinarea mîrţoagei, cu faţa întoarsă spre coadă; apoi o zgripţuroaică bătrînă, cu o joardă în mînă, porni să mîne calul pe străzi, iar meseriaşii începură să-l huiduiască pe cavaler şi să arunce în el cu scîrnăvii, cu papuci vechi, cu bulgări de pămînt şi cu toate murdăriile pe care le puteau lua în mînă: îl acoperiră

curînd așa de bine cu toate astea de nu i se mai vedeau decît ochii și dinții. În cele din urmă, dincolo de podul mișcător, baba îl dezlegă și îi arătă armele și calul lui cel bun care-l aștepta și care necheză, scormoni pămîntul cu copita și ciuli urechile cînd îl văzu, fiindcă-și cunoștea mai bine stăpînul de cum își cunoaște o nevastă soțul. Dacă seniorul Gauvain n-ar fi plîns văzînd toate astea, i-ar fi plesnit inima pe loc de supărare!

— Să-ți aduci aminte de Castelul întîmplărilor ciudate ale Graalului! îi spunea baba în vremea asta. Ai fost din cale afară de îndrăzneț, cu inima mînjită de tot atîtea păcate pe cît e trupul tău mînjit de murdării de tot felul în clipa asta, de te-ai încumetat la cea mai înaltă dintre fapte, cea pe care însuși fiul reginei năpăstuite de mari dureri n-are s-o îndeplinească, pentru că și-a pierdut cinstea din slăbiciune trupească.

Terminînd, bătrîna se îndepărtă și, de îndată ce dispăru ea, seniorul Gauvain simți că se înzdrăvenește la loc. Își îmbrăcă armura, încălecă pe calul său de ispravă și voi să se întoarcă la Castelul întîmplărilor ciudate pentru a se răzbuna de felul în care fusese primit. Dar îl căută în zadar în toate părțile: fortăreața se spulberase ca un fum. Atunci o porni la drum, blestemîndu-și ceasul în care se născuse și spunîndu-și în sinea lui că era cavalerul cel mai nevolnic de pe lume.

Dar aici povestea despre el încetează și începe să depene firul despre frații lui.

FRAȚII LUI GAUVAIN

Erau patru la număr. Cel mai vîrstnic, după Gauvain, a fost Agravain, mai trupeș decît el, pătrat în alcătuirea mădularelor și alb ca un caș, destul de bun cavaler altminteri, dar pizmăreț, trufaș ca un drac, fără dragoste sau milă, și tare spurcat la gură.

Următorul se numea Guerrehès. Era cel mai delicat, altminteri viteaz, și frumos, și nobil, deși avea brațul drept mai lung decît stîngul. A săvîrșit vitejii destul de mari, dar n-a vorbit niciodată despre ele decît silit. Din cei patru frați el era de obicei cel mai cu măsură în toate, dar el mai dezlănțuit cînd se mînia. Povestea vorbește mai puțin despre Guerrehès decît despre ceilalți trei.

Gaheriet a fost un bun luptător în turnire, viteaz și îndrăzneț, frumos în toată croiala lui, dar mai cu seamă la chip, atît de rezistent că îndura oboselile cele mai îndelungate, îmbrăcat cu mai mare căutare decît toți frații săi, și darnic la culme, de aceea a și fost mult iubit de femei. În zilele de vînătoare, cînd bărbatul iubitei lui era cu gîndul numai pe urma copoilor în pădure, el, plin de voie bună, se întorcea pe drumul cel vechi și iubita zbura întru întîmpinarea lui cu brațele deschise: atunci nu se mai gîndeau la izbăvirea sufletelor, nu aveau nevoie nici de clopote, nici de biserică, nici de alți popi în afară de păsările cerului. Doamne! ce de cîntece frumoase a cîntat și cîte șotii hazlii n-a povestit el pe paturi bogate înaintea ceasului al șaptelea canonial [1]! Ce-i drept, și-a însușit necontenit arta cavaleriei, a purces în căutare de fapte mari și a dus o viață foarte plină cît a trăit. Pe el îl iubea mai mult seniorul Gauvain.

Al patrulea, și cel mai rău dintre toți, se numea Mordret. Era mare, bălai, cu părul creț, și ar fi fost plăcut la vedere, dacă n-ar fi avut o căutătură de ticălos. Pizmaș, mișel, nu i-au plăcut niciodată cavalerii adevărați, chiar din ziua în care a îmbrăcat armura. În timpul vieții sale, a făcut mai mult rău decît tot binele făcut de frații săi laolaltă. El era fiul regelui Artus care-l zămislise cu sora lui, fără să știe că-i era soră, așa cum s-a arătat în povestea vrăjitorului Merlin. Și se va vorbi iar, mai tîrziu, și de Mordret, dar nu-i acum timpul: povestea se ocupă acum despre Gaheriet.

---

[1] Oră socotită după slujbele catolice, cam spre ora trei după-amiază.

DOAMNELE LA IZVOR

Cînd se despărți de tovarășii săi, după încercarea cu spada frîntă pe care o purta Heliezer, Gaheriet călări pînă la ceasul al șaptelea canonial, cînd întîlni un țăran mînînd un măgar încărcat cu buturugi. Îl chemă ca să-i ceară lămuriri despre drum; dar, văzîndu-l în armură, omul o luă la sănătoasa, lăsîndu-și acolo măgarul. Gaheriet dădu din umeri și-și văzu de drum.

Ceva mai departe, ajunse într-o pajiște frumoasă prin care șușotea apa unui izvor. Soarele dogorise toată ziua, așa încît, văzînd apa aceea frumoasă, limpede și rece, îi veni o poftă grozavă să bea din ea și își îndemnă calul la galop. Dar, în clipa cînd ajunse la izvor, auzi o voce de femeie strigîndu-i în derîdere:

— Ușurel, ușurel, nobile cavaler! Mergi încetișor! O să-i strici buestrul calului. Nu procedează înțelepțește cel care se trece cu firea pentru un fleac.

Și văzu trei femei stînd la umbra pomilor, pe malul izvorului; cea mai în vîrstă să tot fi avut la șaizeci de ani, cea mai tînără sub douăzeci, iar cea de-a treia, cea care-i vorbise, patruzeci. Tustrele întinseseră o față de masă pe iarba proaspătă și se ospătau cu un pateu de căprior, neînsoțite decît de un scutier, care le turna vin într-o cupă de argint. Se ridicară ca să-i dea binețe lui Gaheriet și îl rugară să mănînce cu ele. El primi cu plăcere.

În vremea asta, o tot privea întruna, fără să vrea, pe femeia cea tînără, care i se părea tare frumoasă, și chiar așa și era, dar și-ntr-atît de tristă, că rămase uluit.

— Hei, doamnă, îi spuse el, la ce te gîndești atît? De bună seamă, n-am văzut pînă acum o ființă mai puțin veselă. Ești supărată că m-am așezat la masa domniilor-voastre?

— Nicidecum, seniore, dar mă gîndesc la un lucru care mă apasă greu pe inimă.

— Un străin ar putea schimba cu ceva lucrurile?

— Da, dacă-ar vrea să-și dea osteneala. Sînt doi ani de cînd a murit tata, seniorul din la Bretèche. Orfană și frumușică așa cum sînt, mama a socotit că, dacă nu mă mărită repede, are să mă ia cineva cu de-a sila, și i-a cerut sfatul seneșalului nostru, care era fiu de țăran; tata îl făcuse cavaler, pentru că era foarte bogat, dar, vai! cine face om dintr-un ticălos, la nimica bun să nu se-aștepte! Seneșalul se rugă atîta de mama, că ea mă dădu după el, cu toată împotrivirea mea. Ci iată că, după nuntă, m-a tratat cu toată cinstea, o vreme; dar a început curînd a mă năpăstui cu ocări și mustrări. Dacă vreun cavaler ne intra în casă, îmi spunea toate vorbele urîte care-i veneau la gură, și pînă la urmă fu cuprins de o asemenea gelozie, încît mă jignea pentru te miri ce.

Acum un an, seniorul Lancelot du Lac a cerut găzduire la noi, și soțul meu i-a făcut o primire cît a putut el mai frumoasă, fiindcă auzise vorbindu-se de marea lui vitejie. Eu nu m-am putut opri să nu-l privesc în timpul cinei și din cauza chipului său arătos, dar și pentru toate vorbele frumoase pe care le auzisem despre el.

— Doamnă, îmi spuse soțul meu, după ce Lancelot se duse la culcare, l-ai privit cam lung pe seniorul Lancelot astă seară. Ce părere ai despre el?

— Seniore, dacă ți-aș spune-o, te-ai supăra foc pe mine. Dar se jură că n-o să mi se întîmple nici un rău, orice i-aș spune, și a stăruit atît încît pînă în cele din urmă, sîcîită cum eram, i-am strigat:

— Fiindcă dorești să afli, mi se pare că în nobilul ăsta sînt atîtea calități cîte ponoase sînt în domnia-ta. La dînsul, vitejie, îndrăzneală, politețe, bunătate, curtenie și generozitate. La domnia-ta, tocmai viciile potrivnice acestor virtuți și domnia-ta s-ar cuveni să fii acoperit cu tot atîta rușine pe cît e el de glorie. Iată de ce-l priveam cu dragă inimă!

La vorbele astea, s-a mîniat în asemenea măsură, de credeam că și-a ieșit din minți. Și aflați că în noaptea aceea nu mi-a făcut nimic; dar îndată după plecarea nobilului Lancelot

mi-a spus că n-are să se mai poarte cu mine de atunci încolo cum s-ar purta cu nevasta lui cu cununie, ci așa cum trat-ezi o șerbă și o slujnică. Și într-adevăr, mi-a luat toate hainele mele cele frumoase și nu-mi lasă nimic mai de Doamne-ajută; apoi mă obligă să mănînc la un loc cu slujitorii și cu servitoarele din casă. De aceea căzusem pe gînduri cînd te-am văzut mîncînd cu mine. Vai! e atîta vreme de cînd un cavaler n-a mai mîncat dintr-un blid cu mine!

— Doamne ferește! strigă Gaheriet, soțul domniei tale nu și-a respectat legămîntul, fiindcă îți jurase pe cuvîntul lui că n-are să se supere orice i-ai spune! Trebuie să se recunoască necinstit și om care și-a călcat cuvîntul!

În timp ce vorbea el așa, un copil de zece ani veni în goana mare și, cît putu mai de departe, îi strigă doamnei mai în vîrstă:

— Doamnă, vino repede acasă! Un cavaler vrea s-o ia cu sila pe domnișoara!

La auzul acestor cuvinte, doamna cea bătrînă păru copleșită de cea mai mare durere de pe lume. Spuse că mai bine și-ar vedea fata sfîrtecată bucăți de doi cai, decît soția acelui om necioplit, căruia i-o făgăduise înainte de-a afla că își spînzurase nevasta dintîi pentru un lucru de nimic. Gaheriet își legă coiful.

— Doamnă, am să merg cu domnia-ta și o să fac ce-oi putea. Și află, îi spuse el celei mai tinere, că n-am să plec din ținutul ăsta pînă n-oi căuta să te ajut.

— Vino, nobile cavaler, spuse bătrîna, fiindcă mi-e teamă ca tîlharul să n-o ia cu de-a sila, pe fata mea, pînă să ajungem noi. Vai, cu vecini răi, ai mereu de furcă!

Și amîndoi încălecară pe cai și ajunseră în scurt timp la un castel, care se înălța în mijlocul unui lac.

În curte văzură un cal mare care aștepta legat de un belciug.

— Ei, seniore, iată calul mișelului! Ce să fac?

— Ține-ți făgăduiala, doamnă. Dar nici n-o să apuce să facă o jumătate de leghe, c-o să dea peste mine în drumul lui și, dacă n-o să vrea s-o aducă înapoi pe fiica domniei-tale, o să lupt cu el pînă ce unul dintre noi doi are să fie înfrînt.

Așa se și întîmplă, și lupta a fost aspră; dar, cînd ajunseră la spade, după ce-și frînseseră lăncile, Gaheriet îi dădu cavalerului o lovitură care-i reteză pumnul; apoi, fiindcă celălalt o luase la fugă, îl ajunse din urmă și-i despică țeasta pînă la bărbie. După aceea ridică armele celui învins și porni s-o însoțească pe fecioară pînă la castel.

Ci ea era distinsă, fină și tare frumoasă, așa încît, pe drum, îi spuse că o iubește și o rugă să devină iubita lui.

— Dar cine ești domnia-ta? întrebă domnișoara.

El răspunse că este cavaler al Mesei rotunde, că se numește Gaheriet și e frate cu nobilul Gauvain.

— Pentru numele Domnului, răspunse ea, am auzit mult vorbindu-se de domnia-ta! Și mai știu că ai o iubită în ținutul ăsta: pe domnișoara de la Blanche Lande. Îmi dau seama că vorbești așa ca să mă pui la încercare.

— Domnișoară, am iubit-o; dar n-o mai iubesc.

— Dar ce încredere pot avea eu că n-o să mă părăsești și pe mine pentru alta, cînd o lași în felul ăsta pe iubita domniei-tale, care este o femeie mai frumoasă și mai plăcută decît mine? Aș face o prostie dacă m-aș îndrăgosti de domnia-ta, căci de îndată ce-o să-ți faci poftele cu mine, ai să mă părăsești ca și pe ea.

— Tot ce spui domnia-ta nu are nici un rost. Sîntem departe de toată lumea și numai eu cu domnia-ta: va trebui să faci ce vreau eu.

— Cum așa? Vrei să mă iei cu de-a sila?

— Nicidecum: ci te rog să mi te dai de bună voie.

— Atunci e după voia mea?

— Da, pe cuvîntul meu!

— Spune-mi: există vreo fecioară pe lumea asta pe care ai iubi-o dacă ai ști că te urăște și te disprețuiește?

— De bună seamă că nu!
— Pe capul meu, te urăsc şi te disprețuiesc pentru că te-ai prefăcut că iubeşti şi ai trădat-o pe cea care te-a iubit mai mult decît pe sine însăşi! Astăzi rîvneşti la mine, dar mîine vei rîvni la alta. Şi nu există mişelie mai urîtă decît să amăgeşti femeile cu vorbe frumoase, fiindcă le învingi fără strădanie. Părerea mea, seniore, este că făcînd aşa, te vei alege mai mult cu ruşine decît cu cinste!
— Domnişoară, eram mai aprins după domnia-ta decît am fost vreodată după alta. Dar ai o limbă aşa de afurisită, că n-am să-ți mai cer nimic ce te-ar putea supăra.
La auzul acestor cuvinte, fata izbucni în rîs. Apoi începu să cînte pastorala frumoasei Aielot, cu ochii țintă la Gaheriet:

Vezi, cînd toamna e pe ducă
Şi cînd iarna se avîntă,
Flori şi frunze se usucă,
Păsările nu mai cîntă.
Singur eu — prinț fericit —
Trec prin codrul desfrunzit.
Căci ascult cu drag, cît pot,
Cîntul mîndrei Aielot:

« — Tralala, cît voi trăi
Pe Guyot îl voi iubi! »

Rîde mîndra — rîs fierbinte —
Cu o gură ca de fragă,
Cînd de el şi-aduce-aminte.
Eu îi spun: « Fetițo dragă,
Domnul fie-n veci cu tine!
Dar iubeşte-mă pe mine
Dacă vrei să porți, frumoaso,
Brîie late, de mătase.
— Uită-l pe Guyot! . . . Un prost
De nimic nu-ți face rost! . . .

« Sire, crezi că m-ai vrăjit,
Dar nimic n-ai cucerit.
Multe fete-ai mai curtat,

Cale bună, aşadar:
Nu mai stărui-n zadar
Ține-ți ghersuri şi momele
Pentru cele uşurele!
Mulți ar săruta cu foc,
Însă dragoste n-au ioc.

— Tralala . . . De drum să-ți vezi,
Nu-s nebună, cum mă crezi! »

Ajunseră în felul ăsta la castel, unde doamna începu să plîngă de fericire şi de milă văzîndu-şi fata şi o sărută de sute de ori.
— Doamnă, spuse fata, se cade să-i faci primire frumoasă acestui cavaler viteaz, căci şi-a pus viața în primejdie pentru mine, cu toate că nu mă mai văzuse niciodată.
Şi, descălecînd uşurel de pe cal, alergă să-i țină scara lui Gaheriet. El îi spuse că nu poate să mai rămînă; dar ea îi apucă rîzînd calul de frîu, amenințîndu-l că are să-l țină cu forța; ce mai încolo-încoace, fata făcu aşa fel încît Gaheriet primi să ia masa cu ele. Şi el nu uită să-i povestească bătrînei doamne cum îl pusese fiica ei la locul lui.
— Fiind cuminte, nu-şi face neamul de ocară, spuse mama în culmea fericirii. Tatăl ei era omul cel mai înțelept din tot ținutul.
Gaheriet sporovăi aşa multă vreme cu mama şi cu fata; apoi îşi ceru calul, după ce se rugă lui Dumnezeu pentru sănătatea lor, şi plecă la castelul celei mai tinere dintre cele trei doamne, pentru care ceruse să i se arate drumul. [. . .]
Dar povestea despre ei se opreşte aici şi începe să vorbească despre Lancelot du Lac, despre care n-a mai spus nimic de foarte multă vreme.

ARMELE FURATE

Cînd Lancelot plecă în galop după bătrîna cu coroniță de aur, care-i ceruse să-şi țină făgăduiala, suferea cumplit din cauza ciotului de lance care-i rămăsese înfipt în coastă; cu

toate astea nu se opri din drum. Se întîmplă însă ca durerea să fie atît de mare încît era aproape să leşine. Bătrîna, care băgă de seamă, se opri, îl dădu jos de pe cal şi îi scoase coiful şi zalele ca să-l oblojească; atunci văzu că e plin de sînge şi pe spate şi pe piept şi încercă să-i scoată ciotul de lance cît putu mai încetişor; cu toate astea Lancelot îşi pierdu cunoştinţa.

În vreme ce ea era ocupată cu oprirea sîngelui din rană, un borfaş de cavaler, cu numele Griffon de Maupas, trecu pe acolo. Armura lui Lancelot era sprijinită de un pom: puse mîna pe ea şi plecă fără să bage cineva de seamă. Pe el avea să-l vadă regina ceva mai tîrziu străbătînd poiana, la Izvoarele Zînelor, şi pe el îl luă mai întîi drept Lancelot, ale cărui arme le purta, apoi drept ucigaşul lui Lancelot, aşa după cum a arătat-o povestea mai înainte.

Vai, cînd Lancelot îşi veni în simţiri şi cînd află de la doamna bătrînă că lancea, scutul şi zalele îi fuseseră furate în timp ce ea îl oblojea, puţin a lipsit să nu leşine din nou. Totuşi, se urcă iar pe cal şi îşi văzu de drum, fără altă apărare decît spada ce-i rămăsese. Seara, ajunseră la un pădurar pe care-l cunoştea bătrîna şi unde a fost îngrijit, timp de şase săptă-mîni, de doctori pricepuţi. După acest răstimp se simţi vindecat şi în putere, şi o porni iar la drum în tovărăşia bătrînei cu coroniţă de aur, echipat cum se cuvine cu arme frumoase şi de nădejde şi cu un scut nou-nouţ, pe care i le pregătise dînsa.

IZVORUL OTRĂVIT

Către amiază, ajunseră într-o pajişte. Acolo, pe malul unui izvor frumos, la umbra unui pîlc de pomi, un cavaler şi două fete, aşezaţi în jurul unei feţe de masă albe, mîncau sporovăind veseli între ei. Se ridicară în picioare şi o poftiră pe bătrînă şi pe însoţitorul ei să se răcorească, şi amîndoi primiră cu plăcere.

Era o zăpuşeală grozavă şi Lancelot avea faţa aprinsă sub

coiful lui: de aceea, cînd îl scoase, se înfăţişă mai frumos ca oricînd. Una dintre fete, care era sora cavalerului, şi atît de îmbietoare şi ea că nu avea pereche în tot ţinutul, începu să-l privească lung, în timp ce Lancelot mînca şi, văzîndu-i gura roşie ca o cireaşă, o prinse o asemenea poftă de ea de nu mai ştia ce să facă. Se uită în ochii lui care i se păreau două smaralde limpezi; îi privea fruntea netedă, părul bălai şi ondulat, care părea de aur închis; şi în vremea asta dragostea o chinuia atît de cumplit încît tremura ca varga din tot trupul. Fratele ei, cavalerul, văzînd-o deodată albă ca varul şi tăcută, o întrebă ce are. Îi răspunse că nu se simte bine, dar că o să se vindece în curînd, cu voia Domnului.

În vremea asta Lancelot, căruia îi era o sete grozavă, soco-tind apa izvorului bună şi rece, luă din ea într-o cupă de aur şi bău pe săturate. Şi iată că, deodată, dete ochii peste cap şi simţi o durere mare la inimă: căzu întins la pămînt ca mort.

— Sfîntă Marie! strigă bătrîna plîngînd, o să-l lăsaţi să moară în felul ăsta pe nobilul Lancelot du Lac, cel mai bun cavaler din lume?

În timp ce ea vorbea, două năpîrci lungi şi scîrboase ieşiră din apă, pe urmă intrară la loc.

— Draga mea, spuse cavalerul către sora lui, izvorul e otrăvit! Tu, care ştii tainele tămăduitoare ale buruienilor mai bine decît oricine pe lume, nu vrei să-l salvezi pe seniorul Lancelot?

Picioarele bolnavului se şi umflaseră cît trupul unui om. Fata începu a culege buruieni de leac. Le pisă cu mînerul spadei lui Lancelot chiar în cupa din care băuse şi, adău-gînd la ele teriacă [1], îi deschise gura şi îl făcu să înghită din amestec cît putu. Îndată corpul i se umflă ca un butoi. Văzînd una ca asta, fata se temu ca nu cumva veninul să se ridice la inimă: îl acoperi pe Lancelot cu toate păturile, cu toate hainele pe care le putură găsi şi după care trimi-sese la o casă din apropiere. Şi aşa stătu Lancelot pînă a doua zi, suferind parcă şi mai mult de căldură decît de

---

[1] *Thériaque*, în original — de la grecescul *tériaké* — plantă conţinînd opiu.

venin, asudînd de nu mai putea, nefiind în stare să se mişte şi să vorbească, şi gîndindu-se mai mult la iubita lui şi la durerea pe care avea s-o aibă din pricina morţii lui, decît la el însuşi.
Pentru a-l adăposti se ridicase un cort mare iar bătrîna, domnişoarele, cavalerul şi oamenii lui îl vegheară toată noaptea. A doua zi, cam pe la amiază, îl auziră în cele din urmă murmurînd:
— Doamne! căldura asta mă omoară!
— Slăvit să fie Domnul Dumnezeu care îţi dă tăria să te plîngi de ea, răspunse sora cavalerului, căci, pe viaţa mea! acum cîteva clipe încă îmi era teamă că n-am să mai ajung să aud vorbă din gura domniei-tale.
Luă de pe dînsul mai multe din păturile vătuite, şi văzură că trupul şi faţa se dezumflaseră; dar Lancelot nu putea să mişte măcar un deget şi tot părul îi căzuse. El se rugă să i-l păstreze într-o cutie de fildeş: voia să-l trimită reginei. Apoi fata îi dădu să mănînce ceva; şi în vremea asta îşi spunea în sinea ei: « Vai! nevolnică fiinţă ce sînt, ce mă mai interesează frumuseţea lui, dacă nu-i al meu! Ba da! ea îmi umple inima de o atît de mare plăcere şi de atîta speranţă, că m-aş simţi îndestulată numai cu asta, dacă nu mi-ar fi teamă că speranţa mea e zadarnică: fiindcă sîntem totdeauna din cale afară de amăgiţi în dorinţele noastre ».
Asemenea gînduri o frămîntau în timp ce-l privea pe Lancelot mîncînd. Iar după ce Lancelot termină cu masa, fata porunci să-l culce într-un pat pus acolo, şi de lîngă care îi goni pe toţi, ca el să poată dormi liniştit.
Atunci ea se aşeză la picioarele lui pentru a-l privi cum doarme, şi în timpul ăsta îşi spunea iarăşi: « Seniore, te-am vindecat; dar ce buruieni şi ce pietre scumpe au să mă tămăduiască pe mine de frumuseţea domniei-tale după care tînjesc? Niciodată pînă acum nu mă îndrăgostisem cu adevărat. Dar acum, mi-e inima atît de plină de dragoste, că am să mă prăpădesc dacă domnia-ta nu-mi vei sări în ajutor . . . L-am slujit cu atîta credinţă că nu cred că-mi va respinge dragostea . . . Aş, el n-ar putea iubi o biată fată ca mine! »
Ci iată că, în timp ce fata se frămînta astfel în sinea ei, trecînd rînd pe rînd, după gîndurile sale, de la veselie la

întristare, Lancelot se trezi şi o văzu plîngînd cu lacrimi amare: asta îl mîhni grozav de mult.
— Cine are îndrăzneala asta, domnişoară, să te supere în vreun fel de faţă cu mine?
— Nimeni, seniore, ci numai sărmana mea inimă, care n-are tot ce ar vrea.
Zicînd acestea, îşi şterse ochii şi se strădui să pară mai veselă, dar fără să reuşească prea bine.

FATA FECIOARĂ DIN DRAGOSTE

Povestea mai spune că dragostea o chinui atît de mult încît se îmbolnăvi şi ea, şi trebui să stea la pat, aşa încît n-a mai putut să-l îngrijească pe Lancelot mai departe. De altminteri Lancelot se întristă atîta din cauza bolii celei care îl scăpase de la moarte, încît şi el se simţi mai rău. Şi aşa o ţinură trei zile.
În cea de-a treia, pe la slujba a treia din zi [1], fratele fecioarei intră în cort şi spuse că un cavaler din casa regelui Artus, pe nume Lionel, cerea găzduire.
— Scumpe prietene, spuse Lancelot, adu-l înăuntru; e omul pe care-l iubesc cel mai mult pe lume.
Mare fu bucuria lui Lionel cînd îl găsi pe cel căutat de atîta vreme şi care-i era mai drag decît orice pe lume; dar se îngrijoră tare văzîndu-l bolnav pe seniorul său, şi îşi făcu semnul crucii auzind povestea cu năpîrcile, fiindcă nu mai auzise vreodată o întîmplare asemănătoare. La rîndul său,

[1] Adică pe la ora 9 dimineaţa.

Lionel îi povesti cum îl crezuse regina mort pe Lancelot și cum porniseră în căutarea lui, el, seniorul Gauvain și zece cavaleri ai Mesei rotunde. Cît a suferit Lancelot cînd a auzit despre chinurile iubitei sale!

Iubite vere, îi spuse el, va trebui să te duci la curte ca s-o liniștești pe măriasa regina și să-i duci vești. Și, ca să știe și mai bine ce mi s-a întîmplat, să-i duci părul meu, care se găsește în cutia asta.

Apoi îi vorbi despre boala fetei. Lionel se duse s-o vadă în cortul ridicat pentru ea; dar, de cum îl zări, bălai și frumos ca și Lancelot cu care semăna, fata începu să plîngă de i se rupea inima.

— Cum te simți, domnișoară?

— Nobile senior, am să mor, și îmi pare mult mai rău pentru altcineva decît pentru mine: fiindcă n-am să pot duce pînă la capăt vindecarea celui mai bun cavaler din lume.

- Dar cum de-ai căpătat boala asta, domnișoară?

— Ah! spune-i seniorului domniei-tale că îi omoară și pe semenii săi și pe sine însuși cu frumusețea lui! E mare nenorocire că e frumos . . .

Și adăugă mai încet:

- Vai! a fost o nenorocire că l-am văzut cît e de frumos!

Lionel se prefăcu că n-a auzit, dar, cînd se întoarse lîngă Lancelot, îi spuse:

- Seniore, mi se pare că sora cavalerului te iubește și din cauza domniei-tale s-a îmbolnăvit. Salveaz-o și salveaz-te pe domnia-ta însuți de la moarte.

— Aș face orice e în puterea mea ca s-o salvez, fiindcă e bună și cuminte, iar ea a făcut pentru mine mai mult decît a făcut vreodată vreo femeie pentru un bărbat. Dar orice boală mi-ar năpăstui trupul, nu voi înșela dragostea pe care i-am făgăduit-o dragei mele. Și n-am s-o amăgesc niciodată, cu voia Domnului.

- Dar ia spune-mi: așa e că ai face orice ca s-o ferești de moarte pe măriasa regina?

— De bună seamă!

- Și dacă domnia-ta vei muri, ce crezi oare că are să se întîmple cu dînsa? Își va da duhul de durere. Și, în felul ăsta, refuzîndu-i dragostea domniei-tale acestei fete care numai ea te poate vindeca, ai s-o omori și pe dînsa și pe

domnia-ta și pe măriasa regina. Și, de bună seamă, lumea are să spună că a fost un lucru necinstit din parte-ți faptul că drept răsplată față de cea care ți-a salvat viața, domnia-ta i-ai răspuns cu moartea.

Așa-i vorbea Lionel seniorului său, cu dreptul pe care-l avea și cu chibzuință, iar Lancelot nu mai știa ce să facă.

— Dragul meu prieten, spuse el cu lacrimile în ochi, dă-mi un sfat.

— Sfatul nu e decît unul: trebuie să-i faci voia fetei.

Lancelot nu spuse o vorbă; plîngea necăjit, blestemîndu-și ziua și ceasul în care se născuse.

— Dragă prietene, spuse el la urmă, nu voi face nimic fără îngăduința iubitei mele, nici pentru moarte, nici pentru viață. Du-te la curte; du-i această cutie în care se află părul meu; spune-i că, dacă dorește ea, am să mor; dar că am să trăiesc dacă asta i-ar face plăcere.

— Pe legea mea! Trebuie să te hotărăști repede de tot, căci nu știu dacă vei mai fi în viață cînd o să mă-ntorc!

Zicînd acestea, Lionel se întoarse lîngă fată și-i spuse că, dacă-l va tămădui pe Lancelot, acesta are să devină fără greș cavalerul și prietenul ei. Sărăcuța de ea a fost atît de mulțumită, de parcă l-ar fi prins pe Dumnezeu de picior; începu să tremure ca o frunzuliță în vîrful unui plop.

Numaidecît se ridică din pat și se îmbrăcă. Lionel și plecase în goana calului, fără alte arme decît spada, ca să-i fie mai ușor. Ea veni lîngă patul lui Lancelot, care o privi cît putu de frumos, și îi pregăti un leac făcut din prafuri cu miere, cu care îi unse tîmplele și brațele: mulțumită lui dormi toată noaptea, iar dimineața se trezi mai ușurat decît în ajun. Apoi îi dădu să mănînce puțin, fiindcă avea ameteli; după aceea Lancelot adormi la loc și nu se mai trezi decît a doua zi spre seară, pentru a-l vedea venind în galop pe

Lionel, care dăduse în aşa fel pinteni calului încît se mînjise de sînge pînă sus, pe pulpe.
— Seniore, măria-sa regina îţi trimite sute de mii de salutări şi îţi dă poruncă să-i faci voia fecioarei pentru a te izbăvi de moarte şi pentru a o izbăvi şi pe ea odată cu domnia ta. De unde nu, n-are să te mai iubească toată viaţa.
Apoi povesti că-l găsise pe rege şi pe toţi baronii îndureraţi la culme, şi pe curteni atît de întristaţi, că nu mai auzeai pe nimeni rîzînd; şi cum se jelea regina cît îi ziua de mare, nu închidea ochii o clipă, mînca şi bea atît de puţin că se îmbolnăvise; şi bucuria care-i cuprinse pe toţi aflînd că Lancelot trăieşte; şi fericirea reginei, cînd găsi părul iubitului ei în cutia de fildeş.
— Iată inelul pe care mi l-a dat pentru domnia-sta după ce l-a sărutat ca pe nişte moaşte, adăugă el.
Lancelot recunoscu un inel pe care i-l dăduse cîndva Doamna Lacului, şi pe care i-l dăduse el în dar reginei. Atunci simţi o fericire atît de mare că aproape se vindecă pe loc. Şi fiindcă sora cavalerului intra în clipa aceea, îi spuse, după ce îi făcuse semn lui Lionel să plece:
— Ah! domnişoară, ai făcut atîtea pentru mine, că nu există fată pe lume care să-mi fie mai scumpă decît domnia-sta!
— Seniore, eu te iubesc cu o dragoste curată din ziua în care te-am văzut, şi te iubesc mai mult decît va iubi vreodată o fată vreun cavaler. Jură-mi că vei fi prietenul meu credincios pe vecie şi că n-ai să mai iubeşti nici o fată, atîta timp cît eu îţi voi rămîne credincioasă.
— Domnişoară, am să-ţi spun ceva ce n-am spus niciodată nimănui: iubesc pe cineva de neam mare, şi n-am să-mi înşel niciodată iubita. Dar chiar să vreau s-o fac şi n-aş putea: căci inima şi gîndurile mele sînt la iubita mea, fie că-s treaz fie în somn; iar cugetul meu nu visează decît la ea, ochii mei nu se îndreaptă decît spre dînsa, urechile mele nu aud decît vorbele ei; şi sufletul, trupul, auzul, mişcarea, glasul, rîsul meu, tot ce-i al meu este numai al ei: aşa cum şerbul este al stăpînului său.
— Seniore, spuse fata plîngînd, vorbeşti ca un cavaler credincios şi nobil! Domnia-sta iubeşti pe cineva de neam mare şi viteaz, te cred, şi ai face rău să-ţi dai dragostea unei alte femei; dar poţi să i-o dai unei fecioare, fără să ştirbeşti

cu ceva curăţenia dragostei domniei-tale. Eu te iubesc într-un fel care-ţi îngăduie asta, fiindcă în ceea ce ne priveşte nu-i vom strica niciodată neprihănirea. Jură-mi că oriunde te-ai afla de azi înainte ai să mă socoteşti drept prietena domniei-tale, şi eu am să-ţi jur că nu voi avea alt prieten şi că de dragul domniei-tale am să-mi păstrez fecioria cîte zile voi mai avea de trăit de aici încolo: în felul ăsta o să mă poţi iubi pe mine ca pe o fecioară şi pe dînsa ca pe o femeie . . . Vai! nu ştiu dacă o să ne mai vedem iar vreodată: dă-mi o podoabă de-a domniei-tale pe care să o păstrez drept amintire.
— Cu plăcere, iubită prietenă!
Şi, dîndu-i o cingătoare frumoasă de aur, pe care i-o dăduse regina, îi spuse:
— Nu există femeie sau fată pe lume căreia i-aş face în dar un asemenea lucru, în afară de domnia-sta.
Bucuroasă, fata îi dădu şi ea o broşă de aur, pe care Lancelot îi făgădui s-o poarte la gît de dragul ei.
Şi, a doua zi, îşi luă rămas bun de la fată şi de la fratele ei, cavalerul, mulţumindu-le din inimă pentru tot ce făcuseră pentru el; apoi se îndepărtă însoţit de Lionel şi de bătrîna cu coronţiă de aur.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. NOROCOSUL REGE PESCAR

Merseră mult pînă ce sosiră pe malul unei văi singuratice, în fundul căreia zăriră o fortăreaţă, straşnic împrejmuită din toate părţile cu şanţuri adînci de apă şi cu ziduri trainice, înalte şi groase. Era Castelul întîmplărilor ciudate, unde venise mai înainte seniorul Gauvain. Bătrîna se opri pe loc spunîndu-i:

Nobile cavaler, trebuie să intri în castelul ăsta şi să încerci să faci cea mai de seamă ispravă de pe lume.

Şi în felul acesta am să mă răsplătesc faţă de domniasta, doamnă?

Da, seniore.

Am să încerc, aşadar.

Ea plecă, lăsîndul în grija Domnului.

Şi Lancelot îl îmbrăţişă pe Lionel şi se despărţi cu dragoste de dînsul; apoi o porni spre fortăreaţă.

De îndată ce trecu de poartă, auzi lumea şuşotind în jurul lui:

- Nobile cavaler, ruşine te aşteaptă.

Îşi văzu de drum fără să răspundă şi ajunse lîngă turnul principal. Acolo, îl opriră nişte ţipete de femeie: era aceeaşi fată pe care nobilul Gauvain n-o putuse scoate afară din cadă şi care implora ajutor. Lancelot se apropie, o ia de subsuori şi o scoate din cadă atît de uşor de parcă n-ar fi fost mai grea decît un fir de pai. Ea cade îndată la picioarele lui, sărutîndu-i pulpele şi încălţămintea; iar cei din tîrg încep să se adune roată.

Lumea îl duce în cimitir şi îi arată un mormînt pe care stă scris:

Piatra aceasta nu va fi ridicată
înainte de venirea leopardului
din care se va naşte leul cel mare.

Lancelot puse mîna pe lespede şi o ridică fără sforţare. Un şarpe hidos, care era ascuns dedesubtul ei şi a cărui răsuflare scotea flăcări ca o pălălaie aprinsă, ţîşneşte din groapă şi se tîrăşte prin cimitir, dînd foc la iuţeală tufelor. Dar Lancelot se repede la el şi, cu toate că balaurul îi arde cu duhoarea lui lemnul scutului, îi zboară capul într-o clipită.

Atunci, nişte cavaleri minunat de frumoşi şi de înalţi veniră să-l ia cu mare alai şi îl duseră la palat, unde fecioare tare frumoase îi scoaseră armura, îl spălară şi îi puseră pe umeri o mantie demnă de un rege. Apoi îl duseră în sala cea mare unde nişte seniori îi făcură o primire aleasă şi, pe cînd discuta şi se veselea cu ei, intră un nobil, într-o ţinută

aleasă; aşa era de bogată încît nimeni nu i-ar putea descrie îmbrăcămintea. Purta în deget un inel frumos, iar pe cap o coroană de aur ale cărei pietre scumpe făceau cît un regat întins; broşa şi cingătoarea lui erau fără seamăn pe lume; dar de ce să mai lungesc vorba? Cu un cuvînt, n-ai fi putut întîlni un nobil mai distins şi nici care să pară un prinţ de neam mai ales. Era Pellès, norocosul rege pescar.

— Seniore, măria-sa regele! îl anunţară cavalerii pe Lancelot ridicîndu-se în picioare.

Lancelot se ridică şi el şi îi ură bun sosit regelui care veni să-l îmbrăţişeze şi îi spuse:

— Iubite seniore, te-am aşteptat amar de vreme! În sfîrşit iată-te! Vrei să-mi spui cine eşti?

— Fac parte din casa regelui Artus, cavaler al Mesei rotunde, şi mă numesc Lancelot du Lac.

— Doamne Dumnezeule! nu cumva domnia-sta eşti fiul regelui Ban, care a murit de supărare, şi al reginei năpăstuite de mari dureri?

Dar, în clipa aceea, se întîmplă minunea cea mare: porum-belul alb, pe care-l văzuse nobilul Gauvain, zbură prin sală, ducînd în cioc o cădelniţă de aur, şi toate miresmele plăcute din lume se răspîndiră prin castel; apoi, după ce se întinseră mesele, fiecare se aşeză la locul lui fără o vorbă, făcînd rugăciuni şi litanii: atunci intră cea mai nobilă dintre fete, ridicîndu-şi vasul de preţ, acoperit cu o pînză. Toţi înge-nunchează, şi Lancelot laolaltă cu ei; şi, după plecarea ei, aţi fi putut vedea mesele încărcate cu cele mai mari bunătăţi pe care vi le puteţi închipui, cu toate astea, ca şi cu Gauvain, ceva mai înainte, dinaintea lui Lancelot nu se găseau de nici unele. Regele, care văzu cum stau lucrurile, porunci să i se aducă cele mai bune mîncări.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. ZĂMISLIREA LUI GALAAD

După ce toată lumea a mîncat pe îndelete se strînseră mesele şi cavalerii începură să joace table şi şah şi să se distreze.

— Ce părere aveţi despre vasul preţios pe care-l purta fata? întrebă regele pe Lancelot.

— Este un lucru minunat, fără doar şi poate, sire. Şi niciodată n-am văzut încă pînă azi o fată mai frumoasă... Spun fată, nu femeie.

La vorbele acestea, regele se gîndi la ceea ce auzise spunîndu-se despre Lancelot şi despre regina Guenievra: « De bună seamă, o iubeşte atît de mult pe regină, că n-are să mai vrea altă femeie, îşi zise el. Cum să facem ca s-o primească pe fata mea? Se cade să orînduim cu atîta chibzuinţă lucrurile încît Lancelot să nu bănuiască nimic, pentru ca porunca să fie îndeplinită. »

Se duse s-o caute pe o femeie bătrînă de tot şi tare pricepută, pe nume Brisana, care era însoţitoarea fecioarei cu vasul de preţ, şi îi spuse întocmai vorbele lui Lancelot. Dar bătrîna îl rugă să lase lucrurile în seama ei, fără să se amestece, şi îl încredinţă că o să ducă totul la bun sfîrşit.

Veni la Lancelot şi se apucă de vorbă cu dînsul, întrebîndu-l despre regele Artus şi ce veşti se mai vînturau pe la curte; apoi vorbiră mult despre regina Guenievra şi, cînd îl văzu dus pe gînduri, îi spuse:

— Acum, seniore, e vremea de culcare, fiindcă te-ai obosit îndeajuns pe ziua de azi.

Şi Lancelot, care era tare îngîndurat, o urmă într-o odaie unde era un pat frumos. Acolo îi spuse că se duce să caute o cupă de vin pentru culcare şi, puţin după aceea, îi aduse o băutură pe care o pregătise, mai limpede decît apa de izvor şi avînd culoarea vinului. Cupa nu era mare, aşa încît Lancelot o bău pe toată şi, găsind băutura dulce şi plăcută, mai ceru o cupă, pe care bătrîna i-o turnă, iar el o bău pînă la ultima picătură.

Ci iată că, de cum înghiţi băutura cea fermecată, Lancelot

se simţi ameţit şi aţîţat la culme, iar Brisana îşi dete seama că el nu mai ştia unde se afla nici cum venise acolo: fiindcă se credea în cetatea Camaaloth, iar pe dînsa o lua drept doamna din Malehaut, răposată de multă vreme. Atunci ea îi spuse:

— Nobile senior, s-ar putea ca măria-sa regina să fi adormit. Ce mai aştepţi de nu te duci la dînsa?

— Dacă aş şti că trimite după mine, m-aş duce bucuros, spuse el.

Bătrîna se prefăcu atunci că se duce să vadă şi, după puţin timp, se întoarse spunînd că regina îl aşteaptă. Îndată Lancelot se descălţă şi, numai în cămaşă şi pantaloni, o urmă pe Brisana, care îl duse în odaia fetei regelui, lîngă care se lungi, socotind că era regina, iubita lui. Iar fata, care dorea mai mult decît orice pe lume pe cel ştiut a fi smaraldul tuturor cavalerilor pămînteni, îl primi, fericită şi veselă. Aşa se uniră cel mai bun şi mai credincios dintre cavalerii timpului nostru cu fata lui Pellès, norocosul rege pescar. Iar dînsa, cea mai frumoasă fecioară ce se afla pe atunci, nu l-a primit nicidecum datorită frumuseţii lui, nici din cauza căldurilor în care s-ar fi aflat trupul ei, ci ca să se învrednicească de roada prin care trebuiau să se sfîrşească marile isprăvi cavalereşti din Bretania, aşa precum proorocise vrăjitorul Merlin. Iar Lancelot, care o socotea drept iubita lui, o cunoscu pre ea aşa cum a făcut Adam cu soaţa lui, dar nu tocmai cinstit, fiindcă el a luat-o cu păcat. Dar Cel în care sălăşluieşte toată mila nu-i drămuieşte pe cei păcătoşi după fărădelegile săvîrşite, ci ţine seama de năzuinţele lor: de aceea nici n-a vrut să vadă întru această împreunare decît cîştigul pentru cei din Bretania, şi a vrut ca în locul florii de feciorie, care a fost strivită în noaptea aceea, să fie aşezată cu temei o altă floare din care mult bine să se reverse peste ţară. Căci pămîntul întreg se umplu de vraja florii care se ivi din această împreunare, aşa cum va vorbi despre ea povestea Sfîntului-Graal: căci Galaad, cavalerul neprihănit, a pus capăt isprăvilor cavalereşti şi s-a aşezat în jilţul primejdios al Mesei rotunde. După cum numele de Galaad se pierduse în Lancelot din cauza poftelor trupeşti, tot aşa s-a regăsit în Galaad prin abţinerea de la cele lumeşti. Şi la el păcatul naşterii a fost răscumpărat prin fecioria

pe care şi-a păstrat-o şi a înapoiat-o, sănătoasă şi întreagă, Mîntuitorului său săvîrşindu-se din lumea aceasta.
Dar povestea încetează deocamdată să mai vorbească despre toate astea, căci va vorbi pe îndelete la timpul cuvenit, şi se întoarce la seniorul Lancelot du Lac.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. IERTAREA FETEI REGELUI PELLÈS

Dimineaţă, Lancelot se trezi şi privi în jurul lui; dar ferestrele erau aşa de bine închise încît lumina nu putea pătrunde prin ele. Puterea vrăjii trecuse: pipăi în jurul lui şi îşi dădu seama de prezenţa fetei.
— Seniore, îi spuse ea, eu sînt fata lui Pellès, norocosul rege pescar.
Lancelot sări din pat, îşi trase pantalonii, îşi puse cămaşa, alergă să deschidă larg ferestrele odăii în care dormise şi, văzînd-o pe cea cu care îl înşelaseră, apucă spada, mai mîhnit şi mai înfuriat decît vă puteţi închipui. Dar ea îngenunche în faţa lui, în cămaşă, aşa cum era, cu mîinile împreunate, şi îl rugă s-o ierte, în numele îndurării pe care Isus Cristos a avut-o faţă de Maria Magdalena. Atunci Lancelot se opri; tremura atît de tare din tot trupul de mînie şi de mîhnire, că de-abia mai putea să-şi ţină spada în mînă.
– Domnişoară, spuse el în cele din urmă, aş fi prea crud şi necinstit dacă aş distruge atîta frumuseţe. Iartă-mă că am ridicat spada asupra unei femei, dar furia şi durerea m-au împins la una ca asta.
– Seniore, te iert, dar să mă ierţi şi domnia-ta că ţi-am pricinuit atîta supărare.
Şi Lancelot o iertă; după aceea se îmbrăcă, îşi luă armele pregătite pe o masă şi dădu fuga în odăile unde petrecuse în ajun, crezînd că are să mai găsească pe cineva; dar erau ferecate zdravăn cu cheia: degeaba ciocăni, şi atît de grozav că pînă şi un surd adormit l-ar fi auzit: nu reuşi să aibă

vreun răspuns. Sala cea mare era deschisă, dar goală: o străbătu, coborî scările, sosi în curte, se duse la grajd: calul său era acolo, cu şaua pusă pe el, bine hrănit, cu pîntecele doldora, şi atît de frumos ţesălat şi îngrijit, că era numai păr lîngă păr; atunci îşi luă scutul şi lancea pe care le văzu sprijinite de zid, scoase calul afară, încălecă pe el, se apropie de podul mişcător şi, fiindcă-l găsi coborît, o porni pe el. Dar nu ieşise încă de tot, cînd simţi că cei de dincolo începuseră să ridice podul la loc: într-o clipă, dînd pinteni calului său straşnic, făcu un asemenea salt cu dînsul, încît animalul ajunse pe malul şanţului; dar de bună seamă că puţin a lipsit să nu cadă în apă. Lancelot îl îndemnă înainte şi, cînd se întoarse, nu mai zări nici cea mai mică fărîmiţă din Castelul întîmplărilor ciudate, pe a cărui poartă ieşise. Atunci se îndepărtă, atît de îndurerat că-şi înşelase iubita, şi atît de dus pe gînduri, că nici măcar nu vedea încotro îl ducea calul. [. . .]

VRĂJILE LUI GUINEBAUT

Către ceasul slujbei a treia din zi, Lancelot ajunse într-o pădure deasă şi bătrînă, numită Pădurea Pierdută, şi se pomeni în curînd la marginea unei poiene din care se ridica un mic castel. În mijlocul pajiştei, sub patru pini, se afla un tron de fildeş acoperit cu mătase roşie, avînd deasupra o coroană grea de aur curat; iar de jur-împrejur, doamne şi cavaleri, unii cu armura pe ei, alţii numai în zale şi mantii, dănţuiau ţinîndu-se de mîini, atît de veseli că era o plăcere să-i priveşti.
Ci iată că Lancelot nici nu pusese bine piciorul pe pajişte, că îşi şi simţi inima schimbată şi, uitînd de toate, şi de iubită, şi de tovarăşii de luptă, şi de sine însuşi, nu mai dori altceva decît să danseze: descălecă, dădu drumul lăncii şi scutului, alergă să se prindă în horă, cu armura pe el, cu coiful pe cap şi, apucînd-o de mînă pe prima fată pe care-o întîlni, se porni să cînte, să-şi izbească picioarele unul de celălalt şi să se veselească mai mult decît făcuse vreodată în

viața lui. Dansatorii cîntau un cîntec despre regina Guenievra, dar în limba scoțiană, așa încît nu se înțelegea mare lucru din cuvintele lor, doar că spuneau: « Adevărat, avem cea mai frumoasă dintre regine », și: « Adevărat, e bine să nu uiți de dragoste », sau cam așa ceva.
Așa ținu petrecerea pînă seara. Cînd veni ceasul cinei, o fată se apropie de Lancelot și îl îmbie să se așeze pe tronul de fildeș și să încerce coroana de aur. El răspunse mai întîi că îi place mai mult să danseze. Dar ea îl luă de mînă și Lancelot se lăsă condus de dînsa: vesel de tot, se așeză în jeț și își puse coroana pe cap. În aceeași clipă, cavalerii, doamnele și domnișoarele fură izbăviți de sminteala lor, în timp ce el însuși, venindu-și în fire, se grăbea să-și scoată de pe cap coroana regală și să se ridice de pe tron în semn de modestie. Dar toți veniră la el să-l îmbrățișeze și să-i mulțumească, și un om bătrîn îi spuse, după ce-l întrebă de nume:
— Lancelot, fiule dragă, prezisesem demult că vraja asta nu se va destrăma decît datorită ție! Află dar că într-o zi pe cînd regele Ban călărea prin pădurea asta cu cavalerii lui, a zărit șase fete care dansau aici cîntînd un cîntec făcut pe seama reginei Guenievra, de curînd măritată, iar în jilțul ăsta de fildeș era o domnișoară frumoasă care asculta. Deși era înaintat în vîrstă, regele Ban era foarte vesel.
— Ar fi mai potrivit ca fiecare domnișoară să aibă un cavaler! strigă el.
Și dădu poruncă la șase cavaleri de-ai lui să descalece și-i trimise să danseze.
Dar Guinebaut, fratele lui, bărbat bine făcut la trup, sprinten la minte și omul cu cea mai mare pricepere la vrăji și nigromanție după Merlin, nu se putea opri să n-o admire pe fată și să se gîndească la cît de fericit ar fi cel care ar putea

să aibă parte de ea. De aceea, cînd o auzi suspinînd că ar dori din inimă să mai vadă asemenea dansuri, îi spuse repede:
— De bună seamă, domnișoară, vei vedea, și altele încă mai frumoase, și toată viața, dacă mi-ai dărui iubirea și mi-ai jura aici, de față cu fratele meu, regele Ban, că n-ai să-ți iei cît voi trăi eu un alt iubit în afară de mine. Jură, și am să ți-i țin locului pe toți îndrăgostiții care vor trece prin pajiștea asta, în așa fel că nu vor avea altă dorință decît să dănțuiască și să benchetuiască la toate ceasurile, pe vreme bună de vară sau de iarnă. Au să intre în castel doar ca să mănînce, să se odihnească la vreme de noapte sau să se adăpostească de ploaie. Și asta o să țină pînă cînd va veni cel mai frumos cavaler din lume: așa se va termina sărbătoarea — cu frumusețe — după ce a început la fel, deoarece domnia-ta ești cea mai frumoasă fată din cîte se află.
Domnișoara făcu legămîntul. Atunci regele Ban și-a așezat coroana pe jilțul de fildeș și a spus că o lasă celui mai frumos cavaler din lume; apoi a plecat și fratele său a rămas în tovărășia fecioarei.
Timp de paisprezece ani, ea s-a distrat privind dansurile, și mai mult de o sută cincizeci de cavaleri îndrăgostiți și ceva mai puține doamne au fost oprite locului aici. Dar — așa sînt femeile schimbătoare — după trecerea acestui răstimp, l-a rugat pe Guinebaut să născocească alt joc pentru a o distra. Atunci el a făcut un joc de șah din fildeș și din pietre scumpe, cu piese de șah din aur și argint, și într-o zi, după-masă, i-a adus toate astea, rugînd-o să se așeze și să joace.
— Păi cu cine? l-a întrebat ea. Nu te poți măsura cu mine.
— Să joci cît vei putea mai bine, i-a răspuns el.
Ea a împins un pion: numaidecît un alt pion a înaintat singur; și, cu toată împotrivirea ei, s-a văzut repede învinsă de șahul miraculos. S-a distrat mult cu el, pînă cînd, în cele din urmă a murit și ea și Guinebaut.
— Întrucît am pus capăt vrăjii cu darurile, spuse Lancelot, trebuie s-o încerc acum pe cea cu șahul.
I se aduce jocul; el așază pionii de argint în fața celor de aur, și iată-l manevrîndu-și cu atîta dibăcie pionii, călărețul, turnul, că-l face mat într-un ungher pe regele dușman; de bună seamă, cei care au fost de față au rămas uimiți la

culme! Lancelot chemă un cavaler de fel din regatul Logres şi îl rugă să se ducă la Camaaloth să salute din partea lui pe regele Artus şi să-i dea reginei şahul vrăjit. [. . .]

DUREREA REGINEI

După plecarea lui Lionel, regina rămase mai tristă ca oricînd, întrucît se temea ca nu cumva Lancelot să moară din pricina veninului năpîrcilor; şi aflaţi că nu era nimeni la curte căruia să îndrăznească să-i destăinuie gîndurile care o frămîntau. Îşi ducea viaţa obişnuită, petrecîndu-şi zilele brodînd cu aur şi mătase, ascultînd poveşti, jucînd şah şi table, punîndu-şi şoimul să-i mănînce din palmă; dar, cum rămînea singură, deschidea cutia de fildeş pe care i-o adusese Lionel şi privea părul iubitului ei, apoi îl săruta cu mare smerenie ca pe nişte moaşte. Uneori punea fetele să cînte cîntecele şi jelaniile cele mai triste pe care le cunoşteau, ca bunăoară cîntecul doamnei din Faiel, al cărei senior plecase pelerin la Sfîntul-Mormînt şi nu s-a mai întors niciodată . . .

În vremea asta regina mînca, bea şi dormea atît de puţin că era de mirare cum de nu-şi dădea duhul, şi nu e deloc de mirare dacă, pînă la urmă, a căzut la boală grea: lucru de care regele a fost foarte mîhnit, căci nu bănuia că suferă din cauza lui Lancelot du Lac, cu atîta chibzuinţă se purtase tot timpul regina. Şi toţi, săraci şi bogaţi, erau îngrijoraţi din pricina bolii reginei lor, ca şi de lipsa lui Lancelot şi a

cavalerilor plecaţi în căutarea lui, lucru de care curtea era tare tulburată.

Într-o seară, cînd regina adormise sleită de plînsete şi de posturile pe care le ţinea, visă că intra într-o odaie şi că-l găsea acolo pe Lancelot culcat lîngă cea mai frumoasă fată din lume. Durerea pricinuită de visul acesta o trezi: se dădu jos din pat şi, după ce se închină, începu să plîngă cu hohote aşa de tari, de parc-ar fi fost sfîrşitul lumii întregi:

— Ah! iubitul meu drag, spunea ea, unde nu dă Dumnezeu să te văd culcat cu o fată, numai să fii sănătos şi teafăr!

Auzind-o că se jeleşte astfel, o fată care dormea în odaie se temu ca nu cumva regina să-şi iasă din minţi şi îi stropi faţa cu agheasmă, strigînd:

— Mărită-doamnă, vine regele! Fugiţi repede în pat!

La vorbele astea, regina care se temuse mult întotdeauna de stăpînul ei, se culcă la loc, şi dormi din pricina oboselii pînă dimineaţa.

Cînd se trezi, văzu în deget inelul pe care i-l dăduse Lancelot şi asta o mai întremă puţin. Apoi îl rugă pe bunul Dumnezeu să-i trimită veşti despre cel pe care-l dorea inima ei, dar veşti care să-i însenineze inima.

Şi la puţină vreme după aceea Lionel se întoarse la Camaaloth. El povesti cum îl părăsise pe Lancelot teafăr şi sănătos în faţa castelului în care îl condusese bătrîna, şi regina se bucură nespus la auzul acestor veşti, ca şi regele Artus şi toată curtea la fel cu ea.

Dar povestea se întoarce acum la Lancelot, care călăreşte prin pădure, după ce îi izbăvise pe cavalerii şi pe doamnele vrăjite.

CERBUL ALB ŞI CEI PATRU LEI

Pădurea aceasta era numită Pădurea Primejdioasă, din cauza fiarelor sălbatice de care era plină, şi apoi mai era şi foarte deasă şi stufoasă, în aşa fel că nu trecu mult şi Lancelot se rătăci. Mergea la voia întîmplării, cînd văzu venind fuga spre el un băiat urmărit de un urs, care mîrîia ca un diavol.

— Sfîntă Marie! Ajutor! strigă băiatul.
Lancelot dădu pinteni calului şi, cu lancea înainte, atacă ursul, care venea spre el, cu gura deschisă, ca să-l mănînce, izbi fiara-ntre coaste şi îi vîrî fierul rece al lăncii drept în inimă, astfel încît nămetenia se prăvăli în mijlocul drumului. După aceasta, strigîndu-l pe băiat, îl întrebă dacă nu ştie vreun loc prin împrejurimi unde să tragă peste noapte. Băiatul se oferi să-l călăuzească spre o sihăstrie la care se ducea chiar el, şi amîndoi o porniră la drum.
Luna răsărise, strălucitoare şi frumoasă. Şi, în vreme ce treceau printr-o vale adîncă, văzură venind spre ei nu un urs, de astă dată, ci un cerb mai alb decît floarea de-abia răsărită într-o pajişte; cerbul avea la gît un lanţ de aur şi mergea între patru lei, doi în faţă, doi în spate, păzindu-l tot atît de grijuliu cum îşi păzeşte mama odorul. Cele cinci dobitoace trecură prin faţa lui Lancelot şi a tovarăşului său fără să le facă vreun rău; apoi intrară în inima pădurii. Şi cînd Lancelot ajunse la sihăstrie, întrebă numaidecît dacă printr-o vrajă sau din voia Domnului leii îl ocroteau astfel pe cerb.
— Aţi văzut aşadar cerbul alb? spuse sihastrul. Să ştii nobile senior, că e una din cele mai mari minunăţii din lume şi că nu-i vrăjitorie şi nici fapta Necuratului, ci o minune care s-a petrecut din voinţa Domnului nostru Isus Cristos. De altminteri, numai bunul cavaler ceresc, cel care îi va întrece pe toţi cavalerii pămîntului, va putea să ducă la bun sfîrşit această faptă şi va lămuri oamenii cum de leii l-au luat în paza lor pe cerb.
— Cucernice părinte, spuse Lancelot, fiindcă noi nu putem şti cine-i cavalerul ăsta, ne-am pierde vremea să te întrebăm despre el. Dar nu ai ceva veşti să ne spui?
Înţeleptul îi spuse că fiica lui Pellès, norocosul rege pescar, născuse un prunc, şi Lancelot se gîndi că băiatul acela trebuia să fie al lui. Stătură aşa multă vreme de vorbă, mîncînd pîine şi bînd apă, adică tot ce avea sihastrul ca merinde; după care cavalerul şi băiatul se culcară pe iarbă verde culeasă de gazdă pentru ei.
Dar povestea lasă acum firul acesta şi se întoarce la Camaa-loth, unde regele Artus şi regina Guenievra se aflau în mare aşteptare.

PIZMA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

Într-o bună zi, un cavaler străin descălecă în curtea pala-tului şi, după ce-şi dădu calul unui rîndaş să-l ţină, se duse în sala mare. Regele era acolo, de vorbă cu baronii săi, şi lîngă el stătea regina, atît de frumos îmbrăcată încît nici o femeie n-ar fi putut s-o întreacă. Cavalerul îngenunche în faţa lor şi îi salută în numele lui Lancelot du Lac. Regele alergă numaidecît să-l îmbrăţişeze, plin de bucurie; cît despre regină, fericirea ei era aşa de mare că mult n-a lipsit să-i sară inima din piept. Dar cavalerul veni să îngenuncheze în faţa ei şi-i înfăţişă şahul vrăjit într-o învelitoare de mătase.
— Mărită doamnă, spuse el, seniorul Lancelot vă dă de ştire că se va întoarce în curînd şi vă trimite acest joc de şah. Poate că aţi mai văzut jocuri la fel de bogate, dar niciodată unul atît de năzdrăvan.
Şi după ce orîndui pionii aşa cum trebuie să stea, îl rugă pe rege să numească pe cel mai îndemînatic dintre baronii săi pentru a juca o partidă.
— Am să joc chiar eu, spuse Artus.
Cu toate astea, nobilii săi îl sfătuiră să lase locul reginei, care era mai pricepută decît dînsul. Şi de bună seamă că ea îşi dădu toată silinţa, căci multă lume sus-pusă privea la joc; cu toate astea fu repede făcută mat în colţ, şi fiecare se porni pe rîs. Dar, cînd aflară că Lancelot a cîştigat partida, toţi cei de faţă socotiră că nimeni nu făcea cît el în privinţa iscusinţei cavalereşti, iar regina îşi dădu iarăşi seama că n-are să mai poată mult timp să-i mai ducă lipsa. De aici încolo, în fiecare zi, se urca în turn, de unde se putea vedea ţinutul pe o rază de zece leghe împrejur, ca să-i pîndească sosirea. Într-o dimineaţă, văzu un cavaler ieşind din pădure, singur de tot, fără scutieri sau ostaşi; mergea la pas pe un cal prăpădit de oboseală şi care nu mai părea bun decît de dat drept hrană dulăilor, dar cavalerul mergea atît de mîndru că-ţi dădeai seama de departe că era om de neam mare, şi ea crezu că recunoaşte în el pe Lancelot; dar era seniorul Gauvain. În curînd sosiră şi Agravain, Guerrehès, Gaheriet şi Mordret. Şi a doua zi se întoarse seniorul Yvain cel mare;

pe urmă Sagremor, apoi seneşalul Keu, Lucan paharnicul şi Girflet fiul lui Do. Caii lor erau slăbănogi şi istoviţi, coifurile le erau scoase din cuie şi corfite, scuturile făcute ţăndări şi spălăcite, hainele numai zdrenţe, zalele mînjite şi răsucite în sus, pentru că nu fuseseră curăţate şi întinse vreme îndelungată; mulţi aveau lănci făcute din cîte o creangă groasă necurăţată de coajă şi scări de frînghie, atît de mult rătăciseră în căutarea lui Lancelot. Şi cea dintîi întrebare a lor, a tuturor, cum descălecau în curte, era să afle veşti despre dînsul; dar regele le răspundea cu tristeţe că nu-l văzuse încă. Dădu poruncă să se aducă veşminte bogate pe care voia să li le dea, şi pentru că unele erau mai frumoase decît altele, el îi rugă să hotărască singuri pe cei mai buni dintre ei. Toţi au fost de părere că, după Lancelot, cel mai viteaz era Bohor, iar după el Hector, pe urmă Lionel, apoi seniorul Gauvain, apoi Gaheriet, pe urmă Sagremor. Regele puse deoparte hainele lui Lancelot şi pe ale celor din neamul lui, care nu erau de faţă; după care ceilalţi primiră haine destul de frumoase cu care să se mîndrească şi împăraţii, căci nimeni nu l-a ajuns vreodată din urmă pe regele Artus în dărnicie.

Totuşi, îşi arătă cu voce tare supărarea, temîndu-se ca nu cumva, în ziua turnirului împotriva celor din regatul Gorre, cavalerii săi să fie înfrînţi, neputîndu-se bizui pe ajutorul lui Lancelot.

- Măria-ta, să nu spui una ca asta! strigă Agravain. Ba nu, zău! sînt aici destui luptători destoinici pentru ca Masa rotundă să nu fie învinsă, chiar de-ar lupta şi Lancelot în persoană împotriva ei.

— Agravain, Agravain, spuse regina, nu-l asemui pe Lancelot cu ceilalţi cavaleri: dacă-ar fi în tabăra duşmanilor voştri, aţi fi înfrînţi cu toţii.

— Mărită-doamnă, ştiu bine că e cel mai bun din lume. Dar noi sîntem aici cel puţin o sută treizeci, şi numai împotriva a trei sau patru dintre noi, ce-ar putea el să facă singur-singurel?

Ci ascultînd vorbele reginei, cavalerii Mesei rotunde, în afară de nobilul Gauvain, erau stăpîniţi cu toţii de un gînd amar: « Chiar dacă noi am învinge peste tot, fără ca Lancelot să dea o singură lovitură, tot ar zice lumea că el s-a luptat cel mai bine şi tot el ar primi răsplata, ca întotdeauna! » De aceea, mai mult de o sută dintre ei se înţeleseră că, dacă Lancelot va veni la timp pentru turnir, ei îşi vor lua armuri cu alte însemne şi vor trece în tabăra cealaltă. Dar regina, care le află uneltirile chiar în seara aceea, luă hotărîrea să-l înştiinţeze pe iubitul ei. Îi scrise cu mîna ei un bileţel pe care-l încredinţă scutierului său, Tarquin, în care avea toată încrederea. Şi crainicul bătu drumurile în goana calului către Pădurea Primejdioasă, pînă cînd, în cele din urmă, îl ajunse pe Lancelot lîngă castelul din Montiguet, pe drumul de la Crucea Uriaşului.

— Du-te, îi spuse Lancelot, după ce sărutase în taină scrisoarea, şi spune-i reginei că voi face ceea ce mi-a cerut. Apoi se duse să-l găsească pe regele Baudemagu din Gorre, care venise pentru turnir şi îi ceru să lupte în rîndurile cavalerilor săi, împotriva oamenilor regelui Artus. Regele Baudemagu se învoi cu multă plăcere.

FECIOARA ÎNDRĂGOSTITĂ

Cînd sosi ziua turnirului, dis-de-dimineaţă, regina se duse la pajiştile din Camaaloth pe un căluţ tărcat; era îmbrăcată cu o rochie de mătase purpurie, brodată cu aur şi îmblănită cu hermină şi, gătită în felul ăsta, părea cu adevărat floarea tuturor femeilor. Ci iată că, sosind în loja doamnelor, văzu că o fată purta cingătoarea pe care i-o dăduse cîndva, din dragoste mare, lui Lancelot: la început se mînie la culme din cauza asta; pe urmă se gîndi că era negreşit fata care îl vindecase pe Lancelot de otrava năpîrcilor din izvor. Regina trimise pe cineva s-o cheme şi, cînd cealaltă, tremu-

rînd din tot trupul, veni să îngenuncheze în faţa ei, regina îi spuse, după ce-i îndepărtase pe toţi:
— Domnişoară, o doamnă de neam foarte mare, care e una din prietenele mele cele mai bune, a venit să mi se plîngă astăzi de domnia-ta. Şi ştii pentru ce? A iubit multă vreme un cavaler şi, deşi ea valorează de o sută de ori cît domnia-ta prin naştere, prin frumuseţe şi bogăţie, i l-ai răpit, aşa cum face mărturie cingătoarea asta pe care i-a dat-o cu mîna ei odinioară iubitului ei, aşa mi-a spus ea. Şi de aceea ai să fii ucisă înainte de a părăsi ţinutul ăsta.
La auzul acestor cuvinte, fecioara se înspăimîntă grozav la gîndul morţii: începu să hohotească de plîns, şi atît de tare, că reginei i se făcu milă de ea.
— Dacă juri că ai să-mi spui adevărul, spuse ea, am să te împac cu doamna care se plînge de domnia-ta.
Domnişoara se grăbi să jure; apoi îi povesti tot ce se petrecuse între ea şi Lancelot.
— Să ştii mărită-doamnă, adăugă ea, că de dragul lui am să rămîn fecioară pînă la moarte.
— Pentru numele lui Dumnezeu. spuse regina, niciodată n-a iubit o fată aşa de cinstit cum iubeşti domnia-ta, şi dacă prietena mea te-ar urî, ar face o mare mişelie. Am să vă împac pe amîndouă.
— Mărită-doamnă, îţi mulţumesc din inimă.

ÎNFRÎNGEREA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

În timpul ăsta, pe cîmp, regii, ducii, conţii, cavalerii se înghesuiau în număr aşa de mare, de-ai fi crezut că toţi nobilii din univers s-au strîns acolo. Heralzii strigaseră: « La coifuri! », cînd sosiră cei din Masa rotundă, care aveau toţi o rotiţă din piele de Cordova pe umăr drept semn de recunoaştere. Din primul moment cînd şarjară, doborîră cam la o sută de cavaleri, şi oamenii împăratului Alemaniei se văzură siliţi să dea îndărăt cale de două bătăi de arc; mulţi dintre ei învăţară în ziua aceea cum se goleşte punga

la închisoare, căci trebuiră să-şi răscumpere libertatea, aşa cum e obiceiul în turnire. Nobilul Gauvain, la rîndul lui, făcea asemenea vitejii, încît cei care-i recunoşteau armele strigau: « Uite-l! Fugiţi! fugiţi! » Iar doamnele şi domnişoarele se şi vorbeau între ele să-i dea premiul, care era un cerb cu coarne şi copite aurite.
Lancelot stătea deoparte cu regele Baudemagu şi cu cei din Gorre. Cînd văzu situaţia, spuse:
— Acum, sire, hai să le dăm o mînă de ajutor!
Şi se năpusti, năprasnic ca un trăsnet, urmat de rege şi de oamenii săi.
Din prima lovitură, Lancelot străpunge scutul şi zalele lui Agravin, pe care-l aruncă între copitele cailor; cu ciotul lăncii sale sfărîmate, îl răstoarnă pe Calogrenant, unul dintre cavalerii Mesei rotunde; pe urmă trage spada, şi unde nu începe spada să-i zboare mai ceva decît un şoim asupra prăzii, zdrobind zale, tăind, despicînd călăreţi şi cai, capete, braţe, mînere de steaguri, scuturi. Pe care l-a ucis primul şi pe care la urmă? Asemenea unui lup înfometat într-un ţarc de oi, care sugrumă în dreapta, în stînga, înainte, înapoi, pînă ce nu mai rămîne nimic, aşa îi doborî ca pe nişte oi pe nobilul Gauvain, şi pe Sagremor, şi pe regele Ydier, şi pe Blioberis, şi pe Lucan, şi pe Agloval, şi pe Mordret, şi pe Keu, şi pe Ganor Scoţianul, şi pe Giflet, şi pe Urîtul cel viteaz, şi pe ceilalţi. Peste tot îşi arăta scutul, îşi oferea coiful, îşi repezea spada, iar cei din Gorre nu-l vedeau decît pe el pretutindeni, ca pe un steag: se ridicau şi cei ce zăceau la pămînt la vederea lui! În cele din urmă, cavalerii Mesei rotunde o luară la fugă în faţa celui care-i nimicea precum nimiceşte para un tufiş şi, încălecat pe cel mai bun cal de luptă al regelui Baudemagu, Lancelot îi alungă, urmat de ai săi, mult mai încolo de tabăra lor, pînă pe străzile cetăţii Camaaloth.
În vremea asta regele îşi spunea în sinea lui că acela care făcea asemenea minuni şi termina turnirul într-un timp atît de scurt nu putea fi altul decît Lancelot în persoană.
— Nobile cavaler, îi strigă el învingătorului, cînd acesta se întoarse din urmărire, domnia-ta eşti omul pe care doresc cel mai mult din lume să-l cunosc. De dragul meu, te rog să-mi spui numele domniei-tale.

Fără o vorbă, Lancelot își dezlegă coiful, iar regele, cînd îl văzu, scoase un strigăt de bucurie. Coborî în graba mare și alergă să-l îmbrățișeze, așa cum se afla cu armura pe el. În clipa aceea îl aduceau pe seniorul Gauvain pe o lectică: regele îi trimise îndată pe doctorul său cel mai dibaci care-i obloji rana de la umăr și-i puse pe ea nu știu ce doctorii pe care le socoti el mai bune. Și cînd seniorul Gauvain fu culcat la palat și-l zări pe Lancelot la căpătîiul lui, îi spuse:
— Bine-ai venit, seniore. Domnia-ta ești cel mai viteaz cavaler din lume și ai dovedit-o astăzi atît de strălucit încît am să-mi aduc aminte cîte zile oi mai avea. Și le-ai mai tăiat puțin nasul semeților cavaleri din ordinul Mesei rotunde. Ci, cînd aflară despre această vorbă a seniorului Gauvain, cavalerii se supărară foarte, și mulți prinseră o ură de moarte împotriva lui Lancelot; dar despre lucrul acesta povestea va vorbi la vremea potrivită.

LANCELOT ȘI PĂCATUL SĂU

În timp ce se întindeau fețele de masă pentru cină, sosi Bohor, pe urmă Lionel, apoi Hector, care se necăjiră grozav tustrei pentru că ajunseseră prea tîrziu la turnir.
După terminarea mesei, regele trimise după cărturari pentru ca ei să aștearnă în scris isprăvile de seamă ale cavalerilor rătăcitori și îl îmbie pe Lancelot să spună ce i se întîmplase de cînd plecase însoțit de bătrîna cu coroniță de aur. Lancelot povesti tot; cu toate astea, nu spuse nimic despre felul cum fusese înșelat de fata regelui Pellès, nu că i-ar fi fost rușine de asta, dar îi era frică să nu-și piardă dragostea alesei inimii lui. După ce termină, nobilul Gauvain povesti și el ce i se întîmplase la Castelul întîmplărilor ciudate înaintea lui Lancelot; și cum îi spusese bătrîna că fiul reginei năpăstuite de mari dureri pierduse, din pricină că fusese slab de înger, cinstea de a duce la bun sfîrșit cea mai frumoasă dintre faptele mărețe și de a cunoaște adevărul Sfîntului-Graal; și cum nu mai găsise nici o urmă de castel atunci cînd își întorsese capul. Toți cavalerii care plecaseră

în căutarea lui Lancelot își povestiră astfel pățaniile. După aceea, fiecare se duse acasă să se culce.
Regele Artus nu se simțea tocmai bine; se culcă singur într-o odaie care da spre rîu; datorită acestui fapt regina a putut să ceară să i se pună un pat într-o cameră care dădea spre grădină; apoi, după ce le-a dat drumul fetelor, ca să nu fie zgomot și să se poată odihni mai bine, zicea ea, l-a primit pe Lancelot. Dar, după ce se înfruptară din bucuriile trupești ca două ființe care se iubeau mai mult decît orice pe lume, regina se porni pe plîns.
— Ah! iubitul meu drag, ai auzit ce-a spus nepotul meu Gauvain: că fiul reginei năpăstuite de mari dureri a pierdut prin păcatul său cinstea de a descoperi adevărul despre Sfîntul-Graal. Tu ești acela. Mai bine nu m-aș mai fi născut niciodată pe lumea asta!
— Măria-ta, vorbești cu păcat. Află că niciodată n-aș fi ajuns atît de sus fără domnia-ta, fiindcă știam bine că n-am să te pot cîștiga decît prin vitejie. Numai dragostea pentru domnia-ta a dat inimii mele atîta putere.
Regina dădu din cap suspinînd.
Dar povestea îi părăsește acum pe regele Artus, pe regină și pe Lancelot du Lac pentru a istorisi despre copilăria lui Perceval le Gallois.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: PĂDUREA PUSTIE

Aflați că a trăit odată în Țara Galilor un rege cu alese virtuți, nobile vrednic de toată admirația și de viță foarte mare, fiu al lui Pellehan, regele pescar, și frate mai mic cu regele Pellès, în sfîrșit un om cu atîția prieteni, castele, fortărețe, pășuni, păduri și rîuri, că aproape nu-și găsea pereche în Britania cea Mare. Ci fiind uciși în întreceri cei unsprezece fii mai mari ai săi, soția lui îl rugă fierbinte să se lase pentru totdeauna de turnire. Dar el îi răspunse dînd din umeri:
— Afurisit să fie cavalerul care cere sfatul femeilor cînd

e vorba să ia parte la turniruri! Du-te şi te odihneşte la umbră, în odăile domniei-tale cele zugrăvite şi poleite cu aur; gîndeşte-te la băutură şi la mîncare, la vopsitul mătăsii, la făcutul tapiţeriei: asta-i treabă de femeie. A mea e să lovesc cu spadă de oţel.

Şi se duse la alte turnire, unde fu omorît în curînd ca şi cei unsprezece fii ai săi. Soţia lui cu cununie se întristă atît de tare din pricina morţii lui, că nici un om, oricît de aspră inimă ar fi avut, n-ar fi putut s-o vadă fără să plîngă. Şi ce durere! Puse să se facă mai mult de o sută de slujbe la biserică şi îşi făgădui în sinea ei ca ultimul născut, pe nume Perceval, să nu se ducă niciodată la nici un turnir şi nici măcar să nu audă niciodată vorbindu-se despre cavaleri.

Anunţă pe vasalii săi că voia să-şi ducă copilul în pelerinaj la Sfîntul Brandan din Scoţia şi îi puse să jure că vor da ascultare seneşalului său, căruia îi încredinţă administrarea ţării. Apoi îşi luă comoara şi tot ce putu din avere; puse să se încarce zece căruţe cu bucate, cu grîu cîrnău, cu ovăz şi cu bănet, şi plecă cu fiul ei, luînd cu dînsa boi, vaci, cai, berbeci şi oi, însoţită de vreo doisprezece săteni credincioşi şi care o slujiseră cu destoinicie.

Merse mult cu alaiul acesta, pînă ce ajunse în Pădurea Pustie, locul cel mai singuratic din lume, prin care umblă cam la două săptămîni fără să vadă ţipenie de om ori lăcaş. În cele din urmă ieşi într-o bună zi cu oamenii săi într-o vale frumoasă şi plăcută, udată de un pîrîu destul de repede pentru a pune în mişcare roata unei mori şi hotărî să facă popas acolo. Cei doisprezece săteni lucrară cu sîrg şi ridicară în cincisprezece zile o casă împrejmuită cu un gard solid; apoi arară pămîntul, şi Perceval fu crescut în vîlceaua asta pînă ce împlini cincisprezece ani.

La vîrsta aceea, ştia foarte bine să călărească şi să arunce cu suliţa. Avea părul negru ca duda cea coaptă, dar gîtul alb ca floarea de măceş; cu ochii verzi-albaştri, cu gura rîzătoare, cu picioarele puternice şi lungi pentru a sta bine înfipt pe cal; cu umerii largi şi cu mijlocul subţire; deşi oacheş, era unul dintre tinerii cei mai frumoşi pe care-i văzuse lumea cîndva. În fiecare dimineaţă, îmbrăcat după obiceiul galezilor cu o cămaşă şi pantaloni de cînepă dintr-o

bucată, avînd pe deasupra haina din piele de cerb, încăleca pe căluţul lui de vînătoare şi, cu cele trei suliţe în mînă, pleca în pădure.

— Dragă copile, îi spuse într-o zi maică-sa, vînează cît ţi-o pofti inima căpriorii şi cerbii; dar de la un lucru te opresc: de vei întîlni cumva în pădure nişte oameni care călăresc cu gălăgie mare, părînd acoperiţi de fier de sus pînă jos, nu sta aproape de dînşii, fiindcă sînt nişte diavoli care te-ar sfîşia la iuţeală. Fugi cît poţi mai repede, închină-te şi spune Crezul: în felul acesta scapi de primejdie.

— Aşa am să fac, doamnă, răspunse Perceval.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: CAVALERII

Era în vremea frumoasă cînd pomii sînt în floare şi pajiştile înverzesc, cînd păsările cîntă plăcut în limba lor, şi cînd toate strălucesc de bucurie. Într-o dimineaţă, în timp ce intra în pădure, Perceval îşi simţi inima atît de înveselită de soare şi de cîntecul păsărelelor, că nu mai ştia ce să facă: scoase frîul calului şi îl lăsă să pască în voie, pe urmă, ca să-şi treacă vremea, începu să arunce cu suliţele, cînd pe sus, cînd pe jos, una-napoi, alta-nainte.

Ci iată că, în timp ce el se distra aşa, veniră cinci oameni îmbrăcaţi în armuri şi care călăreau cu zgomot mare, fiindcă armele li se izbeau de pomi, zalele zornăiau, lăncile se loveau de scuturi. Băiatul, care auzea zgomotul dar nu vedea încă nimic, se gîndi numaidecît la ceea ce-i spusese maică-sa despre diavolii care umblă prin lume,

porniți să facă zarvă cumplită și mișcări năprasnice. « Ea mi-a învățat că într-o împrejurare ca asta trebuie să mă apăr cu semnul crucii. Am să-l fac și o să spun *Crezul;* dar am să arunc pe urmă și cu o suliță în cel mai tare dintre dracii ăștia și o să-l rănesc atît de grozav, că ceilalți n-au să îndrăznească să se apropie. »

Cu toate acestea, cînd cei cinci cavaleri ieșiră din pădure și se înfățișară privirilor lui Perceval, cu scutul pe după gît și cu lancea în mînă, cu cămășile de zale albe, verzi sau roșii lucind în soare și strălucind toate de aur, de albastru și de argint, tînărul strigă, plin de minunare:

— De bună seamă, ăștia nu sînt diavoli, ci îngeri! Și mama nu m-a mințit întru nimic spunîndu-mi că îngerii sînt ființele cele mai frumoase după Dumnezeu. Cel mai luminos și mai strălucitor dintre ei trebuie să fie Mîntuitorul nostru în persoană. Am să mă închin Lui și am să-i cinstesc slujitorii.

Zicînd acestea, se aruncă în genunchi cu capul în țărînă și începe să spună toate rugăciunile și litaniile pe care le învățase de la mama lui, astfel încît căpetenia cavalerilor, văzîndu-l în starea asta, spuse tovarășilor săi să stea pe loc ca nu cumva să-l sperie de moarte și veni singur aproape de el.

— Nu-ți fie teamă, tinere.

— Dar nu mi-e teamă deloc, pe Mîntuitorul nostru! Oare domnia-ta nu ești Dumnezeu?

— Nu, ți-o jur! Nu sînt decît un cavaler. Dar ia să-mi spui: n-ai văzut trecînd pe aici cinci bărbați și trei fete?

— Un cavaler? N-am auzit niciodată vorbindu-se de așa ceva. Dar domnia-ta, lucind în felul ăsta. . . ești mai frumos decît Dumnezeu. Ce ai în mînă?

— E o lance, tinere.

— Vrei să spui că o arunci așa cum fac eu cu sulița?

— Nu, de bună seamă! Cu asta îi lovești de aproape pe cei cu care te lupți.

— Sulițele mele sînt deci mai bune, fiindcă ating cu ele dobitoace și păsări de la depărtare de la care ai putea să tragi cu o săgeată.

— Nu mă interesează asta. Răspunde-mi la întrebare.

Dar tînărul pipăia partea de jos a scutului.

— La ce e bun ăsta?

— Ei, drăcie! Dragă băiete, eu gîndeam că am să aflu ceva de la tine, și cînd colo trebuie să-ți spun eu. Lucrul ăsta se cheamă scut: cînd cineva vrea să mă rănească, scutul mă apără.

În vremea asta cei patru cavaleri, văzîndu-și căpetenia că stă de vorbă atît de mult, se apropiară încet.

— Seniore, spuseră ei, galezii sînt din firea lor mai proști decît dobitoacele. Înseamnă să ne pierdem vremea cu nimicuri, întrebîndu-l pe băiatul ăsta.

Dar Perceval îl trăgea pe cavaler de pulpana zalei.

— Ce-i ăsta, nobile seniore? întrebă el.

— Băiete, asta-i cămașa mea de zale de oțel care e tot atît de grea ca și fierul. Datorită zalei, dacă tu ai arunca în mine cu toate sulițele tale, ele nu mi-ar putea pricinui nici o vătămare.

— Dacă-i așa, să ferească Dumnezeu ca vînatul — cerbii și căprioarele — să aibă zale! Dar așa te-ai născut îmbrăcat?

— Nicidecum, băiatule. Ești prea nătărău.

— Și cine ți-a dat hainele astea frumoase?

— Nu sînt nici două săptămîni de cînd am primit toate armele astea de la regele Artus; el m-a învestit cu ordinul cavaleriei, cel mai nobil și mai plin de victorii orînduit de Dumnezeu. Dar spune-mi, dacă știi, ce s-a întîmplat cu cei cinci bărbați și cu cele trei fete pe care-i urmăresc. Merg la pas, sau în goana cailor?

— Seniore, dincolo de pădurile mari care înconjoară dealul ăsta este o vale unde dijmașii și țăranii mamei seamănă și grăpează cîmpul. Ei au să vă spună dacă cei pe care îi urmăriți au trecut pe acolo.

La aceste vorbe, cavalerii dădură pinteni cailor și plecară la galop, lăsîndu-l pe Perceval dus pe gînduri.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: PLECAREA

Perceval se întoarse încet la conac, unde mamă-sa, care avea inima tristă şi cernită din cauza zăbavei lui, îl strînse la piept spunîndu-i de sute de ori: « Dragul mamei fiu, dragul mamei fiu ».

— Doamnă, îi spuse el, am avut azi o mare bucurie. Nu mi-ai spus oare domnia-ta de atîtea ori că îngerii Domnului Dumnezeului nostru sînt aşa de frumoşi încît firea n-a făcut niciodată făpturi mai atrăgătoare? Am întîlnit cîţiva în Pădurea Pustie. Mi-au spus că lumea le zice cavaleri şi că ordinul cavaleriei este cel mai nobil pe care Dumnezeu l-a orînduit în lumea asta.

— Vai! spuse mama lui plîngînd, m-a blestemat cineva! Iată că s-a întîmplat şi lucrul de care mă temeam cel mai mult. Dragul meu băiat, îngerii răului pe care i-ai întîlnit omoară tot ce ating în calea lor. Să te ferească Dumnezeu de cavaleria lor!

Şi ea îi povesti tot ce se întîmplase cu fraţii lui şi cu tatăl lui, aşa cum a depănat firul povestea. Dar Perceval îi răspunse numai atît:

— Mamă, te rog să-mi dai să mănînc, fiindcă mi-e o foame grozavă. Nu înţeleg nimic din ce-mi tot spui domnia-ta. Dar am să mă duc cu plăcere la cel care-i învesteşte pe cavaleri, să-mi spună el.

Atunci regina înţelese limpede că n-are să-l poată opri: nu are rost să vă mai spun cît a fost de nenorocită! Şi, într-adevăr, Perceval nu se gîndea zi şi noapte decît la îngerii pe care-i întîlnise şi, în vremea asta, se topea pe picioare în aşa fel încît, cu puţin înainte de Rusalii. maică-sa îi spuse suspinînd:

— Iubitul meu băiat, deoarece doreşti lucrul ăsta atît de mult, va trebui să te las să pleci! Du-te la curtea regelui Artus şi cere-i să te facă şi pe tine cavaler: are să se învoiască numaidecît aflînd din ce neam te tragi. Vai! Cum o să te ajuţi cu armele pe care o să ţi le dea dacă n-ai învăţat pînă acum deloc cum să le foloseşti? Cel puţin, fii atent la învăţămintele pe care am să ţi le dau. Mai întîi, cînd vei întîlni în calea ta vreo doamnă sau o fată care ar avea nevoie de ajutor şi care îţi cere să i-l dai, dă-i numaidecît acest ajutor: căci acela care nu se poartă cinstit cu femeile îşi pierde propria-i cinste. Dar, mai presus de orice, rămîi curat şi fereşte-te de cele lumeşti: dacă o fecioară îţi dă inelul din deget sau punga de la cingătoare, primeşte-le şi adu-le mulţumire; ba, dacă se învoieşte să se lase sărutată, sărut-o; dar, mai departe, te opresc cu desăvîrşire să mergi. Fiule, încearcă să fii laolaltă cu oamenii nobili şi caută-le tovărăşia oriunde a-i să-i găseşti; dar înainte de toate gîndeşte-te la cel care a murit pe cruce, şi nu uita să intri ca să te rogi în toate bisericile sau mănăstirile pe care le vei întîlni, căci ele sînt casele Domnului nostru Isus Cristos.

Perceval îi făgădui; apoi puse şaua pe căluţul lui de vînătoare şi îşi luă cele trei suliţe; dar maică-sa îi lăsă numai două, ca să nu aibă prea mult înfăţişarea unui galez, şi îi spuse să poarte un bici în mîna dreaptă. După ce făcu aşa, băiatul îşi luă rămas bun de la dînsa şi încălecă. Vai! după ce se depărtă ca la o zburătură de piatră, întoarse capul şi o văzu întinsă pe jos, leşinată de durere. Cu toate astea, dădu bici calului şi plecă în goana mare prin inima pădurii.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: SĂRUTAREA ŞI INELUL

În prima noapte, dormi în pădure. Dar a doua zi, trezit de cîntecul păsărelelor, îşi continuă drumul şi ajunse curînd într-o poiană unde se înălţa un cort foarte mîndru, jumătate verde, jumătate roşu, şi avînd dungi din fîşii brodate pe margine, pe care luceau vulturi de aur cusuţi în aşa fel încît înveseleau toată pajiştea.

— Dumnezeule mare, strigă tinerelul nostru uimit, cred că asta e una din sălăşluirile tale! Mama mi-a spus să nu trec niciodată prin faţa unei biserici fără să mă rog în ea

în Domnul nostru Isus Cristos. Am să-l rog să-mi dea de mîncare fiindcă mi-e o foame grozavă.
Zicînd acestea, își legă calul de un țăruș și intră în cortul cel mare care era deschis. Nu era acolo decît o fată care dormea pe un pat, singură, fiindcă domnișoarele ei, văzînd-o că doarme, se duseseră să culeagă flori proaspete pentru a le presăra pe jos, în cort. Și la zgomotul pe care-l făcu tînărul, fata se trezi tresărind.

Domnișoară, îi spuse Perceval, te salut așa cum m-a învățat mama, fiindcă ea mi-a spus să nu uit niciodată să dau binețe fetelor.

Băiete, spuse ea rîzînd de neștiința lui, fugi pînă nu te vede iubitul meu!

Mă jur că nu plec de aici pînă nu-mi dai o sărutare, așa cum mi-a spus mama!
La asta, domnișoara n-a mai rîs; dar, deși ea se împotrivea cît putea mai mult, el o strînse în brațele lui foarte puternice și o îmbrățișă de zeci de ori, spune povestea, orice încercă ea să facă. Apoi, zărind inelul pe care fata îl avea în degete, împodobit cu un smarald limpede, adăugă:

Domnișoară, mama m-a învățat că trebuie să primesc inelul, dar că nu trebuie să fac nimic mai mult. Haide, dă-mi-l!
Și, fiindcă ea se împotrivea, el îi întinse mîna cu forța și-i scoase inelușul pe care și-l puse în degetul lui.
— Domnișoară, îți mulțumesc din inimă! Am să plec mulțumit pe deplin, căci sărutarea ta e mult mai bună decît a servantelor mamei. Nu ai gură amară!
În vremea asta domnișoara începu să plîngă.
— Hei! băiete, spunea ea, nu-mi lua inelul! Toată lumea are să mă certe!
Dar Perceval nu punea nimic la inimă din toate astea. Murea de foame și văzuse puțin mai înainte o cană plină ochi cu niște vin care nu arăta deloc rău, apoi, sub un ștergar alb, trei pateuri reci de căprior tînăr. Luă unul în mînă, din care se înfruptă cu poftă, în timp ce-și turna zdravăn vin într-o cupă de argint.
— Domnișoară, spunea el cu gura plină, n-am să mănînc astăzi toate trei pateurile astea. Vino de gustă și tu: sînt foarte bune; o să fie cîte unul pentru fiecare din noi, și

mai rămîne unul întreg pentru cei care au să vină după noi.
În cele din urmă, după ce se ospătă și bău pe săturate, acoperi cu grijă, cu ștergarul, ce mai rămăsese și plecă după ce îi ură fetei să rămînă în paza Domnului.
Dar acum povestea nu mai vorbește de Perceval, pentru a se ocupa de regele Artus.

NESTATORNICIE FĂRĂ VOIE: LANCELOT ALUNGAT

Cînd se întoarse în Britania cea Mare, după înfrîngerea lui Claudas din Pămîntul Pustiu în Galia, regele dădu de știre în toate ținuturile regatului său că vrea să țină de Rusalii, în săptămîna următoare, cea mai mare și mai completă adunare de la curte care s-a văzut cîndva. Și atît s-a dus vestea prin Scoția, prin Irlanda și prin insulele de pe mare, încît ajunse și la Castelul întîmplărilor ciudate unde fata regelui Pellès îi ceru tatălui ei îngăduința să se ducă la această recepție, fiindcă ea îl iubea pe Lancelot, de la care avea pe fiul ei Galaad, așa cum poate să-l iubească o femeie pe un bărbat. Regele se învoi bucuros și ea porni la drum însoțită de guvernanta ei Brisana și de patruzeci de cavaleri.
Regele și regina Guenievra îi făcură primirea cea mai fastuoasă, atît pentru frumusețea ei cît și pentru înălțimea și noblețea neamului; și toți, bogați și săraci, dar mai presus decît toți cei trei veri Hector, Lionel și Bohor, se dădură peste cap s-o slujească și s-o cinstească așa cum se cuvenea. Iar, în vremea asta, ea nu avea ochi decît pentru Lancelot. Și el se gîndea că ar fi săvîrșit, pe atunci, o fărădelege de neiertat, dacă ar fi omorît o femeie atît de frumoasă; cu toate acestea, nici nu îndrăznea măcar să ridice ochii asupra ei, atît de mult se căia de ceea ce făcuse cu dînsa. Ci iată că, marți seara, după Rusalii, regina îi dădu de știre în taină lui Lancelot că are să trimită pe cineva în toiul nopții să-l aducă la dînsa, după ce toată lumea va fi adormit. Dar Brisana, cea mai iscusită bătrînă care a viețuit vreodată, îl păzea strașnic pe Lancelot, așa încît află de

înştiinţarea reginei. Şi, de îndată ce se culcară toţi, ea trimise în grabă la el o fată care îi spuse:
— Nobile seniore, doamna îţi dă de ştire să vii numaidecît.
— Mă duc! răspunse Lancelot, care credea că e vorba de regină.
Şi, cu aceste vorbe, sări afară din pat şi se duse după fată. Ea îl duse la patul fetei regelui, lîngă care Lancelot se culcă fără să spună o vorbă, fiind cu băgare de seamă, aşa încît nu o recunoscu, şi se desfătară amîndoi unul cu altul cît le fu placul, după care adormiră fericiţi, el că şi-a ţinut iar iubita în braţe (aşa credea el), iar ea că l-a avut al ei pe cel pe care-l iubea mai tare pe lume.
În vremea asta, regina o trimisese pe vara ei, în care avea o încredere deplină, să-l caute pe Lancelot. Dar fata se întoarse spunînd că Lancelot nu este în patul lui. După ce aşteptă cîtăva vreme, regina o trimise din nou pe fată, dar degeaba pipăi fata patul şi îl căută peste tot, că nu-l găsi pe Lancelot. Şi atunci regina fu atît de neliniştită şi de îndurerată, că la miezul nopţii, nemaiputîndu-se stăpîni, se duse chiar ea la iubitul ei. Nu văzu pe nimeni, dar auzi pe cineva gemînd în odaia vecină, aşa cum face omul în timpul somnului. Ascultă, recunoscu vocea lui Lancelot şi, fără să mai stea pe gînduri, deschise uşa, se duse lîngă pat şi îl apucă de mînă pe iubitul ei.
— Ah! tîlharule, mincinosule, uşuraticule, care te dedai dezmăţului în faţa mea! Piei de-aici şi să nu te mai înfăţişezi vreodată în ochii mei!
Auzind acestea, Lancelot, înnebunit de durere, iese din odaie fără să scoată o vorbă, cu picioarele goale, în cămaşă şi pantaloni, aşa cum era, ajunge în curte, pe urmă în grădină, iese din oraş pe o portiţă dosnică şi fuge pe cîmp.
— Vai! măria-ta, spunea în timpul ăsta fata regelui Pellès,

ai făcut rău izgonind atît de urît pe cel mai viteaz om din lume! Ai să te căieşti!
— Domnişoară, îi răspunse regina, domniei-tale îţi datorez toate astea! Află că, de voi avea prilejul, am să ţi-o plătesc cum se cuvine!
Totuşi, după ce fata regelui Pellès îi explică lucrurile de-a fir a păr, regina se porni pe plîns şi arătă pe chipul ei cea mai mare durere din lume.
Dar povestea se întoarce acum la Perceval le Gallois.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: DOMNIŞOARA ÎN ZDRENŢE

După ce o părăsi pe domnişoara căreia-i luase inelul, Perceval călări cît putu calul să-l ducă de repede, pînă ce întîlni în cale un cărbunar care-şi mîna măgarul.
— Hei, omule, îi spuse el, arată-mi pe unde să ajung la regele care îi face pe cavaleri.
Cărbunarul, care auzise povestindu-se despre marea adunare de la curte pe care o ţinea regele Artus, îl puse pe drumul cel bun. Şi aşa, tot întrebînd despre drumul lui, Perceval ajunse la Carduel, la palat.
Regele era la masa mare, dus pe gînduri, cînd tînărul intră în sală, îmbrăcat în straiele sale de cînepă şi cu haina lui de piele de cerb, fără cizme şi pinteni, fiindcă nici nu ştia măcar ce înseamnă aşa ceva, cu biciul şi cu suliţa în mînă. Se duse ţintă la un slujitor care tăia friptura.
— Hei, băiatule cu cuţitul, arată-mi care dintr-ăştia e regele Artus.
— Uite-l, prietene.
Perceval se apropie numaidecît şi dă bineţe în felul său necioplit; dar regele se gîndea atît de adînc la Lancelot şi la cei care-l căutau, de la care nu avea nici o veste, că nici măcar nu-l văzu.
— Pe cuvîntul meu, strigă tînărul întorcîndu-i spatele,

regele ăsta n-a ştiut niciodată să-i investească pe cavaleri! Nu face o mişcare, nu spune o vorbă!
Auzindu-l, Artus îşi ridicase capul şi, cînd îl văzu atît de frumos şi de distins, îi spuse:
- Frate dragă, nu te-am văzut deloc. Bine-ai venit şi spune-mi ce dorești.
Mărite rege, fă-mă cavaler, dă-mi arme, şi lasă-mă să plec!
Auzindu-l, baronii se porniră pe rîs.
Prietene, spuse Keu glumind, ia-le pe-ale primului cavaler care o să-ți iasă în cale. Regele ți le dă.
Keu, ține-ți limba! strigă regele. Băiatul ăsta e neştiutor, dar e un gentilom de viță, fără îndoială. E un lucru urît să-ți bați joc de aproapele tău, şi nu e frumos din partea unui nobil să facă daruri cu ceea ce nu-i aparține.
Dar Perceval ieşise din sala cea mare şi, după ce încălecase pe căluțul lui, pleca din oraş în culmea veseliei.
Ci iată că nu trecuse bine de poartă, cînd zări o fată călare pe un cal slab, istovit de oboseală, cu urechile blegi, care era numai pielea şi osul: văzîndu-l, ai fi zis că-i un cal de împrumut. Nu avea alt frîu decît un căpăstru şi, drept şa, un pumn de paie cusute într-o pînză veche; iar fata nu era într-o stare mai bună decît calul: albă ca varul, becisnică, slabă de parcă se sculase de pe boală, îmbrăcată pe deasupra cu o bluză numai zdrențe şi atît de sfîşiată că sînii îi ieşeau prin găuri, pielea înnegrită şi crăpată de arşiță şi de ger, părul despletit, capul acoperit cu o cîrpă murdară şi fața brăzdată de lacrimile care-i curgeau fără oprire din ochi.
- Domnişoară, îi spuse Perceval, te văd într-o stare nu prea bună. Pot să fac ceva pentru dumneata? Mama mi-a spus că sînt dator să ajut femeile în orice împrejurare.

— Ah! tu eşti băiatul care mi-a luat inelul, răspunse ea; pleacă de-aici! Mai nenorocit destul!
La aceste vorbe, un cavaler îmbrăcat într-o armură roşie ca jăraticul, care călărea ceva mai încolo de fată, se întoarse.
— Vai de tine, strigă el către Perceval, dacă tu eşti tînărul galez care i-a dat o sărutare! Ea zice că s-a împotrivit şi că tu nu i-ai făcut nimic altceva. Dar ştii bine că ele vor totdeauna să învingă, în afară de bătălia aceea în care, deşi zgîrie, zvîrle din picioare şi muşcă, abia aşteaptă să fie învinse. Dacă ai fi cavaler, ți-ai primi îndată pedeapsa.
Spunînd acestea, cavalerul, pe numele lui Trufaşul din Landă, îşi ridică lancea cu amîndouă mîinile şi îi croieşte lui Perceval o lovitură atît de crîncenă în latul umerilor, că îl încovoaie pe cal. Furios, băiatul se ridică fără o vorbă, îşi ia sulița şi, țintind ochiul dușmanului, o aruncă. Şi arma pătrunde sub coif. Creierul şi sîngele îi țîşnesc, astfel încît cavalerul cade mort.
Văzînd asta, Perceval sare vesel de pe căluțul lui galez şi, fără să se mai sinchisească de fată, pune mîna pe lancea mortului, îi scoate scutul de după gît, dar nu ştie cum să-i dezlege coiful, şi încă şi mai puțin se pricepe să-i scoată zalele. Crezînd că o s-o scoată la capăt, apucă spada de teacă şi trage din toate puterile. Dar degeaba: nu poate să ia armele mortului.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: ARMELE ŞI PIELEA

Văzîndu-l pe iubitul ei cum cade, fata în zdrențe fugi spre palat cît putea s-o ducă de repede calul ei slăbănog. Şi cînd o văzură intrînd în sala cea mare, îmbrăcată numai în zdrențe, regele şi baronii se mirară nespus. Dar ea le povesti ce i se întîmplase: cum i-a luat Galezul o sărutare şi i-a furat inelul, pe urmă cum i-a omorît iubitul şi toți, ascultînd-o pe fată, îl admirară pe tînăr pentru vitejia lui;

iar seneşalul Keu spuse că vrea să se ducă să vadă ce se întîmplă cu băiatul acela sălbatic.
Cînd sosi Keu, Perceval aprinsese chiar atunci un rug mare, în care voia să arunce corpul Trufaşului.
— Ce faci, prietene dragă? întrebă seneşalul mirat.
— Aş vrea să iau armele pe care mi le-a dăruit regele, dar sînt aşa de înţepenite pe trup de parc-ar fi una cu el, aşa mi se pare. De aceea vreau să ard carnea ca să pun mîna pe carapace.
— Am să le desprind eu, dacă-mi dai voie.
— Cum nu! Dar repede!
Keu îl dezbrăcă pe mort lăsîndu-l în pielea goală. Dar tînărul nu vru să ia nici tunica de mătase pe care Trufaşul o purta pe sub zale, nici cizmele din picioare, oricît îl rugă seneşalul.
— Crezi domnia-ta că am să lepăd cămaşa mea bună de cînepă făcută curînd de mama, pentru mătasa asta, ori cum îi zici domnia-ta, prea moale, prea subţiratică, ori să-mi părăsesc tunica mea de piele prin care nu trece apa? Să-l ia naiba pe cel care-şi schimbă hainele bune pe unele rele!
Seneşalul îi înnodă atunci pantalonul de fier şi pintenii, apoi îi trecu peste cap coiful, îi încinse spada la coapsă şi, după ce-l ajută să încalece pe calul cel mare, îi dădu lancea şi scutul. Şi Perceval se minună tot de scările de la şa, el care nu văzuse pînă atunci aşa ceva, şi de pinteni, fiindcă se folosise mereu numai de bici:
— Nobile seniore, ia domnia-ta dacă-ţi face plăcere căluţul meu galez. E foarte bun şi eu nu mai am nevoie de el.
— Mulţumesc din inimă! spuse seneşalul rîzînd.
După asta, îl lăsă în paza Domnului şi se întoarse la curte să le povestească ce văzuse.

— Ah! Keu, limba ta ascuţită m-a făcut să pierd astăzi un cavaler care ar fi fost bun, cu siguranţă! spuse regele. O să se încaiere şi o să fie ucis de vreun fermier care o rîvni, să-i ia armele. Cum o să se apere? De bună seamă că nu ştie nici măcar să tragă spada din teacă!

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: INSTRUIREA

În vremea asta, Perceval călărea şi merse aşa drum lung pe calul său pînă ajunse într-o vale prin care curgea o apă mai mare decît Loara. Acolo, pe o stîncă, pe malul apei, se ridica o fortăreaţă. Un gentilom îmbrăcat cu o haină de hermină, se juca pe podul mişcător cu doi băieţandri, ţinînd de formă un beţigaş în mînă. Perceval se duse către el şi îl salută cît putu mai frumos.
— Seniore, spuse el pe urmă, aşa m-a învăţat mama.
— Domnul cu tine, frăţioare! răspunse gentilomul care-i văzu de îndată naivitatea. De unde vii?
— De la curtea regelui Artus, care m-a făcut cavaler de curînd.
— Cavaler? Păi, cine ţi-a dăruit armele astea?
— Regele.
Şi Perceval povesti cum intrase în stăpînirea lor.
— Hei! Şi ce ştii tu să faci cu calul? întrebă seniorul.
— De toate! Ştiu să-l fac să alerge la fel de bine ca pe căluţul meu de vînătoare, pe care mi l-a dat mama cînd eram acasă.
— Dar armele, dragă prietene, ştii să te slujeşti de ele?
— De bună seamă! Ştiu să mi le pun pe mine şi să le scot; şi le port cu atîta uşurinţă, că nu mi-e greu deloc cu ele.
— Dar ce gînduri te aduc prin părţile astea?
— Seniore, mama m-a învăţat să mă îndrept către cei nobili cu sufletul, oriunde s-ar afla ei, şi să cred tot ce-mi vor spune: cînd te-am văzut pe domnia-ta am şi venit.
— Ei bine! dragă prietene, descalecă!

Unul dintre cei doi tineri luă calul iar celălalt armura lui Perceval, în aşa fel încît acesta rămase îmbrăcat cu hainele lui grosolane, obişnuite la galezi.
Atunci gentilomul puse să i se prindă pintenii ascuţiţi, încălecă pe cal, apucă lancea în mînă. Apoi arătă tinerelului cum trebuie să ţină scutul de mînere şi să se acopere cu el pînă la gîtul calului, să desfăşoare stindardul, să pună lancea pe oblîncul şeii; şi, dînd pinteni, făcu un galop de probă, apoi se întoarse cu arma aplecată în poziţie de luptă. Iar Perceval, uimit la culme, strigă că nu vrea să mai trăiască o zi sub soare sau să aibă toate comorile din lume, pînă nu va şti să facă toate astea.
- Ceea ce nu ştii se poate învăţa, iubite prietene, spuse gentilomul. Şi nu trebuie să te condamne cineva pentru asta, fiindcă pentru orice meserie ai nevoie de o ucenicie. Am să te învăţ de toate, dacă doreşti.
Tînărul primi cu bucurie şi, în fiecare zi, timp de şase luni, gentilomul îl puse să ţină scutul, să atace o ţintă cu lancea, să lovească cu spada şi, pentru că toate astea îi veneau de la maica Natură, Perceval învăţă curînd atîtea lucruri, de parcă şi-ar fi petrecut viaţa numai în turnire şi în bătălii. În acelaşi timp, profesorul lui îi arătă şi multe din purtările alese de la Curte. Dar, după răstimpul ăsta, Perceval ceru învoirea să plece. Şi, văzînd că nu-l mai putea opri locului, gentilomul îi dărui o cămaşă, izmene, pantaloni foarte scumpi şi o tunică de postav venit tocmai din India, apoi îi spuse:
— Iubite frate, e bine să te duci acum la curtea regelui Artus şi să-l rogi să-ţi dea învestirea de cavaler. Şi adu-ţi aminte de ceea ce-am să-ţi spun acum. După ce vei fi învins un cavaler, dacă se dă bătut, cruţă-i totdeauna viaţa. Şi nu trăncăni prea multe, fiindcă cel care vorbeşte mult

scapă de multe ori vorbe care i se răstălmăcesc cu gînd rău: cine flecăreşte, rău păcătuieşte, spune înţeleptul; mai bine o tăcere chibzuită, decît o vorbă smintită. Vino totdeauna în ajutorul doamnelor şi domnişoarelor dar, mai presus de toate, fereşte-te să-ţi pierzi fecioria. În sfîrşit, intră des în biserici ca să-l rogi pe Dumnezeu să te apere în lumea asta pămîntească şi să te ocrotească.
— Dumnezeu să te binecuvînteze, nobile seniore; domnia-ta îmi spui aceleaşi vorbe pe care le-am învăţat de la mama.
— Iubite frate, nu mai spune niciodată: «Mama m-a învăţat cutare sau cutare lucru». Nu te condamnă nimeni că ai spus-o pînă acum, dar, de azi înainte, fereşte-te s-o mai spui. Şi acum, cu bine! Dumnezeu să te îndrepte pe drumul cel bun!
Şi Perceval o porni la drum, urmat de un scutier care-i ducea armele şi ţinea de dîrlogi calul de luptă.

FECIOARA CARE N-A MINŢIT NICIODATĂ

Cînd sosi la curte călare pe un cal buiestraş, atît de bine făcut la trup că nimeni nu mai văzuse un dobitoc mai frumos, aşezat pe o şa aurită, îmbrăcat nespus de bogat, avînd în picioare cizme atît de potrivite pe măsură de părea că s-a născut încălţat, regele se minună tot văzîndu-l cît de chipeş e şi de bine crescut şi primi cu plăcere a-l învesti cavaler, spunînd că nepotul regelui Pellès era nobil din naştere.
— Măria-ta, chiar de mîine, te implor, strigă Perceval. E duminică:
Băiatul priveghe aşadar, în noaptea aceea, în biserică, şi a doua zi se întoarse la slujba divină îmbrăcat cu o foarte bogată haină de cavaler, de mătase, pe care i-o dăduse regina, mergînd în fruntea tuturor celor pe care regele voia să-i investească în acelaşi timp cu el. Cu toate acestea, după ce îşi primi armele şi veni ora prînzului comun, el vru să se aşeze în coada mesei, unde stăteau cavalerii săraci

și fără un nume mare. În clipa aceea, una dintre domnișoarele de onoare ale reginei se apropie de dînsul: era cea mai îndemînatică meșteră în mătase de pe lume, era mută și nu vorbise niciodată: de aceea lumea îi spunea *Fecioara care n-a mințit niciodată*. Îl privi îndelung pe Perceval plîngînd de dragoste; și ce s-a întîmplat atunci, a fost socotit pe drept cuvînt un miracol: căci, deodată, muta strigă cu glas atît de tare încît toată lumea putu s-o audă în sala cea mare:

— Cavalere al lui Isus Cristos, vino să te așezi la Masa rotundă!

Și, luîndu-l pe Perceval de mînă, îl duse la jilțul primejdios.

— Jilțul acesta va fi al celui mai bun dintre cei mai buni, adăugă ea; așază-te la dreapta lui; Bohor va sta la stînga. Și să-ți aduci aminte de mine cînd te vei afla în fața Sfîntului Graal! Între timp roagă-te pentru mine, iubite prietene, căci am să mor în tristețe.

Ea îl puse să șadă; apoi se întoarse în odăile reginei, și a fost prima și ultima dată cînd i s-a auzit glasul la curte. Și toți rămaseră uimiți de această întîmplare; regele le porunci cărturarilor săi cei mari s-o aștearnă în scris.

CAVALERUL PUS ÎN LANȚURI

Așa fu primit Perceval la Masa rotundă. Și rămase multă vreme la palatul regelui, și ar mai fi rămas de bună seamă și mai mult, de n-ar fi auzit o vorbă nenorocită.

Într-o zi, pe la începutul iernii, la castelul din Cardigan, în timp ce regele era așezat la masa cea mare, Mordret spuse către Keu:

— Cum ți se pare noul nostru cavaler? S-ar zice că-i place mai mult pacea decît bătăliile.

— Se vede și după scutul lui! N-a dat nici o lovitură de cînd a fost învestit.

Un măscărici al curții, care auzi vorbele acestea, veni să i le spună aidoma lui Perceval pentru a-și bate joc de el. Iar Perceval, care se simți tare rușinat, hotărî să pornească

pe dată în căutarea lui Lancelot și să nu se întoarcă pînă ce n-o avea vești despre el. Seara, cînd toată lumea se culcă, își luă armele, puse șaua pe cal și plecă.

Merse cîteva zile fără să facă ceva vrednic de povestit. În cele din urmă zări un stei mare de piatră, de care un cavaler fără coif, nici scut, nici lance, era legat cu un lanț ce-i înconjura tot trupul.

— Dacă ești cavaler, îi spuse prizonierul, vino să-mi redai libertatea, fiindcă și eu sînt cavaler ca și tine. Dar să știi că pentru treaba asta trebuie să rupi lanțul cu o singură lovitură de spadă.

— Am să tai ultima verigă de lîngă zale, răspunse Perceval, ca să nu rămîi înlănțuit.

Și, după ce-l pune pe cavaler să se întindă pe piatră, Perceval ridică spada și, cu o singură lovitură, taie lanțul și ochiurile duble ale zalelor, fără măcar să atingă carnea, iar piatra o taie ca pe un mușuroi de pămînt.

— Seniore, spuse cavalerul eliberat făcîndu-și cruce, văzîndu-te cu ce forță lovești, se pare că ești mai degrabă un diavol decît un om.

Dar Perceval și pornise la drum.

Și acum povestea despre el se curmă aici pentru a vorbi despre Lancelot du Lac, despre care n-a mai spus nimic de mult timp. [. . .]

SMINTITUL DIN CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. LECUIREA

Lancelot rătăci din nou prin păduri și, fiindcă nu mai găsea nimic de mîncat, slăbi iar și se smoli la față, găsindu-se într-o stare la fel de proastă ca și înainte. Într-o bună zi, ajunse cu voia Domnului înaintea Castelului întîmplărilor ciudate. Intră; dar copiii, văzîndu-l repede că-i smintit, aruncară în el cu bulgări și cu cîrpe murdare; și, alungat de ei din stradă în stradă, ajunse pînă la palat și intră înăuntru.

Acolo, îi deteră de milă să mănînce pînă se sătură, ceea ce-i dădu o stare bună în tot trupul, căci de multă vreme nu i se mai întîmplase să se simtă sătul; după aceasta bietul smintit se duse să se culce într-un grajd, pe o mînă de fîn, şi adormi.

Altădată, în timp ce Lancelot dormea în livadă, fata regelui, care se juca voioasă cu domnişoarele sale, veni să se ascundă chiar în locul unde se găsea el şi, văzînd un bărbat adormit, îi fu frică mai întîi; dar pe urmă începu să-l privească, şi din ce în ce mai atent, în aşa fel încît, în cele din urmă, îl recunoscu. Le spuse repede fetelor că nu se simte bine şi dădu fuga să-l găsească pe taică-său, mai tristă decît a fost cîndva vreo femeie pe lumea asta.

— Sire, vrei să vezi o minune?

— Care anume, fetiţa mea?

— Seniorul Lancelot du Lac este aici.

— Aici? Nu e cu putinţă: Lancelot a murit.

— Vino cu mine: am să ţi-l arăt.

Regele îl privi multă vreme pe omul adormit.

— Doamne! ce păcat! spuse el în cele din urmă. Dar o să încercăm să-l lecuim.

Şi, după ce-i spuse fetei lui să nu scoată o vorbă, puse nişte scutieri să-l lege pe smintit şi să-l ducă la palatul Graalului, unde îl lăsă singur. Şi acolo, cînd ceasul minunii veni iar porumbelul zbură ţinînd în cioc cădelniţa de aur, şi cînd vasul sfînt trecu iar, ca în fiecare zi, purtat de mîini nevăzute (fiindcă fiica regelui îşi pierduse odată cu fecioria şi puterea de a-l duce), Lancelot se simţi lecuit pe neaşteptate: îşi aduse iar aminte, îşi veni în fire şi recunoscu Palatul întîmplărilor ciudate unde mai venise şi altădată. Rupse frînghiile cu care-l legaseră şi alergă să deschidă fereastra care dădea spre o livadă. Regele Pellès era acolo şi aştepta.

— Nobile senior, spuse el, Domnul să te ocrotească!

— Sire, răspunse Lancelot, Domnul Dumnezeul nostru să te binecuvînteze!

Coborî şi regele îi povesti adevărul despre cele întîmplate.

— Sire, murmură Lancelot lăsîndu-şi capul în jos, te rog, în numele Domnului, să-mi spui dacă m-a recunoscut cineva.

— Cu siguranţă, nu, afară de mine şi de fiica mea.

— Dacă-i aşa, atunci sfătuieşte-mă măria-ta cum e mai bine, în numele Mîntuitorului nostru. Vai! am săvîrşit atîtea fărădelegi împotriva onoarei în regatul Logres, că n-am să mă mai pot întoarce acolo niciodată fără poruncă anume. Aş vrea să vieţuiesc într-un loc unde să nu mă cunoască nimeni.

— Am pe aproape o insulă pustie.

— Mulţumesc din inimă, sire. Am să plec de îndată ce s-o înnopta.

Aşa se retrase Lancelot în insula lui Pellès, norocosul rege pescar, însoţit de cîţiva scutieri ca să-l slujească. Ceruse să i se arate locul de pe ţărm cel mai aproape de regatul Logres, şi în fiecare dimineaţă venea să şadă acolo şi să privească spre ţinutul către care-l trăgea mereu inima. De bună seamă, nimeni în afară de el n-ar fi putut îndura atîta suferinţă fără să-şi dea sfîrşitul; dar el, chiar din durerea asta, pe care o îndura din dragoste, cu sufletul lui atît de nobil, îşi făcea o desfătare. Aici, povestea încetează despre el şi se întoarce iar la Perceval le Gallois.

LANCELOT ŞI PERCEVAL. ÎNTOARCEREA LA CURTE

Perceval călări multe ierni şi multe veri fără să facă vreo faptă deosebită care să merite a fi povestită într-o carte; şi aşa trecură cinci ani. În vremea asta a văzut multă lume şi multe ţări şi a trecut pe la multe curţi, aşa încît ajunse mult mai chibzuit şi mai politicos; cu toate acestea îşi păstră mereu naivitatea şi sinceritatea simţămintelor.

Într-o zi, pe la ceasul al noulea, ajunse pe malul unui rîu lat și adînc; în mijlocul apei era o insulă tare frumoasă, pe care se înălța un cort mare. Sta să se gîndească tocmai cum ar putea să treacă în ea, cînd văzu venind în lungul malului un copil de zece ani foarte frumos, însoțit de o doamnă minunat de frumoasă și de o ceată veselă de cavaleri și domnișoare care duceau toți care un erete pe pumn, care niște ogari în lesă, care un cîine mic de vînătoare în brațe; era fiica regelui Pellès: ea vîna des pe rîul ăsta, cu copilul pe care-l avusese de la Lancelot, pe nume Galaad, pentru că putea, cîteodată, să-și zărească iubitul de departe. De îndată ce se apropie, Perceval își dete seama că ea e stăpîna tuturor celor ce o însoțeau și, după ce-i dete binețe, o întrebă dacă nu cumva a auzit vorbindu-se de seniorul Lancelot du Lac. La auzul acestui nume, fata regelui tresări, apoi se porni pe un plîns amar, ca orice femeie care presimte că bărbatul pe care-l iubea mai presus de orice pe lume are să se îndepărteze de dînsa; totuși, îi arătă lui Perceval o bărcuță pitită între trestii și îi spuse că Lancelot se află în insulă; apoi plecă foarte tristă.

După ce puse piciorul pe mal, Perceval se apropie încetișor de cort și, cînd ajunse în fața intrării, își aruncă scutul, își scoase coiful, își scoase din centură spada pe care o puse în fața lui, îngenunche și spuse în momentul cînd Lancelot ieși din cort în culmea mirării:

— Seniore, măria-sa regele Artus și măria-sa regina Guenievra te cheamă să te întorci la curte.

— Cu neputință, spuse Lancelot lăsînd capul în jos: regina mi-a interzis.

— Îți spun pe cuvîntul meu: te cheamă, zise Perceval. Și îi spuse cine este el și în ce fel devenise cavaler al Mesei rotunde, apoi cum pornise în căutarea lui după toți ceilalți care voiau să-i ducă mesajul regelui și el reginei, și cum rătăcise timp de cinci ani fără să-l găsească. Atunci Lancelot spuse plîngînd că va face voia stăpînei inimii lui. Pe dată, se duse să-și ia rămas bun de la regele Pellès și o porni la drum cu Perceval; și după ce merseră ca la o bătaie de arc și întoarseră capul ca să mai vadă pentru ultima dată Castelul întîmplărilor ciudate, nu mai era nici urmă de el.

La puțină vreme după aceea, sosiră la Kerléon, unde regina, care era să moară de supărare de mai multe ori în timpul lipsei lui Lancelot, a fost așa de fericită că-și vede iar iubitul, încît n-ar fi crezut cineva că o inimă muritoare poate să strîngă în ea atîta bucurie cîtă i-a arătat dînsa. Și regele și toată curtea îi sărbătoriră cu mare dragoste și mulțumire. Dar ce să vă mai spun? Nu se afla nimeni în tot regatul Logres care să nu se fi bucurat din toată inima de întoarcerea lui Lancelot și care să nu se fi veselit cum nu se poate mai mult, atît era de viteaz și de iubit.

Aici ia sfîrșit această poveste, și în curînd o să aveți povestea Graalului, care este de o mare înțelepciune și foarte plăcută de ascultat. Veți vedea acolo cum au pornit cavalerii Mesei rotunde în căutarea cea mare, și încercările lor, și cum s-a așezat Galaad în jilțul primejdios și a pus capăt vremii isprăvilor năstrușnice: despre toate astea povestea va vorbi potrivit adevărului și nu va trece nimic sub tăcere, fiindcă sînt, de bună seamă, lucruri foarte potrivite a fi povestite unor cinstite fețe de seniori și de doamne.

EXPLICIT

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

VENIREA LUI GALAAD. ASEDIUL PRIMEJDIOS. TRECEREA GRAALULUI. ÎNALTA CĂUTARE

În ziua de Rusalii, regele Artus şi regina Guenievra se îmbrăcară cu hainele regale şi-şi puseră coroana de aur pe cap; şi de bună seamă regele era foarte frumos aşa şi avea într-adevăr înfăţişarea unui bărbat leal. Cum se întorcea de la slujba religioasă, după ceasul al treilea din zi, dădu poruncă să se întindă mesele, căci, după părerea sa, era de-a binelea vremea pentru masă.

— Sire, spuse seneşalul Keu, am tot văzut că, la praznicile mari, nu te aşezi la masa mare pînă cînd nu se petrece vreo ispravă vitejească în casa măriei-tale: de-ai face altfel, astăzi, ai călca datina.

— Adevărat grăieşti, Keu.

În timp ce vorbeau aşa, cavalerii se apropiaseră de Masa rotundă. Pe fiecare jilţ se găsea scris numele celui căruia i se cădea să ocupe locul acela. Dar, pe cel numit jilţul primejdios, întrucît niciodată nu se aşezase în el fiinţă omenească fără să fie pedepsită de Dumnezeu, băgară de seamă că nişte slove de aur de curînd scrise (nu s-a aflat niciodată de către cine anume) grăiau aşa:

La patru sute cincizeci şi patru de ani
după Pătimirea lui Isus Cristos,
în ziua de Rusalii,
jilţul acesta va avea un stăpîn.

— Pentru numele lui Dumnezeu, izbucni Lancelot, după ce repetase aceste cuvinte cu glas tare, faceţi socoteala şi-o să vedeţi că e chiar astăzi sorocul!

Toţi marii vasali ai Coroanei şi toţi cavalerii Mesei rotunde rămaseră uluiţi de această mare minune şi Keu strigă:

— Pe viaţa mea, sire, poţi să prînzeşti acum, căci n-a lipsit nici fapta cea mare!

— Haideţi! spuse regele.

După ce se întinseră feţele de masă şi se puse apa de spălat în colţul mesei, cavalerii se spălară pe mîini în lighene de aur, apoi regele se aşeză în jilţul lui înalt şi fiecare la locul său; şi, cum cavalerii Mesei rotunde veniseră cu toţii, toate jilţurile fură ocupate, în afară de jilţul primejdios. Dar, în clipa în care urma să se servească primul fel de mîncare, deodată uşile şi ferestrele se închiseră singure; apoi, în mijlocul sălii, se ivi un bătrîn în mantie albă, pe care nu-l văzuse nimeni intrînd, şi care ţinea de mînă un cavaler îmbrăcat într-o armură de culoarea focului, dar fără pavăză.

— Pace vouă! grăi bătrînul cu glas atît de răspicat, încît n-a fost unul care să nu-l audă. Rege Artus, iată-l pe adevăratul cavaler, cel dorit, cel hărăzit, purces din înalta viţă a regelui Solomon şi a lui Iosif din Arimateea, cel care va duce la bun sfîrşit căutarea Sfîntului-Graal şi va pune capăt vremii isprăvilor cavalereşti!

— Fie bine venit în mijlocul nostru, spuse regele ridicîndu-se, căci l-am aşteptat vreme îndelungată! Nici că s-a aflat bucurie mai mare ca bucuria cu care îl vom primi noi.

Cavalerul îşi scoase atunci coiful şi toţi văzură că era foarte tînăr; şi aşa cum gherfaldul este mai frumos decît coţofana, trandafirul decît urzica şi argintul decît plumbul, el era mai frumos decît toţi cei care se aflau acolo. Bătrînul îi scoase armura şi îl conduse la jilţul primejdios, în care cavalerul

se așeză fără să șovăie, cu toată siguranța. Și, cînd îl văzură baronii pe băietanul acesta cu tunică sîngerie și cu pieptar roșu de hermină așezîndu-se atît de firesc în jilțul de care atîția buni și viteji cavaleri se temuseră și în care se și petrecuseră întîmplări atît de deosebite, toți fără deosebire îl socotiră stăpînul lor, căci se gîndeau că harul acesta îi fusese dat în vrerea Mîntuitorului. Dar și mai mare-i fu bucuria lui Lancelot cînd își dădu seama că tinerelul acesta nu era altul decît fiul său Galaad!

— Rege, spuse bătrînul, astăzi vei dobîndi cea mai înaltă cinstire ce i-a fost vreodată hărăzită vreunui rege din Bretania, și știi anume care? Sfîntul-Graal va intra în casa ta și îi va îndestula pe cavalerii Mesei rotunde.

După aceea, ieși prin ușa cea mare, care era totuși închisă, și aflați că nimeni n-avea să-l mai vadă cîndva. Numai ce dispăruse bătrînul, că și izbucni un tunet, apoi o rază de soare străbătu vitraliile, făcînd să apară tot ce era în sală într-o lumină de două ori mai puternică: cei de față fură străluminați ca de harul Sfîntului-Duh; dar își dădură totodată seama că rămăseseră fără grai, ca jivinele. Și iată că apăru un vas, în formă de potir, ascuns sub o pînză albă, și care părea că plutește în aer, căci nimeni nu putea să vadă cine-l ducea. Și de îndată ce acest sfînt vas pătrunse în sală, palatul se umplu de miresme, de parcă s-ar fi împrăștiat acolo toate plăcutele mirodenii din lume. Și, pe măsură ce trecea prin fața meselor, mesele rămîneau pline cu mîncările cele mai îmbietoare; fiecare găsi în fața lui tocmai felurile pe care le dorea. Apoi, după ce toată lumea fu servită în felul acesta, vasul părăsi sala așa cum venise — n-am putea spune cum anume; atunci toți, mari și mici, își recăpătară graiul și aduseră mulțumiri lui Dumnezeu, care le îngăduise să primească vizita Sfîntului-Graal.

— Seniori, spuse regele, Domnul nostru Isus Cristos ne dă desigur o înaltă dovadă de dragoste venind să ne potolească foamea cu harul său într-o zi atît de mare cum e ziua de Rusalii!

— Ba încă mai este ceva despre care nu știi măria-ta îi răspunse monseniorul Gauvain: faptul că fiecare a fost servit cu felurile pe care le dorea și le jinduia; și lucrul acesta nu s-a mai întîmplat niciodată în altă parte decît la curtea regelui Pellès, în Castelul întîmplărilor ciudate. Totuși, nimănui dintre noi nu i-a fost îngăduit să zărească Sfîntul-Graal sub țesătura care îl acoperea. Iată de ce eu, unul, fac jurunință să purced în căutare mîine dimineață și să nu mă întorc decît după un an și o zi, ori după mai mult, dacă va fi nevoie și, orice mi s-ar întîmpla, nu voi reveni decît după ce voi fi descoperit adevărul preaprețiosului vas, afară doar numai dacă nu se va putea sau nu se va cădea să-mi fie dat a-l cunoaște: în acest caz mă voi întoarce.

Toți cavalerii Mesei rotunde se ridicară și făcură același legămînt ca monseniorul Gauvain, jurînd că vor cutreiera fără încetare mai înainte de a se așeza la înalta masă, la care plăcuta hrană era servită în fiecare zi, dacă totuși li s-ar putea îngădui lucrul acesta. Dar, ascultîndu-i, regele era cuprins de o atît de mare mîhnire, încît i se umplură ochii de lacrimi.

— Gauvain, Gauvain, îi spuse el, m-ai trădat! Căci dumneata mi-ai îndepărtat de lîngă mine prietenii, societatea cea mai frumoasă și cea mai leală din cîte există. Știu bine că oaspeții Mesei rotunde nu se vor mai întoarce cu toții din căutarea lor și că mulți dintre ei vor lipsi; desigur, gîndul acesta mă mîhnește mult! I-am ridicat cît am putut mai sus și mi-s dragi ca și copiii sau frații mei. Vai, tare mă îndoiesc c-am să-i mai văd vreodată!

— Dar pentru Dumnezeu, sire, ce tot spui? sări Lancelot. Nu se cade ca un rege să lase teama să i se cuibărească în inimă, ci cutezanța și speranța. Iar de va fi să murim în căutarea aceasta, va fi cea mai frumoasă și cea mai vrednică de cinste dintre toate morțile.

— Lancelot, Lancelot, numai dragostea cea mare pe care o nutresc pentru voi toți mă face să vorbesc așa! Și ceea ce

mă umple de jale este faptul că știu bine că nu vă veți întruni la masa Graalului cum vă aflați la masa aceasta și că tare puțini vor fi îngăduiți la ea!
La cuvintele acestea, nici Lancelot, nici monseniorul Gauvain nu răspunseră nimic, căci își dădeau bine seama că regele avea dreptate și că nici ei, poate, nu vor avea loc la înalta masă a Graalului. Așa încît monseniorul Gauvain s-ar fi căit de legămîntul lui, dacă ar fi îndrăznit.

GALAAD ȘI REGINA

Între timp, toată lumea se sculase. Oaspeții văzură că jilțul cel primejdios avea acum înscris numele lui Galaad, nume care zbură din gură în gură pînă cînd ajunse la mesele la care mînca regina cu doamnele ei de onoare. Ah, cînd află cum jurase Lancelot, ca și soții lui, să purceadă în căutarea tainei Graalului, regina fu atît de amărîtă încît crezu că are să leșine.
— Vai, spunea dînsa plîngînd, e mare păcat, întrucît căutarea aceasta nu se va termina fără ca atîția viteji să-și afle moartea! Mă mir că măria-sa regele a încuviințat-o.
Aproape toate doamnele începură să plîngă odată cu dînsa și nu e de mirare, căci cele mai multe erau femei căsătorite sau erau iubitele cavalerilor de la Masa rotundă. De aceea, după ce se scoaseră mesele și doamnele de onoare se întruniră în sală cu cavalerii, fiecare îi spuse celui pe care îl iubea că voia să meargă cu el în căutarea Graalului. Dar nici unul dintre ei nu se învoi căci toți își dădeau seama că o căutare atît de însemnată, și mai ales a tainelor Domnului

nostru Isus Cristos, nu putea fi întreprinsă la fel cu celelalte căutări pămîntești făcute de ei pînă atunci.
Regina, în vremea aceasta, venise să ia loc lîngă Galaad și îl întrebă în ce loc se născuse și al cui era. Galaad îi spuse ce știa el, dar nu că era fiul lui Lancelot. Cu toate acestea, regina ghici după asemănarea lor și pentru că auzise vorbindu-se adesea despre copilul născut de fiica regelui Pellès.
— Vai, seniore, îi spuse dînsa, de ce îmi ascunzi numele tatălui dumitale? În locu-ți, nu mi-ar fi rușine să-l spun, căci este cel mai bun și cel mai frumos cavaler din lume. Și semeni cu el leit, încît chiar și cel mai nătîng om și-ar da seama de asta.
— Mărită-doamnă, răspunse Galaad roșindu-se, de vreme ce măria-ta îl cunoști atît de bine, spune-i numele!
— Pentru numele Domnului, este Lancelot du Lac, cel mai nobil și cel mai iubit cavaler din cîți viețuiesc în vremea noastră.
— Mărită-doamnă, dacă acesta-i adevărul, are s-o afle lumea în curînd la palat.
Vorbiră astfel vreme îndelungată, pînă ce veni ceasul cinei. Și, după ce mîncară, regele îl duse pe Galaad în propria lui cameră și îl rugă să se culce, în semn de cinstire, în patul în care obișnuia el însuși să doarmă.

PLECAREA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

Regina plînse toată noaptea. Dar a doua zi, de îndată ce se îndură bunul Dumnezeu să destrame negurile, se duse să-i dea de veste regelui că-l așteaptă cavalerii la slujba liturghiei. Regele Artus își șterse ochii, ca să nu vadă lumea cît plînsese și el, din cauza plecării prietenilor; apoi se duse la biserică însoțit de cavalerii Mesei rotunde, cu armurile gata puse, în afară de coif și de mănușile de fier.
După terminarea slujbei liturghiei, cavalerii căutării Sfîntului-Graal se strînseră în sala palatului, ca să depună jură-

mîntul. Ca domn şi stăpîn al Mesei rotunde, Galaad îngenunche cel dintîi în faţa moaştelor şi jură că nu se va întoarce niciodată mai înainte de a afla adevărul Graalului, dacă îi va fi dat să-l cunoască în vreun chip. După el jurară Lancelot, seniorul Gauvain, seniorul Yvain cel mare, Perceval le Gallois, Lionel, Bohor, Hector des Mares, toţi cavalerii, în număr de o sută cincizeci, dintre care nu era nici unul fricos. După aceea prînziră; apoi îşi prinseră coiful pe cap şi îşi încinseră spada.

În vremea aceasta, regina se retrăsese în iatacul ei, unde se prăbuşi în pat, plîngînd atît de tare încît şi inimii celei mai împietrite i-ar fi făcut milă de ea. Lancelot se duse s-o vadă, dar cînd îl zări, înarmat cum era şi gata de plecare, lacrimile curseră şiroaie pe faţa ei luminoasă.

— Oh, mărită-doamnă, dă-mi învoirea de plecare!

— Nu, n-ai să pleci cu învoirea mea! Dar, dacă trebuie, du-te sub paza Celui care s-a lăsat răstignit pentru noi! Să-ţi călăuzească El paşii pe unde vei umbla!

— Mărită-doamnă, deie Domnul, în sfînta lui milostivire! Spunînd aşa, Lancelot se despărţi de regină şi se duse în curte, unde îşi găsi soţii, mulţi dintre ei călare. Regele, care tocmai sosea atunci, se miră văzîndu-l pe Galaad fără scut.

— Sire, n-aş face bine de-aş lua de aici un scut.

— Atunci, Domnul să te povăţuiască! îi spuse regele.

Şi încălecă şi el pe un cal de paradă ca să-i însoţească pe cavaleri, pe care îi escortă cu mare tristeţe pînă la castelul Vagan. Dar acolo Galaad, monseniorul Gauvain, Lancelot şi toţi cavalerii îşi scoaseră coiful şi veniră, rînd pe rînd, să-i dea regelui sărutul de bun rămas; după care fiecare porni la drumul lui, în vreme ce regele, mai copleşit de jale decît s-ar putea spune, se întorcea la Camaaloth. [. . .]

CĂUTAREA LUI GALAAD: CASTELUL CU FECIOARE

După cîteva zile, Galaad ajunse în vîrful unui deluşor. Era într-o dimineaţă de vară, cînd ciocîrlia se desfată cîntînd cu glasul ei limpede. Era timp frumos şi luminos, ziua strălucea de lumină: cavalerul se opri să asculte mierla şi coţofana şi, cum privea cîmpia din jur, zări, la poalele dealului, un castel fortificat, împrejmuit de un rîu lat şi repede. O porni într-acolo, dar cînd se apropie de el, şapte fete, cu faţa acoperită de văluri dese, îi ieşiră întru întîmpinare.

— Seniore cavaler, îi spuse una dintre ele, au nu ştii că rîul acesta este Avernul şi fortăreaţa aceasta este Castelul cu Fecioare? Află că la noi nu se pomeneşte nici urmă de milă. Ai face mai bine să te întorci, căci nu te-ai alege de aici decît cu ruşine.

La toate acestea Galaad nu răspunse nimic; dar se asigură că nu-i lipsea nici una dintre armele de luptă şi continuă să înainteze la galop. Şapte cavaleri ieşiră atunci din castel.

— Fereşte-te de noi, îi spuse unul dintre ei, căci fraţii mei şi cu mine nu-ţi dăm altă asigurare decît că-ţi vei găsi moartea aici.

— Cum? Vreţi să luptaţi împotriva mea toţi şapte deodată?

Dar cei şapte fraţi se şi avîntau, iar cele şapte lănci ale lor se izbiră împreună de pavăza lui fără să-l clintească din şa, dar într-atît de năprasnic, încît îi opriră pe loc calul din mers. Cît despre el, îl doborî la pămînt pe cel cu care vorbise; apoi îşi roti spada strălucitoare şi se năpusti asupra celorlalţi, izbind cu atîta putere, încît nu exista armură care să se poată ocroti de loviturile lui. Şi aşa ţinu lupta şi tot ţinu atît încît cei şapte fraţi, care erau totuşi de o mare vitejie, se simţiră într-atît de istoviţi că aproape nu mai puteau să se apere. Galaad, dimpotrivă, era cu forţe la fel de proaspete ca la începutul luptei; povestea Graalului stă mărturie că n-a fost văzut niciodată obosit la vreo ispravă vitejească pe care a săvîrşit-o. Astfel încît cei şapte cavaleri îşi dădură seama că nu mai puteau să-i ţină piept şi o rupseră la fugă.

Cînd intră în castel, Galaad văzu mişunînd prin el atîtea fete, încît n-ar fi putut să le numere. Şi toate erau îmbrăcate la fel, în camelotă [1] neagră şi acoperite pe faţă cu voal de in alb.

— Seniore, îi spuneau ele, fii binevenit, căci te tot aşteptăm de-atît amar de vreme! Domnul fie binecuvîntat că te-a adus aici. Trebuie să asemuim venirea domniei-tale cu venirea lui Isus Cristos, căci aşa cum proorocii au vestit venirea Mîntuitorului, aşa şi călugării prezic venirea domniei-tale de mai bine de douăzeci de ani.

În vremea aceasta, una dintre ele îi aduse un corn de fildeş, cu bentiţe de aur bogat şi iscusit lucrate, şi îl rugă să sune din el. Galaad spuse că n-are să sune pînă cînd nu va afla în ce constă reaua deprindere a locului.

— Acum şapte ani, îi răspunse cineva, cei şapte fraţi pe care i-ai învins domnia-sta au venit să ne ceară găzduire în acest castel, însoţiţi de ducele Linor, care le era suzeran. Peste noapte au vrut s-o ia cu de-a sila pe fiica stăpînului şi, pentru că el li s-a împotrivit, l-au ucis. Apoi i-au silit pe toţi cei din partea locului să li se închine. « Seniori, le-a prezis într-o zi fiica ducelui, aţi cîştigat fortăreaţa aceasta din pricina unei femei, dar o veţi pierde la fel. Şi veţi fi învinşi toţi şapte de braţul unui singur cavaler. » Tare ciudă le-a fost: s-au gîndit să oprească toate fetele care vor trece pe acolo, şi aceasta pînă în ziua cînd un cavaler avea să le vină la toţi şapte de hac. Din vremea aceea s-a numit fortăreaţa Castelul cu Fecioare.

Atunci Galaad luă cornul de fildeş şi sună din el atît de tare încît fu auzit bine cale de zece leghe jur împrejur, astfel încît, puţin după aceea, vasalii castelului începură să

[1] Stofă de lînă amestecată cu păr de capră.

sosească. Galaad îi puse să aducă închinare fiicei ducelui Linor şi să jure pe moaşte că vor renunţa la urîta deprindere statornicită de cei şapte fraţi: după care fecioarele prizoniere plecară, fiecare de unde venise.

A doua zi, după ce ascultă slujba religioasă, la rîndul său porni şi Galaad. Şi, în curînd, observă în pădure un stejar, cel mai înalt, cel mai bătrîn, cel mai stufos din cîţi văzuse el vreodată: în vîrf, copacul avea o cruce, iar pe sub frunzele lui păsărelele cîntau atît de armonios încît era o încîntare să le asculţi, în timp ce doi copilaşi, despuiaţi şi frumoşi cum nu se mai poate, în vîrstă de şapte ani sau cam pe-aproape, se jucau şi alergau din creangă în creangă. Galaad îi rugă stăruitor, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului-Duh, să-i spună dacă erau făpturi ale lui Dumnezeu.

— Dragă prietene, îi răspunseră ei, sîntem ai Domnului; venim din Paradisul pămîntesc din care a fost izgonit Adam, ca să-ţi lămurim tîlcul celor ce ţi s-au întîmplat. Află că prin Castelul cu Fecioare trebuie să înţelegi iadul. Fecioarele acelea sînt sufletele bune care erau închise acolo pe nedrept dinainte de venirea Mîntuitorului, iar cei şapte cavaleri sînt cele şapte păcate de moarte care, pe atunci, domneau pe nedrept asupra lumii. Tot astfel precum Tatăl Ceresc şi-a trimis Fiul pe pămînt ca să izbăvească sufletele bune, tot astfel te-a trimis şi pe tine ca pe cavalerul şi ostaşul său, să le slobozeşti pe fecioarele acelea care sînt curate şi neprihănite, la fel ca florile de crin ce n-au îndurat căldura zilei. Acum apucă pe drumul acesta, din dreapta, tot înainte.

În momentul acela, copiii dispărură şi, odată cu ei, stejarul şi crucea. Şi Galaad se întreba dacă nu fusese amăgit cumva de către Vrăşmaş, cînd o umbră mare trecu şi se întoarse pe dinaintea lui de mai bine de vreo şapte ori: se închină, simţind cum tremură calul sub el de frică, şi în aceeaşi clipă un Glas ieşi din umbră şi-i porunci să dea crezare copiilor. Atunci apucă pe drumul ce i se arătase.

Dar povestea încetează pentru un moment să mai vorbească despre el, ţinînd să spună ce i s-a întîmplat lui Perceval le Gallois, după ce s-a despărţit de tovarăşii săi la Crucea Vagan.

CĂUTAREA LUI PERCEVAL: CALUL CEL NEGRU

Într-o zi, calul lui Perceval, care mergea de dimineaţă, puse copita într-o scobitură şi căzu aşa de rău — atît de frînt era de oboseală — încît îşi rupse gîtul. Perceval se ridică rănit, fără să păţească cine ştie ce, şi îşi văzu de drum pe jos. Merse astfel pînă se înnoptă şi, cum se simţea istovit şi nu vedea nici adăpost, nici casă, se întinse sub un copac şi adormi.

Ci iată că, pe la miezul nopţii, se trezi: în faţa lui stătea o femeie, cum nu se poate mai frumoasă şi mai atrăgătoare, care îl întrebă ce făcea acolo.

— Nici bine, nici rău, răspunse el; dar, dacă aş avea un cal, aş porni la drum cu dragă inimă.

— Asta nu e mare lucru! Am să-ţi aduc îndată cel mai frumos cal de luptă.

Perceval primi, căci era neprefăcut de felul lui şi nu se gîndea la vreo viclenie: şi femeia se mistui în beznă, apoi se ivi iar, aproape numaidecît, ducînd de frîu un cal voinic, cel mai bine făcut şi cu harnaşamentul cel mai bogat din cîţi s-au văzut vreodată; aflaţi într-adevăr că frîul şi scările erau din aur curat şi oblîncurile din fildeş bătut cu nestemate şi smălţuite cu floricele: ochii îi luceau ca nişte cărbuni aprinşi, iar părul îl avea atît de fin şi de negru, încît era o încîntare să-l priveşti.

Mai întîi, cînd zări acest cal de luptă, Perceval simţi ca un fior de groază; dar, viteaz cum era, sări în şa cu îndrăzneală, dădu pinteni şi calul porni ca o săgeată de arbaletă, aşa încît în scurtă vreme ajunse departe de pădure. Luna strălucea, luminoasă, şi Perceval era uimit văzînd cu ce

iuţeală trec pe lîngă el pădurile şi cîmpurile; dar cînd se văzu la gura unei văi întunecoase, în adîncul căreia sclipea ca o oglindă un lac negru, şi cînd îşi dădu seama că dobitocul îl ducea ca în zbor drept spre apa aceea pe care nu se afla nici pod nici punte, îl apucă o frică atît de mare, încît ridică mîna şi se închină. Numaidecît Necuratul, încărcat cu povara Crucii, care era prea grea pentru el, scoase un urlet înspăimîntător şi-şi trînti călăreţul la pămînt, apoi sări în lacul acela care sfîrîi ca un rug aprins peste care ar cădea un pietroi. Prin aceasta, Perceval înţelese că diavolul îl dusese în spinare pînă acolo.

Se îndepărtă de apă cît putu mai mult, ca să scape de asaltul demonilor, îngenunche şi, ridicîndu-şi mîinile către cer, îi mulţumi lui Dumnezeu din toată inima. Pînă în zori, se tot rugă aşa; dar după ce soarele dete ocol cerului şi cînd ziua, senină şi frumoasă, topi roua, Perceval porni iar la drum către răsărit.

CĂUTAREA LUI PERCEVAL: ISPITIREA

Către seară, Perceval ajunse pe ţărmul mării. Acolo, în marginea valurilor, se înălţa un pavilion bogat, cu formă rotundă, ca lumea, din care se ivi, de îndată ce se apropie de el, una dintre cele mai frumoase fete care s-au văzut vreodată prin ţinuturile nordice: aflaţi că părul ei părea mai degrabă din aur curat decît păr obişnuit, atît era de lucitor şi de viu la culoare; fruntea îi era înaltă, plină, netedă, de parcă ar fi făcută din fildeş sau din cristal; avea sprîncene închise la culoare şi subţiri; ochii îi erau verzi, veseli, nici prea deschişi, nici prea puţin deschişi; nasul, drept, obrajii albi şi roşii acolo unde trebuie; în sfîrşit — ce să vă mai spun? — era atît de frumoasă, cum n-a mai avut vreodată seamăn.

Aşa cum era, îl chemă pe Perceval cu mare bucurie şi, după ce-i scoase armura, îi încheie la gît o bogată mantie din stofă de un roşu-aprins, îmblănită toată cu piei de jder

și de samur; și el, care era istovit de cît mersese toată ziua, zărind un pat, se lungi în el și-l prinse somnul.
Cînd se trezi, îi era tare foame și ceru ceva de mîncare. Numaidecît, fata îl duse la o masă plină de mîncări și de vinuri atît de îmbietoare cum niciodată nu s-au aflat mai de soi în fața vreunui rege, nici în fața vreunui împărat. Perceval mîncă și bău pe săturate și cum avea mirodenii cîte voia, iar fata îi tot turna vin, ba alb, ba roșu, purpuriu, vechi, nou, fiert sau porfiriu, se încinse mai mult decît ar fi trebuit. Ci, cu cît bea mai mult, cu atît i se părea că fata e mai frumoasă; în același timp, ea îi tot spunea șoapte dulci, așa încît, în cele din urmă, o pofti să facă dragoste cu el. Ea se împotrivi la început și se apără întrucîtva, ca să-l înflăcăreze și mai mult, dar, cînd socoti că e momentul potrivit, îi surîse.
Perceval tocmai se întinsese lîngă ea, cînd își văzu spada pe jos. Își întinse mîna s-o ridice și s-o rezeme de pat; dar pe cînd o ridica, zări crucea roșie care era gravată pe mîner și asta îi aduse aminte să se închine: își făcu deci semnul crucii pe frunte.
În aceeași clipită, pavilionul și femeia se mistuiră: nu mai rămase în jurul lui decît un bușneag de fum negru și o duhoare de iad.
— Isuse Cristoase, preabunule Părinte care te-ai născut din Fecioara Maria, spuse el cu glas tare, nespus de înspăimîntat, ajută-mă cu harul tău sau sînt pierdut!
La cuvintele acestea, fumul pieri; dar el rămase atît de întristat, că mai bine s-ar fi știut mort. Își scoase din teacă sabia care-l izbăvise și își izbi cu ea coapsa stîngă atît de puternic, încît țîșni sîngele. Apoi, văzîndu-se aproape gol, cu hainele într-o parte și cu armele în alta, izbucni în plîns.
— Vai, becisnicul de mine, spunea el gemînd, păcătos ce sînt, care am ajuns atît de repede să-mi pierd neprihănirea trupului, cu care nu te mai întîlnești niciodată!
În vremea aceasta, își ștergea spada și își trăgea nădragii și haina; apoi, cînd termină, îl rugă pe Domnul nostru Isus Cristos să-l lumineze cu o povață și să-și pogoare asupra lui marea-i milostivire; în sfîrșit, se întinse pe țărm, căci rana nu-l lăsa să meargă, și toată noaptea se jeli amarnic și îl

imploră pe Dumnezeu să-l apere cu mila lui, pentru ca diavolul să nu-l mai ducă în ispită.
Cînd se lumină de ziuă, descoperi pe mare o corabie care se îndrepta către el, cu vîntul dinspre pupă, și care părea că zboară ca o pasăre, atît de repede plutea. Cînd nava fu aproape, Perceval văzu că avea pînze din mătase albă, ca floarea îmbobocită; și, pe scîndura bordajului, se putea citi o inscripție cu slove de aur:

Oh, omule care vrei să intri în mine,
ferește-te s-o faci,
dacă nu ești cu sufletul plin de credință,
și află că n-am să te mai susțin
și că am să te părăsesc,
dacă vei cădea vreodată în necredință.

La proră se afla un bătrîn înveșmîntat ca un preot cu sutana albă și cu stiharul alb; dar pe cap purta, în chip de coroană, o fîșie de mătase albă, lată de două degete, pe care erau înscrise cuvinte întru preamărirea Domnului.
— Perceval, spuse înțeleptul moșneag, vei fi oare mereu sărac ca duhul? Urcă-te în corabia aceasta și du-te unde te va duce rostul tău. Domnul nostru Isus Cristos te va călăuzi, dacă vei avea credință în el.
Spunînd așa, moșneagul dispăru și Perceval se tîrî la corabie și, de îndată ce intră în ea, simți că i se vindecase rana.
Dar povestea se întrerupe aici, ca să ne depene despre Lancelot du Lac.

CĂUTAREA LUI LANCELOT: COROANA SEMEȚIEI. NĂPĂSTUIREA

După ce rătăcise vreme îndelungată prin întunecimea pădurii, Lancelot ajunse, cam pe la vremea chindiei, la o răscruce de două drumuri; acolo se înălța o cruce, pe care o inscripție cu litere săpate glăsuia așa:

Cavalere rătăcitor,
care ai pornit în căutare de fapte măreţe,
iată două drumuri. Amîndouă sînt primejdioase. Dar pe cel din stînga să nu-l apuci, căci ar trebui să fii prea viteaz.

Lancelot ştia destulă carte încît putea cu mare uşurinţă să înţeleagă un lucru scris. Fără să şovăie, Lancelot o apucă la stînga, şi nu trecu mult pînă ce văzu pe o masă în mijlocul unui luminiş, o coroană de aur nespus de bogată, pe care o luă numaidecît şi o puse sub braţ, gîndindu-se că ar fi frumos s-o poarte în faţa oamenilor din popor. Dar nici nu făcuse o jumătate de leghe, cînd auzi codrul fremătînd în urmă, ca şi cum s-ar fi stîrnit o furtună: era un cavaler cu armură albă, care se năpustea asupra lui în goana calului. Dă şi el pinteni, la rîndul său; dar, la întîlnire, lancea i se rupe ca o creangă uscată, în vreme ce adversarul îl azvîrle pe deasupra crupei calului său de luptă cu uşurinţa cu care ar fi azvîrlit un copil; iar Lancelot rămîne la pămînt, rănit şi năucit, în vreme ce biruitorul lui descalecă, îi ia coroana şi se depărtează fără să se mai uite la el.
Tare amărît, Lancelot încălecă din nou cum putu pe calul său şi rătăci pînă ce se înnoptă, fără să găsească nici casă, nici vreun adăpost. Atunci scoase şaua de pe cal şi îi luă căpăstrul; cu spada, îi tăie iarbă frumoasă şi deasă în loc de fîn, îl freacă pe cap şi pe spate cu tunica de mătase; după aceea îşi agăţă scutul într-un copac, îşi scoase coiful, îşi descinse spada şi adormi cu armura pe el sub un stejar.
Ci iată că, în vis, se făcea că vine o lectică, pe care se afla un cavaler bolnav, şi lectica se oprea lîngă o capelă din vremuri străvechi, ajunsă în ruină. Acolo era coborît bolnavul care gemea să-şi rupă inima de milă nu altceva, rugîndu-se cu lacrimi de Dumnezeu să-i trimită preţiosul vas

care l-ar vindeca, şi se ruga atît de înduioşător, încît era cu neputinţă să nu fii mişcat auzindu-l. Atunci, în fundul capelei se ivi un sfeşnic mare de argint în care ardeau şase lumînări şi, îndărătul cavalerului, pe o masă tot de argint, Sfîntul-Graal acoperit cu o ţesătură albă. Sprijinindu-se în coate, cît îl ajutau puterile, bolnavul se tîrî şi se tot strădui pînă cînd ajunse să sărute masa şi o atinse cu pleoapele.
— Doamne Dumnezeule, grăi el atunci, mişcat, lăudat să fie numele tău! Mă simt acum atît de curat şi de sănătos, de parcă n-aş fi suferit niciodată!
Şi, în vreme ce preţiosul vas se îndepărta, în urma candelabrului, fără să se poată vedea cine le ducea, necunoscutul se sculă vindecat şi, întorcîndu-se către Lancelot care dormea, izbucni:
— Pesemne că e tare mînjit de păcate cavalerul acesta, de vreme ce Dumnezeu nu i-a îngăduit să se trezească şi să se închine în faţa Sfîntului-Graal! Ce ruşine pentru el!
Spunînd aşa, puse stăpînire pe lancea, pe spada, pe scutul şi pe coiful lui Lancelot, aşa cum se face cu un excomunicat, aşeză şaua pe cal, încălecă pe el şi dădu pinteni.
Cînd se trezi din somn şi se ridică în capul oaselor, Lancelot nu văzu nici urmă de capelă, nici de cavaler, dar nici urmă de arme şi de cal, ci auzi un Glas care îi striga:
— Lancelot, tu care eşti mai tare decît piatra, mai amar decît veninul, mai gol decît smochinul, cum de eşti oare atît de îndrăzneţ încît să te apropii de locurile în care se găseşte Graalul? Pleacă! Totul este întinat aici de prezenţa ta!
Auzind cuvintele acestea, Lancelot se sculă în picioare şi porni pe jos prin pădure, cu capul plecat, fără coif, fără scut, fără lance, fără spadă. În zadar începea soarele să strălucească: timpul plăcut şi cîntecul păsărelelor, departe de a-l înveseli, îi sporeau jalea şi, la gîndul că Făurarul său îl ura, îşi spunea în sinea lui:
— Vai, Doamne Dumnezeule, Necuratul nu m-a lăsat să mă închin la Sfîntul-Graal, şi nu e de mirare, căci, de cînd am fost învestit cavaler, n-a fost ceas în care să nu fi fost cuprins de neguri şi de păcate de moarte: au n-am trăit în desfrîu? [. . .]

CĂUTAREA LUI LANCELOT: CAVALERII ALBI ŞI CAVALERII NEGRI. APA DE NETRECUT

Nu mersese cine ştie cît, cînd întîlni două cete de cavaleri, unii îmbrăcaţi cu armuri negre, iar alţii îmbrăcaţi cu armuri albe, care se luptau. El dădu fuga întru apărarea cetei celor îmbrăcaţi în negru, care era cea mai slabă, şi începu să facă minuni de vitejie împotriva cavalerilor albi, aşa încît toată lumea i-ar fi acordat premiul turnirului. Şi cu toate acestea nu putea doborî pe nici unul dintre cei atacaţi; în zadar lovea în ei ca într-un butuc: aceia parcă nici nu simţeau loviturile; aşa încît, în cele din urmă, se simţi atît de istovit, că nu-şi mai putea duce armura în spinare, nici ţine spada în mînă. Atunci cavalerii în alb puseră mîna pe el şi îl ţinură toată noaptea sub pază: apoi, cînd se lumină de-a binelea de ziuă — o zi frumoasă şi luminoasă — îl lăsară să plece.

Lancelot se depărtă, gîndindu-se cu tristeţe că îşi pierduse pînă şi vlaga trupului; de vreme ce se văzuse prizonier, el, care nu venise niciodată la un turnir fără să nu plece biruitor. Şi porni aşa călare, atît de abătut, încît abia dacă mai ştia ce făcea, pînă la ceasul chindiei, cînd simţi că i s-a oprit calul: la picioarele lui curgea un rîu larg şi învolburat. Privi în jur: se afla într-o vîlcea adîncă, prinsă între două stînci prăpăstioase. Era gata să se întoarcă pe unde venise, cînd un cavaler negru ieşi pe neaşteptate din apă şi-i ucise calul. Lancelot înaintă atunci pînă pe malul fluviului şi se opri acolo: în faţa lui, apa cu neputinţă de trecut; la dreapta şi la stînga lui, stînci pe care nu aveai cum te căţăra; în urmă, pădurea pustie, în care ar fi murit de sute de ori de foame. Îşi scoase armura, se întinse pe pămînt, cu braţele în cruce, cu capul îndreptat spre răsărit, şi începu să se roage, hotărît să aştepte acolo ca Domnul avea să-i trimită ajutor.

Dar povestea îl părăseşte acum pe Lancelot, ca să depene despre monseniorul Gauvain, nepotul regelui Artus, despre care n-a vorbit de multă vreme.

CĂUTAREA LUI GAUVAIN. PESCARUL ÎNVETERAT. MOARTEA LUI YVAIN CEL MARE

După ce-şi părăsi confraţii, Gauvain călări vreme de mai multe zile fără să aibă prilej de vreo aventură care să merite a fi povestită. Într-o seară, ajunse lîngă o pustnicie, la care ceru găzduire în numele sfintei milostenii. Pustnicul, care era bătrîn şi de multă vreme schivnic, îl pofti înăuntru, şi după ce-l ospătă, intră-n vorbă cu el şi-l îndemnă să se spovedească, citindu-i frumoase pilde din Evanghelie şi spunîndu-i să se gîndească la ziua cea mare a Judecăţii de Apoi, în care pînă şi sfinţii vor tremura ca frunza smochinului, cînd Isus Cristos îşi va arăta rănile şi le va face să sîngereze. Monseniorul Gauvain se uită la cel care îl povăţuia aşa şi, văzîndu-l om atît de evlavios, îi mărturisi toate faptele de care se simţea vinovat faţă de Domnul nostru Isus Cristos, şi mai întîi că nu se spovedise de patrusprezece ani.

— Seniore, îi spuse preotul, cînd ai primit ordinul cavalerilor, nu l-ai primit ca să ajungi în slujba Necuratului, ci ca să fii apărătorul lui Dumnezeu şi să-i dai înapoi Creatorului tezaurul pe care ţi-l încredinţase spre păstrare: sufletul domniei-tale. Şi iată că viaţa domniei tale a fost cea mai rea şi cea mai plină de prihană din cîte a dus vreodată vreun cavaler! Cu toate acestea, dacă ai vrea să te îndrepţi, ai mai putea încă să te împaci cu Domnul nostru Isus Cristos, dar numai dacă o să te căieşti de păcatele săvîrşite.

Seniorul Gauvain răspunse însă că nu putea suferi ispăşirea, iar cucernicul încetă de a-i mai vorbi, văzînd că ar fi truda zadarnică.

A doua zi, Gauvain porni iar la drum; apoi călări fără să facă vreo ispravă vitejească pînă-n ziua Sfintei Magdalena [1] cînd îl întîlni pe Hector des Mares. Şi desigur, amîndoi se bucurară mult văzîndu-se teferi şi sănătoşi!

— Pe legea mea, spuse Hector, în zadar am străbătut meleaguri îndepărtate, ţări străine, păduri sălbatice şi am

[1] Adică ziua de 22 iulie.

răpus vreo zece cai şi mai bine, dintre care cel mai rău făcea o groază de bani, că tot n-am avut parte de nici o aventură. În vremea asta am întîlnit vreo cincisprezece sau vreo douăzeci dintre ai noştri: nici unul nu a fost mai norocos decît mine.
Căci aceasta a fost soarta cavalerilor Mesei rotunde cînd au purces întru căutarea Sfîntului-Graal: în afară de Galaad, de Perceval, de Bohor şi de Lancelot, nu li s-a întîmplat ceva care să merite a fi povestit într-o carte, şi au fost tare uimiţi, căci se gîndiseră că într-o căutare de această înaltă însemnătate vor putea face numeroase fapte cavalereşti.

Seniorul Gauvain şi Hector se hotărîră să meargă împreună cîtva timp. Într-o zi, pe cînd treceau printr-o fîneaţă de toată frumuseţea, zăriră un cavaler înarmat pînă în dinţi, care le strigă de cît de departe îi zări:
— La luptă! La luptă!
— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse seniorul Gauvain, e primul prilej de luptă cu lancea pe care îl am de la plecarea mea din Camaaloth. Întrucît ăsta umblă după luptă, de luptă o să aibă parte.
— Dragă seniore, lasă-l în seama mea, te rog, îi ceru Hector.
— Nu, pe legea mea!
Spunînd aşa, seniorul Gauvain îşi puse lancea în poziţie de luptă şi se avîntă, vijelios ca un vultur, în vreme ce necunoscutul pornea întru întîmpinarea lui. Amîndoi îşi împinseră lăncile înainte şi apăsară pe ele cu atîta putere, că suprachingile, chingile, pieptarele hamurilor şi oblîncurilor se rupseră şi ei fură zvîrliţi jos, cu şaua între picioare, atît de năprasnic, încît era cît pe ce să le plesnească inima în piept. Dar, de îndată ce putură, se ridicară de jos şi se năpustiră unul asupra celuilalt, cu spada trasă. De la prima lui lovitură, cavalerul îi despică scutul pînă la cataramă şi îi

atinse coiful, din care îi săriră podoabele şi nestematele. Gauvain simţi lovitura, dar asta îi spori curajul: îşi ridică arma şi o năpusti, la rîndul său, atît de tare, încît tăie scutul adversarului în două, tăie coiful, boneta de zale şi pielea craniului. În acelaşi timp adversarul lui, printr-o întoarcere a spadei, îi rupea doi dinţi, făcînd să-i ţîşnească sîngele roşu din gură. Dar vremea se apropia de amiază şi cu asemenea dar era înzestrat seniorul Gauvain, că pe la slujba treia din zi i se dubla puterea, iar la nămiază se împătrea: furios, îl apucă pe cavaler în braţe şi îl strînse atît de tare, încît celălalt era gata să leşine de durere, şi cînd îl văzu aşa, îi dădu drumul jos şi îi înfipse spada în piept, apoi, fără să-şi tragă spada, dintr-o lovitură, îi smulse coiful rupîndu-i şnurul. Şi în clipa aceea îl recunoscu pe monseniorul Yvain cel mare, fiul regelui Urien.
Simţi atunci cum i se strînge sufletul şi ochii i se umplură de lacrimi. Îşi ridică uşurel vechiul tovarăş; îl aşeză pe propriul său cal şi, susţinîndu-l din coaste, urmat de Hector, care ţinea, plîngînd, coiful rănitului, îl duse la o abaţie cu zidurile albe, care se înălţa nu departe de acolo.
— Dragă seniore, îi spuse, cînd ajunseră, seniorul Yvain, prin vrerea Mîntuitorului şi pentru păcatele mele mai răpus şi eu te iert din toată inima. Pentru numele lui Dumnezeu, dacă te vei întoarce la curtea regelui Artus, salută-i din partea mea pe cavalerii Mesei rotunde care se vor întoarce în viaţă din această înaltă căutare şi cere-le să se roage Domnului nostru Isus Cristos să se îndure de mine.
Apoi îşi spovedi păcatele în faţa unui călugăr şi primi Sfînta împărtăşanie, după care adăugă:
— Dragă prietene, îţi cer acum să-ţi scoţi spada din trupul meu.
Plîngînd, seniorul Gauvain apucă spada de mîner şi, încetişor, scoase lama pe care o împlîntase în pieptul prietenului său. Dar rănitul se lăsă de groază în braţele lui Hector şi îşi dete sufletul.
Cei doi cavaleri se gîndiră atunci la atîtea fapte de vitejie pe care le săvîrşise sub ochii lor şi se lăsară copleşiţi de cea mai covîrşitoare jale din cîte s-a auzit pomenindu-se vreodată: aflaţi că seniorul Gauvain a leşinat de durere de trei ori pe rînd. Apoi îşi înveliră prietenul într-un cear-

şaf foarte bogat de mătase, pe care îl aduseră călugării, cînd aflară că răposatul era fiu de rege. Şi mai aflaţi că monseniorul Yvain a fost înmormîntat în faţa altarului principal într-un frumos mormînt, pe a cărui lespede s-a scris numele lui şi al acelui care l-a răpus.
Dar povestea se întrerupe aici ca să arate ce i s-a întîmplat lui Bohor din Gannes.

CĂUTAREA LUI BOHOR: SPOVEDANIA

În pădure, Bohor întîlni un călugăr care călărea cu umilinţă pe măgarul lui, nefiind însoţit de slugi sau de valeţi şi, după ce-l întrebă pe cucernic dacă era preot, îi ceru voie să i se spovedească: căci Bohor nu era smintit să purceadă întru căutarea Sfîntului-Graal atît de mînjit şi de negru de păcate.
— Pentru numele lui Dumnezeu, îi răspunse călugărul, dacă n-aş primi şi dacă domnia-ta ai muri în păcat de moarte, din lipsă de ajutor, m-ai putea chema în ziua cea mare a Judecăţii de Apoi înaintea chipului lui Isus Cristos. De aceea, te voi povăţui cît voi putea mai bine. Cine eşti domnia-ta?
— Bohor din Gannes, fiul regelui Bohor şi vărul lui Lancelot du Lac.
— Dsigur, Bohor, dumniata trebuie să fii un om bun, dacă, aşa cum spune Domnul nostru Isus Cristos, pomul cel bun dă rod bun, căci părintele domniei-tale a fost un om foarte cucernic, şi regina Evaine, mama domniei-tale, una

dintre cele mai bune nobile din lume. Vorba zicalei: ce naşte din pisică . . .
— Cucernice părinte, un om născut din viţă rea este schimbat dintr-un lucru amar într-o fiinţă plăcută, de îndată ce a primit botezul: de aceea eu cred că bunătatea sau răutatea lui nu ţine de tatăl sau de maica lui, ci de inima lui. Inima omului este asemenea vîslelor care conduc corabia fie la liman, fie la primejdie.
Tot stînd aşa de vorbă, ajunseră la coliba pustnicului, unde Bohor îşi mărturisi jignirile pe care le adusese Creatorului; dar, cu toate că vieţuise în vîrtejul smintelilor lumeşti, nu era pătat de nici un alt păcat trupesc în afară de cel pe care îl săvîrşise odinioară cu fiica regelui Brangore d'Estrangore, din care se născuse fiul său Helain cel alb, şi preotul se minună; totuşi, îi porunci să nu mănînce decît pîine cu apă şi să poarte în loc de cămaşă o stofă de cîlţi aspră, albă, pe sub o mantie roşie, pînă la sfîrşitul căutării Graalului. Şi Bohor primi cuminecătura; apoi îşi reluă drumul, înarmat aşa cum se cuvine să fie un cavaler ceresc şi bine apărat împotriva Necuratului.

CĂUTAREA LUI BOHOR: LIONEL FĂRĂ AJUTOR. FALSUL CĂLUGĂR

Către vremea chindiei, Bohor văzu o pasăre albă ca un caier de lînă care sosi în zbor şi se aşeză într-un copac. Acolo, găsindu-şi puii ţepeni şi reci în cuibul lor, pasărea începu să se tînguiască amarnic pe limba ei; apoi îşi izbi pieptul cu ciocul ei ascuţit şi tăios, atît de tare, încît începu să-i ţîşnească sîngele. Şi puişorii, scăldaţi în sînge cald, recăpătară viaţă, în timp ce mama lor murea între ei.
Bohor îşi văzu de drum mai departe, chibzuind asupra tîlcului acestei întîmplări; dar nu făcuse nici o leghe galeză, cînd văzu trecînd doi inşi în armură care îl duceau pe fratele său, Lionel, îmbrăcat doar în nădragi, cu mîinile

legate, pe un cal înalt şi puternic; şi îl băteau la sînge, dar fără să-i smulgă un ţipăt, atît de curajos era. Şi Bohor fu gata să se avînte în ajutorul fratelui său, cînd zări în altă parte un cavaler înarmat pînă-n dinţi, care ducea cu de-a sila o fecioară spre inima pădurii.

— Sfîntă Fecioară, striga ea, nu mă lăsa! Ajutor!

Bohor puse atunci dragostea pentru Domnul nostru Isus Cristos mai presus de simţămintele lui firești şi, fără să-i mai poarte de grijă fratelui său, se avîntă pe urmele cavalerului care o răpea pe fată; aflaţi că a fost una din faptele pentru care Domnul nostru Isus Cristos l-a privit cu mai multă dragoste.

Îl învinse fără greutate pe răpitor; dar, cînd voi să-i ajungă din urmă pe cei care îl duceau pe Lionel, nu izbuti să dea de ei. Rătăci vreme îndelungată pe sub copaci; în cele din urmă, întîlni un om îmbrăcat ca un călugăr şi încălecat pe un cal mai negru decît mura, care îl întrebă ce căuta.

— Păi, cucernice, pe fratele meu!

— Poftește cu mine şi îl vei vedea.

Şi aşa-zisul călugăr îl duse la oarecare depărtare de acolo, unde îi arătă, într-un hăţiş, trupul lui Lionel, care zăcea străpuns de împunsături şi plin de sînge. Cînd îl văzu, un mare zbucium cotropi inima lui Bohor. Căzu la pămînt, leşinat.

— Vai, dragă frate, începu el să se tînguiască, după ce-şi reveni în fire, au cine te-a adus în halul ăsta? În vecii vecilor n-o să mai vreau să aud de vreo bucurie!

Spunînd aşa, luă mortul în braţe şi îl strînse la piept, copleşit de o negrăită jale, încît ţi-era mai mare mila văzîndu-l. În sfîrşit, întrebă dacă era prin împrejurimi vreo capelă în care să poată fi înmormîntat Lionel.

— Urmează-mă, îi răspunse insul îmbrăcat în sutană de călugăr. Dar mai întîi află că durerea aceasta ţi-a venit ca pedeapsă pentru înfumurarea ta fără frîu. Căci eşti asemenea acelui fariseu care spunea cînd intra în templu: « Doamne Dumnezeule, îţi mulţumesc că nu sînt şi eu atît de rău ca vecinii mei ». Şi află că pasărea aceea pe care ai văzut-o şi care venea spre tine în zbor înseamnă o fată bogată, frumoasă şi de neam ales, care te va iubi cu dragoste adevărată şi care te va ruga să fii iubitul ei: dacă o vei respinge,

va muri de supărare. Iar puişorii care şi-au recăpătat viaţa cînd au fost scăldaţi în sîngele părintesc înseamnă păcatele la care va duce moartea ei: într-adevăr, nu din frica lui Dumnezeu o vei respinge, ci ca să fii preamărit în lumea asta pămîntească şi să te bucuri de deşarta glorie a lumii. Şi aşa vei fi plin de îngîmfare şi de două ori nelegiuit, căci l-ai ucis şi pe fratele tău, pe care nu l-ai ajutat cînd ai ţinut s-o scapi pe fata aceea care nici nu e măcar rudă cu tine. Vezi acum dacă era mai bine să fie fata siluită, sau ca unul dintre cei mai buni cavaleri din lume să fie răpus!

Ascultînd asemenea cuvinte, Bohor se simţea foarte tulburat. Şi călăuza lui îi arătă curînd un fel de capelă foarte veche şi dărăpănată, în mijlocul căreia se întindea o lespede de marmură: aşeză deasupra leşul lui Lionel şi porni să caute agheasmă, dar nu găsi nici picătură.

— Bohor, îi spuse omul îmbrăcat cu veşminte de călugăr, am să mă întorc mîine pentru slujba de înmormîntare a fratelui tău. Pînă atunci, vom locui în casa învecinată.

Cavalerul se temu că, refuzînd să-i dea ascultare cucernicului, să nu cadă iar în păcatul îngîmfării, şi îl însoţi la un castel care se înălţa nu prea departe de acolo şi în care o doamnă, înzestrată cu toată frumuseţea pămîntească, le făcu o primire aleasă.

CĂUTAREA LUI BOHOR: ISPITIREA

Ci iată că, după ce se stinseră luminile şi după ce Bohor adormi în patul său, se întîmplă că îl trezi o mînă ce i se aşeza pe umăr, şi Bohor o văzu, doar în cămaşă, pe stăpîna casei, care îi spuse:

— Seniore cavaler, fă-mi loc să mă culc lîngă dumneata.

El răspunse că-i va lăsa patul; şi, spunînd aşa, se sculă în cămaşă şi în nădragi.

— Nobile senior, îi spuse ea, culcă-te la loc: îţi făgăduiesc că nu mă voi atinge de domnia-ta decît cu voia-ţi. Dar poartă-te frumos cu mine, aşa cum îi şade bine unui cavaler.

— N-am făcut niciodată vreo nedreptate sau vreo ticăloşie unei doamne sau domnişoare şi n-am să încep cu domnia-ta.
— Îţi foarte mulţumesc. Ştii bine că, după datina din regatul Logres, un cavaler trebuie să sară în ajutorul oricărei domnişoare care-i cere ajutorul, cu riscul de a-şi pierde onoarea. Ajută-mă, aşadar!
— Şi cum anume?
— Culcîndu-te cu mine.
— Eşti cumva fată? S-ar zice că nu, atît de desfrînată pari. Chiar de-ar fi să-ţi placă un cavaler mai mult decît oricine pe lume, tot n-ar trebui să-i spui asemenea cuvinte! De alt-minteri, nu pot să te cred atît de smintită: de bună seamă, vrei să mă pui la încercare?
— Hei, Bohor, dacă nu te-aş iubi mai mult decît a iubit cîndva vreo femeie, ţi-aş cere oare una ca asta? Te rog să-mi vii în ajutor aşa cum ţi-am cerut. Dacă n-ai s-o faci, te voi socoti neputincios şi învins.
— Eu m-aş socoti şi mai învins, îi spuse Bohor, de ţi-aş face voia!
— Aşadar, culcă-te la loc în pat, seniore cavaler: n-aş vrea să am drept ibovnic un om ajuns de ruşine, un necredincios.
Bohor se lungi între cearşafuri: numaidecît perfida se vîrî şi ea lîngă el şi, trăgîndu-l de cămaşă, căuta să-l îmbrăţişeze. Dar el o luă şi o aşeză pe pămînt, unde o ţinu cîtva timp cu atîta vigoare încît nu se putea mişca. Atunci femeia începu să se jelească, spunînd că se simţea bolnavă, şi îl tot ruga stăruitor:
— Pentru Dumnezeu, dă-mi ce-am să-ţi cer! Nu-ţi va ştirbi cu nimic onoarea! Dar asta trebuie să ţi-o spun la ureche.
Bohor se apleacă: ea face ce face şi-l sărută pe gură. Mîniat, Bohor se repede la spadă, jurîndu-se că i-ar tăia capul, dacă n-ar fi femeie. « Asta se va vedea! » spuse ea mai alergînd încă după el, cu braţele întinse. Bohor fugi din cameră, ştergîndu-se pe buze şi ferindu-le bine, apoi se urcă pînă în vîrful turnului. Dar femeia se ia îndată după el, însoţită de douăsprezece fecioare, şi strigă tare:
— Uită-te cum am să mor de dragul domniei-tale!
La care una dintre fete adăugă plîngînd:
— Vai, seniore, fă ce-ţi cere doamna sau ne vom arunca toate de aici, căci n-am putea să-i îndurăm moartea! Nicio-

dată n-a săvîrşit vreun cavaler o faptă atît de mîrşavă lăsînd să moară nişte femei doar pentru atîta lucru!
Lui Bohor îi era tare milă de ele; cu toate acestea, mai degrabă le-ar fi lăsat pe ele să-şi piardă sufletul, decît să şi-l piardă el şi le răspunse că nu va face ce-i cere doamna, nici cu preţul morţii, nici cu preţul vieţii lor. Numaidecît femeia şi cele douăsprezece fete îşi dădură drumul, una după alta, din vîrful turnului: Bohor fu atît de năucit, încît îşi ridică mîna să se închine. Şi chiar în clipa aceea castelul şi pretinsa capelă şi pretinsul trup al fratelui său — totul se mistui într-un zgomot atît de cumplit, încît ai fi crezut că toţi demonii iadului urlau în jurul lui şi, fără îndoială, erau destui.

CĂUTAREA LUI BOHOR: MORTIFICAREA

Bohor îşi întinse atunci mîinile spre cer şi-i mulţumi lui Dumnezeu. Şi, după ce se rugă, înţelese adevăratul tîlc al celor văzute dimineaţa: pasărea albă îl întruchipa pe Domnul nostru Isus Cristos, iar puişorii ei îi întruchipau pe oameni, care au fost ca morţi pînă cînd Fiul lui Dumnezeu s-a urcat pe copac, adică pe Cruce, şi pînă cînd a fost împuns în coasta dreaptă cu lancea, umplîndu-şi vlăstarele cu sîngele lui şi redîndu-le viaţa.
Cum călărea, dus pe gînduri, întîlni în cale şase scutieri care cîntau voioşi; purtau scuturi la gît, duceau nişte cai de frîu şi mînau în faţa lor o şaretă plină cu lănci. Bohor îi întrebă unde se duc cu tot echipamentul acela.
— Seniore, noi sîntem oamenii lui Mélian du Lys şi ne ducem la turnirul care va avea loc mîine la castelul din Cybèle. Află că vor fi văzuţi acolo cei mai de seamă bărbaţi din Bretania!
Bohor se gîndi că va putea să dea la Cybèle de cîţiva cavaleri ai Mesei rotunde sau de careva care să-i dea veşti despre fratele lui, şi o luă pe urmele scutierilor. Cu toate acestea, cam pe la vremea chindiei, cum trecea prin faţa unei fortă-

rețe, se hotărî sa ceară găzduire peste noapte, pentru căci era calul foarte obosit. Vavasalul [1] se afla numai bine la poartă, unde sta de vorbă cu niște slujitori.
— Dragă seniore, îi spuse el lui Bohor, dacă vrei să mîi aici peste noapte, mîine ai să fii la Cybèle înainte de a se lumina de ziuă, căci e foarte aproape. Niciodată n-am văzut atîta floare a cavalerilor, nici arme mai bogate.
Bohor intră în casă. Slugile veniră săi ia calul și îi scoaseră armura sub ulmul din curte; apoi, după ce a fost spălat și îmbrăcat de niște fete și după ce i s-a pus o bogată mantie roșie pe umeri, a fost condus în sală, unde se servea masa de seară. Și desigur nimic nu lipsea din ceea ce prieștе unui trup de bărbat: cele mai alese mîncări cu carne, boboci de gîscă, claponi fripți la frigare, găini, lebede, păuni, potîrnichi, fazani, bîtlani, buhai-de-baltă; tot soiul de vînat: cerbi, lopătari, mistreți, căprioare, iepuri; pește din belșug, nisetri, somoni, cambule, țipari de mare, rîndunici roșii de mare, moruni, calcani, barbuni, bari sau lupi de mare, limbă-de-mare, plătici, scrumbii grase, merlani durdulii, heringi proaspeți: toate sosurile cele mai picante, condimentate cu piper, cu camelină, cu zeamă de aguridă, cum și în multe alte chipuri; știuci și chișcari în gelatină; țipari și turturele pateuri; mii de feluri de prăjituri și plăcinte, tarte răsturnate, făgurele, rulouri cu frișcă, brînzoaice, tarte obișnuite, turtă-dulce, crepine, dariole cu cremă, clătite, colțunași; vinurile cele mai de soi: vin cu ardei, vin cu ghimbir, vin cu flori, vin porfiriu, negru, cu gust de isop, vin din Gasconia, din Montpellier, din La Rondelle, din Beaune, din Saint-Pourcain, din Auxerre, din Orléanais, din Gâtinois, din Léonais, atîta vin, încît ar fi fost de ajuns să umple cu el un heleșteu, vin pe care rîndașii și bouarii îl lăsară în oale. Dar Bohor se mulțumi să taie trei felii de pîine, pe care le mîncă, după ce le muiase într-o cupă de argint plină cu apă.
— Dragă seniore, îi spunea gazda, nu-ți plac mîncărurile astea?
— Ba da, scumpe seniore. Cu toate acestea, astăzi n-am să mănînc altceva decît ceea ce vezi.
Cînd veni ceasul de odihnă, stăpînul casei îl conduse pe Bohor într-o cameră luminată ca ziua, în care puseseră să i-se pregătească un pat vrednic de un rege: plăpumi din blănițe de veverițe, albe-gri, din hermină; bogate macaturi, perne albe, puișori de pernă, pufuri, covoare late, frumos lucrate — nimic nu lipsea. Dar Bohor nu primi să se culce vreun ostaș lîngă el, în cameră. Și, după ce ieși toată lumea, Bohor stinse lumînările, se întinse pe jos, ca să aibă un culcuș tare, își puse o lădiță sub cap și adormi întru tihna Domnului nostru Isus Cristos, după ce își rosti rugăciunile.
A doua zi, cînd mijiră zorii și după ce sună din goarnă paznicul, își desfăcu patul în așa fel încît să nu poată nimeni bănui că nu se culcase în el; după aceea se duse în capelă să asculte slujba de utrenii și slujba zilei, și purcese iar la drum, după ce rosti rugăciuni către Dumnezeu pentru gazdă.

[1] În original: *le vavasseur* — nobil de rang inferior în orînduirea feudală, vasal al unui alt vasal.

CĂUTAREA LUI GALAAD: GAUVAIN ÎNFRÎNT

După ce-a părăsit Castelul cu Fecioare, Galaad a săvîrșit multe aventuri despre care nu pomenește o vorbă povestirea; prea am avea însă multe de făcut dacam vrea să le înșirăm una după alta. Într-o zi i-a întîlnit la un turnir pe seniorii Gauvain și Hector și nu i-a recunoscut, căci își

schimbaseră armurile; dar ei, de îndată ce zăriseră scutul alb cu cruce roşie îşi spuseseră unul altuia:
— Iată scutul despre care ne-a vorbit seniorul Yvain: ăsta e Galaad. Nebun ar fi cel ce l-ar aştepta, că nu e armură care să poată ţine în faţa spadei lui.
Ci iată că în chiar clipa aceea sosea străşnicul cavaler, zdrobind totul în cale, ca un trăsnet şi, în trecere, dintr-o singură pălire cu spada, spintecă vijelios coiful şi boneta de zale a seniorului Gauvain, îi tăie pielea şi carnea pînă la osul căpăţînii şi îl azvîrli din oblîncuri. Văzînd aceasta, Hector se îndepărtă puţin, atît pentru că se gîndea că ar fi fost o prostie să se măsoare cu bărbatul în stare de asemenea lovituri, cît şi pentru că se cădea să-l iubească şi să-l ocrotească pe nepotul său Galaad, mai degrabă decît să se lupte cu el. Şi toţi cavalerii care luau parte la turnir fură amărîţi cînd aflară că tocmai monseniorul Gauvain fusese năpăstuit de lovitura aceea cumplită, căci era cel mai cunoscut şi cel mai iubit dintre toţi bărbaţii vremii lui. Îl duseră la castel, unde i se scoase armura şi fu întins într-o cameră, departe de zgomot; apoi trimiseră după un doftor şi-i făgăduiră că-l vor face om bogat dacă îl va vindeca pe rănit. Doftorul se prinse că-l va lecui.
Galaad îşi vedea de drum în vremea aceasta. Şi în curînd văzu că vine întru întîmpinarea lui o domnişoară, înfăşurată bine în voaluri de in, şi ea îi spuse:
— Galaad, în numele Domnului, urmează-mă! Am să te duc la cea mai de seamă aventură de care a avut vreodată parte vreun cavaler.
Îl conduse de-a dreptul pe ţărmul mării. Acolo se găsea corabia în care se aflau Perceval şi Bohor.
— Fii binevenit, seniore strigară cei doi cavaleri, căci te-am aşteptat atîta vreme!

Cavalerul cel plin de vrednicie şi fecioara scoaseră frîul şi şaua cailor şi-i lăsară slobozi, ca să pască în voie; apoi, după ce făcură semnul crucii, intrară în corabie, care şi porni de îndată în larg.

CORABIA LUI SOLOMON: PATUL. SPADA. FUSELE

Ci iata că, după ce plutira în largul mării şi cei trei cavaleri îşi povestiră aventurile prin care trecuseră, Perceval se uită la fată, care îşi scoase voalurile, şi o recunoscu pe muta care începuse să vorbească în ziua în care fusese el înarmat cavaler de către regele Artus şi care îl dusese să ia loc la Masa rotundă, fată căreia i se spunea Fecioara care-n-a mînţit-niciodată.
— Seniori, le spuse ea celor trei cavaleri, vă dau în primul rînd de veste, ca unor fiinţe la care ţin cel mai mult pe lumea aceasta, că, dacă n-aţi avea o credinţă desăvîrşită în Domnul nostru Isus Cristos, aţi pieri pe corabia aceasta. Şi acum priviţi într-o parte şi în alta.
Vizitară corabia şi, cercetînd toate, descoperiră îndărătul unor perdele de pat, făcute din mătase, patul cel mai frumos şi cel mai bogat din cîte au existat vreodată. La picioare, cineva aşezase o coroană de aur. La căpătîi, zăcea o spadă pe jumătate trasă din teaca ei, care era deosebit de bogată. Măciulia era făcută dintr-o singură piatră, în care străluceau toate culorile de pe pămînt, şi fiecare dintre culorile acestea avea puterea ei. Mînerul era făcut din două prăsele: o prăsea din şarpele numit *papagusta*, care vieţuieşte în Celidonia şi care are darul că nu simţi niciodată o prea mare căldură cînd strîngi în mînă vreun os al lui, oricît de mare ar fi dogoarea soarelui sau a focului; cea de-a doua prăsea era făcută din osul unui peşte mic numit *ottonax*, care hălăduieşte în apele fluviului Eufrat şi care are următoarea putere: cel ce ţine în mînă un os al lui uită orice bucurie sau orice durere trecută şi îşi aminteşte numai

despre temeiul avut de a-l lua în mînă. Așa era mînerul spadei și pe el se puteau citi următoarele cuvinte:

Sînt minunată de văzut,
mai minunată de cunoscut,
căci nimeni nu mă poate lua în mînă,
oricît de mare i-ar fi mîna,
în afară de cel căruia îi sînt hărăzită.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse Perceval, am să văd dacă sînt eu acela!
Dar în zadar încercă să apuce arma de mîner și, după el, la fel și Bohor; însă Galaad declară că nu va încerca și el decît după ce va vedea toate minunile spadei. Într-adevăr, pe lama pe jumătate scoasă din teacă, niște litere roșii ca sîngele glăsuiau așa:

Să nu fie nimeni atît de îndrăzneț
să mă tragă din teacă,
dacă nu e în stare să lovească mai bine
și cu mai multă cutezanță decît oricare altul,
altminteri va muri.

— Pe legea mea, spuse Galaad, n-am să mă ating de ea!
— Așteaptă, seniore, îi răspunse fecioara, să vezi totul.
Teaca avea culoarea unui trandafir uscat și era făcută dintr-o piele de șarpe. Dar băierile cu care trebuia agățată la cingătoare nu se potriveau cîtuși de puțin cu o spadă atît de frumoasă, căci erau făcute din cîlți de cînepă sau din altceva la fel de șubred și, unde mai pui că erau atît de slabe, încît n-ar fi ținut, fără să se rupă, greutatea armei.
Și pe teaca de culoarea trandafirului erau următoarele cuvinte scrise cu litere de azur și de aur:

Vai și amar de cel care va voi să schimbe aceste băieri, căci ele nu trebuie să fie scoase decît de o fiică de rege și de regină ce va rămîne fecioară toată viața ei; în locul lor va pune un lucru de-al ei la care va ține cel mai mult, și ea va numi spada aceasta cu adevăratul ei nume, iar eu cu al meu.

După ce fecioara le citi această inscripție, cei trei cavaleri izbucniră în rîs, spunînd că astea erau adevărate minuni. Și cercetară atunci patul, care era din lemn și înzestrat cu trei fuse: primul, înfipt la capul patului, era mai alb decît este neaua abia ninsă; al doilea se înălța în fața celui dintîi și era mai roșu decît este sîngele adevărat; al treilea se întindea între vîrfurile primelor două, pe care le unea și era la fel de verde ca un smarald. Așa erau culorile celor trei fuse, fără vreo urmă de vopsea, căci se trăgeau tustrele din arborele științei din care Eva luase o ramură, ca să-și ascundă goliciunea, cînd a fost izgonită din Paradisul pămîntesc, ca și Adam; și cum s-a întîmplat lucrul acesta, apoi cum regele Solomon, la povața soției lui, a pus să se construiască nava ferită de putrezire și a înfipt fusele în jurul patului, unde a așezat spada miraculoasă pe care o făurise; cum apoi a plutit singură pe mare corabia, în care s-a urcat Nascien și pe care nimenea n-a mai întîlnit-o înainte de Galaad și de însoțitorii lui, despre toate acestea a sporovăit de ajuns cartea Vrăjitorului Merlin, așa încît nu are rost să le mai repetăm: repetarea lor ar îngreuna povestirea de față, care este foarte bună așa cum este. Se cade doar să spunem ceea ce nu s-a spus. Cînd corabia a fost gata și cînd toate lucrurile au fost orînduite în ea, Solomon a poruncit să fie legată de mal; și chiar în noaptea aceea a avut un vis: se făcea că vedea un Om coborînd din cer, însoțit de mulți îngeri, și care stropea toată corabia cu agheasmă, spunînd: «Corabia aceasta va însemna noua mea sălășluință»; și Omul punea un înger dintre cei care îl însoțeau să scrie litere pe scîndura bordajului; după aceea dispărea în așa fel cu toți ai săi, încît nu s-ar fi putut spune ce se făcuse. A doua zi, de îndată ce Solomon s-a trezit, s-a dus să vadă corabia și a aflat că slovele scrise de către îngeri spuneau așa:

Oh, omule care vrei să intri în mine,
ferește-te s-o faci,
dacă nu ești plin de credință,
și află că n-am să te mai susțin
și că am să te părăsesc,
dacă vei cădea cîndva în necredință.

Şi doar ce-a citit aceste cuvinte, că pînzele corăbiei s-au umflat şi vîntul a dus-o pe mare şi corabia a dispărut în scurtă vreme. Şi visul acesta este greu de tîlc, căci arată că nava care nu putrezeşte — nava lui Solomon — înseamnă Sfînta Biserică: de aceea merită să fie pomenit în evocarea aceasta.

SPADA CU BĂIERI CIUDATE

Povestea ne spune aici că cei trei însoţitori ai fecioarei priviră multă vreme patul, fusele şi spada, şi le priviră pînă ce descoperiră sub căpătîi o bogată pungă de cingătoare. Perceval, care nu sta niciodată pe gînduri, fiind mai sărac cu duhul, o deschise numaidecît şi găsi în ea un răvaş în care era arătat tîlcul navei şi al tuturor celorlalte.

— Va trebui să pornim în căutarea fecioarei care va schimba băierile acestea, spuse Galaad, căci nimeni nu trebuie să tragă spada aceasta, nici s-o ia de aici pînă ce nu se vor fi schimbat aceste agăţători.

— Seniore, grăi atunci Fecioara-care-n-a-minţit-niciodată, de-o vrea bunul Dumnezeu, spada va avea ce-i lipseşte.

Şi scoase dintr-o cutie adusă cu ea nişte agăţători de spadă frumos lucrate, împodobite cu nestemate, prevăzute cu două paftale de aur, şi toate făcute din şuviţe de păr bălai, atît de frumoase, încît le-ai fi crezut fire de aur.

— Iată, seniore, reluă ea, agăţătorile care se potrivesc. Le-am făcut eu din această parte din mine, care îmi era mai dragă decît orice: din părul meu. Iar dacă-mi era drag, nu e de mirare, căci aveam părul cel mai frumos din lume; dar, în ziua de Rusalii, în care ai fost învestit cavaler, am pus să mi se taie părul şi l-am împletit pentru a face aceste agăţători pe care le vezi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnişoară, spuse Bohor, ne scapi de o mare trudă! Şi acum, seniore, îi spuse el lui Galaad, te rugăm să te încingi cu spada asta cu agăţători atît de ciudate.

— Lasă-mă, mai înainte, să încerc s-o trag, răspunse Galaad, căci dacă n-am să izbutesc înseamnă că nu e pentru mine.

Spunînd aşa, apucă spada cu ciudate agăţători şi o strînse cu atîta uşurinţă încît i se încrucişau degetele pe mîner; apoi o trase şi lama apăru, atît de frumoasă şi de luminoasă, încît te-ai fi oglindit lesne în ea. Atunci fecioara i-o încinse la mijloc, după ce o scosese pe aceea pe care o purta, care făcea cît o feudă, şi i-o dărui lui Perceval.

— Acum puţin îmi pasă că am să mor, spuse ea, de vreme ce l-am făcut cavaler pe cel mai viteaz bărbat al vremii!

— Domnişoară, îi răspunse Galaad, sînt al domniei-tale pentru totdeauna.

CERBUL CEL ALB ŞI LEII

În vremea aceasta, corabia pluti toată noaptea şi dimineaţa trase la ţărm în marea Scoţiei, nu departe de un castel fortificat care se numea Carcelois. Cei trei cavaleri şi Fecioara-care-n-a-minţit-niciodată coborîră şi, văzînd în depărtare turnurile fortăreţii, se hotărîră să ajungă la ea pe jos, prin pădure. Dar pădurea era deasă, aşa încît se rătăciră la scurt timp după ce intrară în ea.

— Ştiţi ce-o să facem? le spuse fecioara. Să-l rugăm pe Luminatul Învăţător să ne arate calea.

Îngenuncheară şi se rugară de la primul ceas al zilei pînă la ceasul al treilea şi, după răstimpul acesta, văzură ieşind dintr-un hăţiş un cerb mai alb decît o floare abia înflorită în pajişte; cerbul purta la gît un lanţ de aur; în jurul lui mergeau patru lei, doi înainte, doi înapoi, care îl păzeau cu atîta grijă cum îşi păzeşte o mamă copilul; dar trecură prin faţa fecioarei şi a cavalerilor fără să le facă nici un rău, aşa cum nu-i făcuseră odinioară lui Lancelot.

— Să-i urmăm, spuse ea, căci întîmplarea aceasta este un semn dumnezeiesc.

Aşa şi făcură şi ajunseră în curînd la o capelă în care intrară în urma animalelor. Un preot cu hainele lui sfinţite se pregătea să facă slujba Sfîntului Duh. Dar abia începuse preotul, cînd Galaad şi însoţitorii lui văzură cerbul schimbîndu-se într-un Om care se aşeză la un amvon bogat,

deasupra altarului, în vreme ce cei patru lei se schimbară şi ei, unul în om, al doilea în vultur, al treilea în leu înaripat, al patrulea în bou; apoi tuspatru ridicară amvonul în care şedea Omul şi îşi luară zborul printr-un vitraliu fără să spargă nici un ochi de geam. Şi Galaad, Perceval, Bohor şi Fecioara-care-n-a-mințit-niciodată aflară astfel că cele cinci jivine care îi călăuziseră întruchipau pe Isus Cristos şi pe cei patru evanghelişti. [. . .]

LANCELOT ŞI GALAAD

Fără armură, întins ca un răstignit pe malul fluviului peste care nu putea să treacă, Lancelot se rugă Domnului nostru Isus Cristos pînă ce negurile se amestecară cu lumina zilei, apoi pînă ce razele soarelui biruiră roua. În momentul acela, o bărcuţă, care plutea fără pînze şi fără vîsle, trase la mal în faţa lui: atunci Lancelot îşi luă armele şi se urcă în ea făcîndu-şi semnul crucii.
Doar ce pusese piciorul înăuntru că şi simţi miresmele cele mai îmbietoare de pe lume, foamea i se potoli şi inima îi fu scăldată în cea mai plăcută bucurie: fapt pentru care aduse mai întîi mulţumită Domnului. Apoi se întoarse şi descoperi, pe un pat foarte bogat, o fecioară moartă, de la care veneau toate miresmele acelea. Lîngă trup era un răvaş în care se spunea cum schimbase băierile spadei pe care o purta în momentul acela Galaad, şi tot ce i se întîmplase ei şi celor trei însoţitori ai ei, şi cum murise ca să vindece o străină: căci era Fecioara-care-nu-minţise niciodată. Şi, cînd află toate acestea, Lancelot fu şi mai bucuros decît înainte. Vreme de o lună şi mai bine, pluti cu bărcuţa aceea, iar dacă va întreba careva cu ce a trăit în tot răstimpul acesta, povestea va răspunde că Cel ce a făcut să ţîşnească apa din stîncă, pentru a potoli setea seminției lui Israel, i-a purtat şi lui de grijă: în fiecare dimineaţă, la terminarea rugăciunii, după ce Lancelot îl rugase pe bunul Dumnezeu să-i trimită pîinea cea spre fiinţă, aşa cum un părinte îi trimite fiului său, deodată se simţea plin de harul Domnului şi i se părea că era sătul de cele mai alese bucate din lume.

O dată, cînd bărcuţa mergea în lungul unei păduri, Lancelot auzi un zgomot mare de crengi rupte şi de frunze strivite şi văzu un cavaler care galopa pe sub copaci atît de iute cît putea calul. Bărcuţa trase singură la mal, şi călăreţul intră în ea, după ce scosese şaua şi frîul şi-şi alungase calul. Iar cînd îşi scoase coiful ca să-şi facă semnul crucii, Lancelot îl recunoscu pe Galaad. Alergă către fiul său cu braţele deschise, se îmbrăţişară amîndoi şi li se umplură ochii de lacrimi. Plutiră împreună mai bine de o jumătate de an, debarcară pe insule străine şi săvîrşiră laolaltă minunate isprăvi de vitejie, încheiate toate cu bine. Dar această povestire a Graalului nu pomeneşte nimic de ele: dealtminteri, de-ar fi să se depene toate cîte s-au petrecut, nu s-ar mai termina niciodată. După Paşti, se întîmplă ca bărcuţa să se apropie de o limbă de pămînt pe care aştepta un cavaler îmbrăcat în armură albă. Cavalerul ţinea de frîu un cal de luptă mai alb decît sînt floricelele din luna lui april.
— Galaad, strigă el, ai fost destulă vreme alături de tatăl tău. Du-te acum la rostul tău.
Galaad îl sărută atunci plîngînd pe Lancelot.
— Dragă tată, îi spuse el, nu ştiu dacă am să te mai văd vreodată. Mă rog Domnului să te păstreze în slujba lui! Ieşi din bărcuţă, încălecă pe calul cel alb şi, dînd pinteni, porni în goana mare, drept înainte ca o săgeată de arbaletă.

LANCELOT LA CASTELUL GRAALULUI

Bărcuţa a mai plutit încă o lună. În cea de-a treizecea noapte, trase la ţărm în preajma unui castel frumos şi bine fortificat, şi Lancelot auzi un Glas:
— În numele lui Dumnezeu, îi spunea Glasul, coboară şi intră în acest castel: ai să găseşti în el o parte din ceea ce cauţi.
Timpul era plăcut şi senin şi luna strălucea, frumoasă şi luminoasă, aşa încît Lancelot văzu bine că uşa castelului era deschisă; dar băgă de seamă că era păzită de doi lei şi îşi scoase sabia ca să se lupte cu ei. Numaidecît se ivi o mînă

de foc şi îl izbi tare peste braţ, şi Glasul îi spuse din nou:
— Om de puţină credinţă, de ce nu ai mai multă încredere în Ziditorul tău? Crezi că te vei sluji mai bine de armele tale decît de El?
În urma loviturii pe care o primise, Lancelot rămase cîtva timp năucit, în aşa măsură încît nu mai ştia de era zi sau noapte. Dar, revenindu-şi în fire, îi mulţumi Domnului că se îndurase să-l mustre; apoi îşi vîrî sabia în teacă, îşi făcu semnul crucii şi se duse drept spre lei, care se aşezară jos şi nu dădură nici un semn că ar avea cumva de gînd să se atingă de el.
După ce trecu astfel pe uşă, Lancelot recunoscu Castelul întîmplărilor ciudate. Merse pe strada cea mare fără să vadă pe nimeni, intră în palat, care părea pustiu, trecu prin sala tăcută, în care lumina lunii se revărsa fără zgomot prin vitralii şi fu oprit de o uşă închisă, dincolo de care o voce îl preamărea pe Dumnezeu cu atîta blîndeţe, încît îţi dădeai seama că nu era a unui muritor. Acolo, îngenunche, implorîndu-l pe Isus Cristos să-i arate ţelul căutării lui, aşa cum îi făgăduise Glasul. Atunci uşa se deschise singură. Ieşi de acolo o puternică lumină, atît de mare încît ai fi crezut că tot soarele se adunase în camera aceea şi îşi răspîndea razele. Şi după ce îşi reveni din prima uimire, Lancelot zări Sfîntul-Graal pe o masă de argint, acoperit cu o ţesătură de mătase roşie şi împrejmuit de îngeri, care duceau unii cădelniţe, alţii lumînări, alţii crucea sau podoabe de altar, şi care ajutau la slujbă pe un bărbat îmbrăcat în odăjdii ca un preot, ce părea că oficiază sfînta liturghie şi înalţă sfintele taine. Văzînd aceasta, Lancelot se ridică în picioare şi vru să treacă pragul, dar de îndată îl întîmpină o pleasnă de vînt, dogoritoare ca nişte cărbuni aprinşi: totul se mistui din ochii lui şi căzu jos ca mort.
A doua zi, oamenii castelului îl găsiră în faţa uşii, la fel de ţeapăn şi de mut ca un bulgăre de pămînt. Îl duseră într-un pat foarte bogat, în care rămase douăzeci şi patru de zile, nemişcat, fără să mănînce, fără să bea, fără să se clintească, fără să scoată un cuvînt, căci aflaţi că Domnul voise ca el să-şi piardă puterea trupului şi a mădularelor vreme de tot atîtea zile cîţi ani fusese în slujba Necuratului. În sfîrşit, se trezi, cam pe la amiază, îşi văzu cămaşa de pocăinţă,

care atîrna pe o prăjină, şi voi s-o ia, arătînd o mare amărăciune că o părăsise. Dar regele Pellès, pescarul cel norocos, care se afla acolo, îi spuse:
— Dragă seniore, poţi să-ţi laşi cămaşa de pocăinţă, întrucît căutarea domniei-tale s-a isprăvit. Nu vei cunoaşte mai mult din adevărul Sfîntului-Graal în afară de ce-ai văzut.
Cu toate acestea, Lancelot îşi luă cămaşa de pocăinţă şi, pe deasupra ei, puse o mantie de in şi alta de stofă purpurie, care i se aduseră; apoi ceru veşti despre fiica regelui Pellès, care i-l dăruise pe fiul său Galaad. Cînd află că murise, simţi o foarte mare durere în inimă. Totuşi, venise vremea mesei, cînd văzu porumbiţa albă zburînd prin sală şi ducînd în cioc o cădelniţă de aur; apoi văzu Sfîntul-Graal apărînd, suspendat în aer sub vălul său de in şi trecînd prin faţa meselor, de unde păreau că ies mîncările cele mai gustoase; şi cînd găsi în faţa lui tot atîtea bunătăţi minunate ca şi în faţa cavalerilor castelului, atunci înţelese că Dumnezeu îl învrednicise de harul lui şi i se potoli jalea. [. . .]
Dar povestirea noastră se întoarce acum la Galaad, care călărea prin pădure pe un cal de luptă de culoarea zăpezii, după ce îşi lăsase tatăl în bărcuţa Fecioarei-care-n-a-mîntuit-niciodată.

GALAAD, PERCEVAL ŞI BOHOR LA CASTELUL GRAALULUI

Vreme de un an, Galaad rătăci în căutare de fapte vitejeşti şi dădu dovadă de atîta rîvnă, încît isprăvi toate aventurile regatului Logres şi, pentru că în el nu ardea focul cel păcătos al desfrîului, stinse mormîntul lui Simion şi fîntîna clocotitoare a regelui Lancelot, apoi făcu ce se cuvenea ca să reintre în pămînt cele douăsprezece spade goale care împrejmuiau mormîntul cuprins de flăcări al lui Canaan. Aşa fu izbăvit Canaan, cum fusese izbăvit şi Simion; de ce anume fuseseră pedepsiţi de Domnul, povestea noastră a arătat la timpul şi la locul potrivit, aşa încît nu mai are rost să repetăm.

În sfîrşit, Galaad îl întîlni pe Perceval şi pe Bohor: o întîmplare îi reuni aşa cum îi despărţise. Călăriră tustrei laolaltă şi, chiar în ziua aceea, Dumnezeu voi ca ei să descopere în sfîrşit Castelul întîmplărilor ciudate, în care regele Pellès, pescarul cel norocos, îi primi sărbătoreşte, căci ştia bine că, prin venirea lor, înalta căutare avea să ia sfîrşit. Şi aflaţi că nu se putu stăpîni să nu plîngă de emoţie cînd îşi regăsi nepotul, şi cu el plînseră toţi cavalerii lui, care îl cunoscuseră odinioară pe Galaad copil.

De îndată ce li se scoaseră armurile celor trei cavaleri, Heliezer, fiul regelui pescar, le aduse sabia ruptă cu care Iosif din Arimateea fusese lovit la coapsă, aşa cum a arătat povestea despre Galehaut. Şi de îndată ce Galaad luă în mînă cele două crîmpeie, ele se întregiră cu atîta potrivire încît nici un om de pe lume n-ar fi izbutit să vadă unde fusese ruptă lama: şi astfel toată lumea socoti că era un semn de bun început.

Dar, pe la ceasul vecerniei, cerul se acoperi deodată, un vînt puternic porni să bată în palat şi se răspîndi o căldură atît de dogoritoare încît mai mulţi crezură că au să se mistuie în flăcări şi se prăbuşiră din cauza fricii care îi cuprinsese, în vreme ce un Glas striga:

— Să plece cei ce nu trebuie să aibă loc la masa lui Isus Cristos!

Toată lumea ieşi, la auzul acestor cuvinte, şi nu mai rămaseră decît Galaad, Perceval şi Bohor. După o clipă, văzură intrînd patru fecioare plîngînd cu lacrimi fierbinţi şi ducînd un pat de lemn foarte bogat împodobit cu mătăsuri, în care totul era alb ca zăpada; în pat zăcea un trup de bărbat, sau de femeie, nu se putea şti, căci îi era faţa acoperită cu o pînză. Bocitoarele lăsară patul jos şi plecară. Şi în curînd cei trei cavaleri văzură grinzile tavanului dîndu-se la o parte, ca să se vadă cerul, apoi un bărbat îmbrăcat ca un episcop, cu cîrja în mînă şi cu mitra pe cap, coborî din văzduh, aşezat într-un amvon pe care îl duceau patru îngeri; şi pe fruntea lui străluceau nişte litere care spuneau:

Iată-l pe Iosafat,
fiul lui Iosif din Arimateea,
primul episcop al creştinilor,

pe care Domnul nostru Isus Cristos l-a uns
chiar el în palatul duhovnicesc
din cetatea Sarras.

Episcopul se ridică şi se duse să se plece în faţa Sfîntului Graal, care tocmai apăruse pe masa lui de argint. Atunci cei patru îngeri care veniseră cu el aduseră două lumînări aprinse, o bucată de mătase roşie şi o lance, din care se scurgeau, prin vîrf, mari picături de sînge. Episcopul aşeză lancea cu vîrful în Graal, ca sîngele să curgă în el; apoi începu să oficieze sfînta slujbă a liturghiei. La timpul potrivit, luă din preaprecţiosul vas o azimă în formă de ostie şi, cum o ridica în sus, se văzu un copil coborînd din ceruri, cu obrajii roşii şi aprinşi ca focul, care se aruncă în pîine; după aceea Iosafat puse azima la loc în Sfîntul-Graal. În sfîrşit, isprăvi slujba sfintei liturghii, dădu sărutul păcii lui Galaad, care îl dădu şi el mai departe însoţitorilor lui şi se topi în aşa fel, încît nimenea n-ar fi ştiut să spună ce se întîmplase cu el.

În momentul acela cei trei cavaleri văzură ieşind din sfîntul vas un Om căruia îi curgea sînge din picioare, din mîini şi din coastă, şi se plecară înaintea lui, cu fruntea în ţărînă.

— Slujitorii mei, lealii mei fii, le spuse Omul, voi care aţi ajuns fiinţe cereşti încă din lumea aceasta, aşezaţi-vă la masa mea. Cavalerii Castelului întîmplărilor ciudate şi alţii au fost îndestulaţi din harul Sfîntului-Graal, dar niciodată nu au fost primiţi să ia loc aici, ca voi.

Plîngînd cu atîta înduioşare încît feţele le erau udate de lacrimi, cei trei cavaleri se apropiară de masa de argint şi Galaad se aşeză în mijloc, şi Perceval la dreapta lui, şi Bohor la stînga. Şi omul luă Sfîntul-Graal, veni la Galaad care îngenunche, cu mîinile împreunate, şi îi dădu trupul Mîntuitorului; apoi la fel făcu şi cu ceilalţi; şi suavitatea care le pătrunse atunci în trup, nici o limbă n-ar putea-o rosti.

— Fiule, îi spuse Omul lui Galaad, ştii tu oare ce ţin în mîinile mele? Este vasul din care Isus Cristos a mîncat mielul cu ucenicii lui în ziua Paştilor şi în care Iosif din Arimateea a strîns sîngele Mîntuitorului. Acum, ai văzut adevărul pe care îl doreai, dar nu încă atît de bine cît îl vei vedea în palatul duhovnicesc din cetatea Sarras, unde trebuie să

însoțești Sfîntul-Graal cu Perceval și cu Bohor. Totuși, vindecă-l mai înainte pe Mordrain, regele schilodit, ungîndu-l cu sîngele acestei lănci, care este lancea cu care Longin l-a lovit pe Mîntuitorul tău răstignit pe cruce.
Grăind așa, Omul îi binecuvîntă pe cei trei cavaleri; apoi se făcu nevăzut. Și Galaad, dînd la o parte pînza care acoperea trupul ce zăcea în patul adus de bocitoare, descoperi un bărbat care părea să tot fie în vîrstă de patru sute de ani și care purta pe cap o coroană de aur. El veni să atingă cu mîna lui sîngele care curgea din lance și îl unse pe Mordrain, iar acesta își recăpătă numaidecît vederea și puterea trupului, pe care le pierduse din vrerea lui Dumnezeu, așa cum a arătat povestea noastră odinioară. Bătrînul rege se ridică în capul oaselor, cu umerii goi și cu pieptul gol pînă la buric, și, înălțîndu-și mîinile către cer, spuse:
— Bunule Părinte, acum te implor să vii să mă iei la tine, căci n-aș putea să mă sting în mai mare bucurie decît acum: toată ființa mea este numai trandafiri și crini.
Îl luă pe Galaad în brațe, îl cuprinse de mijloc, îl strînse la pieptul lui și, în aceeași clipă, Domnul dovedi căi auzise ruga, căci sufletul i se desprinse de trup și muri cu capul pe umărul preabunului cavaler. [. . .]

MOARTEA LUI GALAAD. RĂPIREA SFÎNTULUI-GRAAL

În fiecare dimineață, Galaad venea cu soții lui să-și facă rugăciunile în fața sfîntului vas, și așa mereu, vreme de un an. În prima zi a anului nou, îl găsiră acolo pe episcopul Iosafat cerîndu-și iertare, în genunchi, împrejmuit de îngeri. Se ridică îndată și începu să oficieze slujba Sfintei Marii, apoi, după ce se ridică vasul de împărtășanie al Sfîntului-Graal, îl chemă pe Galaad și-i porunci să se uite la ceea ce dorise atît de mult să vadă. Galaad înaintă și, de îndată ce-și aruncă ochii înăuntrul prețiosului vas și privi cele din altă lume, începu să tremure și, ridicîndu-și mîinile către cer, grăi:
— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că mi-ai împlinit în acest chip dorința! Văd aici începutul și cauza lucrurilor. Și acum te implor să-mi îngădui să mă strămut din viața pămîntească în viața cerească.
Primi cu umilință sfînta împărtășanie pe care Iosafat veni să i-o ofere; apoi se duse să-l sărute pe Perceval și-i spuse lui Bohor:
— Bohor, dusi un cuvînt de salut din partea mea monseniorului Lancelot, părintele meu, cînd îl vei vedea.
Apoi se întoarse să îngenuncheze în fața mesei de argint și în curînd sufletul îi părăsi trupul.
Ci iată că, de îndată ce Galaad își dădu obștescul sfîrșit, o mînă fără trup, care răspîndea o minunată lumină, coborî și răpi în cer preasfîntul vas. De atunci încolo n-a mai existat niciodată vreun om, oricît de îndrăzneț, care să fi cutezat să susțină că-l văzuse. De aceea povestea conține acum. Și aici se încheie cartea aventurilor prilejuite de căutarea Sfîntului-Graal.

EXPLICIT

MOARTEA LUI ARTUS

PRIMA BĂNUIALĂ A REGELUI

La curtea regelui Artus, Lancelot ținu multă vreme legămîntul de castitate pe care îl făcuse cucernicului la care se spovedise în timpul căutării Sfîntului-Graal. Dar Necuratul îl îmboldea în fiecare zi prin ochii și prin dulcile cuvinte ale reginei cu trup frumos și îl lovea atît de tare încît într-o zi credința i se zdruncină și părăsi calea cea dreaptă; de altminteri, deși avea pe atunci aproape șaptezeci de ani, regina Guenievra era încă atît de frumoasă că nu ai fi găsit seamăn pe lume. Și Lancelot se purtase pînă atunci cu destulă grijă, ca nimeni să nu bage de seamă dragostea lui nebunească; dar cînd se aprinse iarăși pentru dînsa, iubirea îl mistui atît de cumplit, că nu mai izbuti să se ascundă la fel de bine ca înainte: așa încît Agravain, fratele seniorului Gauvain, surprinse taina. Era foarte mulțumit, mișelul, nu atît că trăgea nădejdea să răzbune ocara unchiului său, regele, cît pentru că socotea că-i va face un rău lui Lancelot, la care nu ținuse niciodată cu adevărat.

Or, minunatele aventuri cavalerești din Bretania luaseră sfîrșit; cu toate acestea, regele Artus nu voia ca vitejii lui să alunece într-o viață de moliciune și să li se facă lehamite de a mai purta armele: de aceea dădu sfoară-n țară prin heralzi că va avea loc un turnir în cîmpia Winchester. Lancelot dorea să se ducă și el la turnir fără ca cineva să știe; prefăcîndu-se bolnav, îi lăsă pe Hector, pe Lionel și rubedeniile sale să plece fără el. Așa încît Agravain crezu că rămînea anume s-o vadă nestingherit pe regină. Și se duse la rege să-i spună:

— Sire, dacă aș socoti că nu-ți pricinuiesc vreo supărare, ți-aș destăinui ceva care te-ar scăpa de rușine.

— Rușine? Așadar este vorba de ceva care ar pune în joc obrazul meu?

— Sire, află că măria-sa regina și Lancelot se iubesc nebunește. Și cum nu se pot întîlni după plac cînd ești măria-ta acasă, Lancelot anunță că nu se va duce la turnir și îi trimite pe cei din neamul lui: așadar, chiar în noaptea aceasta sau mîine, o va putea vedea pe îndelete pe măria-sa regina.

— Nepoate dragă, nu rosti asemenea cuvinte, căci nu te cred: Lancelot nu se gîndește la așa ceva.

— Cum, sire, asta-i tot ce găsești drept răspuns? Cel puțin pune-i sub urmărire: doar așa vei cunoaște adevărul.

— Fă cum crezi de cuviință; n-am să te împiedic.

— Sire, nici nu cer mai mult.

Deși nu credea, regele se gîndi în noaptea aceea la cele ce-i spusese Agravain; și, desigur, nu se zbuciumă cîtuși de puțin în inima lui, căci nu credea că era ceva adevărat; cu toate acestea, dimineața, cînd regina veni la el să-i spună că va merge cu dragă inimă cu el la Winchester, întrucît auzise spunîndu-se că se vor vedea isprăvi cavalerești grozave, el nu primi și-i porunci să rămînă: așa socotea dînsul că va vedea adevărul cu privire la spusele lui Agravain.

Ci iată că, de îndată ce află de plecarea regelui, Lancelot se duse să-și ia bun rămas de la aleasa visurilor lui, apoi îi porunci scutierului să pregătească totul și porni la drum în taină, pe înserate.

FAVOAREA ACORDATĂ DOMNIŞOAREI D'ESCALOT

Călări toată noaptea în mare grabă, fiindu-i teamă să nu ajungă tîrziu la întreceri, aşa încît dimineaţa ajunse în satul în care dormise regele Artus şi în care se mai găsea încă. Lancelot purta altă armură, dar scutierul lui ducea de frîu un foarte frumos cal de luptă, bălţat ca o coţofană, alb ca floarea de pajişte într-o parte, şi mai roşu decît jarul în alta. Şi regele, care tocmai se afla la fereastră, însoţit de Giflet fiul lui Do, recunoscu mai întîi calul: într-adevăr, i-l dăruise chiar dînsul lui Lancelot.

— Giflet, spuse regele, uite-l pe Lancelot care ne trimitea ieri vorbă că-i bolnav! Fără îndoială că are de gînd să ia parte în taină la turnir: de aceea nu merge decît noaptea. De vreme ce se ascunde, nu cumva să spunem cuiva că l-am recunoscut.

Lancelot trase în gazdă la un bogat vavasal, numit seniorul d'Escalot; cei doi fii ai lui fuseseră făcuţi cavaleri de puţină vreme. Şi, intrînd în sală, puse ochii pe scuturile lor, de culoare sîngerie şi fără emblemă, căci aşa era datina în vremea aceea: orice nou cavaler purta, timp de un an, un scut vopsit într-o singură culoare; de-ar fi făcut altfel, ar fi călcat rînduiala ordinului cavalerilor.

— Seniore, îi spuse Lancelot gazdei, te rog cu dragoste şi curtoazie să-mi împrumuţi unul din scuturile acestea, dimpreună cu cămaşa de zale şi cu armura calului. Căci, dacă le-aş purta pe ale mele la turnirul de la Winchester, s-ar prea putea să fiu recunoscut mai curînd decît aş vrea.

— Seniore cavaler, îi răspunse nobilul, s-a întîmplat ca fiul meu cel mai mare să fie bolnav şi nu se va putea duce la întrunire. Ia armele lui în locul armelor domniei-tale, dacă îţi plac.

Ci iată că nobilul acesta avea o fiică numită Passerose, care era domnişoara cea mai curioasă din lume, şi aflaţi că, văzîndu-l pe Lancelot, cu cît îl privea mai mult, cu atît îl găsea mai frumos şi-l socotea mai viteaz. În timp ce Lancelot stătea de vorbă cu tatăl ei, ea se apropie de scutier şi-l întrebă cum îl cheamă pe stăpînul său. Slujitorul nu respinse

cererea fetei cu tot dinadinsul: fata era atît de îmbietoare, încît orice asprime faţă de ea ar fi însemnat o mojicie.

— Domnişoară, îi spuse el, află că stăpînul meu este cel mai bun cavaler al vremii noastre: asta-i tot ce-ţi pot spune, fără să-mi calc îndatoririle faţă de dînsul.

— E de ajuns, băiete, sînt mulţumită.

Şi numaidecît se duse şi se aruncă la picioarele lui Lancelot.

— Seniore, pe tot ce iubeşti domnia-ta mai mult pe lume, te rog să-mi acorzi o favoare!

— Vai, domnişoară, ridică-te! Nu văd ce n-aş face pentru dumneata.

— Mii şi mii de mulţumiri, seniore! Te rog deci să porţi mîneca mea la coif sau la lance, în chip de steguleţ şi să dovedeşti multă vitejie de dragul meu. Află că domnia-ta eşti primul cavaler căruia i-am cerut o favoare; n-aş fi făcut-o, de n-ar fi fost la mijloc marea vrednicie a domniei-tale.

Lancelot fu supărat de cererea asta, căci ştia prea bine că, dacă regina ar afla de lucrul acesta vreodată, nu l-ar vedea deloc cu ochi buni. Totuşi, trebuia să-şi ţină făgăduinţa, orice s-ar întîmpla. Îi spuse deci fetei că-i va purta mîneca. Fata avu şi ea grijă, precum şi tatăl şi fratele ei, ca oaspetele să aibă de toate din belşug întreaga zi.

Cînd se înnoptă, Lancelot porni la drum în tovărăşia fiului celui mai mic al gazdei, care îi ceruse să meargă cu dînsul, şi amîndoi călăriră pînă în zori. Cum nu voia să mîne la Winchester, unde ar fi fost în primejdie să fie recunoscut, proaspătul cavaler d'Escalot îl duse la mătuşa lui, al cărei conac se afla la o leghe de oraş. Şi acolo se odihniră şi se înviorară foarte bine. Către seară, scutierii examinară armele stăpînilor şi avură grijă să nu le lipsească nimic. Apoi toată lumea se culcă în paturi bune şi bogate şi dormi pînă dimineaţa.

TURNIRUL DE LA WINCHESTER

De îndată ce bunul Dumnezeu porunci soarelui să răsară şi cum se lumină de-a binelea de ziuă, Lancelot şi tovarăşul lui se duseră să asculte liturghia într-o capelă din apropiere; după aceea, mîncară foarte bine, căci masa de dimineaţă este o mare chezăşie de sănătate. Între timp, scutierul pe care îl trimiseseră la Winchester să afle veşti se întoarse acasă.

— Seniori, e potopenie de cavaleri din amîndouă părţile, spuse slujitorul. Dar cavalerii Mesei rotunde s-au rînduit de partea apărătorilor oraşului. În faţă, se află regele Scoţiei, regele din Cornouailles şi regele din Norgalles şi mulţi bărbaţi de seamă; dar nu par aşa de viteji cum sînt cei de cealaltă parte.

— Noi vom lupta aşadar alături de cei din afară, îi spuse Lancelot cavalerului d'Escalot, căci n-ar fi frumos din partea noastră să ne rînduim printre cei mai tari.

Lancelot îşi îmbrăcă armura şi legă mînecuţa Passerosei la coif, dar, de teamă că scutierul său l-ar putea da de gol, îi interzise să-l urmeze (fapt pentru care fu foarte amărît scutierul), şi porni alături de fiul gazdei sale.

Cînd ajunseră, pajiştea de la Winchester era împînzită de cavaleri în armuri, care se luptau cu lancea: Lancelot se opinti bine cu picioarele în scări, îşi făcu pavăză din scutul de culoare roşie, îşi înclină lancea vopsită şi dădu frîu slobod calului său bălţat ca o coţofană. Pe primul adversar pe care îl izbi îl azvîrli la pămînt: apoi, apăsînd vîrful, căci nu i se rupsese lancea, îl dete peste cap pe al doilea adversar, cal şi călăreţ deodată. Şi, văzînd scena aceasta, mulţi baroni se opriră din luptă ca să întrebe cine era străinul acela cu o mînecă de femeie la coif şi care reuşise cea mai frumoasă lovitură din ziua aceea. În vremea aceasta, fiul micului nobil, la rîndul său, îl atacă pe Hector des Mares, căruia îi spinteca scutul; dar Hector îl zvîrli pe deasupra crupei calului său, după care îşi schimbă scutul. Iar Lancelot, care, din pricina aceasta, nu-şi recunoştea fratele, se năpusti asupra lui şi-l doborî. Vai, Lionel cel cu inima nesăbuită, fu nespus de amărît de lovitura aceea! Tînu să-şi răzbune vărul: şi o porni de-a curmezişul prin vălmăşag,

izbind cît zece bărbaţi laolaltă, smulgînd pavezele de pe braţe şi coifurile din cap; apoi, cînd ajunse aproape de cavalerul cu mîneca la coif, luă de la scutierul său o lance scurtă, ţeapănă şi groasă şi se repezi asupra-i ca un şoim. Aşa de năprasnică fu ciocnirea, încît cei doi cai se încovoiară, şi aflaţi că oţelul lui Lionel străpunse scutul şi cămaşa de zale şi ajunse în carnea fragedă, dar în acelaşi timp chingile şi pieptarul calului său plesniră, cu atîta sete izbise Lancelot, aşa că Lionel zbură la pămînt cu şa cu tot. Aceasta a fost isprava cavalerului cu mîneca la coif şi seniorul Gauvain o văzu din turnul cel mare al oraşului, în care se afla lîngă rege, căci unchiul său nu-l lăsase să lupte în ziua aceea: ştia bine, într-adevăr, că Lancelot va veni la turnir şi se temea ca, dacă aveau să lupte amîndoi, cel învins să nu-i păstreze pică învingătorului.

— Pe capul meu, strigă seniorul Gauvain, acest nou cavaler cu armele roşii, care poartă o mînecă de femeie la coif, nu este unul dintre fraţii d'Escalot: niciodată vreunul dintre ei nu a dat asemenea lovituri! Dumnezeu să mă ierte, dar, dacă nu l-am fi lăsat pe Lancelot bolnav la Camaaloth, aş jura că el este.

În vremea aceasta, cavalerul cu mîneca la coif, al cărui sînge strălucea pe cămaşa de zale, continua să facă atîtea minuni de vitejie, în ciuda rănii, încît cei din tabăra cetăţii fură în curînd respinşi şi înfrînţi. Şi cînd Lancelot văzu că pierduseră totul, îi spuse tovarăşului său:

— Dragă seniore, hai să plecăm de-aici, că nu mai avem nimic de cîştigat.

Căci Lancelot se gîndea că mai mulţi baroni din casa regelui Artus vor încerca să-l recunoască. O apucă de zor prin păduri, împreună cu tovarăşul său, şi amîndoi, urmaţi de un singur scutier, căci celălalt fusese ucis de un ageamiu,

se întoarseră la mătuşa cavalerului d'Escalot. Acolo, Lancelot a rămas vreme de mai bine de şase săptămîni la pat, întrucît de mare şi de primejdioasă îi era rana.
Dar povestea noastră va relua subiectul la vremea potrivită; acum ne va vorbi despre regele Artus şi despre monseniorul Gauvain.

GAUVAIN ŞI DOMNIŞOARA D'ESCALOT

După terminarea turnirului, monseniorul Gauvain ceruse să i se aducă îndată calul şi pornise în căutarea străinului; dar nu izbuti să-l găsească. Şi, în noaptea aceea, cavalerii Mesei rotunde vorbiră mult despre noul cavaler care îşi învinsese toţi adversarii.
— Zău dacă ştiu cum îl cheamă! spuse în gura mare Galegantin le Gallois. Dar ştiu că a plecat de la turnir în asemenea hal şi a pierdut atîta sînge din rana pe care i-o făcuse Lionel, încît l-ai fi putut urmări după dîră.
A doua zi, regele Artus părăsi Winchesterul împreună cu baronii lui şi se duse să se culce în locul unde îl recunoscuse mai înainte pe Lancelot. Trase deci la castel, dar monseniorul Gauvain cu fraţii şi cu slujitorii lui coborîră la micul nobil d'Escalot. Şi, cum rămase acolo pentru cină, în loc să se mai ducă să ia masa cu regele, fu servit la masă de către Passerose: căci aflaţi că pe vremea aceea cavalerii rătăcitori erau totdeauna slujiţi de vreo femeie drăgălaşă, dacă era vreuna în casă, şi care niciodată nu se aşeza la masă pînă nu terminau oaspeţii de mîncat, aşa era datina în regatul Logres. Or, domnişoara d'Escalot era una dintre fetele cele mai frumoase şi cele mai bine făcute de pe lumea asta: avea părul mai lucitor decît un hanap de aur, împletit cu ceaprazuri de aur şi de mătase, carnea trupului la fel de proaspătă şi de albă ca zăpada ninsă din slăvi, ochii strălucitori ca ai unui şoim de munte, dar plini de lumină, încît frumuseţea ei lumina întreaga sală! Şi monseniorul Gauvain o privea cu atîta plăcere, de uita aproape să mai mănînce.

— Seniore, îl întrebă ea, a fost la înălţime turnirul? Cine a meritat premiul?
— Domnişoară, un cavaler nou, a cărui vitejie aş dori s-o am şi eu — cel mai destoinic, cum n-am mai văzut de multă vreme. Dar nu ştiu cum se face că nu-i cunosc numele.
— Ce fel de arme avea?
— Roşii, şi la coif purta o mînecă de doamnă sau de domnişoară. De-aş fi femeie, tare aş mai vrea să fi fost a mea mîneca aceea, iar cel ce o purta să ţină la mine cu dragoste adevărată! Niciodată nu s-a mai văzut o mînecă mai bine folosită!
După cină, seniorul d'Escalot îşi duse oaspeţii să se mai hodinească în livada din spatele casei. Acolo, monseniorul Gauvain îl rugă să ia loc în dreapta lui, între el şi Gaheriet, şi pe Passerose să stea în stînga; şi Gaheriet, care vedea bine că fratele său dorea să vorbească între patru ochi cu fata, îl luă pe nobil mai la o parte, aşa încît monseniorul Gauvain intră în vorbă cu frumoasa gazdă şi nu zăbovi mult şi îi şi ceru să facă dragoste cu dînsul.
— Vai, seniore Gauvain, nu-ţi bate joc de mine! îi răspunse ea; domnia-ta eşti un bărbat de rang prea înalt şi prea bogat ca să te îndrăgosteşti de o biată fată ca mine. Şi, dealtfel, chiar de-ar fi să te văd murind de dragul meu, tot degeaba, căci mi-am dăruit inima unui cavaler: de cum l-am văzut, mi-a rămas în suflet, şi zău că nu e mai puţin viteaz, nici mai puţin preţuit decît domnia-ta; este unul dintre cei mai viteji din lume!
Monseniorul Gauvain fu grozav de amărît văzîndu-se respins cu atîta hotărîre.
— Fii bună, domnişoară, şi ajută-mă să pot afla dacă e mai bun decît mine în luptă. Şi, măcar, spune-mi cum îl cheamă!
— Seniore, crezi domnia-ta că aş risca eu să-l împing la moarte pe unul dintre cei mai buni cavaleri ai vremii noastre lăsîndu-vă să luptaţi amîndoi? Cît despre nume, nu i-l ştiu, dar îi poţi vedea scutul, căci este agăţat în odaia în care te vei culca domnia-ta.
Monseniorul Gauvain se sculă numaidecît şi, luînd-o pe Passerose de mînă, se întoarse în casă, urmat de ceilalţi care se ridicaseră odată cu el, în semn de respect. Şi, de

îndată ce-şi aruncă ochii pe scutul ce atîrna pe zidul din camera lui, recunoscu scutul lui Lancelot. De aceea, dormi puţin, atît de mult se gîndea la iubirea prietenului său. «Aş fi crezut, îşi spunea el, că Lancelot şi-a încredinţat inima unei fiinţe de rang mai înalt. Dar nu-l putem învinovăţi că o iubeşte pe domnişoara aceasta, căci este atît de frumoasă şi drăgălaşă, încît nici inima cea mai nobilă n-ar da greş iubind-o.»

Dimineaţa, după ce-i trimise vorbă regele că era vremea de plecare, seniorul Gauvain se duse să-şi ia rămas bun de la micul nobil, apoi porni s-o caute pe fată.

— Domnişoară, nu te mai gîndi la cele ce ţi-am spus eu ieri. Cel pe care îl iubeşti domnia-ta este un cavaler mai destoinic decît mine şi mult mai frumos şi mai atrăgător, iar dacă m-aş fi gîndit că despre el era vorba, desigur că nu m-aş mai fi apucat să-ţi vorbesc despre dragoste, deşi domnia ta eşti fata de care aş ţine să fiu iubit. Pentru numele lui Dumnezeu, dacă am spus ceva care să te supere, te rog să mă ierţi şi să nu-i pomeneşti nimic prietenului domniei-tale! Iubită de el, domnia-ta preţuieşti şi mai mult. El şi-a tăinuit atît de bine sentimentele faţă de toată lumea, încît nimeni n-a putut afla niciodată numele alesei inimii lui.

— E mai bine aşa, seniore: dragostea dată în vileag nu poate ajunge vrednică de mare preţuire.

— Te las în grija Domnului, domnişoară. Salută-l din partea mea pe prietenul domniei-tale, căci cred că-l vei vedea în curînd.

Şi seniorul Gauvain coborî în stradă cu oamenii lui şi se duse la unchiul său, regele.

REGELE LINIŞTIT

Pe drum, Gauvain îl întrebă dacă ştia numele viteazului care biruise la Winchester.

— Gauvain, dragă nepoate, îi răspunse regele, l-am ghicit şi ar fi trebuit să-l recunoşti şi domnia-ta după minunăţiile pe care le-a săvîrşit, căci nimenea, în afară de el, n-ar fi putut face atîta. Spune un nume: voi vedea dacă vei spune drept.

— Este Lancelot du Lac.

— Da. Şi află că a venit în taină, întrucît nu voia să refuze careva a se măsura cu el, cunoscîndu-l. Şi dacă ar fi fost să-i dau crezare lui Agravain, aş fi poruncit să-l omoare. Fratele domniei-tale a venit să mă întrebe, alaltăieri, cum de mă lasă inima să-l ţin pe lîngă mine pe Lancelot, care e îndrăgostit nebuneşte de soţia mea şi a fost ibovnicul ei. Voia să mă facă să cred că Lancelot se împotrivea să se ducă la turnir, ca s-o poată vedea pe regină între patru ochi, în timp ce eu aş fi fost la Winchester. Şi, ca să vorbim drept, dacă Lancelot ar iubi-o pe regină, n-ar fi plecat de la Canaaloth. Dealtfel, chiar dacă ar fi îndrăgostit de ea, nu pot să cred că ar săvîrşi o atît de mare mişelie încît să mă facă de rîs: într-o inimă în care e atîta vitejie nu se poate cuibări trădarea, sau altfel ar fi cea mai cumplită blestemăţie de pe lume!

— Desigur, sire, Lancelot n-a iubit-o niciodată pe regină cu dragoste vinovată! Doar toată lumea ştie că a avut-o, drept iubită, pe fiica regelui Pellès, care l-a născut pe Galaad, preabunul cavaler care a dus la bun sfîrşit isprăvile cavalereşti întru găsirea Sfîntului-Graal. Şi ştiu că în clipa de faţă este îndrăgostit de una dintre cele mai frumoase dom-

nişoare din regatul Logres, care e şi ea îndrăgostită de el. La auzul acestor cuvinte, Artus începu să rîdă şi îi ceru în mai multe rînduri nepotului său să-i spună numele acelei domnişoare. Monseniorul Gauvain se împotrivi cîtva timp, dar pînă la urmă îi mărturisi că era vorba de Passerose, fata nobilului de rang mic d'Escalot.
— Ieri, adăugă el, din pricina marii sale frumuseţi, i-am cerut să facă dragoste cu mine; dar ea m-a refuzat foarte hotărîtă, spunînd că inima ei este dăruită lui Lancelot. Şi povesti ce se întîmplase acasă la micul nobil. Şi astfel, tot vorbind despre lucrurile acestea şi despre multe altele, regele şi monseniorul Gauvain ajunseră la Camaaloth.

REGINA GELOASĂ

După cină, regina Guenievra îi trase pe amîndoi în dreptul unei ferestre şi-i întrebă dacă ştiau numele cavalerului care învinsese la turnir.
— Mărită-doamnă, răspunse monseniorul Gauvain, e poate un străin. Avea un scut roşu-aprins, ca unul făcut de curînd cavaler, iar la coif o mînecă de doamnă sau de domnişoară.
— Dar Lancelot nu era la turnir? Ştiu bine că s-a dus în taină.
— Mărită-doamnă, dacă s-a dus la turnir, el trebuie să fi învins. Şi cavalerul acela cu mîneca la coif era aşadar el.
— Ce tot spui, dragă nepoate! Lancelot nu e atît de legat de vreo doamnă sau domnişoară încît să-i poarte emblema la coif.
Auzindu-le vorbele, regele se porni pe un rîs grozav.
— Doamnă, îi spuse el, află că învingătorul turnirului e Lancelot! În momentul de faţă, fără îndoială, se află la Escalot, lîngă o domnişoară pe care o iubeşte din toată inima şi care e una dintre cele mai frumoase din lume. Nepoate, spune ce mi-ai spus şi mie.
— Dar cum era scutul pe care l-ai văzut în cameră? îl întrebă regina, după ce seniorul Gauvain terminase de povestit.

— Mărită-doamnă, era alb cu doi lei de azur încoronaţi.
— E chiar scutul pe care l-a luat Lancelot.
Mai stătu cîteva clipe de vorbă cu regele şi cu seniorul Gauvain, apoi se ridică şi se retrase în iatacul ei, unde, amărîtă cum n-a mai fost cîndva vreo femeie, începu să plîngă. « Doamne, se gîndea ea, cît de mişeleşte m-a înşelat bărbatul în care vedeam întruchipată toată lealitatea! Oh, am să mă răzbun pe el şi pe fata aceea, dacă am să pot! » Toată noaptea lacrimile şiroiră pe obrazul ei luminos; în sfîrşit, dimineaţa, trimise după Lionel, şi începu să-l descoasă:
— Lionel, te-ai dus la turnir?
— Da, mărită-doamnă.
— Şi acolo l-ai văzut pe vărul domniei-tale?
— De unde, că n-a venit. Ar fi stat de vorbă cu noi.
— Află totuşi că s-a dus. El e învingătorul: avea o armură roşie şi pe coif o mînecă de doamnă sau de domnişoară.
— Cu îngăduinţa măriei-tale n-aş vrea să cred în ruptul capului, căci acela despre care vorbeşti măria-ta a părăsit turnirul cu o rană pe care i-am făcut-o într-o coastă.
— Blestemat fie ceasul cînd n-ai izbutit să-l omori! Vai, niciodată n-aş fi crezut că avea să facă tot ce-a făcut! Acum se află la Escalot, lîngă o fată pe care o iubeşte din toată inima şi care, de bună seamă, i-o fi luat minţile cu vreo licoare vrăjită sau cu niscai farmece. Putem să spunem într-adevăr că l-am pierdut, eu şi cu domnia-ta, căci fata aceea l-a îmbrobodit atît de bine încît nu va mai putea să plece de lîngă ea chiar dacă ar vrea el!
Şi-i spuse tot ce ştia.
— Mărită-doamnă, zise Lionel, să nu crezi toate astea. Ferească Dumnezeu! Nu pot să cred că Lancelot să-şi fi călcat astfel legămîntul faţă de măria-ta!
— Cel care mi-a povestit lucrurile acestea este cel mai sincer cavaler din lume. Iar dacă Lancelot ar veni mîine la curte, nu i-aş îngădui să mai calce pe la mine.
— Îţi spun, mărită-doamnă, că seniorul Lancelot n-a făcut niciodată lucrurile de care îl învinuieşti.
— Vai, dovada mîrşăviei lui e prea sigură! Află că nici-odată, cîte zile voi avea, n-am să-l las pe Lancelot du Lac în pace!

— Măritā-doamnă, întrucît nutreşti atîta ură şi atîtea gînduri rele faţă de seniorul şi vărul nostru, noi, rudele lui, nu mai avem nimic de făcut aici. De aceea îmi iau rămas bun de la măria-ta. Mîine dimineaţă vom porni în căutarea monseniorului Lancelot şi, după ce-l vom găsi, o să ne ducem împreună cu el în Mica Bretanie, meleagul nostru de baştină, lîngă oamenii noştri, pe care nu i-am mai văzut de atîta amar de vreme. Acolo, cu mila Domnului, vom vieţui mulţumiţi, căci, află, măritā-doamnă, că n-am fi rămas aici, cum am făcut, de n-ar fi fost la mijloc iubirea faţă de seniorul nostru; el însuşi, după căutarea Sfîntului Graal încoace, n-a mai rămas decît pentru măria-ta căci te-a iubit mai leal decît şi-a iubit vreodată vreun cavaler iubita.

La auzul acestor cuvinte, ochii reginei se umplură de lacrimi. Dar Lionel cel cu inima nesăbuită plecase. Se duse şi-i povesti lui Hector des Mares şi lui Bohor ce-i spusese dînsa şi tustrei blestemară ceasul în care Lancelot o cunoscuse pe regina Guenievra. Apoi se duseră să-şi ia bun rămas de la rege, care se despărţi de ei cu părere de rău, şi de-a doua zi toată seminţia regelui Ban din Benoïc şi a regelui Bohor din Gannes părăsi curtea.

Dar povestea nu mai vorbeşte acum despre ei, ci se întoarce la Lancelot, care zăcea, rănit, la mătuşa cavalerului d'Escalot.

PASSEROSE ÎNDRĂGOSTITĂ

Îndată după plecarea monseniorului Gauvain, Passerose se dusese lîngă el, la castelul mătuşii ei, şi cînd îi văzu rana atît de adîncă şi de primejdioasă, nu ştia ce să se mai facă. O lună de zile, Lancelot rămase între viaţă şi moarte. În cele din urmă începu să se simtă mai bine şi curînd îşi regăsi întreaga frumuseţe: aşa încît fecioara, care veghea la căpătîiul lui ziua şi noaptea, nu mai putu să se stăpînească. Într-o zi se duse la el, cît putuse ea mai dichisită, şi-i spuse:

— Seniore, oare n-ar fi tare urîcios cavalerul pe care l-aş îmbia să facă dragoste cu mine şi care m-ar refuza?

— Domnişoară, aşa ar fi, dacă n-ar iubi pe altcineva; dar, altminteri, nimeni n-ar trebui să-i aducă vreo învinuire că te respinge. Şi îţi spun lucrul acesta pentru mine, căci, dacă ar fi să fii îndrăgostită de mine şi dacă eu aş fi stăpîn pe mine, cum sînt stăpîni pe ei înşişi atîţia cavaleri, desigur că m-aş socoti fericit: niciodată n-am văzut o domnişoară mai drăguţă decît domnia-ta.

— Cum, seniore? Nu poţi dispune de inima domniei-tale după cum vrei?

— Ba după vrerea mea, domnişoară, de vreme ce inima mea este unde vreau eu să fie. Şi în nici un alt loc nu ar putea să fie mai bine rostuită decît unde am lăsat-o. Ferească Domnul să fugă cumva de acolo: n-aş mai putea trăi o singură zi!

— Vai, seniore, mi-ajunge! De ce nu mi-ai vorbit mai pe ocolite! M-ai fi făcut să tînjesc de nădejde, şi nădejdea m-ar fi făcut să trăiesc şi mi-ar fi lăsat o licărire de bucurie. Află că, din ziua în care te-am văzut, te-am iubit mai mult decît a mai iubi vreodată o femeie. Nu mai pot să beau, nici să mănînc, nici să dorm, nici să mă odihnesc; nu mai ştiu altceva decît să sufăr zi şi noapte. Numai moartă mi se va putea smulge inima de la domnia-ta!

După aceea îl căută pe fratele ei şi-i destăinui că-l iubea pe rănit cu o dragoste de moarte.

— Surioară, îi spuse el tare trist, cu toate că eşti una dintre fetele cele mai frumoase din lume, trebuie să năzuieşti în dragoste mai jos, căci n-ai putea culege rodul unui pom atît de înalt.

Dar ea se duse să se culce în patul ei, din care n-a mai ieşit decît moartă.

LANCELOT ŞI SEMINŢIA LUI

Părăsind Camaalothul, Hector, Bohor și Lionel se duseră de-a dreptul la Escalot, unde sperau să afle veşti despre seniorul lor. Vavasalul îi găzdui şi, cînd intrară în camera în care era atîrnat scutul lui Lancelot, îl recunoscură foarte bine: era ultimul scut făurit pentru el.
— Iubită gazdă, te implorăm pe ce ai domnia-ta mai drag pe lume să ne spui unde se află acum cavalerul care şi-a lăsat aici scutul acesta. Şi dacă nu vei vrea să ne spui la rugăminţile noastre, fii sigur că ne vom lupta împreună şi-ţi vom pricinui pagube cît ne va sta în putere.
— Dacă îl căutaţi pentru binele lui, am să vă lămuresc unde este. Altminteri, nici o ameninţare nu m-ar sili.
— Pe toate de cîte mă bucur din mila Domnului, îţi jur că noi îl iubim mai mult decît oricine pe lume!
Atunci micul nobil le destăinui că Lancelot se afla la sora lui, nu prea departe de Winchester. Şi a doua zi li-l dădu, ca să-i conducă, pe fiul său mai mare, aşa încît chiar în seara aceea ajunseră la castelul doamnei.
Nu mai întrebaţi dacă Lancelot fu bucuros sau nu cînd îi văzu intrînd în curte. Dădu fuga să-i îmbrăţişeze, căci putea să meargă destul de bine, dar încă nu putea să călărească. Ei îl întrebară dacă se va însănătoşi curînd.
— Nu peste mult timp, le răspunse el, cu voia Domnului. Dar rana era atît de adîncă, încît o bună bucată de vreme am fost în primejdie de moarte şi de-am să-l pot cunoaşte pe cavalerul care mi-a făcut-o şi de l-aş găsi în vreun turnir, am să-l fac să simtă că spada mea este în stare să reteze o cămaşă de zale de oţel.
La auzul acestor cuvinte, Bohor începu să rîdă, să bată din palme şi-i spuse lui Lionel:
— O să vedem cum o să te descurci, căci acela cu care vei avea de-a face nu-i omul cel mai fricos din lume!
— Vai, dragă seniore, îi spuse Lionel, nespus de amărît, vărului său, erai deghizat în proaspăt cavaler, domnia-ta care ai mînuit armele vreme de mai bine de douăzeci şi cinci de ani, aşa încît nu te recunoscusem!
Lancelot îi răspunse lui Lionel că, de vreme ce aşa stau lucrurile, nu-i păstra nici o pică pentru rana pe care o primise.
— Dragă seniore, spuse atunci Hector, află că m-ai făcut să-ţi simt oţelul lăncii într-un moment în care nu doream cîtuşi de puţin!
Vorbind astfel cu mare bucurie despre turnirul de la Winchester şi despre alte lucruri, rămaseră la mătuşa celor doi cavaleri d'Escalot toată săptămîna, pînă cînd Lancelot se simţi vindecat. Atunci voi să se întoarcă la curte, căci Lionel nu îndrăznise să repete în faţa lui crudele cuvinte pe care le rostise regina despre el.
Dar povestea se întoarce acum la regele Artus[1].(...)

CRUZIMEA REGINEI FAŢĂ DE LANCELOT

Regina, care se afla la una din ferestrele palatului, îi văzu pe Lancelot şi pe verii lui coborînd în curte şi, de îndată ce urcară treptele scării, ieşi şi se repezi într-o cameră, în care fu urmată de Bohor, în vreme ce toţi îl primeau cu bucurie pe Lancelot. El o găsi stînd pe un pat, cu chipul unei femei supărate. Şi după ce o salută şi după ce ea îi ură bun venit, îi spuse:
— Doamnă, ţi-l aducem pe seniorul Lancelot, care a plecat de multă vreme de aici.
— Nu pot să-l văd.
— Vai, doamnă, de ce?

---

[1] În capitolul omis, *Castelul Morganei; camera cu imagini*, aflăm că regele Artus, care se întorcea de la Tannebourg, unde îl vizitase pe ducele de Cambenic, s-a rătăcit cu cavalerii lui prin Pădurea Pierdută, dar pînă la urmă a ajuns la castelul Morganei, sora lui « rătăcită », o temută vrăjitoare, care îi face o strălucită primire regelui şi îl culcă în « camera cu imagini », unde regele Artus găseşte pictată pe pereţi, în imagini însoţite de legende lămuritoare, povestea dragostei lui Lancelot cu regina Guenievra, pictură făcută de Lancelot însuşi vreme de un an şi jumătate cît fusese ţinut prizonier de vrăjitoare. Regele se hotărăşte să-i prindă pe îndrăgostiţi asupra faptului şi să se răzbune.

— Nu am ochi să-l mai pot vedea pe Lancelot, nici inimă care să se îndure a-i mai vorbi.
— Îl urăşti deci atît de tare?
— Niciodată nu l-am iubit atît cît îl urăsc astăzi.
— Doamnă, numai de un lucru pe lume se teme monseniorul, vărul meu; de mînia domniei-tale şi, dacă ar şti cuvintele pe care mi le-ai spus mie, n-aş mai ajunge la timp ca să-l opresc să nu-şi pună capăt zilelor de supărare. Tot astfel, un om cumsecade care iubeşte vreme îndelungată din toată inima tot ajunge pînă la urmă de ruşine; adevărata istorie a vechilor evrei şi a sarazinilor este destul de grăitoare. Gîndeşte-te la povestea regelui David: fiul său, cea mai frumoasă făptură din cîte a făurit vreodată Dumnezeu, i-a declarat război, ca să fie pe placul unei femei, şi a murit în mod ruşinos; aşa s-a stins cel mai frumos dintre evrei. Şi gîndeşte-te pînă şi la Solomon; Dumnezeu i-a hărăzit mai multă ştiinţă decît a avut cîndva o minte de bărbat: s-a lepădat de Dumnezeu pentru o femeie, care l-a înşelat şi l-a făcut de rîs. Puternicul Samson, cel mai viguros bărbat, născut de o mamă păcătoasă, şi-a primit moartea din vina unei femei. Hector şi Ahile, care au primit lauda şi răsplata armelor şi a vitejiei dintre toţi cavalerii vremii vechi, au fost ucişi, şi mai bine de o sută de mii de oameni odată cu ei, pentru o femeie pe care ciobanul Paris a răpit-o cu de-a sila din Grecia. Şi chiar în vremea noastră, nici n-au trecut cinci ani de atunci, Tristan, nepotul regelui Mark, care a iubit-o cu atîta credinţă pe blonda Izolda şi nu i-a greşit cît a trăit întru nimic, a murit din pricina ei. Măria-sta vei face mai rău decît toate femeile acestea, căci poţi vedea prea bine că monseniorul Lancelot este cel mai frumos cavaler din lume, cel mai viteaz, cel mai îndrăzneţ, cel mai nobil; vei da pieirii, odată cu trupul său, toate harurile cu care se poate dobîndi onoarea în lumea asta; vai, vei smulge soarele dintre stele şi, de pe pămîntul acesta, floarea întregii cavalerimi! Şi asta este marea răsplată pe care o va avea neamul nostru din iubirea măriei-tale.
— Bohor, răspunse regina, dacă s-ar întîmpla ceea ce spui domnia-ta, nimenea n-ar pierde mai mult decît mine, căci eu mi-aş pierde şi trupul şi sufletul. Lasă-mă, totuşi, căci n-ai să capeţi alt răspuns.

Bohor o părăsi atunci şi se întoarse la Lancelot.
— Seniore, îi spuse el, după ce-l trăsese mai la o parte, mă bate gîndul să părăsim cetatea aceasta, măria-sa regina nu-şi mai dă voie să intri în palatul ei, ca şi tuturor celor care ar veni din partea domniei-tale.
Apoi povesti cît de jignită fusese regina Guenievra aflînd că purtase la coif mîneca unui doamne la turnirul de la Winchester şi cum spusese că niciodată nu va mai găsi un pic de dragoste la ea. Lancelot fu atît de copleşit, încît rămase vreme foarte îndelungată fără să rostească un cuvînt.
— Iubire, izbucni el în sfîrşit, asta îmi e răsplata pentru că te-am slujit atît! Chiar de nu i-aş mai vorbi niciodată iubitei mele, dacă m-ar fi iertat, aş pleca mai puţin trist; dar aflînd de mînia şi de ura ei, vai, n-am s-o mai pot duce mult! Dragă vere, povăţuieşte-mă, căci nu ştiu ce-am să fac cu mine!
— Seniore, dacă ai putea să rămîi departe de dînsa, n-ar trece nici o lună şi ar trimite să te cheme. Plimbă-te pe meleagurile acestea, urmăreşte turnirurile, zburdă cît poţi mai bine. Ai în preajmă mare parte dintre neamuri, care îţi vor fi o frumoasă şi nobilă suită oriunde vei merge.
— Vai, nu de suită îmi arde mie! Am să iau cu mine un singur scutier.
— Dar dacă ţi s-ar întîmpla vreo năpastă, cum am putea afla?
— Cel care m-a ocrotit pînă acum nu ar îngădui să nu aflaţi.
Şi, fără prea multe vorbe, Lancelot se duse să le spună oamenilor săi că trebuia să plece după o treabă însemnată şi că nu voia să ia cu el decît un singur slujitor, numit Anguys.

– Seniore, îi spuseră ei, ai grijă să fii neapărat săptămîna viitoare la turnirul de la Camaaloth.
Totuşi, nu voi să le făgăduiască şi, după ce-i lăsă în grija Domnului, se despărţi de prietenii lui pămînteşti. Şi ei înşişi părăsiră curtea de a doua zi.
Dar povestea vorbeşte acum despre regele Artus.

FRUCTUL OTRĂVIT

Întorcîndu-se de la Camaaloth, cînd află că Lancelot nu rămăsese decît o singură zi în oraş, regele Artus fu mai liniştit. « Dacă Lancelot ar iubi-o pe regină cu o dragoste vinovată, se gîndi el, nu s-ar fi îndepărtat atît de repede. » [. . .]
La puţin timp după aceea, se întîmplă ca seniorul Gauvain să cineze la masa reginei cu alţi viteji, într-o încăpere din apropierea sălii celei mari. Un cavaler cu numele de Averlan, care îl ura de moarte, pusese la cale să se aşeze în taină, în faţa reginei, un fruct otrăvit, gîndindu-se că regina îl va da mai întîi nepotului ei să-l guste, întrucît era aşezat alături de dînsa şi era cel mai de seamă baron. Dar ea oferi fructul celuilalt vecin, un cavaler al Mesei rotunde, numit Gaheris de Kareheu, care muşcă numaidecît din el, de dragul reginei, şi căzu mort, de îndată ce înghiţi bucata de măr. Văzînd lucrul acesta, toţi cavalerii se sculară de la masă, uluiţi. Unul dintre ei se grăbi să se ducă şi să-i spună vestea aceasta regelui, care îşi făcu cruce de uimire şi veni fuga să vadă ce era, urmat de cei ce luau masa cu el.
— Prea multă răutate, izbucni el mai întîi, în vreme ce mai mulţi dintre baronii lui murmurau:
— Regina i-a dat într-adevăr moartea!
Or, regina era tot atît de mirată, de nici nu ştia ce să creadă.
— Ferească Dumnezeu! spuse ea. Dacă aş fi ştiut că fructul e otrăvit, nu i l-aş fi întins nici pentru jumătate din lumea aceasta! Nu i-am cerut să mănînce din el înaintea mea decît din bunătate.

– Doamnă, reluă regele, oricum i l-ai fi dat, ai săvîrşit o faptă urîtă şi rea.
Şi porunci ca Gaheris să fie înmormîntat cu mare cinste, cum i se cuvenea unui bărbat atît de viteaz: corpul fu îngropat în biserica Sfîntului Ştefan, care era cea mai de seamă din cetatea Camaaloth. Şi regele Artus şi toţi cei care se aflau la curte fură atît de amărîţi de o moarte atît de urîtă şi de mişelească, încît cu greu schimbară cîteva vorbe între ei; totuşi cavalerii Mesei rotunde puseră să i se sape pe mormînt o inscripţie care spunea:

Aici zace Gaheris de Kareheu cel bălai,
fratele lui Mador de la Porte,
care a răposat dintr-un fruct otrăvit
pe care i l-a dat regina.

Căci aceasta era datina Mesei rotunde: se grava pe mormîntul confraţilor numele lor şi cum muriseră.

REGINA ACUZATĂ DE TRĂDARE

După trei zile, Mador de la Porte veni la curte. Lumea îl ştia foarte curajos şi nu s-a găsit nimeni destul de îndrăzneţ ca să-i spună veşti despre Gaheris, pe care îl iubea cu dragoste adevărată, aşa cum se cuvine unui frate să-şi iubească fratele. Într-o dimineaţă, cînd se dusese la biserica Sfîntul Ştefan ca să asculte slujba, zări un mormînt nou şi se apropie de el; ah, după ce citi inscripţia de pe mormînt, să fi văzut uluirea şi disperarea lui! Nu putea crede că era adevărat! Şi, întorcîndu-se, puse ochii pe un cavaler din Scoţia, care îl privea, şi îl imploră să-i răspundă la ce-l va întreba.
— Mador, îi spuse celălalt, ştiu bine ce vrei domnia-ta să mă întrebi. Este adevărat că regina l-a ucis pe fratele domniei-tale, aşa cum povesteşte inscripţia.
— Am să-l răzbun după puterea mea! izbucni Mador. Şi se duse imediat în sala cea mare în care regele Artus se afla în capul mesei, şi acolo spuse cu glas atît de tare încît îl auzi toată lumea:

— Rege Artus, dacă eşti leal, aşa cum trebuie să fie un rege, fă-mi dreptate la curtea ta!
— Spune tot ce vrei să spui: am să-ţi fac dreptate după puterea mea şi după judecata baronilor mei.
— Sire, reluă Mador lăsînd să-i cadă mantia, am fost, vreme de patruzeci şi cinci de ani, omul măriei-tale: îmi retrag închinarea şi renunţ la pămîntul măriei-tale, căci nu-mi mai place să deţin nimic de la măria-ta. Regina Guenievra l-a ucis mişeleşte pe fratele meu Geheris; dacă vrea să tăgăduiască, sînt gata să-i dovedesc cu armele şi cu trupul meu, împotriva cavalerului pe care şi-l va alege. Şi îţi cer să-mi faci dreptate.
Tare trist, căci se temea mult pentru regină, regele trimise s-o cheme în faţa curţii. Şi regina intră în sală, din care se scoseseră mesele, cu fruntea plecată şi cu chipul unei femei îngrijorate, escortată în dreapta de monseniorul Gauvain şi în stînga de Gaheriet, cei doi cavaleri mai respectaţi dintre rudele regelui Artus. Dar, cînd regele îi spuse că Mador o învinuia că l-a ucis mişeleşte pe fratele lui, Gaheris, ea îşi ridică fruntea şi întrebă:
— Unde este cavalerul acela?
— Iată-mă! spuse Mador înaintînd.
— Cum, Mador, domnia-ta susţii că l-am ucis pe fratele domniei-tale cu bună-ştiinţă?
— Spun că i-ai pricinuit moartea în mod neleal şi prin trădare, iar dacă există aici vreun cavaler care îndrăzneşte să te apere de această învinuire, sînt gata să ţi-l aduc mort sau declarîndu-se singur învins chiar astă-seară, sau mîine, sau în cutare zi pe care o va soroci curtea.
Regina privi în jurul ei, căutînd pe careva care să se ofere ca susţinător; dar nu văzu decît ochi lăsaţi în jos şi capete plecate, căci toţi se gîndeau că era vinovată, iar Mador avea dreptate, şi chiar de-ar fi învins ei, s-ar fi spus că era ceva potrivnic dreptăţii şi lealităţii. Regina era de-a dreptul disperată; cu toate acestea, îi răspunse regelui, în ciuda spaimei ei:
— Sire, te rog în numele lui Dumnezeu să-mi aduci la cunoştinţă hotărîrea curţii măriei-tale.
— Doamnă, curtea mea spune că, dacă vei tăgădui fapta rea de care eşti învinuită, ai un răgaz de patruzeci de zile,

ca să chibzuieşti şi să cauţi vreun viteaz care să-ţi sprijine cauza cu armele şi cu trupul lui.
— Sire, n-am să găsesc la măria-ta altă povaţă?
— Nu, căci nici pentru domnia-ta, nici pentru altcineva n-am să mă abat de la dreptate şi de la judecata acestor înţelepţi aici de faţă.
— Sire, îţi cer atunci răgazul de patruzeci de zile. De acum şi pînă atunci, cu voia Domnului, voi găsi un cavaler care să mă apere; dacă nu, vei putea face cu mine ceea ce va hotărî curtea.
Regele încuviinţă răgazul, care trebuia să expire a doua zi după turnirul de la Camaaloth.
— Sire, spuse Mador, înseamnă oare că-mi faci dreptate acordînd un răgaz atît de lung?
— Într-adevăr, da, ca s-o ştii.
— Mă voi prezenta aşadar în ziua sorocită, dacă moartea nu mă va opri cumva.
Spunînd aşa, părăsi sala, atît de întristat de moartea fratelui său, încît nu era nimenea care să-l vadă şi să nu i se facă milă de el. Şi regina rămase foarte tristă şi îngrijorată, căci se temea că nu va găsi nici un cavaler care s-o apere, în afară de rudele regelui Ban. Fără îndoială, aceia n-ar fi dat îndărăt, dacă s-ar fi aflat la curte, dar ea îi îndepărtase prin alungarea lui Lancelot, şi ei dispăruseră fără urmă, de parcă i-ar fi înghiţit pămîntul. Ah, aflaţi că se şi căia amarnic!

REGINA FĂRĂ CAVALER

Cînd sosi ziua turnirului, aţi fi putut vedea pe pajiştea de la Camaaloth pînă la vreo sută douăzeci de cavaleri, atît dintr-o tabără, cît şi din cealaltă, şi printre ei nu se afla unul care să nu fie viteaz şi integru. Şi cînd află că Bohor era şi el acolo cu toate rudele lui Lancelot, regina îi spuse voioasă uneia dintre domnişoarele ei de onoare:
— Aceştia şi-ar pune mai degrabă şi sufletul şi trupul în joc decît să mă lase să primesc vreo jignire! Acum sînt

sigură că nu voi muri. Binecuvîntat fie numele lui Dumnezeu care i-a adus!
Bohor făcu atîtea isprăvi, încît cuceri premiul, şi regele Artus, care îl recunoscuse într-adevăr, porni întru întîmpinarea lui şi-i ceru să rămînă la curte.
— Sire, răspunse Bohor, n-am să rămîn cu nici un chip la curte atîta vreme cît monseniorul Lancelot, vărul meu, nu va fi şi el. Află că n-aş fi venit la acest turnir, dacă n-aş fi nădăjduit că voi da de el aici. Vai, tare mă tem că multă vreme n-o să-l mai vezi!
— De ce? Este oare supărat pe noi?
— Sire, dacă vrei să ştii mai multe, întreabă-l pe altul. Spunînd aceste cuvinte, Bohor plecă s-o vadă pe regină, care îl chemase şi, cu siguranţă, nimănui nu i-a făcut cîndva regina o mai frumoasă primire! Îi povesti că nu găsea nici un viteaz care să-i apere dreptatea; dar el îi răspunse cu asprime că nu era de mirare dacă nu găsea cavalerii căutaţi, că ea însăşi se purtase atît de urît, fără pricină, faţă de cel mai bun om de pe lume.
— Bohor, orice aş fi făcut eu, domnia-ta mă vei ocroti, ştiu bine!
— Mărită-doamnă, mai făcut să pierd fiinţa pe care o iubeam mai mult decît pe oricare, pe seniorul şi pe vărul meu; nu ştiu ce s-a întîmplat cu el. Nu, n-am să te ajut! La auzul acestor cuvinte, regina începu să plîngă. Dar Bohor plecă fără s-o mai asculte. [. . .]

SALVAREA REGINEI

A doua zi, din zori, palatul se umplu de baroni şi de seniori care aşteptau sosirea cavalerului reclamant: multora le era mare teamă pentru soarta reginei. La puţin după primul ceas din zi, Mador de la Porte descăleca în curte, urmat de toate neamurile lui, şi urcă în sală, cu amura pe dînsul, în afară de coif, de lance şi de scut. Era voinic şi spătos, cu mădulare bine făcute, şi alb colilie; nu erau alţi cavaleri mai puternici şi mai viteji decît el.

— Mador, îi spuse regele, după ce-i primi cauţiunea, rămîi aici pînă la vecernie; dacă, pînă-n faptul serii, regina nu va găsi pe cineva care s-o apere, trupul său va suferi ceea ce va hotărî curtea mea.
Mador luă atunci loc în sală, cu rudele în jurul lui, şi rămaseră aşa, fără să scoată un cuvînt, pînă la al treilea ceas din zi. În ceasul acela, un cavaler intră în oraş, singur, fără scutier. Purta o armură albă, în afară de scut, care era vopsit cu trei fîşii de culoare roşie. Îşi legă calul de un ulm în curtea palatului, îşi agăţă scutul de o creangă, îşi rezemă lancea de trunchi şi intră în sală, cu coiful pe cap. Şi la fiecare pas pe care îl făcea i se auzeau cîntînd ochiurile cămăşii lungi de zale.
— Rege Artus, îi spuse el, am auzit spunîndu-se un lucru de mare mirare: că un cavaler o învinuieşte astăzi pe regina Guenievra de o faptă mişelească. Nicicînd nu s-a mai auzit spunîndu-se o asemenea nebunie, cînd toată lumea o cunoaşte pe regină ca pe femeia cea mai leală din cîte au fost vreodată! Vin s-o apăr, dacă va fi nevoie.
— Seniore cavaler, spuse Mador, sînt gata să dovedesc că l-a ucis pe fratele meu Gaheris în mod neleal şi mişelesc.
— Şi eu sînt gata să susţin că niciodată regina n-a preţuit nelealitatea sau mişelia.
Mador, care nu luă în seamă cele spuse, îşi întinse cauţiunea, iar cavalerul cu arme albe făcu la fel. Şi după ce regele ridică amîndouă gajurile, monseniorul Gauvain spuse în şoaptă:
— Sire, sînt încredinţat în momentul de faţă că Mador nu are dreptate, căci, întrucît mă priveşte, aş jura cu dragă inimă pe sfintele moaşte că, dacă moartea lui Gaheris a fost mişelească şi neleală, regina nu a avut nici o vină în mişelia şi nelealitatea aceasta!

În vremea aceasta, palatul se goli şi toţi, cu mic cu mare, se duseră pe cîmpie, în afara oraşului, unde aveau loc de obicei luptele de dreptate. Monseniorul Gauvain ţinu să ducă lancea cavalerului alb, iar Hector scutul. Şi după ce cavalerii depuseră amîndoi jurămînt pe cele sfinte, regele trimise s-o cheme pe regină şi-i spuse:
— Doamnă, iată un cavaler care înfruntă moartea pentru domnia-ta.
— Sire, răspunse ea, Dumnezeu va ocroti dreptatea, căci este adevărat că n-am săvîrşit nici o nelealitate şi nici o mişelie.
Regina îl luă pe necunoscut de mînă şi-l conduse pe cîmpul de luptă, urîndu-i ajutorul Domnului nostru Isus Cristos; apoi regele dădu semnalul şi cei doi cavaleri zburară unul către celălalt drept ca două săgeţi.
Se ciocniră cu atîta forţă, încît îşi străpunseră scuturile şi îşi rupseră lăncile; dar Mador fu smuls din oblincuri şi căzu cu toată greutatea lui, nu fără a se răni, pentru că era voinic şi greu. Se ridică îndată, mirat că şi-a găsit adversarul aşa de tare la lupta cu lancea; dar cavalerul cu arme albe îşi părăsi calul, ca unul care s-ar teme să nu fie învinuit că a atacat de călare un adversar pe jos: scoţîndu-şi spada şi punîndu-şi scutul în dreptul capului, se năpusti asupra lui Mador şi-i aplică mai întîi o minunată lovitură peste coif, după care îl lovi atît de năprasnic încît în scurtă vreme, rănit de zece ori, adversarul nu-şi mai aştepta decît moartea.
— Mador, îi spuse el, vezi bine că te voi ucide, dacă lupta aceasta va mai dăinui. Declară-te înfrînt pînă nu păţeşti ceva mai rău: voi stărui în aşa fel pentru tine, încît mărita-doamnă regina te va ierta, iar regele îţi va reda pămîntul.
După sinceritatea şi după generozitatea aceasta, Mador îl recunoscu pe Lancelot.
— Dragă seniore, ia spada mea, îi spuse el îngenunchind. Mă predau fără condiţii şi nu mă socotesc dezonorat, căci nimeni n-ar putea să-i ţină piept celui mai bun cavaler din lume.
Apoi strigă către rege:
— Sire, m-aţi înşelat trimiţînd împotriva mea pe monseniorul Lancelot du Lac.

La auzul acestor cuvinte, regele alergă să-l îmbrăţişeze pe Lancelot, aşa înarmat cum era; monseniorul Gauvain se duse să-i scoată coiful şi aţi fi putut să-i vedeţi pe toţi baronii înconjurîndu-l şi primindu-l cu mare bucurie, ca şi pe regină: căci vitejia este atît de valoroasă încît şterge totul.

ÎNDRĂGOSTIŢII DENUNŢAŢI

Cînd Lancelot şi iubita lui se regăsiră astfel, se iubiră unul pe altul mai mult decît înainte; dar ajunseră să se poarte atît de nebuneşte încît mai mulţi inşi le descoperiră taina, şi printre ei monseniorul Gauvain şi fraţii lui.
Într-o zi, pe cînd stăteau de vorbă tuscinci în pervazul unei ferestre, regele Artus se întîmplă să treacă pe lîngă ei.
— Uite-l pe rege. Tăceţi! le spuse în şoaptă Gauvain.
Dar regele îl auzi pe Agravain răspunzînd că el n-are să tacă şi întrebă despre ce era vorba.
— Hei, sire nu te nelinişti! răspunse seniorul Gauvain. Nu te-ai alege cu nici un folos din treaba asta şi nimeni nu s-ar alege.
— Pe capul meu, vreau să ştiu despre ce este vorba!
— Sire, nu e cu putinţă! Sînt numai scorneli şi basme depănate de Agravain. Te povăţuiesc ca pe suzeranul meu de care sînt legat cu jurămînt să nu iei în seamă asemenea vorbe deşarte.
— Pentru numele lui Dumnezeu, vă cer, pe credinţa pe care mi-aţi jurat-o, să-mi spuneţi de ce vă adunaserăţi aici la sfat toţi cinci!
— Mare minune, măria-ta, să te vadă omul atît de dornic de veşti! Chiar de-ar trebui să mă zvîrli peste graniţele regatului, tot nu ţi-aş spune despre ce vorbeam. De altminteri, e cea mai mare minciună din lume.
Îndată, monseniorul Gauvain părăsi camera, însoţit de Gaheriet şi de Guerrehès, şi în zadar îi mai chemă regele. Cînd văzu că nu se mai întorceau, regele îi luă cu el într-o cameră pe Agravain şi pe Mordret şi îi imploră să-i spună

ce dorea atît de mult să ştie. Şi cum ei tot mai răspundeau că n-au să-i spună, regele se repezi la o spadă, zvîrlită acolo, pe un pat, o trase din teacă şi-l ameninţă pe Agravain, strigînd că-l va ucide dacă nu vorbea, aşa încît, pînă la urmă, văzîndu-l atît de aprins, Agravain se hotărî:
— Sire, le spuneam fraţilor mei că nu este frumos din partea noastră să mai îndurăm atîta vreme ruşinea şi dezonoarea cu care te răsplăteşte Lancelot: căci o cunoaşte trupeşte pe soţia măriei-tale—sîntem cît se poate de siguri. La auzul acestor cuvinte, regele se schimbă la faţă; dar se stăpîni şi tăcu.
— Sire, spuse Mordret, ţi-am ascuns lucrul acesta cît am putut; dar se cuvine ca, în sfîrşit, ruşinea aceasta să fie răzbunată.
— Dacă ţineţi la mine, răspunse în cele din urmă regele, ajutaţi-mă să-l prind pe Lancelot asupra faptului, şi atunci, dacă n-am să-l pedepsesc ca pe un trădător ce este, să nu mai port în vecii vecilor coroana!
— E o grea încumetare să-l răpui pe Lancelot, sire: este puternic şi îndrăzneţ şi are neamuri puternice; au să pornească luptă aprigă împotriva măriei-tale.
— Nepoţii mei dragi, nu vă sinchisiţi de asta! Aşezaţi-vă la pîndă şi surprindeţi-i împreună; v-o cer în numele jurămîntului pe care mi l-aţi făcut cînd aţi intrat în rîndul cavalerilor Mesei rotunde.
Ei îl sfătuiră atunci să ia cu dînsul, a doua zi, toţi oamenii la vînătoare; Lancelot se va folosi fără îndoială de acest prilej ca să se ducă la regină. Şi aşa rămase hotărît.

SURPRINDEREA ÎNDRĂGOSTIŢILOR

Toată ziulica, spune povestea, regele Artus fu posomorît la chip şi, cînd monseniorul Gauvain se întoarse la palat, însoţit de Gaheriet şi de Guerrehès, ghici din prima clipă, după chipul unchiului său, că fraţii lui îşi dăduseră drumul la gură. Lancelot, Hector şi Lionel ajunseră la ceasul cinei: regele le întoarse spatele; după ce se scoaseră mesele, regele

îi pofti pe cavaleri să plece cu el la vînătoare, a doua zi; dar cum Lancelot îi propunea să-l însoţească, regele îi spuse că se va lipsi de el de data asta. Şi seara, după ce se întoarse în locuinţa lui, Lancelot îl întrebă pe Lionel:
— Ai văzut cît de urît m-a primit regele? Nu ştiu de ce e aşa de mîniat pe mine.
— Seniore, fii sigur că a aflat ceva despre domnia-ta şi despre regină. Mie îmi spune inima că mare năpastă se va trage de aici.
Ci iată că a doua zi, de îndată ce regele porni către pădure, regina îi dădu de ştire lui Lancelot, care o şi porni spre dînsa, dar îşi luă şi sabia cu el. Şi avu grijă s-o apuce pe o cărăruie acoperită, care străbătea grădina; dar Agravain şi Mordret îşi rînduiseră iscoadele mai peste tot, aşa încît un băiat veni să le dea de veste. În vremea aceasta, Lancelot intră în taină în palat şi, trecînd din cameră în cameră, ajunse în iatacul în care îl aştepta regina. Dacă îi veni în gînd să pună zăvorul la uşă, e pentru că Dumnezeu voia ca el să nu fie ucis: într-adevăr, doar ce se culcase lîngă femeia dragă, şi oamenii lui Agravain şi ai lui Mordret sosiră şi, găsind uşa zăvorîtă, încercară s-o spargă.
— Dragă prietene, strigă regina cînd auzi zarva pe care o făceau, am fost trădaţi! În curînd regele va afla totul. Agravain şi Mordret au pus totul la cale!
— Zău că au plecat să-şi caute singuri moartea! Ai cumva pe aici vreo armură?
— Nu, iubitul meu drag! Vai, sîntem atît de nenorocoşi, încît va trebui să murim, şi eu şi tu! Şi, totuşi, de-ai putea să scapi de aici, nu cred că s-a ivit încă pe lume cel care m-ar omorî cîtă vreme ai fi tu în viaţă! Pleacă, dacă poţi.
Atunci Lancelot, care se îmbrăcase în mare grabă, îşi luă spada şi se duse să strige la uşă:

— Fricoşi păcătoşi ce sînteţi, cavaleri becisnici, am să deschid eu uşa: să-l vedem acum pe cel care va cuteza să treacă pragul!
Spunînd aşa, Lancelot deschide şi aşteaptă, cu spada ridicată. Un cavaler cu numele de Tanneguy intră cu îndrăzneală; dar, în aceeaşi clipă, primeşte o lovitură care-i despică coiful şi căpăţîna cum ai tăia un măr, aşa încît cade mort în cameră. Văzînd aşa, fîrtaţii lui se dau îndărăt şi liberează pragul; iar Lancelot, trăgînd cu putere leşul spre el, închide uşa la loc; apoi se îmbracă în armura lui Tanneguy.
— Acum, mărită-doamnă, îi spuse el, am să trec cu voia Domnului, dacă îmi îngădui să plec.
Regina spuse o rugăciune pentru el către Domnul nostru Isus Cristos Mîntuitorul. Şi numaidecît Lancelot ieşi afară, se năpusti asupra asaltatorilor ca o furtună, îl doborî la pămînt pe primul pe care îl lovi, îi tăie pumnul celui de-al doilea cu o lovitură frontală, spintecă, întorcîndu-se, nările şi faţa celui de-al treilea, pînă la urechi, aşa încît ceilalţi o rupseră la fugă în dezordine. Aşa scăpă din palat şi se duse acasă, unde fratele şi verii lui îl aşteptau cu mare îngrijorare. Şi, după două ore, cu lucrurile încărcate pe caii de povară, Lancelot părăsea oraşul cu toţi oamenii lui, în număr de nu mai puţin de douăzeci şi opt de cavaleri viteji şi cutezători.
Povestea conteneşte aici despre el, voind să arate ce s-a întîmplat cînd Agravain şi Mordret, cei doi fraţi ai seniorului Gauvain, puseră stăpînire pe regină.

JUDECAREA ŞI ELIBERAREA REGINEI

Agravain şi Mordret o făcură de rîs şi o umiliră peste măsură, căci regina plîngea aşa de tare încît altora, în locul acestor mişei, li s-ar fi făcut milă de ea. Pe la chindie, regele se întoarse de la pădure şi, în clipa cînd descăleca în curte, i se spune că regina fusese surprinsă cu Lancelot. Ah, a fost mai amărît decît s-ar putea spune! Regele întrebă dacă

era prins Lancelot, dar i se răspunse că el părăsise oraşul.
— Mărite-doamne, ce-ai de gînd să faci? îl întrebă regele Yon.
— Am să mă răzbun în aşa fel pe regină, încît doamnele care vor auzi vorbindu-se despre ea să se îndrepte! Şi îţi poruncesc, domniei-tale, în primul rînd, pentru că eşti rege, şi celorlalţi baroni aflaţi aici, în numele jurămintelor de credinţă pe care mi le-aţi făcut, să hotărîţi prin dreaptă judecată dacă n-a meritat moartea.
— Sire, datina nu îngăduie să judecăm după vremea chindiei, şi mai ales cînd este vorba de o femeie de rang atît de înalt ca măria-sa regina. Dar mîine dimineaţă ne vom aduna. Seara, regele nici nu bău, nici nu mîncă, dar nu voi ca soţia să fie adusă în faţa lui. Şi, la primul ceas din zi, cînd se întruniră baronii, le porunci din nou s-o judece pe regina Guenievra; apoi se retrase. Agravain şi Mordret povestiră atunci lucrurile aşa cum se petrecuseră, adăugînd că, după părerea lor, regina merita într-adevăr moartea pentru că săvîrşise o mîrşăvie atît de mare făcîndu-l de rîs cu un cavaler pe domnul şi pe stăpînul ei, care era atît de viteaz. Ceilalţi, în afară de monseniorul Gauvain, consimţiră, dar cu părere de rău. Şi, de îndată ce află judecata curţii lui, regele porunci să se pregătească un rug mare în pajiştea de la Camaaloth, ca să-şi ardă soţia, căci era de părere că o femeie care este regină şi înscăunată legal trebuie să piară de foc.
— Sire, îi spuse monseniorul Gauvain, eu îţi dau înapoi tot ce am de la măria-ta şi cîte zile voi avea n-am să te mai slujesc, dacă vei îngădui una ca asta. Ferească Dumnezeu s-o pot vedea pe mărita-doamnă murind în felul ăsta!
Dar regele nu-i răspunse, căci era cu gîndul în altă parte. Şi monseniorul Gauvain se duse să se închidă în locuinţa

lui; desigur, dacă întreaga lume ar fi pierit sub ochii lui, tot n-ar fi arătat atîta mîhnire!
În vremea aceasta, regele îi trimitea pe nepoții lui, Agravain, Guerrehès, Gaheriet și Mordret, să ia patruzeci de cavaleri și să se ducă să păzească pajiștea în care se afla rugul. Guerrehès și Gaheriet refuzară mai întîi, dar regele îi chemă la el și-i amenință atît, încît pînă la urmă consimțiră. Și, în timp ce ei se duceau acasă să-și pună armura, regele porunci să fie adusă regina în fața lui. Vai, cînd o văzu plîngînd, îmbrăcată în mătase roșie și atît de frumoasă și de atrăgătoare că nu-i fi găsit seamăn pe lume, crezu că o să i se facă rău, atît de tare i se strînse inima! Cu toate acestea, porunci să fie dusă la rug, ale cărui pălălăi se și vedeau din palat. Și aflați că, în toată cetatea, negustorimea și oamenii de rînd se tînguiau în clipa aceea atît de amarnic, că n-ai fi putut auzi tunetul din cer: nu era bărbat sau femeie care să nu plîngă de parcă însăși maica lor avea să fie arsă pe rug.
Ci iată că, în momentul în care regina se apropia de rugul aprins, se văzu deodată cum se sparg ultimele rînduri ale mulțimii dinspre partea pădurii; lumea alerga cît putea strigînd: «Fugiți! Fugiți! Uite-l pe seniorul Lancelot care vine în ajutorul reginei!» Și, într-adevăr, treizeci și doi de cavaleri soseau în goana cailor prin cîmpie, cu coifurile încheiate pe cap, cu lăncile în poziție de atac; și Lancelot galopa în frunte, pe un cal de luptă înalt și bălțat, mai iute ca un cerb din landă.
— Hei, inimă de om ticălos, îi strigă el cît putu mai de departe lui Agravain, ți-a împlinit sorocul!
Și, spunînd așa, se năpusti asupra lui, cu lancea întinsă, și își apăsă atît de aprig lovitura încît fierul străbătu scutul, brațul, cămașa de zale și corpul și ieși dincolo de șira spinării, așa încît mișelul căzu mort. În același timp, Hector îl izbea pe Guerrehès; îi puse lancea lui solidă în piept și Guerrehès nici că mai avu trebuință de doftor. Văzîndu-și frații pierind așa, Gaheriet, de mînie, doborî doi călăreți; dar Lionel, atacîndu-l din coastă, îi azvîrli coiful de pe cap și Lancelot, care trecea zdrobind totul în calea lui, încins de mînie în așa măsură încît nu mai recunoștea pe nimeni, îi spintecă, dintr-o singură lovitură, țeasta pînă la dinți. Pe scurt,

seminția regelui Ban și a regelui Bohor făcură, în ziua aceea, atîtea fapte de vitejie, că, după puțin timp, nu mai rămaseră în viață, dintre dușmani, decît Mordret și zece cavaleri, care o luară la fugă. Și de îndată ce-i văzu fugind, Lancelot se opri din luptă, așa cum flacăra încetează să ardă cînd totul s-a mistuit: o urcă pe regină pe un cal de paradă, și, cu cîți mai rămaseră dintre ai lui, se duse să se închidă într-un castel fortificat pe care îl cucerise în vremea cînd mai era cavaler de curînd învestit, și care se numea Voioasa Pază, așa cum se arată în cartea care povestește despre primele lui iubiri.
Dar povestea se întoarce acum la regele Artus. [. . .]

În vremea aceasta, Gauvain ieșise din locuința lui. Primii oameni pe care îi întîlni pe stradă îi spuseră plîngînd:
— Ah, seniore Gauvain, de vrei să știi ce durere mare te năpăstuiește, du-te acolo, pe cîmp!
El crezu că plîngeau moartea reginei și, fără să le răspundă, își văzu de drum, cu capul plecat. Dar care mai de care repeta în jurul lui:
— Du-te, seniore Gauvain, du-te să-ți vezi cumplita durere!
Era din ce în ce mai tulburat, dar nu arăta. În sfîrșit, ajunse pe cîmp și mai întîi îl zări pe rege, care strîngea la pieptul lui corpul plin de sînge al lui Gaheriet și care-i strigă:
— Gauvain, Gauvain, uite jalea ta și a mea!
Astfel își recunoscu fratele și i se muiară picioarele, i se strînse inima și căzu ca mort, în vreme ce însoțitorii regelui se strîngeau în jurul lui, deplîngînd ziua care le aducea din toate părțile atîtea pierderi. Multă vreme rămase așa; în sfîrșit, se ridică, se duse fuga la Gaheriet, îl strînse în brațe și, după ce-l sărută, se simți copleșit de atîta durere, încît căzu iar leșinat, peste mort. Și, cînd își reveni din leșin, se așeză lîngă trupul neînsuflețit și zise:
— Ah, dragă frățioare, mult trebuie să te fi urît cel care ți-a curmat zilele cu atîta cîinoșie! Blestemat să fie brațul care te-a lovit, făcîndu-mă de ocară pe mine și pe cei din neamul meu! Dragul meu, atît de blînd și de îngăduitor, stîlp al seminției noastre, care îți întreceai în fapte cavalerești toți semenii, cum de-a îngăduit soarta o cădere atît de urîtă și de josnică? Desigur, nu mai doresc să trăiesc

decît ca să te răzbun pe neloaialul, pe mișelul care te-a căsăpit cu atîta cruzime!
Seniorul Gauvain avea inima atît de strînsă, încît nu putea spune mai mult, dar cînd, ridicîndu-și ochii, îi recunoscu pe Guerrehès și pe Agravain, care erau aduși pe scuturile lor, izbucni iar:
— Vai, am trăit prea mult, de vreme ce trebuie să-mi văd frații uciși în așa chinuri!
Spunînd așa, se duse la ei și, îmbrățișîndu-i, leșină pentru scurtă vreme de mai multe ori, așa încît baronii se înspăimîntară grozav de teamă să nu-l vadă dîndu-și duhul sub ochii lor.
— Sire, îi spuseră ei regelui Artus, sîntem de părere să fie dus de aici și culcat în vreo cameră, departe de oricine, pînă cînd vor fi înmormîntați frații lui, căci, de bună seamă, va muri de durere, dacă va rămîne lîngă ei.
Așa s-a și făcut și, toată noaptea, seniorul Gauvain nu mai scoase un cuvînt: abia dacă mai respira. În vremea aceasta, se lucra la sicrie și se pregăteau morminte așa cum se cade să aibă niște odrasle de regi; și, dimineața, Agravain, Guerrehès și Gaheriet fură înmormîntați la Sfîntul Ștefan, biserica principală din Camaaloth.

CONSFĂTUIREA

După înmormîntare, regele se întoarse la palat și se așeză în sală în mijlocul baronilor. Veniseră toți arhiepiscopii, episcopii și marii dregători, dar, văzîndu-l pe regele Artus posomorît și îngîndurat cum era, fiecare tăcea, așa încît ai fi zis că palatul e pustiu.
— Cînd un om și-a pierdut pămîntul prin silnicie și mișelie, spuse în cele din urmă regele, adesea poate să le redobîndească; dar pierderea unui prieten de pe lumea aceasta este fără leac. Dragi seniori, pierderile pe care le-am suferit nu se pot tămădui în nici un chip, și nu le datorez dreptății Domnului nostru Isus Cristos, ci marii semeții a celui pe care îl ridicasem atît de sus de parcă ar fi fost din vița mea. Domniile-voastre, care sînteți oamenii mei și care aveți pămînturile de la mine, povățuiți-mă cum să răzbun rușinea aceasta.
Baronii se priviră, îndemnîndu-se unul pe altul la cuvînt. În sfîrșit, se ridică regele Yon.
— Sire, însăși onoarea noastră cere ca rușinea măriei-tale să fie răzbunată. Dar cel care s-ar gîndi la binele regatului nu cred că ar porni război împotriva seminției regelui Ban din Benoïc și a regelui Bohor din Gannes, atît de puternici sînt, în momentul de față, Lancelot și ai lui, prin pămînturile și prin oamenii lor. Iată de ce, în numele lui Dumnezeu, te rog, mărite rege, să nu-i ataci, dacă nu ești întru totul sigur că-i vei birui, lucru nespus de greu.
Se auziră murmure: mulți îl învinuiau pe regele Yon și spuneau că vorbise ca un fricos.
— Sire, îi spuse Mordret, niciodată n-am auzit un om de seamă dînd o povață atît de rea ca asta. Dacă regele îmi va da crezare, o să te ia să vă războiți cu Lancelot, alături de dînsul — de vrei sau nu.
— Mordret, Mordret, răspunse regele Yon, am să mă duc cu mai mult drag decît ai să te duci domnia-ta! Dar aflați cu toții, seniori, că dacă Lancelot și neamurile lui vor putea să ajungă în țara lor, se vor teme mai puțin de voi decît vă închipuiți.
Mador de la Porte luă și el cuvîntul.
— Dacă vreți să începeți războiul, sire, nu va trebui să-l căutați pe Lancelot prea departe, căci am aflat că s-a retras la Voioasa Pază. Regina se află acolo cu el. Dar castelul este atît de fortificat și atît de bine îndestulat cu de toate încît nu se teme de nici un asediu.
— Pe legea mea, răspunse regele, aveți dreptate să spuneți că e un castel de mare fală și îl cunosc și eu bine. Dar, de

cînd port coroană, niciodată n-am început un război fără să-l duc la bun sfîrşit cu ajutorul lui Dumnezeu şi al celor din viţa mea. Peste cincisprezece zile am să plec aşadar din Camaaloth, şi vreau ca voi toţi, care vă găsiţi aici, să-mi juraţi pe cele sfinte că mă veţi ajuta, după puterea voastră, pînă cînd ocara va fi răzbunată spre cinstea regatului.
După ce se aduseră sfintele moaşte, fiecare făcu legămînt, săracii ca şi bogaţii. Şi regele trimise soli în toată Bretania pentru a le da de veste celor care nu erau de faţă să vină la Camaaloth în ziua sorocită.
La rîndul său, Lancelot le trimise vorbă cavalerilor din regatele Gannes şi Benoïc să stea gata în castelele lor, ca să poată găsi adăpost, dacă ar părăsi Marea Bretanie şi ar trece în Galia; apoi îi ceru ajutor lui Galehaudin, fiul lui Galehaut, şi îi veniră atîţia baroni din Sorelois şi din Insulele Îndepărtate, încît, chiar de ar fi fost încoronat, tot n-ar fi avut mai mulţi cavaleri la Voioasa Pază. Şi aşa fu pus la cale războiul care avea să ia o întorsătură atît de rea. [. . .]

ASEDIEREA *VOIOASEI PAZE:* SOLIA LUI LANCELOT[1]

Or, cei din castel trimiseră, încă de cu noapte, patruzeci de cavaleri să se ascundă într-o pădure, sub conducerea lui Bohor şi a lui Hector, ca să ia prin surprindere, din spate, armata regelui; semnalul trebuia să fie o flamură roşie înălţată pe zid; dar cavalerii aflaţi la pîndă o aşteptară în zadar toată ziua, căci Lancelot nu se putea hotărî să dea acel semnal.
Cînd îşi văzu castelul asediat de omul la care ţinuse mai mult decît la oricine pe lumea aceasta, care îl înălţase în cel mai înalt rang şi care era, în momentul acela, duşmanul lui de moarte, Lancelot se simţi mai copleşit de jale decît s-ar putea crede. Chemă o fată şi-i spuse:
— Domnişoară, du-te la regele Artus şi spune-i că mă miră începerea unui astfel de război împotriva mea. Dacă unii i-au şoptit la ureche că l-am făcut de ocară cu regina, sînt gata să dovedesc cu trupul şi cu armele mele împotriva a doi dintre cei mai buni cavaleri ai săi că nu sînt vinovat. Iar dacă a pornit război din cauza morţii nepoţilor săi, spune-i că aceia care au fost ucişi şi-au pricinuit singuri moartea. Să ştie că sînt mai îndurerat de gîlceava noastră decît şi-ar putea cineva închipui, şi că desigur îi voi ajuta pe ai mei şi-i voi combate pe ai săi din toată puterea mea, dar că îl socotesc pe dînsul suzeranul şi prietenul meu, cu toate că mă tratează ca pe un duşman de moarte.
Domnişoara ieşi din castel şi se duse cu solia la rege. Dar abia repetase cuvintele lui Lancelot, că seniorul Gauvain izbucni:
— Sire, sire, ai ajunge de rîsul lumii şi seminţia măriei-tale ar fi înjosită, dacă ai face pace cu Lancelot după marea dăunare pe care ţi-a pricinuit-o!
— Gauvain, oricum-ar face el, Lancelot nu va mai avea nici odată pace cu mine! Spune-i, domnişoară, că am să lupt împotriva lui cîte zile voi avea.
— Sire, reluă fecioara, ghicitorii cei înţelepţi, cunoscuţi în vremea noastră, au prezis că seminţia regelui Ban îşi va învinge toţi duşmanii. Dar întrucît nu primesc de la măria-ta decît cuvinte de război şi de ură, trebuie să mă întorc la seniorul meu şi să-i aduc la cunoştinţă solia pe care i-o trimiţi.
Şi fata se întoarse la Voioasa Pază, unde-i povesti lui Lancelot ce auzise. De aceea, a doua zi, dimineaţa, flamura roşie flutura pe turnul cel mare al castelului.

[1] Regele Artus şi armata lui se instalează pe malul rîului Umbrei, la cîteva bătăi de săgeată de castelul Voioasa Pază.

ASEDIEREA *VOIOASEI PAZE*. CURTOAZIA LUI LANCELOT

Lancelot le vorbi tovarăşilor lui:
— Seniori, cei din Logres nu se pot bucura căci, cu toate că sînt mai numeroşi, nu au cîştigat, slavă Domnului, nimic de la noi. Doresc să ieşim mîine iar şi să-i atacăm. Dar, dacă sînteţi de părere că e mai bine să rămînem în castel, am să fac după vrerea voastră.
Toţi căzură la înţelegere să spună că preferau fapta, odihnei. De aceea, mai înainte chiar de ivirea soarelui, se înarmară şi coborîră în cîmpie, în ordine, şi de acolo oamenii regelui porniră întru întîmpinarea lor. Încăierarea ţinu în pajişti, pe malul rîului Umbrei, din zori şi pînă în noapte: aflaţi că seara nu mai era o singură armură întreagă.
În ziua aceea, regele Artus îşi puse armura pe dînsul şi desigur nici un bărbat la vîrsta lui nu ar fi săvîrşit isprăvile de vitejie pe care le făcu el, căci avea pe atunci şaptezeci şi cinci de ani. Către ceasul chindiei, îl întîlni pe Lancelot şi numaidecît se năpusti asupra lui cu spada ridicată. Lancelot nu voi să lovească: se mulţumi să-şi facă pavăză cu scutul, aşa încît lovitura alunecă şi căzu în spinarea calului, care fu ucis. Dar Hector, mîniat că-l vedea pe fratele său pe jos, se avîntă şi, dintr-o primă lovitură cu tăişul peste coif, îl ameţi pe rege, apoi din a doua îl doborî de pe cal; după aceea, strigă la Lancelot:
— Taie-i capul. Şi punem capăt războiului!
— Ce tot spui, Hectore? Mi-a făcut de atîtea ori bine şi m-a înălţat în dregătorii, încît am să-l ocrotesc cu toată puterea mea.
Şi pentru că scutierul îi aducea un cal de luptă, Lancelot i-l oferi regelui.
— Sire, îi spuse el, mi-ai dăruit adesea cai frumoşi. Încalecă, te rog, pe calul acesta, şi fereşte-te mai bine altădată.
Datorită acestei mărinimii, regele plecă teafăr şi sănătos, gîndindu-se, în taina inimii lui, că Lancelot îi întrecuse în curtoazie pe toţi cavalerii prezenţi şi viitori. Cu toate acestea, bătălia începu iar a doua zi. Şi aşa dură asediul Voioasei Paze vreme de două luni şi mai bine.

ÎMPĂCAREA REGELUI CU REGINA

După acest răstimp, apostolul de la Roma află că regele Artus îşi părăsise soţia şi că îşi pusese în gînd s-o ucidă, cu toate că nu o prinsese asupra faptului. De aceea trimise vorbă episcopilor şi arhiepiscopilor să pună sub interdicţie şi excomunicare ţara Logres pînă cînd regele o va lua înapoi pe regina Guenievra şi se va hotărî să se poarte cu dînsa aşa precum se cade să se poarte un soţ faţă de cucernica lui femeie şi soţie. Şi, cînd află de solia aceasta, regele fu cu atît mai îndurerat cu cît o mai iubea încă pe regină: de aceea declară în faţa tuturor baronilor săi că se va împăca bucuros cu dînsa, ca să-i dea ascultare papei. Şi numaidecît episcopul de Rochester încălecă pe cal şi porni să ducă tratative.
— Doamnă, doamnă, îi spuse el reginei Guenievra, după ce fu condus în faţa ei, trebuie să te reîntorci la soţul măriei-tale: aşa porunceşte părintele nostru papa. Regele va jura în faţa curţii că te va trata ca pe o soţie vrednică de respect. Regina îi ceru un răgaz pentru răspuns şi, după ce-i chemă pe Lancelot, pe Hector, pe Bohor şi pe Lionel, le repetă ce-i spusese episcopul. Atunci să-l fi văzut pe Lancelot du Lac lăsîndu-şi capul în jos!
— Măriţă-doamnă, spuse el în cele din urmă, dacă aş face după dorinţa inimii, te-aş implora să rămîi aici. Dar, întrucît ţin mai mult la onoarea măriei-tale decît la iubirea mea, te sfătuiesc să-i trimiţi vorbă regelui că te vei întoarce lîngă dînsul mîine. Vai, dacă n-ai primi poftirea pe care ţi-a făcut-o, toată lumea ar vorbi despre ruşinea măriei-tale şi despre lipsa mea de lealitate!
Spunînd aşa, începu să plîngă, şi regina, şi Hector şi Lionel. În cele din urmă, regina se şterse la ochi şi se duse să-i spună episcopului că va consimţi să se întoarcă lîngă rege, soţul şi stăpînul ei, numai dacă-l lasă pe Lancelot să se întoarcă în Galia, fără să-i dăuneze cu ceva. Lucru cu care regele se învoi bucuros, de îndată ce i-l ceru episcopul.
— Ba nu, zău, se gîndea el, dacă Lancelot ar iubi-o pe regină nebuneşte, aşa cum au vrut unii să mă facă să cred, n-ar lăsa-o să plece astfel, căci văd bine că ar mai putea

continua războiul vreme de luni şi luni de zile, iar castelului nici nui pasă de asalt!
În noaptea aceea, la Voioasa Pază, nu a existat inimă atît de împietrită care să nu se simtă mişcată văzînd uimitoarea jale care îi cuprinse pe Lancelot du Lac şi pe cei din neamul lui. Şi, cînd mijiră zorii din vrerea lui Dumnezeu, Lancelot îi dădu înapoi reginei, pe care nu avea s-o mai vadă, inelul dăruit cînd se apropiase întîia oară de ea, şi o rugă să-l poarte de dragul lui. După care, urmat de ai săi toţi, pe cît putuseră mai bogat înveşmîntaţi şi călărind pe cai vălătrăpuiţi cu mătase, o conduse pe regină înapoi, la rege.

ASPRIMEA MONSENIORULUI GAUVAIN

Ci iată că, spune povestea, regele Artus aştepta afară din cort. Văzîndu-şi suzeranul, Lancelot descălecă, luă calul reginei de frîu şi spuse:
— Sire, iat-o pe măria-sa regina. Dacă n-aş fi ajutat-o, n-ar mai fi printre cei vii, în clipa aceasta. Şi află că dacă aş fi iubit-o cu o dragoste vinovată, aşa cum anumiţi supuşi neloiali ţi-au dat de înţeles, nu ţi-aş da-o înapoi, căci castelul acesta este atît de bine fortificat, încît poate înfrunta orice, şi avem merinde în el pentru doi ani.
— Pentru ceea ce faci, îţi sînt recunoscător, răspunse regele, îngîndurat.
Dar monseniorul Gauvain făcu un pas înainte.
— Lancelot, regele îţi este recunoscător de ceea ce ai făcut pentru el. Dar îţi cere să părăseşti pămîntul regatului Logres şi să nu te mai întorci cît vieţuieşte dînsul.
— Sire, aceasta este porunca măriei-tale?
— Du-te în ţara dumitale, Lancelot: cînd i-ai ucis pe Agravain, pe Guerrehès şi pe Galheriet, care îmi erau prieteni trup şi suflet, mi-ai făcut să-ţi plătesc serviciile prea scump.
— Iar cînd voi fi dincolo de mare, sire, ce va trebui să aştept de la măria-ta: pace sau război?

— Fii sigur, îi mai spuse Gauvain, că regele îţi va declara război şi te va combate cu toată puterea, pînă cînd fratele meu Gaheriet va fi răzbunat prin moartea domniei-tale. Şi află că aş pune rămăşag pe lumea întreagă că în curînd ai să-ţi pierzi şi capul şi viaţa!
— Seniore Gauvain, izbucni Bohor, lasă ameninţările: Lancelot du Lac nu se teme de domnia-ta! Dacă vei pune piciorul în Mica Bretanie, domnia-ta vei fi mai în primejdie decît el de a-ţi pierde capul. Ai oare pretenţia că fraţii domniei-tale au fost ucişi în chip neloaial? Sînt gata să dovedesc că nu-i adevărat: să fim trimişi în teren şi să ne măsurăm în luptă dreaptă! Războiul va fi astfel evitat şi mulţi cavaleri, care altfel şi-ar fi pierdut viaţa, se vor bucura de ea.
Seniorul Gauvain îşi întinse numaidecît cauţiunea şi Bohor făcu la fel; dar regele nu voi să le primească, spunînd că se va ivi în curînd prilejul să se vadă care era cel mai viteaz, cînd va porni lupta împotriva lui Lancelot. Auzind aşa, Lancelot izbucni:
— Desigur, nu ai mai fi în situaţia de a porni acest război împotriva mea, dacă ţi-aş fi dăunat pe atît pe cît te-am ajutat în ziua în care Galehaut, stăpînitorul Insulelor Îndepărtate, a devenit vasalul măriei-tale cu legămînt de credinţă! Şi află că nu spun lucrul acesta pentru că mi-ar fi teamă de măria-ta, căci după ce vom trimite vorbă oamenilor şi prietenilor noştri şi ne vom aproviziona castelele fortificate, nu vei cîştiga împotriva noastră nimic şi nicicum. Cît despre domnia-ta, seniore Gauvain, ar trebui să-ţi aduci aminte de ziua în care te-am scăpat din Turnul Pătimirii, unde te aflai în mare primejdie de moarte, ca prizonier al lui Caradoc cel voinic!
— Lancelot, replică seniorul Gauvain, binele pe care l-ai făcut domnia-ta odinioară pentru rege şi pentru mine ni l-ai vîndut prea scump, căci ne-ai lipsit de cei la care ţineam mai mult. Şi află că din cauza aceasta nu va exista pace între domnia-ta şi mine atîta vreme cît voi mai trăi eu.
Lancelot încălecă atunci pe cal şi, urmat de ai lui, se întoarse în castel.
De îndată ce ajunse în castel, îl chemă pe un scutier şi-i spuse cu tristeţe:

— Preabunule prieten, ia scutul meu și du-te la Camaaloth: ai să-l agăți în biserica Sfîntului Ștefan Mucenicul, pentru ca toți cei care îl vor vedea să-și aducă aminte de mine. Căci în cetatea aceasta am primit ordinul cavalerilor și nu știu dacă am să mă mai întorc vreodată în ea.
Toată noaptea Lancelot se tîngui amarnic. Dar a doua zi porni la drum cu toți ai casei și merseră și tot merseră călare pînă ajunseră pe țărmul mării. Și cînd corabia care-i ducea se îndepărtă, l-ați fi văzut schimbîndu-se la față și suspinînd din greu, în timp ce lacrimile îi curgeau din ochi.
— Ah, murmura el, iubit pămînt, încîntător, îngăduitor, vesel, rodnic, binecuvîntat să fii prin gura lui Isus Cristos, căci sufletul și viața mea rămîn în tine!
Mînată de vînt, corabia ajunse cu bine în Mica Bretanie. Și acolo, în ziua de Toți sfinții, Lionel fu încoronat rege al țării Gannes, iar Bohor, în aceeași zi, rege al Benoïcului, din porunca lui Lancelot, care îi lăsa lui moștenirea. Toți trei folosiră zilele de iarnă să aducă în bună stare castelele fortificate și să le aprovizioneze cu merinde.
Dar povestea se întoarce acum la regele Artus. [. . .]

ASEDIUL CETĂȚII GANNES. LANCELOT PROVOCAT DE MONSENIORUL GAUVAIN

Ci aflînd Lancelot și oamenii săi că regele Artus se apropia de cetate cu armata lui, se hotărîră să-l atace mai înainte de-a avea timp să-și întărească poziția. Și a doua zi, încă de la primul ceas al dimineții, cavalerii se adunară în fața castelului, unde Lionel și Hector, cei doi regi veri, puseră la cale planul de luptă. După această, cei din cetate ieșiră și armata regelui Artus se năpusti asupra lor: și astfel, bătălia începu, grea și cu toate forțele.
Din prima clipă, cînd îl zări pe Lancelot, seniorul Gauvain se înfipse bine în șa, și aflați că apăsa în așa fel în scări, încît crezu că are să rupă trăgătorile șeii. Amîndoi se ciocniră ca zgomotul tunetului ceresc și se doborîră la pămînt;

dar seniorul Gauvain căzu cu atîta greutate, încît era mai-mai să-și rupă brațul.
Cît despre Lancelot, după ce încălecă iar pe cal, se afundă în vălmășagul luptei, unde începu să izbească, în dreapta și în stînga, cu lovituri puternice, cu atîta vigoare încît sabia lui bătea ca o aripă de pasăre, și îl ucise mai întîi pe Helian din Irlanda, care îi ocupase locul la Masa rotundă. Lionel, Hector, Bohor și Lancelot păreau că sînt pretutindeni; spadele le străluceau ca flăcările cerului și, văzîndu-le, oamenii lor se simțeau tot pe atît de îmbărbătați pe cît de năuciți se simțeau dușmanii lor; pe scurt, cei din afară ar fi avut mari pierderi în ziua aceea, dacă n-ar fi fost regele Artus, care făcea minuni pentru apărarea alor săi și-i spinteca pe cei care voiau să-l oprească, de parcă n-ar fi avut altă armură decît amărîta lor piele. Și, la căderea nopții, cavalerii din Gannes, care erau mai puțin numeroși, se desprinseră din încleștare și se retraseră în cetate.
Totuși, marea și minunata bătălie reîncepu a doua zi și, vreme de două luni și mai bine, cele două armate s-au luptat de patru ori pe săptămînă: așa au pierit numeroși viteji și buni cavaleri. Dar, după acest răstimp, regele ceru un armistițiu de opt zile, căci începea să-l bată gîndul că nu se va alege cu mare lucru din asediul acesta.
— Gauvain, Gauvain, îi spuse el nepotului său, mă tem că m-ai făcut să mă apuc de o treabă în care avem mai mult de pierdut decît de cîștigat, într-atît de viteji și de iscusiți sînt în luptă Lancelot și neamurile lui!
Seniorul Gauvain îngenunche și răspunse doar atît:
— Sire, pentru numele Domnului, acordă-mi favoare!
Regele i-o acordă cu dragă inimă și-l ridică de jos luîndu-l de mînă.
— Sire, iată ce favoare ți-am cerut: îngăduința de a-l acuza pe Lancelot de trădare: dacă va îndrăzni să susțină că nu i-a ucis mișelește pe frații mei, voi dovedi luptînd eu însumi cu el că i-a ucis și, dacă am să pot să-l biruiesc, va fi cum nu se poate mai bine și pentru mine, și pentru măria-ta; dar dacă voi fi eu învins, ai să închei cu el și cu urmașii lui o pace pentru totdeauna.
La auzul acestor cuvinte, regele simți cum îl podidesc lacrimile: și-ar fi dăruit cu dragă inimă cele mai bune

cetăți ca nepotul lui să nu se încumete la o asemenea luptă! Dar seniorul Gauvain îl și chemase pe unul dintre scutierii lui și-i încredința solia pentru Lancelot.

— Seniore, spuse slujitorul plîngînd, n-am să duc — Doamne ferește! — asemenea solie. Ții atît de mult să te duci la moarte? Fie-ți milă de domnia-ta: nu mai ești tînăr și ai luptat destul în viață.

Dar seniorul Gauvain îi răspunse că asemenea cuvinte nu aveau nici un rost, și slujitorul trebui să-i dea ascultare stăpînului său. De dimineață se duse dar în fața cetății și fu condus la Lancelot care, după ce îl ascultă, fu cuprins, la rîndu-i, de o mare întristare.

— Hei, prietene, îi spuse el slujitorului, n-aș fi vrut să mă lupt cu monseniorul Gauvain pe care îl prețuiesc ca pe un mare viteaz și care a fost alături de mine din vremea cînd am fost învestit cavaler. Dar cum aș putea să nu-i răspund cînd mă acuză de trădare, lucrul cel mai urît de pe lumea aceasta? Decît să lupt cu dînsul, m-aș măsura bucuros cu doi dintre cei mai viteji cavaleri ai Mesei rotunde!... Du-te și spune-i măriei-sale regelui că aș vrea să-i vorbesc.

Scutierul plecă de zor și, de îndată ce regele află răspunsul lui Lancelot, trimise pe monseniorul Gauvain, pe regele Carados și pe regele Yon; toți patru înaintară fără arme către poarta cetății. Lancelot se grăbi să iasă întru întîmpinarea lor, împreună cu fratele său și cu cei doi veri regi, și descălecă primul și îl salută pe rege; dar regele nu-i răspunse la salut, gîndindu-se că, dacă ar răspunde, nepotul său s-ar supăra foc. Și, într-adevăr, seniorul Gauvain se grăbi să vorbească în locul regelui:

— Lancelot, măria-sa regele, unchiul meu, a venit să te asigure că, dacă ai să mă învingi în lupta noastră, va renunța la asediu și se va întoarce în regatul Logres.

— Seniore Gauvain, îi spuse Lancelot, dacă ai vrea, am renunța la lupta aceasta, cu toate că, după învinuirea domniei-tale de trădare, nu pot să renunț fără primejdia de-a mă face de rușine. Și ține seama că nu vorbesc din lașitate, căci, înarmat și călărindu-mi calul meu, aș putea, cu voia Domnului, să mă apăr în lupta cu domnia-ta. Dar doresc atît de mult să fim în pace încît, pentru aceasta, ți-aș face cu dragă inimă închinare, cu toți cei din neamul meu, în afară doar de cei doi veri ai mei, care sînt regi; voi pleca mîine din Gannes, desculț, în cămașă, voi rămîne în surghiun vreme de zece ani, la nevoie cu totul și cu totul singur; și te-aș ierta pentru moartea mea, dacă s-ar întîmpla să mor în acest răstimp, numai să pot rămîne la întoarcere în preajma domniei-tale și a măriei-sale regelui, cinste de care mă bucuram mai înainte. Și îți jur pe toți sfinții că nu l-am ucis cu sînge rece pe Gaheriet, fratele domniei-tale, și că moartea lui m-a îndurerat nespus de mult.

Cînd îl auziră pe Lancelot vorbind așa, toți cei care erau de față simțiră cum li se umplu ochii de lacrimi.

— Gauvain, spuse regele, nepoate dragă, fă ce te roagă Lancelot, căci niciodată vreun viteaz n-a oferit atît de mult ca să se răscumpere!

— Rugămințile n-au nici un rost, răspunse seniorul Gauvain; mai bucuros aș fi să mi se smulgă inima din piept decît să renunț la lupta aceasta. Ori moartea, ori viața mea! Sînt atît de îndurerat de moartea lui Gaheriet, încît mai bucuros aș fi să mor decît să trăiesc fără să-l fi răzbunat.

Și întinse cauțiunea. Dar povestea se întrerupe aici, ca să depene despre Mordret.

TRĂDAREA LUI MORDRET

De îndată ce plecă regele Artus și se văzu stăpînul țării Logres, Mordret începu să dea serbări mari la curte și daruri bogate, așa încît cuceri în scurtă vreme inimile celor mai înalți dregători. Atunci puse să se scrie scrisori mincinoase, pecetluite cu un sigiliu asemănător cu al regelui Artus, și scrisorile îi fură duse, din porunca lui, reginei,

iar regina le înmînă unui episcop, care se afla aşezat lîngă dînsa, ca să le citească în faţa întregii curţi. Or, scrisorile conţineau cele ce urmează:

Eu, Artus,
regele ţării Logres,
trimit salutul meu tuturor oamenilor mei !
Fiind rănit de moarte de către Lancelot du Lac iar oamenii mei ucişi, sau înfrînţi, mă cuprinde mila de voi din pricina dragostei şi a credinţei pe care mi le-aţi arătat totdeauna. De aceea vă rog, pentru binele vostru şi pentru pacea regatelor şi a pămînturilor mele, să-l alegeţi ca rege pe Mordret, pe care îl ţineam drept un nepot al meu, dar care nu era nepot. Şi vă mai cer de aşişderea, pe temeiul jurămintelor pe care mi le-aţi făcut, să i-o daţi pe regină ca soţie: altminteri, o mare nenorocire se va abate peste voi, căci, dacă nu este căsătorită, Lancelot va veni s-o ia cu de-a sila şi lucrul acesta, mai presus de toate, mi-ar îndurera sufletul.

Cînd termină episcopul de citit, Mordret se prefăcu imediat că leşină de durere şi căzu, moale, în braţele unui cavaler. Dar regina, care credea că scrisoarea era adevărată, începu să plîngă şi să se tînguiască atît de amarnic, că nu era om să nu i se facă milă de ea. Şi cînd se răspîndi vestea în palat şi prin cetate, toţi, săraci şi bogaţi, fură cuprinşi de mare jale; zi şi noapte, vreme de o săptămînă, toată lumea plînse: căci regele Artus fusese totdeauna blînd şi îngăduitor şi era suveranul cel mai iubit de oamenii simpli din popor. În vremea aceasta, baronii ţinură sfat şi găsiră cu cale că lucrul cel mai bun era să-l facă rege pe Mordret şi să-i dea pe regina Guenievra de soţie. De aceea, au trimis după amîndoi; şi aflaţi că, în momentul în care intră regina în sală, toţi se sculară în faţa ei şi o primiră cu mare dragoste; apoi cel care era mai bun de gură îi spuse:

— Mărită-doamnă, stăpînul nostru regele, care era un bărbat atît de viteaz, a murit şi s-a strămutat de pe lumea aceasta şi, cum regatul nostru nu poate să rămînă fără cîrmuitor, se cuvine să alegem un bun cavaler care să fie vrednic să-l conducă şi căruia să-i fii soţie. Dar vrem să ştim ce crezi şi măria-ta.

Regina le răspunse, în schimb, că nu-i erau gîndurile la măritat şi spuse că mai degrabă va părăsi ţara. La care baronii îi răspunseră că regatul nu putea rămîne fără un stăpîn în stare să-l apere şi că dînsa trebuia cu toată tăria să le facă pe voie şi să-l ia în căsătorie pe Mordret pe care îl aleseseră ei. Ah, cînd auzi numele acesta, regina crezu că o să-i sară inima din piept! Dar nu îndrăzni să arate ce simţea.

— Dragi seniori, le spuse ea, acordaţi-mi un mic răgaz: peste opt zile am să vă dau răspunsul.

Şi se retrase în camerele ei.

REGINA ÎN TURN

Acolo, începu să plîngă, să-şi zgîrie faţa, să-şi frîngă mîinile şi să suspine din toată inima. Apoi chibzui puţin şi trimise una dintre domnişoarele ei de onoare să-l caute pe Tarquin: un slujitor care pe vremuri fusese în slujba regelui Claudas, dar ajunsese scutierul ei, apoi regele îl învestise cu ordinul de cavaler şi era, în momentul acela, omul în care avea mai multă încredere, şi cu drept temei. Cînd intră Tarquin, regina îi porunci fetei să plece; apoi îi spuse:

— Preabunule prieten, baronii regatului vor să mă mărite cu Mordret, care este, îţi spun adevărul, fiul regelui Artus, soţul şi stăpînul meu, şi al soţiei regelui Lot; şi, chiar de n-ar fi, mai curînd aş vrea să fiu arsă de vie decît să mă căsătoresc cu acest trădător lipsit de lealitate! De aceea, vreau să ticsesc turnul din Logres cu cavaleri, cu ostaşi, cu arbaletieri şi cu tot felul de merinde şi de arme; şi, dacă are să mă întrebe cineva de ce, voi spune că în vederea apropiatei serbări. Apoi am să mă închid înăuntru. Ce părere ai despre toate acestea?

— Mărită-doamnă, am să-ţi găsesc garnizoana. Cu toate acestea, dacă vrei să-mi dai ascultare, e bine să trimiţi un sol în Galia, ca să ştii dacă regele a murit într-adevăr, căci mie îmi spune inima că n-a murit. Iar dacă măria-sa a murit, îi vei trimite vorbă lui Lancelot să-ţi vină în ajutor:

niciodată nu va îndrăzni Mordret să-l aştepte pentru o bătălie în toată regula.
Aşa s-a şi făcut: după ce turnul fu bine înzestrat cu merinde şi cu oameni, toţi viteji şi devotaţi, regina se retrase în el şi, cînd veni Mordret în ziua sorocită după răspuns, regina porunci să se ridice podul şi îi strigă printr-un crenel:
— Mordret, Mordret, pentru nenorocirea domnieiştale ai vrut să mă ai ca soţie, de voie sau cu sila. Mişelia aceasta ai s-o plăteşti cu capul!
Numaidecît, Mordret, cuprins de mînie, porunci să fie asediat turnul din toate părţile, cu scări şi cu maşinării de război, dar cei dinăuntru se apărară cu atîta străşnicie, încît în curînd mai bine de douăzeci de morţi zăceau prin şanţuri, aşa că asaltul încetă. Şi tot aşa s-a mai întîmplat deseori, vreme de două luni.
Dar povestea se întrerupe acum, ca să spună ce s-a ales de bătălia dintre Lancelot şi monseniorul Gauvain.

LUPTA DINTRE LANCELOT ŞI GAUVAIN

Dimineaţa, Lancelot avu destui oameni de seamă ca să-i pună armura şi, cînd fu gata, încălecă pe calul său de luptă, puternic şi sprinten, cu armură pînă la copite. Toţi ceilalţi încălecară pe cai ca să-l însoţească pînă în pajişte, la poalele zidurilor, unde urma să aibă loc lupta; după aceea se retraseră în barbacanele cetăţii: căci aşa era înţelegerea între regele Artus şi regele Lionel, ca nimeni să nu se apropie, orice s-ar întîmpla.
La rîndul său, seniorul Gauvain sosi şi el, escortat de o mulţime de conţi şi de baroni; dar pe cît de veseli păreau însoţitorii lui Lancelot, pe atît de posomorîţi păreau ai lui Gauvain. Regele Artus, foarte îndurerat, îl apucă de mînă şi îl conduse în pajişte; regele Bohor, de asemenea, îl conduse şi el pe Lancelot. Apoi cei doi regi porniră şi, după ce-şi făcură semnul crucii, cei doi luptători dădură pinteni şi se avîntară în goana mare a cailor.

Ziua era frumoasă şi senină iar soarele îşi răsfrîngea razele în luciul armelor; dar, cînd se ciocniră, parcă ar fi răbufnit un tunet: lăncile se rupseră de lîngă pumni, săriră în bucăţi pînă la cer şi luptătorii îşi izbiră atît de cumplit trupurile, că mai-mai să plesnească: să-i fi văzut cum zburau prin aer! Atunci caii, despovăraţi de stăpînii lor, porniră în goană fiecare în cîte o parte, fără ca cineva să se gîndească măcar să-i oprească.
Primul care se sculă de jos fu Lancelot, dar era încă buimăcit de pe urma căderii şi nu ştia unde se află. Şi seniorul Gauvain, după ce-şi luă scutul, care-i sărise de la gît, începu s-o rotească pe frumoasa Escalibor, straşnica spadă pe care i-o împrumutase pentru lupta aceasta regele Artus şi, cu ea, îi aplică o lovitură atît de puternică, în cap, încît îi corfi coiful. Aflaţi însă că lovitura îl readuse pe Lancelot în fire: ripostă şi el fără să se uluiască şi lamele lucitoare şi tăioase începură să zboare mai repede ca vîntul, avîntîndu-se, întorcîndu-se, înălţîndu-se şi coborînd. Şi astfel, timp îndelungat, oţelul spintecă aerul: scuturile căzură bucată cu bucată, coifurile îşi pierdură nestematele, care erau de mare preţ, ochiurile cămăşilor de zale începură să sară şi adeseori spadele atinseră carnea goală, lăsînd să curgă sîngele şiroaie: astfel încît pe la ceasul al treilea din zi, dacă cei doi luptători ar fi avut aceeaşi mare putere ca la început, n-ar mai fi rămas multă vreme în viaţă, atît de prăpădite le ajunseseră armurile; dar erau obosiţi în aşa măsură, încît li se răsuceau spadele în mînă cînd se loveau.
Atunci seniorul Gauvain, cel dintîi, se trase înapoi şi se rezemă în resturile scutului, ca să-şi mai tragă puţin sufletul. Lancelot făcu şi el la fel. Văzîndu-l, Lionel îi spuse în şoaptă lui Hector:
— Dragă vere, să ştii că mi-e teamă şi mi s-a strecurat o

îndoială în suflet pentru Lancelot! Este pentru prima oară cînd îl văd odihnindu-se în timpul unei lupte.
— Sire, îi răspunse Hector, face asta din dragoste faţă de monseniorul Gauvain; ştiu prea bine că nu are nevoie! În vremea aceasta, cei doi cavaleri rămîneau neclintiţi, sprijiniţi în scuturi. Şi seniorul Gauvain, de bună seamă, avea dreptate să aştepte aşa, căci aşa era el hărăzit, deoarece, pe măsură ce se apropia ceasul amiezii, îi sporeau puterile, ca să descrească iarăşi, treptat, pînă ce ajungea la vigoarea lui obişnuită. Dar, am să vă spun cum dobîndise harul acesta: povestea de faţă, într-adevăr, nu lasă nimic nelămurit, într-atît le ştie de bine pe toate.
Cînd s-a născut pruncul, regele Lot din Orcania, tatăl lui, a poruncit să fie arătat unui pustnic care ducea o viaţă atît de evlavioasă, încît Domnul nostru Isus Cristos săvîrşea adeseori minuni prin el. Cucernicul l-a botezat cu dragă inimă şi i-a pus numele Gauvain.
— Precucernice, i-a spus unul dintre cavalerii care aduseseră pruncul, fă în aşa fel ca regatul Orcaniei să fie mîndru de sfinţia-ta şi ca fătul acesta, cînd va ajunge la vîrsta de a mînui armele, să fie mai iscusit în mînuirea lor decît oricare altul.
— Seniore, nu de la mine vin asemenea haruri, ci de la Mîntuitorul nostru. Am să mă rog lui Dumnezeu pentru el. Rămîi aici pînă mîine dimineaţă.
Şi, a doua zi, îndată ce termină slujba sfintei liturghii, cucernicul veni la cavaler şi-i spuse:
— Află, seniore dragă, că băiatul acesta va fi mai viteaz decît toţi fîrtaţii lui şi că la amiază, care este chiar ceasul la care a primit sfîntul botez, vigoarea şi curajul lui vor fi atît de mari încît orice trudă şi oricîtă osteneală ar fi îndurat cu începere de dimineaţă, se va simţi atît de proaspăt, atît de sprinten, de parcă n-ar fi făcut nimic.
De aceea, cînd seniorul Gauvain se măsura în luptă cu vreun cavaler de mare vitejie, îl zorea şi-l hărţuia pînă la prînz: în momentul acela, ajungea el însuşi mai puternic şi mai vioi decît fusese la începutul luptei şi nu-i era greu să-şi biruiască duşmanul istovit.
Ci iată că se adeveri din plin că avea darul acesta în ziua în care se luptă cu fiul regelui Ban din Benoïc, căci, la

amiază, se năpusti deodată asupra lui şi începu să-l lovească peste scut, peste cămaşa de zale şi peste coif cum ar fi izbit într-o nicovală, aşa încît îl răni în mai mult de zece locuri. Lancelot se apăra cum putea mai bine, dar suferea mult, şi regele Bohor nu se putu stăpîni să nu spună tare:
— Dumnezeule, dar ce văd? Vitejie, ce te-ai făcut? Vai, dragă seniore, eşti oare legat prin farmece, de te laşi învins de un singur cavaler?
Aşa merse lupta pînă la cel de-al şaselea ceas din zi. Dar, în momentul acela, Lancelot, care mai răsuflase puţin, se năpusti la rîndul său asupra monseniorului Gauvain şi începu a-l izbi cu lovituri atît de puternice, încît îl făcu să se clatine pe picioare şi recîştigă mult teren. Astfel, monseniorul Gauvain se văzu în curînd în mare primejdie de moarte: era într-o stare atît de jalnică, încît sîngele îi curgea pe gură şi pe nas.
La vecernie, cei doi cavaleri erau răniţi în atîtea locuri, că alţii în locul lor ar fi şi murit pînă atunci. Lancelot tot mai lovea, dar monseniorului Gauvain, oricît de tari ciolane avea şi oricît de stăpîn pe sine ar fi fost, abia îi mai rămînea putere să-şi ridice scutul. Văzînd aceasta, fiul regelui Ban se dădu cîţiva paşi înapoi.
— Seniore, îi spuse el, ar fi tocmai bine să fii mulţumit acum, căci dacă acela care aduce altuia acuzaţia de trădare nu a învins pînă la vecernie, a pierdut cauza. Fie-ţi milă de domnia-ta!
— Fii sigur, îi răspunse monseniorul Gauvain, că unul dintre noi trebuie să moară pe terenul ăsta.
Spunînd aşa, îl apucă pe Lancelot de mijloc, dar Lancelot, care ştia foarte bine să lupte, îl aduse într-un genunchi şi-l doborî năprasnic pe pîntece; apoi se duse în faţa regelui.
— Sire, îi spuse el, te rog să-i ceri monseniorului Gauvain

să înceteze lupta aceasta, căci, de vom mai urma, are să i se întîmple o nenorocire.
— Lancelot, răspunse regele mișcat de îngăduința acestuia, Gauvain va face cum va voi el; dar domnia-ta poți prea bine să încetezi lupta, căci ceasul vecerniei a trecut.
— Sire, dacă nu m-aș teme că m-ai mustra, aș părăsi cîmpul de luptă.
— N-ai putea face altceva pentru care să-ți fiu mai recunoscător.
— Plec deci cu învoirea măriei-tale.
— Domnul să te aibă în paza lui ca fiind cel mai bun și cel mai respectuos dintre cavaleri.
Atunci Lancelot părăsi cîmpul de luptă și se întoarse la ai lui.
— Ce faci, dragă seniore? îi strigă Hector, cînd Lancelot se apropie. Ai să-l lași să scape pe dușmanul Domniei-tale de moarte, care te-a învinuit de mișelie? El te-ar fi ucis, dacă ar fi putut! Întoarce-te, dragă seniore, și taie-i gîtul: așa va lua sfîrșit războiul nostru.
— Ferească Dumnezeu! Mai bine să primesc o lovitură de lance în piept decît să ucid un bărbat atît de viteaz!
— Cu atît mai rău! spuse regele Lionel. Cred că te vei căi de bunătatea domniei-tale.

PLECAREA SPRE MAREA BRETANIE. MOARTEA LUI GAUVAIN

Cînd se întoarse Lancelot la palatul din Gannes și cînd medicii îi examinară rănile, se minunară că mai era în viață. În vremea aceasta cei din Logres alergau să-l ridice pe monseniorul Gauvain, căci nu mai putea să se țină pe picioare, și îl duseră în cortul regelui, care ii spuse plîngînd de milă:
— Dragă nepoate, nebunia domniei-tale te-a ucis, și e o mare pagubă, căci nu se va mai ridica niciodată din neamul domniei-tale un cavaler atît de bun.
Monseniorul Gauvain era în asemenea hal încît nu putu

să răspundă un cuvînt, și, văzîndu-l cum e, fiecare începu să plîngă și să se minuneze că se apărase atît de frumos, așa rănit cum era, împotriva celui mai bun cavaler din lume, aflat în toată puterea vîrstei: căci Lancelot nu avea peste cincizeci de ani, în vreme ce monseniorul Gauvain avea aproape șaptezeci, pe atunci.
Toată noaptea, rănitul se plînse: se temeau că n-avea s-o mai ducă pînă în zori. Doftorii socoteau rănile pe care le avea pe corp atît de îngrozitoare, încît toți erau tulburați; spuneau că-l vor îngriji bine, folosind tot ce ar fi potrivit pentru asemenea răni, dar că se temeau că nu vor putea lecui rana adîncă pe care o avea la cap. Așa că, auzindu-i, lacrimile regelui și ale tuturor celor care se aflau acolo curgeau în stropi mari pînă la pămînt.
Dimineața, un slujitor intră în cort: era trimisul reginei Guenievra. După ce i-a salutat pe rege și pe slujitorii lui, trimisul povesti tot ce se întîmplase în Bretania cea mare: cum se încoronase Mordret prin șiretenie, cum primise închinarea tuturor și cum o ținea pe regină împresurată în turnul din Logres.
— Ah, Mordret, spuse atunci regele, nicicînd un părinte nu i-a făcut fiului său ce-am să-ți fac eu ție, căci am să te ucid cu mîinile mele!
Mai mulți dregători de seamă auziră cuvintele acestea și astfel aflară că Mordret era fiul regelui Artus. Apoi, regele dădu poruncă să se pregătească toată armata de plecare pentru a doua zi, și de îndată începu strîngerea și demontarea corturilor și a pavilioanelor. Apoi puse să se pregătească o lectică foarte bună pentru monseniorul Gauvain, căci nu voia cu nici un chip să-l părăsească, spunînd că, dacă îi va muri nepotul, ținea să fie în preajma lui, și că, dacă va trăi, va fi cu atît mai bucuros și mai fericit. Și, de îndată ce se lumină de ziuă, armata porni la drum.
Călăriră și tot călăriră pînă ajunseră la malul mării. Regele ceru ca monseniorul Gauvain să fie culcat chiar în corabia lui. Apoi baronii se îmbarcară și ei, cu caii și cu oamenii lor și, cum vîntul era prielnic și bătea tare în direcția trebuitoare, marinarii ridicară pînzele.
La puțin timp după aceea, monseniorul Gauvain, care era foarte slăbit, deschise ochii și îngăimă:

— Doamne, unde mă aflu?
— Seniore, sîntem pe mare, răspunse un cavaler; ne întoarcem în regatul Logres.
— Binecuvîntat fie Domnul nostru Isus Cristos care mă lasă să mor în Bretania albastră!
— Cum, dragă seniore, crezi deci că vei muri atît de curînd?
— Da. Aflaţi că o mai duc două zile. Şi sînt mai puţin îndurerat de moartea mea decît că mi voi da duhul fără să-l revăd pe Lancelot: dacă aş fi putut să-i cer iertare că m-am purtat atît de nebuneşte faţă de el, am credinţa că sufletul meu ar fi mai împăcat după moartea mea.
— Dragă nepoate, îi spuse regele care venise între timp, sminteala domniei-tale mi-a adus mare pagubă, căci mi te smulge pe domnia-ta, la care ţineam mai mult decît la orice, şi totodată că mi-l răpeşte pe Lancelot. Vai, niciodată n-ar fi avut Mordret atîta îndrăzneală încît să săvîrşească o asemenea mişelie dacă Lancelot, cel mai bun cavaler din lume, ar mai fi rămas în preajma mea!
— Cum, fratele meu Mordret a fost oare neloial faţă de măria-ta?
Regele povesti ce se întîmplase. Auzind, monseniorul Gauvain fu mai uimit şi mai îndurerat decît s-ar putea spune.
— Vai, înseamnă aşadar că am trăit prea mult! îngăimă el. De-aş mai putea să lupt, aş fi cel mai cumplit duşman de moarte al fratelui meu, dar nimenea nu mă va mai vedea vreodată cu armele în mînă.
Rostind aceste cuvinte, monseniorul Gauvain leşină şi regele fu cuprins de atîta întristare, că nu l-ar fi putut vedea vreo fiinţă omenească fără să i se facă milă de el. Cu toate acestea, monseniorul Gauvain se trezi din leşin şi, făcîndu-i semn regelui să vină mai aproape, îngăimă cu glasul foarte stins:
— Dragă unchiule, eu mă prăpădesc. Te rog, în numele

Domnului, să nu te lupţi de unul singur cu Mordret, căci, dacă vei fi ucis de mînă omenească, de mîna lui vei fi ucis. Du-i salutul meu măriei-sale regina şi vitejilor măriei-tale, dintre care nu-l va mai vedea nici unul pe Lancelot. Dumnezeu să-l aibă în paza lui: cu el se va nărui stîlpul cavalerismului! Trimite-i vorbă că-l salut şi că-l rog să vină să-mi vadă mormîntul, după ce mă voi prăpădi, căci nu are o inimă atît de împietrită încît să nu i se facă milă de mine. Sire, îţi cer să mă înmormîntezi în biserica Sfîntul Ştefan din Camaaloth, lîngă fraţii mei şi în aceeaşi criptă cu Gaheriet, şi să pui să se scrie pe lespede:

Aici zac Gaheriet şi Gauvain
pe care Lancelot du Lac i-a ucis din vina lor.

MORDRET ÎMPOTRIVA REGELUI ARTUS

Desigur, asediaţii n-ar fi putut să reziste multă vreme atît din cauza maşinilor de aruncat pietre şi a catapultelor, care băteau turnul, cît şi din cauza asalturilor lui Mordret şi a oamenilor lui, dacă n-ar fi fost voinici şi viteji. În vremea aceasta Mordret chema la el mărimile din Scoţia, din Irlanda, din Galles şi din multe ţări străine, care îşi primiseră fiefurile de la coroana din Logres; şi, de cum îi vedea, le făcea daruri atît de bogate şi îi primea cu aşa de mari onoruri, încît rămîneau cu toţii uluiţi: datorită acestor fapte îi lega de el foarte bine şi toţi spuneau că nu-l vor părăsi, ci îl vor apăra împotriva tuturor, chiar şi împotriva regelui Artus în persoană, dacă s-ar mai întoarce pe lume. Aşa cheltuia Mordret avuţiile visteriei pe care i le dăduse regele în păstrare.
Într-o zi, cînd se întorcea să asalteze turnul, i se spuse că regele Artus se îmbarcase ca să recucerească regatul Logres, şi se simţi ca înnebunit, căci se temea ca lipsa lui de lealitate să nu-i dăuneze, dacă s-ar încinge o bătălie. Le ceru celor în care avea mai multă încredere să-l povăţuiască.
— Sire, îi spuseră ei, nu avem aşti da altă povaţă decît pe aceea de aşti strînge forţele şi de a porni împotriva lui

Artus, punîndu-i în vedere să părăsească pămîntul acesta peste care te-au pus stăpîn maimarii regatului. Oamenii lui sînt obosiţi şi răniţi: nu vor putea să ţină piept celor ai măriei-tale, care sînt cu mult mai numeroşi şi foarte vioi, căci de multă vreme n-au mai luptat.
Mordret se simţi foarte îmbărbătat de aceste cuvinte. Îşi chemă toţi baronii şi toate marile căpetenii şi, cînd ajunseră la Londra, le făgădui că-i va răsplăti după puterea lui, dacă Dumnezeu îl va învrednici să cîştige bătălia, aşa încît toţi se hotărîră să pornească la drum a doua zi ca să iasă în calea regelui Artus.

REGINA ÎNTR-O MĂNĂSTIRE DE CĂLUGĂRIŢE

În vremea aceasta regina Guenievra şi cei din turn se mirară văzînd că se ridicase împresurarea, dar aflară repede ştirile. Şi regina, cînd le află, fu deopotrivă bucuroasă şi îndurerată: bucuroasă de eliberarea apropiată, întristată pentru că se temea pentru viaţa ei. « Dacă Mordret va fi învingător, se gîndea ea, se va întoarce şi mă va ucide; dar dacă va învinge regele, niciodată n-oare să creadă că Mordret nu m-a avut trupeşte, şi mă va ucide de îndată ce va da cu ochii de mine. Am să mă rog totuşi Domnului nostru Isus Cristos să-i hărăzească lui biruinţa şi onoarea acestei bătălii, dar să-l înduplece să mă cruţe, de va fi mîniat pe mine. » Îşi petrecu noaptea rugîndu-se din toată inima şi Mîntuitorul îi ascultă ruga.
A doua zi, de îndată ce mijiră zorile şi se lumină de ziuă, regina plecă din turn cu două domnişoare de onoare, care îi erau cele mai devotate, şi cu doi scutieri foarte siguri, care duceau, fiecare, cîte un cal de povară încărcat cu aur şi cu argint. Şi merse atîta călare în tovărăşia lor, pînă cînd ajunse la o abaţie de măicuţe, ctitorită de strămoşii ei. I se făcu acolo primirea ce se cuvine unei doamne de rang atît de înalt cum era dînsa, dar, după ce ceruse să se descarce caii de povară, le chemă pe cele două domnişoare de onoare şi le spuse:

— Domnişoarelor, puteţi pleca, dacă voiţi, sau puteţi rămîne, dacă doriţi. Eu, una, rămîn, vreau să mă hărăzesc lui Dumnezeu ca şi măicuţele de aici. Aşa a făcut şi mama mea, regina Carmelidei, care a fost preţuită ca o doamnă cumsecade şi care şi-a petrecut aici zilele pe care le mai avea de trăit.
Domnişoarele răspunseră plîngînd că nu voiau s-o părăsească, şi, împreună, plecară după maica stareţă, căreia regina îi ceru veşminte călugăreşti pentru toate trei.
— Vai, mărită-doamnă, răspunse stareţa, dacă măria-sa regele s-ar fi strămutat cu sufletul din veac, noi te-am primi cu mare drag şi te-am face stăpînă peste noi toate! Dar este în viaţă, şi nu cutezăm să te primim, căci fără doar şi poate ne-ar ucide şi ne-ar nimici. De altmintrelea, măria-ta nu ai putea, fără îndoială, îndura rînduiala noastră, măria-ta, care te-ai bucurat de toate înlesnirile lumeşti: e de prea mare trudă . . .
Dar regina o trase la o parte şi o lămuri că, dacă ar refuza s-o primească şi dacă i s-ar întîmpla vreo năpăstuire în afară de zidurile mănăstirii, regele n-ar zăbovi să le tragă pe călugăriţe la răspundere; apoi îi mărturisi marea îngrijorare şi teama pe care o avea şi de ce anume dorea să se hărăzească lui Dumnezeu: atîta stărui, încît pînă la urmă stareţa consimţi s-o primească, spunînd că-i va da vălurile monahale dacă regele va fi ucis de către Mordret. [. . .]

VISELE REGELUI ŞI PREVESTIRILE

Cînd se înseră, la Douvres, cum dormea în pat, regelui Artus i se păru că-l vede pe nepotul său Gauvain venind spre el, mai frumos decît îl văzuse vreodată şi urmat de o mulţime de sărmani care strigau cu toţii:
— Rege Artus, am cucerit intrarea casei lui Dumnezeu pentru nepotul tău, ca o răsplată pentru binele pe care ni l-a făcut în timpul vieţii! Fă şi tu ca el şi numai lucruri chibzuite ai să săvîrşeşti!
În vremea asta, monseniorul Gauvain se apropia de rege şi-i spunea, după ce-l îmbrăţişase:

— Sire, fereşte-te să te lupţi însuţi cu Mordret, căci vei fi rănit de moarte de către el!
— Chiar de-ar fi să pier, nepoate dragă, tot am să mă lupt cu el, răspundea regele, căci aş fi un nevrednic dacă nu mi-aş apăra ţara împotriva unui trădător. Pe sufletul tatălui meu Uter Pendragon, jur că n-am să dau îndărăt!
La auzul acestor cuvinte, monseniorul Gauvain se îndepărta copleşit de cea mai mare jale.
Şi, la puţin timp după aceea, tot în somn, se făcea că regele vede o foarte frumoasă doamnă care îl lua pe după mijloc şi-l aşeza într-un jilţ, în vîrful unei roţi cît toate zilele.
— Artus, îi spunea doamna aceea, află că tu eşti acum pe roata Norocului. Ce vezi?
— Doamnă, mi se pare că descopăr întreaga lume.
— Aşa e. Şi tu ai fost unul dintre puternicii acestei lumi. Dar nu e om, oricît de sus ar fi el rînduit, care să nu trebuiască să cadă într-o zi.
Şi, spunînd aşa, frumoasa doamnă îşi învîrtea roata şi-l dobora pe rege aşa de mişeleşte, încît i se părea că era zdrobit de tot.
Dimineaţa, după ce se trezi, regele îşi făcu semnul crucii pe faţă şi spuse:
— Isuse Cristoase, iubit Părinte, carele ai îngăduit să mă bucur de atîtea onoruri întru vremelnicie, nu mă lăsa, mărite Doamne, să pierd bătălia aceasta, ci dă-mi biruinţă asupra sperjurilor şi mişeilor mei vrăşmaşi!
Apoi se duse să asculte sfînta slujbă şi să se spovedească de toate păcatele în faţa unui arhiepiscop. Apoi porni la drum cu oamenii lui.
După două zile ajunse în cîmpia de la Salisbury; era locul cel mai frumos şi cel mai mare din cîte se puteau găsi pentru o bătălie şi acolo voia să-l aştepte pe Mordret. După cină, în timp ce oamenii lui înălţau corturile, regele se duse să se plimbe prin landă şi, trecînd pe lîngă o stîncă mare, cu roca dură, văzu că nişte litere, care păreau vechi, erau săpate în ea:

Pe cîmpul acesta va avea loc bătălia fatală care va lăsa regatul Logres orfan.

Aşa grăiau literele acelea pe care le scrisese odinioară Merlin. După ce le citi, regele îşi lăsă capul în jos, căci îşi dădu bine seama că preziceau deschis moartea lui; cu toate acestea, jură că nu se va întoarce din drum.

BĂTĂLIA DE LA SALISBURY: MĂCELUL

Ci iată că povestea ne spune că sainii, care îl urau de moarte pe regele Artus, veniseră să-i dea ajutor lui Mordret, iar el avea de asemenea cu el o mulţime de cavaleri din Scoţia, din Irlanda şi din Galles: aşadar armata lui era de două ori mai mare decît armata regelui.
Cînd oamenii lui năvăliră în cîmpia de la Salisbury, îşi găsiră în ea duşmanii, care îi aşteptau orînduiţi în zece eşaloane, ale căror steguleţe fluturau în vînt. De-aţi fi fost acolo, aţi fi văzut toate lăncile lăsîndu-se în jos împreună, şi cele două avangărzi avîntîndu-se una împotriva celeilalte, şi numeroşi viteji murind, fără vreo vină, căci în puţine clipe pămîntul se acoperi de cavaleri ucişi, răniţi sau doborîţi, şi mulţi cai teferi goneau în libertate. Vai, cumplită ciocnire! Şi cînd se rupseră lăncile, străluciră spadele — aceste fulgere ale războiului — şi cavalerii începură să-şi taie umerii, picioarele şi braţele, să-şi scalde lama spadelor în creieri, după ce străpunseseră coifurile. Aşa a început marea bătălie în care a fost nimicit regatul Logres. căci nu mai rămîneau atîţia viteji cîţi fuseseră odinioară, şi aproape toţi cei care mai rămîneau pieriră în ziua aceea.
În fruntea sainilor galopa Arcan, regele lor, care ţinea să se măsoare el, primul, cu un duşman. Sagremor cel

răznit zbură împotriva lui cu toată iuţeala calului său de luptă şi îl izbi atît de cumplit încît îi străpunse scutul şi cămaşa de zale, îi vîrî vîrful ascuţit al lăncii în piept şi-l răsturnă mort de pe cal. Văzînd aceasta, cei din primul eşalon se năpustiră asupra sainilor cu atîta curaj încît în scurtă vreme îi zdrobiră.
Dar luptătorii din Irlanda nu putură îndura să-şi vadă tovarăşii de luptă betegiţi aşa de rău: dădură pinteni cailor şi se năpustiră ca o furtună. Regele lor se îndreptă spre Sagremor cel răznit, a cărui lance se rupsese, şi îl răni în coastă; dar în momentul în care regele îi tăie calea, dintr-o singură lovitură de spadă, Sagremor îi zbură căpăţîna cu coif cu tot. Cu toate acestea, irlandezii erau cu mult mai numeroşi şi pe deplin odihniţi şi vioi, ca unii care nu mai atacaseră încă, aşa încît îi uciseră aproape pe toţi cavalerii din primul eşalon; şi, în vălmăşagul încăierării, monseniorul Yvain fu răpus cu două lovituri de lance în trup.
Regele Yon văzu nenorocirea aceasta şi, de bună seamă, fu nespus de îndurerat!
— Loiali cavaleri, strigă el către ai lui, acum, în lupta asta grea cel ce-i viteaz se va vedea!
Şi se avîntă drept înainte, ca o săgeată de arbaletă, urmat de oamenii lui, zdrobind răniţii şi morţii, şi pămîntul începu să se înroşească de sînge. [. . .]
Pe la ceasul al treilea din zi nu mai rămăseseră decît două mii de luptători în armuri pe cîmpie: toate eşaloanele fuseseră nimicite, în afară de eşalonul regelui Artus şi de eşalonul lui Mordret, care nu intraseră încă în luptă. Regele îi spuse unui băiat să se urce într-un copac şi, cînd află că oamenii lui Mordret erau de două ori mai numeroşi decît ai lui, strigă în gura mare:
— Ah, Gauvain, nepoate dragă, de s-ar fi îndurat Domnul

să fii, în ceasul acesta de grea cumpănă, alături de mine, cu Lancelot!
Se duse la cavalerii Mesei rotunde, din care mai rămăseseră şaptezeci şi doi, şi-i rugă să nu se despartă, ci să lupte laolaltă şi să fie pavăză onoarei regatului cît vor putea mai bine.
— Sire, îi răspunseră ei, nu există nimeni printre noi care să nu te ajute pînă la moarte.
Atunci regele îi porunci seneşalului Keu să ridice stindardul regatului; apoi, văzînd că Mordret se apropie cu zarvă mare şi sunete de goarnă, de trompete şi de tobe, îşi făcu semnul crucii, îşi luă scutul şi lancea şi le porunci oamenilor lui să înainteze.

BĂTĂLIA DE LA SALISBURY: FIUL UCIS DE TATĂL LUI

Cele două eşaloane se izbiră cu atîta zgomot, încît ai fi crezut că auzi tot pămîntul năruindu-se. Regele se îndreptă către Mordret, de îndată ce-l văzu, iar Mordret nu căută să-l ocolească; ba chiar el lovi cel dintîi şi-i străpunse scutul. Dar cămaşa de zale era bună şi regele atît de robust încît nici nu se clinti: dimpotrivă îl izbi pe trădător cu atîta putere încît dădu peste cap cal şi călăreţ; cu toate acestea, oamenii săi nu-l putură împiedeca pe Mordret de a fi ridicat iar în şa de către ai lui. [. . .]
— Vai, slăvite Dumnezeule, strigă regele, văzînd una ca asta, de ce îngădui oare ca unul dintre vitejii lumii să fie răpus de către cel mai ticălos?
Apucă o lance groasă şi ţeapănă, şi din nou, în goana cea mare a calului, se îndreaptă către Mordret. Ci, aflaţi că de data aceasta îl străpunse dintr-o parte în cealaltă pe mişel: tot fierul lăncii şi o bună parte din mîner ieşi prin şira spinării, iar Giflet văzu o rază de soare străbătînd corpul o dată cu lancea, fapt despre care oamenii din partea locului aveau să spună mai tîrziu că era un semn al mîniei dumnezeieşti. Dar Mordret, în aceeaşi clipă, îşi împlînta oţelul rece în coasta regelui Artus: şi astfel tatăl îl ucise pe fiu, iar fiul îl răni de moarte pe tatăl său.

MOARTEA LUI LUCAN. SFÎRŞITUL LUI ARTUS. MOARTEA LUI GIFLET

Cînd luptătorii regelui Artus îl văzură cum cade şi cum îi ţîşneşte sîngele, îl crezură mort şi fură cuprinşi atunci de cea mai cumplită durere din cîte poate îndura o inimă de muritor. Din nou, se năpustiră asupra oamenilor lui Mordret, şi crîncena şi mişeleasca încăierare ţinu pînă cînd nu mai rămaseră, în afară de rege, decît doi oameni vii în toată landa: Lucan paharnicul şi Giflet fiul lui Do.

Se reîntoarseră la locul unde îşi văzuseră suveranul căzînd. Şi îl găsiră stînd în capul oaselor!

— Sire, îl întrebară ei uluiţi de-a binelea, cum te simţi?

— Vai, nu vreau să mor în mijlocul duşmanilor mei! Să mergem către marea din apropiere.

Îl urcară pe un cal şi, sprijinindu-l cum puteau mai bine, ajunseră, la ceasul vecerniei, în faţa unei capele care se numea Capela Neagră, aproape de mare. Regele se duse să se plece în faţa altarului, unde începu să rostească toate rugăciunile pe care le ştia, şi toată noaptea se rugă de Domnul nostru Isus Cristos să se milostivească de oamenii lui care fuseseră ucişi.

Dimineaţa, Lucan paharnicul şi Giflet intrară în capelă, fără armură şi, văzîndu-şi suveranul întins în neclintire, cu braţele încrucişate, Lucan crezu că se strămutase cu duhul dintru veac şi căzu în genunchi.

— Vai, rege Artus, strigă el, mare păcat că ai murit!

Dar regele se ridică de jos cu greutate, căci armura pe care o mai purta încă îl împovăra, şi îşi îmbrăţişă paharnicul, care era fără armură, şi nu din mînie, ci din mare îngrijorare şi din dragoste îl strînse atît de tare la pieptul său, încît îl strivi de tot fără să-şi dea seama, pînă îi zdrobi inima. Şi astfel sufletul lui Lucan se desprinse de trup; cînd regele îi dădu drumul, Lucan căzu mort.

— Sire, strigă Giflet, ce-ai făcut!

La auzul acestor cuvinte, regele privi în jurul său şi, cînd îl văzu pe Lucan zăcînd mort, începu să plîngă.

— Vai, grăi el printre suspine, Norocul, care mi-a fost părinte bun şi prieten, pînă acum, vrea să-mi petrec în durere ultimele ceasuri ale vieţii! Giflet, pune şeile pe cai şi să plecăm de aici.

La amiază ajunseră pe ţărmul mării. Şi acolo regele Artus descălecă, apoi îşi descinse spada, o scoase din teacă şi, după ce o privi îndelung, spuse cu tristeţe:

— Escalibor, spadă minunată, cea mai bună din cîte au existat vreodată, în afară de spada cu ciudate băieri, ai să-ţi pierzi stăpînul şi cuvenitul domn! Numai Lancelot ar fi vrednic să te poarte. Ah, dar-ar Domnul nostru Isus Cristos să poată să te poarte el: aşa aş fi cu sufletul mai împăcat! . . . Giflet, dincolo de dealul acesta ai să dai peste un lac: du-te şi aruncă-mi spada în el.

— Sire, am să-ţi îndeplinesc porunca. Dar mai bine ar fi, de-ai vrea, să mi-o dăruieşti mie.

— Nu, îi răspunse regele.

Giflet luă spada; dar, cînd ajunse pe malul lacului, scoase lama din teacă să se uite la ea şi, văzînd-o atît de strălucitoare şi de frumoasă, se gîndi că ar fi mare păcat s-o piardă. «Mai bine s-o arunc pe a mea şi s-o păstrez pe aceasta», îşi spuse el şi, punînd-o pe Escalibor în iarbă, îşi aruncă propria lui spadă în apă; după aceea se întoarse lîngă rege.

— Sire, am făcut ce-mi porunciseşi să fac.

— Şi ce-ai văzut?

— Nimic de rău.

— Giflet, tu mă amărăşti şi mă superi fără rost. Întoarce-te la lac şi aruncă spada mea în el.

Giflet se întoarse pe unde venise, gîndindu-se că va arunca în apă teaca spadei, dar nu lama. Şi aşa şi făcu; dar, cînd ajunse iarăşi în faţa suveranului, regele îl întrebă:

— Ce-ai văzut?

— Sire, nimic neobişnuit.

— Asta înseamnă că n-ai aruncat-o încă! Pleacă de-aici şi fă ce ţi-am poruncit: e păcat să mă chinuieşti în felul acesta!

Atunci fiul lui Do, nespus de ruşinat, se duse pe malul lacului pentru a treia oară şi începu să plîngă, cînd luă în mînă straşnica şi frumoasa spadă, strălucitoare ca o piatră preţioasă, roşie cum e văpaia; cu toate acestea, o aruncă în lac cît putu mai departe. Ci iată că în clipa cînd urma să

atingă apa, văzu ivindu-se o mînă care o apucă de mîner şi care o roti de trei ori, apoi totul se mistui sub apă. Aşteptă mult, dar nu mai zări altceva decît freamătul apei.
— Bine, spuse regele cînd află ce se întîmplase. Acum, preabunule prieten, trebuie să pleci şi să mă laşi. Şi află că n-ai să mă mai vezi niciodată.
La auzul acestor cuvinte, Giflet fu cuprins de mare jale.
— Vai, sire, cum ar fi cu putinţă să te părăsesc şi să nu te mai văd! Inima mea n-ar putea îndura aşa ceva! Trebuie să trăiesc sau să mor cu măria-ta.
— Te rog să mă asculţi, îi spuse regele, în numele iubirii care ne-a legat mereu!
Atunci, cu ochii plini de lacrimi, Giflet fiul lui Do porni călare pe calul său de luptă. Şi aflaţi că, în momentul în care se afla cam la un sfert de leghe, începu să plouă aşa de pe neaşteptate, încît fu nevoit să se adăpostească sub un copac. Dar, după ce se potoli furtuna, privind spre mare, văzu apropiindu-se o corabie frumoasă, plină cu doamne fermecătoare, care trase la ţărm nu departe de locul în care îl lăsase pe rege, suveranul lui; una dintre ele, care era zîna Morgana, strigă şi regele se sculă; apoi, înarmat, urmat de calul său, se urcă pe puntea corăbiei, care îşi întinse pînzele în vînt şi îşi luă zborul ca o pasăre. Povestea spune că s-a dus de-a dreptul spre insula Avalon, unde regele Artus mai trăieşte încă, culcat într-un pat de aur: bretonii îl aşteaptă să se întoarcă. Şi astfel se împlini cuvîntul proorocului Merlin, care prezisese că sfîrşitul regelui Artus va fi un lucru îndoielnic.
Timp de două zile şi două nopţi, Giflet plînse fără să bea, nici să mănînce. Apoi, în cea de-a treia zi, dimineaţa, de îndată ce începură păsărelele să ciripească, încălecă pe cal şi se întoarse la Capela Neagră. Şi chiar în clipa cînd intra înăuntru, zări un mormînt bogat în faţa altarului şi pe el erau scrise nişte slove care grăiau aşa:
Aici zace Lucan paharnicul, pe care regele Artus l-a strîns de moarte la pieptul lui.
De-abia citise această inscripţie, că fiul lui Do căzu leşinat; apoi se duse căi caute pe călugării care slujeau la capela aceea, spunîndu-le că nu mai voia să rămînă printre mireni, de vreme ce nici regele şi nici unul dintre vitejii lui nu mai

trăiau, şi le ceru să-l îmbrace în haine monahale. Dar nu le-a purtat mult, căci n-a mai trăit, după aceea, decît optsprezece zile.
Şi povestea părăseşte acum subiectul acesta, pentru a vorbi despre monseniorul Lancelot du Lac, despre Hector des Mares, despre regele Bohor şi despre regele Lionel, care rămăseseră în Mica Bretanie şi despre care n-a mai pomenit nimic de multă vreme.

BĂTĂLIA DE LA WINCHESTER. MOARTEA FIILOR LUI MORDRET ŞI A LUI LIONEL CEL CU INIMA NESĂBUITĂ. CONVERTIREA LUI LANCELOT

De îndată ce aflară despre moartea regelui şi despre ce se întîmplase în regatul Logres, se grăbiră să-şi cheme oamenii şi porniră la drum, ca să ajungă la mare şi să treacă în Marea Bretanie. Dar chiar în ziua în care debarca, Lancelot află că regina se prăpădise de trei zile în mănăstirea ei. Desigur, niciodată o doamnă de rang atît de înalt n-a avut un sfîrşit mai frumos nici n-a adus cu mai multă blîndeţe şi cu mai multă dragoste mulţumită Domnului nostru Isus Cristos! Dar Lancelot fu atît de îndurerat, că nici o limbă n-ar putea să-i spună chinul: pentru că o iubise pe regină mai mult decît şi-a iubit vreodată vreun muritor fiinţa dragă.
Lancelot se îndreptă cu oastea lui spre Winchester, unde se refugiaseră cei doi fii ai lui Mordret. Şi, cînd aflară că se apropia Lancelot, îşi spuseră că era mai bine să înfrunte o bătălie, a cărei biruinţă le-o va da Domnul, de se va îndura,

decît să umble fugari prin țară. De aceea au ieșit la luptă cu oamenii lor și l-au așteptat pe Lancelot și pe ai lui în cîmpie. Bătălia ținu de la ceasul al treilea din zi pînă la vremea vecerniei, căci erau mulți luptători în armuri și de o parte și de alta. Dar în momentul acela Melehan, fiul cel mai tînăr al lui Mordret, luă o lance scurtă și groasă, cu fier tăios și bine ascuțit, și se îndreptă spre regele Lionel: îl izbi din coastă, împingînd lancea cu toată puterea și atît de mult încît oțelul rece îi pătrunse în inimă și-l doborî mort. Numaidecît Bohor se năpusti asupra lui Melehan și-i tăie dintr-o lovitură coiful, boneta de zale și capul pînă la dinți. Apoi se avîntă în mijlocul învălmășelii, ca un lup într-o stînă, omorînd pe care ajungea, așa încît în jurul lui rîndurile se topeau ca gheața de soare și pămîntul era acoperit de leșuri. Văzînd aceasta, cei din Winchester se gîndiră să scape cu viața și în curînd o luară la fugă, urmăriți cu mînie, către o pădure care se întindea în apropiere de locul acela, la mai puțin de două leghe englezești.

În vremea aceasta, se întîmplă ca Lancelot să-l recunoască pe fiul cel mai mare al lui Mordret, după arme, care erau asemănătoare cu cele pe care obișnuia să le poarte tatăl său: atunci îi veni să rîdă în gîndul lui. Se năpusti asupră-i iute ca trăsnetul care cade din cer, cu spada ridicată, și în zadar adversarul își aruncă scutul întru întîmpinarea loviturii căci lama spadei tăie scutul cu pumnul care-l ținea. Fiul lui Mordret dădu pinteni calului și fugi spre pădure cum fuge cerbul din fața cîinilor; și așa începu o îndelungată hăituire.

Aflați că galopară tot restul zilei, unul strigînd și amenințînd, celălalt dînd pinteni cu atîta cruzime încît sîngele curgea gîrlă din coastele calului — și tot așa mereu, pînă ce ajunseră în inima pădurii. În sfîrșit, calul fugarului se împiedică și căzu, iar fiul lui Mordret se aruncă în genunchi, cerînd îndurare. Dar Lancelot, din goană, cu o singură lovitură, îi zbură capul. După care, fără să arunce o privire asupra trupului, porni la drum să-și regăsească oamenii. Dar în curînd pierdu cărarea și, în timp ce credea că se apropie de Winchester, se îndepărta tot mai mult de cetate. După ce umblase toată noaptea, se văzu, dimineața, în fața unui munte pustiu și stîncos, și, urcînd pe o cărare,

ajunse la o biată schivnicie în preajma unui mic și străvechi paraclis. Doi cucernici cu sutana albă ieșiră să-l primească, dintre care unul, zărindu-l, alergă spre el cu brațele deschise și-l îmbrățișă cu dragoste: era episcopul de Rochester, care o împăcase odinioară pe regină cu regele Artus.

— Monseniore, îi spuse Lancelot, de cînd te afli aici? Mă bucur nespus de mult că te-am găsit!

Episcopul povesti că, după dureroasa zi de la Salisbury, în care nu mai rămăseseră în viață decît regele Artus, Lucan paharnicul și Giflet fiul lui Do, se refugiase în pustnicia aceasta, în care voia să-și pună restul vieții în slujba Domnului, alături de un cucernic care hălăduia acolo.

— Și domnia-ta, dragă seniore, adăugă episcopul, ce vei face de acum încolo? Nu te gîndești să-ți îndrepți pe calea pocăinței viața pe care ți-ai petrecut-o în cea mai mare parte în păcat de moarte? Află că ar cam fi vremea și că Dumnezeu se bucură mai puțin de o sută de drepți decît de un păcătos care ajunge să se pocăiască.

— Monseniore, îi răspunse Lancelot, mi-ai fost confrate între cele vremelnice; dacă vei binevoi, am să-ți fiu și eu confrate de pustnicie.

La auzul acestor cuvinte, episcopul și pustnicul își înălțară mîinile spre cer și-i mulțumiră bucuroși lui Dumnezeu. Lancelot rămase lîngă ei să-l slujească pe Ziditor din toate puterile lui, și aflați că episcopul îl învățâ atîtea lucruri, încît ajunse preot cu drept de a sluji sfînta liturghie.

Dar povestea îl părăsește pentru o clipă.

MOARTEA LUI HECTOR DES MARES ȘI A LUI LANCELOT DU LAC

După moartea fiului lui Mordret și după fuga oamenilor lor, regele Bohor intră în orașul Winchester și îl înmormîntă pe Lionel cu toată bogăția ce se cuvenea unui rege încoronat. Apoi se întoarse în regatul său, unde se făcu pustnic, în timp ce Hector de Mares pornea în căutarea lui Lancelot. Într-o bună zi, colindarea îl duse drept la pustnicia în care

vieţuia fratele lui. Amîndoi se îmbrăţişară cu mare bucurie şi Hector nu mai voi să plece: se oferi şi el, la rîndul lui, să rămînă în slujba Domnului nostru Isus Cristos.
Aşa trăiră cei doi fraţi laolaltă vreme de patru ani, ducînd o viaţă atît de tihnită şi rugîndu-se, postind şi priveghind atît şi atît, încît nu mai era alt creştin care să poată îndura o trudă atît de mare. După acest răstimp, Hector se săvîrşi dintre cei vii şi fu înmormîntat chiar în pustnicie. Şi, la puţină vreme după aceea, cu cincisprezece zile înainte de luna mai, Lancelot simţi că i se apropie sfîrşitul. Îl rugă pe episcop şi pe pustnic, soţii lui de pustnicie, să-i ducă trupul la Voioasa Pază şi să-l aşeze în aceeaşi criptă în care se afla Galehaut, seniorul Insulelor Îndepărtate, care murise pentru el din prietenie. Apoi îşi dădu duhul.
Atunci cei doi monahi făcură un sicriu, în care culcară mortul, şi-l duseră cu mare trudă la castel. Acolo, puseră să se ridice lespedea de pe mormîntul lui Galehaut şi Lancelot fu aşezat lîngă vechiul lui prieten; apoi se săpară pe lespede nişte cuvinte care grăiau aşa:

Aici zace trupul lui Galehaut,
seniorul Insulelor Îndepărtate,
iar lîngă el se odihneşte Lancelot du Lac,
care a fost cel mai bun cavaler
din cîţi s-au întîlnit vreodată
în regatul Logres,
în afară doar de fiul lui, Galaad.

După înmormîntare, i-aţi fi putut vedea pe oamenii din castel sărutînd mormîntul de parcă ar fi fost mormîntul unui sfînt. Cît despre episcop şi despre pustnic, amîndoi îşi încheiară ultimele zile întru preamărirea ziditorului.

BUN RĂMAS

Şi depănarea amuţeşte acum, căci aici se isprăveşte povestea lui Lancelot du Lac şi a Sfîntului-Graal şi a bunului rege Artus, aşa precum se găseşte ea în vechile scrieri; nimenea nu ar putea să spună mai mult fără să mintă pe de-a-ntregul. Îi aduc mulţumită Domnului nostru Isus Cristos, aşa cum se cuvine să facă un păcătos hărăzit celor vremelnice, pentru că mi-a dat putere şi răgaz să închei bogata lucrare la care m-am înhămat: căci m-am muncit mult şi m-am străduit cu nesaţ s-o duc la bun sfîrşit şi am isprăvit o operă de mare întindere. Acum, cînd este încheiată, am să mă odihnesc oleacă, cu voia Domnului, şi am să mă desfăt cumva.

DEO GRATIAS

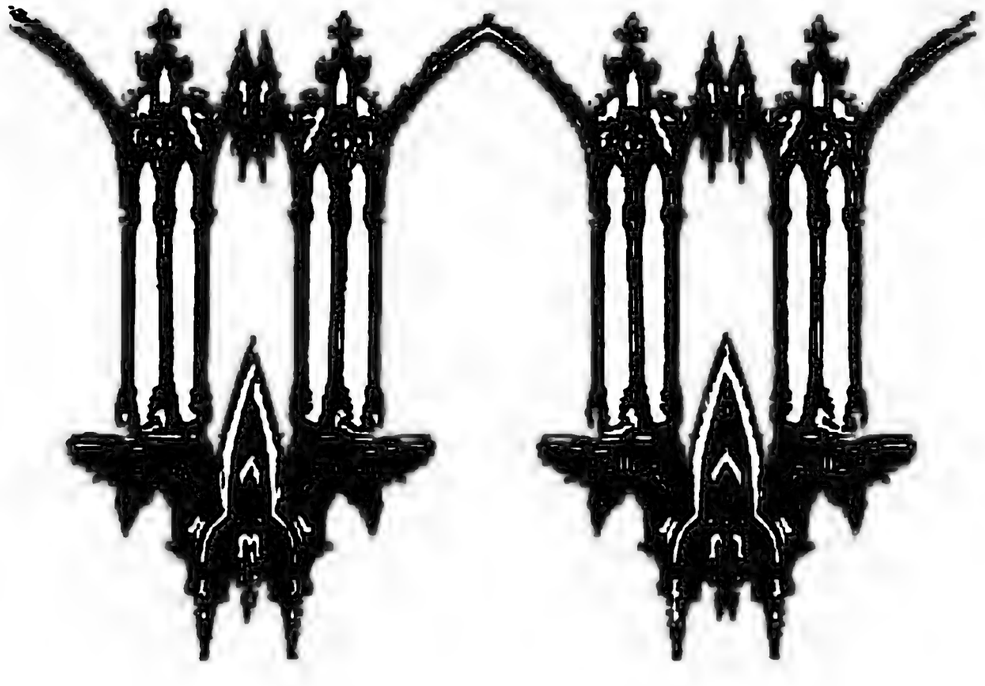

CUPRINS

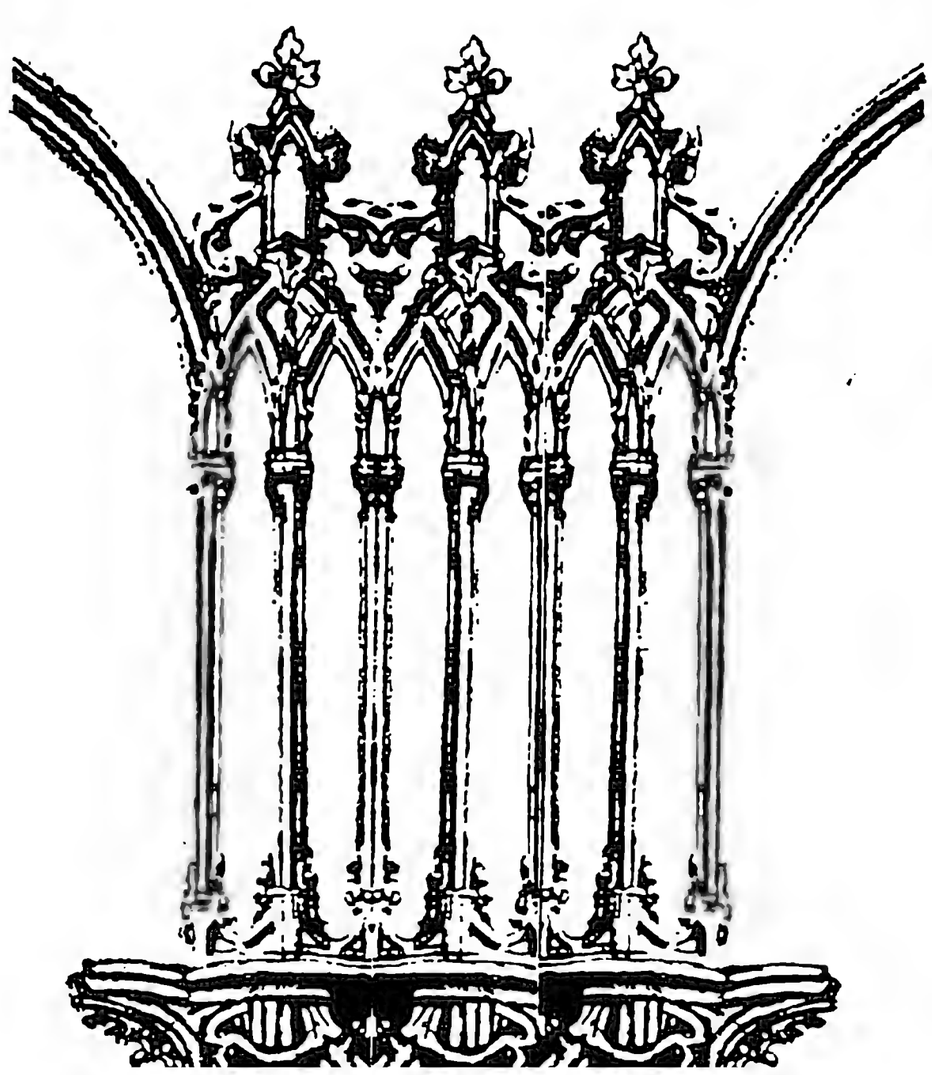

IX Cuvînt înainte

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

3 Fuga regelui Ban
5 Cucerirea Trebei
8 Regele care a murit de jale
9 Regina cea năpăstuită de mari dureri
11 Feciorii regelui Bohor
13 Doamna Lacului şi Lancelot
16 Lancelot şi dascălul său
18 Fecioara Saraida
20 Ogarii fermecaţi
22 Eliberarea băieţilor
23 Prinderea lui Claudas
27 Ordinul Cavalerilor

VRĂJITORUL MERLIN

35 Fecioara păcălită de diavol
37 Copilăria lui Merlin: Pruncul care vorbeşte
40 Copilăria lui Merlin: Turnul care se năruie
42 Copilăria lui Merlin: Vortigern şi balaurii
43 Ducesa de Tintagel
46 Naşterea lui Artus
48 Steiul miraculos
52 Năvălirea sainilor
53 Galessin
54 Feciorii regelui Lot
56 Încăierarea
59 Regina Orcaniei şi copilul Mordret
61 Bătălia de la Carohaise.
67 Guenievra din Carmelida
69 Viviana

72 Logodna lui Artus
73 Artus şi domnişorii
75 Povestea Sfîntului Graal: Iosif din Arimateea
79 Povestea Sfîntului Graal: Eliberarea lui Iosif
81 Povestea Sfîntului Graal: Sarras
84 Povestea Sfîntului Graal: Insula rotitoare şi corabia
86 Povestea Sfîntului Graal: Arborele vieţii
88 Povestea Sfîntului Graal: Spada cu băieri ciudate
90 Merlin şi Viviana
92 Războiul cu sainii
94 Căsătoria lui Artus
95 Castelul mlaştinilor
99 Lacul Dianei
106 Ctitorirea Mesei rotunde
108 Domnişoara cu piticul
110 Căutarea lui Merlin
111 Pedepsirea lui Gauvain
113 Închisoarea de aer
114 Tămăduirea lui Gauvain

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

119 În regatul Logres
120 Alaiul alb
122 Despărţirea
123 Frumosul domnişor
124 Ziua de Sfîntul Ion
126 « Cu bine, preabunule prieten! »
128 Doamna de Nohant şi cavalerul cu mantie albă
131 Eliberarea Nohantului
134 Cele trei scuturi ale fecioarei Saraida
136 Cucerirea Dureroasei Paze
138 Mormîntul lui Lancelot

139 « O inimă aleasă nu poate să ne mintă »
140 Lancelot în culmea fericirii. Plecarea de la Dureroasa Pază
142 Întoarcerea la Dureroasa Pază
144 Cheile vrăjilor. Voioasa Pază
146 Cavalerul îngîndurat şi Daguenet cel fricos
149 Caprifoiul
152 Lancelot la Puy de Malehaut
153 Dojenirea regelui
157 Doamna de la Malehaut: Lancelot în temniţă
158 Turnirul de la Galore: Cavalerul roşu
159 Eliberarea lui Lancelot
160 Turnirul de la Galore: Cavalerul negru
163 Făgăduinţa lui Galehaut
164 Supunerea lui Galehaut
165 Mijlocirea lui Galehaut
167 Pajiştea tufelor
173 « Bună e prietenia în patrul »
174 Galehaut şi Doamna de la Malehaut

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

179 Visarea regelui. În căutarea lui Lancelot
181 Domnişoara din Norgalles
183 Sagremor îşi găseşte o altă iubită
186 Întîlnire fericită. Cîntece
188 În ţinutul Sorelois
190 Cavalerul şi scutierul
192 Podul din Norgallois
194 Asediul Stîncii sainilor
195 Scutul sudat
198 Smintitul
200 Cucerirea Stîncii sainilor

203 Visul lui Galehaut
206 Tîlcul visului
210 Ţara dată în custodie
212 Meleagant cel Trufaş
214 Mîrşăvia lui Meleagant
215 Răpirea lui Gauvain
216 Domnişoara cu cozile tăiate
217 Luptătorii din Pintadol
219 Întunecatul Escalon
220 Valea fără întoarcere
225 Turnul Pătimirii
226 Supărarea reginei
227 Înstăritul Escalon
228 Valea iubiţilor nestatornici
230 Inelul Morganei
231 Keu din Estraux
232 Moartea lui Karadoc cel Mare
234 Morgana cea perfidă
238 Nebunia lui Lancelot
239 Moartea lui Galehaut

CAVALERUL CU COTIGA

243 Provocarea lui Meleagant
246 Regina răpită
247 Piticul cotigar
249 Cavalerul cu cotiga
252 Vindecarea lui Lancelot
253 Cele două poduri
254 Patul primejdios
256 Pieptenul cu fire de păr aurii
257 Podul Spadei
259 Bunul rege Baudemagu

261 Prima luptă pentru regină
263 « Aşa-i recunoştinţa femeii »
264 Scrisorile înşelătoare
267 Bohor cel surghiunit

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

275 Frumosul cel rău şi fata regelui Brangore
278 Făgăduielile înfumurate
280 Bătrîna cu coroniţă de aur
284 Gauvain în Castelul întîmplărilor ciudate
289 Fraţii lui Gauvain
291 Doamnele la izvor
294 Domnişoara îmbiată la dragoste
296 Armele furate
297 Izvorul otrăvit
300 Fata fecioară din dragoste
304 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Norocosul rege pescar
307 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Zămislirea lui Galaad
309 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Iertarea fetei regelui Pellès
310 Vrăjile lui Guinebaut
313 Durerea reginei
314 Cerbul alb şi cei patru lei
316 Pizma cavalerilor Mesei rotunde
318 Fecioara îndrăgostită
319 Înfrîngerea cavalerilor Mesei rotunde
321 Lancelot şi păcatul său
322 Copilăria lui Perceval le Gallois: Pădurea Pustie
324 Copilăria lui Perceval le Gallois: Cavalerii
327 Copilăria lui Perceval le Gallois: Plecarea
328 Copilăria lui Perceval le Gallois: Sărutarea şi inelul
330 Nestatornicie fără voie: Lancelot alungat
332 Copilăria lui Perceval le Gallois: Domnişoara în zdrenţe

334 Copilăria lui Perceval le Gallois: Armele şi pielea
336 Copilăria lui Perceval le Gallois: Instruirea
338 Fecioara care n-a mînţit niciodată
339 Cavalerul pus în lanţuri
340 Smintitul din Castelul întîmplărilor ciudate. Lecuirea
342 Lancelot şi Perceval. Întoarcerea la curte

CĂUTAREA SFÎNTULUI-GRAAL

347 Venirea lui Galaad. Asediul primejdios. Trecerea Graalului. Înalta căutare
351 Galaad şi regina
352 Plecarea cavalerilor Mesei rotunde
354 Căutarea lui Galaad: Castelul cu fecioare
357 Căutarea lui Perceval: Calul cel negru
358 Căutarea lui Perceval: Ispitirea
360 Căutarea lui Lancelot: Coroana semeţiei. Năpăstuirea
363 Căutarea lui Lancelot: Cavalerii albi şi cavalerii negri. Apa de netrecut
364 Căutarea lui Gauvain. Pescarul înveterat. Moartea lui Yvain cel mare
367 Căutarea lui Bohor: Spovedania
368 Căutarea lui Bohor: Lionel fără ajutor. Falsul călugăr
370 Căutarea lui Bohor: Ispitirea
372 Căutarea lui Bohor: Mortificarea
374 Căutarea lui Galaad: Gauvain înfrînt
376 Corabia lui Solomon: Patul. Spada. Fusele
379 Spada cu băieri ciudate
380 Cerbul cel alb şi leii
381 Lancelot şi Galaad
382 Lancelot la castelul Graalului
384 Galaad, Perceval şi Bohor la castelul Graalului
387 Moartea lui Galaad. Răpirea Sfîntului-Graal

MOARTEA LUI ARTUS

391 Prima bănuială a regelui
393 Favoarea acordată domnişoarei d'Escalot
395 Turnirul de la Winchester
397 Gauvain şi domnişoara d'Escalot
400 Regele liniştit
401 Regina geloasă
403 Passerose îndrăgostită
405 Lancelot şi seminţia lui
406 Cruzimea reginei faţă de Lancelot
409 Fructul otrăvit
410 Regina acuzată de trădare
412 Regina fără cavaler
413 Salvarea reginei
416 Îndrăgostiţii denunţaţi
417 Surprinderea îndrăgostiţilor
419 Judecarea şi eliberarea reginei
423 Consfătuirea
425 Asedierea Voioasei Paze: Solia lui Lancelot
427 Asedierea Voioasei Paze. Curtoazia lui Lancelot
428 Împăcarea regelui cu regina
429 Asprimea monseniorului Gauvain
431 Asediul cetăţii Gannes. Lancelot provocat de monseniorul Gauvain
434 Trădarea lui Mordret
436 Regina în turn
437 Lupta dintre Lancelot şi Gauvain
441 Plecarea spre Marea Bretanie. Moartea lui Gauvain
444 Mordret împotriva regelui Artus
445 Regina într-o mănăstire de călugăriţe
446 Visele regelui şi prevestirile
448 Bătălia de la Salisbury: Măcelul
450 Bătălia de la Salisbury: Fiul ucis de tatăl lui
451 Moartea lui Lucan. Sfîrşitul lui Artus. Moartea lui Giflet
454 Bătălia de la Winchester. Moartea fiilor lui Mordret şi a lui Lionel cel cu inima nesăbuită. Convertirea lui Lancelot
456 Moartea lui Hector des Mares şi a lui Lancelot du Lac
458 Bun rămas

ACEASTĂ EDIȚIE CU 20,33 COLI DE TIPAR
ȘI 4 PLANȘE COLOR, A APĂRUT LA FORMATUL
12/61×86, ÎN ZIUA DE 30 SEPTEMBRIE 1976.
TIRAJUL ESTE DE 28.130 EX. BROȘATE.
TEXTUL CULES LA MONOTIP, CORP 10/10
COCHIN DREPTE ȘI CURSIVE,
MACHETAT DE VICTOR MAȘEK,
A FOST IMPRIMAT LA TIPAR ÎNALT
PE HÎRTIE EDIȚII 61×86/49[B] CU 80% GRAD ALB.
POLICROMIILE SÎNT REALIZATE LA ZINCOGRAFIE
PRIN SELECȚIE ELECTRONICĂ.
ÎNTREGUL PROCES TEHNOLOGIC S-A DESFĂȘURAT
LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ ARTA GRAFICĂ,
CALEA ȘERBAN VODĂ, NR. 133
BUCUREȘTI, R. S. ROMÂNIA

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS